SOL RITVS
REGNI SICILIAE
EIVSQVE COMMENTARII
AD CVMIAM
LEONARDI CIMINI
PANORMITANI,

THEOLOGIÆ, ET PHYLOSOPHIÆ, AC V. I. D.
olim in patria Iuris Canonici, & Ciuilis interpretis, nunc vero Aduocati integerrimi in centum decem obſeruationes ad ſingula Capita Ritus, eiuſque Commentarij Claro lumine diſtinctus, & Legibus Pontificijs, atq; Cęſareis valde conſpicuus.

OPVS QVIDEM ADMODVM NECESSARIVM, ET MIRA vtilitate refertum (cum tractatu de contrario Imperio in fine operis poſito.)

Ad praxim, & Theoricam Anhelantibus præſertim regnicolis; Apprimè directum.

Cui quinque fere millium nouiſſimarum deciſionum adaptatur inductio.

CVM LICENTIA, ET SVPERIORVM PERMISSV, AC CVM PRIVILEGIO.



PANORMI, Apud Franciſcum Ciottum Venetum. M. DC. XVII.

Ex Typographia Ioan. Baptiſtæ Maringhi Impreſſoris Cameralis.

BENEDICTVS MAIA
AD AVCTOREM.

FIS leo, ſis nardus, terres quoq; & allicis omnes,
Et flos, & robur Juris vbique viges.
Qui legere hunc florem Ritus non deſinet alti,
Dulcius hyblęę mellificabit apis.

AD EVNDEM.

SOL Ritus; rutilans, vt ſol vehit vndiq; lucem.
Sic aperit cunctis Ritus & iſte diem.

PROTESTATIO AVCTORIS.

NIHIL mihi ita eſt cordi, quàm in Sanctæ Matris Catholicæ, Apoſtolicæ, & vniuerſalis Romanæ Eccleſiæ gremio viuere velle, & mori, omneſq; meos labores eius ſubmittere obſequiò : Idcirco, quod nunc emitto opus, ſol Ritus Regni Siciliæ, eiuſq; Commentarij ad Cumiam; & quidquid in futurum Deo annuente euulgabo, dictæ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Correctioni ſubmitto, & ſubmittam.

Idem Auctor Leonardus Ciminus.



Digitized by Google

AD CAPITVLVM PRIMVM IN ORDINE CAPITVLORVM Regis Alphonſi 96. eiuſque Commentarium obſeruatio prima.

1 SICVT caput influit in alias corporis partes, ita M.R.C. influit, & inſpirat in alias Curias Regni, & ideo, quòd ſeruari mãdatur in ea, in toto ẽt Regno ſeruandũ fore mandatur, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, Affl. poſt Andr. de Iſern. in conſt. ſi quis in poſterum n. 14. & in Rubr. n. 17. lib. 1. quare huius axiomatis dignitatẽ ſuppoſita vlterius tutè
2 progrediendum eſt, in materia ergo litterarũ citatorialium adde cõſtitutionem edictorũ, cum ſeq. de litt. citatorijs, lib. 1. & obſerua primo, quòd iſta doctrina ſumitur ex §. fin. inſtit. de ſatiſdation. per eumdẽ Iſerniam in d. conſtit. ſi quis in partẽ col. 4. & quod ſtilus d. M.C. debet obſeruari vbiq; locorũ Regni
3 huius conſtat ad ſenſũ, quia nullus eſt angulus, qui poſſit abſcondi a calore eius viuifico, vt clariſſimũ eſt, ſed iam videndum eſt (an hic Ritus bonus ſit, & legalis, quòd quidẽ exinde innoteſcere nobis poterit ſi viderimus eũ cum iure communi) vt plurimum, cõcorda-
4 re, & ſi quãdoque ab eo diſcrepet, an optima ratione nimirum reſpectu loci, Regiminis, & perſonarũ (in quarum gratiã ſtatuta condita ſunt, id fieri, aperte cõtingat?) quare ſciendũ eſt, quòd cũ hoc capitulo Ritus in verſ. a citatione concordat ius Canonicũ in text. cap. 1. Decretal. Gregorij lib. 1. de conſtitut. quia citatio eſt principium, ſiue fundamẽtum ordinis iudiciarij tex. & glo. in §. quòd à Senatore, verb. nõ conuẽti, vbi ſupra, primo enim
5 eſt, quis citãdus in cap. inter quattuor de Maiorit. & obedi. & de probat. cap. quoniã contra, & glo. in cap. prudentiam in princ. de off. delegat. expreſſius tenuit citationem eſſe de proceſſu, quãuis eruditiſſimus D. Muta hic à nu. 1. vſq; ad 3. incluſiuè bene diſputet, quòd
6 poſt citationẽ requiratur libelli præſentatio, à qua, vel à litis cõteſtatione iudiciũ incipit, à quo ego non diſcrepo, & Clem. Paſtoralis de re iudicat. cap. caueant. & cap. omnia 3. q. 9. Concordat etiã cum iure ciuili toto titulo Codicis de in ius vocãd. vbi glo. in rubr. ait,
7 ab hoc titulo omne iudiciũ incipit, vbi Bald. in inſt. de pœna temerè litigant. §. fin. verſ. principium ab ea parte edicti proficiſcitur, & verſ. vtique enim in primis aduerſarius in ius vocandus eſt, & alibi paſſim, & Iaſ. bene igitur noſter hic Ritus fundatur & temerè à b aliquibus reprehenditur, ſed nos ad præmiſſa obſeruare debemus multa tàm ad praxim, quàm ad theoricam ſingularia iuxta noſtrũ inſtitutum; quare dico primo, quòd in iſta materia citationis, tã de iure cõmuni, quàm de iure ſtatutario Regni limitare primo debes, quòd nõ ſemper in tela iudicij citatione
8 nos indigemus vbi enim cõfeſſio partis emanat, etiam in ſtatuto, de cuius forma eſt requiſita citatio in iudicio, ex Innoc. in cap. qualiter il ſecũdo de accuſat. diſceptatio fori ceſſat, vbi viget confeſſio partis, Bal. in rubr. de iuriſdict. omn. iudic. per text. in cap. Piſanis, vbi etiam Abb. verſ. vlt. de reſtit. ſpoliat. Hinc dicebat Bald. in l. vt debitum C. de heredit. act. & Salyc. in l. 2. in fine C. de cuſto-
9 dia reorum, quòd non poteſt opponi de nullitate proceſſus, quando reus fuit ſponte cõfeſſus, & hanc partem tenuit Felin. in c. cum dilecta de reſcriptis. verſ. limita 8. vbi reſpondet cõtrarijs, & declarat, quòd dictum eſt de nullitate proceſſus, aut decreti, aut aliorũ, vt
10 procedat quando nullitas cauſatur ſolùm ex defectu formæ, non ſeruatæ, & proſequens materiã Fel. ait, ſecus eſſe ſi ex defectu iuriſdictionis, quia tunc ſicut confeſſio non poſſit dici Iudicialis, ita non poſſet operari, quæ ſupradicta ſunt, ponẽs exẽplũ ĩ proceſſu facto die feriato, vel ab incõpetẽte Iudice, ꝙ dicit ẽt fuiſſe de mente Abb. in d. c. Piſanis. in vlt. & facit notata in c. at ſi clerici, per illũ textũ in princip. de Iudicijs, & late adducta per Vant. de nullit. tit. quibus mod. ſent. null. de feud. nu. 126. vbi de effectu cõfeſſionis partis circa illud, de quo agitur nõ obſtante nullitate proceſſus, & ſnĩæ, & Parif. conſ. 99. n. 15 vol. 3. vbi dixit, ꝙ ſi ſtatutũ exigat in aliquo
11 caſu probationẽ per inſtrã ſi ibi accedat confeſſio ipſius partis nõ erit curandũ de forma ꝓdicta a ſtatuto circa ꝓbationẽ ꝑ inſtrã, & hãc doctrinã approbat alius Ritus in c. 132. de modo ꝓcedẽdi ꝑ viã Cedulæ, verſ. vel ſi debitor fuerit cõfeſſus debitũ in Iudicio, licet aliquid ſeparatũ opponat. vbi D. Muta à nume. 25. multa egregiè cõgerit. Sed hęc limitatio ſublimitatur niſi cõfeſſio ẽt Iudicia-

lis eſſet facta per errorem, & veritas rei aliter ſe haberet; quia tunc nec erit executiua, nec aliter legalis, & valida, nam in tali caſu non obſtat tex. in l. vnica C. de cõfeſſis, & Maſcar.
12 concl. 344. nu. 1. & 2. ex quo habetur ꝗ confeſſio in iudicio tãtę eſt efficacię, vt habeat uĩ ſniæ, & rei iudicatæ in ciuilibus, adeo vt non exſpectet aliud, niſi pręceptũ de ſoluẽdo, cõfeſſio enim erronea ẽt pluries, & identidẽ repetita, & deliberata nõ nocet cõfitenti, Herculan. de probat. negat. n. 198. verſ. 56. fallit; Deci. conſ. 408. col. fin. Pariſ. cõſ. 131. lib. 7. nu. 35. Speculat. in tit. de poſitio. §. fin. nu. 8. verſ. itẽ ſi ponens, Roman. conſ. 391. col. 1. & idẽ in l. ſi vero. §. de vito. fallent. 31. nu. 58. ff. ſolut. matri. Franch. cap. 1. col. 1. verſ. 3. limitat. de accuſat. in 6. Iaſ. in l. error. col. fi. verſ. 2. ſubtilius C. de error. calcul. & aiunt hanc eſſe cõem, & ibi Deci. col. 2. Ruin. cõſ. 10. col.
13 pen. verſ. nec obſtat, vol. 3. & hoc amplia eſſe verũ tã de errore facti, quàm de errore iuris. Caſtrenſ. in l. ſi poſt diuiſionẽ. C. de iuris, & facti ignorantia l. non fatetur ff. de confeſſis, quẽ refert, & ſequitur Deci. conſ. 408. nu. 5. Cumia autẽ noſter in cap. 24. ſecundũ ordinẽ ſuum nu. 22. ex Bart. in l. 2. C. de cõfeſſis, vbi habetur, quòd ſi executio ſit fundata ſuper cõfeſſione partis infra xj. dies poteſt probati error confeſſionis, vide Surd. conſ. 311.
14 lib. 3. & Afflict. deciſ. 53. ſublimitatur ſecundo principalis concluſio niſi confeſſio ſpõte fieret, habet enim efficaciã à ſponte confitente, non autem, qñ quis poſſit cõpelli ad confitendũ ex Maſcard. d. cõcl. 344. nu. 3. ex Caſtrenſ. & alijs, quos refert, dant &. formã do-
15 ctores huius confeſſionis, puta, qñ fieret per hæc verba ſponte, & ex certa ſcientia, & quia ſic ſibi fieri placuit confitetur dare, rei debere centũ, Alex. conſ. 83. n. 6. cum ſeqq. vol. 1. & arg. tex. Campanus ff. de oper. libertor. & l. ſi mulier. C. ad Velleian. & aſſerit Fely. in c. ſi cautio. n. 2. Caſtr. in l. hoc iure de donat. ra-
16 tio eſt, quia talis cõfeſſio præſumitur deliberato animo facta, q̃ poſtea reuocari non põt ex Maſcar. vbi ſupra nu. 39. & 59. ex multis, quos refert, Duenn. in reg. 118. limit. 1. hinc
17 ſublimitatẽ tertio, ꝗ non obſtat cõfeſſio facta in iudicio ad hoc, vt p̃iudicet confitenti, niſi conſtet de cõfeſſione ſpõte facta, & de rei veritate, per q̃ duo põt excipi cõfitens, Maſcar. cõcl. 354. n. 1. Boer. dec. 164. n. 10. & ſeq. ſed cõis eſt in contrariũ ex Maſcar. ibidẽ n. 2. ſed cõis videtur ex dictis procedere in cõfeſſione
18 ſpõtanea, tu cogita, nã ego teneo de coacta, & inuita. Hic ampliatur hęc tertia limitatio, ꝗ confeſſio facta p̃iudicet cõfitenti tã in ciuili, quã in criminali; nã ſi quis ſpõte cõfeſſus ſit ẽt data nullitate proceſſus, tñ condẽnari põt, Viui. in cõibus opinionibus in verb. cõfeſſio, & idẽ voluit Alex. in conſ. 127. n. 2. lib. 4. cũ ibi allegatis, per Maſcar. cõcl. 357. n. 3. Amplia ẽt in confeſſione recepti mutui in iudicio facta apud acta nõ probat ita effectualiter, quin contra eã poſſit cõfitens venire; nã
19 eadẽ eſt ratio, ac ſi extra iudiciũ fieret ſecundum Bar. & Bal. inſt. de litt. oblig. in vlt. col. & idẽ Bal. in l. in cõtractibus C. de nõ numerat. pecun. Maſcard. cõcl. 361. nu. 28.
20 Amplia ẽt ſi cõfitens dicat ſe recepiſſe pecunias mutuas, ẽt ſi dediſſet pignus, non tñ probat, quo minus poſſit opponere exceptionẽ non numeratæ pecuniæ, ẽt ſi facta ſit cum iuramẽto, Maſcar. in cõcl. 361. n. 26. ex multis, & hoc põt opponi ẽt contra Ritũ noſtrũ
21 in c. 114. ſecundũ ord. Reg. Alphõſ. in verb. mutui, vbi habetur ꝗ mutui cõtractus habet executionem paratam, & concordat cum capitu. 102. ſed verè Ritus vbi loquitur de mutuo ex contractu apparente, attamen ſi trahere velis ad mutuũ ex cõfeſſione obſerua prędicta, & hęc ſatis ad verbũ textus à Citatione; quantũ ad cõfeſſionẽ; dico vlterius; ꝗ
22 hęc citatio per proclama fieri non põt, regulariter, ſed fallit in 13. caſibus ex Marant. de ord. iud. p. 6. verſ. recte cõcipiatur citatio nu. 83. ad n. 97. ſed an iſta citatio partis in iudicio requiratẽ in exẽplatione inſtrumẽti? dico,
23 ꝗ ſic, ſed fallit in 5. caſibus vt per Riminal. in auth. ſi qs in aliquo, n. 5. & ſeq. C. de edend. citatio regulariter valet l. de vno quoq; ff. de re iud. fallit in multis, vt p Ant. Tremul. & Vbert. de Bonacurſ. in tit. quibus modis, citatio impugnetẽ, in qbus citatio ſperni põt, fallit ſi eſt facta die feriata, ſed ſublimitatẽ per Matth. n. 19. & ibi Gab. Saray. in annota. 23 fallit hoc per Mantic. ſing. 46. fallit ẽt, vt per Socc. reg. 92. de iſta materia citationis vide Bart. in l. inter accuſantẽ ff. de publ. iudic. & Marc. Ant. Blanc. in repet. ad d. l. quã potuit in ſua praxi, cũ fol. 7. n. 18. citari dẽt is, de cuius p̃iudicio agitur d. l. de vno quoq;, & l. nã ita Diuus ff. de adopt. l. vlt. & c. latet quattuor ext. de maiorit. & obed. cap. ex litteris de integ. reſtit. cle. Paſtoral. de re iud. multa

alle-

allegat Abb. Pan. cõſ. 68. quãquã ſuper va-
25 catione col.vlt.lib.2.ſed fallit in 13.caſibus,
vt ꝑ Marãt.vbi ſupra 6.p. in 1.mẽb.& fallit.
in 7.caſibus ꝑ Zaſiũ l.ſi quis arbitratus,ff.de
26 verb.oblig.n.33. fallit in 7.caſibus ꝑ Catel.
Cotta.in memor.in verb.citatio; ampliatur
in 47.caſibus,& limitatur in 35.per Marian.
Soc. in tract. de citat. art.7. per totũ fallit in
10.caſibus,quos not. Ant.de Tremul.in ad-
dit.ad pract.vbert.de Bonacurſ.in tit. de ex-
cept.& beneſ.n.5. & interdũ fallit in 19.caſi-
bus,vt per Frãc.Nicol.in Repet.cap. quoniã
contra nu. 54. fallit in 6. caſibus, ut per Ro-
man.ſing.364.fallit in 6.caſibus in l.ea,quę,
C.quomod.& quãd.iudex n.2.fallit in duo-
bus caſibus,ut per Marſil.in ſing.30.fallit in
27 caſibus 88. ꝑ Lamil. in tract.de off. præt. in
cauſ.ciuilib.§.2.de citatio.ampliatur in caſi-
bus 145. & limitatur in 124.a Port.in lib. 1.
ſuarũ cõcl.reg.43.fallit in 11. caſib. per Soc.
reg. in addit.fallit in 43. caſibus ꝑ Tiraq. in
tract. res inter alios acta per totũ fallit in 10.
caſib.ꝑ Alex.in d.l.de unoquoq; fallit in ca-
ſib.115.ꝑ Ant. Nicell. in tract. de concord.
gloſſar.cõſ.52.q tract.eſt in 1.uol.tract.am-
pliaĩ,& limitatur in multis caſib. ut ꝑ Marſ.
in d.l.de unoquoq; limita regulã generalem
28 Ritus,ſi pars eſt præſens, in iudicio nulla re-
quiritur citatio eadẽ l.de unoquoq;,& Alex.
in Rubr.C.de in ius uocand.ſed limitatur in
duobus caſibus ꝑ Iaſon.in d. Rubr.C. de in
ius uocãd.fallit in tribus caſibus ſecũdũ Soc.
29 reg.70. in addit; ſed hoc fallit in tribus caſi-
bus ut per d.Iaſon.ubi ſupra nu.12. Amplia
reg.gen. ꝙ prima citatio de iure põt incipere
à procuratore niſi aliud in Procuratorio ca-
ueatur, & eſt magis cõis opin. ex Iaſ.in l.eũ,
qui res,ff.de procurat. ſed fallit in alijs duo-
bus caſib.per D.Iaſonem in d.l.eũ,qui, n.1.
ſed hoc fallit per Baptiſtã a Villa cõcl.53. in
30 litt.C.ſed limita Reg.gen.in praxi. ꝙ exiſtẽs
extra territorjũ citãtis nec re,nec uerbo citari
põt,not. Doct. in c. fi. de foro cõpet.ſed hoc
fallit in decẽ caſibus ꝑ Fely. in d.c. fi. col.2.
Modifica reg. gen. Ritus ſecundũ ius cõe, ꝙ
31 citatio non eſt opus fieri in ſcriptis, ſed eſt tñ
neceſſariũ ꝙ redigatur in ſcriptis, penes acta
Curiæ, ut ex eis appareat c.cũ dilecti de dol.
& cont.ſed hoc fallit in 7.caſib.ſecũdũ Petr.
32 Duẽn.reg.93.ſed fallit in 5.alijs ꝑ Marãt. in
ſpec.de ord.iud.in 6.p.uerſ. rectè cõcipiatur
citatio nu.3. tit.de citat.1.mẽb. iudicij obſer
33 ua, ꝙ citari qs non dẽt,ut quis cõpareat per-
ſonaliter qñ liberũ eſt citato cõparere per ſe,
uel ꝑ Procuratorẽ, C.querelã.de procurato.
lib.1.ff.co.l.fi.C.de Procurat.amplia hoc in
4.caſib.& limita in 8.cũ Socc.tract. de citat.
art.20.nu.25.amplia.reg.gen. Ritus; ꝙ cita-
34 tio requiriĩ,ẽt in notorio facti, eſt de cõi at-
teſtãte Lãcilot.in tract.de off. Prętο. in cauſ.
crimin.in tit.de notorio.crim.n.11.limita in
ſex caſibus,ſed cõtrarium, ꝙ non requiraĩ te-
net Bened. Capra in tract. de notorio. in 4.
mẽb.n.21.fo.81.ubi limi.9.caſib. & Roma.
ſing.175.amplia, ꝙ abſens in his q̃ ſunt gra-
uis p̃iudicij ad domũ citari nõ põt,l.ignora-
re.C. de reſtit. in integr.& c. quoniã.§. ſunt
& alij,ut lite nõ cõteſtata. Abb.in c.fi. de eo,
q mittitur in poſſeſſionẽ, fallit in 3. caſib. de
35 quibus Soc.reg.2.& citatus à non ſuo iudice
cõparere non tenetur, l.nõ nocet de iudic. &
c.2. de dilat.fallit in 3. caſib. de quibus Soc.
reg.49.& econtra citatus de iuriſdictione ci-
tantis ſi non cõparet põt uirtute cõtumaciæ
excõmunicari in eccleſiaſticis,& contra eum
ꝓcedi in tẽporalibus l. in poſſeſſionẽ ff.ex q-
bus cauſis,& doctor.in c.2.in d.tit. de dilat.
fallit in 5.caſib. ꝑ Soc.reg.50.ſed ad praxim
citationis,eiuſque modos,limitationes, uni-
uerſalem materiã, & cauſas uide Rot. Rom.
in nou. de reſcript. in decif. 5. Thomas Tri-
uiſan.deciſ.55.p.5. in Rot. Venet. & Gayll.
obſeruat.57.lib.1. Grãm.deciſ.15.in ſenatu,
Luſitan.Surd.deciſ.5.Aloyſ. Ricc.deciſ.21.
Cur.Archiep.Neapol.& in deciſ.91. Verall.
deciſ.118.Rot.Rom.p.3.deciſ.45. Viui.de-
ciſ.309.Capic.in deciſ.100.Achill.de Graſſ.
dec.4.de teſta.Mohed deciſ.8.& fin. de dol.
& cõtum.& Verall.p.1.deciſ.116.ex quibus
interpretari potes clement. cauſã de elect. &
& tex.in cap.fin.de elect.in 6.& ad hoc ad de
Creſcẽt.deciſ.12.de iure patron. Caputacq.
deciſ.95. p.1. & deciſ.113.114.117.& 118.
Surd. in deciſ. Mant.26. & Grãm. deciſ.78.
36 Caualcan.deciſ.39. Sed quæriĩ an ſi forenſis
litigat cum Regnicola, & omittat aliquã ſo-
lemnitatẽ,huius Ritus ꝑ M.R.C. obſeruatã,
cõmittat nullitatẽ? & tali nullitate cõmiſſa
an poſſit aliqua ratione iuuari? Reſpondeĩ,
ꝙ cõmittit nullitatẽ; ſed remedio reſtitutio-
nis in integrũ ex capite ignorantiæ ſubleuaĩ,
petẽdo,& ſupplicando remediũ omiſſæ ſolẽ-
nitatis per reſtitutionẽ,ita ſingulariter Alex.
cõſ.37.lib.2.col.6. Aret. cõſ.11. procedendũ

eſt,col.3.Curt.in l.exigere col.pe.ff. de iudi.

37 Quęritur ſecundo an qñ corã iudice allegatĩ cõſuetudo, vel ſtilus ſuper aliqua re poſſit ne Iudex ex officio ſe informare de illo ſtilo,& de illa cõſuetudine, Reſpondetur ꝙ ſic, in camera,a practicis in illa Curia,in qua officiũ exercetĩ,nã à ſtilo curię nõ eſt recedendũ iuxta l.3.§.fi.ff.de reſtitu.& in l.2.C. quemadmod.teſt.aper. ꝑ Bar.& Doct.in l.de quibus,ff.de legib. Adde Hippol.ſing.ſuo 178. faciũt notata ꝑ Guidon.Pap.in q.181. & in materia ſtili, videa, quæ accumulant Doctores in repet. Clemẽ.ſæpe §.erga nu.5.per totũ de verb.ſignif.& ideo, ne pudeat à peritioribus erudiri (ex Diuo Auguſtino,qui ſenex cum eſſet dixit ſe prõptum diſcere ab annuculo) qñquidem ẽt ab animalibus brutis multa ſecreta noſcimus, & ex Bart. in extrauag. ad reprimẽdũ,ĩ verbo de plano:obſeruã ẽt; ꝙ vbi poſtulatĩ executio ſeruatĩ cõſuetudo illius Curiæ vbi petitĩ Roma.cõſ.243.Bal. in l.1.col.2.in principio C.ne filius pro patre.

38 [placed above per margin]

39 Obſerua ſecũdo in verbis textus infra terminũ XL.dierũ,infra quem pars citari poſſit tantùm efficaciã habeant,& nõ vltra, in quo text.Cumiã noſter nu.33.ſui cõmẽt. hic q̃rit qd de alijs litteris Principis, & infra quantũ tẽpus valeant ꝑſentari? Dic infra annũ, aliàs nõ valent ſi Iudicis copia haberi potuit,hæc textus, & Cumia ; quorũ nos ſuper dictis ſic

40 ædificamus,ꝙ differentia eſt inter litteras citatorias impetratas a M.R.C. & impetratas a Princip non ſolùm ex cauſa in textu aſſignata,& ꝑ Cumiã,ſed alia, quæ ab altiſſima iuris ratione depẽdet,litterę enim Principis, quæ aliqñ obtinẽtur (vt hodie in Regno no-

41 ſtro,ſunt litteræ Excellentiſſimi Proregis reꝑſentãtis inclytã,& inuictiſſimã perſonã Regis)sũt maximi roboris,& valoris,Prorex.n. in Regno nr̃o Regis perſonã maximis titulis repręsẽtat,& oĩa põt tãquã Vicarius, & locũ tenẽs,Generalis Capitaneus, & alter nos, & ideo ſicut Rex oĩa põt,& hẽt cõmiſſionẽ ampliſſimã sũmis titulis , & dignitate fulgentẽ, & hæc poteſtas , eiuſq; dignitas fundatĩ tàm ĩ dicta particulari cõmiſſione Regis ei facta , q̃ ẽt in iure cõi, Doctores ĩ l.2.ff.de offi. eius, cui mãd. eſt iuriſdictio, ꝑſertim Caſtr. Alex. & recẽtiores oẽs cũ alijs latiſſimè adductis ꝑ Frecc.lib.2.in tit.qs dicatĩ dux n.33.& And. in c. Imperialẽ n.12.de ꝓhibit.feud.alienat. ꝑ Frider.ex q̃bus apparet litterarũ Proregis, ſeu Principis maximã fore poteſtatẽ, ẽt ĩ litteris ſuis cõceſſis ad negotia forẽſia,vt nemo ſani capitis negare poterit,dicto enim n. 33. Cumia tangit hanc materiam, & ſilet ſuper hoc articulo,hinc ego infero,quòd ſatis optimè textus noſter ait,quod lr̃ę Principis dicunĩ ꝑſentari infra annũ,aliæ vero impetratæ a M. C. infra xl. dies,& non vltra , quod eſt fundato iure ſtabilitum ex ſumpto argumento à maioritate rationis,quantùm.n.res

42 accedunt ad Principem , tanto principaliores,& efficaciores ſunt argumẽto textus in l. 31.lib.13.Ad leg. Iuliam,& Papiam,vbi Vlpianus principalem fulgorẽ aſpiciens proru-pit in hęc verba , ꝙ Princeps legibus ſolutus eſt, Auguſta aũt licet legibus ſoluta non ſit, Princeps tñ eadem illi priuilegia tribuit,quę & ipſe hẽt,ex quo arguunt Doctores,ꝙ quãto res (data paritate terminorũ ꝓ qualitate cuiuſquam) Principi approximant , vel ab eo immediate promanãt , tãto efficacius durant, & hinc eſt , quòd lr̃æ Principis durant ꝑ annum (alijs ꝑtermiſſis rationibus : ꝑ annum inquam) ſi copia Iudicis habeatĩ in loco , lr̃æ vero M. R. C. per xl. dies . vide Io. Franciſcum à Ponte de poteſt. proreg. tit.1. de prouiſionib. fieri ſolitis à Prorege,ꝑ totũ, §.1.ſed hęc miſſa facio,& ad praxĩ deuenio.

43 Obſerua tertio,quòd Ritus iſte cõcordat cum iure cõmuni, & diſcordat ab eo.concordat quatenus mãdat iudiciũ à citatione incipere debere tot.tit. ff. de in ius voc. diſcordat aũt à iure cõi in rõne lapſus inſtantię, q̃a lr̃æ citatoriæ de iure cõi durãnt, quantũ durat inſtantia cauſæ , nimirum per trienniũ, vt notant Doctores in l. Properandum, C.de iud. ſecus autem ex Ritu.

44 Obſerua quarto,ꝙ hic quæritĩ an talis terminus incipiat currere a die ꝑſentationis lr̃arũ,ſi tñ non adſit fraus indifferendo malitioſè,& hoc vr̃ de iure cõi gl. in c.de cauſis extra de off. delegati,tñ in M. C. aliqui teſtanĩ aliter ſeruari olim viſum fuiſſe, ꝙ ſcilicet terminus dictarũ lr̃arũ currat a die impetratarũ,ſed qõnẽ iſtã exornat, & diſtinguit Corſettus noſter celeberrim⁹ Siculus magni nominis q.1.f.1.2.& 3.ĩ ſuis qq. forẽſib. & q. 11.vbi agit de vita tertia lr̃arum per ſex mẽſes, ſed quantũ ad alios terminos , ſeu inſtãtias etiam in ſecundis iudicijs contingentes, quia concernunt hanc materiam, ideo de eis dico remiſſiue cũ D. Maſtrill. dec.178.

Ob-

45 Obſerua quinto circa hãc materiã inſtan-
tiarũ bonã practicã,& theoricã Regnij, q ex
capitulis decretatis in Ciuitate Catanię ſub
die 6. Aprilis x. Ind. 1552. habetur, q inſtãtia
cauſę oppoſitorię incepit a die p̃ſentatarũ op-
poſitionũ,& infra tres primos mẽſes decidit
articulus ſtẽt,aut reijciant, verba dicti decre-
ti in vulgati eloquio ſunt infraſcripta;videli-
cet, l'inſtantia delle cauſe oppoſitorie per lo
Capitulo del Regno è di meſi ſei, e perche ſi
hà fatto, e ſà dubio che non è certo di quan-
do incomincia l'inſtanza, e per l'articulo del
ſtent,& reijciant s'hà fatto dubio ſe lo detto
articulo ſi ſà innanti,che comincia la inſtan-
tia,ò vero in detta inſtãtia,che ſi dichiari,che
la detta inſtantia in cominci dal giorno, che
ſi preſentano l'oppoſitioni, e lo detto articu-
lo ſtent,& reijciant s'habbia dà eſpedire e ter-
minare infra li primi tre meſi, e non curando
li oppoſiti far decidere infra li detti tre meſi
lo detto articulo ſtent, & reijciant ſi poſſa li-
beramẽte nel reſto dell'inſtãtia proſequire la
cauſa oppoſitoria Placet S. E. quę oĩa cõmẽ-
da memorię, quia vtilia, & caue in his, & ſi-
46 milibus ab hermodicijs; ſed hic obſerua ſex-
to, qđ emanãte Regio, vel Viceregio banno,
q capientes, vel occidẽtes delinquẽtes p de-
lictis p eos cõmiſſis gaudeãt indulgẽtia,exce-
ptis tñ illis,qui offendiſsẽt,vel reſtitiſſent mi-
niſtris Iuſtitiæ, quos declarabat non debere
gaudere ẽt,q caperẽt,vel occiderẽt delinquẽ-
tes,caſus fuit,qđ qs occidit delinquentẽ, ſed
reperit deliquiſſe in pſonam officialis reſiſtẽ-
do ei,ſed quia tali officiali cõmiſſio fuit ante
delictũ data,& nõ pręſentata ideo non dr of-
fenſus officialis quare dic cũ Vinc. de Frãch.
47 dec. 327. quòd in gratioſis attendit tempus
datæ, c. ſi eo tpe de reſcript. in 6. & Affl. dec.
253. verſ. in contrarium adducit. ſed in con-
cernentibus iuriſdictionem attendit tps præ-
ſentationis Bal. in l. 1. C. vt lit. pend. quòd te-
ne mente, quia quotidie accidit in qõne datę,
vel p̃ſentatę. vide ẽt Franch. dec. 509. Affl.
dec. 1. vbi de gradibus dignitatis, & additio
ad eũ Guid. Pap. dec. 109. limita niſi Prin-
ceps expreſſe aliud voluerit Ant. Fab. dec. 3.
48 C. de precib. Imper. off. aliàs non itẽ, infero
ẽt quòd in priuilegijs tps datæ attendi debet,
Franch. dec. 62. vbi fuit deciſum, quòd duo-
bus creatis Marchionibus, verum vnus prior,
altero, licet poſterius creatus prius litteras
executoriales p ſui priuilegij poſſeſſione ob-
tinuit non tamen veniebat p̃ferendus primo
creato licet poſterior fuiſſẽt in poſſeſſione, &
nõ alia quidẽ ratione, niſi quia in priuilegijs
(vt dixi) attendit tempus datæ, limita tñ pre-
49 dicta in caſibus Franchi vbi ſupra, & ſic hẽs
declaratum textum in c. cum te, & c. conſti-
tuto de reſcriptis; & hæc omnia grauiſſima
ſunt,ſed hic p̃termittere ſcrupulus mihi eſſet
p tyronibus etiam hęc leuia ſcilicet, quòd ci-
tatio tribus conſtare debet, vt ſit valida, aliàs
enim eſt nulla, videlicet nomine, & cognomi
ne actoris ad cuius inſtãtiam ſit ipſa citatio;
50 & ex nomine & cognomine rei diſtinctè ap-
poſitis, qui prætendit citari fieri, ex cauſa ſu-
per qua citari mandat, vel per principalem,
vel p conſtitutam, vel ſubſtitutam pſonam.
vide Io. Aloyſium de Septimo hic, & ita ſa-
tisfit Ritui, ideſt ſollẽnitati ordinis Iudicia-
rij, ex quo ſcimus quid operet in textu, verbũ
illud Ritus. Alex. in l. iuſtè poſſidet ff. de acq.
poſſ. Franc. Podius hic fol. mihi 154. vide ẽt
alios ſcribentes hoc loco, & plura alia occur-
rerẽt hic dicẽda in verbo Nuncio ad Cumiã
nu. 21. ſed quia obſeruatio noſtra ex inſtitu-
to noſtro dẽt eſſe breuis, ideo à qõnibus circa
apparitorum qualitatem abſtineo, & hęc ad
primum caput dixiſſe ſufficiat, nunc alia ſe-
cundum ordinem proſequamur.

Ad Capitulum II. eiuſque Commentarium obſeruatio ſecunda.

1 CONCORDAT cum iure cõi ex
verbis ipſiuſmet tex. ibi ſi vero reus
in contumacia pſeuerauerit ius cõ-
mune ſeruet vide tex. in iure Canonico in c.
prout de dolo, & contumacia ver. quia con-
tumaciter a pręſentia veſtra receſſerat, & §. 1.
finalib. verb. vel præſenti ſaltem adiudicetis
poſſeſſionem ſeruata dumtaxat quęſtione p-
prietatis abſenti, & 3. q. 9. decernimus, quia
ſententia feriatur, qui cauſæ ſuæ negligit ad-
eſſe, & in iure Ciuili in l. ſancimus, C. de Iu-
2 dicijs, & in l. contumacia, ff. de re iud. ad nu.
14. Cumiæ, hic excurrit materiam exceptio-
num dilatoriarum, & peremptoriarum vſq.
ad nu. 40. & ſcias lector candide noſtrũ Cu-
miam hoc loco oẽm ſuã profudiſſe doctrinã
de exceptionibus, & multa dicere, q à p̃ſenti
Regni praxi ſunt aliena, nos aũt aliqua neceſ-
3 ſaria interpungemus, & quidẽ primo princi-
paliter

Digitized by Google

paliter dico peremptoriam exceptionem, ex
capite peremptoriæ citationis tribus modis
fieri poſſe, primo quando quis ter citatur per
interualla temporis non minoris decem die-
rum, l. per interualla, ff. de iudic. & tunc non
oportet addi verbum peremptoriè, vt in l. has
denuntiationes, C. quomodo, & quando Iu-
dices, ſecundo dicitur peremptoria Citatio,
4 quando eſt vnica, & habet adiectum verbum
peremptoriè ex l. ad peremptorium cũ dua-
bus ſeqq. ff. de iudic. ſed iſta citatio debet cõ-
tinere tantumdem temporis, quantum cõti-
nerent tres citationes, quæ fierent loco pe-
remptorij Bart. vbi ſupra, & in l. ſi finita, §.
Iulianus, ff. de damn. inſect. Tertio dicitur
5 actio peremptoria, quando Iudex admonet
partem, quæ quidem habet vim peremptorij,
non tamen eſt peremptoria pro quo eſt tex-
tus ſingularis in l. 2. C. quomod. & quando,
6 Sed hodie in Regno noſtro ſemper exſpecta-
tur ſecunda citatio poſt primam, & eſt com-
munis ſententia, ſecundũ Fely. in c. Inquiſi-
tionis de accuſat. & Cumia in d. num. 14. in
verb. ratione, quia præſumitur non ꝙ non
voluiſſet non comparere, ſed quòd aliàs ci-
tationes exſpectaret, ex quo aliqui tenent ꝙ
Panormitana conſuetudo ſit, ꝙ inter Ciues
requiritur terminus ad peremptorias ſub pœ-
na nullitatis, de quo vide D. Mutam præcla-
riſſimum ſcriptorem; in Conſuet. Panor. c.
5. f. 68. & alibi.
7 Secundo principaliter dico, ꝙ quãdo pro-
ceditur ſummariè, & de plano nõ requiritur
niſi vna citatio ad audiendã ſententiam defi-
nitiuam, etiam de iure communi Clem. ſæpe
de verbor. oblig. §. citationem, & ibi Gloſ. &
Bal. in ſua pract. fol. 12. col. a.
8 Dico tertio principaliter in alijs etiam lo-
cũ habere peremptoriũ, vt in arbitro, vbi in
cõpromiſſo non eſt præfixus terminus, Lan-
franc. in tract. de arbit. n. 90. Fely. in c. conſu-
luit col. 6. de off. deleg. vbi multos alios refert
caſus, quorum tantũ ſelectiores adduxero vi-
delicet, ꝙ limitatur primò non procedere, qñ
par citat parem; vt Iudex Iudicem, vel arbi-
ter, arbitrũ; Fel. vbi ſupra. Limitatur ſecun-
9 do in extraiudiciali citatione, vt cum vult ꝓ-
cedere ad electionẽ, & debent citari abſentes,
cũ alijs, quæ offert Fel. ibidẽ in d. c. conſuluit,
10 Limitatur tertio in cauſis ſummarijs. Li-
mitatur quarto qñ citatus ꝑſonaliter nõ cõ-
paruit. Limitatur quito qñ dixit reus ſe nol-
le amplius comparere. Limitatur ſexto qñ
reus arripuit fugam, vel iter aſcendens equũ,
vel nauim ad partes longinquas. Limitatur
11 ſeptimo in notorijs, limitatur octauo qñ Iu-
dex ore proprio citauit, limitatur nono vbi ci-
tandus ſe occultat, vel non ſinit ſe citari, limi
tatur decimo vbi citatur Tyrannus, & ꝑſona
terribilis citanti, limitatur vndecimo i Curia
Romana, in qua oẽs termini ſunt perẽptorij.
Limitatur duodecimo in cã, in qua nulla eſt
opus citatione refert Fely. 34. numeratos ꝑ
Socc. in Repet. Rubr. de dilationib. n. 7. prin
cipali articulo; ego aũt triginta vnũ teneo tã-
tũ: de quibus in libro meo praxis Siculæ, in
ver. citationis effectus, n. 64. de quo forte pu-
blicè aliquid permittam legi.
12 Exceptiones dilatoriæ non impediũt litis
conteſtationẽ, & ꝓceſſum ad vlteriora, & de-
bent terminari infra terminũ dierũ 20. perẽ-
ptoriè, quibus elapſis, & ꝓpoſitis exceptioni-
bus non ꝓbatis amplius nõ dẽt audiri, & ali-
quo ꝓbato ꝑ actorem dãtur aliæ dies 20. ad
faciẽdas ſuas incũbentias aduerſus exceptio-
nes ꝓpoſitas ꝑ Conuentũ, qui pariter ſi infra
dictũ terminũ nihil ꝓbauerit amplius nõ au-
13 diatur, q termini ſunt cões vtrique, & ſi infra
dictos 40. dies aliquid factũ, ꝓductũ, vel ꝓ-
batũ ꝑ partes ſuꝑ dictis exceptionibus dila-
torijs Iudices infra alios dies 20. habeãt expe-
dire articulũ dictarũ exceptionũ, verũ ꝙ dicti
dies 20. ſint cõceſſi vtriq. parti, videlicet 10.
vni, & 10. alteri parti infra quos poſſint face-
re ſuas incũbentias cõtra res iam deductas in
primis 40. dieb⁹, reliq. vero dies remaneãt ꝑ
Iudicibus ꝓ expeditione dicti articuli; qbus
rebus non obſtantibus ꝓcedatur ad vlterio-
ra in cauſa principali, & ſupradicti termini in
cauſis feudalibus debent duplicari, & qa in
cauſis feudalib⁹ inter alias exceptiones dila-
torias ſolent opponi ꝑ conuẽtos ſuſpicio ali-
quorum Iudicũ inſtando, ꝙ deberet impedi-
ri ſedes, ꝙ non obſtante tali ſuſpitionis exce-
ptione debeat ꝓcedere, vt ſupra, & infra di-
ctos terminos dẽat declarari dicta ſuſpicio,
& impleri ſedes, ſi erit opus, & ita habetũr in
primo capitulo. D. Hectoris Pignatello in ge-
nerali colloquio celebrato Panormi in men-
ſe Septemb. 5. Ind. 1531. in officio Protho-
notarij hæc in praxi.
14 Obſerua Theoricam magnam ad cap. ex
parte il ſecundo de appellat, quia Iudex per
ꝓceſſum ad vlteriora vĩ reijcere exceptiones

op-

Digitized by Google

oppoſitas hbē dicit text. & ratio eſt, quia
videtur de eis cognouiſſe, ita in proprijs ter-
minis. DD. de Rot. dec. 13. de exceptionibus,
Cardinal. Puteus deciſio. 388. lib. 3. Bald.
deciſ. 59.
15 Obſerua ſecundo, & commenda memo-
riæ, quia non vulgaria, quòd ex tex. in ff. de
exceptionibus, l. exceptiones, habetur exce-
ptionem, quæ competit principali, compe-
tere etiam fideiuſſori, ratio eſt, quia obligatio
fideiuſſoris eſt acceſſoria ad illam principalis
Balb. dec. 31. p. 1. ſecunda ratio deducitur, ꝙ
fideiuſſore exiſtente ſoluendo non poteſt car
cerari principalis, Valaſc. dec. 11.
16 Obſerua tertio, quòd Valaſci deciſio in-
ſeruit ad ampliandum doctrinam Bar. in l. 3.
§. Tutores, ff. de ſuſpectis tutoribus.
Obſerua quarto, quòd fallit prædicta do-
ctrina in beneficio capituli Odoardus de ſo-
lutionibus, quia non porrigitur ad fideiuſſo-
rem clerici, Io. Aloyſ. Ricc. deciſ. 121. Cu-
riæ Archiep. Neapol. ratio eſt, quia dictū be-
neficium eſt perſonale, & non extenditur, &
talis exceptio non competit fideiuſſori.
17 Obſerua quinto in ceſſione bonorum, quę
principali competit, & fideiuſſori non cōce-
ditur Balb. dec. 521. p. 5. & hæc deciſio va-
let ad interpretandum text. in §. fina. de ex-
ceptionib. inſtit.
Obſerua ſexto, quòd reſtitutio conceſſa
minori debitori non eſt conceſſa eius fideiuſ-
ſori ad tex. in l. 1. C. de fideiuſſ. minoris, An-
ton. Faber dec. 1. Senatus Subaudiæ, ſubli-
mita hæc omnia in caſu, quando non alia cō
templatione fideiuſſit, niſi vt creditoribus
cautum ſit Balb. 15. & Faber. d. dec. 1.
18 Obſerua ſeptimo, in caſu Velleiani in l. Mu
lieres, C. eod. quòd illud priuilegiū non trā-
ſit ad fideiuſſorem, Faber dec. 6.
Obſerua octauo in exceptione declinato-
ria fori, quæ competit clericis, & non porri-
gitur ad laicos eorum fideiuſſores de quo eſt
ſingularis deciſio ꝑ omnia Tribunalia Italiæ
obſeruata Rot. Lipſ. dec. 90. & Affl. dec. 206.
Myſing. cent. 1. obſer. 15. Faber dec. 1. Quid.
Pap. dec. 562. & eſt receptiſſima opinio apud
deciſionarios, & multos caſus reſeruo ī meis
reportatis, q̄ mihi ſemper fecerunt honorē in
Tribunalibus pro clientibꝰ, q̄a pūctū eſt pul-
chrū, & valde vtile, & à paucis bene digeſtū.
19 Obſerua nono, ꝙ limitatur regula in exce-
ptione executionis ſnīæ, quæ ſi lata eſt contra
principalē nō pōt exequi cōtra fideiuſſorē, ſi-
ne nouo ꝓceſſu, ſed diſtingue cū Guid. Pap.
dec. 26. & per notata ad eum, quòd executio
fit contra fideiuſſorē Iudicij, ſecus autem cō-
tra fideiuſſorem contractus, & ex ea nota ad
Bart. in l. 1. ff. Iudicatum ſoluend.
20 Obſerua decimo in dilatione quinquen-
nali, quia non competit fideiuſſori, Bartol.
in deciſ. 77.
21 Ad nu. 53. verſ. tædio affectus certant do-
ctores inter ſe, & canoniſtæ vnā, Cęſarei vero
alteram, & quidē contrariā eligerūt viā; illi
volunt immiſſum ex reali, & immiſſū ex ꝑ-
ſonali actione ante annū eſſe detentatorem,
non verū poſſeſſorem: iſti vero econtra, ꝙ vi-
delicet immiſſus ex reali, nō ſit, vt debitor tę-
dio affectus reſpondeat, & ſatiſfaciat credi-
tori, ſed, vt verè poſſideat ſecus aūt in immiſ-
ſo ex perſonali: nam ex reali infra annū poſſi-
22 det reuocabiliter, poſt annū vero irreuocabi-
liter non obſtāte oblatione, & refectione ex-
penſarum, & ita Legiſtę: Canoniſtę vero nul
lam dant differentiam, qua quidē differētia
data ſecundum Iuriſconſultos varij exoriun-
tur effectus videlicet, ꝙ poſt annū debitori re
uocare volenti reuēdicatoria datur, §. oīum
inſt. de act. & ibi Iaſon, & amittit fructus rei,
qui ſunt acquiſiti creditori immiſſo poſt an-
nū effecto domino irreuocabili illa via reſti-
tutionis rei poſſeſſæ vide Cumiā hic n. 43. &
idem poſſeſſor eſt, ex ꝑſonali vero ante annū
detinet ſolū, ꝙ tamen volunt Canoniſtæ.
23 Sed opinio Legiſtarū eſt verior, & cōior
Fanus in tract. de pignorib. p. 3. membr. 2. q.
6. n. 6. & cumia hic nu. 54. Adde eundem in
n. 55. in fine, & vide quæſtionem an recupe-
rare volēti poſſeſſionem infra annum, quam
cauſa rei ſeruandæ ob contumaciam amiſit,
detur facultas recuperandi ab actore hypo-
thecaria inuito ex tenore capituli præſentis?
videtur quòd ſic, attamen talis creditor reti-
nere poterit ex l. Retentionem, C. de vſucap.
& l. His cōſequēter §. Par. ff. familiæ erciſcun-
dæ. Immo creditor, cui per ſententiam Iudi-
cis eſt addita res, vt eam detineat iure hypo-
thecę, vel pignoris pōt petere infra certū ter-
minū eiuſdē rei ſolutionē, vel ſubhaſtationē.
24 Item quæritur an poſſidens inde iure re-
tentionis compenſet fructus cum ſorte, &
capitali debiti? & videtur, quòd ſic, ad tex-
tum in cap. 1. & cap. Conqueſtus de vſur. &
l. ſi Dñus, & ibi Doctores, C. de pignor. c. il-
lo

lo uos.& c. Cum contra cod.tit. Fan. par.5.
mẽb. 5. n.1.& ſeqq. eo. Quod tñ iniquum
aliquibus vr̃, quãdoquidem creditor cogere-
tur recipere particulares ſolutiones compu-
tando fructus rei retentę in ipſam ſortẽ prin-
cipalem ad tex.ĩ l. Tutor.§.huius, ff.de vſur.
Gloſ. Bart. Alex.& Iaſ. in l. quidã exiſtima-
25 uerunt,ff.ſi cer.pet. quare conſulerem in tali
caſu, quòd creditor petat à iudice licẽtiã vẽ-
dendi dictam rem retentam, & de pretio ſibi
ſatisfieri dato termino certo ad reluendũ rẽ
debitori; quo elapſo æſtimentur tot bona ꝓ
concurrente quantitate debiti, & ſubhaſten-
tur, & plus offerenti liberentur, punctum vi-
de optimè deciſum , tàm ex forma Ritus , ꝙ
ex Iure communi apud Maſtrillum dec.100.
p. p. per totam ex multis , & bene more ſuo

26 Sed pręter obſeruata ſuperius, adde ad pra
xim in verbo textus , qui ratione contuma-
ciæ, pro quo ad materiam ſcias, quòd aperta
contumacia actori, ei datur maxima facultas
procedendi contra reum contumacem , ſed
iſta cõtumacia debet eſſe qualificata, & quę-
libet cauſa, quæ poſſet colorari contra eã ad-
mitti debet, quæ nota, & menti aſcribe, quòd
vt quis ſit cõtumax requiritur, ꝙ in citatione
ſit ſeruatus ſtilus citãdi cõſuetus , aliàs cita-
tus excuſatur ſi non cõparuit, ita ſingulariter
dixit Angel. in l.fi. C.de Cano. præſtat. lib.
10. ꝙ dictũ pro ſingulari refert, & ſeqtur Fe-
ly. in c. quoniam contra in 7.col.de prob. &
in c.ex parte in 8.col. de reſcript. de quo etiã
Hippol.de Marſil.in l.fi. nu.38. ff. de iuriſd.
om. iud. cum ſimil. de quibus , ibi per eũ vbi
27 quid, qñ proceſſus eſt nullus, an ſi citatus nõ
comparet audiatur contumax ? & ſic ſi cita-
tus non comparet mictiturque alius in poſ-
ſeſſionem . Limitatur per Socc. regul.50. in
tract. fallent. an minor contumax tenetur re-
ficere expenſas vide Bart. in repett. in ver. mi
nor citatus verſ. quinto.

28 Obſerua etiam quòd contra contumacem
in actione perſonali ſunt quatuor remedia,
de quibus Abbas Panorm. in cap. fina. §. in
alijs, vt lite non conteſtata , quæ referuntur
etiam per Aflictum in Conſtitu. Contuma-
cem in 1. notab. de Pœn. contum. in ciui-
libus cauſis vbi eſt materia , lib. 1. Rubt.97.
vide Roman. ſingu.406. Quid Pap. quæſt.
99. & Doctores in l. ſancimus, Cod. de iud.
Marant. in pract. cart. 190. num.4. & ſeqq.
vbi de materia contumaciæ. Adde etiam
in verſ. tex. docto tamen de debito ſaltem
ſummariè an ſufficiat probare per iuramen-
tum , vide Abb. Panor. conſ. vlt. lib 1.

29 Adde in verb. text. refectis expenſis acto-
ri. Hippol. de Marſil. ſing.373. vbi limita-
tur, & de materia per Doctores in d. l. ſan-
cimus, & idem Hippolit. in repetitione, l. de
vnoquoque num. 197. cum ſeqq. ff. de re
iudi. Adde etiam quòd liquidas expenſas
ſtatim tenetur reus actori ſoluere : illiquidas
autem non item ſed de eis præſtare debet
Angel. in l. ſtatu liber. rationem, ff. de ſta-
tu liber. & Iaſon. in dicta l. ſancimus, col.5.
in 3. quæſtio.

30 Vltimo obſerua quòd dictus contumax
ſupra non auditur niſi refectis expenſis ,
quòd ampliatur in cõtumace etiam ficto ,
ex Iaffred. dec.337. & quoque in pręſumpto
ſecundum communem doctorum in d.l. ſan
cimus . & non me piget hæc in medium at-
tuliſſe, quia digna, & vtilia ſunt pro præſen-
tis capitis expoſitione.

Ad Capitulum III. eiuſque Commentarium obſeruatio tertia.

1 CONCORDAT cum iure Cano-
nico in cap. ſed poſtquã de electio-
ne in 6. & cum l Properandum, C.
de iudic. nu.19. & 20. Adde requiri citatio-
nem ad concludendum in cauſa. & ſolũ tra-
hitur alea ſententiæ, & cauſa concluſa omni-
bus probationibus, & exceptionibus decan-
tatur vltimum vale, & valde eſt pręiudiciale,
& ideo Patronus cauſæ cautus eſſe debet: ſed
2 dubitatur, quia concluſio in cauſa non vide-
tur de ſubſtantia proceſſus , ideo abſq; vitio
nullitatis omicti poſſe videtur, attamen ex
diſpoſitione huius Ritus ſicut ex diſpoſitio-
ne Cameræ Imperalis non fertur ſententia
niſi legitimè cõcluſum ſit in cauſa. Gaill. ob-
ſeruat.107. lib. 1. ſed poſt cõcluſũ videtur ad-
mitti probationes ſaltẽ nouas DD. de Rot.
deciſ.8. aliàs 758. & dec.10. aliter 802. de iu-
3 dic. in antiq. ad ꝙ reſpondetur, ꝙ admitti de-
bent ſolutis expenſis, vide Oſaſc. deciſ. 142.
nu.6. Bar. in auth. at qui ſemel. C. de probat.
vbi de hoc diſputatur, ſimile eſt, quòd re-
nuntiatione facta , & cauſa concluſa inſtru-
menta de nouo reperta admittuntur pręſtito

iuramẽto Bart. in l. Admonendi, ff. de iureiurãd. Ioffred. Lãfrãc. Balb. dec. 23. Immo (ꝙ
4 eſt mirabile dictu) & poſtquam partes fuerunt citatæ ad audiendã ſnĩam idem Balbus vbi ſup. Idem in teſtibus quid. Pap. q. 201. non præſtito autem iuřo, & non conſtito ſaltem aliqualiter de noua inuẽtione inſtřorum non admittitur Natt. conſil. 251. & 252. & Ægid. Bellamer. concl. 51. Ratio eſt, quia
5 concluſio non dẽt reuocari, niſi iuſta de cauſa. Idem concl. 55. & 57. ſed iſta concluſio vř mihi de facili reuocabilis, quia eſt mera interlocutoria, at ſtatuto præſenti corroborata interrumpi non poteſt, nec dẽt, ſine Principis reſcripto, vel prouiſione, maximè ſi acta reuiſa ſunt, vel viſa, & proceſſus relatus D. de ſol ſuper Decreto nihil n. 10. & ſeqq. f. 156. ex quibus conſtat, quantum deficiat
6 Cumia in iſto articulo, nã quod dicitur poſt concluſionem in cauſa nihil eſſe producendum, intellige in eadem cauſa principali, & in eadem inſtantia, & in iure ordinario, non autem in cauſa apppellationis, vel ſupplicationis, & via reſtitutionis in integrum, per quę remedia conſulitur, vt quis audiatur cõcluſione in cauſa non obſtante; Idem D. de Sol, vbi ſupra in titulo de concluſione in cau-
7 ſa, per prædicta limitatur axioma, quò paſſim, & vulgo dicitur, poſt concluſum in cauſa nullæ ſunt partes Iudicis, niſi in pronunciando, & quòd clauditur proceſſus, adeo, ꝙ nulla allegatio fieri dẽt. Quid Pap. ſing. 418. & apparet ꝙ iuſtificatum eſt præſens capitulum, ꝙ præcipit ad concludendum requiri citationem, vt pars cantè procedat, & deducen-
8 da deducat. nu. 24. Adde, ꝙ ſæpe parua ſcintilla neglecta magnũ ſolet excitare incendiũ, & ideo Dominos Iudices admonitos velim, quod parua curent, qñ ſumus in præiudicialibus, & actibus præſertim irreiterabilibus, & ad intereſſe partium faciẽtibus, quare aduerto, in verbo Cumię (item ante ſententiæ prolationem conſtare debet Iudici per Nuncij relationem de citatione per dicta, & partiũ ſcientia, pro concluſione in cauſa, hinc referas ea, quæ diximus ſuperius, & Cumia hìc dicit nu. 52. quare tria videat oculatus Iudex ante interpoſitionem Decreti nimirum de citatione, de relatione nuncij, & de contumacia rei, & Cumia in verbo ibi, citata, reliqua vero ſatis bene adimplet noſter Cumia; & ideo ab his ſuperſedeo; prædicta enim tangere volui, quia proprijs expenſis didici, & quidem Iudex incautus protulit ſententiam in fauorem Clientis mei, ſed quia non aduertit prædicta, nulliter ſententiam tulit, & tñ hoc ſpectat ad iudicis officium.

9 Obſerua pro ſupradicta practica, infraſcriptam Theoricam, & quidẽ non vulgarẽ pro huius Ritus Capituli intelligentia: in verbo ad concludendũ, ꝙ de iſta materia concluſionis in cauſa habetur, in c. Cum dilectus de fide inſtřorũ, in qua quęro primo num. oblatio iuramenti poſt concluſum in cauſa admitti poſſit, deciſum eſt affirmatiuè in deciſione Pedemont. 11. & 97. Cacheran. Boer.
10 dec. 95. amplia etiam in caſu, qñ actor probauit per teſtes intentionem ſuã, ſed adhibe modificationem Theſauri dec. 93. ad quem te remitto. Item quæro, an vere omiſſa cauſæ concluſione vitietur ſententia? concurrendo cum ſuperius dictis, dico ꝙ eſt deciſio negatiua Myſing. cent. 3. obſeru. 17.

11 An idem ſit ĩ criminalibus Rñdetur ꝙ ſic, idem cent. 4. obſeru. 81. & vltra per l. abſentem. de pęnis, quęritur etiã num concluſio ĩ cauſa impediat inſtřorum productionem, & ſcripturarum; deciſum eſt affirmatiuè dec. 95 Rot. Marchię de Amat. Quæſtio quoq; incidit in iſta contingentia facti, an poſt concluſum in cauſa poſſit dari terminus ad cõprobandas ſcripturas præſentatas ante cõcluſionem? Deciſio eſt affirmatiua Affl. 115.

Sub quæritur hìc an poſſint recipi teſtes
12 ſuper habilitate impetrantis ſuperque ſigillorum recognitione, ac ſignorum notariorũ pro informatione Iudicis? deciſio eſt affirmatiua Rot. Roma. 2. in titu. de teſtibus in nouis, ubi e[illegible]iè.

13 Petitur ex his an de ęquitate poſſint articuli admitti poſt terminum ante rñ cõcluſionem in cauſa deciſio eſt affirmatiua, eadem Rot. dec. 9. eo. tit. in nouis.

14 Ambigitur an virtute clauſulæ) ſalua ſcripturarum productione) in concluſione cauſæ oppoſitæ comprehendat ſcripturas priuatas? Deciſio eſt negatiua. Afflict. dec. 272.

15 An e contra in cõcluſione in cauſa facta cũ clauſula (ſaluo iure producẽdi) poſſint aliqua produci? deciſio eſt affirmatiua, Capella Tholoſana 14.

16 An etiam in cauſis beneficialibus neceſſaria ſit concluſio in cauſa? Deciſio eſt negatiua. Rot. Roma. dec. 2. eo. tit. pręcitato in nouis.

uis. Vtrum poſt concluſum in cauſa cõcedatur primũ, & ſecundum beneficiũ? deciſio eſt
17 affirmatiua, Minad. in dec. 15.

18 Obſerua, q attentata poſt concluſionẽ in cauſa ſunt reuocãda, & id quõ fiat, clare, & ſtabilitè deciſum habes apud Afſl. dec. 352. ad partes; pro hac deciſione vide Grat. dec. Marchiæ 198. & Myſing. cent. 6. obſeru. 56. diximus de tertio, ſequitur, vt de quarto dicamus.

Ad Capitulum IIII. eiuſque Commentarium obſeruatio quarta.

1 IN pluribus maximè diſcordat a iure canonico, & ciuili, vt videre eſt in c. 1. extra de libelli oblat. & c. cum ràro de cõſuet. & l. 1. & 2. C. de execu. rei iud. & l. negãtes, C. de act. oblig. & l. vnica, C. de prohib.
2 ſeq. pec. in reliquis aũt Capitulum iſtud eſt valde fertile, & magnę meſſis quippe in eo tota Regni Iudiciaria machina treſdecim modis proponitur quinq. ſ. ęquè principales sũt, ex vi coactiua ſtaturi ſub quibus regnicolę & inuiti põt conueniri, & contra eos agi põt,
3 octo aũt modi ſunt nõ principales, neq. principaliter coactiui, qui in inuito nõ reddũtur, ſed exercentur in iudicio conſenſu litigatorũ conſentientium, vel non, & pariter eorundẽ diſſenſu in modo procedendi in contrarium ſupplicatur, vt declaretur in ſcriptis, & procedatur ſecũdũ naturã cauſę, vt modus per viã effectus, ſeu viſione ſcripturarũ, iniunctionis, p viam, cõfeſſionis, ex abrupto, ideſt ſine ſcriptis, qui modus in criminalibus dr ſimpliciter, ſine addito, (ex abrupto) in ciuilibus aũt ſine ſcriptis, ex abrupto, ex cauſæ priuilegio, vt in dote de Paragio, in taxatione ſalariorũ, Aduocatorũ, Procuratorũ; cauſa alimẽtorũ, vitæ, & militiæ, itẽ in reuocatione attentatorũ, & eſt vndecimus modus, & in cauſa Tributarum datiorum, & collectarũ, & functionum fiſcaliũ, de quibus benè, ac plene Cumia à numero primo ad decimũ ſeptimũ incluſiuè. Nos, aũt quæ alij dãt nolumus hìc
4 transplantare, ſed oĩa aut noua, vel nouè hìc dicere. Ideo adde q quantùm ad modũ procedendi p viam effectus, aliqui volunt, q ſit modus procedendi numerãdus cũ alijs quinque, & ſextus æque principalis, & tunc talis effectus ſtat loco libelli, Spec. in tit. de libell. oblat. §. nũc videndũ, verſ. 6. & Bald. in l. executore, verſ. ſi quæro ff. quorũ appellatio, non recip. & hoc parte non diſſentiente, alias non, & ita ſeruatur, & talis ſtylus ſeruandus eſt vide Iorland. in ſua pract. ſynd. c. 29.

Adde pręterea ex Regnicolis noſtris, q li-
5 cet in modo procedendi ſummariè ſit quędã breuis ad finiendũ Iudicium via, attñ non exinde infertur, quod non ſit procedendũ cã cognita ad iuſtitiã partiũ miniſtrandã, eſt.n. opus libello, & litis cõteſtatione, vel aliquo alio actu his æquiualente, & debent audiri partes; Bart. in l. Nec quidquam, §. de Plano ff. de officio Proconſulis, & in extrauagante ad reprimendum, verſ. ſummariè, verum q-
6 dem eſt, q abbreuiantur termini, ex ſummaria.n. cognitione ſolum alterantur termini, non tñ ſolemnitas iudiciaria, ſed põt huic ſolemnitati ẽt remitti, ſi peritus cauſidicus ſupplicet, & obtineat quod procedatur ſummariè, & ſine ſtrepitu, & figura Iudicij, nam ſublata figura Iudicij non eſt opus libello, nec litis conteſtatione, tex. in clem. ſępe de verb. ſign. ex Antonio Lancea, c. 09. qui eſt primũ in ordine in noua editione ſcribẽtiũ ſuper Ritu Regni Siciliæ nu. 6. Adde Simonem Viuacitum in pręſenti 4. capitulo, quod ĩ dicto ordine eſt quintum f. 127. n. 7. Adde Hieronimum Fimiam hìc, qui dicit, q eſt alius modus pter quinq. dictos à Ritu, ex quo vr velle Fimia talem modũ fuiſſe numerandũ inter modos principaliter agendi in M. R. C. & tñ melius noſter Cumia ponit illum in vndecimo modo minus pricipali inter octo per nos ſupra narratos. Adde Montaltum ibidem in ordine ſextum, fol. 135. q facta executio, & regiſtrata apud acta dẽt adimpleri infra annũ, quo elapſo non dr executio, ſed mandadatum de exequendo. Adde Lętum vbi ſupra in ordine ſeptimũ ſcribentẽ, fol. 143. qui vult debitorem eſſe citandũ ad executionem faciendã, & inde agi cõtra eum tamquã contumacem, q ego non laudo, nec hodie vr neceſſariũ, vt quotidie experimur in foro.

7 Et Lętum impugno extõne, qua ipſemet mouetur, vult.n. dictam citationem fore faciẽdã, vt veniat conuentus ad litẽ conteſtandã, & tñ in executiuis non eſt neceſſaria litis conteſtatio ex Cumia hìc nu. 20. cũ primus actus contradictorius in Iudicio executiuo vim habeat litis conteſtationis, accelera ad Cumiã à d. nu. 20. ad 23. excluſiuè. Adde ex Percolla ibidem, qui eſt in ordine ſcribentiũ duo-

duodecimus,f.164. in verbo,principaliter,ꝙ alij tres ſunt modi, videlicet via iniũctionis, viſione ſcripturarũ, & ex abrupto, & tñ noſter bonus Cumia copioſius p̄dictos xj. modos recenſuit.

8 Adde ex eodem petcolla, ꝙ contractus ex forma Ritus extra Regnũ vbi non viget Ritus non hẽr executionẽ paratã, ex quo ipſe conſuluit pro cautela, ꝙ in ꝯtractu dẽt apponi fiat executio in qua uis Mundi parte, & hoc ex pacto, vt tollatur diſputatio ex voce Ritus extra Regnum, quod ego Laudo. & tene mente.

Reliqua quia notoria ſunt oĩbus ideo nõ extendo, ſed te Lectorẽ cupidũ ad alios ſcribentes remitto, quia ego tantùm hic dicere ſelectiota profiteor. Sed adde bonã Theoticã pro cauſa,ſeu ꝑ modo ꝓcedendi ſummariè, & quidẽ prętermiſſis alijs,de quibus hic volumen integrum poſſem efficere ſolũ dico de cauſa ſummaria, imò ſummariſſima videlicet, an in iſta cauſa,ſeu ſnĩa lata in cauſis ſummarijs det appellatio, de quo puncto dicam alibi infra, ſed ꝑ modo hic quæro,& l. Æquiſſimũ ff.de vſufructu. quæ lex fuit practicata, & ſecundũ eã deciſum ꝑ Guid. Pap.
9
10 552. & vltra ipſam primo dubitatum fuit in cauſa cuiuſdam clientis mei an à ſentẽtia lata in poſſeſſorio ſummariſſimo poſſit appellari, deciſio eſt negatiua Ioſeph Ludou.dec. Peruſ. 20. vbi agit de ſpeciebus poſſeſſorijs, de grauamine, de Canonici & Ciuilis iuris differẽtia,circa hoc,ad quem recurre; ſed an talis ſnĩa, per quã declaretur appellabilis vel
11 non appellabilis ſit interlocutoria,an diffinitiua? pro interlocutoria eſt deciſio Petri de
12 Benit.Bonon.in dec.79.& an In hoc iudicio detur repulſa teſtium,vel non,eſt deciſio 55.
13 Capyc.& quid in beneficio reſtitutionis in integrũ,eſt ẽt deciſio negatiua apud eundem Capyc. 13. & an vnicus teſtis in iſta cauſa poſſeſſorij ſatis ſit ex priuilegio poſſeſſorij, eſt deciſio affirmatiua,Grat.deciſ.192.

Ad Capitulum V. eiuſque Commentarium, obſeruatio Quinta.

1 CONCORDAT cũ cap. 1. diſtin. 84.verſ.conſilia ſapientum,& recta ſuadentium vbi plura ad hoc,& l.3. C.de repud.in verbo textus volũtarios labores appetens, ex eo, quia ei, & in eum honor Regni,& onus eiuſdẽ translatum eſt vulgata lege Regia, & vulgato §. ſed & quòd principi placuit inſtit. de iur. nat.Gent.& Ciuil.&
2 ſic boni Principis munus p̄ſtat fraudes abolendo,& iuſtitiam tuendo,talia enim ſemper eſſe debent principis mãdata, & quæ nõ ſunt cõtraria vtilitati publicæ, & rationi naturali maxime ſunt laudanda Oſaſc. deciſ.88.nu. 4. quare bene præſens Capitulũ fraudes tollit, & variam naturæ quaſi profluentem nouitatem reformat, ꝙ ſpectat ad curam Principis potiſſimis rationibus tàm regnãdi, quã bene regendi populũ ſibi commiſſum, & in hoc puncto nos ſumus in caſu Bartoli in authentica,vbi determinatus ſit numerus clericorum §.1.vbi dicit litteris Imperialibus nõ
3 paretur, ſi illæ contineant cauſã irrationabilem. Verb. ex cõi Conſilio Procerũ,& Conſiliariorũ,nota, ꝙ per ſapiẽtes Reges regnãt, & legũ conditores iuſta decernũt,hinc introducta,& inuenta ſollẽnitas illa, q̃ in iure appellatur interinatio, ſcilicet vt lex, & conſilium, factaque Principum cum voto, tam in publicis, quam in priuatis cauſis procedant Sol. in antiq. Conſtit. Sabaudiæ,gloſſ. 2.num.42. in proemio, regio enim more, & bono principe digno noſter Dominus Rex ſe habet in preſenti capitulo; quod licet breuiſſimum ſit, attamen plura pretioſa continet inſtar gẽmæ, vel vnionis paruitatis maximum cum ualore coniunctæ.

Ad Capitulum VI. eiuſque Commentarium obſeruatio ſexta.

1 IN pluribus concordat, & in pluribus diſcrepat ab vtroque iure veluti in cap. de cauſis extra de off. de leg.& l.minor, 25. annis ff. de minorib. concordat etiam cum alijs duobus capitul. Ritus 110,& 111. ad hunc Ritum vide Giurbam deciſ. 10. & deciſio.77. nume. 2. ad finem vbi ad multa, & benè illum applicat.

2 Noſter Cumia hic ita exactè interpretatur,examinat, & diſtinguit, exornatque hoc capitulum, vt oẽm penũ doctrinæ ſuæ exhibuiſſe videatur, verũ quia vtile eſt,& neceſſarium videre an virtute inſtrumenti habentis

Google

oĩa requiſita in hoc capitulo expreſſata, detur via executiua contra pſonam repreſentantem aliam pſonam in ipſo contractũ expreſſam ſaltem ficte, vt ꝯ eius hæredẽ repræſentantem pſonam defuncti, in ipſo ꝯctu cõprehenſum, aitq; Cumia, nu. 73. prope finem referendo Imol. Raphael. in l. 2. ff. de his, quę in teſtamento, quòd inſtrum licet mentionẽ non facit de hęrede, tñ mandabit executioni ita contra hęredem ſicut ꝯ defunctum, l. ſi pactum, ff. de pbat. ſed de iure Regni ex
4 c. 122. & 123. contra hrdem diſcretum non in pſona, ſed in bonis hæreditarijs; indiſcretum autem tàm in pſona, quàm in bonis, et pprijs, facit Anto. Faber err. 1. & 2. ꝯ pragmat. & vulgar. iuris interpret. ſed nota quòd hæredes non poſſunt conueniri inſolidũ, ſed p hęreditarijs actionib. tex. in l. p hæreditarijs, C. de hęredit. action. & l. 1. ff. ſi certũ
5 pet. Limita fauore alimentorum, quia põt quilibet ex hæredib. inſolidũ conueniri ſublimita tamen in alimentis de pterito Frãch. dec. 202. quæ deciſio valet pro intellectu l.
6 3. ff. de alim. legat. Limita 2. in actione hypothecaria, quę competit inſolidum ꝯ vnum ex pluribus hæredibus apud quem pars rei cenſualis reperiť pulchrè Theſaur. dec. 85. p.
7 2. Sublimita in cenſu feudali Boer. dec. 66. & Viu. in dec. 333. limit. 3. in obligatione indiuidua Ioffred. in dec. 29. Limita 4. in anniuerſarijs, quæ relinquuntur Eccleſijs p defunctis Guid. Pap. dec. 536. Limita 5. cum dicto Gaſpar. Theſaur. p. 2. dec. 67. ſed quæro an contra hrdem non adita hrditate agi
8 poſſit? dico quòd non, ſed p quę ſigna etiam tacitè dicať hrditas adiri; dic, quòd p infraſcripta 23. qñ quis poſſidet bona hrditaria, & habilis eſt ad ſuccedẽdũ, tũc cenſeť adijſſe, Faber dec. 1. C. de repud. hær. qñ quis ſoluit hrditatis debitum, q pariter adire dr, May-
9 nard. dec. 23. lib. 2. qñ quis hrditatẽ, aut portionẽ hrditariã alteri cedit, Faber dec. 20. C. de iur. delib. qñ eſt dubiũ, Faber dec. 3. C. de
10 repud. hęre. tunc. n. pſumiť; abſtentio enim, & repudiatio non induciť niſi verbis expreſſis, idem Faber dec. 18. C. eo. qñ quis adimplet factum defuncti Farinac. dec. 393. Rot. Collect. quando habens mandatum pſumptum, ad actus, qui fieri non poſſunt citra nomen hæreditatis Farinac. vbi ſupra deciſ.
11 344. ſed non cenſeť adiri p ſolam inuentarij confectionem Franc. Marc. deciſ. 29. p. 1.

Item nec p venditionem rerum hęreditariarum præſertim in hæreditate dãnoſa, Frãch. dec. 80. Item fallit ſi adſit proteſtatio Veral.
12 dec. 64. p. 2. fallit in filio poſſidente bona patris pro dote materna, Faber d. dec. 9. C. de repud. fallit quòd ſola aduerſarij non diciť adita, Faber dec. 7. eod. & dec. 14. Mart. Rot. Piſa. 133. obſerua id, qñ actus fit ab eo, qui hæres eſſe potuit, habeť reſpectus, ad pprium factũ, & ad hęreditatẽ, ſed in dubio pſumiť factum nomine pprio Rota diuerſor. dec. 365. p. 1. Item aditio pbať verbis enunciatiuis ead. Rot. deciſ. 362. par. 1. Sub qua
13 quæſt. etiam quæriť, an ꝯ fideicommiſſariũ detur via executiua, & an dictus fideicommiſſarius comprehendatur ſub capitulo pſenti, & capitulo octauo, de quo infra, & videtur quòd non quia fideicommiſſarius non eſt pprie hęres, ſed fictus hæres, ex l. ſi filius,
14 §. 1. ff. quòd cum eo. Bal. in l. 1. col. 3. in octaua oppoſitione, C. qui admittantur, & conſ. 70. col. 2. lib. 2. Alex. & Soc. in l. 1. §. de illo. ff. ad Trebel. Cephal. conſ. 377. nu. 35. lib. 3. Menoc. conſ. 115. nu. 7. vol. 2. Bellon. cõſil. 42. ſub n. 15. Grat. conſ. 19. nu. 6. vol. 1. & hac de cauſa data via executiua ex Ritu contra hæredem, non videtur dari contra fideicommiſſarium, qui fictus, & improprius hæres eſt, & hoc fundatur in ſtatuto loquente ſimpliciter de hærede, quòd intelligitur de vero hrde, & non ficto, Bal. in Rubr. de cauſ. poſſ. & ppriet. in fin. & conſil. 130. num. 4. & conſil. 141. nume. 3. lib. 1. quem ſequitur, Menoch. de acquir. poſſeſ. num. 4. & nume. 871. & Cęſar Contard. in l. vnica, C. ſi de moment. poſſ. fuerit appell. limit. 2. §. 2. num. 11. Alexand. in l. 1. §. de illo, ff. ad Trebell. Bellon. conſ. 42. ſub num. 15. Craſſ. in §. hæreditas, quæſt. 9. & idem Cumia infra capit. 40. ordine ſuo num. 97. An detur
15 iſta via executiua contra ſingularem ſucceſſorem? & reſpondetur quòd non ratio eſt, quia obligatio perſonalis multo minus ſequitur ſingularem ſucceſſorem, nec fundi poſſeſſorem, l. quarta, §. opus, ff. de alienat. iudic. mutand. cauſa facta, l. vt pomum ff. de ſeruitut. cum alijs adiunctis per Suarez in l. poſt rem iudic. in octaua ampliat. fol. mihi 524. ſed iam fideicommiſſarius reſpectu hæredis grauati, eſt, & dicitur ſucceſſor ſingularis, ex ſupra allegatis, & Pereg. de fideicomm. art. 23. n. 13. licet dicat, quòd

re-

reſpectu fideicommittentis dicitur vniuerſalis ſucceſſor.

16 Præterea præſens Ritus dat viam executiuam inſtrumentis habentibus requiſita huius capituli videlicet obligationem expreſſam, & præſentem, ex infra dicendo cap.8. ſeu cap. 103. extendit executionẽ ad eius hæredem, ex quo infertur hæredem ipſius debitoris intelligi, at fideicommiſſariũ

17 clari eſt iuris ſuccedere fidei committenti, nõ quidem hæredi grauato per textum in l. cohæredi, §. cum filiæ, ff. de vulg. & pupill. & l. vnum ex familia, §. 1. ff. de legat. 2. l. ſi hæres ex teſtamento, ff. de act. empt. & vendit. Caſtr. conſ. 442. verſicu. item probatur lib. 1. Socy. ſen. conſ. 114. colum. vlt. lib. 3. Grauett. conſil. 144. num. 1. lib. 1. Menoch. conſil. 124. nume. 22. lib. 5. Cephal. conſ. 245. num. 53. lib. 2. verſ. quæ ſint imputanda in legitimam, num. 4. Sed oppoſita eſt docto-

18 rum ſententia, qui in hoc puncto rectius ſentire videntur, quòd nimirum fideicommiſſarius, & ſi expreſſe non ſit in ipſo Ritu, tamen verè, & cum effectu dicitur hæres, Tuſcus concl. 269. verſic. fideicommiſſarius, tom. 3. Magon. deciſ. Florent. 37. num. 9. Balb. in l. dictantibus, C. de teſtament. & text. in l. 1. in principio, ff. ad Trebell. & ibi notat Bartol. & alij Doctores communiter Pereg. de fideicomm. art. 47. n. 2. & art. 53. Michael Craſſ. §. fideicommiſſum, nu. 42. &

19 hæc præſertim militant in fideicommiſſario, qui eſt vocatus per verba ciuilia directa, & vniuerſaliter inſtituto, & hinc intelliges verba capituli 103. ibi quicunque hæredes exiſtant, ſiue filij, ſiue extranei vſque ad primos, & ſecundos hæredes, & cætera, procedat executio ſupradicta, & nemo dubitat per ſecundos hæredes intelligi omnes alios poſt primos, vt clara ſunt iura, & exẽpla paſſim vulgo inueniri, licet hinc in fideicommiſſarium vniuerſalem facta reſtitutione tranſit inſtantia cepſa cum defuncto, tàm actiuè, quàm paſſiuè, & iudicium transfunditur Soccy. iun. conſ. 34. lib. 3. Anna alleg. 14. per totam. Pereg. vbi ſup. num. 23. & hæc, quæ reliquit Cumia medullitus aſtringunt præſentis textus mentem praxim & iudicium.

Ad Capitulum VII. eiuſque commentarium, obſeruatio ſeptima.

1 CVI æquipollet cap. 114. infra, & cum eo notata ſecundum ordinem Cumiæ 19. Giurba dec. 15. ex hoc cap. & 114. egregiè tractat an ſocietatis inſtrumentum poſſit mandari executioni pro capitali ante redditas rationes. ſed nos telã noſtrã texere ſequamur ad alios caſus, Candidè lector, in hoc capitulo bonus noſter Cumia, vt ſæpe ſolet materiam generum ꝯtractuum, qui executiuè exercentur proſequitur ſolum enim deſideraĩ de executione ſententiæ, & quidem Cumia in verbo ꝓcedaĩ, notat, quòd in alijs inſtrumentis nõ enumeratis per Ritum pſentis capituli, & ꝑ Capi-

2 tulum, item pdicta locum habere volumus, non daĩ via executiua, de iure vero communi ſunt alia inſtrumenta, quæ habent executionem paratam, vt exemplificat Cumia de inſtrumento ſententiæ ex l. minor. ff. de minorib. & num. 20. ait, quòd in dubio omnis ſententia de iure communi habet executionẽ paratam, & de iure communi ſententia mittiĩ executioni infra triginta annos, ſed de iu-

3 re Ritus dictum ſpatium 30. annorum limitaĩ infra annum quo elapſo procediĩ per viã Cedulę; Hæc ex Cumia, ſummatim colligo, ſed ꝓ pſenti, & recentiore praxi Tribunalium noſtrorum temporum circa prędicta hoc verſaĩ in foro ſupradictis ꝑ Cumiã addendo, declarando, ampliando, & limitãdo,

4 in primis videlicet poſt annũ ſententia amittit executiuam, & habet actionem in factũ vigore rei iudicatæ, & iudicij facti Cumia, cap. 37. ordine ſuo 53. quòd autem ſententia infra annum habet executionem paratam ex forma Ritus hic in verbis Cumiæ prædictis, & in dicto capitu. 37. verſicu. poſt annum, quòd etiam eſt de iure Canonico ex Cap. quærenti, de officio delegati; in quo anni tempore habet executionem paratam, ex l. ſecunda, vbi Bald. Salyc. & alij, C. de except. rei iud. ſed in iſto articulo ego inuenio quoddam medium inter extrema infra annum, & poſt annum illam ſententiam exequi, medium autẽ eſt ſi infra annum ceptum ſit exequi ſententiam, & non

ſit completa executio, nam tunc temporis etiam elapſo anno poteſt exequi, & eſt doctrina Rebuff. qui fuit vir forenſis in tract. de lit. ciuilib. Gloſſ. vlt. num. 4. & ſcribentium in cap. plerunque de reſcrip. & in l. falſo, C. de precib. Imper. offerend. & Bartol. conſil. 36. volum. 1. & Cumia dicto capit. 37. num. 18. & 19. Intrigl. ſingul. 50. nume. 12. lib. 2. & in tali caſu ex dicto Rebuff. cepta executione ſententiæ, ſeu liquidatione infra annum poteſt exequi infra decennium, vel triginta annos.

6 Supradictis adde, & obſerua, & praxi, & Theorica communiſſimis, quòd ex text. in l. quarta, §. ſi Iudex, ff. de re iudicat. regulariter inſtrumentum non habet executionem paratam; hoc dicit, & ita practicari referunt, & deciſum Oſaſc. deciſ. 129. Franch. deciſ. 118. Boer. deciſio. 295. Theſaur. deciſ. 26. & Iaſ. in l. fina. C. de edict. Diu. Adr. tollend. vbi ait, quòd contractus de iure communi habet executionem paratam,

7 niſi in caſibus aliquibus. Limita primo in inſtrumento quarentigiato habente executionem paratam ſtatuto ſic dictante, vt in caſu noſtri Ritus, Seraph. dec. 332. & Boer. deciſio. 295. & ratio eſt, quia inſtrumentum quarentigiatum habet vim ſententiæ Raudenſ. deciſio. 29.

8 Sublimita hanc limitationem locum non habere quando inſtrumentum eſſet ill quid ſi, Rot. Auen. dec. 39. diuer. Myſing. obſeruat. 69. cent. 3.

9 Limita ſecundo contra tertium, quia ſtatutum, quòd tribuit executionem paratam inſtrumento quarentigiato non habet locum ſi agatur hypothecaria contra tertium, ſed ſolum contra debitorem, vel eius hæredem ita Franc. Marc. dec. 394.

Obſeruaetiam, quòd limitatio prima va-

10 let in inſtrumento perfecto, quia inſtrumentum, quòd per ſtatutum executionem habet debet eſſe perfectum Affl. dec. 283.

11 Limitatur tertio principalis concluſio in vltimis voluntatibus, nam inſtrumentum vltimæ voluntatis habet executionem paratã Boer. d. dec. 295.

12 Limitatur prima prędicta regula l. 4. in inſtrumento obligationis penes acta Curiæ facto, quòd habet executionem paratam, quã retardare non poteſt etiam exceptio litis pẽdentiæ, ſuper abſolutione iuramẽti ĩ ca prę-ſtiti Affl. dec. 30. & dec. 387. Rot. Gen. dec. 28. Franch. d. deciſ. 118. Theſaur. dec. 26. nume. 15.

13 Limitatur præterea, quando debitor conſentit velle exequi, & executionem in bonis fieri Balb. dec. 216.

Limitatur exinde in inſtrumẽto in forma Cameræ Anton. Faber. deciſ. 49. & aliquid per Theſaur. deciſ. 26.

14 Limitatur quoque in diſpoſitionibus teſtium ad perpetuam rei memoriam receptorum Boer. d. deciſ. 295.

15 Limitatur etiam in inſtrumento depoſiti, quòd habet eandem executionem Io. Aloyſius Ricc. deciſ. 222. Curiæ Archiepiſcopalis, ſed quando id verum ſit, vide Boer. vbi ſupra deciſ. 295. nu. 7. duos alios caſus ponit Franc. Marc. an videlicet executioni poſſint mandari inſtrumenta prædicta abſque partium citatione, & an in alieno territorio in dec. ſua prędicta, & hęc ꝓ pręſenti ſatis ſint.

Ad Capitulum VIII. eiuſque Commentarium, obſeruatio octaua.

1 CONCORDAT cum ſexto capitulo eiuſdem Ritus, & cũ in eo contentis, & infraſcriptis de iure communi: de bona huius materiæ parte ſcripſimus ſupra in capitulo ſexto, & hac de cauſa ad alia huic præſenti textui opportuna, & ad cõmentum dicti Cumiæ neceſſaria nos conuertamus videlicet ad extrema, quibus probatis, & non aliter, contra hæredes tàm primos, quam poſteriores executiuo modo agi poteſt.

2 Primum eſt mors cõprehenſi, & expreſsè obligati in inſtrumento, quæ quidem Mors probatur per Cumiam hic per ea, quæ citat; & admittit per vnum teſtem, qui mori, aut ſepeliri viderit, & per famam publicam.

3 Poteſt etiam probari mors per oſtenſionẽ inuentarij, hęc Cumia, & ſimilia, quibus adde caſus frequentes ad praxim, & quidẽ ma-

4 gni momenti, an ſcilicet tutor datus ad tutelã in vno caſu puta mortis ſit datus tutor in caſu remotionis a tutela puta ſublatus quia ſuſpectus? videtur ꝙ tutor ſubſtitutus in caſu mortis intelligit, & eſt ſubſtitutus in caſu remotionis à tutela, vel in alio ſimili, ea tatione.

tione, quia hi tres caſus videlicet mortis,
depoſitionis, vel remotionis in iure idem
ſunt, ita vt officialis remotus ab officio di-
catur mortuus, text. in l. 1. in fine, C. de
Primicer. lib. 12. vbi caſus priuationis di-
citur caſus mortis, quia alius eligebatur glo.
ſi.d.legis corpus extinctum, And. Barol.ibi-
7 dem n.4.vlt.notab.& Iudex recuſatus habe-
tur ꝓ mortuo And.de Iſer.in c.1.§.ſed & res
n.7. ꝑ quos fiat inueſtitura, & qñ Prælatus
ſuccedit alteri Prælato renuntianti, vel trāſ-
lato in aliam Eccleſiam non dr̄ ſuccedere vi-
uo, ſed mortuo.tex.in c.in apibus §. Ecce.7.
8 q.1.Card.in clem. final. n. 13. de Procurat.
& remoueri ab officio, & mori idem eſt. gl.in
clem.1. in verbo mori, vt lit. pend. & glo. in
c. ſi cui in verb. moriatur de præbend. in 6.
Iaſ.in l.nulla, C.de Procurat. Gabriel com.
opin.lib.2. l. de procurat.concl.3.n.4. Caſ-
ſad. Deciſ.2.tit. de appell. Aufrer. ad Capel.
Toloſ.dec.265. Rot.Rom. ĩ nouis dec.376.
Mandoſ.ſuper reg. Cancellariæ de veriſimili
malitia.q.7.n.13. Afin. in l.4.§.ſed tunc nu.
19.ff.de relig. & ſumpt.funer. Vinc.de Anna
alleg.q.92.n.3. & ſeq.vbi refert iudicatum;
9 ꝗ officium, vel adminiſtratio finit̄ morte, vel
remotione, & Fab.de Ann.conſ.14. nu.8. &
conſ.82.n.19. & ſeqq. lib.1. & ꝗ tutor datus
11 in caſu mortis ſit datus in caſu recuſationis
dicit Surd. dec. 207. n.9. vſq. ad finem pri-
mo, quia mors Ciuilis habens effectū mortis
11 naturalis ei ęquiparatur, & verbū mors ęqui-
parat̄ naturali, & verificat̄ de ciuili, l. actio-
ne, §.publicatione, ff. ꝓ ſocio.l. 1.§.vlt.ff. de
bonor.poſſ.contra tabulas, poſt alios Rimi-
nal. iun.conſ.415. Menoch. conſ.227.n.45.
Decia.reſpon.86.n.39.lib.3. & reſp.61.n.1.
2.& 10.lib.5. Honded. conſ.62.n.35. lib.1.
Maſcar.de probat.concl.1373.n.4. vol.3.&
ab vtraq; morte, ꝗ fiat in iſto caſu idem effe-
12 ctus Surd.ait, d.dec.207. Ruin.conſ.87. nu.
8.lib.2. Soc.iun.conſ.43. n.2. vol.3. Rimi-
nal.iun.conſ.259. n.11. Viuius dec. 34. nu.
10. & 43. & in his; in quibus conſiderat̄ effe-
13 ctus nō refert quid ex æquipollentib. fiat l.
mulier. ff.ad Trebell. l. mater ubi Dec. in 2.
notab. C. de inſtit. & ſubſtit. Afin. in tract.
de execut. c.23. nu.5. Hùc facit, quia inſti-
14 tutus vbi defecit, vel defectu voluntatis; vel
defectu impotentiæ, vel ex defectu conditio-
nis, vel mortis præuentione ſemper ſubſtitu-
tus admittitur, & in omnibus caſibus impe-
ditur hæres, taliter; quòd non poteſt hære-
ditatem adire, ſemper admittitur ſubſtitu-
tus latiſſimè, Surd. conſ.236.num.23. & d.
deciſ. 207. num. 9. & 10. vbi ait idem tene-
15 ri in tutela, & ſic ex his habes, quòd præſens
ſtatutum non eſt contrarium iuri commu-
14 ni, ſed imo ei conſonum, & expreſſiuum in
iure comprehenſiuo, variat tamen ſolum in
eo, quòd in modo agendi, habes etiam in
caſu per nos adducto de tutore in caſu mor-
tis ſubſtituto, ad alios omnes caſus, eſſe pari-
ter ſubſtituto remoto primo.
15 Ex his, perite mi practice per te cōſultus
reſpondeo, quòd non benè induceres ex
præcitatis doctrinis, & doctoribus, quòd
ſicut ſit extēſio de morte naturali tutoris ad
16 mortem ciuilem, puta deſiſtentiæ eſſe tuto-
ris, ac etiam recuſationis, remotionis, aut
ſimilium, ita fieri vigore huius ſtatuti ex-
tenſionem de defuncto obligato in inſtru-
17 mento ad eius hæredem, in quo pūcto mul-
ti doctores, tàm exteri, quàm ex noſtratibus
Regnicolis laudant quidem præcitatam do-
ctrinam ex iſto caſu propoſito tutoris remo-
ti ad mortuum.
18 Sed melius ex caſu præſentis capituli di-
cas, an mortuo ciuiliter teſtatore ſtante eius
teſtamento actiones, & iura tranſeant in
19 eius hæredem actiuè, & paſſiuè, & ſic ar-
gues bene à mortuo naturaliter ad mortuū
ciuiliter, & prædicta allegata iura de tutore
à ſimili ſibi proderunt, ſed pro reſolutione
huius vltimi quæſiti, dico, quòd cōdemnati
20 perpetuo ad triremes, ex cauſa iuſta alias nō
ſunt infames, niſi ex dolo condemnent̄. Dy.
conſ.43. num.5. ex multis ibi per eum cita-
tis, & ex iuſta cauſa iam facti ſerui pœnæ
tamquam non habentes caput deperdunt
teſtamenti factionem actiuam, & paſſiuam,
21 & teſtamentum antea factum (quod eſt mi-
rabile dictu) rumpitur l.eius, qui §.irritum,
ff. de iniuſt. rupt. teſtam. Peregrin. titu. 4.
tract. de iure fiſc. lib. 3. & Farinac. quæſtio.
102.138. Craſſ. §. Teſtamentum. quæſtio.
28. poſſunt tamen de licentia Principis te-
ſtati, & cōſequenter per eos teſtatum, quòd
valeat Natt. conſil. 178. Peregr. vbi ſupra
nume. ſecundo, & Farinac. vbi ſupra,
num. 125. Caſtill. dec.37. num.19.& ſeqq.
& Maſtril. in dec.167.lib.2. quos vide ex q-
bus oĩbus per me ſuperius dictis pōt vigore
huius p̄ſentis capituli agi contra bona cōdē-

natorum perpetuo ad triremes, eorũq; hæredes
teſtamẽtarios, ſi quos habent, via executiua
ſed tu cogita, q̃a ẽt video obſeruari, quòd in
iudicio agit̃ ꝯdictos cõdemnatos, & poſſunt
citari, ſed faciũt eos deſcẽdere de triremibus ĩ
terrã, & ibi citant̃, & hoc uidi ĩ praxi ſeruari.
23 Obſerua præterea an ſit citandus iſte, qui dr̃
hæres cum probat̃ de morte, & ſucceſſione? Se-
cundùm Baldum dic q̃ ſic, in terminis in l. per
diuerſas, col. 6. C. Mandat. & per Fely. poſt A-
ret. no. in c. quia, col. pen. de iud. & ibi Dec.
col. 3. quæ probatio eſt adeo neceſſaria, quòd
ẽt ſi nõ opponat̃ dẽt. quis probare ſe eſſe hæ-
dem Dec. conſ. 60. E contra vero, q̃n credi-
24 toris hæres vult probare ſe hæredem nõ eſt opus
partis citatione, per Affl. in Conſtit. eos, Ru-
br. 55. lib. 3. n. 7.
25 Sed prædicta de partis citatione procedũt,
q̃n quis vult cauſare executionẽ ꝯ hæredem
debitoris, & vult probare de morte, & ſucceſ-
ſione, qualiter ille eſt hæres, tunc eſt neceſſa-
ria citatio, vt latè Gram. conſ. 49. in ciuili-
bus. Adde Boer. dec. 10. col. fi. & Cagnol.
in l. hæredem, ff. de reg. iuris, & pract. Ma-
rant. car. 175. in 3. limitat. & inſtrum non
dr̃ liquidũ non probata prius morte, & ſucceſ-
ſione, Aret. conſ 32. Capic. dec. 48. & Alex.
in conſ. 188. lib. 2. Caſſaneus conſ. 18. & cõſ.
118. col. fi lib. 7. Berta. in verbo debitor ceſ
ſus, verſ. 24. vide Foller. car. 245. cũ ſeqq. In
26 materia executionis adde, q̃ fieri ſolet per cõ-
trahentes, quòd q̃n dat̃ per creditorem dila-
tio ad ſoluendum maximè in pluribus ſolu-
tionibus dr̃ quòd ſi debitor defecerit in pri-
ma ſolutione, vel in alijs poſſit fieri executio
de toto, potes hoc probare per textum in l. 1. §.
fi. ff. de penu. legat. per Roman. ſing. 294. &
Ferrat. in forma 69. terminis ĩ cautel. ſua 20.
ad finem. Adde Aret. in l. ſi neceſſarias §. ſi
annua ff. de pignora. act. Caccialup. in tract.
de tranſa. q. 15. col. 1. vide Cagnol. in l. ſi q̃s
maior. nu. 59. C. de tranſact. refert. Io. Ac-
non. dialog. 88.
Obſerua quòd ẽt ex iſto Ritu in verbo, &
27 ſecundos hæredes, quòd aliquibus non vide-
tur poſſe agi contra tertios hæredes credito-
ris, quia in odioſis executiuis non fit exten-
ſio, nec e contra poteſt agere tertius hæres
creditoris, niſi via hypothecariã in vtriſque
28 ſit conuentio, & actio, ſed hoc punctũ reti-
neo, & cogito pro mea praxi Sicula. nam per
ſecundos hæredes in iure veniunt omnes hæ-
redes ſicuti per ſecundas nuptias omnes nu-
ptiæ, vulgatis iuribus; Adde ad intelligentiã
huius capituli aliud cap. 112. infra eod. vel
ſecundum Cumiam 17.
29 Obſerua Theoricam mirabilem, circa præ-
miſſa, q̃ quantùm ad probationem ſucceſſio-
nis ad bona defuncti per eius hæredem poteſt
probari per infraſcripta, & ſic addo, corrigo, &
amplio Cumiã hic n. 10. vbi dicit, q̃ ſucceſ-
ſio probat̃ per teſtes deponentes de aditione
30 hæreditatis, & non de poſſeſſione bonorũ. Ra-
tio eius eſt, quia non ſufficit probare commu-
nia bona defuncti poſſidere, ſed etiam dice-
re adhiuiſſe hæreditatem, aliàs ſuccumbit, mo-
uetur Cumia ex doctrina Romani ĩ l. nec in-
tentio. C. de tranſact. Sed hæc parùm valẽt,
31 & minimè firma ſunt, niſi infraſcriptis meis
obſeruationibus valident̃, & quidem primo
(ſcias optimè lector) quòd ex textu in l. pro hæ-
rede § Papinianus ff. de acq. hæ. habet̃ quòd
quando aliquid fieri non poteſt citra nomẽ,
& ius hæredis, illud faciens dicit̃ hæredita-
32 tem adire, ex qua lege ego infero primo ad
præſentis Capituli intelligentiam; quòd poſ-
ſidens bona hæreditaria ſi habilis ad ſuccedẽ-
dum ſit, cenſetur hæreditatem adire. Deci-
ſiones ſunt magnorum Tribunalium, vt Fa-
ber dec. 1. C. de repud. hæred. Infero ſecundo
33 ad ſoluentem hæreditatis debitum, qui pari-
ter adire cenſet̃, Maynard. dec. 23. lib. 2. In-
fero tertio, quod ille, qui hæreditatẽ, aut por-
tionem hæreditariam alteri ceſſit poteſt a cre
34 ditoribus hæreditarijs tanquam hæres con-
ueniri, Ant. Fab. dec. 20. C. de iur. deliberãd.
35 Infero quarto; quòd in dubio præſumit̃
aditio, idem Faber in dec. 3. C. de repud.
hær. abſtenſio enim, aut repudiatio non in-
ducit̃, niſi verbis expreſſis, idem Faber dec.
18. eod. tit. in dec. Ror. Pedemont.
36 Infero quinto, quòd adire cenſet̃ quis hæ-
reditatem adimplendo factũ defuncti, id ue-
ro citra nomen, & hæredis ius fieri minimè
poteſt; Rota collect. à Farin. dec. 393.
37 Infero ſexto, quòd habens mandatum præ-
ſumptum ad explicandos illos actus, qui fie-
ri non poſſunt citra nomen, & ius hæredis,
hæreditatem adire cenſetur eadem Rota in
deciſ. 344. ſed non cenſetur adire per ſolam
Inuentarij confectionem, Franc. Marc. dec.
29. lib. 1.
38 Item neque per venditionem rerum hære-
ditariarum præſertim ſi hæreditas eſſet dam-
noſa,

noſa, de Franch. dec. 80.

39 Item non inducit aditio ꝑ quemcunque actum exiſtẽte proteſtatione per hęredẽ inſtitutum facta Verall. dec. 64. p. 2.

40 Item filius poſſidẽs bona paterna pro matris dote, Faber dec. 9. C. de repudiand. hær. vbi ſupra.

41 Itẽ ex ſola aduerſarij confeſſione hẽditas adita nõ cenſetur, idem Faber dec. 7. eod.

42 Item nec per querelam de expilata hæreditate, idem Faber dec. 14. eod. tit.

43 Item nec ꝑ vẽditionem bonorum, Mart. Rot. Piſan. dec. 133. Sed duo pro Coronide huius obſeruationis præſentis octaui Capituli Ritus, nũquã hactenus ſic illuſtrati,

44 mihi tandem occurrunt; quòd qñ actus ab eo, qui hęres eſſe potuit, habet reſpectum ad proprium factũ, & ad hęreditarium, tunc in ipſo dubio nomine proprio factum cenſetur, Rota diuerſor. dec. 365. p. 1.

45 Et ex his apparet in quibus, & quãtis defecerit Cumia, cui nos ex amore ſuppleuimus, & conſtat ẽt, quòd fallit dictum illud in ore omnium euulgatum, quod plus valet vmbra ſenis, quàm iuuenilis applauſus.

Ad Capitulum IX. eiuſque Commentarium obſeruatio nona.

1 CONCORDAT cum c. eos de temporib. ordinat. in 6. ex Gail. obſer. 48. n. 18. & cum l. ſi dupla, ff. de euict. & Auth. cõtra eũ qui propriã, C. de nõ nu. pec. & ex l. Aquil. Bar. in l. id, qđ S. ſi cõſeruũ, ff. de pec. legar. Bonus noſter Cumia ĩ pſenti capitulo multũ ſe diffundit circa du-

2 pli pſtationem, cui ſtudere nõ pigeat, ſed nos addimus, & obſeruamus ex eo, qđ ſuppoſito dictã fideiuſſionẽ de duplo quinq; modis ꝑ debitorẽ a creditore peti poſſe primo videlicet, ſi allegeĩ ſolutio, & ſatisfactio.

3 Secundo compẽſatio pariter priuilegiata.

4 Tertio, ſi eſt pactum in ipſo cõtractu adiectum de non petendo. Quarto ſi petijt de-

5 bitum ipſe creditor ante diẽ adiectũ. Quinto ſi dicaĩ dictum debitũ petenti nõ cõpetere, hæc ſummatim ex Cumia hic n. 18. huic capitulo cõcordat Capitulũ 129. in ordine Ritus; in ordine vero Cumiæ 34. vltra q̃ ẽt non diſcrepat a iure cõi, vt ſup. Quæſtio ex

6 his formari põt, frequens, & in foro verſatilis decidẽda ex expreſſo huius capituli tenore, nimirum, executio cauſata corã Iudice cõpetẽte, quo modo impediaĩ ꝑ debitorẽ quo

7 minus ſortiaĩ effectum? pro quo ex iure Regni duobus modis impediĩ executio, ſeu petitio, primo ſi fiat inſtãtia ꝑ debitorẽ, q non currat q̃ndena iuxta formã Ritus ſm c. 114.

8 debitori data, niſi exhibitis, & pſentatis ſcripturis in ipſa executione calendatis.

Secundo, q nõ currat dicta quindena, niſi pſtito de duplo ꝑ ipſum Creditorem iuxta formã Ritus pſentis, & conſiliũ capitulorũ Regni; quòd ſecundũ caput noſtri eſt inſtitutum hic examinare; quare ſcire oportet, qđ

9 ꝑ obtinenda fideiuſſione de duplo ſatis eſt debitorem allegare ſolutionẽ, vel ſatisfactionẽ, ve dicit pręſens capitulũ Ritus, & non re-

10 quiriĩ, quòd probeĩ, ſecus aũt eſt de iure cõi, nam vltra allegationẽ pdictam requiriĩ probatio, quia dicere, & ꝓbare oportet Abbas in c. Quæ in Eccleſiarum, in fi. col. 4. de conſtit. & Cumia in c. 34. n. 2. D. Muta, hic n. 9.

11 Sed excludunĩ ab onere huius fideiuſſionis illæ pſonæ, quę ſuccedunt in ius alterius, q iuſtã habent cauſã ignorantiæ, vt ſunt donatarij, niſi aliunde habeãt de ſolutione notitiam ꝑ ſibi ceſſos, & donatos principalibus

12 creditoribus facta, de qua tñ conſtare dẽt; in dubio aũt pſumitur ignorãtia, l. verius, ff. de ꝓbat. c. pſumitur de reg. iur. in 6. & hæres, q hoc iuſo firmauerit de oppoſitis nullam hẽe ſcientiam Cumia ordine ſuo c. 35.

13 De ceſſionario autẽ dubito, & non denegarẽ fideiuſſionẽ dupli, niſi in caſibus, puta, videlicet, ſi creditor ceſſit in fraudẽ euitandi dictã fideiuſſionẽ, & an hoc debitor petat ad dilatãdũ ſolutionẽ ꝑ quo cogita, de qualita-

14 te, & cõditione pſonarũ, nã hoc eſt arbitrio Iudicis remittẽdũ Meno. de arb. iud. caſ. 224 vbi loq̃tur de debitorib⁹ verſutis, & callidis.

15 Obſerua optimam Theoricã, quòd ex capite ignorantiæ pñt dicti donatarij, ceſſionarij, aut hẽdes pricipalium creditorium excuſari, & alleuiari, quominus teneantur pręſtare iſtam dupli fideiuſſionem, qñquidẽ ignorãtia ſup dicto c. pręſumitur de reg. iur. fundata; quòd regulariter præſumatur ignorantia, niſi proberur ſcientia hoc dicit, ſed hoc

16 Limita primo, vt vera ſit regula, qñ fuit allegata ſupina ignorantia, aliàs ſecus Bellam. dec. 562. Gail. obſeru. 48. lib. 2. & aliquid ꝑ lo-

Digitized by Google

Ioſeph Ludou.dec.19.nu.12.
17 Limita ſecundo in facto ꝓprio, in quo regulariter præſumitur ſciẽtia Io. Aloyſ. Ricc. in dec. Curiæ Archiepiſcopalis Neap. 12.
18 Sublimita iſtam deciſ. ſi de dãno euitando tractaretur, quia præſumitur quoq. ignoñtia, vt deciſum refert, Gail.obſeru.48. lib.2.
19 Sublimita ſecundo, quando factum eſſet antiquum, vel valde intricatũ Balb. dec.99.
20 Limita tertio, quãdo ignorãtia eſſet affectata, q̃a tunc habetur ꝓ ſciẽtia Gail. d. obſeru.48.n.18. quam notat ad textũ in c. eos de temporib. ordinat. in 6.
21 Limita quarto, quando ignorãtia eſſet nimis craſſa, & ſupina, quia talis pro ſcientia habetur, Gail. vbi ſupra.
Limita quinto in his, de quibus publica
22 fama, & vox quia præſumitur, quòd vnuſquiſq. ſciat Mohedan ex Rot. Rom. dec. 196. & aliquid per Capyc.dec.69.n.18.Gramm. deciſ.36.
23 Amplia hanc limitationem ꝓcedere, vt nec de hoc prætendi poſſit ignorantia Rot. Gen.dec.30.nu.15.
24 Amplia ſecundo, vt præſumatur ignorãtia craſſa neſcire ea, quæ in Ciuitate publicè promulgantur, Oſaſc. dec.71.
25 Limita ſexto principaliter, vt p̃ſumatur pariter ſcientia in excogitatis Bellamer. deciſ. 158.
26 Limita ſeptimo vbi agitur de cenſuris, & priuatione, quia p̃ſumitur intimatio, & ſciẽtia vera Mohed. in dec. ſi. de dol. & contum.
27 Limita octauo in facto, & cognitione facultatum, quia p̃ſumitur ſcientia, Franc. Marc. dec.904. p. 2. & aliquid Pet. Caſſad. dec.5.nu.14. de conſtit.
28 Sublimita in magnis facultatibus idem Franc. Marc.dec.686.to.1. & aliquid p Grãmat.dec. 103.nu.34.
29 Præterea nota in verbo ſatisfactum, q̃ ſolutionis verbum ſimpliciter prolatum duplex hẽt ſignificatũ ſtrictũ ꝓ actuali ſolutio-
30 ne, & latũ ꝓ qualibet ſatisfactione, niſi quãtitati adijciaẽ, & pecuniariæ p̃ſtationi, l. ſi rẽ, §. oĩs, ff. de pignorat. act. l. ſolutionis verbũ, & l. ſatisfactio, ff. de ſolut. l. ſoluẽdo, & l. ſolutionis, & vtrobiq. Alciat. ff. de verb. ſign. Barbat. conſ. 15. col. 1. lib. 2. Cagnol. in l. plus cautionis, n.4. & l. nemo dubitat, ff. de
31 reg.iur. Adde ea, quę dicit Hierony. de Mõte q.29.n.23. Rot. Gen. dec. 15.n.27.

Adde ẽt, q̃ ſolutionis verbum adiectum
32 quantitati, ſolutione opus eſt, nec ſatiſdatio ſufficit, etiã ſi debitũ liquidũ non ſit, niſi aliter creditoris foret cõſenſus ex pluribꝰ dicta Rota Genuę in dec. 15. n.31. ad quã remitto.
Adde q̃ huic capitulo affinis eſt deciſio
33 Afflicti 163. & dec.381. in eo, qđ dicit, q̃ ex alijs mutuis debitum cõpenſari, & ſic habes ex iſto c. q̃ ſicut debitor põt petere fideiuſſionẽ de duplo, qñ allegat realem ſolutionẽ, ſic
34 qñ allegat cõpenſationẽ, & vẽ cõtra ius cõe, ꝑ Hyppol. de Marſ. in ſing. ſuo 208. tunc.n. puniẽ in duplo creditor, qñ totum debitũ cũ effectu petierit, & receperit, ita vt in eo, q̃ receperit, puniaẽ, & non in plus, vide Berta. in
35 verb. ſtatuta de Iudicijs verſ. 266. ſed tñ ex Ritu noſtro admittiẽ in caſu. ſ. qñ denunciatur exceptio Ritualis ipſi creditori in petitione p̃ſeueranti ꝓcedat dupli petitio, vt in ſatisfactionis caſu, ſed ad textũ, & ad Cumiã.
36 Adde ex Rub. & ibi ꝑ DD. ff. de cõpenſat. quòd cõpẽſatio in aliquibus caſibus admittiẽ in aliquibus vero negaẽ, quos caſus oportet cognoſci ad verã, & germanã cognitionẽ p̃dictorum, ad quos remiſſiue, te volo admonere ad Affl.dec.121.n.3. & 4. & dec.452.p. 2. Cornazz. dec. Luccenſ.94. Franch. deciſ. 527. ſeſſ. Rot. Aragon.dec.88. Affl.dec.192 Vrſil.dec.121.n.6. Affl.dec.381.n.6. vbi ſupra Theſaur.dec.321. Anna ĩ alleg.86. Frãch, dec.527. Capyc.dec.88. Franch. dec.53. Capyc.dec.67. Vrſil.dec.331. nu.5. Peguer. Rot. Cathal. dec. 173.

Ad Capitulum X. eiuſque Commentarium, obſeruatio decima.

1 QVOD Capitulum, tàm in facto, q̃ in iure nulli alij hucuſq; potuit cedere, quare lege totum, & cõſidera, nam concordat cum iure Canonico, vt infra in corpore obſeruationis.
2 Adhuc proſequitur materiam dupli, de qua ſupra dixit, & modo agit de modo agẽdi ꝑ debitorem in conſecutione huius dupli, & ait Cumia, quòd põt conſequi duplum
3 ideſt ſimplum, & non vna cum petitione debiti, & hoc in pęnam pertinaciæ creditoris, qui quaſi crimine ſtellionatus, vel furti labe
4 commaculatur, & hoc in continenti, anteq̃ ſol-

ſoluat creditori, & hoc nota, alias differĩ ſo-
lutio debiti per debitorẽ facienda ſi præſtat
5 in quindena, vel poſt quindenã capiã, vel
infra annũ, poſt latã ſententiã in cauſa oppo-
6 ſitoria, & in actione ipſius dupli habet ma-
gnũ priuilegiũ omni remedio iuris creditori
denegato appellatiuo, ſupplicatorio, vel re-
7 ſtitutorio, ꝙ mirum eſt, & miror ego quantũ
Ritus noſter materiã dupli ampliat, atq; pro-
tegat, & hoc in odiũ petitoris impudentis, &
iniuſti, & hinc tot capitula circa illud cõpi-
8 lauit, debet ergo creditor prius ſoluere fide-
iuſſionẽ dupli in pęnã, & inde admittitur ad
ſua petendũ, fallit in perſonis clericorũ, mi-
9 norũ, & abſentiũ reipublicę cauſa, & ſimiliũ.
Adde hoc merito per hoc ſtatutũ ſanciri cõ-
tra creditores, quia dat his priuilegiũ execu-
tiuum in ſibi debito, & non in ſibi non debi-
10 to, quia alias ſalutũ, vel ſatisfactũ; multis de
cauſis primo, quia petens, vel accipiens de-
bitum ſolutum crimẽ ſtellionatus cõmittit.
Bar. ĩ l. ſi fideiuſſor 29. §. in oĩbus ff. mãdati.
11 Secundo, quia furtum fieri dicitur a cre-
ditore ipſi debitori, quòd aliquando licitum
eſt, aliquando vero non, Ioſeph Ludou. de-
ciſ. Lucenſ. 1.
12 Tertium furtũ fit debitori, qñ per debito-
rẽ, vel per eius mandatariũ furto ſubtrahitur
apodixa confeſſionis de recepto, aliquã ſum-
mã debiti: vide inductiue, DD. & Rot. deciſ.
18. alias 430. tit. de probationib. in antiq.
13 Quarto ſi debitor vni debitũ ſoluerit alte-
ri, dolo & fraude tertii cõtra illum furti agit
ipſe debitor, & non dñs rei Bart. ſing. 43. &
an ſi ſoluat ſuo alteri creditori dolo decep-
tus, an ſi velit poſſit petere cõpenſationem?
à dicto creditore, & duplũ ab eo petere teneo
ex dictis hìc qđ ſit, ſed tu cogita, quia caſus
eſt pulcher.
14 Quinto an creditor qui rem ſibi oppigno-
ratã aufert, furtum faciat, dic quod non, ſed
dicitur pignori ſuo incumbere Bar. ſing. 46.
15 Obſerua præterea, & memoriæ manda, ꝙ
ẽt de iure cõi, maxima eſt pęna plus petẽtis,
quàm, ꝙ ſibi debeatur a debitore ſibi ſoluere
facientis, ex tex. in l. vnica C. de plus petitio-
nib. amittit ſcilicet debitũ, ſed quattuor cõ-
currere debent, de quibus vide Capic. deciſ.
16 49. nu. 4, videlicet, quòd ſit ex dolo, & quòd
reus ſit vocatus in iudicio, & lis cõteſtata, &
ꝙ liqueat de dolo actoris, & quòd cautio ex
qua agitur, ſit extorta de maiori ſumma Io-
ſeph Ludou. deciſ. 51. Immo petens plus, &
17 probans in parte debet obtinere pro illa par-
te, Guid. Pap. dec. 27. Balb. deciſ. 49. & actor
petens multa bona in libello, & probãdo pro
tertia tantũmódo, debet condemnari reo in
omnibus expenſis Maynard. deciſ. 23.
18 Obſerua ẽt, ꝙ quæri põt, quòd ſi petierit
centum, & ꝓbauerit ſolum quinquaginta,
videas Guid. Pap. deciſ. 28. Boer. deciſ. 74.
Surd. dec. 70.
19 Nec dictio circa excuſat actorem a pluris
petitione Raud. dec. 30. & Ratio eſt ſecun-
dùm Guid. Pap. in dec. 290. quia petitio dẽt
eſſe certa, & illa dictio eſt incerta, nec a reo, à
quo plus debito petitũ eſt, licet totum nega-
ri, ſed verũ confiteri tenetĩ, Ioſeph Ludou.
dec. Peruſ. 51. alias incideret in periuriũ Pap-
pon. lib. 8. tit. 1. arreſt. 2.
20 Nota ẽt, ꝙ eſt modus, vt plus debito petẽs
excuſetĩ praxis eſt, vt apponatĩ clauſula ſaluo
iure ſuperflui, addendi, & diminuendi, vt in
ſimili in materia expreſſionis veri valoris, in
beneficialibus creſcẽt. dec. 7. de reſcript. Ali-
quid per Ioſeph Ludou. in citat. dec. 51.
21 Sed an in eandem incidat pœnam, is, qui
ſolutum debitum petit, Reſpondeas, vt ſu-
pra, ꝙ incidit iſt pœnã ſtellionatus, vt teſtatĩ
Magon. Rot. Florent. dec. 88. quàm ad le-
gem primam de ſtellionatus crimine ponas.
22 Sed qñ plus repetitum eſt, q̃s expẽſas ſol-
uere debeat licet debitor non fateatĩ partem
debiti, vide Rot. Auenionenſem in deciſ. 33.
& Theſaur. dec. 331. Pappon. lib. 8. tit. 1. ar-
reſt. 2.
23 Obſerua poſtremo, ꝙ eandẽ materiã de-
claraui in lectura mea Inſtitutionum ſuper
tex. §. plus. Inſtit. de actio. & poſtea in pra-
xi, vt oĩa mea patrocinando, & practicando
loculẽtiora, & firmiora reddidi; quare ſcias,
ꝙ petens plus debito punitĩ, vt ſupra dixi, ſed
nunc ſub alio themate diſcutitĩ, videlicet an
24 petens plus ꝓbando ſolum in parte debeat
obtinere ꝑ illa parte ꝓbata, vide Guid. Pap.
d. dec. 27. Balb. dec. 99. & ampliatur regula,
ꝙ vtile ꝑ inutile non vitiatĩ, de qua late p Af-
flic. dec. 107. Vrſil. dec. 218. Gram. dec. 387.
Surd. dec. 248. Franc. March. deciſ. 328. p. 2.
& Milanis. dec. 52. lib. 2.
Apliatur ſecundo, vt ſtatutũ p̃ſentis Ritus
25 noſtri contra plus petentes locum ẽt habeat
in obtinenda omiſſione debiti ꝑ debitorem
contra creditorem petẽtem indebitum, & ſi

non

Digitized by Google

nõ in fideiuſſione dupli, attamen ad perimẽdum ipſum debitum Surd.deciſ.65.

26 Amplia tertio pręfatam pœnam de iure cõi locum habere in eis, qui agũt, ſeu petunt, ante conditionis euentum, quia hi quoque plus petere dicuntur ſcilicet tempore Surd. deciſ.131.

27 Amplia quarto præter ſuperius dicta, ꝙ plus petens re dẽt condẽnari in expẽſis ſi debitor non fatetur partem debiti d. Rot. Auinion.deciſ.40.tom.3.

28 Amplia quinto, ꝙ licet debitori cõtra creditorem plus petẽtem totum denegare tã in quantitate, quàm in qualitate Theſaur. Senat. Ped. deciſ.231. Viui. in deciſ.340. vbi refert plurimas doctorum opiniones diuerſas, ſed hinc non diſces eſſe mendacem; ſed tantũ facias, vt creditorẽ tuum ad veritatem compellas.

29 Amplia quinto, præter prædicta in datione inſolutum, quę ſi facta fuit plus debito eſt in totum nulla. Marilian.deciſ.8.licet creditor habeat ius retẽtionis pro re debita Surd. deciſ.46.aliquid per Capyc.deciſ.41.nu.9.

30 Limitatur tex. cõcluſio ſi in petitione plus debito facta ſit clauſula omni meliori modo, quia tunc eius virtute fit, vt quis non incidat in pœnam Ioſeph Ludouic. in deciſ. Peruſ. 117.

31 Limitatur ſecundo, ſi adeſſet dicta clauſulã ſaluo iure ſuperflui, vt ſupra dictus Ludouic.d.deciſ.51.

32 Limitatur tertio in 4. qui plus petijt a fiſco, quia non puniẽ Rubin.in Rot.German. deciſ.99.vbi allegatur Iaſ.§. ſi quis agẽs nu. 5.8.& ſeqq. de Actionib.qui ex capite ignorantiæ excuſat, quando ignorantia plus petentis præſto eſſet, & hoc capitulum decimũ ſic bene per nos obſeruatum, his contentum quieſcat.

Ad Capitulum XI. eiuſque Commentarium obſeruatio vndecima.

1 CONCORDAT cum tex.in cap. ſupradicto, & cũ iure ciuili in auth. de trient. & ſemis. contra, qui propriam, & inſt.de act.§. plus autem, & l.eum, qui ff.de ann. legat. in iſto capitulo oĩa ſunt clara, duo tamen mihi videnẽ neceſſario fore addãda ad hodiernam praxim omnium tribunalium frequẽtatam occaſione ſumpta ex particula huius textus, & cũmẽto ipſius Cumiæ, nu.1.not.1.ex verb. (antequam procedatur ad venditionem, & infra intentionem ſuã lucidauerit pro lucidato reſtituatur poſſeſſio, quòd videlicet probato, quòd debitor ſoluerit vel ſatisfecerit ante tamen venditionem, & diſtractionẽ, ipſius rei, quaſi e contra non poſſit ſi poſt venditionem, ꝙ vtique tali caſu poſſeſſio reſtituatur.

2 Pro quo dico primo, quòd dicta venditio rei ipſius debitoris non debentis quia ſoluerit eſt vẽditio, vel diſtractio, vel adiudicatio nulla, vel ſaltem iniuſta, quia facta de re non obligata creditori ſcienti rem alienam ſe vẽ-
3 dere, & licet venditio rei alienæ valeat reſpectu tertij emptoris, non tamen valet reſpectu creditoris ſcienter rem ſibi non obligatam, & conſequenter alienam ſibi adiudicantis,
4 Sed pro ampliatione materiæ dico, ꝙ communis eſt diſtinctio, ꝙ adiudicatio de bonis alienis facta ſciẽter eſt nulla, aut ſit ignoranter, & ſic decretum eſt validum ſed reſcindẽ-
5 dum, ſic inducas in præſtatione dupli, & reſtitutione poſſeſſionis probata poſſeſſione, probataque ſolutione, vel ſatisfactione ipſi
6 creditori per debitorem facta, quæ eſt ſcienter, aut ignoranter facta ex obliuione, vel errore, Caſtill.dec.67.n.3.& Milanis. dec. 12. n.68.& 69.lib.2. vbi multos patres allegat, de quo capite ꝓ ſcientia ꝓbanda creditoris
7 debitor teneẽ in oppoſitionibus ſe expreſſe de hoc capite opponere Caſtil.vbi ſup.& alij.
8 Dico, quòd hodie ẽt poſt venditionẽ res ipſa alias adiudicata, vẽdita, & alienata reſtituiẽ debitori, non ſolũ, qui probauerit ſolutionem antea, ſed ẽt ſi debitũ ſoluat poſt vẽditionem factam ſub haſta vltimo emptori,
9 & plus offerenti ex infra dicendis.

Conſtat ex his, quia adiudicatio facta vltra dimidiam iuſti pretij debiti, vel eſt nulla, vel cõpetit ꝑ eã remediũ, l.2. C. de reſcindend. & eſt concluſio indubitata hodie in Regno l.3. C.de iur.fiſci, & l.1. C.de iur. haſtę fiſcal.lib.10.cum ibi not. ꝑ glo.& l.1. C. de pręſcript.30.annor.& l.ſi quos d.C.de reſcind.vend. & talis adiucatio non valet etiã
10 ſtante ſtatuto, vel pacto, ꝙ bona vendanẽ ad diſcurſum plus offerenti, ꝙ pactum ſolũ operaẽ ꝙ fiat ſubhaſtatio loco æſtimationis, ſed non ꝑ hoc intelligitur ceſſare remedium d. l. 2. Paul.de Caſt.conſ.156.n.1. in 1.col. circa finem,

finem lib.2.& Caſtrenſ. reprehēdit Alexan.
aliter dicentem,& ſibi contrarium in l.pretia
rerum ff.ad l.falcid. Alex.ſequitur Curt.iun.
in addit.addict.l.pretia,& D. Caſtill. deciſ.
14.n.13.& D.Maſtrill.in deciſ.33.& Giurb.
deciſ. 105.& per totā latiſſimè; Et creditor;
qui ſibi adiudicauit bona,ſtāte læſione enor-
miſſima bene poterit cōdemnari ad fructuū
reſtitutionem,quia adiudicatio ex tali enor-
miſſima læſione reducitur ad nō titulum,&
veniunt fructus, & pro ſeruanda æqualitate
hodie pariter in talibus reſtitutionibus ipſi
debitores condemnantur ſoluere debitū vnà
cum intereſſe, D. Caſtill.nu.20.& 21.vbi ſu-
pra,& Torrett.conſ.13.num.15.& conſ. 24.
nu.13.lib.3.& eſt modus introductus in Re-
11 gno ex quotidianis relationibus, quæ ſuper
hoc articulo iuris fiunt ab Excellentiſſimis
Dominis Protegibus,& eſt introducta,con-
ſuetudo, hodie in Regno,quod iſtæ ſiņ pro-
uiſiones ordinariȩ tamquam lex,quod bona
adiudicata reſtituātur vna cum fructibus, in
prædictis caſibus D. Caſtill. vbi ſupra; nu.
30.vbi plura ex pluribus citat.
12 Conſtat ergo, quòd rei reſtitutio etiam
præcedente adiudicatione hodie in Regno
fit,nō eſt igitur mirum ſi in præſenti capitu-
lo ex dicta probatione ante venditionem per
debitorē facta rei poſſeſſio reſtituatur,quan-
doquidem ex alijs arcanis huius Ritus, &
praxi præſenti,id ſeruari videmus.
13 Quæſtio an ſi creditor reuocauerit ſolu-
tionem,& pȩnitendo, ſe obtulerit pecuniam
per eum receptam, an euitet pœnam dupli,
dicerem ego quòd, aut pȩnituerit eum ante-
quam debitor probaret, & admictitur, aut
poſt, & non admittitȓ,& dico hoc per ea,quæ
in ſimili habentur in Conſtit. Regiæ Maie-
ſtatis vbi Afflict. de mutatione,& recōmen-
dat,facit auth. cōtra,qui propriam C.de nō
numerat. pecun. aliquid habetur in lectura
quondam de Ramūdettis,qui aliter, hic ſen-
tit, ſed tu cogita vt cum Ripa loquar, ſed ibi
vide Bald.Paul.de Caſt.& alios ſcribentes.

Ad Capitulum XII. eiuſque comen-tarium, obſeruatio duodecima.

1 CONCORDAT cū cap. dilectus
de Procurat.& glo.ibi & cum auth.
qua in Prouincia C.vbi de crimini.
2 agi oportet. Cumia pauca dicit, & capitulū
breue eſt, & in eo obſeruo, ꝙ dilatio proba-
toria communis eſt vtrique parti in iudicio
telam agenti,ex text.l.petendæ. C. de temp.
in integr. reſtitur.& Cumia hic nu.2.in fine.
3 Noto etiam ꝙ dilatio iſta datur iudicis arbi-
trio circumſtātijs loci, & perſonarum peren-
tium ponderatis, & inſpectis, pro quo dico
4 primo, quòd ex hac occaſione venit exami-
nanda quæſtio illa, an iſta conceſſio dilatio-
nis prȩdictæ fieri debeat procuratori debito-
ris, & ſit communis procuratori creditoris,
5 idem quæri etiam poteſt de curatore, tuto-
req; alijſque perſonis aliena negotia gerenti-
bus,& quidē dico,quòd ſic, & primo ex eo-
dem Ritu, & Cumia ſupra cap. XI. verſ. te-
neatur procuratorem in iudicio dimittere ad
reſpōdendum, & ita huiuſmodi iudicium in
caſu dicti capituli ꝑ neceſſe agiȓ cū Procura-
6 tore,ex inde,meritò quȩriȓ prout ſupra,& ꝑ-
cipuè in fortioribus terminis, an ſcilicet ter-
minus ad conſulendum ꝑdictis ꝑſonis con-
7 cedaȓ,& dico ꝙ ſic,ex cōi praxi qui quidem
terminus pariter eſt arbitrarius iuxta quali-
tatem negotij, lociq; diſtantiam, non rñ dēt
eſſe indiſcretus,ſed cōſuetus ad effectum, vt
8 poſſint conſulere conſtituentes ſuper infor-
matione negotij ſuper quo citanȓ, vt poſſint
partem abſentem defendere tex. punctualis,
cum d. Auth. qua in Prouincia, C. vbi de
crim. agi oportet, & cap. dilectus de procur.
vbi glo. in verſ. cedere rōnem aſſignat, q a cū
9 tales ꝑſonæ tractent aliena negotia, poſſint
eſſe admoniti,& de iuribus partiū inſtructi,
an velint cedere,vel cōtendere, ita ꝑ dictum
textum voluit Innoc. in c. expoſuit vbi ſup.
& in gl.ibidem in verb. Procurator Viu. dec.
384.n.2.lib.2.Muſcatel.in praxi Ciuili,p.3.
gl.in verb. ſimiles,n.5.p.5.gl. in verb.defen-
dendū,n.28. Ang.in d. Auth. qua i Prouin-
cia,n.10. Puteus dec.7. ꝑ totam,lib.1.Me-
noc.de ꝑſumpt.vbi ſupra,extendit ꝑdicta,&
10 dictȩ dilationes ad conſulendū cōcedunȓ ſo-
cio,fideiuſſori,ceſſionatio, & oībus, qui cō-
ueniunȓ pro alijs, immo conceduntȓ non ſo-
lum Procuratoribus, & Curatoribus; ſed ēt
oībus alijs generaliter,qui cōueniunȓ nō vti
tales,apparente ꝙ negotium non ſpectat ad
eum; vel eos Bartol. in d.Auth. qua in Pro-
uincia,n.6. Item ex Paulo de Caſt.n.2. verſ.
11 4. ſingulare danȓ his,qui ex facto ꝓprio ſūt
conuenti, ſi dependet a negotio alieno, quæ
om-

omnia procedunt in Curatore ex Bal. in d. Auth. qua in Prouincia, n. 14. ver. & ideo alij
12 ponunt caſum abſentiæ; & hoc verum eſt de quacunq; abſentia, vel loci diſtantia, ſiue ſit propè, ſiue longe remotus principalis Anto. Mar. Coraſ. de elect. opin. inſpect. 5. nu. 98. tom. 18. tract. f. 232. Surd. dec. 167. nu. 5. & iſte eſt tex. l. 2. C. vbi in rem actio, quod adeo ve-
13 rum eſt fore dandas prædictas inducias, quod Abbas n. 3. in d. c. dilectus, ait hoc valere, darique huiuſmodi dilationes Procuratori inſtructo, & ſpeciali etiam emergẽte aliquo de nouo, de quo dñus non potuit veriſimiliter cogitare, & interrogati Procuratores, & reliqui ſupradicti de negotio, eiuſq; annexis, & connexis, dependentibus, & emergentibus ſi dicunt, quod neſciunt, & aliàs Iudex probabiliter dubitat, tunc leuato velo poſſunt concedi dictæ dilationes, etiam ſi dominus ſit longiſſimè diſtans a loco iudicij.
14 Præterea, quñ procurator, aliàs Dominus litis effectus, qui habet nõ ſecus, ac principalis, ſi tamen non hẽt nũmos, vel ſcripturas præmanibus, vt eum, eiuſq; iura defendat tunc dãtur termini dilatorij, & ſuperſedet in cauſa,
15 & ẽt ipſis principalibus litigatoribus dat dilatio ad prouidendum iuribus ſuis in partibus Rot. Roma. dec. 625. num. 2. p. 3. lib. 3. Puteus dec. 15. lib. 1. & dec. 16. eodem.
16 Sed prædicta fallunt multis modis, primo in Procuratore, ſpeciali in cauſa particulari, Pute. dec. 100. nu. 9. lib. 2. Bonerius ſing. & verbo dilatio, n. 17.
17 Sublimita primo, niſi aliquid noui emergeret, ex dictis ſupra.

Sublimita ſecundo, niſi procuratio eſſet dubia, ambigua, perplex, & generalis, vel aliquo modo obſcura, quia tunc datur dicta dilatio Innocent. in d. cap. dilectus propè finem.
18 Adde idem ius valere, quñ principalis eſſet citatus, & citatio eſſet pariter perplexa, & vitioſa, vt ſupra, quod conceduntur termini ad cõſulendum eius procuratori, Abb. in d. cap. dilectus, num. 5.
19 Fallit ſecundo in Procuratore inſtructo in cauſa, de qua clarè dilucidè, & non obſcure, ſed perſonaliter citatus eſt prĩcipalis Abb. Innoc. & Bal. in d. c. dilectus, n. 5. Menoc. d. præſumpt. 37. nu. 5.
20 Fallit tertio, quñ principalis fuit legitime citatus, eiuſq. citatio in partibus legitime executa eſt, tunc non datur dicta dilatio Rot. Rom. dec. 839. n. 1. p. 3. Pute. dec. 43. lib. 1. Menoc. vbi ſup. nu. 5.
21 Fallit quarto, in citatione voluntaria per quam citatus dicitur voluntariè venire, vt in citatione quatenus, tũc. n. non datur dilatio Farin. q. 8. n. 90. & 100.
22 Fallit quinto, & vltimo, quod dicta dilatio cõceditur propriè in Procuratore Conuenti, qui præſumitur non inſtructus, quia abſens non tenetur ſpecialẽ procuratorẽ creare, ſed ſufficit generalem conſtituere Abbas, vbi ſup. n. 1. ver. 2. not. ibi ſecus autem in procuratore
23 actoris, qui præſumitur armatus veniſſe, atq; inſtructus cum ad aggrediendum veniat reũ Bal. in d. c. dilectus.
24 Sed obſerua, quod in aliquo caſu, ẽt procuratori actoris cõceditur dicta dilatio Rot. Roma. dec. 193. p. 3. lib. 2. & ſic teneo, quod detur ſi res poſtulet in caſu noſtri capituli iſta dilatio, de alijs annexis huic materiæ puta de termino vltramarino, de quo c. 171. infra.
25 Adde præcipuam Theoricã, ex dicto capitulo dilectus filius de Procuratoribus, cuius ſummarium eſt, quod Procuratori generali in curia citato concedenda eſt dilatio ad certiorandum dominum, intellige ad finem, vt dominus deliberet an cedere, vel contẽdere velit, atq. ipſum procuratorẽ inſtruere valeat, de pertinẽtibus ad litem ſibi motã, & ſic iſtã
26 materiam, nec non, & ſupradicta omnia ſub iſta forma practicant prima Tribunalia Mũdi, & deciſionarij omnes, quare adde prædictis Bolgnettum deciſ. 1. de dilationibus. Caſſad. deciſ. 1. eod. tit. Rot. deciſ. . de procurat. in nouis.
27 Sed limita ſupra poſitam textus regulam ſi procurator iſte repertus ĩ curia habeat ſpeciale mandatum procedendi in dicta cauſa iam cõmiſſa, ex cuius cõmiſſionis vigore citatus ipſe fuit, quia tunc ei non cõceditur aliqua dilatio ad certiorãdum dominũ, vt fuit deciſum per Rot. Rom. in una ſtrigonienſi uiolationis teſtamenti 4. Decembris 1595. Illuſtriſs. Mantica.

Limita ſecundo, quòd non datur dicta di-
28 latio procuratori ad conſulendũ dominũ, ubi actor petit declarari locum eſſe regreſſui ob non ſolutam pẽſionẽ, dũ tñ per prius dñus ipſe fuerit monitus ad docendũ, ſe paruiſſe lr̃is Apoſtolicis, in quibus erat reſeruata penſiõ, & in caſu non ſolutionis regreſſui, & nõ fuit pro-

probata ſolutio Creſcent. in quamplutibus
deciſionib. in tit. de delationib.
29 Limitatur tertio, vt dilatio procurotori nõ
detur pro habẽdis defenſionibus poſt decre-
tum mandatum, ſi produxerit per tres men-
ſes, Guidobonus deciſ. 65.
30 Limitatur quarto qñ dominus fuit cita-
tus peredictum in partibus conſtito de non
tuto acceſſu, Rot. apud Sarnenſ. deciſ. 118. &
ex his præſens capitulum aliàs ab alijs regni-
31 colis ſicco pede tranſcurſum poteſt inter cæ-
tera de doctrina, & neceſſitate contendere,
quare alia proſequamur.

Ad Capitulum XIII. eiuſque comentarium, obſeruatio tertia decima.

1 CONCORDAT ex infraſcriptis
cum cap. in cauſis de teſtibus & cũ
toto titulo.
2 Sacra iura inſtar Achillæ Lanceę, mihi vi-
dentur eſſe, quæ ſi ex vno latere feriunt, ex al-
tero vero curant, & ideo ius noſtrum ſtatu-
tarium ipſa ſacra iura imitatur in præsẽti ca-
pitulo dat creditori dilationem, & quidem
longiorem, quam ex natura cauſæ ſummarię
debeatur, & in hoc indulget cum alias poſt
ſententiam oĩa iuris remedia denegauerit, vt
conſtat ex ſupradictis in quo vulnerauerat.
3 Nota pro ampliore materiæ argumento,
quòd dilationes huiuſmodi operantur infra-
ſcriptum effectum videlicet, quòd dilatio di-
latoria in ſupradicto capitulo, veluti vtrique
parti communi non poteſt per vnam, inuita
altera renunciari, Oſaſc. deciſ. 97. num. 4. &
4 Bart. in l. 6. C. de tempor. in integr. reſtit. nu.
5. ſed deficiẽte iſta communione partium in
iſto capitulo dic poſſe creditorem renuncia-
re eius fauori, vel in toto, vel in parte vulg.
iuribus, verum quidem, quòd iudex non põt
minorem quindecim diebus, poteſt enim iu-
dex a ſe datã dilationem mutare abbreuian-
do, vel prorogando ex cauſa, niſi aſſignatus
iam cepiſſet uti dilatione Ioff. Lãfranch. &
Balb. deciſ. 233. & Barto. in auth. offerat. C.
de litis conteſtat.
5 Poteſt pars minus accipere, quia dicta di-
latio nõ eſt cõis, & ſicuti ex hoc capitulo ac-
quiſitũ eſt ius dilationis creditori, ex vulgata
iuris regula, ei põt renũciare Rebuff. in tract.
de dilationib. art. 13. tanto magis q̃a hęc di-
latio eſt ſtatutaria quæ licet nõ poſſit augeri,
neq; minui, qñ ex ſtatuto pœna eſt in dicta,
attamen in caſu nulla eſt pęna ergo libera eſt
renuncianti, Franc. Marc. q. 37.
6 Sed contra, q̃a videtur iudex poſſe ẽt iſtã
dilationẽ abbreuiare, vel ꝓrogare cum aliàs
poſſit hoc facere in dilatione a lege præfixa,
7 cũ adhibita cauſę cognitione. Sed reſpondeẽ
quod hoc non procedit in ordinatione ſta-
tutaria, vel in ſtilo Rebuff. in Cõſtit. Regni
tract. de dilationib. art. vlt. nu. 7. & Bart. in
l. 2. num. 10. ff. de re iud.
8 Obſerua theoricã hìc incidentẽ, ac princi-
paliter ad capitulũ accedentẽ, & primo nota,
q̃ ſtylus Curiæ hẽt vim legis, ꝓpterea inferẽ,
q̃ eius obſeruãtia eſt, de ſubſtãtia Balb. deciſ.
29. infertur ſecundo, q̃ ſententia lata contra
ſtylum eſt ipſo iure nulla, vt deciſum refert
Guid. Pap. deciſ. 198. de ſent. & re iud.
9 Infertur tertio, qđ ſi ſtylus cõtradicit cõ-
ſuetudini præualet ſtylus, vt decidit idem
Guid. Pap. deciſ. 292. quæ nota ad doctrinã
Bartol. in l. de quibus ff. de legibus.
10 Infertur quarto ad deciſ. eiuſdem Guid.
Pap. 151. quam per te videas, & vigila, quia
iura dormitantes abhorrent.
11 Obſerua poſtremo, ex l. in pecuniarijs ff. de
ferijs, qđ in dictis cauſis pecuniarijs, de q̃bus
in p̃ſentiarũ principaliter agitur ad intelligẽ-
tiã nr̃i capituli, q̃ dilatio data ꝑ conſuetudi-
nẽ põt abbreuiari, Cacheran. deciſ. 22. & rõ
eſt, q̃a eſt iudici arbitraria Frãc. Marc. deciſ.
12 36. Hinc eſt q̃ voluit aliqui q̃ iudex ex officio
parte nõ inſtãte põt dilationẽ cõcedere Boer.
dec. 294. & Affl. dec. 29. & deciſ. 50. ſed ego
13 teneo, q̃ iſta valent in dilatione ꝓbationis, &
ad comparendum ex ijſdem deciſionibus.
14 Sicuti in ſimilibus caſibus denegatur, &
primo in dilatione cõcedenda reo ad articu-
landum, poſtea vero denegatur.
15 Secundo vbi, quis terminum competen-
tem a iure habuit, quia alius terminus dan-
dus non eſt, Bellam. deciſ. 427.
16 Item actori non datur dilatio, quia debet
venire inſtructus ad cauſam Caſſad. in de-
ciſ. 1. de dilat.
17 Limita quando reus lite pendente produ-
cit ius nouum, quia tunc concedenda eſt di-
latio. Verall. deciſ. 15. p. 1. & in deciſ. 266.
18 Limita ẽt propter interuentũ nouę ꝑſonæ
petẽtis admitti ꝓ ſuo intereſſe uigore ſuę ſpe-
cialis cõmiſſionis. Creſcẽt. in dec. 3. de dilat.

19 Ac etiam nõn datur ſpoliatori, etiam ad
hoc nõ probato ſpolio Caſſad. deciſ. 2. de di-
lationib. Creſcent. in deciſ. 4. eod. tit.
20 Præterea denegaĩ reo ex alio iure venien-
te, quam ius detur actori Caſſad. in deciſ. 7.
eod. tit. Caputaquenſ. deciſ. 260. lib. 1. Cre-
ſcent. in deciſ. 5. de dilation.
21 Inſuper denegatur illi, qui commiſit cau-
ſam generaliter ſuper poſſeſſorio, & ratio eſt,
vt dixi quia actor debet venire inſtructus in
iudicio, Verall. deciſ. 263. par. 1.
22 Denegatur etiam vltra tertiam Benit. de-
ciſ. 45. Rot. Bononię, nec etiam datur aduer-
ſus gratiam neutri, dictus Creſcent. deciſ. 8.
de dilationib. haud etiam datur procuratori
ad conſulendum principalem monitum ad
23 docendũ ſe paruiſſe litteris penſionis, in qui-
bus eſt regreſſus ob nõ ſolutionem Creſcent.
deciſ. 9. de dilation.
24 Non conceditur quoque reo citato vigo-
re primæ commiſſionis litteris non expeditis
Creſcent. in deciſ. 6. eod. tit.
25 Obſerua etiã, quòd ex dicta theorica, tibi
affero puncta valde practicabilia, & ſit pro
coronide hu⁹ capitis videlicet primo, quòd
iudex vltra terminũ iuris, poteſt exceptionẽ
dilatoriã admittere Capell. Tholoſ. dec. 198.
26 Secundo, quòd oĩs probatio dilatoria eſt
perẽptoria Gayll. obſeru. 91. lib. 1. quemad-
modum ſunt termini, qui dãtur a Rota Cre-
ſcent. deciſ. 7. eod. tit.
27 Quòd vltra tertiam dilationem nõ datur
alia iuxta terminos cap. in cauſis de teſtib.
licet poſt lapſam primam dilationem appro-
bandi admittitur purgatio moræ, ſi quis ve-
lit incontinenti poſt ipſam dilationem pro-
bare abſque alia petitione dilationis, Balb.
28 deciſ. 356. & hæredi de iure cõi datur noua
dilatio poſt quartam dilationem conceſſam
defuncto Myſing. obſeruat. 73. cent. 1. & pro
hoc capitulo, finis eſto.

Ad Capitulum XIV. eiuſque Cõmen-tarium, obſeruatio decima quarta.

1 CONCORDAT cum c. ex litteris
de reſtit. ſpoliator, & cũ text. in l. ſi
qs ad ſe fundum C. ad l. Iuliã de vi
2 public. caſus, quandoq; euenit, q debitor vi-
dẽs creditorẽ poſſeſſionẽ rei ſuæ habere, illũ
expellit vno, vel altero ex infraſcriptis tribus
3 modis, nimirum, ſi eijciat, ſi turbet eundẽ, ſi
4 aliquid rationabiliter opponat, & hoc non
obſtante, vel p ſe, vel per alium ita vt dictus
creditor ex tali oppoſitione, vel eiectione, nõ
5 poſſit pacificè rem ſecundũ Ritum poſſidere,
tali caſu punitur debitor, & in odiũ eius te-
meritatis non auditur in petitione dupli, nec
currit dilatio dierũ quindecim creditori in-
ter quos põt per ſupradictum capit. 13. credi-
6 tor ſe defendere contra debitorẽ prætenden-
tem ſolutionẽ debiti p quo petit dupli cau-
tionem, in pęnam enim turbatæ poſſeſſionis
amittit debitor, quod nõ currit dicta dilatio
7 contra creditorem, niſi reſtituatur in priſti-
num poſſeſſio apud creditorẽ eiectum, Cu-
mia hìc.
8 Punitur ſecundo, pœna intereſſe. Punitur
tertio criminaliter ſi in dicta eiectione fuit
violentia armorum, pœna deportationis, &
bonorum publicatione.
9 Conſideratur etiam ſi fuit cum violentia,
ſed ſine armis punitur tamẽ mitius videlicet
pęna publicationis tertię partis bonorum, &
alia, quę hìc Cumia, ſed prędicta volui quaſi
ad verbum huc adducere, quia ſuper eis ma-
10 gna eſt practica, & vtilitas ad quam ego mi-
ram intẽdo addere theoricam, & ideo atten-
de primo, quòd hìc Ritus concordat cũ iure
cõi per quod diſponitur quòd priuilegium
11 in ſpolio, quòd procedatur nullis auditis de-
fenſionibus in odium ſpoliantis l. ſi quis ad
ſecundum C. ad l. Iuliam de vi public. cap.
ex litteris de reſtit. ſpoliat. ex quo apparet
hunc Ritum non contrariari iuri cõi præſer-
tim canonico, ſed illis addendo ſupplet, &
12 coadiuuat, nã vt umque ius fauet ſpoliato,
& odio habet ſpoliatorẽ Cumia in capit. 40.
infra nũ. 274. vbi pluribus exornat.
Quæ materia etiam agitur in proprijs ter-
13 minis ſpolij in cap. 135. Ritus, & p cap. Fer-
dinandi 54. & textus eſt dicti cap. 135. quod
in ſpolio denegaĩ audientia, & defenſio ſpo-
lianti per illa verba, antequam audiatur ad-
uerſarius in defenſionibus ſuis, quia in ſpolio
non tantum attenditur fauor ſpoliati, quam
14 odium ſpoliantis, & Ritus non denegat de-
fenſiones ſimpliciter, ſed antequam fiat re-
ſtitutio rei ſpoliatæ qua reſtitutione facta ip-
ſe ſpolians auditur ex verbis textus, & poſtea
audiatur, idem Cumia d. cap. Ritus qu. alias
15 134. num. 212. & ſic conſtat quod ſpoliatus
ante omnia eſt reſtituendus de quo infra deo
duce in d. cap. 40. dinero.

Adde

16 Adde, quòd creditor in hoc capitulo ſtabat in poſſeſſione prædicta iuris videlicet capit. 12. in uerbo, & ea gaudeat, creditor, ꝙ iam in poſſeſſionem miſſus eſt, dũ ſcilicet debitori dat dilatio ad ꝓbandũ, ꝙ ſoluerit, ſed ego in ſpolio p̃ſentis capituli conſidero, ꝙ p̃dicta iura, magis, ac magis deberent vigere
17 ꝯ hunc ſpoliatorem, quam ꝯ alios, ex eo, q̃ creditor, qui poſſidet, tenet rem illam debitoris, petentis duplum auctoritate ſtatuti, & ſic offendit authoritas publica, & quaſi iudi-
18 ciaria, & ideo eſt quod tot pœnis affligitur hic ſpoliator, ſeu mauis turbator, de quibus pęnis ſupra hic dixi, & vide Cumiã, & iſtud punctum à nemine noſtratium ſcribentium obſeruati vidi, ſed tu cogita, & mecum pro modo dicas, ꝙ p̃bentes auxiliũ huic ſpolia-
19 tori ſunt puniendi Hypp. ſing. 15. & ſi in hoc ſpolio fuerit factus inſultus, ſed non fuerunt extracta arma punitur delinquens, ac ſi extraxiſſet, & dicitur factus cũ armis Roma. ſing. 568.
20 Sed ſi quis incitauerit ſpoliatorẽ iſtum ad turbandum creditorẽ poſſidentẽ punitur pęna extraordinaria delicti Oſaſc. dec. 67. n. 10. Frãc. Marc. q. 423. Iaſ. de act. §. Pęnales quoque nu. 18. Menoch. de arbit. lib. 2. caſ. 353. Bart. in l. non ſolum §. ſi mand. ff. de iniur. & Hartm. cap. 5. tit. de contractib. lib. 2.
21 Obſerua in Theorica concomitante optima practica, quòd in iſta materia ſpolij iura clamant, & Tribunalia excandeſcũt hinc eſt, ꝙ ſuper textu cap. Reintegranda 3. q. 1. celebre obſeruant remediũ, quo medentur ſpoliatis videlicet eiſdẽ omnia corporaliter re-
22 ſtituendo in eo loco, vbi fuerint eis ablata, ſiue per dolum, ſiue per violentiam, vel quacumque alia iniuſta cauſa, quòd etiam ampliatur quòd hoc remedium tranſeat in ſingularem ſucceſſorem, quòd optimè practice commenda memoriæ, & eſt deciſio Putei 176. lib. 2.
23 Ampliatur ſecundo, vt detur etiam contra titulo poſſidentem, Theſaur. deciſ. 29. vide Affl. dec. 361.
24 Ampliatur tertio, vt detur contra bonę fidei poſſeſſorem, Oſaſc. dec. 93.
25 Ampliatur quarto, vt detur abſq; declaratione temporis, Affl. dec. 250.
26 Ampliatur quinto, vt veniant etiam fructus poſt litem conteſtatam percepti, Theſaur. dec. 191.
27 Limitatur ſexto, vt nõ habeat locum huiuſmodi remedium elapſo decennio, quia decem annis ei præſcribitur Caſſad. dec. 15. & Puteus dec. 114. lib. 1.
28 Subampliatur ſeptimo in caſibus Veralli primo dec. 112. 2. p. ſecundo deciſ. 171. p. 3. tertio dec. 170. ea. p. 3. & 4. dec. 183. ead. quarto ex dec. Rot. Auenio. 8. quinto ex Bellam. dec. 494. ſexto Caputaquenſ. deciſ. 181. p. 3. ſeptimo dec. 184.
Limita ĩ caſibus Caputaq. primo dec. 188.
29 ead. 3. p. ſecũdo dec. 172. p. 3. tertio dec. 180 p. 3. quarto dec. 186. ibidem dec. 128. cui ꝯdicit Caſſad. dec. 6. de reſt. ſpol. ſexto Bella. dec. 151. Veral dec. 179. p. 3. & 174. & ſeptimo 175. p. 3. octauo deciſ. 169. par. 3.
30 Et hęc omnia alibi infra per omnes caſus explicabo, quantum ad ampliationem ſeptimam tãtum nu. 17. & 18. hic nam ab his ad ſuperiores numeros ſunt declarati, modo vero cętera aſſequamur capitula.

Ad Capitulum XV. eiuſque Commentarium obſeruatio decima quinta.

1 CONCORDAT cum c. quoniã contra §. inſtrũm de probat. & ibi Lanfr. in repet. n. 13. & cũ tex. ĩ l. vnica, C. de Claſſi. lib. 11. In iſto capitulo
2 Ipſe Cumia oĩa neceſſaria adhibuit, & nihil, vt dicã, ꝙ ſentio p̃termiſit, ꝓcipuè de pra-
3 xi, q̃ occurrebat illis t̃pibus aliqua ſunt neceſſaria addenda; & quidẽ primo in vltimo verſ. text. in Regia tamẽ ditione, in quo no-
4 to, quòd obſeruari debet cauſa, cur inſtrumẽtum factum extra Regnum in Regia poteſtate, iuriſdictione, & imperio poſſit mitti executioni, quamuis remotiſſimus locus ſit
5 ab hoc Regno, in quo inſtrumentum factum fuit, quòd exequi ſecundum formam Ritus petitur, aliter uero ſi factum in ditione non Regia, Cumia hic num. 36. & de executione talis inſtrumenti præter dicta per
6 Cumiam, tùm hic, tùm alibi, ego aliqua notatu digna breuiter tetigi, in capit. 6. & 101. & modo his addo, quòd ratio eſt grauiſſima, videlicet quia pariter de iure cõi
7 extra territorium diœceſim, & ditionẽ ſtatutum non habet uires, Abbas de iur. for. cõp.

in cap. dilecti, & Iaſ. in l. ſi creditori. de leg. 1. num. 6.

8 Hic nota, qõnem ſatis punctualem an inſtrumentum factum extra Regnũ, ſed in loco vbi idem eſſet ſtatutũ, quod eſt in loco petitæ executionis non tamen in Regia ditione ſit factum, an dicta petitio valeat, dico, quòd duę ſunt opiniones prima eſt Bartoli, in l. a Dio Pio, §. ſententiam Romæ, in fin. Paul. Alex. & Iaſ. & Hercul. vbi uolunt, quòd mi-
9 litant in loco, ubi idem viget ſtatutum; ſed ɔ̃rium in Regno practicaẽ, immo ex hoc capite poniẽ ampliatio, quod noſtrum ſtatutũ loquitur de inſtrumentis factis in Sicilia, vel
10 in Regia ditione tantùm, nec datur executiua inſtrumentis factis in loco ſimilis ſtatuti, Iaſ. in l. cum quidem, in fine, de iuriſd. omnium iud. & in l. omnes populi, nu. 20. & no-
12 ſtri ſcribentes hic extra tamen ditionem Regiam.
13 Item quæro, an inſtrumentum factum infra mare prope Regnum, vel prope inſulas eius poſſit mitti executioni, Reſpondetur per præſens ſtatutum, quòd ſic; ſub quæri-
14 tur inde an ſi dictum inſtrumentum ſit factum vltra uiginti miliaria infra mare, poteſt ne exequi? Quod dictum ſtatutum ampliatur ad talem mare etiam vltra viginti
15 miliaria, Ratio eſt, quia mare eſt longinquũ a Regno vltra dictum ſpatium, ſemper tamen ſubiacet territorio Regni, ſi tamen non ſit vicinius alterius ditioni textus Clarus in l. vnica, C. de Claſſib. lib. 11. & ibi docto-
16 res, quia de iure communi non reſtringitur territorium, ad dictum ſpatium 20. milliarium prope Regnum, & Angel. in l. Inſulæ, ff. de iudic. & l. notionem, §. 1. ff. de verbo. ſignific.
17 Hinc adde pro materia Criminali, quòd ligatus ſub fideiuſſione de detinendo Regnũ pro carcere, ſi nauigat per mare Regni non diciẽ frangere fideiuſſionem, ex quo intuli ad
18 liberandum Clientem, & obtinui, quòd quando Iudex dat licentiam ligato eundi ꝑ mare, non frangitur fideiuſſio de detinen-
19 do Regnum, nec tali caſu fideiuſſores prætextu talis licentiæ ſunt liberati, & ita ſeruatum inuenio, quia mare eſt de Regno, ex dictis ſuperius ex ſupra allegatis.
20 Præterea nota, & tene memoria, quia vtilia, & neceſſaria ſunt hic infra dicenda; nimirum ea, quæ dicit Roman. conſ. 102. Grauett. conſ. 212. num. 4. Pariſ. de ſindicat. in verb. iudices, colum. fin. Matant. cart. 175. num. 11. in pract. & de factis antiquis non oportet probare de fide Notarij, ſecundum Bald. in Auth. quas actiones ad fin. C. de ſacroſ. eccleſ. Hypp. de Marſ. ſing. 587.
21 Concordat cum hoc c. aliud c. 102. infra eodem ex forma Ritus, eſt communis practica, quòd authenticenẽ acta per extractam, ſeu ſubſcriptionem notarij manu propria, qui ſi non eſt in loco, & eius manus nota, & cognita in loco vbi fit executio poteſt fieri, & facta tenet, & debet fieri plena cum nulla exceptio impediat Ritum, & ita alias con-
22 ſuluit Henric. de Medic. in executione cauſata contra quoſdam de Pullicino ad inſtan-
23 tiam Bernardi Re, Procuratoris Angelæ de Panormo, & Aduocati dictorum de Pullicino petebant, quòd exhiberet originale, & ego allegaui in contrarium, quia habebam exemplum Notarij cum extracta manu pro-
24 pria notarij, & ſic fuit obtentum in fauorem clientum. vide Berta. in verb. copia, verſ. 8. gramm. conſ. 70. in fine, & hoc in ciuilibus.
Adde Afflict. dec. 251. Boer. deciſ. 154. &
25 in materia inſtrumentorum extra Regnum confectorum, vide Affl. in conſtitu. inſtrum. robor. num. 10. & Cagnol. in l. librarius, nu.
1 57. ff. de reg. iur.
Adde ſpeculatorem in tit. de inſtrument.
26 edit. §. Reſtat. verſ. quod non producaẽ vbi dixit, quòd creditur literis officialis atteſtãtibus, quem eſſe notarium, vbicunque lr̃e ꝑducantur, quòd plene etiam ponunt Ant. & Imol. l. 2. C. de fide inſtrumen. refert Fely.
27 vbi uideas in c. coram col. fi. de off. deleg. ubi habes, quãdo negatur notarius, qui fecit inſtrumentum fuiſſe notarium.
28 Quæſtio quid ſi negatur præſentantem inſtrumentum eſſe illum, de quo inſtrumentum loquitur cum concordantib. ibi per eũdem Fely. ad quem recurre.
Et, quòd ceſſante forma, Ritiſque diſpoſitione, vide Paul. de Caſt. conſ. 394. lib. 1.
29 Lanfranch. in repetit. c. quoniam contra §. inſtrumentorum, n. 13.
a Adde Affl. in conſt. Magiſtri Camerarij,
30 col. fi. rubr. 6. lib. 1. vbi videas omnino, & ibi allegatur Maranta.
Et hęc omnia, etiam valent pro diſpoſitio-
31 ne capituli 16. immediate ſequentis, ſed quia valde coniunctũ cũ pręſenti Ritu, ſ. hęc primo.

modo ſuffectura diiudico ad dicti capituli
obſeruationẽ; cętera in alijs inter dicendum
occurrẽt, eaq; alibi commodius referam.

Ad Capitulum VI. eiuſque Commentarium obſeruatio decima ſexta.

1 CONCORDAT cum c.cum Eccleſia Sutrina de cauſ. poſſ. & cum
infra pluries repetita, l. Herennius,
& ad totam materiam vide Giurbam deciſ.
62. nu.32.& dec.77.n.2.ad fi.
Super hoc capitulo aliqua diximus ſupra
in Ritu immediate præcedente, quare hic q̃a
præſentis capitis materia fœcũda eſt, de no-
2 uo obſeruamus, & addimus tantùm aliqua,
& quidẽ neceſſaria, & enim iure optimo di-
ci poteſt de hoc Ritu, ꝙ q̃ ſitit veniat ad fon-
tes, & ferè totam materiam exceptionum, &
quæ earum admittantur, quæ vero non, hìc
3 videat, & vberrime bibat, ex noſtro doctiſſi-
mo Cumia, ego autem circa præmiſſa, atq;
contenta in præſenti capite dicam caſum, q̃
mihi occurrit in praxi pro cliẽtibus patroci-
nando, & ex hoc Ritu obtinui, quidam enim
volebat exequi ſententiam in eius fauorẽ la-
tam, & ꝓpoſita appellatione conuictus prę-
4 tendebat impedire dictam executionẽ, & q̃-
dem conſultus, dixi ꝙ non poterat impedire,
quia ab executione ſniæ non licebat ei appel-
lare, licet potuiſſet appellare, & appellatio
ꝓpoſita in illo caſu valeret contra prætẽſam
5 iniquitatẽ ſniæ, ſed dixi, ꝙ tantùm dicta ap-
pellatio deuoluebat, non tñ ſuſpendebat, ꝙ
fuit receptum in Tribunalibus, vt verum, q̃-
uis quidam Aduocatus totus fericus contra-
rium fruſtra tenuiſſet, & hoc vt mecum con-
tenderet. Sed inde aduerti in ipſa executio-
ne ſententię dictum victorem modũ exceſſiſ-
6 ſe, & ab iſto exceſſu appellare feci, & expreſſi
exceſſum grauaminis ex doctrina Cumię hìc
n.26. & Bartol. in l. ab executore col.1.ff.de
appellat. & alios, quos ipſe bonus ſenex Cu-
mia citat.
Adde tamen, & obſerua, ꝙ in executione
7 ſententiæ, vel occurrũt inſtr̃a, vel ſnię ſi ſunt
inſtr̃a, hęc debẽt exeq cũ modo, & debẽt eſſe
liq̃da Oſaſc.dec.129.nu.5.Cabal. Milleloq.
625. Rebuf.in cõſt. Regni tract.de litter.ob-
8 ligatorijs art.1.gl.9.n.8.to.1.ſed q̃ro an ſup
intereſſe nõ liq̃do, ꝙ de proximo venit liq̃-
dandũ concedatꝰ? diceret forte q̃s, ꝙ nõ, & tñ
Oſaſc.vbi ſup.n.10.& 14. tenet ꝙ ſic, ſed vi-
de Bart.in l.1. ff. de iud. ſolu. & hoc ẽt valet
ẽt ſi ſint ſnię, quia executio ſnię, & inſtrumẽ-
ti æquiparantur Marant. in ſuo ſpecul. diſ-
put.6. f.575. per plura.
9 Nota hìc ſingulariter ex Rebuff. vbi ſup.
art. 5.gl.7.nu.4. quòd in cauſa executiua ſi
opponanꝰ aliquę exceptiones, tunc cautela
eſt, ꝙ creditor offerat fideiuſſorẽ de re reſti-
tuenda cum oĩbus damnis, & expenſis tunc
enim ex Rebuff. debet Iudex concedere exe-
cutionem non obſtantibus oppoſitis excep-
tionibus nota, quòd eſt mirabile.
10 Obſerua, ex Theorica in arcano iure fun-
data, ꝙ in verbo textus fidẽ notarij, ſunt hęc
notanda, ꝙ notarius, q̃s non p̃ſumitur, niſi
ꝓbetur ex tex.l. Herennius, ff. de decurio. &
ibi Bart. ſed in inſtr̃o antiquiſſimo nõ eſt ne-
ceſſaria ꝓbatio notariatus Affl. dec.245. &
dec. 251. in fi. & iſtud prouenit tum ex præ-
11 ſumptione antiquitatis tẽporis Franc.Marc.
dec.488. tum etiam ob difficilem probandi
modum Maynard.dec.22.lib.3.
Et ſi aliquando ad inſtrumenti validita-
12 tem ſufficit oſtendere Notariũ fuiſſe in quaſi
poſſeſſione notariatus Capell. Tholoſ.deciſ.
331. Affl.dec.251. & aliquid per eundẽ dec.
245. & Franc.Marc.d.dec.488.
13 Quæ autem ſufficiant ad præſentis caſus
ius, & quaſi poſſeſſionem, uideas Affl. deciſ.
57. Capyc.dec.61. quæ omnia conferunt ad
tex.in c.cum Eccleſia Sutrina, de cauſis poſſ.
14 & propriet. Ex confeſſione autem eiuſdem
Notarij nunquam eius poteſtas probaꝰ Affl.
dec.317. Boer.dec.258. Pappon.lib.6. tit.6.
arreſt.6. Balb. dec.121. licet in ijs, quæ ad eiꝰ
pertinent officium credatur Capyc. dec.94.
& aliquid per eundẽ dec.cit.61. Franc.Marc.
dec.168. p.2.
15 Quorum omniũ ratio diuerſitatis eſt, q̃a
notarius non pręſumiꝰ, niſi probeꝰ cum no-
tariatus conſiſtat in facto, Boer. deciſ.36. &
facta non præſumũtur niſi probentur Medi-
ces dec.51. verum hoc intelligas ſi fuerit op-
16 poſitum aliàs ſecus Ioſepu. Ludou. dec. Pe-
ruſ.115. Marc.dec.51. & ſi fuerit oppoſitum
nonnullis modis probatur.
Primo videlicet, quòd quatnor recepit in-
17 ſtrumenta Frãc.Marc.dec.511.p.2. & Boer.
& Ioſeph Ludou. citat locis quas notabis ad

C 3 do-

doctrinam Bart.in d.l. Hærennius intellige,
18 vt quatuor illa inſtrumenta nõ ſint confecta
ſuper cõtractibus à iure reprobatis, qa tunc
puniſ, & non oriſ probatio, ex eis Monald.
dec.30. & qualiter puniaſ videas dec. Guid.
Pap. 433.
19 Probatur etiam notariatus ex confeſſione
partis Ioa. Alyſ. Ricc. deciſ. 146. Cur. Ar-
chiep. Neap.
20 Intellige ſecundo dummodo cõficiat in-
ſtrumenta de his, quæ coram eo geſta ſunt,
Pute.dec. 5. lib. 3. Affl. cit. dec. 245.
21 Intellige tertio, dummodo illa inſtrumẽ-
ta non ſint confecta inter perſonas Eccleſia-
ſticas; quia Notarius Eccleſiaſticus non po-
teſt recipere inſtrumenta inter perſonas lai-
cas, & e contra Papo. lib. 4. tit. 14. arreſt. 2.
22 Quid in notario Apoſtolico videas deciſ.
242. Boer. & aliquid per Annam ſing. 245.
& ex his apparet quam perfectè ſit per me
tradita præſens obſeruatio, ſed quia cum ſu-
pradictis coincidit pro perfecta materia, &
cognitione eorum, quæ ſpectant, tàm ad of-
23 ficium notarij, quàm etiam ad plenam præ-
ſentis Ritus interpretationẽ, quæ noſter Cu-
mia non attingit, ideo infraſcripta obſerua-
re prętermittere nolui.
24 Et primo dico ex Rubr. de Tabularijs, lib.
11. ꝙ prima poteſtas notarij eſt, ꝙ pro abſen-
te põt ſtipulari Affl. dec. 135. & ex huiuſmo-
di ſtipulatione acquiriſ ius reuocabile ſm
Oſaſc. deciſ. 33. ſecundum vero Theſaurum
dec. 70. irreuocabile.
25 Qualiter autem debeat concipere ſtipu-
lationem pro abſente videas Capyc. dec. 73.
26 Secunda poteſtas eſt, quia ſi eſt impeditus
põt cõmittere alteri notario, quòd de ꝯctu a
ſe recepto reaſſumat inſtrumentum, Faber
in deciſ. 7. de fide inſtrumentorum. Et ip-
27 ſe met notarius poteſt ſubſcribere de Fran-
ch. dec. 300. aliquid per Affl. deciſ. 6. & per
Cacher. dec. 32.
Quæ vero debeant concurrere ad validi-
tatem reaſſumptionis videas per Afflictum
deciſ. 6.
28 Tertia poteſtas eſt, quia notarius in iuriſ-
dictione volũtaria duplici officio poteſt fun-
gi, ſcribę ſcilicet, & interponentis authorita-
tem Franc. Marc. d. dec. 488.
29 Intelligas dummodo ſit legitimæ ætatis,
ideſt 25. annorum Franc. Marc. dec. 628.
30 Intelligas ſecundo dummodo non ſit
idem Iudex, & notarius, quia eius poteſtas
dependet a Iudice, & ideo non creditur no-
tario atteſtanti ſibi fuiſſe factam commiſſio-
nem ſuper receptione teſtium, Affl. dec. 317.
31 Quarta poteſtas eſt verba derogatoria
extendere iuxta voluntatem quam ſcriuit a
teſtatore Guid. Pap. deciſ. 149. licet ſcri-
ptura cæterata extendatur ſm ſtylum illius
Notarij, & formularij Pappon. lib. 10. tit. 4.
Arreſt. 26. Rot. dec. 1. de verb. ſign. in anti-
qu. Borgnin. dec. 16. de contract. p. 2. & de
iure Regni ſcriptura cęterata extenditur ſe-
cundum formam cõmunis cæterarij noſtri.
32 Item hæres notarij non poteſt paſſare no-
tam ſine iudicis mandato Guid. Pap. dec. 2.
& deciſ. 118. & Boer. dec. 36. & 37. & hæc
nota, quia optima, & non vulgaria, nec paſ-
ſim habentur.

Ad Capitulum XVII. eiuſque Commentarium obſeruatio decimaſeptima.

1 CONCORDAT cum iure Cano-
nico, & Ciuili, de quibus in corpo-
re præſentis obſeruationis latè, &
ad idem eſt deciſio Giurbæ 64. vbi multa.
2 Hoc capitulum eſt clauis totius Ritus, p̄-
ſertim ſecundum ea, quæ inducit Cumia ad
eius Commentum, qui legenti non inuido
nõ poterit, vel ex vna hac interpretatione Iu-
3 reconſultus conſultiſſimus non videri; qua-
propter felix Catina, quæ talem, ac tantum
genuit virum.
Ex hoc Commento habes frequentium
4 quæſtionum deciſiones, quas non debes ob-
liuiſci, aut aſpernari, an ſcilicet debitor
præſentans in termino habili currentis quin-
denæ illegitimas oppoſitiones, ea elapſa,
poſſit pręſentare legitimas? Reſpõdet, quòd
ſic Cumia hic nu. 16.
5 Et quid operanſ oppoſitiones aduerſus
executionẽ iuxta formã bullę, idẽ n. 35. & an
qñ à ſententia eſt ſimpliciter appellatũ, ſine
verbis, dico nullã, & ſi qua eſt ab eo appello,
an deſerta appellatione ob Hermodiciũ fa-
6 talium ſit deſerta nullitas, & quidem Reſpõ-
detur; quòd eſt deſerta nullitas; ſecus eſt ſi
ſint adiecta illa verba, videlicet dico nullam,
& ſi qua eſt, ab ea appello, quia tunc deſer-
7 ta appellatione non dicitur deſerta nullitas.
Idem

idem Cumia num.78.
Et quid operatur nullitas principaliter tẽ-
tata, vel incidenter, & an per vtramque exe-
cutio ſententiæ impediatur, idem num.88.
8 Et quãdo iudex eccleſiaſticus poſſit inhi-
bere ſæculari, & an ad hoc requiratur præ-
uentio, & iſta ceſſante non debere idẽ nu.88.
Et materia inſtãtiæ cauſæ oppoſitoriæ de
iure communi eſt triennij, etiam in executi-
uis, & ex iure pragmaticæ Regni eſt biennij,
exceptis cauſis feudalibus, hodie vero eſt ſe-
meſtris tẽporis pro prima, & ſecunda inſtan-
9 tia, idem num.100.& ſeqq.& an tertius poſ-
ſit ſe opponere infra quindenã, & an ei cur-
rat, & an ſi veniat poſt quindenam poſt, vel
ante addictum pignus, & quãdo dicatur aſ-
ſiſtere cauſæ inceptę, per principales, vel pro-
prio nomine agere idem num. 106. & 107.
10 Et quando ſollemnitas ſubhaſtationis re-
cenſita ab inſtrumento per notarium de prę-
terito, ſit præſumpta valida enunciatiuè, vel
diſpoſitiuè, idem num.115.ſed notario atte-
ſtanti de illa ſolemnitate nõ creditur in alie-
natione rerum vniuerſitatis alicuius, Bono-
nienſ. deciſ. prima Petri Benint. materia ci-
11 tationis fere per omnes caſus vide eũdem hic
nu.125.ad nu.138.
12 An executio; quæ datur pro debito ex ſen-
tentia, detur etiam pro expenſis litis ex ea fa-
ctis idem nu.149.& 150.
13 An executio plus obulo faciat decretum
nullum; Et qñ ſunt plures creditores agen-
tes idem num.156.& plures alias quęſtiones
hic habes lector ſtudioſe, ideo volui, te attẽ-
tum facere, & autori beneuolum, ne ergo te
14 officij mei erga te facti pigeat, nam intricata
eſt, & ſyluoſa congeries rerum, quas hic Cu-
mia perfundit, & lector niſi admonitus pote-
rit conniuere, vel non obſeruare, quæ pretio-
15 ſa ſunt in hoc commẽtario, & hoc dexterius
feci, quia ſuper aliquibus, vel ſaltem dignio-
ribus multas deciſiones, & reſolutiones ac-
commodabo, quæ nõ ſunt pœnitendæ; ideo
attente percipe, & diligenter nota.
16 Dico igitur primo, & addo ad verba, text.
& expenſis iudicialibus, & non iudicialibus,
ſi ſint promiſſæ in contractu, & ita per infra-
ſcripta vſque ad num.31. Reſpondetur, quę-
17 ſito hic num.13. & Cumiæ nu. 149. & 150.
Quæſtio eſt deciſa in Regno, quæ ex hoc ca-
pitulo quæri poteſt, an quando eſt lata ſen-
tentia in qua nulla de expenſis mentio fit de-
beantur expenſæ? victori ſolui, per victum,
cuius quęſiti occaſione multa de expẽſis pra-
18 cticabilia proponuntur, & quidem eſt de ſty-
lo Regni, quòd in dicto caſu expenſæ deben-
tur, idem Cumia hic cap.73.nu.14.fol.368.
Iorland. in ſua pract. ſynd. cap.22.q.6. tit.
de expenſis, & Cumia in ſua pract. ſynd. cap.
19 14.nu.68.in tit. de ſententia, & peti poſſunt
per victorem a victo etiam ad illas expreſſe
non condemnato, & hoc verum non ſolũ de
20 expenſis factis in ſecundo iudicio; ſed etiam
de factis in primo, & hoc adeo eſt verũ, quòd
ſi iudex intendat condemnare victum in ex-
penſis tantum, ſecundi iudicij, vel primi tan-
tum, eſt opus, quod dicat expenſis hinc inde
21 compenſatis primi, vel ſecundi iudicij tan-
tùm, alias debentur tàm primi, quam ſecun-
di iudicij, fuit doctrina Abbatis in ſua pra-
22 xi, & in capit. ſignificauerunt, nume.7.de
exception. ſed quæritur, an quando victus
appellat a ſentẽtia ſimpliciter ſine expreſſio-
ne expenſarum, an ſententia appellata intel-
ligantur appellatæ expenſæ, & dicit Abbas
quod victor in dicto caſu cõſequitur expen-
ſas abſque appellatione, & ſi victus in primo
iudicio fuerit abſolutus, aut appellat quate-
nus contra eum facit, ſecus res ſe habet, ſed
contrarium tenet Imola in dicto cap. ſignifi-
23 cauerunt. Sed ad quæſtionem principalem
facit Surd. deciſ.143.nu.7.& Marſ. in pract.
§. ſuper eſt modo num. 21. Deci. in cap. re-
prehenſibilis nu.12. & cap. ſæpe num.34.&
35.de appellat.& Menoch. de præſumpt.88.
lib.2. Gramma. Theoremat.6.& 11. Capell.
Tholoſ. & ibi additio deciſ. 122. Sed cõſide-
24 ra, quòd quando in ſecundo iudicio victor
obtinet, ex iiſdem actibus, & ſic debentur ex-
penſæ primi; & ſecundi iudicij, quia victus
non habuit iuſtam cauſam litigandi, aut ob-
tinet ex nouis actis, & ſic contrarium mihi
videtur verius ex Guid. Pap. deciſ. 436. nu.
56. Aſin. in ſua praxi §. 32.7. ampliatione
fol. mihi 197. Rot. deciſ.47. meip. ſi auditor
in nouis in tit. de appellat.
25 Sed quęro, quo iure debentur expenſæ vi-
ctori eodem ne, quo debetur ius ſentẽtiæ, vel
diuerſo? An competant iure actionis princi-
palis, vel cõſecutiuè, Reſpondetur quòd cõ-
petunt iure actionis actori ſeu victori datę ex
præſenti ſtatuto; Matthæſilanus, & ibi addi-
tio ſing.81. tom.1. fol. meo 121. & in Regno
dixit Percolla vbi ſupra, & Antonius Lãtea

in

Digitized by Google

in dicto Ritu 168. & bene concordant dicta per Bald.in l.terminato C.de fructibus,& li-
26 tis expenſis, & Iaſ. in l. properandum §. ſin autem alteratio C. de iudicijs Couarr. practicabilib.99.cap.27.n.4. & 5. & hoc ex alio ſtatuti arcano fundari video, quia expenſæ ex ſui natura,& promiſſione in contractu,& iure actionis, & connexionis, quam habent cum debito principali,veniunt ad victoriam ſimul hinc intelligo cap. 188. Ritus, q; quis non audiatur in reuiſione niſi ſoluto debito ad cuius ſolutionem fuit cõdemnatus ex tenore ſententiæ ſimul; & expenſæ factæ in dicto iudicio debentur, & quidem inter alias rõnes hac vna potiſſimum de qua ſupra dixi.

27 Hinc eſt, quòd ad cap. 188. dubito quia dictum capitulum loquitur de debitore condemnato in rebus ſtabilibus, vel redditibus, qui æquiparantur ſtabilibus Clem. ſæpe exiui de paradiſo,de verb.ſignif.cum ſimilibus, & conſtat ex verb. text. niſi prius debitũ ſoluerit, & expẽſas legitimè taxatas, & in verb. niſi ſoluerit debitum,& expenſas etiam reui-
28 ſionis, quaſi non excarceretur, loquitur ergo capitulum de debito pecuniario, & ſic non videtur habere locum in debitore rei, & redditus,ne fiat extenſio,nã in debitore rei conuicto ſatis eſt ſi per eum fiat oblatio,Capyc. deciſ.14.num.13.& ex noſtratibus,Fimia,& Muta in d.cap.188.nu.29.& Maſull.ad Capyc.vbi ſupra nu.7.quod non poteſt negari.

29 Sed nota, quòd oblatio dicta dẽt eſſe realis,& non verbalis ex Neguſan.de pignorib. in 5.p.3.memb.Ritus ergo diſpoſitio eſt pro debito,ex pecunia, ſed ſicut nõ auditur talis debitor,niſi adimpleat cõtenta in d.cap. ita, & debitor rei liberatur,ſi aſſignet verè,& realiter,quia in hoc caſu,eſt idem ius, & diſpoſitio,& ita in Regno practicaẽ,& deciditur?

30 Hęc ad textum,nunc ad Cumiam,& pręſertim circa ea,quæ ego dixi ſupra ex Cumia in meis ſupradictis numeris,& quidẽ,quantum ad numerum ſecũdum, & octauum hic vide ea, quæ dixi ſupra in cap.1.& commentario primo num.19. ad 30. incluſiue, & ſic habebis notatu digna pro ampliatione præſentis materiæ.

31 Adde ſupradictis hic per Cumiam nu.78. & per me hic pariter ſupra propoſitis quæſtionibus num.3.4. & 5. & primo die, quòd quando appellationis deſertio non eſt certa, ſed dubia,quòd ſemper præſumitur pro non deſertione cuius rei occaſione obſerua maximè vtilia, & neceſſaria pro iudiciorũ praxi, & quidem primo,quòd ex gl.in l.1.ff.ſi quis cautionibus,in dubio iudicandum eſt appellationem non eſſe deſertam, deſerta tamen cenſetur multis modis.

32 Primo quotieſcũque rediens pro Apoſtolis,habuit reuerentiales, & infra decem dies non fecit committere cauſas Rot. deciſ. fin. de Appell. in nouis Caſſador. deciſ.4. cod. tit.& Creſcent. deciſ.25.

33 Secundo vbi appellans nõ facit facienda, vide Pute.deciſ.389.lib.2. Guid.Pap.deciſ. 39.& tenuit Rota in vna terracinenſi molendini 13. Nouembris 1592. corã Seraphino, & Achill.de Graſſ.deciſ.11. de appell. additio ad Rot. dec.7.eod. in nouis Creſcent.deciſ.65. Caſſador.deciſ.4.de appell.

34 Limita prædicta in iure communi, quod non dicitur deſerta,ex modico lapſu temporis,videlicet vnius diei tantùm,quia talis exceſſus non habetur in conſideratione Rot. Pedemon.deciſ.12.n.9.Mohedan.deciſ.79.

35 Sed in iſta contingentia facti iudex debet eſſe cautus, & ipſa pars cautiſſima ne inuoluantur ad quòd niſi attendatur, ſit nullitas, & ideo ſciant omnes, quòd eſt pronunciandum ſuper ea,& non ſuper negotio principali,& ſi pars eam nõ opponat, & nullitas fundetur ex iuriſdictionis defectu; Myſing. cẽt. 2.obſeruat.59.allegat textum in clem. ſi appellationem vbi gloſ. & cõmuniter doctores de appellat. & hoc procedit etiã,quoad partes,quæ non poſſunt iuriſdictionẽ ꝓrogare, Cappell. Tholoſ.deciſ.244.

36 Et ad materiã vide eundem Myſing.q nõnulla bona in praxi ponit, in cent.2. obſeruat.60.& additionem 24 Cappell. per citat. deciſ. 244.

37 Obſerua prætcrea,& quidem mirabile dictũ, quòd cũ quæramus de nullitate, & appellatione, vt ſupra, vt in dicto nu.3.4. & 5. videndum omnino eſt ex tex.in cap.in cauſis de ſent.& reiudc.quòd appellatio,& nullitas æquiparanẽ,licet in q buſdã inter ſe diſcrepẽt ꝓut primo appellatione remota nullitas ſublata,nõ cenſeẽ Gayll.obſeruat.135.lib.1.

38 Secũdo quia deſerta cauſa appellationis, nõ eſt deſerta cauſa nullitatis Ann. alleg.93.

39 Tertio quia nullitas euidẽs poterit opponi etiã poſt tres ſententias,non ſic in appellatione Creſent.in deciſ.22.de ſent.& re iudic.

Quarto

40 Quarto quia iudicium nullitatis eſt priùs decidendum, quã appellationis Pute. in dec. 60. lib. 3. & in deciſ. 72. & 82.

41 Quinto quia, in cauſis appellatioois locus eſt inhibitionis, noo autem nullitatis, vbi tales ſunt, quæ altiorem requirunt iodaginem Myſing. cent. 4. obſeruat. 64.

43 Sexto nullitate propoſita, proſequi poteſt licet appellatio fuerit deſerta. Hartmaonus lib. 1. pract. obſeruat. deciſ. 35. de appellat.

43 Septimo, quia nullitas ſine appellatione proponitur, quia iudex ſuperior abſque appellatione, ſed per viam querelæ poterit de nullitate cognoſcere; Hartmann. in deciſ. 35. de Appell. lib. 1. & propterea de oullitate cognoſci poterit, etiam p iudicem coram quo lata fuit ſententia, Myſing. d. cent. & obſeru.

44 quia nullitate omiſſa de principali cogooſci poteſt Hartmãn. in deciſ. 33. io tit. de appell. & hæc ad prædictos numeros, nũc alios proſequamur; & quidem num. 6. & in eo p me dicta, & expreſſata.

45 Et profectò in dicto n. Reſpõdetur, quòd nullitas põt dupliciter teotari videlicet principaliter, vel incidenter, de quo puncto pluries io tribunalibus diſputaui, & allegaui, & ſemper obtinui, vt fuit pro cliẽribus meis de la Ruſſa Agrigentinis contra Vincẽtium de Septimo, & tam in Curia Præturæ vrbis Panormi, quàm etiam in ipſa M. R. Cur. & in ſancto Officio obtinui, quæ fuit magna cauſa tam rerum allodialium, quam feudalium; ſed à pluribus quæ hic poſſem dicere, abſtineo, & in libro meo praxis ſiculæ dicam, ac in meis reportatis.

46 Sèd pro confirmatione prędictorum, dico primo ex magna theorica, & practica, non pęnitenda, quòd ſcilicet dicta nullitas etiam incidẽter tentata, quãdo eſt notoria, ex actis venit cogooſcenda ab ipſo iudice oon ſecus, ac ſi principaliter tentaretur, & hoc ex officio iuridici, & cum iſta diſtinctione, & obſeruãtia hodie decidũt præcipna tribuoalia Chriſtiani orbis, ſed tu vide ex noſtratibus ſiculis Intrigliolum lib. 1. deciſ. 12. per totam, & D. Corſett. q. 16. 99. forenſ. p. 2. Pedemonte deciſ. 23. ou. 10. Franch. deciſ. 321. nu. 12. vbi agit de articulo meri iuris, aut e contra, vide Æmil. conſ. 44. Milaniſ. deciſ. 5. nu. 9. lib. 5. & deciſ. 3. num. 156. eod. lib. & Roland. cõſ. 41. nu. 3. lib. 1. Marſ. conſ. 10. Innocent. cap. cum inter, col. 2. verſ. ſed dic. extra de elect. Ferrertus conſ. 45. & idem Intrigl. deciſ. 46.

47 Et quantum ad conteota in noſtro nu. 7. dico, quod iudex eccleſiaſticus tunc poteſt inhibere ſi fuerit ex parte eius facta præuentio, 9 quomodo intelligatur nota 1. (quòd valet partim ad corrigẽdum partim, ad ampliandum ea, quæ dicit Cumia hic nu. 88.)

48 & funda ſuper cap. licet de foro competente, regulariter iudicem eccleſiaſticum in perſooas laicorum nullã habere iuriſdictionem.

49 Limita primo in caſu noſtri text. vbi laicus laicum ſuper re ciuili poteſt coram iudice eccleſiaſtico conuenire io defectum iuſtitiæ ſæcularis, iuxta tamen declarationes hic a doctoribus traditas; quòd tamen numquã ſcio io actu practico obſeruatum.

50 Limita ſecũdo in laico clericum iniuriante, qui etiam ab eccleſiaſtico puniri poteſt ſecundum Guid. Pap. deciſ. 562.

51 Limita tertio in laico falſum depooente, coram eccleſiaſtico Afflict. deciſ. 219. Cappell. Tholoſ. in deciſ. 321.

52 Limita quarto io laicorum confrateroitatibus, quæ ab epiſcopis viſitari poſſunt ac illarum rectores compelli ad reddẽdum compura. Gratia. Rot. March. in deciſ. 188.

53 Limita quinto in laicis teſtamentorũ executoribus, qui pariter ab Epiſcopo compelli poſſunt teſtamẽta exequi, etiam ſi ipſa legata pia non continerent Cappell. Tholoſana deciſ. 112.

54 Limita ſexto quoties ioter laicos de fœdere matrimonij ageretur; quia tunc iudicis eccleſiaſtici eſt iuriſdictio Maynard. in deciſ. 27. lib. 1.

55 Limita ſeptimo io laico ſtudente in quem ſimiliter eccleſiaſticus habet iuriſdictionem Cappell. Tholoſ. in diciſ. 169. quod valet ad interpretandum text. in auth. habita. C. ne filius pro patre.

56 Limita octauo in omnibus laicorum actibus pijs, tã ſcilicet viuentium, quam ẽt morientium eadẽ Cappell. Tholoſ. in deciſ. 135.

57 Limita nono contra laicum crimen poligamiæ committente de Franch. in deciſ. 36.

58 Limita decimo cõtra laicum ſacrilegum, quod verum iotelligas, ſi eccleſiaſticus præueniat, alioquin ſecus Anton. Faber deciſ. 1. C. de ſacrileg.

59 Limita vndecimo in emphyteoticario, q; quamuis laicus poterit ab eccleſiaſtico compelli, ad reficiendum rem emphyteoticã pul-

chre

chrè Cappell. Tholoſ. in deciſ. 353.
60 Limita duodecimo contra laicum infra
iuriſdictionem ſpiritualem delinquẽtem, ea-
dem Capell. Tholoſ. in deciſ. 378.
61 An vero dictus eccleſiaſticus iudex cogno-
ſcat cõtra laicum vſurarium teneo, quod ſic,
ſed in puncto punctualiter puncta Ludouic.
Apiguer. deciſ. 30. quam omnino videas.
62 Poteſt etiam agere contra ſtuprantẽ puel-
lam videbis Mar. deciſ. 3. lib. 2.
63 Poſtremo in iſto puncto cognitio de vali-
ditate, vel inualiditate penſionum beneficijs
eccleſiaſticis impoſitarum ad iudicem eccle-
ſiaſticum pertinet, Maynard. in deciſ. 44. lib.
1. & Ant. Faber in deciſ. 30. C. de iuriſdictio-
ne omn. iudic.
64 Tandem Cumia a dicto nu. 125. ad num.
138. ſupra memorato noſtro num. 12. proſe-
quitur materiam citationis, & multa dicit,
ac etiam multa deſiderãtur, verum enim ve-
ro cum infraſcripta noſtra obſeruatione in-
ſtar additionis ad materiam per omnia tri-
65 bunalia fere Chriſtiani orbis nihil erit quòd
deſidererur, & primo quidem nota, quod
in l. de vnoquoque ff. de re iud. & ibi Bartol.
dicit, quòd omnes qui verſantur in palatio
ſciunt hãc legem, & quidem verum dicit, ſed
66 ego dico, quòd forte iſte talis nõ ſcit particu-
lares caſus affirmatiuos, & negatiuos huius
regulæ, & ideo ego amico practico laborem
minuo, & ferè omnes præ oculis pono, & qđ
magis eſt cum praxi vniuerſorum tribuna-
lium, & theorica deciſionum.
67 Primo ergo ſcias, quòd fideiuſſor tutoris
debet principaliter citari in iudicio redditio-
nis computi tutelæ, D. Maſtril. dec. 20. p. 1.
68 Secundo principalis mortuo procuratore
litis ad continuandam cauſam Ludou. Api-
guer. deciſ. 172.
69 Tertio in exemplando inſtrumento debet
quis citari, Maynard. deciſ. 43.
70 Quarto in petitione familiæ ad aſſocian-
dum Afflict. deciſ. 326.
71 Quinto in executione ſententiæ ſecũdum
Ludou. Peruſ. deciſ. 6.
72 Sexto victus in adiudicatione Balb. de-
ciſ. 180.
73 Septimo in petitione facta ab aduerſario,
quòd iudex aliquid ex forma legis, vel ſtatu-
ti faciat Benint. deciſ. 55. ſed in hoc volo te
cogitare.
74 Octauo in executione inſtrumenti, etiam
cõfeſſionati Flam. Chartar. deciſ. 95. ſed ego
te remitto ad obſeruantiam locorum, limita
tamen dictum niſi partes aliter cõueniſſent.
75 Nono in foriudicatione, & ſi citatio fuerit
nulla, eſt iterum citandus Vinc. de Franch.
deciſ. 51.
76 Decimo in reaſſumptione inſtrumẽti Af-
flict. deciſ. 6. & Myſing. cent. 6. obſeruat. 84.
Mar. in deciſ. 70. & Cappell. Tholoſan. in
deciſ. 417.
77 Vndecimo fideiuſſor contractus in execu-
tione ſentẽtiæ latæ cõtra principalem. Guid.
Pap. in deciſ. 212. & Carrocc. in deciſ. 136.
78 Duodecimo in exemplatione priuilegij
Mar. in deciſ. 457. par. 1.
79 Tertiodecimo in inhibitione facienda a
iudice ad quẽ iudici à quo, Rot. in deciſ. 26.
de dol. & contumac. in antiquis.
80 Quarto decimo in ſubhaſtatione bonorũ,
etiam interrupta per appellationẽ, & poſtea
pronunciatur eſſe proſequendam nõ obſtan-
te appellatione Anton. Faber. deciſ. 12. in tit.
de inius vocand.
81 Decimo quinto eſt quis citandus, etiam
perſonaliter, quando tractatur de priuatione
alicuius. Verall. deciſ. 114.
82 Decimo ſexto debet quis citari ad viden-
dum iuramenta teſtium idem Verall. in de-
ciſ. 116.
83 Decimo ſeptimo eſt quis citandus de no-
uo à delegato ſucceſſore Gratian. deciſ. 108.
84 Decimo octauo fit etiam citatio ad ſẽten-
tiam, licet non dicatur ad concludendũ Cre-
ſcent. deciſ. 3. de dol. & contum.
85 Decimo nono, eſt etiã neceſſaria citatio,
quãdo proceditur per officium iudicis, Gra-
tian. deciſ. 231.
86 Viceſimo eſt neceſſaria citatio in priuatio-
ne officij, ad dicendum cauſam, quæ citatio
qualiter debeat fieri vide de Franch. in de-
ciſ. 457.
87 Viceſimo primo, citandi ſunt creditores
hereditarij ad videndum confici inuentariũ,
Valaſc. deciſ. 51.
88 Viceſimo ſecundo requiritur citatio, vt ri-
tè poſſit deueniri ad primum decretum con-
tra pupillum, Mar. deciſ. 403.
89 Viceſimo tertio in remedio legis diffama-
ri C. de ingen. & manumiſſ. Myſing. cent. 3.
obſeruat. 86. & non ſatis eſſe vnicam ſed re-
quiri duas dicit Afflict. deciſ. 264.
Viceſimo quarto citatio ad informãdum
eſt

Digitized by Google

eſt neceſſaria, ſed debet prius conſtare de delicto, Viuius deciſ. 121.

90 Limita primò cum octo limitationibus, quas ponit Myſing. cent. 6. obſeruat. 6. & vltra prædictas per Myſing. limita etiam per infraſcriptos modos videlicet ſecundo non requiritur citatio in delatione iuramenti extra iudiciali Theſaurus deciſ. 68.

91 Limita tertio in ſubſcriptione ſententiæ Puteus deciſ. 249. lib. 2. & deciſ. 348. lib. 1.

92 Limita quarto in informatione facienda, idem deciſ. 432.

93 Limita quinto in receptione teſtium ad perpetuam rei memoriã, qñ actor impeditur propter potentiã Capell. Tholoſ. deciſ. 475.

94 Limita ſexto in commiſſario, vel actuario nouo per quem non debet iterum citari pars abſens Minard. deciſ. 28.

95 Limita ſeptimo in ſemeſtri elapſo in additione facienda non requiritur noua citatio Gam. deciſ. 60.

96 Nota, quòd inter alias limitationes Myſingerij præcitati ſunt duæ vna, q non debet citari a fugiens, cui adde deciſ. centeſimam Marci Antonij de Amatis in Rota Marchiæ.

97 Nota ſecundo quòd alia eſt quòd præſens in iudicio nõ dẽt citari, cui adde Balb. deciſ. 382. qui explicat quomodo id intelligatur.

98 Vltimo pro completa huius materiæ cognitione, eſt videndum an inhabilitatione à iuramento, quæ fit ad effectum agendi tantũ dubium ſemper fuit etiam inter iuris interpretes, & etiam hodie eſt inter practicos, & deciſionarios de quo vide Afflictum deciſ. 220. num. 5. & Ant. Fab. in deciſ. 13. in tit. de iure iurand. in Rot. Sabaudiæ, licet contrarium teneant Capell. Tholoſ. deciſ. 62. & Guid. Pap. deciſ. 140. ſed ego teneo cũ Rot. Rom. in antiq. in tit. de iure iurand. deciſ. 8.

99 Sed vt Corodinẽ huic capitulo Ritus fere auream imponamus, quam nullus hactenus ex noſtratibus ſiculis impoſuit.

Obſerua diligẽter, & memora abſq; inuidia, & liuore, lector quiſquis es, ex regnicolis.

100 Quòd etiã ex textu in verbo in quo probauerit debitor ſe ſoluiſſe de ꝓbatione propria, & impropria addẽs cap. 129. infra eod. nam de confeſſione facta in iudicio videtur, q debet procedi per viã cedulæ, vt infra cap. 131. idem ſi fiat coram iudice, vt not. ſcribentes moderni maximè Barbat. in cap. ſi qñ de off. delegat. & Lucas de Penna in l. 2. C. de iure fiſci lib. 10.

101 Obſerua in verbo textus prædicta bona diſtrahantur, & ſatisfiat creditori, & ſic videndum an liceat emere in foro conſcientiæ, res confiſcatas, ſeu ſubhaſtatas, quæ per officiales publicos venduntur, pone exemplum in iſtis pignoribus, quę venduntur in platea per publicos officiales, quia eorum domini non exigerunt ea infra terminum in foro iudiciali, clarum eſt; quòd ſic, vide Bal. & Caſtrenſ. in l. neminem C. de ſacroſ. eccl. qui ſe remittunt ad notata in cap. eos de immunit. eccl. lib. 6. vbi per domin. & Philipp. Frãch. in fi.

102 Obſerua exinde in verbo ſubhaſtatione bonorum, quòd ea non facta venditio eſſet nulla Bald. l. 1. C. ſi propter.

103 Obſerua item in ſolutũ ad pingue valens, quòd hæc eſt materia tituli C. de iur. dom. impetrando.

104 Obſerua, quòd in materia inſolutum dationis eſt notãdum, quod ſi detur aliqua res creditori in ſolutum non ſeruata ſolemnitate iſtius Ritus ſi creditor percipiat fructus ex illa re computetur in ſortem de quo diſputat Alber. de Roſa. in p. 1. ſtatutor q. 67. & 87. cap. 8. omnino vide Bart. in l. ſi non ſortem §. ſi centum ff. de condit. indebit, quòd dictũ ſequitur Bald. in l. condictio, §. quoniam in 4. col. ff. ſi cert. pet. Hippol. de Marſil. in repetit. l. fin. num. 44. ff. de iuriſd. omn. iudic.

105 Sed in materia ſubhaſtationis, & venditionis pignorum vide Cornẽum cõſ. 79. vol. 3. & ſi res debitoris venditur ad incãtum, ſeu ſubhaſta ꝑ maiori pretio, quam ſit debitum venditio eſt nulla, ita dixit Fulgoſ. conſ. 172. incip. viſo proceſſu, & faciunt ea, quæ accumulat Hypp. de Marſ. in l. fi. nu. 45. cum ſeq. ff. de iuriſdic. omn. iudic. vide l. prima & per totum C. ſi in cauſ. iud. pig. cap. ſit.

106 Poſtremo nota in verb. infra quadrimeſtre tẽpus, an currat ꝯ minores, vide Guid. Pap. in q. 31. & additiones ad eã, & hactenus de hoc Ritus capite vberrime dictum ſit.

Ad Capitulum XVIII. eiuſq; Cõmentarium obſeruatio decima octaua.

1 QVANTVM ad materiã hic notatam cõcordant l. quoties vtriuſq; de reg. iur. & cap. qui prior, eo. in 6. In hoc ſtatuto agitur de re admodum practicabili, & in foro verſatili ſed præter-

2 termiſſis his, quę hic Cumia proponit ſolum
ad materiã addo, quòd hoc loco agit de ma-
teria ꝑlationis creditorum, ſed nimis angu-
ſte; parceq; ideo ſuppleo ad Cumiam hic n.
1. ver. concurſus, & in verbo tex. Concurſus
3 creditorum. Adde pariter priuilegiatorum
hic accipi in obligatione, nõ aũt in concurſu
iudiciario, ſeu in præuentione agendi, nam
regula, q̄ prior in t̄pe potior in iure eſt intel-
ligenda de obligatione, & nõ de alijs, q̄ con-
ſtat ex infraſcriptis primo, quia exinde habe-
tur, quod pares in t̄pe pares ſunt in iure l.
20. §. ſi pluribus, ff. de pignor. act. hinc quę-
4 rit an creditores defuncti qñq; concurrant
cum creditoribus hæredis, vide Bart. in l. 5.
ff. de ſeparat. bonorum, & an creditor habẽs
5 directas ꝑferatur habenti vtiles; Bart. l. 3. C.
de nouat. Item mutuans ad reparationẽ rei
6 obligatæ pecuniam alijs creditoribus pręferẽ
tribus cõcurrentibus videlicet primo, vt no-
minatim in refectionem rei pecunia mutuo
7 data ſit, ſecundo, vt in alium vſum non con-
uertatẽ, tertio vt res refecta exiſtat Gaill. ob-
ſeru. 12. nu. 4. & obſeruat. 25. lib. 2. qñ con-
8 ſtat de debito poſteriori p̄ publicam ſcriptu-
ram poſterior creditor ꝑfertur anteriori cre-
ditori habenti ſolum priuatã ſcripturam, niſi
eſſet trino teſte ſignata; Paul. Æmil. dec. 217.
p. 1. gl. in c. 3. extra de fide inſtrumentorum
Rot. Gen. dec. 13. n. 31. & dec. 188. ſed cum
noſtratibus Regnicolis ſemper ꝑfertur ha-
9 benti priuatam, creditores in cauſa oneroſa
præferuntur, creditoribus ex cauſa lucratiua
Capyc. dec. 78. n. 7.

10 Ex his adde deciſionem in Regno ex con-
cluſione prædicta, quę videtẽ cõis ex Cuman.
in l. priuilegia, ff. de priuileg. creditorum; Al-
ciat. in l. pupillus, quæ in fraudem creditorũ
11 nu. 14. Aſin. de execut. §. 7. c. 47. Guttier. de
iuram. conformat. c. 15. p. 3. num. 19. & 20.
qui dicit ita fuiſſe deciſum, & q̄ pauci Ad-
12 uocati ad hoc ad hoc aduertũt, & ita fuit de-
ciſum ĩ Rot. noſtra Siciliæ in Tribunali Cõ-
ſiſtorij Sacræ Regiæ Conſciẽtię die 21. Iulij
1609. de iure offerẽdi competente creditori
dicam infra alibi.

13 Obſerua optimam Theoricam cum ma-
xima praxi in materia ꝑlationis creditorum,
quæ magna eſt vtilitate referta, & primo ex
tex. in l. maiorem, ff. de pact. Creditorũ con-
14 currentiam hře tres partes primam, quibus
caſibus congruat, de quibus eſt deciſio Af-
flicti 288. ſecũdum, q̃uo fiat, de quo Frãch.
15 dec. 82. tertiam, an creditor hypothecã ha-
bens ex priuata ſcriptura, & apochã tenea-
tur ſtare concurſui maioris partis creditorũ,
deciſum negatiuè Flam. Cartar. Rot. Ien.
in deciſ. 138.

16 Obſerua etiam ex alio textu, in cap. Qui
prior, de reg. Iuris in 6. mirabiliora iura pro
hoc articulo, & eſt concluſio, quòd creditor
anterior in tempore præferatur poſteriori.

17 Quam amplia primo, vt liceat anteriori
pecuniã poſteriori ſolutam auocare, Afflict.
in dec. 188. & Gramm. in q. 2. per ſuas deci-
ſiones, Gaſpar Theſaur. dec. 1. ſed tu cogita.

18 Subamplia, quoque etiam ſi poſterior il-
lam bona fide conſumpſiſſet, Mart. in dec.
Piſan. 42.

19 Amplia ſecundo ẽt in bonis poſt vtriuſ-
que obligationem quęſitis Kopin. in dec. 90.
quæ inſeruit ad tex. in l. Titius, ff. qui potio-
res in pignor.

20 Amplia tertio, vt anterior ĩ ſorte poſteriori
in vſuris ſit pariter præferendus, Afflict. dec.
187. Do. Maſtrill. in dec. 10. & ſic habes de-
ciſum textũ in l. Lucius. ff. qui potior. ĩ pign.
Quod ſubamplia, ẽt ſi anterioritatẽ ex t̄pe
21 non habeat; ſed ex cauſa priuilegiata puta: ſi
ex eius pecunia res empta fuiſſet, pulchrè de
Ponte in dec. 34. quod valet pro ampliatio-
ne tex. in l. licet, C. qui potior. in pign.

22 Amplia quarto, quòd anterior creditor ꝑ-
fertur etiam venditori in ipſamet re vẽdita,
niſi in ɔ̃tu adeſſet ſpecialis hypotheca, vel
generalis cum iuramento, quę cum ſpecialis
obtinet Polid. Rip. obſeruat. 134. Theſſ. ſib.
in deciſ. 84.

23 Amplia quinto, q̄ locans domũ ad habi-
tandũ non aũt ad merces conſeruandas, non
ꝑfertur creditoribus anterioribus conducto-
ris Ioſeph Ludou. in dec. Peruſ. 84. & ſic hẽs
deciſam diſtinctionem Bart. in l. interdum,
ff. qui potior. in pign. hab.

24 Amplia ſexto, vt locator in fructibus rei lo-
catæ non ſit anteriori præferendus licet in
eis tacitã habeat hypothecam; Gaſpar The-
ſaur. in dec. 29.

Limita tñ primo in creditore ex cauſa fu-
25 neris, qui licet ſit poſterior oĩbus tñ anterio-
ribus expreſſam ẽt habentibus hypothecam
præfert, Surd. in dec. 111. ſed contrarium te-
net de Franch. dec. 51. q̄ ego miror, limita
26 ſecundo in creditore ex cauſa depoſiti, qui

Pa-

pariter anterioribus præferri Apiguer. dec.37.
& ſic habes deciſum tex.in l.ſi vētri.§. in bo-
nis,ff.de priuil.creditor.

27 Sublimita in bancherijs noſtri t̄pis, qui
non dn̄t verè depoſitarij ĩ eis ceſſat prælatio-
nis priuilegium, d.l.ſi ventri.de Pōte cōſ.56

28 Sublimita ſecundo, ꝙ creditor ex cauſa
depoſiti,creditori ex cauſa funerum nō p̄fe-
ratur,Mart.in dec.Piſan.83.

29 Limita tertio in cauſa dotis, qn̄ mulier a-
git pro ſua dote, quæ ēt poſterior omnibus
tamē anterioribus iam expreſſam hypothe-
cam præbet,&c.Cappel.Tholoſ.in dec.217.
Myſing.cent.3.obſeru.13.

30 Amplia quarto pro eiuſdem dotis augmē-
to Faber dec.16. C.qui potior. in pignor. li-
mita quinto ĩ creditore ex cuius pecunia res
refecta eſt,Myſing. cent.1. obſeru.60.& ſic
habes deciſum tex.in l.creditor.ff.ſi cer. pet.

31 Limita ſexto in creditore commendatarij,
qui p̄lationem ſup commendæ fructibus nō
habet,niſi in ſubſidium Mart. Rot.Piſan. in

32 dec. 16. Limita ſeptimo, ſi primi creditoris
anterioritas eſſet vnius horæ tantum, quia
tunc ambo concurrunt p æs, & libram pro
rata. Mart.in dec. Piſan.75. Limita octauo

33 ſi quantitas anteriori debita non eſſet liqui-
da, poſterioris vero ſecus Faber.in deciſ.12.
C. qui potior. in pignor. Limita nono exi-

34 ſtente clauſula conſtituti,quæ operaṫ, vt po-
ſterior ſit anteriore potior. Faber dec.13.eo.

35 tit. Limita decimo in caſu eiuſdem dec.115.

36 eod. Limita vndecimo, vt poſterior veniat
anteriori præferendus cum ius anterioris per
delegationē eſſet extinctum Faber dec. 19.
C.qui potior.in pign. nota tamen,quòd idē

37 creditor pro debitorum diuerſitate, & ante-
rior, & poſterior eſſe poteſt hæc ſatis.

Ad Capitulum XIX. eiuſque Commentarium obſeruatio decima nona.

1 CONCORDAT in diſcurſu ma-
teriæ cum alijs c. Ritus 6.7.15.19.
& 23.124. & cum iure Canonico in
c.bonafides de depoſ.& cum l.tale pactū, §.
qui prouocauit ff.de pact.

2 In hoc capitulo ampliaṫ priuilegiū execu-
tiuum ad caſus de quibus ĩ c.7.dictū nō fue-
rat in eo.n.ſolum dicebaṫ ius ſtatutatiū Re-

3 gni continere caſus mutui,cōmodati, & de-
poſiti,pecuniæ,& rerū datarū ad negotiatio-
nem, ac venditionis merciū, & de inuētarijs
bonorū pupilli,hęc recēſet dictū Capitulū 7.
& ita inſt̄ra qualificata, & circumſtantiata

4 ſm c.6. incip. Quincunq; igiṫ creditor oſtē-
daṫ, & in locis expreſſatis in c. 15. p̄ſentata,
vbi habeṫ interpretatio, c.5. incip. Cum va-
ria,vbi etiam habeṫ,quòd vetus ius forte ſe-

5 cundum Ritum antiquū,vel etiā nouū, ſed ĩ
abuſum redactū eſt. Lima correctionis effor-

6 mandum in p̄ſenti cap. 19. dictum priuile-
giatū exequendi inſtr̄um in hoc Siciliæ Re-

7 gno ius extendiṫ p Regiam Majeſtatem hic
ad plures caſus,quam quòd expreſſi ſint in d.
cap.7. caſus ſunt hic additi p p̄ſens capitu-
lum videlicet venditionis,quorumcunq; ſta-

8 bilium, & mobilium,ſocietatis, & inuenta-
riorum teſtamentorum codicillorum, ꝯctuū

9 dotalium, & dictarū banci, vel ſcripturarū,
litterarum cābiorum ēt in bonis feudalibus,
quæ tacitè obligata; & pactorum qn̄ ex pa-
cto adiectū eſt, in ꝯctu; quod fiat executio

10 breui manu virtute quorū agiṫ ꝯ pſonas, ad
quas conſtat peruenisse dicta bona pupillorū
adoleſcentum,furioſorum,ac prodigorū, vt
ſunt tutores,curatores,Bayoli,Orphanotro-

11 phi, ac etiam ꝯ bancherios ꝯ ſe ſcribentes,
quia tacitè eorum bona ſunt obligata ſicut
feudalia,eſt ergo p̄ſens ampliatiuum p̄cedē-
tium, & poteſt dici organū huius Ritus, ſed

12 ad Cumiā obſeruare debemus, ꝙ hoc loco
habeṫ omnis fere materia p omnes caſus, vt
ita dicam,quæ ſpectant ad mutuum, cōmo-
datum,depoſitū,ſocietatē,inuentaria, teſta-
menta,codicillos, hic habes p Cumiam de
primo videlicet a n.1.ad n.5, de ſecūdo a nu.
5.ad nu.12.de tertio a nu.12.ad nu.29.& de
quarto a n.37.ad n.44.de n.5. a n.44.ad nu.
69.de ſexto a n.73.

13 Item habes contractum venditionis, &
matrimonialem pro dote dictæ, vel ſcrip-
tura banci, litterarum cambij, & quando

14 ex pacto poteſt executio fieri de primo a nu.
29. ad num.37.de ſecundo a num.77.ad nu-
me.89. dè tertio de num.89. ad num.96.
de quarto a num.96. ad num.99. de quinto
a nu.99.ad n. 100.

15 Sed a n.101. dat caſus qui de iure cōmu-
ni habent executionem paratam,& ſunt p̄ter
ſupradictos tamquam omiſſi regulādi ex iu-
re communi, dūmodo in aliquo non corri-

gantur a Ritu.

16 Primus caſus omiſſus eſt ſentẽtia, de qua a d.n.101. vſque ad n.108. ſed vide Maſtril. p.1. dec.25.

17 Secũdus caſus omiſſus eſt confeſſio in iudicio facta a d.n.10. ad n.110

18 Tertius caſus omiſſus eſt iuramẽtum a n. 111. ad n.114.

19 Quartus caſus eſt an pactum de ingrediẽdo auctoritate propria poſſeſſionem bonorũ a n.114. & ad n.115. & ſeqq.

20 Quintus caſus omiſſus eſt, qñ executio fit ad literas per M.R.C. per Regnum.

21 Et de Imperiis, qui iudicant vide a n.120 ad nu. 125.

22 Sextus caſus omiſſus eſt de mandato, & præcepto iudicis, ſeu de mandato executiuo vide a n. 125. & ſeqq.

23 Multa hic eſſent notanda per quæ præſens obſeruatio creſceret in immenſum, & maior eſſet hoc toto volumine, ideo differamus, & ea, quæ dicta ſunt ſatis ſint; expunctos.n. per nos facta eſt valde vtilis, & neceſſaria, & laborem legenti minuit, quaſi commonito de pretioſis pũctis, & practicabilibus, q̃ in ingẽti ſilua Cumię, veluti ſub latebris iacebant.

24 Tantum autem addam hęc, quę ſunt obſeruatione digniſſima, ꝙ obligatio penes acta de iure, qñ eſt liquida hẽt executionẽ paratã, vt eſt ẽt gl. in Auth. generaliter, C. de epiſc. & cler. & probatur in l. cum pro quo, & ibi Bal. Paul. de Caſt. ff. de i ius voc. ubi promiſſio facta in iudicio habet paratam executionem, & facit, l. tale pactum, §. qui prouocauit, ff. de pact. adde ſupra eod. c.110.

25 Sed de iure cõi iam eſt notum, quod nullum inſtrũ hẽt executionem paratã, vt eſt tex. in l. minorẽ 25. annis cui fideicommiſſũ ff. de minorib. ſed ſtante iſto Ritu pone, ꝙ inſtrũ eſt factũ extra Regnum, in quo nõ eſt iſtud ſtatutũ an habeat executionẽ paratam, vide Iaſ. in l.1. C. de ſum. Trinit. & fide Cathol. cum concordant. de quibus per Hypp. de Marſil. in repet. l. fi. fin. n. 57. ff. de iuriſd. omn. iud. & nos alibi diximus.

26 Adde, & diligenter nota, ꝙ non ſolũ illud, ꝙ expreſſe continetur in ipſo inſtrõ hẽt executionem paratã, ſed etiam illud, quod tacitè ex præſumptione venit ſecundum Bald. in l. ad probationem la prima, C. de probat. ſed in hoc eſt cogitandum. Faciunt adducta ꝑ dictum Hypp. de Marſil. in repet. Rubr. C. de probat. nu. 148.

27 Nota ẽt in iſta materia, quòd ꝑdicta inſtra non impediunt hẽre executionem paratam, ẽt ſi contra ea opponatur ꝑ viam principalis petitionis, ꝙ declarentur vſuraria, ꝙ notandum dicit Ang. in l.4. §. condẽnatũ, ff.

28 de re iud. & Alex. conſ.83. ad fi. vol. 5.

Quid autem dicẽdũ ſit de ſcriptura priuata cõfeſſionaria in iudicio. vide Couar. lib. 2. c.11. n.4. var. reſol. & nos etiam alibi dixi-

29 mus. An ſi petas a me centũ ex aliqua cauſa, quæ hẽt executionem paratam, & ego coram Notario fateor illa centũ tibi debere, ex quo Notarius facit ſolemne inſtrũ habebit ne executionẽ paratã? vigore illius Ritus, vide Ang. in l. ſi fideiuſſor poſt princ. C. de fideiuſſ. & oĩno vide Hyp. de Marſ. ſing.464

30 An ſi ſit per dictum inſtrũ habeat executionem paratam? dic peti poſſe dictũ debitum ꝑ libellum non tamen executiuè iuxta formam Ritus, & ex hoc capire eſt, quod ſi

31 per teſtes probetur de amiſſione inſtrumenti, tale debitũ non exigitur via executiua, ſed per modũ libelli, Paul. de Caſtr. l.1. ad fin. ff. de his, quæ in teſtam. de leg. & in l. noſtra ad fi. C. de teſtam. plene per Fely. in c. ſicut in 3. col. verſ. prima declaratio de re iudic. & Hypp. de Marſ. in repet. C. de proba. n.338.

32 Et in iſtis caſibus, in quibus habet locum vigor executiuus non obſeruantur ferię per Bart. & ibi doctores in l. omnes, C. de ferijs, Alex. in conſ. 130. col.1. vol.4.

33 Executio iſta fit plena vno ex infraſcriptis his quatuor modis nimirum ſolutione, carceratione, pignorum datione, & banchali fideiuſſione, vt infra in cap. 124. ibi eo caſu debitor carceretur Ioan. Philipp. de Paternion. in cap. 127. ibi habuerit effectum in perſona.

34 Obſerua in praxi, & Theorica Tribunalium in illo verb. tex. depoſiti, quòd eius fauor in iure eſt maximus quippe quòd in eo debet exuberare fides, quia ex fide hominis ad hominem principium habuit, & ſic fideliter reſtituendum eſt quodcũque depoſitum ex c. Bona fides de depoſito, vide deciſiones Io. Pappo. lib. 11. tit. 8. arreſt. 2. & aduerſus depoſitum non poteſt opponi compẽſatio. Rot. Gen. in deciſ. 34. licet bene retẽtio, vt pulchrè refert deciſum Card. Pute. ĩ dec. 292. p. 2. quam tu nota ad Bart. receptũ in l. amplius, ff. rem ratam habere, & ratio

eſt,

eſt,q̃a in caſibus in q̃bus prohibetur cõpen-
37 ſatio,cõceditur tñ retentio,vt refert deciſum
Anna conſ.102.p.2. infertur ſecundo,quòd
nec dilatio quinquennalis admittitur contra
creditorem petentem depoſitũ reſtitui, vt de
Franch. deciſ.151. quam nota ad limitatio-
tem text. et quæ ibi notantur in l. fin. C. de
his,qui bonis cedere poſſunt.
38 Infertur tertio, quòd nec pariter admitti-
tur exceptio non numeratæ pecuniæ Aloyſ.
Ricc.deciſ.99. Cur.Archiep.Neapol. quam
nota ad text. in l.fin.§.illo.C.de except. non
numerat. pecun.
39 Infertur quarto q̃ depoſitum hẽt executio-
nẽ paratã,vt ex Ritu noſtro hìc ad quẽ nota
40 dec.pũctualẽ Boerij 295. Caual. dec.27.p.2.
Infertur quinto,quod depoſitarius vtẽs re
depoſita, & renitens reſtituere poterit furti
actione cõueniri, Franc. Marc. deciſ.443.&
aliquid per Ioſeph Ludouic.deciſ.Luc.21.
41 Amplia primo dictam regulã textus Bo-
nafides, vt depoſitarius poſſit reſtituere ei, q̃
non erat legitimus tutor Affl.deciſ.147.
42 Amplia ſecundo, vt depoſitarius etiã ſi ſit
clericus cogi poſſit per iudicem ſecularem ex
officio executiuè implorato ad reſtitutionem
Cappell. Tholoſ. deciſ.168.
43 Limita in furioſo, q̃a ei non eſt reddendũ
depoſitum, Guid. Pap.dec.152.quã nota ad
text.in auth. ſed nouo iure, C.de depoſito.
44 Obſerua ẽt in illo verbo textus,& p litteris
cãbij,cuius materiæ argumentũ,q̃a vtile eſt,
ideo notare non pigeat,q̃ videlicet,ex tex. in
l.ſi filius familias ff.ad Macedon.tractãt do-
45 ctores hanc materiã, fuit quidẽ ibi dubitatũ
an huiuſmodi litteræ inducant probationẽ,
fuit deciſum affirmatiuè Boer. deciſ.333.
46 An his caſu forſitan amiſſis in poteſtate ſit
ſcribentis alias nouas dare? deciſum affirma-
tiuè,ſi ille cui ſcribit in eodẽ ſtatu,& domici-
lio pmaneat, Petr.de Benit. dec. Bonon.58.
47 An ex receptione litterarũ, & acceptatio-
ne p eum, cui ſcribitur inducta cenſeatur no-
uatio deciſum affirmat. Affl.deciſ.553.
48 Et num acceptãs litteras teneatur ẽt in ca-
ſu decoctionis, ſcribentis pendẽte ſolutionis
termino, deciſũ affirmat. de Frãch.dec.303.
49 An acceptante ante diẽ ſolutionis effecto
non ſoluẽdo, ſcribens liberetur, deciſum ne-
gatiuè Rot.Ien.deciſ.2.
50 An ſi is,cui ſcribitur acceptet cũ protextu,
deinde vero ſoluat ſimpliciter an cenſeatur ſol-
uiſſe iuxta formã litterarũ, ſine protextu de-
ciſum affirmatiuè,eadem Rot. Ien.deciſ.6.
51 An ſi in tẽpore non ſoluat acceptãs teneat
ad intereſſe deciſũ affirmatiuè, Mari. deciſ.
54. & hic ad Ritũ noſtrum nunquã ab alijs
52 obſeruatis,in præſenti capitulo æquo animo
fruere lector amice,& alia ex inſtituto proſe-
quamur.

Ad Capitulum XX. eiuſque Commentarium obſeruatio vigeſima.

1 CONCORDAT cũ l.1.ff. ex q̃b.
cauſ. maior.& cũ rubr. de integ. re-
ſtit.& cũ tot. tit. de reſtit. in integr.
can. ẽt concordat,& diſcrepat ſeorſũ cũ alijs
Regni iuribus 23. 19. 39.134.& cum conſt.
Regni minorum iura, &conſtit. beneficium
reſtitutionis.
2 Agitur de reſtituibilibus pſonis,deque eis
reſtitutionibus cõcedendis puta eccleſijs,pu-
pillis,mulieribus,& fiſco,& minoribus,atq;
3 abſẽtibus reipublicæ cã; ac de reliquis à iure
cõceſſis, quæ in cã oppoſitoria ex cã primæ,
quæ eſt dierũ ſex,& ex cã ſecundæ,quæ pari-
ter eſt aliorũ dierũ ſex,& iſtæ, aut ſunt ordi-
4 nariæ videlicet a iure ordinatæ,vel a ſtatuto,
& in dicta cã oppoſitoria non dãtur; poſſunt
tñ dari extraordinariæ quæ aliàs arbitrariæ
5 dici poſſunt,q̃a dantur iudicis arbitrio regu-
lando ſecundũ terminũ breuiorẽ illo,à ſtatu-
to dato, puta dierũ duorũ, vel triũ ex vrgẽti,
& iuſta cã ideſt ſi pbato lapſu termini reſti-
6 tutionis ordinariæ, vel de iure cõi conceſſæ,
& ex tali lapſu pariatur detrimentum perſona
7 reſtituibilis,& eſt læſa,tunc conceduntur ex-
traordinariæ, & in hoc caſu iudex temperat
eius viuo arbitrio mortuæ legis termini præ-
dicti lapſum, ſtatuẽtis etiam in cauſa,in qua
denegantur.
8 Pone praxim,& caſũ ad praxim,ita:credi-
tor exercuit executionẽ contra ſuũ debitorẽ,
q̃ debitor in quindena ſe oppoſuit,& ſtãte cã
oppoſitoria nemo ex eis curauit ad vlteriora
9 pcedere,& inſtãtia cauſæ oppoſitoriæ perijt;
quæriſ,cui pereat? dr̃, quòd petit actori, ſed
an antequã perijſſet inſtãtia fuiſſet, vel eſſet
10 aliquod remediũ? Reſpõdetur ex pſenti ca-
pitulo, vt ſupra, vt cognoſcat, an ſit cã iuſta
petendi dictas reſtitutiones arbitrarias pra-
cticatur, quòd mittuntur capitula iudici, vt

cognoſcātur ſi ſint digna admitti,& releuan-
11 tia Io.Aloyſ.de Sept.hic de inſtāria cāæ op-
poſitoriæ ex iure Regni retractāre, ſeu reſtrī-
gente inſtantiā triēnij de iure cōi datā hodie
12 eſt ſex menſiū,& incipit currere a die p̄ſenta-
tarum oppoſitionem,ita p̄ter alia ſancit ca-
pitulum Proregium decretatū apud Catanā
die 6. Aprilis x. Ind. 1552. de quo alibi ſu-
pra dixi.
13 Tres videlicet pro articulo ſtent, vel reijciā-
tur,& elapſis primis trib⁹ liberè ꝓceditur ad
cām oppoſitoriā. Sed plures qōnes de hac
14 materia vide apud Petrū de Gregorio in tra-
ctatu de iud. cauſ. feud. à quæſt. 30. ad plu-
res ſequentes.
15 Nota ad praxim, & obſeruantiā M.R.C.
q̃ ſi dicaſ̄ ſtent oppoſitiones; cā oppoſitoria
perit actori executionē exercēti; ſi tñ dr̄ reij-
16 ciantur, cā oppoſitoria perit opponenti; q̄a
eius eſt cauſam proſequi, & remanet verus
actor, q̄a ꝑ actore oppoſito finitū eſt iudiciū
Bald. & doctores in l. 1. C. de priuileg. fiſci
Affl. in conſt. hac lege.
Sed q̄a ſermo exijt de reſtōnibus nō erit
17 ab re, nec ab vtilitate magna, & ꝓfectu Cu-
rialiū, videre an reſtōnes arbitrariæ a iudice
decretę ex ſupradictis cauſis, q̄ debent eſſe
duæ, vel alię, q̄ in locū duarū ſubroganſ̄, & q̄
extraordinarię vocanſ̄ poſſint extēdi ad ter-
tiā, vel ēt ad quartā (mecū vna ſtudioſe legi-
ſta vtiliter obſerua, & quidē vr̄ nō poſſe cō-
18 cedi tertiā reſtitutionem,) neq; in primo, ne-
que in ſecundo iudicio appellationis, q̄nqui-
dem in primo iudicio non concediſ̄, niſi ex
maxima cā, & vrgentiſſima ad euitandam
litium immortalitatē, Iſern. in conſtōne ob-
19 ſcuritatem, col. 3. uerſ. numquid ergo, & Af-
flict. n. 11. & Per. de Grego. vbi ſupra q. 30.
qua de cauſa obſeruat M. R. C. q̄n, ait, in
pleno iudicio conditionaliter ſi habuit binas
20 delegaſ̄ tertia, Marār. in ſuo ſpecul. p. 6. ver.
appellatio. nū. 102. & Affl. dec. 35. & 110. &
114. & Intrigl. ſing. 211. lib. 2. & noſter Cu-
mia c. 39. n. 57. & in tract. de ſind. cap. 19. n.
3. non enim concediſ̄ niſi aliquo nouo reper-
to inſtrumento.
21 Confirmanſ̄ prædicta; quia in integrum
reſtitutio ad pinguius probandum non con-
ceditur niſi bis tantum, Odd. Sfort. de re-
ſtitu. in integ. quæſt. 65. art. 12. nu. 85. citās
Afflictum, & Io. de Amicis, Rebuff. ad reg.
Conſtitu. Galliæ in tit. de citat. art. 4. gl. vni-
ca, & nu. 5. ait, quòd pars poteſt ſe grauare
contra Iudices ſi tales dilationes concedat,
22 Antonius Sola ad Ducales conſtit. lib. 3. tit.
de termin. ad replicandum gl. 3. n. 3. & tit. de
act. probat. gl. 14. n. 6. lib. 3.
23 Immo nec ſecunda reſtitutio debet cōce-
di in ſecundo appellationis iudicio, vel reui-
ſionis ex eodem Cumia noſtro magno pra-
ctico, cap. 41. nume. 22. ergo multo minus,
& tertia.
24 Contrariū tñ eſt dicendū, q̄n probaſ̄ q̃ pe-
tens talem reſtōnem vſus fuit oī diligentia ī
primis reſtōnibus Rebuff. tit. de dilationib.
cart. 12. glo. 1. Capy. dec. 90. Boer. dec. 294.
Menoch. de arbi. caſ. 241. n. 5. & Sola vbi ſu-
pra n. 4. quæ diligentia oſtendiſ̄ fuiſſe facta
25 ꝓbaro non defeciſſe ꝑ eum, quin teſtes, &
inſtrumenta ꝓduxerit, quia ſcilicet eos vo-
cari, & citari fecerit, & dicta inſtrumenta
quæſierit, qui, quæue, abſentia valetudine,
26 aut alio impedimento detenti ꝓpoſita ſpeci-
fica cauſa impedimenti, ex quo non ualuit in
medium afferre.
27 Tertia autē reſtō non daſ̄ niſi cū magna,
& grauiſſima cauſa, & cognitione pleniſſi-
ma; vt dicunt præclari doctores, vt Petrus
de Greg. vbi ſupra, & Cumia præſtantiſſim⁹
ſuper c. 77. huius Ritus infra n. 14. & quòd
in ſecundo iudicio, ſeu in cauſa appellatio-
28 nis proceditur prout in primo iudicio, Bald.
conſ. 272. a ſententia lata in fi. lib. 3. Gemin.
conſ. 73. n. 4. ver. & per hoc optimè, & quæ
licita ſunt in prima inſtantia, licēt in ſecunda
29 Oldrad. conſ. 255. n. 4. Abb. in c. quoniam ꝫ
n. 18. ubi Fely. nu. 21. de probationibus, &
Dec. in cap. ꝑ tuas, n. 12. de appel. Zabarel.
conſ. 139. uer. ſed ſic eſt, nu. 11. Caſtrenſ. cōſ.
141. viſa quadam num. 2. uerſ. ſecundo vi-
dendum, lib. 1. & Roma. conſ. 381. vbi Apo-
ſtilla ad Pet. de Grego. vbi ſupra quæſt. 16.
& 46. num. 13.
30 Sed nota, quòd in cauſis ſummarijs non
datur dilatio vltra tertiā arbitrio iudicis ex
capitulis Alloquij facti Panormi anni primę
Indict. 1594. tenoris ſequentis E perche non
obſtante l'introductione delle cauſe ſum-
31 marie la quale è ſtata per accorzare molte
calūnie, e longarie di litiganti cō le quali di-
lattauano ſēza fine de liti, e queſtioni ſi vede
hoggi chiaramente che vna cauſa ſommaria
ſi fa immortale per rimediare à q̄ſto ſupplica
V. S. Illuſtriſs. reſti ſeruita ordinare che nelle
cau

Digitized by Google

cauſe ſummarie non ſi dia vltra tertiam dilationem; le quali dilationi ſieno ad arbitrio del Giudice perche li conceda conforme alla qualità, e biſogno delle cauſe.

Aloyſius

Placet

Alloquium

31 QVÆ omnia neceſſaria ſunt, & à paucis hucuſq; ſic elaboratè digeſta, ſed prædictis vĩ obſtare, noſter Cumia in d. c. 41. n. 22. & 23. in verbo, textus nullatenus, quòd adimit oĩmodã poteſtatẽ, vbi vult, ꝙ ſecunda extraordinaria reſtõ in cauſa appellationis non daẽ,
33 vbi ſummariè ꝓceditur, non dẽt cõcedi niſi ex rõnabili, & euidenti cauſa, & ait, Cumia ĩ ver. vnde licet ſeruẽ, ꝙ indiſtinctè bine reſtõnes extraordinariæ cõcedi ſolent; & tertia non niſi, ex maxima cã, vt dixit, ſupra c. 38. in ſummarijs cauſis tñ ego dicerem, ait, Cu-
34 mia, non ꝓcedere in cauſa appellationis, vbi expreſſe reperiẽ ſtatutum, ꝙ ſecunda, & non tertia dẽt concedi, ex rõnabili, & euidenti cã, & n. 24. & ſeqq. & ſtatutũ cũ ſit clarum non
35 oportet, ꝙ interpreteẽ ꝑ abuſum, vel corruptelã, & conſuetudo ꝯ ſtatutum, ſiue ius cõe reſtringi dẽt. Sed rñdetur benè loqui Cumia in cauſis ſummarijs, q͂a in iudicio principali, & primo loco cautũ eſt, ex forma Ritus c.
36 134. ꝙ talium cauſarum non daẽ appellatio, & ideo ĩ eis daẽ vna ſolũ reſtõ, & quidẽ breuis, & hoc in M. C. ſi ſumus regulariter ĩ curijs inferioribus, & tunc non eſt appellabilis talis cauſa, ꝙ in caſu, quo in M. C. agiẽ in cã ex ſui natura ſummaria, ſed non eſt ꝓceſsũ
37 ſummariè ex aliquo euẽtu, & tunc, & in ipſa M. R. C. eſt dicta cã appellabilis, & nulla daẽ reſtõ, ſed ſit concluſum in cã ex Ritu infra 134. in cauſis aũt ordinarijs ex alio Ritu 171. cõceduntẽ reſtõnes, tàm ordinarię, q̃ extraordinariæ, in primo, & principali iudicio.

38 Sequitur ex dictis, ꝙ cum in ſummarijs ex forma Ritus nõ concediẽ ſecunda, & tertia extraordinaria reſtõ, niſi tantũ prima in cã nõ appellabili, iure optimo fuit ſancitũ in c.
39 Ritus 136. & in iudicio appellationis eodem modo ꝓcedaẽ; quia videlicet appellatio regulaẽ ex ſupradictis ꝑ nos hic eodem termino, dilatione, & interſtitijs, quibus, & principalis cauſa.

40 Econtra vero, quia in cã ordinaria nullũ capitulũ Ritus, ait, quòd in appellatione nõ ſit concedenda ſecũda reſtõ, vt eſt in dictis cauſis ſummarijs: ideo dictũ capitulũ 136.
41 Ritus non habet locum in cauſa ordinaria, quia ſi hoc eſſet, nec dareẽ etiã ſecunda, quod eſt abſurdum, & practicamus ꝯrium; ratio
42 eſt, quia de tali caſu Ritus non diſponit, & ideo tanquam omiſſo recurriẽ ad ius cõmune, quò videlicet ea, quæ dicta ſunt procedũt iiſdem terminis in ſecundo iudicio prout ꝓceſſum fuit in primo ex doctoribus citatis.

43 Nota ſingulariter primo, quòd ꝓdictis nõ obſtat, quòd pragmatica vltima facit omnes cauſas ſummarias, & ſic vbique militare videẽ noſter Ritus in c. 136. nam Reſpondeo,
44 quòd dicta pragmatica non obſtat primo, quia loquiẽ Ritus de ſummarijs iuxta formã Ritus, & ubi ſummariè procedi debet ex Ritu, ſalua Pragmatica in caſu ſuo.
45 Secundo illatiuè ad primum dico, ꝙ dictus Ritus, & Pragmatica fuerunt facti diuerſo tempore.
46 Nota ſecundò, quòd ſtante negligentia Procuratoris dictis ꝑſonis concediẽ reſtitutio in integrum Mauritius de reſtitutione in integrum, c. 393. & 407. & 505. & cap. vlt. qui omnia prædicta optimè confirmat.
47 Nota tertio, quòd ex defectu probationũ debet mulier reſtitui in iudicio, conſt. Regni obſcuritatem, & Vinc. de Franch. dec. 384. n. 2. lib. 2. Odd. Sfort. de reſt. in integrum, p. 2. q. 13. art. 9. n. 51.
48 Nota quarto, quòd quando ꝑſonæ reſtituibilis victoria cauſæ pẽdet à probationib' omiſſis ſemper daẽ reſtitutio in integrum, eo ſolum, & non alia cauſa, quàm quòd ꝓbationes omiſit Io. And. in c. iudicis; col. ſi. verſ. in glo. penult. de in integr. reſtit. Boer. deciſ. 246. num. 7. Odd. Sfort. vbi ſupra, p. 2. q. 15. art. 13. nu. 95. & hoc etiam non ꝓbata læſione Abb. in d. cap. Auditis 8. notab. & idem Cumia cap. 39. nu. 46. & hæc
49 nota, quia nullus ex ſcribentibus hoc capitulum ita commentatur, nec obſeruat, & hæc ſemper patrocinando practicaui.
50 Obſerua præterea tàm in praxi, q̃ in theorica, quę hoc loco ſubijciunẽ, quia & magna & vtilia, & à paucis animaduerſa. Suppone primo, quòd vnum certũ eſt in hac materia,

in dicto Ritu 168. & bene concordant dicta per Bald. in l. terminato C. de fructibus, & li-
26 tis expenſis, & Iaſ. in l. properandum §. ſin autem alteratio C. de iudicijs Couarr. practicabil. lib. 99. cap. 27. n. 4. & 5. & hoc ex alio ſtatuti arcano fundari video, quia expenſæ ex ſui natura, & promiſſione in contractu, & iure actionis, & connexionis, quam habent cum debito principali, veniunt ad victoriam ſimul hinc intelligo cap. 188. Ritus, ꝙ quis non audiatur in reuiſione niſi ſoluto debito ad cuius ſolutionem fuit cōdemnatus ex tenore ſententiæ ſimul; & expenſæ factæ in dicto iudicio debentur, & quidem inter alias rõnes hac vna potiſſimum de qua ſupra dixi.
27 Hinc eſt, quòd ad cap. 188. dubito quia dictum capitulum loquitur de debitore condemnato in rebus ſtabilibus, vel redditibus, qui æquiparantur ſtabilibus Clem. ſæpe exiui de paradiſo, de verb. ſignif. cum ſimilibus, & conſtat ex verb. text. niſi prius debitũ ſoluerit, & expēſas legitimè taxatas, & in verb. niſi ſoluerit debitum, & expenſas etiam reui-
28 ſionis, quaſi non excarceretur, loquitur ergo capitulum de debito pecuniario, & ſic non videtur habere locum in debitore rei, & redditus, ne fiat extenſio, nã in debitore rei conuicto ſatis eſt ſi per eum fiat oblatio, Capyc. deciſ. 14. num. 13. & ex noſtratibus, Fimia, & Muta in d. cap. 188. nu. 29. & Maſull. ad Capyc. vbi ſupra nu. 7. quod non poteſt negari.
29 Sed nota, quòd oblatio dicta dẽt eſſe realis, & non verbalis ex Neguſan. de pignorib. in 5. p. 3. memb. Ritus ergo diſpoſitio eſt pro debito, ex pecunia, ſed ſicut nõ auditur talis debitor, niſi adimpleat cõtenta in d. cap. ita, & debitor rei liberatur, ſi aſſignet verè, & realiter, quia in hoc caſu, eſt idem ius, & diſpoſitio, & ita in Regno practicaĩ, & deciditur?
30 Hęc ad textum, nunc ad Cumiam, & pręſertim circa ea, quæ ego dixi ſupra ex Cumia in meis ſupradictis numeris, & quidẽ, quantum ad numerum ſecũdum, & octauum hic vide ea, quæ dixi ſupra in cap. 1. & commentario primo num. 19. ad 30. incluſiue, & ſic habebis notatu digna pro ampliatione præſentis materiæ.
31 Adde ſupradictis hic per Cumiam nu. 78. & per me hic pariter ſupra propoſitis quæſtionibus num. 3. 4. & 5. & primo die, quòd quando appellationis deſertio non eſt certa, ſed dubia, quòd ſemper præſumitur pro non deſertione cuius rei occaſione obſerua maximè vtilia, & neceſſaria pro iudiciorũ praxi, & quidem primo, quòd ex gl. in l. 1. ff. ſi quis cautionibus, in dubio iudicandum eſt appellationem non eſſe deſertam, deſerta tamen cenſetur multis modis.
32 Primo quotieſcũque rediens pro Apoſtolis, habuit reuerentiales, & infra decem dies non fecit committere cauſas Rot. deciſ. fin. de Appell. in nouis Caſſador. deciſ. 4. eod. tit. & Creſcent. deciſ. 25.
33 Secundo vbi appellans nõ facit facienda, vide Pute. deciſ. 389. lib. 2. Guid. Pap. deciſ. 39. & tenuit Rota in vna terracinenſi molendini 13. Nouembris 1592. corã Seraphino, & Achill. de Graſſ. deciſ. 11. de appell. additio ad Rot. dec. 7. eod. in nouis Creſcent. deciſ. 65. Caſſador. deciſ. 4. de appell.
34 Limita prædicta in iure communi, quod non dicitur deſerta, ex modico lapſu temporis, videlicet vnius diei tantùm, quia talis exceſſus non habetur in conſideratione Rot. Pedemon. deciſ. 12. n. 9. Mohedan. deciſ. 79.
35 Sed in iſta contingentia facti iudex debet eſſe cautus, & ipſa pars cautiſſima ne inuoluantur ad quòd niſi attendatur, fit nullitas, & ideo ſciant omnes, quòd eſt pronunciandum ſuper ea, & non ſuper negotio principali, & ſi pars eam nõ opponat, & nullitas fundetur ex iuriſdictionis defectu; Myſing. cēt. 2. obſeruat. 59. allegat textum in clem. ſi appellationem vbi gloſ. & cõmuniter doctores de appellat. & hoc procedit etiã, quoad partes, quæ non poſſunt iuriſdictionē ꝓrogare, Cappell. Tholoſ. deciſ. 244.
36 Et ad materiã vide eundem Myſing. q nõnulla bona in praxi ponit, in cent. 2. obſeruat. 60. & additionem 24 Cappell. per citat. deciſ. 244.
37 Obſerua præterea, & quidem mirabile dictũ, quòd cũ quæramus de nullitate, & appellatione, vt ſupra, vt in dicto nu. 3. 4. & 5. videndum omnino eſt ex tex. in cap. in cauſis de ſent. & reiudc. quòd appellatio, & nullitas æquiparanĩ, licet in q buſdã inter ſe diſcrepẽt ꝓut primo appellatione remota nullitas ſublata, nõ cenſeĩ Gayll. obſeruat. 135. lib. 1.
38 Secũdo quia deſerta cauſa appellationis, nõ eſt deſerta cauſa nullitatis Ann. alleg. 93.
39 Tertio quia nullitas euidēs poterit opponi etiã poſt tres ſententias, non ſic in appellatione Creſent. in deciſ. 22. de ſent. & re iudic.

Quarto

40 Quarto quia iudicium nullitatis eſt prius decidendum, quã appellationis Pute. in dec. 60. lib. 3. & in deciſ. 72. & 82.

41 Quinto quia, in cauſis appellationis locus eſt inhibitionis, non autem nullitatis, vbi tales ſunt, quæ altiorem requirunt indaginem Myſing. cent. 4. obſeruat. 64.

42 Sexto nullitate propoſita, proſequi poteſt licet appellatio fuerit deſerta. Hartmannus lib. 1. pract. obſeruat. deciſ. 35. de appellat.

43 Septimo, quia nullitas ſine appellatione proponitur, quia iudex ſuperior abſque appellatione, ſed per viam querelæ poterit de nullitate cognoſcere; Hartmann. in deciſ. 35. de Appell. lib. 1. & propterea de nullitate cognoſci poterit, etiam p iudicem coram quo lata fuit ſententia, Myſing. d. cent. & obſeru.

44 quia nullitate omiſſa de principali cognoſci poteſt Hartmãn. in deciſ. 33. in tit. de appell. & hæc ad prædictos numeros, nũc alios proſequamur; & quidem num. 6. & in eo p me dicta, & expreſſata.

45 Et profecto in dicto n. Reſpõdetur, quòd nullitas põt dupliciter tentari videlicet principaliter, vel incidenter, de quo puncto pluries in tribunalibus diſputaui, & allegaui, & ſemper obtinui, vt fuit pro cliẽtibus meis de la Ruſſa Agrigentinis contra Vincẽtium de Septimo, & tam in Curia Præturæ vrbis Panormi, quàm etiam in ipſa M. R. Cur. & in ſancto Officio obtinui, quæ fuit magna cauſa tam rerum allodialium, quàm feudalium; ſed à pluribus quæ hic poſſem dicere, abſtineo, & in libro meo praxis ſiculæ dicam, ac in meis reportatis.

46 Sed pro confirmatione prędictorum, dico primo ex magna theorica, & practica, non pęnitenda, quòd ſcilicet dicta nullitas etiam incidẽter tentata, quãdo eſt notoria, ex actis venit cognoſcenda ab ipſo iudice non ſecus, ac ſi principaliter tentaretur, & hoc ex officio iuridici, & cum iſta diſtinctione, & obſeruãtiã hodie decidũt præcipua tribunalia Chriſtiani orbis, ſed tu vide ex noſtratibus ſiculis Intrigliolum lib. 1. deciſ. 12. per totam, & D. Corſett. q. 16. 99. forenſ. p. 2. Pedemonti deciſ. 23. nu. 10. Franch. deciſ. 22. nu. 12. vbi agit de articulo meri iuris, aut e contra, vide Æmil. conſ. 44. Milaniſ. deciſ. 5. nu. 9. lib. 5. & deciſ. 3. num. 156. eod. lib. & Roland. cõſ. 41. nu. 3. lib. 1. Marſ. conſ. 26. Innocent. cap. cum inter, col. 2. verſ. ſed dic. extra de elect. Ferrettus conſ. 45. & idem Intrigl. deciſ. 46.

47 Et quantum ad contenta in noſtro nu. 7. dico, quod iudex eccleſiaſticus tunc poteſt inhibere ſi fuerit ex parte eius facta præuentio, 9 quomodo intelligatur nota 1. (quòd valet partim ad corrigẽdum partim, ad am-

48 pliandum ea, quæ dicit Cumia hic nu. 88.) & funda ſuper cap. licet de foro competente, regulariter iudicem eccleſiaſticum in perſonas laicorum nullã habere iuriſdictionem.

49 Limita primo in caſu noſtri text. vbi laicus laicum ſuper re ciuili poteſt coram iudice eccleſiaſtico conuenire in defectum iuſtitiæ ſæcularis, iuxta tamen declarationes hic a doctoribus traditas; quòd tamen numquã ſcio in actu practico obſeruatum.

50 Limita ſecũdo in laico clericum iniuriante, qui etiam ab eccleſiaſtico puniri poteſt ſecundum Guid. Pap. deciſ. 562.

51 Limita tertio in laico falſum deponente, coram eccleſiaſtico Afflict. deciſ. 219. Cappell. Tholoſ. in deciſ. 321.

52 Limita quarto in laicorum confraternitatibus, quæ ab epiſcopis viſitari poſſunt ac illarum rectores compelli ad reddẽdum computa. Gratia. Rot. March. in deciſ. 188.

53 Limita quinto in laicis teſtamentorũ executoribus, qui pariter ab Epiſcopo compelli poſſunt teſtamẽta exequi, etiam ſi ipſa legata pia non continerent Cappell. Tholoſana deciſ. 112.

54 Limita ſexto quoties inter laicos de fœdere matrimonij ageretur; quia tunc iudicis eccleſiaſtici eſt iuriſdictio Maynard. in deciſ. 27. lib. 1.

55 Limita ſeptimo in laico ſtudente in quem ſimiliter eccleſiaſticus habet iuriſdictionem Cappell. Tholoſ. in diciſ. 169. quod valet ad interpretandum text. in auth. habita. C. ne filius pro patre.

56 Limita octauo in omnibus laicorum actibus pijs, tã ſcilicet viuentium, quam ẽt morientium eadẽ Cappell. Tholoſ. in deciſ. 135.

57 Limita nono contra laicum crimen poligamiæ committente de Franch. in deciſ. 36.

58 Limita decimo cõtra laicum ſacrilegum, quod verum intelligas, ſi eccleſiaſticus præueniat, alioquin ſecus Anton. Faber deciſ. 1. C. de ſacrileg.

59 Limita vndecimo in emphyteoſicario, quamuis laicus poterit ab eccleſiaſtico compelli, ad reficiendum rem emphyteoticã pul-

chre

chrè Cappell. Tholoſ. in deciſ. 353.

60 Limita duodecimo contra laicum infra iuriſdictionem ſpiritualem delinquētem, eadem Capell. Tholoſ. in deciſ. 378.

61 An vero dictus eccleſiaſticus iudex cognoſcat cōtra laicum vſurarium teneo, quod ſic, ſed in puncto punctualiter puncta Ludouic. Apiguer. deciſ. 30. quam omnino videas.

62 Poteſt etiam agere contra ſtuprantē puellam videbis Mar. deciſ. 3. lib. 2.

63 Poſtremo in iſto puncto cognitio de validitate, vel inualiditate penſionum beneficijs eccleſiaſticis impoſitarum ad iudicem eccleſiaſticum pertinet, Maynard. in deciſ. 44. lib. 1. & Ant. Faber in deciſ. 30. C. de iuriſdictione omn. iudic.

64 Tandem Cumia a dicto nu. 125. ad num. 138. ſupra memorato noſtro num. 12. proſequitur materiam citationis, & multa dicit, ac etiam multa deſiderātur, verum enim vero cum infraſcripta noſtra obſeruatione inſtar additionis ad materiam per omnia tri-

65 bunalia fere Chriſtiani orbis nihil erit quòd deſideretur, & primo quidem nota, quod in l. de vnoquoque ff. de re iud. & ibi Bartol. dicit, quòd omnes qui verſantur in palatio ſciunt hāc legem, & quidem verum dicit, ſed

66 ego dico, quòd forte iſte talis nō ſcit particulares caſus affirmatiuos, & negatiuos huius regulæ, & ideo ego amico practico laborem minuo, & ferè omnes præ oculis pono, & qđ magis eſt cum praxi vniuerſorum tribunalium, & theorica deciſionum.

67 Primo ergo ſcias, quòd fideiuſſor tutoris debet principaliter citari in iudicio redditionis computi tutelæ, D. Maſtril. dec. 20. p. 1.

68 Secundo principalis mortuo procuratore litis ad continuandam cauſam Ludou. Apiguer. deciſ. 172.

69 Tertio in exemplando inſtrumento debet quis citari, Maynard. deciſ. 43.

70 Quarto in petitione familiæ ad aſſociandum Afflict. deciſ. 326.

71 Quinto in executione ſententiæ ſecūdum Ludou. Peruſ. deciſ. 6.

72 Sexto victus in adiudicatione Balb. deciſ. 180.

73 Septimo in petitione facta ab aduerſario, quòd iudex aliquid ex forma legis, vel ſtatuti faciat Beaint. deciſ. 55. ſed in hoc volo te cogitate.

74 Octauo in executione inſtrumenti, etiam cōfeſſionati Flam. Chartar. deciſ. 95. ſed ego te remitto ad obſeruantiam locorum, limita tamen dictum niſi partes aliter cōueniſſent.

75 Nono in foriudicatione, & ſi citatio fuerit nulla, eſt iterum citandus Vinc. de Franch. deciſ. 51.

76 Decimo in reaſſumptione inſtrumēti Afflict. deciſ. 6. & Myſing. cent. 6. obſeruat. 84. Mar. in deciſ. 70. & Cappell. Tholoſan. in deciſ. 417.

77 Vndecimo fideiuſſor contractus in executione ſententiæ latæ cōtra principalem. Guid. Pap. in deciſ. 212. & Carrocc. in deciſ. 136.

78 Duodecimo in exemplatione priuilegij Mar. in deciſ. 457. par. 1.

79 Tertiodecimo in inhibitione facienda a iudice ad quē iudici à quo, Rot. in deciſ. 26. de dol. & contumac. in antiquis.

80 Quarto decimo in ſubhaſtatione bonorū, etiam interrupta per appellationē, & poſtea pronunciatum eſſe proſequendam nō obſtante appellatione Anton. Faber. deciſ. 12. in tit. de inius vocand.

81 Decimo quinto eſt quis citandus, etiam perſonaliter, quando tractatur de priuatione alicuius. Verall. deciſ. 114.

82 Decimo ſexto debet quis citari ad videndum iuramenta teſtium idem Verall. in deciſ. 116.

83 Decimo ſeptimo eſt quis citandus de nouo à delegato ſucceſſore Gratian. deciſ. 108.

84 Decimo octauo fit etiam citatio ad ſētentiam, licet non dicatur ad concludendū Creſcent. deciſ. 3. de dol. & contum.

85 Decimo nono, eſt etiā neceſſaria citatio, quādo proceditur per officium iudicis, Gratian. deciſ. 231.

86 Viceſimo eſt neceſſaria citatio in priuatione officij, ad dicendum cauſam, quæ citatio qualiter debeat fieri vide de Franch. in deciſ. 457.

87 Viceſimo primo, citandi ſunt creditores hæreditarij ad videndum confici inuentariū, Valaſc. deciſ. 51.

88 Viceſimo ſecundo requiritur citatio, vt ritè poſſit deueniri ad primum decretum contra pupillum, Mar. deciſ. 403.

89 Viceſimo tertio in remedio legis diffamari C. de ingen. & manumiſſ. Myſing. cent. 3. obſeruat. 86. & non ſatis eſſe vnicam, ſed requiri duas dicit Afflict. deciſ. 264.

Viceſimo quarto citatio ad informādum eſt

eſt neceſſaria, ſed debet prius conſtare de delicto, Viuius deciſ. 121.

90 Limita primo cum octo limitationibus, quas ponit Myſing. cent. 6. obſeruat. 6. & vltra prædictas per Myſing. limita etiam per infraſcriptos modos videlicet ſecundo non requiritur citatio in delatione iuramenti extra iudiciali Theſaurus deciſ. 68.

91 Limita tertio in ſubſcriptione ſententiæ Puteus deciſ. 249. lib. 2. & deciſ. 348. lib. 1.

92 Limita quarto in informatione facienda, idem deciſ. 432.

93 Limita quinto in receptione teſtium ad perpetuam rei memoriã, qñ actor impeditur propter potentiã Capell. Tholoſ. deciſ. 475.

94 Limita ſexto in commiſſario, vel actuario nouo per quem non debet iterum citari pars abſens Minard. deciſ. 28.

95 Limita ſeptimo in ſemeſtri elapſo in additione facienda non requiritur noua citatio Gam. deciſ. 60.

96 Nota, quòd inter alias limitationes Myſingerij præcitati ſunt duæ vna, ꝙ non debet citari a fugiens, cui adde deciſ. centeſimam Marci Antonij de Amatis in Rota Marchiæ.

97 Nota ſecunda quòd alia eſt quòd preſens in iudicio nõ dēt citari, cui adde Balb. deciſ. 382. qui explicat quomodo id intelligatur.

98 Vltimo pro completa huius materiæ cognitione, eſt videndum an inhabilitatione à iuramento, quæ fit ad effectum agendi tantũ dubium ſemper fuit etiam inter iuris interpretes, & etiam hodie eſt inter practicos, & deciſionarios de quo vide Afflictum deciſ. 220. num. 5. & Ant. Fab. in deciſ. 13. in tit. de iure iurand. in Rot. Sabaudiæ, licet contrarium teneant Capell. Tholoſ. deciſ. 62. & Guid. Pap. deciſ. 140. ſed ego teneo cũ Rot. Rom. in antiq. in tit. de iure iurand. deciſ. 8.

99 Sed vt Corodinẽ huic capitulo Ritus fere auream imponamus, quam nullus hactenus ex noſtratibus ſiculis impoſuit.

Obſerua diligẽter, & memora abſq; inuidia, & liuore, lector quiſquis es, ex regnicolis.

100 Quòd etiã ex textu in verbo in quo probauerit debitor ſe ſoluiſſe de ꝓbatione propria, & impropria addẽs cap. 129. infra eod. nam de confeſſione facta in iudicio videtur, ꝙ debet procedi per viã cedulæ, vt infra cap. 23 1. idem ſi fiat coram iudice, vt not. ſcribentes moderni maximè Barbat. in cap. ſi qñ de off. delegat. & Lucas de Penna in l. 2. C. de iure fiſci lib. 10.

101 Obſerua in verbo textus prędicta bona diſtrahantur, & ſatisfiat creditori, & ſic videndum an liceat emere in foro conſcientiæ, res confiſcatas, ſeu ſubhaſtatas, quæ per officiales publicos venduntur, pone exemplum in iſtis pignoribus, quę venduntur in platea per publicos officiales, quia eorum domini non exigerunt ea infra terminum in foro iudiciali, clarum eſt; quòd ſic, vide Bal. & Caſtrenſ. in l. neminem C. de ſacroſ. eccl. qui ſe remittunt ad notata in cap. eos de immunit. eccl. lib. 6. vbi per domin. & Philipp. Frãch. in fi.

102 Obſerua exinde in verbo ſubhaſtatione bonorum, quòd ea non facta venditio eſſet nulla Bald. l. 1. C. ſi propter.

103 Obſerua item in ſolutũ ad pingue valens, quòd hæc eſt materia tituli C. de iur. dom. impetrando.

104 Obſerua, quòd in materia inſolutum dationis eſt notãdum, quod ſi detur aliqua res creditori inſolutum non ſeruata ſolemnitate iſtius Ritus ſi creditor percipiat fructus ex illa re computetur in ſortem de quo diſputat Alber. de Roſa. in p. 1. ſtatutor q. 67. & 87. cap. 8. omnino vide Bart. in l. ſi non ſortem §. ſi centum ff. de condit. indebit, quòd dictũ ſequitur Bald. in l. condictio. §. quoniam in 4. col. ff. ſi cert. pet. Hippol. de Marſil. in repetit. l. fin. num. 44. ff. de iuriſd. omn. iudic.

105 Sed in materia ſubhaſtationis, & venditionis pignorum vide Corneum cõſ. 79. vol. 3. & ſi res debitoris venditur ad incãtum, ſeu ſubhaſta ꝓ maiori pretio, quam ſit debitum venditio eſt nulla, ita dixit Fulgoſ. conſ. 172. incip. viſo proceſſu, & faciunt ea, quæ accumulat Hypp. de Marſ. in l. fi. nu. 45. cum ſeq. ff. de iuriſdic. omn. iudic. vide l. prima & per totum C. ſi in cauſ. iud. pig. cap. ſit.

106 Poſtremo nota in verb. infra quadrimeſtre tẽpus, an currat ꝯ minores, vide Guid. Pap. in q. 31. & additiones ad eã, & hactenus de hoc Ritus capite vberrime dictum ſit.

Ad Capitulum XVIII. eiuſq; Cõmentarium obſeruatio decima octaua.

1 QVANTVM ad materiã hic notatam cõcordant l. quoties vtriuſq; de reg. iur. & cap. qui prior, eo. in 6. In hoc ſtatuto agitur de re admodum practicabili, & in foro verſatili ſed præter-

2 termiſſis his,quę hic Cumia proponit ſolum
ad materiã addo,quòd hoc loco agitẽ de ma-
teria ꝑlationis creditorum, ſed nimis angu-
ſte; parceq; ideo ſuppleo ad Cumiam hic n.
1.ver. concurſus, & in verbo tex. Concurſus
3 creditorum. Adde pariter priuilegiatorum
hic accipi in obligatione,nõ aũt in concurſu
iudiciario, ſeu in præuentione agendi, nam
regula,ꝙ prior in tpe potior in iure eſt intel-
ligenda de obligatione,& nõ de alijs, ꝙ con-
ſtat ex infraſcriptis primo,quia exinde habe-
tur, quod pares in tpe pares ſunt in iure l.
20. §.ſi pluribus,ff.de pignor. act. hinc quę-
4 ritẽ an creditores defuncti qñq; concurrant
cum creditoribus hæredis, vide Bart. in l. 5.
ff. de ſeparat. bonorum, & an creditor habẽs
5 directas ꝓferatur habenti vtiles;Bart.l. 3. C.
de nouat. Item mutuans ad reparationẽ rei
6 obligatæ pecuniam alijs creditoribus pręferẽ
tribus cõcurrentibus videlicet primo, vt no-
minatim in refectionem rei pecunia mutuo
7 data ſit, ſecundo,vt in alium vſum non con-
uertatẽ, tertio vt res refecta exiſtat Gaill. ob-
ſeru.12. nu. 4. & obſeruat.25. lib.2. qñ con-
8 ſtat de debito poſteriori ꝑ publicam ſcriptu-
ram poſterior creditor ꝓfertur anteriori cre-
ditori habenti ſolum priuatã ſcripturam,niſi
eſſet trino teſte ſignata; Paul. Æmil.dec.217
p.1. gl.in c.3.extra de fide inſtrumentorum
Rot. Gen.dec.13.n.31. & dec.188. ſed cum
noſtratibus Regnicolis ſemper ꝓfertur ha-
9 benti priuatam, creditores in cauſa oneroſa
præferuntur,creditoribus ex cauſa lucratiua
Capyc.dec.78.n.7.

10 Ex his adde deciſionem in Regno ex con-
cluſione prædicta,quę videtẽ cõis ex Cuman.
in l.priuilegia,ff.de priuileg.creditorum; Al-
ciat.in l. pupillus,quæ in fraudem creditorũ
11 nu.14.Afin. de execut. §.7.c.47. Guttier.de
iuram. conformar.c.15. p.3. num.19.& 20.
qui dicit ita fuiſſe deciſum, & ꝙ pauci Ad-
12 uocati ad hoc ad hoc aduertũt,& ita fuit de-
ciſum ĩ Rot.noſtra Siciliæ in Tribunali Cõ-
ſiſtorij Sacræ Regiæ Conſciẽtię die 21. Iulij
1609. de iure offerẽdi competente creditori
dicam infra alibi.

13 Obſerua optimam Theoricam cum ma-
xima praxi in materia ꝑlationis creditorum,
quæ magna eſt vtilitate referta, & primo ex
tex.in l.maiorem,ff.de pact. Creditorũ con-
14 currentiam hẽ tres partes primam, quibus
caſibus congruat, de quibus eſt deciſio Af-
flicti 288. ſecũdum,quõ fiat, de quo Frãch.
15 dec.82. tertiam, an creditor hypothecã ha-
bens ex priuata ſcriptura, & apochã tenea-
tur ſtare concurſui maioris partis creditorũ,
deciſum negatiuè Flam. Cartar. Rot. Iem.
in deciſ. 138.

16 Obſerua etiam ex alio textu, in cap. Qui
prior, de reg. iuris in 6. mirabiliora iura pro
hoc articulo, & eſt concluſio, quòd creditor
anterior in tempore præferatur poſteriori.

17 Quam amplia primo, vt liceat anteriori
pecuniã poſteriori ſolutam auocare, Afflict.
in dec.188.& Gramm. in q.2. per ſuas deci-
ſiones,Gaſpar Theſaur. dec.1. ſed tu cogita,

18 Subamplia, quoque etiam ſi poſterior il-
lam bona fide conſumpſiſſet, Mart. in dec.
Piſan.42.

19 Amplia ſecundo ẽt in bonis poſt vtriuſ-
que obligationem quęſitis Kopin.in dec.90.
quæ inſeruit ad tex. in l. Titius,ff.qui potio-
res in pignor.

20 Amplia tertio,vt anterior ĩ ſorte poſteriori
in vſuris ſit pariter præferendus, Afflict.dec.
187. Do. Maſtrill. in dec. 10. & ſic habes de-
ciſum textũ in l. Lucius.ff.qui potior.ĩ pign.
Quod ſubamplia,ẽt ſi anterioritatẽ ex tpe
21 non habeat; ſed ex cauſa priuilegiata puta ſi
ex eius pecunia res empta fuiſſet, pulchrè de
Ponte in dec.34. quod valet pro ampliatio-
ne tex.in l.licet, C.qui potior. in pign.

22 Amplia quarto, quòd anterior creditor ꝓ-
fertur etiam venditori in ipſamet re vẽdita,
niſi in ꝯctu adeſſet ſpecialis hypotheca, vel
generalis cum iuramento, quę cum ſpecialis
obtinet Polid. Rip. obſeruat.134. Theſſ.ſil.
in deciſ. 84.

23 Amplia quinto; ꝙ locans domũ ad habi-
tandũ non aũt ad merces conſeruandas, non
ꝓfertur creditoribus anterioribus conducto-
ris Ioſeph Ludou.in dec.Peruſ.84. & ſic hẽs
deciſam diſtinctionem Bart. in l. interdum,
ff.qui potior.in pign.hab.

24 Amplia ſexto,vt locator in fructibus rei lo-
catæ non ſit anteriori præferendus licet in
eis tacitã habeat hypothecam; Gaſpar The-
ſaur. in dec.29.

Limita tñ primo in creditore ex cauſa fu-
25 neris, qui licet ſit poſterior oĩbus tñ anterio-
ribus expreſſam & habentibus hypothecam
præfert, Surd. in dec.111. ſed contrarium te-
net de Franch. dec.51. ꝙ ego miror, limita
26 ſecundo in creditore ex cauſa depoſiti, qui

Pa-

Digitized by Google

pariter anterioríb. præferē Apiguer. dec.37.
& ſic habes deciſum tex. in l.ſi vētri.§. in bo-
nis,ff. de priuil.creditor.
27 Sublimita in bancherijs noſtri t̄pis, qui
non dñr verè depoſitarij ī eis ceſſat prælatio-
nis priuilegium, d.l.ſi ventri.de Pōte cōſ.56
28 Sublimita ſecundo, q̄ creditor ex cauſa
depoſiti,creditori ex cauſa funerum nō p̃fe-
ratur, Mart.in dec.Piſan.83.
29 Limita tertio in cauſa dotis, qñ mulier a-
git pro ſua dote, quæ ēt poſterior omnibus
tamē anterioribus iam expreſſam hypothe-
cam præbet,&c. Cappel.Tholoſ.in dec.217.
Myſing.cent.3.obſeru.13.
30 Amplia quarto pro eiuſdem dotis augmē-
to Faber dec.16. C.qui potior. in pignor. li-
mita quinto ī creditore ex cuius pecunia res
refecta eſt, Myſing. cent.1. obſeru. 60. & ſic
habes deciſum tex.in l.creditor.ff.ſi cer. pet.
31 Limita ſexto in creditore commendatarij,
qui p̃lationem ſup commendæ fructibus nō
habet, niſi in ſubſidium Mart. Rot. Piſan. in
32 dec. 16. Limita ſeptimo, ſi primi creditoris
anterioritas eſſet vnius horæ tantum, quia
tunc ambo concurrunt p æs, & libram pro
rata. Mart.in dec. Piſan.75. Limita octauo
33 ſi quantitas anteriori debita non eſſet liqui-
da, poſterioris vero ſecus Faber.in deciſ.12.
C. qui potior. in pignor. Limita nono exi-
34 ſtente clauſula conſtituti, quæ operaē, vt po-
ſterior ſit anteriore potior. Faber dec.13.eo.
35 tit. Limita decimo in caſu eiuſdem dec.115.
36 eod. Limita vndecimo, vt poſterior veniat
anteriori præferendus cum ius anterioris per
delegationē eſſet extinctum Faber dec. 19.
C.qui potior.in pign. nota tamen, quòd idē
37 creditor pro debitorum diuerſitate, & ante-
rior, & poſterior eſſe poteſt hæc ſatis.

Ad Capitulum XIX. eiuſque Commentarium obſeruatio decima nona.

1 CONCORDAT in diſcurſu ma-
teriæ cum alijs c. Ritus 6.7.15.19.
& 23.124. & cum iure Canonico in
c.bonafides de depoſ.& cum l.tale pactū, §.
qui prouocauit ff.de pact.
2 In hoc capitulo ampliaē priuilegiū execu-
tiuum ad caſus de quibus ī c.7.dictū nō fue-
rat in eo.n.ſolum dicebaē ius ſtatutatiū Re-
3 gni continere caſus mutui, cōmodati, & de-
poſiti, pecuniæ, & rerū datarū ad negotiatio-
nem, ac venditionis merciū, & de inuētarijs
bonorū pupilli, hęc recēſet dictū Capitulū 7.
& ita inſtr̄a qualificata, & circumſtantiata
4 ſm c.6. incip. Quincunq; igiē creditor oſtē-
dat, & in locis expreſſatis in c. 15. p̃ſentata,
vbi habeē interpretatio, c.5. incip. Cum va-
ria, vbi etiam habeē, quòd vetus ius forte ſe-
5 cundum Ritum antiquū, vel etiā nouū, ſed ī
abuſum redactū eſt. Lima correctionis effor-
6 mandum in p̃ſenti cap. 19. dictum priuile-
giatū exequendi inſtr̄um in hoc Siciliæ Re-
7 gno ius extendiē p Regiam Maieſtatem hic
ad plures caſus, quam quòd expreſſi ſint in d.
cap.7. caſus ſunt hic additi p p̃ſens capitu-
lum videlicet venditionis, quorumcunq; ſta-
8 bilium, & mobilium, ſocietatis, & inuenta-
riorum teſtamentorum codicillorum, ꝯctuū
9 dotalium, & dictarū banci, vel ſcripturarū,
litterarum cābiorum ēt in bonis feudalibus,
quæ tacitè obligata; & pactorum qñ ex pa-
cto adiectū eſt, in ꝯctu; quod fiat executio
10 breui manu virtute quorū agiē ꝯ pſonas, ad
quas conſtat peruenisse dicta bona pupillorū
adoleſcentum, furioſorum, ac prodigorū, vt
ſunt tutores, curatores, Bayoli, Orphanotro-
11 phi, ac etiam ꝯ bancherios ꝯ ſe ſcribentes,
quia tacitè eorum bona ſunt obligata ſicut
feudalia, eſt ergo p̃ſens ampliatiuum p̃cedē-
tium, & poteſt dici organū huius Ritus, ſed
12 ad Cumiā obſeruare debemus, q̄ hoc loco
habeē omnis fere materia p omnes caſus, vt
ita dicam, quæ ſpectant ad mutuum, cōmo-
datum, depoſitū, ſocietatē, inuentaria, teſta-
menta, codicillos, hic habes p Cumiam de
primo videlicet a n.1.ad n.5, de ſecūdo a nu.
5.ad nu.12.de tertio a nu.12.ad nu.29.& de
quarto a n.37.ad n.44.de n.5. a n.44.ad nu.
69.de ſexto a n.73.
13 Item habes contractum venditionis, &
matrimonialem pro dote dictæ, vel ſcrip-
tura banci, litterarum cambij, & quando
14 ex pacto poteſt executio fieri de primo a nu.
29. ad num.37.de ſecundo a num.77.ad nu-
me. 89. dé tertio de num. 89. ad num. 96.
de quarto a num.96. ad num. 99. de quinto
a nu.99.ad n. 100.
15 Sed a n.101. dat caſus qui de iure cōmu-
ni habent executionem paratam, & ſunt p̃ter
ſupradictos tamquam omiſſi regulādi ex iu-
re communi, dūmodo in aliquo non corri-

gantur a Ritu.

16 Primus caſus omiſſus eſt ſentẽtia, de qua a d.n.101. vſque ad n.108. ſed vide Maſtril. p.1. dec.25.

17 Secũdus caſus omiſſus eſt confeſſio in iudicio facta a d.n.10. ad n.110

18 Tertius caſus omiſſus eſt iuramẽtum a n. 111. ad n.114.

19 Quartus caſus eſt an pactum de ingrediẽdo auctoritate propria poſſeſſionem bonorũ a n.114. & ad n.115. & ſeqq.

20 Quintus caſus omiſſus eſt, qñ executio fit ad literas per M.R.C. per Regnum.

21 Et de Imperitis, qui iudicant vide a n.120 ad nu. 125.

22 Sextus caſus omiſſus eſt de mandato, & præcepto iudicis, ſeu de mandato executiuo vide a n. 125. & ſeqq.

23 Multa hic eſſent notanda per quæ pręſens obſeruatio creſceret in immenſum, & maior eſſet hoc toto volumine, ideo differamus, & ea, quæ dicta ſunt ſatis ſint; expunctos.n. per nos facta eſt valde vtilis, & neceſſaria, & laborem legenti minuit, quaſi commonito de pretioſis pũctis, & practicabilibus, q̃ in ingẽti ſilua Cumię, veluti ſub latebris iacebant.

24 Tantum autem addam hęc, quę ſunt obſeruatione digniſſima, ꝙ obligatio penes acta de iure, qñ eſt liquida hẽt executionẽ paratã, vt eſt ẽt gl. in Auth. generaliter, C. de epiſc. & cler. & probatur in l. eum pro quo, & ibi Bal. Paul. de Caſt. ff. de ĩ ius voc. ubi promiſſio facta in iudicio habet paratam executionem, & facit, l. tale pactum, §. qui prouocauit, ff. de pact. adde ſupra eod. c.110.

25 Sed de iure cõi iam eſt notum, quod nullum inſtrũm hẽt executionem paratã, vt eſt tex. in l. minorẽ 25. annis cui fideicommiſſũ ff. de minorib. ſed ſtante iſto Ritu pone, ꝙ inſtrũm eſt factũ extra Regnum, in quo nõ eſt iſtud ſtatutũ an habeat executionẽ paratam, vide Iaſ. in l.1. C. de ſum. Trinit. & fide Cathol. cum concordant. de quibus per Hypp. de Marſil. in repet. l. fi. fin. n. 57. ff. de iuriſd. omn. iud. & nos alibi diximus.

26 Adde, & diligenter nota, ꝙ non ſolũ illud, ꝙ expreſſe continetur in ipſo inſtrõ hẽt executionem paratã, ſed etiam illud, quod tacitè ex præſumptione venit ſecundum Bald. in l. ad probationem la prima, C. de probat. ſed in hoc eſt cogitandum. Faciunt adducta ꝑ dictum Hypp. de Marſil. in repet. Rubr. C. de probat. nu. 148.

27 Nota ẽt in iſta materia, quòd ꝑdicta inſtra non impediunt hẽre executionem paratam, ẽt ſi contra ea opponatur ꝑ viam principalis petitionis, ꝙ declarentur vſuraria, ꝙ notandum dicit Ang. in l.4. §. condẽnatũ, ff.
28 de re iud. & Alex. conſ.83. ad fi. vol. 5.

Quid autem dicẽdũ ſit de ſcriptura priuata cõfeſſionata in iudicio. vide Couar. lib. 2. c.11. n.4. var. reſol. & nos etiam alibi dixi-
29 mus. An ſi petas a me centũ ex aliqua cauſa, quæ hẽt executionem paratam, & ego coram Notario fateor illa centũ tibi debere, ex quo Notarius facit ſolemne inſtrũm habebit ne executionẽ paratã? vigore iſtius Ritus, vide Ang. in l. ſi fideiuſſor poſt princ. C. de fideiuſſ. & oĩno vide Hyp. de Marſ. ſing. 464

30 An ſi ſit per dictum inſtrũm habeat executionem paratam? dic peti poſſe dictũ debitum ꝑ libellum non tamen executiuè iuxta formam Ritus, & ex hoc capite eſt, quod ſi
31 per teſtes probetur de amiſſione inſtrumenti, tale debitũ non exigitur via executiua, ſed per modũ libelli, Paul. de Caſtr. l.1. ad fin. ff. de his, quæ in teſtam. de leg. & in l. noſtra ad fi. C. de teſtam. plene per Fely. in c. ſicut in 3. col. verſ. prima declaratio de re iudic. & Hypp. de Marſ. in repet. C. de proba. n.338.

32 Et in iſtis caſibus, in quibus habet locum vigor executiuus non obſeruantur ferię per Bart. & ibi doctores in l. omnes, C. de ferijs, Alex. in conſ.130. col.1. vol.4.

33 Executio iſta fit plena vno ex infraſcriptis his quatuor modis nimirum ſolutione, carceratione, pignorum datione, & banchali fideiuſſione, vt infra in cap. 124. ibi eo caſu debitor carceretur Ioan. Philipp. de Paternion. in cap. 127. ibi habuerit effectum in perſona.

34 Obſerua in praxi, & Theorica Tribunalium in illo verb. tex. depoſiti, quòd eius fauor in iure eſt maximus quippe quòd in eo debet exuberare fides, quia ex fide hominis ad hominem principium habuit, & ſic fideliter reſtituendum eſt quodcũque depoſitum ex c. Bona fides de depoſito, vide deciſiones Io. Pappo. lib. 11. tit. 8. arreſt. 2. & aduerſus depoſitum non poteſt opponi compẽſatio. Rot. Gen. in deciſ. 34. licet bene retẽtio, vt pulchrè refert deciſum Card. Pute. ĩ dec. 292. p. 2. quam tũ nota ad Bart. receptũ in l. amplius, ff. rem ratam habere, & ratio

eſt,

eſt,q. in caſibus in q.bus prohibetur cõpen-
37 ſatio,cõceditur tñ retentio,vt refert deciſum Anna conſ.102.p.2. infertur ſecundo,quod nec dilatio quinquennalis admittitur contra creditorem petentem depoſitũ reſtitui, vt de Franch. deciſ.151. quam nota ad limitationem text. et quæ ibi notantur in l. fin. C. de his,qui bonis cedere poſſunt.

38 Infertur tertio, quòd nec pariter admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ Aloyſ. Ricc.deciſ.99. Cur.Archiep.Neapol. quam nota ad text.in l.fin.§.illo.C.de except. non numerat. pecun.

39 Infertur quarto q depoſitum hẽt executionẽ paratã,vt ex Ritu noſtro hìc ad quẽ nota
40 dec.pñtualẽ Boerij 295.Caual.dec.27.p.2. Infertur quinto,quod depoſitarius vtẽs re depoſita, & renitens reſtituere poterit furti actione cõueniri, Franc. Marc. deciſ.443.& aliquid per Ioſeph Ludouic.deciſ.Luc.21.

41 Amplia primo dictam regulã textus Bonafides, vt depoſitarius poſſit reſtituere ei, q non erat legitimus tutor Affl.deciſ.147.

42 Amplia ſecundo, vt depoſitarius etiã ſi ſit clericus cogi poſſit per iudicem ſecularem ex officio executiuè implorato ad reſtitutionem Cappell. Tholoſ. deciſ.168.

43 Limita in furioſo, q. ei non eſt reddendũ depoſitum,Guid. Pap.dec.152.quã nota ad text.in auth. ſed nono iure,C.de depoſito.

44 Obſerua ẽtiã illo verbo textus,& p litteris cãbij,cuius materiæ argumentũ,q. vtile eſt, ideo notare non pigeat,q videlicet,ex tex. in l.ſi filius familias ff.ad Macedon.tractãt do-
45 ctores hanc materiã, fuit quidẽ ibi dubitatũ an huiuſmodi litteræ inducant probationẽ, fuit deciſum affirmatiuè Boer. deciſ. 333.

46 An his caſu forſitan amiſſis in poteſtate ſit ſcribentis alias nouas dare? deciſum affirmatiuè,ſi ille cui ſcribit in eodẽ ſtatu,& domicilio pmaneat,Petr.de Benit. dec. Bonon.58.

47 An ex receptione litterarũ, & acceptatione p eum, cui ſcribitur inducta cenſeatur nouatio deciſum affirmat.Affl.deciſ.553.

48 Et num acceptãs litteras teneatur ẽt in caſu decoctionis, ſcribentis pendẽte ſolutionis termino, deciſũ affirmat. de Frãch.dec.303.

49 An acceptante ante diẽ ſolutionis effecto non ſoluẽdo, ſcribens liberetur, deciſum negatiuè Rot.Ien.deciſ.2.

50 An ſi is,cui ſcribitur acceptet cũ protextu, deinde vero ſoluat ſimpliciter an cenſeatur ſol-

uiſſe iuxta formã litterarũ, ſine protextu deciſum affirmatiuè,eadem Rot. Ien.deciſ.6.

51 An ſi in tẽpore non ſoluat acceptãs teneatur ad intereſſe deciſũ affirmatiuè, Mari. deciſ. 54. & hic ad Ritũ noſtrum nunquã ab alijs
52 obſeruatis,in præſenti capitulo æquo animo fruere lector amice,& alia ex inſtituto proſequamur.

Ad Capitulum XX. eiuſque Commentarium obſeruatio vigeſima.

1 CONCORDAT cũ l.1.ff.ex qb. cauſ. maior.& cũ rubr. de integ. reſtit.& cũ tot. tit. de reſtit. in integr. can. ẽt concordat,& diſcrepat ſeorsũ cũ alijs Regni iuribus 23. 19. 39. 134.& cum conſt. Regni minorum iura, &conſtit. beneficium reſtitutionis.

2 Agitur de reſtitutibilibus pſonis,deque eis reſtitutionibus cõcedendis puta eccleſijs,pupillis,mulieribus,& fiſco,& minoribus,atq;
3 abſẽtibus reipublicæ cã; ac de reliquis a iure cõceſſis, quæ in cã oppoſitoria ex cã primæ, quæ eſt dierũ ſex,& ex cã ſecundæ,quæ pariter eſt aliorũ dierũ ſex,& iſtæ, aut ſunt ordi-
4 nariæ videlicet a iure ordinatæ,vel a ſtatuto, & in dicta cã oppoſitoria non dãtur; poſſunt tñ dari extraordinariæ quæ aliàs arbitrariæ
5 dici poſſunt,q. dantur iudicis arbitrio regulando ſecundũ terminũ breuiorẽ illo,à ſtatuto dato, puta dierũ duorũ, vel triũ ex vrgẽti, & iuſta cã ideſt ſi pbato lapſu termini reſti-
6 tutionis ordinariæ, vel de iure cõi conceſſæ, & ex tali lapſu patitur detrimentum perſona
7 reſtituibilis,& eſt læſa,tunc conceduntur extraordinariæ, & in hoc caſu iudex temperat eius viuo arbitrio mortuæ legis termini prędicti lapſum, ſtatuẽtis etiam in cauſa,in qua denegantur.

8 Pone praxim,& caſũ ad praxim,ita:creditor exercuit executionẽ contra ſuũ debitorẽ, q debitor in quindena ſe oppoſuit,& ſtãte cã oppoſitoria nemo ex eis curauit ad vlteriora
9 pcedere,& inſtãtia cauſę oppoſitoriæ perijt; quęritũ,cui pereat?dr, quòd petit actori, ſed an antequã perijſſet inſtãtia fuiſſet, vel eſſet
10 aliquod remediũ? Reſpõdetur ex pſenti capitulo, vt ſupra, vt cognoſcatur, an ſit cã iuſta petendi dictas reſtitutiones arbitrarias practicatur, quòd mittuntur capitula iudici, vt

cognoſcãtur ſi ſint digna admitti, & releuan-
11 tia Io. Aloyſ. de Sept. hic de inſtãtia cãæ op-
poſitoriæ ex iure Regni retractãte, ſeu reſtiĩ-
gente inſtantiã triẽnij de iure cõi datã hodie
12 eſt ſex menſiũ, & incipit currere a die p̃ſenta-
tarum oppoſitionem, ita p̃ter alia ſancit ca-
pitulum Proregium decretatũ apud Catanã
die 6. Aprilis x. Ind. 1552. de quo alibi ſu-
pra dixi.
13 Tres videlicet pro articulo ſtent, vel reijciã-
tur, & elapſis primis trib⁹ liberè ꝓcedirur ad
cãm oppoſitoriã. Sed plures q̃ões de hac
14 materia vide apud Petrũ de Gregorio in tra-
ctatu de iud. cauſ. feud. à quæſt. 30. ad plu-
res ſequentes.
15 Nota ad praxim, & obſeruantiã M. R. C.
q̃ ſi dicaĩ ſtent oppoſitiones; cã oppoſitoria
perit actori executionẽ exercẽti; ſi tñ dr̃ reij-
16 ciantur, cã oppoſitoria perit opponenti; q̃a
eius eſt cauſam proſequi, & remanet verus
actor, q̃a ꝑ actore oppoſito finitũ eſt iudiciũ
Bald. & doctores in l. 1. C. de priuileg. fiſci
Affl. in conſt. hac lege.
Sed q̃a ſermo exijt de reſtõnibus nõ erit
17 ab re, nec ab vtilitate magna, & ꝓfectu Cu-
rialiũ, videre an reſtões arbitrariæ a iudice
decretę ex ſupradictis cauſis, q̃ debent eſſe
duæ, vel alię, q̃ in locũ duarũ ſubrogaĩ, & q̃
extraordinarię vocaĩ poſſint extẽdi ad ter-
tiã, vel ẽt ad quartã (meoũ vna ſtudioſe legi-
ſta vtiliter obſerua, & quidẽ vr̃ nõ poſſe cõ-
18 cedi tertiã reſtitutionem,) neq; in primo, ne-
que in ſecundo iudicio appellationis, q̃nqui-
dem in primo iudicio non concediĩ, niſi ex
maxima cã, & vrgentiſſima ad euitandam
litium immortalitatẽ, Iſern. in conſtõne ob-
19 ſcuritatem, col. 3. verſ. numquid ergo, & Af-
flict. n. 11. & Per. de Grego. vbi ſupra q. 30.
qua de cauſa obſeruat M. R. C. q̃ñ, ait, in
pleno iudicio conditionaliter ſi habuit binas
20 delegaĩ tertia, Marãt. in ſuo ſpecul. p. 6. ver.
appellatio. nu. 102. & Affl. dec. 35. & 110. &
114. & Intrigl. ſing. 211. lib. 2. & noſter Cu-
mia c. 39. n. 57. & in tract. de ſind. cap. 19. n.
3. non enim concediĩ niſi aliquo nouo reper-
to inſtrumento.
21 Confirmanĩ prædicta; quia in integrum
reſtitutio ad pinguius probandum non con-
ceditur niſi bis tantum, Odd. Sfort. de re-
ſtitu. in integ. quæſt. 65. art. 12. nu. 85. citãs
Afflictum, & Io. de Amicis, Rebuff. ad reg.
Conſtitu. Galliæ in tit. de citat. art. 4. gl. vni-
ca, & nu. 5. ait, quòd pars poteſt ſe grauare
contra Iudices ſi tales dilationes concedat,
Antonius Sola ad Ducales conſtit. lib. 3. tit.
de termin. ad replicandum gl. 3. n. 3. & tit. de
act. probat. gl. 14. n. 6. lib. 3.
23 Immo nec ſecunda reſtitutio debet cõce-
di in ſecundo appellationis iudicio, vel reui-
ſionis ex eodem Cumia noſtro magno pra-
ctico, cap. 41. nume. 22. ergo multo minus,
& tertia.
24 Contrariũ tñ eſt dicendũ, q̃ñ probaĩ, q̃ pe-
tens talem reſtõnem vſus fuit oĩ diligentia ĩ
primis reſtõnibus Rebuff. tit. de dilationib.
cart. 12. glo. 1. Capy. dec. 90. Boer. dec. 204.
Menoch. de arbi. caſ. 241. n. 5. & Sola vbi ſu-
pra n. 4. quæ diligentia oſtendiĩ fuiſſe facta
25 ꝓbato non defeciſſe ꝑ eum, quin teſtes, &
inſtrumenta ꝓduxerit, quia ſcilicet eos vo-
cari, & citari fecerit, & dicta inſtrumenta
quæſierit, qui, quæue, abſentia valetudine;
26 aut alio impedimento detenti ꝓpoſita ſpeci-
fica cauſa impedimenti, ex quo non ualuit in
medium afferre.
27 Tertia autẽ reſtõ non daĩ niſi cũ magna,
& grauiſſima cauſa, & cognitione pleniſſi-
ma; vt dicunt præclari doctores, vt Petrus
de Greg. vbi ſupra, & Cumia præſtantiſſim⁹
ſuper c. 77. huius Ritus infra n. 14. & quòd
in ſecundo iudicio, ſeu in cauſa appellatio-
28 nis proceditur prout in primo iudicio, Bald.
conſ. 272. a ſententia lata in fi. lib. 3. Gemin.
conſ. 73. n. 4. ver. & per hoc optimè, & quæ
licita ſunt in prima inſtantia, licẽt in ſecunda
29 Oldrad. conſ. 255. n. 4. Abb. in c. quoniam 3
n. 18. ubi Fely. nu. 21. de probationibus, &
Dec. in cap. ꝑ tuas, n. 12. de appel. Zabarel.
conſ. 139. uer. ſed ſic eſt, nu. 11. Caſtrenſ. cõſ.
141. viſa quadam num. 2. uerſ. ſecundo vi-
dendum, lib. 1. & Roma. conſ. 381. vbi Apo-
ſtilla ad Pet. de Grego. vbi ſupra quæſt. 16.
& 46. num. 13.
30 Sed nota, quòd in cauſis ſummarijs non
datur dilatio vltra tertiã arbitrio iudicis ex
capitulis Alloquij facti Panormi anni primę
Indict. 1594. tenoris ſequentis E perche non
obſtante l'introductione delle cauſe ſom-
31 marie la quale è ſtata per accorzare molte
calũnie, e longarie di litiganti cõ le quali di-
lattauano sẽza fine de liti, e queſtioni ſi vede
hoggi chiaramente che vna cauſa ſommaria
ſi fà immortale per rimediare à q̃ſto ſupplica
V. S. Illuſtriſs. reſti ſeruita ordinare che nelle
cau-

cauſe ſummatie non ſi dia vltra tertiam dilationem; le quali dilationi ſieno ad arbitrio del Giudice perche li conceda conforme alla qualità, e biſogno delle cauſe.

Aloyſius

Placet

Alloquium

32 QVÆ omnia neceſſaria ſunt, & à paucis hucuſq; ſic elaboratè digeſta, ſed prædictis vĩ obſtare, noſter Cumia in d. c. 41. n. 22. & 23. in verbo, textus nullatenus, quòd adimit oĩmodã poteſtatẽ, vbi vult, ꝙ ſecunda extraordinaria reſtõ in cauſa appellationis non dat̃,
33 vbi ſummariè ꝓceditur, non dẽt cõcedi niſi ex rõnabili, & euidenti cauſa, & ait, Cumia ĩ ver. vnde licet ſeruet̃, ꝙ indiſtinctè bine reſtõnes extraordinariæ cõcedi ſolent; & tertia non niſi, ex maxima cã, vt dixit, ſupra c. 38. in ſummarijs cauſis tñ ego dicerem, ait, Cu-
34 mia, non ꝓcedere in cauſa appellationis, vbi expreſſe reperit̃ ſtatutum, ꝙ ſecunda, & non tertia dẽt concedi, ex rõnabili, & euidenti cã, & n. 24. & ſeqq. & ſtatutũ cũ ſit clarum non
35 oportet, ꝙ interpretet̃ ꝑ abuſum, vel corruptelã, & conſuetudo ꝯ ſtatutum, ſiue ius cõe reſtringi dẽt. Sed rñdetur benè loqui Cumia in cauſis ſummarijs, q̃a in iudicio principali, & primo loco cautũ eſt, ex forma Ritus c.
36 134. ꝙ talium cauſarum non dat̃ appellatio, & ideo ĩ eis dat̃ vna ſolũ reſtõ, & quidẽ breuis, & hoc in M. C. ſi ſumus regulariter ĩ curijs inferioribus, & tunc non eſt appellabilis talis cauſa, ꝙ in caſu, quo in M. C. agit̃ in cã ex ſui natura ſummaria, ſed non eſt ꝓceſſũ
37 ſummariè ex aliquo euẽtu, & tunc, & in ipſa M. R. C. eſt dicta cã appellabilis, & nulla dat̃ reſtõ, ſed ſit concluſum in cã ex Ritu infra 134. in cauſis aũt ordinarijs ex alio Ritu 171. cõcedunt̃ reſtõnes, tàm ordinariẽ, q̃ extraordinariæ, in primo, & principali iudicio.
37 Sequitur ex dictis, ꝙ cum in ſummarijs ex forma Ritus nõ concedit̃ ſecunda, & tertia extraordinaria reſtõ, niſi tantũ prima in cã nõ appellabili, iure optimo fuit ſancitũ in c.
39 Ritus 136. & in iudicio appellationis eodem modo ꝓcedat̃, quia videlicet appellatio regulat̃ ex ſupradictis ꝑ nos hic eodem termino, dilatione, & interſtitijs, quibus, & principalis cauſa.

40 Econtra vero, quia in cã ordinaria nullũ capitulũ Ritus, ait, quòd in appellatione nõ ſit concedenda ſecũda reſtõ, vt eſt in dictis cauſis ſummarijs: ideo dictũ capitulũ 136.
41 Ritus non habet locum in cauſa ordinaria, quia ſi hoc eſſet, nec daret̃ etiã ſecunda, quod eſt abſurdum, & practicamus ꝯrium; ratio
42 eſt, quia de tali caſu Ritus non diſponit, & ideo tanquam omiſſo recurrit̃ ad ius cõmune, quò videlicet ea, quæ dicta ſunt procedũt iiſdem terminis in ſecundo iudicio prout ꝓceſſum fuit in primo ex doctoribus citatis.
43 Nota ſingulariter primo, quòd ꝑdictis nõ obſtat, quòd pragmatica vltima facit omnes cauſas ſummarias, & ſic vbique militare videt̃ noſter Ritus in c. 136. nam Reſpondeo,
44 quòd dicta pragmatica non obſtat primo, quia loquit̃ Ritus de ſummarijs iuxta formã Ritus, & ubi ſummariè procedi debet ex Ritu, ſalua Pragmatica in caſu ſuo.
45 Secundo illatiuè ad primum dico, ꝙ dictus Ritus, & Pragmatica fuerunt facti diuerſo tempore.
46 Nota ſecundò, quòd ſtante negligentia Procuratoris dictis ꝑſonis concedit̃ reſtitutio in integrum Mauritius de reſtitutione in integrum, c. 393. & 407. & 505. & cap. vlt. qui omnia prædicta optimè confirmat.
47 Nota tertio, quòd ex defectu probationũ debet mulier reſtitui in iudicio, conſt. Regni obſcuritatem, & Vinc. de Franch. dec. 384. n. 2. lib. 2. Odd. Sfort. de reſt. in integrum, p. 1. q. 13. art. 9. n. 51.
48 Nota quarto, quòd quando ꝑſonæ reſtituibilis victoria cauſæ pẽdet à probationibꝰ omiſſis ſemper dat̃ reſtitutio in integrum, eo ſolum, & non alia cauſa, quàm quòd ꝓbationes omiſit Io. And. in c. iudicis; col. fi. verſ. in glo. penult. de in integr. reſtit. Boer. deciſ. 246. num. 7. Odd. Sforr. vbi ſupra, p. 2. q. 15. art. 13. nu. 95. & hoc etiam non ꝓbata læſione Abb. in d. cap. Auditis 8. notab. & idem Cumia cap. 39. nu. 46. & hæc
49 nota, quia nullus ex ſcribentibus hoc capitulum ita commentatur, nec obſeruat, & hæc ſemper patrocinando practicaui.
50 Obſerua præterea tàm in praxi, q̃ in theorica, quę hoc loco ſubijciunt̃, quia & magna & vtilia, & à paucis animaduerſa. Suppone primo, quòd vnum certũ eſt in hac materia,

Digitized by Google

quòd videlicet inſtantia in cauſa oppoſitoria incipit currere a die præſentatarum oppoſitionum, vt bene Afflict. in conſt. hac lege nu. 5. cum ſeq.

52 Verum q'a, Hic locus poſtulat plenã ipſius reſtõnis cognitionẽ, ideo ut tibi, leniſſime lector, morẽ gerã non parcã labori, & afferã tibi praxim, & theoricã oſum ferè Tribunaliũ orbis, & primo ſcias textũ eſſe ĩ l. 1. ff. ex q. b. cauſis maiores vbi ẽt maioribus cũ cauſa re-

53 ſtõ concediẽ hinc praxis, q maior impeditus pp iuſtum impedimentum ad comparendũ in termino ad dilationem eſt reſtituendus; Affl. dec. 29.

54 Secundo, competit reſpectu lęſionis hęredi maiori ipſius minoris idem Affl. dec. 211. Capy. dec. 109.

55 Tertio conuenit maiori litis conſorti minoris Afflict. deciſ. 213. Cappell. Tholoſan. in dec. 56.

56 Quarto maior in beneficio reſtõnis in integrũ iuuatur ſi vna cum minore nõ ſoluerit canonem inter illos indiuiſum, Caualcan. dec. 30. p. 2.

57 Quinto impeditus inſtrõ vti ante ſnĩam, vel ẽt ex iuſta cauſa ignorantię reſtituiẽ ſm Capyc. in dec. 52. Balb. in dec. 439.

58 Sexto minore reſtituto ad productionem nouorũ teſtium poſt didicita teſtificata reſtituitur, & maior ad idem Capyc. in dec. 170. & ratio eſt, quia beneficiũ reſtõnis in integrũ dicitur eſſe commune Affl. in dec. 79.

59 Septimo maior conuentus ex õctu paterno aliquid per Gramm. in dec. 52. nu. 5.

60 Octauo reſtõ in integrũ ex gñali clauſula, ſi qua mihi iuſta cã &c. daẽ maiori nõ negligẽti puta ſi nõ cõfecerit inuẽtariũ intra tps ſtatutũ Guid. Pap. ĩ dec. 473. q uis õriũ reperiã deciſum, & ẽt refert Capp. Tholoſ. ĩ dec. 55.

61 Nono maiores etiam reſtituũtur ex capite ignorantię non tam circumſtantiatæ, vide Ioſeph Ludo. in dec. Luc. 48.

62 Decimo infirmitas eſt iuſta cauſa reſtõnis in integrum Benint. dec. 26.

63 Vndecimo paupertas aduerſus lapſum fataliũ Card. Pute. in dec. 446. lib. 2.

64 Duodecimo concediẽ maiori ẽt aduerſus ſententiam latam prętextu falſarum pbationum, Capp. Tholoſ. dec. 55. præcitata.

65 Tertiodecimo aduerſus diuidentẽ cũ læſione alterius: Pappon. lib. 15. tit. 7. arreſt. 6.

67 Decimo quarto datur contra doloſum, idem Pappo. lib. 16. tit. 3. arreſt. 13.

68 Diximus de maioribus, quibus ex cauſis prædictis conceditur dictum beneficium reſtitutionis, dicamus nũc de minoribus quorum reſtitutio eſt peculiarior. huic præſenti Ritus, capitulo, & ideo dico primo, quòd minoribus conceditur iſta reſtõ ex infraſcriptis capitibus, videlicet per doctrinam, quæ habetur in Rubrica, C. de in integrum reſtõne minori confeſſo in iudicio, vel extra abſq. curatore reſtitutio concedenda eſt, ſi allegat ſe lęſum Affl. dec. 208. Ioſeph Lud. dec. Lucenſ. 17. & aliquid per Boer. in dec. 63.

69 Secundo aduerſus dolũ de pterito Oſaſc. dec. 87. Affl. dec. 370.

70 Tertio aduerſus præſumptionem Ioſeph Lud. d. dec. Luc. 48. ſed an cõcedatur aduerſus pſumptionem conuentionalẽ, vide Frãc. Marc. dec. 514. p. 2. ſed fallit ĩ minori aduerſus temporis lapſum pp quòd pdiderat ius ad beneficium Achill. de Graſſ. dec. 10. titu. de reſtit. in integ.

71 Quarto ad producẽdum teſtes poſt didicita teſtificata ex Bellam. in dec. 38. Affl. in dec. 216. Oſaſc. in dec. 87.

72 Quinto aduerſus ſtatutariam pręſcriptionem Guid. Pap. in deciſ. 31. & Afflict. dicta deciſ. 370.

73 Sexto aduerſus aditionem hęreditatis, vel aduerſus confectionem inuentarij dummodo probet ſe minorem per Guid. Pap. deciſ. 141. & 143.

74 Septimo ad retractum Boer. in dec. 63. late & perbelle.

75 Octauo aduerſus ſententiam Senatus, vide Affl. in dec. 356. Franc. Marc. in dec. 253. & 254. p. 2.

76 Nono articulus minoris petentis ſe reſtitui aduerſus ſententiam eſt bonus, & valet Bellam. in dec. 33. Cardinal Pute. ĩ dec. 306. & 307. p. 2. Myſing. obſeru. 21. cent. 4.

77 Decimo datur etiam poſt tres ſententias ad petendum petitiones omiſſas Rot. Auen. dec. 2. Caſſad. dec. 1. de reſt. in integrũ, Capp. Tholoſ. dec. 54. Myſing. obſeruat. 84. cent. 3. ſed non circa obiectiones omiſſas, Capp. Tholoſ. dec. 53.

78 Et ſi quando petitur reſtitutio in integrũ aduerſus definitiuam requiritur libellus. Capell. Tholoſa. in deciſ. 55. & primus iudex reſtituit quando non eſt appellatum, Franc. Marc. dec. 56. p. 2.

Vn-

79 Vndecimo reſtituitur ad multam ratione
contumaciæ debitam idem in deciſ. 74. p.2.
80 Duodecimo ad beneficium reſignatum
probata læſione Cardin. Pute. in deciſ.437.
lib.1.& in deciſ.9.lib.3.
81 Tertiodecimo aduerſus obligationẽ cauſa
liberandi patrem à cerceribus factam Papo.
lib.15.tit.1.arreſt.fin.
82 Limita primo, quòd non conceditur ad
examinãdum teſtes reprobatos Capyc.deci.
62.Guid.Pap.deciſ.53.
83 Limita ſecundo, quòd non reſtituitur ad
appellandum Oſaſc.deciſ.158.Boer.in deci.
247.Bellam.in deciſ.334.Balb.in deciſ.319.
Myſinger. obſeruar. 17. cent. 4. aliquid per
Capyc. in deciſ. 96. num. 14. Guid. Pap. in
deciſ. 32.
84 Limita tertio in reſtitutione aduerſus rem
iudicaram Franc. Marc. deciſ. 53. & 54. p.2.
Afflict. in deciſ. 210.
85 Limita quarto aduerſus contractũ quan-
do non probat ſe læſum nec minorem, Frãc.
86 Marc. deciſ. 516. p.2. Myſing. obſeruar. 16.
centu.4. Oſaſc. deciſ. 158. ſed hæc limitatio
fallit quando leſio eſſet notoria. Capp. Tho-
loſ.deciſ.390.
87 Limita quinto contra contractum iuratũ,
ſed fallit limitatio in enormiſſima læſione
88 Afflict. in deciſ.322. Franc. Marc.deciſ.21.
p.1.& in deciſ.481.p.2. Guid. Pap. in deciſ.
143.& Cardinal. Pute. in deciſ.194.& 203.
& 205.lib.3. & Rur. diuerſor. deciſ.38.p.2.
Gayll.obſeruar.41.& 63.lib.2.
89 Limita ſexto nõ reſtitui ſi ſe maiorem iu-
rauerit, & ita ego opinor cum Rot. Auinio.
in deciſ.178.
90 Limita ſeptimo, in contractu bene geſto
Boer. deciſ.23.& 57.
91 Limita octauo in minori doctore Franc.
Marc. deciſ.686. Balb. in deciſ.569.
92 Limita nono in minori aduerſus minorẽ
Ioſeph Ludou. in deciſ. Peruſ.54.
93 Obſerua mirabile arcanum in praxi, & in
theorica non omnibus notum, quod minor
in principio iudicij effectus maior pendente
iudicio, reſtituitur in integrũ Affl. deciſ.210.
94 Amplia procedere etiam in cauſa lucrati-
ua de Franch. deciſ.17. & hoc valet pro con-
ſtit. Regni minorum iura, quę non procedit,
quando in cauſa principali fuerunt conceſſa
beneficia Afflict. deciſ. 35. & 114. & an mi-
nori in primo, & ſecundo beneficio vide Af-
flict. in deciſ. 87.
95 Et an reſciſſa concluſione per talem reſti-
tutionem poſſit peti repulſa teſtium exami-
natorum in primo termino, vide Capyc. in
deciſ.157.
96 Obſerua preterea magis mirabiliter in iſta
materia, quòd tota iſta machina ſupradictis,
& infraſcriptis rectè, & ſingulariter funda-
tur, & nouiter.
97 Admittitur dicta reſtitutio aduerſus omiſ-
ſam allegationem ſuſpenſionis de Franch.
deciſ.431.
98 Item aduerſus appellationem minus pro-
ſecutam à tutore, vel curatore de Frãch. de-
ciſio. 473.
99 Item aduerſus defenſiones omiſſas Cap-
pell. Tholoſan. deciſ.54. Myſing. centur.3.
obſeruat.84.
100 Itidem aduerſus ſuam confeſſionẽ delicti
idem Myſing. vbi ſupra obſeruat.81.
101 Etiam aduerſus promiſſam libertatẽ Fa-
ber. in deciſ. 1. ſi aduerſ. libertat.
102 Ac etiam habes concluſionem factam In-
trigl. deciſ.25.
103 Inſuper aduerſus alium minorem D. Ma-
ſtrill. deciſ. 44. cui oppone Ioſeph Ludou.
deciſ. Peruſ. 54. & cogita, quis melius dicat,
& in quo caſu loquátur, ego autem volo hic
reconciliare, de quo dixi ſupra nu.92.
104 Præterea datur aduerſus poſtea effecto ma-
iori in cauſa cępta in tempore minoritatis ſi
modo dolo, fraudeue aduerſarij vſque ad il-
105 lud tempus lis protracta ſit, & eſt limitatio ad
numerum noſtrum ſupra 93. Affl. deciſ. 110.
106 Limitatur primo aduerſus omiſſam de-
clinatoriam fori, de Franch. deciſ.439.
107 Limitatur 2. & in minori iurante non ve-
nire contra proceſſum Cappell. Tholoſan. d.
deciſ.45.
108 Limitatur tertio in minori ſuccedẽti ma-
iori cum quo appellatio fuerat deſerta de
Amat. deciſ.97.
109 Nota ad prædicta, quòd maiori hæredi
minoris datur hoc beneficium, vt dictum eſt
ſupra Afflict. deciſ.211. non autem vt maio-
ri, cui nec etiam conceditur ex cauſa tale be-
neficiũ elapſo quadriennio, Achill. de Graſſ.
in deciſ.8.d.tit. de in integr. reſtit.
110 Sed quæro, an reſtitutio conceſſa minori
proſit eius fideiuſſori? & teneo, quòd ſic, ſi
ſimpliciter fideiuſſerit, quòd in dubio pręſu-
mitur, ſi vero fideiuſſit ꝓpriè contẽplatione
mi-

minoris ætatis; quia aliàs non fuiſſet cõtractaturus creditor propter imbecillitatẽ principalis, tunc ſecus, & eſt diſtinctio Fabri. deciſ. vnica de fideiuſſorib.

111 Et hæc ex dicta Conſtit. Regni minorum iura, cui eſt alia ſimilis pro fiſco incip. beneficium reſtitutionis, & datur etiam aduerſus ſententiam, quæ fecerit tranſitum in rem iu-
112 dicatam, ita Theſaur. fil. in deciſ. 59. & poſt hanc ſequitur alia, quæ incipit obſcuritatẽ, quæ voluit de illo beneficio prouidere etiam mulieribus ea, tamen circa, quę occurrant in iudicijs, non etiam in cõtractibus, niſi in caſibus, vt ibi, quæ cum loquatur indiſtinctè amplia procedere etiam in meretrice de Franch. deciſ. 233.

113 Limita autem, vt non detur mulieri reſtitutio poſt ſententiam, vel aduerſus eam, vel aduerſus lapſum fatalium, idem Vincen. de Franch. deciſ. 284. ſed cogita.

114 Limita præterea, nec dari aduerſus dotis conſtitutionem, vtputa ſi velit reſtitui ex eo, quia oĩa bona ſua dederit in dotem, quòd procedit etiam, quando nupſerit ſine dote, & poſtea contracto matrimonio, eam cõſtituerit illo modo, nam non poteſt reſtitui ceſſante dolo mariti, ita Faber in deciſ. vnic. in tit. ſi aduerſus dot. Quãdo vero promiſiſſet immoderatam dotem, vel eandem conſtituiſſet vltra vires patrimonij ſui, ꝙ benè reſtituitur, quòd eſt etiam de iure communi.

115 Et ſic apparet quam armoniam iuris habeant prædictæ Regni conſtitutiones cum pręſẽte Ritu, ſed, vt vltimam manum imponamus huic reſtitutionis materiæ, eiuſq; perfectam cognitionem abſoluamus, vidẽdum eſt modo, quibus alijs, & circa quid detᷣ, vel non huiuſmodi reſtitutio, & quidẽ nota primo ꝙ Prælatus ſucceſſor reſtituitur aduerſus hæredem prædeceſſoris Affl. deciſ. 390.

116 Sed confraternitas aduerſus tres ſentẽtias conformes D. Maſtrill. in deciſ. 110. Prodigus etiam reſtituitur de Franch. deciſ. 598.

117 Item conceditur aduerſus tres ſententias conformes D. Maſtrill. in deciſ. 45. & Hieronymus de Laurentijs in deciſ. 2.

118 Item datur contra exceptionem dilatoriã; quando apparet de non modica læſione de Franch. in deciſ. 290.

119 Itẽ datur in poſſeſſorio, quando eſt ænormiſſima læſio Achill. de Graſſ. in deciſ. 5. de reſtit. in integrum.

120 Item aduerſus ſententiam, & rem iudicatam, ſed, quando conſtat de bono iure, aliàs ſecus, & ſic concilia cum ſuperius dictis nu. 84. Caputaq. deciſ. 94. p. 1. & 2.

121 Item aduerſus ſententiam immunitatis à muneribus ex cã militię D. Maſtrill. dec. 173.

122 Sed an detur aduerſus præſcriptionem ex capite ignorantię Afflict. tenet affirmatiuam deciſ. 37. Faber vero negat. in deciſ. 1. ſi aduerſus vſucapio: ego autem aſſentio Fabro.

123 Sed tenendo etiam cum Afflict. amplia, vt cõpetat etiam elapſo quadriennio Theſaur. in deciſ. 132.

124 Sed limita primo in præſcriptione 30. vel 40. annorum, idem Theſaur. deciſ. 133. Benint. in deciſ. 71.

125 Et ex his facile apparet, quòd non datur aduerſus pręſcriptionem data ſcientia, & ponit etiam Surd. deciſ. 4.

126 Item denegatur hoſpitali aduerſus repudiatam hæreditatẽ, vt pote damnoſam, quæ tẽpore petitionis reſtitutionis apparet lucroſa Francus deciſ. 282.

127 Item non datur in ſpolio in beneficialibus Verall. deciſ. 97. par. 3.

128 Nec datur vniuerſitati, quæ ſubcubuit in cauſa ſpolij, D. Maſtrill. in deciſ. 134.

129 Item denegatur in iudicio reaſſumptionis inſtrumenti Anna alleg. 84.

130 Item nõ detur vbi mora purgari non põt Verall. deciſ. 96. p. 3.

131 Item nec conceditur in caſu, vbi non eſt verificata cõditio appoſita in commiſſione, idem Verall. in deciſ. 95. ead. p.

132 Denegatur in cauſa liquidationis ſi fuerit conceſſa in cauſa principali, Afflict. in deciſ. 35. & 114.

133 Denegatur etiam amplius cõcedi ſi ſemel petenti fuerit denegata, Magon. deciſ. Luc. 68. & Polydor. Rip. obſeruat. 330.

134 Item introducta, & relata cauſa non conceditur reſtitutio, vt teſtatur de Franch. in deciſ. 261.

135 Limita ſi petatur via reſtitutionis in integrum, quia tunc cõceditur etiam votata cauſa, vt dicit Minal. in deciſ. 15. Hactenus de minoribus, de que alijs perſonis reſtituibilibus, quarum eadem eſt in præſentiarum ratio, atque priuilegia.

Ad

Ad Capitulum XXI. eiuſque commentarium, obſeruatio Vigeſima prima.

1 CONCORDAT cum alijs Capi-
tulis Ritus 6. & 99. & 100. & 112.
in multis, vt ſcribentes ibidem, con-
cordat etiam cum iure canonico in cap. ſu-
ſcitata de reſtitut. in integr. & cum his, quæ
ſcribunt canoniſtæ in cap. paſtoralis §. quod
vero, & cap. ex parte 2. de off. deleg. & in cap.
nullus de præſcript. & in cap. cum contingat
de off. delegat. & cum iure ciuili in text. l. ra-
tum, vt ibi not. ff. de ſolut. & cum conſuet.
Clariſſ. Ciuit. Catan. tit. 26. num. 22. & ibi
per Nepit.
2 Obſeruatio iſta eſt vtilitate pleniſſima, ve-
tus enim eſt concluſio in cauſa oppoſitoria,
in eaque lata ſententia ei, qui eam cōtrariam
habuit, duo dari remedia, videlicet appella-
tionis, vel reſtitutionis in integrum, contra
eam veniēdi ab inferiori ad ſuperiorius Tri-
bunal. M R. C.
3 Modificatur tamen iſta facultas; quia ſi
dicta ſentētia fuerit lata Panormi, Meſſanæ,
& Catinæ, quæ ſunt ex iure Regni tres ſoro-
res (quę licet inuicem aliqñ videanť indigna-
4 ri attñ ſunt amantium iræ, & amoris redin-
tegratio) ac ēt Drepani, & hodie extenſiue
idem ſeruať p totum Regnum ex c. 17. Re-
gis Ioannis; tantum ꝓdeſt appellanti, ſeu
reſtituto ad deuoluēdum, non tñ ad ſuſpen-
dendū, quin ſnīa exequať, & rō eſt, quia in
5 eis eſt copia peritorū, ex quo apparet, qđ hi
non ſolū exornant vrbes, ſed ēt ſuis doctrinis
vniuerſitatibus maximam vtilitatē afferūt,
& ipſi Reipublicæ decus.
6 Sed iſta remedia habent ordinem, qa non
pñt æquè principaliter, & abſoluè tētari, ſed
dū competit appellatio, nō tentať reſtō in in-
tegrum, licet e ꝯ petať reſtō in integrū, ēt pē-
dente appellatione, rō eſt, qa appellatio eſt
remedium ordinarium, reſtō vero in integrū
extraordinarium, quòd ceſſat illo exiſtente.
7 Sub conditione tñ poteſt vtrumq. reme-
diū cumulatiue peti, non copulatiue, vt dico
ſententiam nullam, & ſi qua eſt, peto reſtitui
aduerſus eam.
8 De tpe, quo reſtō petiť, dico infra qua-
driennium ꝯ ſentētiā latā ex falſis actis à tpe
ſnīę ſi nō eſt appellatum, aliàs a tpe ſnīę ap-
pellationis adde a quacunq. ſnīa, ſiue gratio-
ſa; ſiue ambitioſa, ſiue præuaricatoria, tam ꝯ
fiſcum, q̄ contra Eccleſiam, & pupillū mulie-
rem, minores, & furioſum, q̄ ēt ꝯ abſentē, q
potuit procuratorem mittere, quo tempore
elapſo præſcripta eſt reſtitutio, nec poteſt op-
poni, etiam per viam exceptionis iuribus, q-
bus infra hic nu. 14. & ſeq.
9 Fallit primo in læſo ex ignorātia, vt ſupe-
riore proximo c. dictum eſt ex multis.
10 Fallit ſecundo, niſi fuiſſet petita, & cōceſ-
ſa poſt dictum quadriennīū licet contrarium
velint aliqui, ſed tu cogita, prædicta tamen
tùm hic, tùm etiam ſupra tibi ad bene cogi-
tandum, produxerunt.
11 Fallit tertio in domino, qui dimiſit pro-
curatorem, qui mortuus eſt.
12 Reſtitutio dicta cōceditur cauſa cognita,
vera, & iuſta, & nō aliter Capitulū iſtud cor-
rigit ius cōe in eo, q dicit in verbo textus, ita
q ſatisfactio p̄dicta non impediatur ꝑꝑ ap-
pellationem. ſ. in cā oppoſitoria, de iure vero
cōi pendēte appellatione, nihil noui, & ſic ex
cluditur executio ſnīæ, & debiti ſatisfactio,
& reſtitutio ꝯ ſententiam, tamquam princi-
palem data, vr̄ data ꝯ ius executionē tam-
quam acceſſoriam, vt probatur infra a dicto
num. 14. & ſeqq.
13 Quid ſit intereſſe, & quotuplex vide Cu-
miam hic n. 26. & ſeqq. vbi habentur plures
qōnes circa intereſſe cōe, ſeu conuentionale,
& ſingulare, intrinſecū, & extrinſecū. & circa
hoc intereſſe in verbo tex. & intereſſe ſolutū
habetur ī praxi, qñ dr̄ facta ſolutione audia-
tur ſi p̄ſentantur oppoſitiones, & p̄ſtito per
creditorem de reſtituendo in caſu ſuccūben-
tiæ ex Paul. de Caſt. in l. feriatis, ff. de ferijs,
hæc ſunt ex Cumia paucis immutatis, quæ
nobis inſeruiunt facti inſtar ad infraſcriptas
quæſtiones.
14 Quare his ſuppoſitis, qō noſtra eſt ex ver-
bis textus præſtito nihilominus per credito-
rem idoneè, vt bancus de reſtituēdo petitio-
nem, & intereſſe ſolutū, caſu, quo ſubcubue-
rit in remedijs prædictis.
Vires huius particulæ, ſeu clauſulæ, vt bā-
15 cus, eiuſq. interpretatio habetur p Regem
Alphonſum in c. vlt. nam p eam renūciatur
priuilegijs fori, beneficij diuiſionis duorum
reorum, & de primo, & principali conueniē-
do, & excluduntur oēs exceptiones, ac ſi cū
iurō eis renunciatū fuiſſet; fundatur iſta do-

ctrina in fine,quæ iura præſtant Bancherijs,
& apodixis directis ad bācum, ita, quòd ob-
ligatus cum clauſula, vt bancus nulla ſit ex-
ceptione munitus.

16 Sed quæro an faciēs apodixam ad Tabu-
lam,vel bancum ſuo creditori in ſatisfactio-
nem debiti,eamq. acceptauerit Bancherius,
& ſit deſcripta ad nomen creditoris,ꝙ ſi inde
Bancherius decoxerit, vř, ꝙ ſit liberatus ip-
ſe debitor,quia ſoluit ꝑ Apodixam,quæ hēt
vim veræ, & realis ſolutionis Bartol. & poſt
eum alij in l.ſingularia, ff.ſi cert. petat. & ibi
Purpur. nu.93.& Dec.conſ.107. Rot. Gen.
dec.2. n.25.& 26.

17 Nam Banchcrio ſe ſcribente debitorē cō-
ſentiente creditore eſt ſoluere, idem ibi Sal.
& Soc.& Rot.Ien.vbi ſupra Dec.d.conſ.107
n.1.& 2. Ang.in d.l.ſingularia,& ibi Bald.&
18 idē in l.pro debito in fi. C.de bon.auth. iud.
poſſ. & ita ſeruatur de conſuetudine prout
dixit Afflict. deciſ.353. & Surd. conſil.528.
num.14. lib. 4.

Fallit qñ, qui fecit apodixam ad tale, vel
tale Bancum, & Bancherium, & ſciebat talē
Bancheriū de proximo decocturum, Surd.
dec.23.n.11.Bald.in d.l.ꝑ debito ī fine, vbi
ſupra Saly. Ang. Imol. Alex. in l. ſi cū dote,
§.ſi mulier ff. ſolut. matrim. Soc. in d.l. ſin-
19 gularia nu.20. verſ.limita tertio,& ratio eſt,
quia delegās ſciens Campſorem delegatum
breui ceſſurum foro, tunc delegatio, & apo-
dixa eum non liberat, Affl. dicta deciſ. 353.
num.6. Cagnol.in d.l. ſingularia num.190.
Magon.d[illegible]iſ.Florent.39.nu.10.Berous cōſ.
197. num.7.lib.1. Natta conſ.342. nu.3. &
4. Surd.conſ.528.num.9.ratio fallentiæ cō-
20 firmatur, ſi Bāchetius infra breue tēpus poſt
dictam delegationem fugit, & fregit fidem
publicam, quòd breue tempus per Surd. in
dicto conſ.528. nu.9. vult intelligi infra ſex
dies,Berous vbi ſupra num.8.Magon.deciſ.
Florent.39.num.10.& 11. dicunt ſtatim in-
fra breue tempus, & ita deciditur, & practi-
catur, & in hoc caſu nullus eſt contradictor,
& contrarium dicenti incumbit.

21 Adde præterea magnam Theoricam, &
practicam naſci ex dictis videlicet.quòd hoc
intereſſe de quo agitur in hoc capitulo nō eſt
facile cognitu, quia multiplex pro quo qui-
dem videri oportet, an intereſſe ſuccedat in
obligationibus,& quomodo, & quādo qua-
re dico primo ex l. qui nomine.ff.de falſ. qđ
iudex tenetur parti ad intereſſe, & damna,
quoties pars non plene conuicta,nec cōfeſſa,
ſed violentis præſumptionibus grauatur in
his, quæ ſuapte natura nō ſunt difficilis pro-
bationis, itaque deciſum eſt de Franch. de-
ciſ.460.par.3.

22 Quòd etiam amplia procedere in eo, qui
paſſus eſt damnum ex facto notarij, qui non
ritè,& rectè ſcripſit inſtrumentum in eo non
apponendo ordinarias clauſulas de ſtylo ap-
poni conſuetas. Guid. Pap. in deciſ. 58. niſi
probetur error prout præſumitur pro noto-
rio affirmante ſe erraſſe; idem in deciſ. 150.
Franc. Marc. in deciſ.189. par.1. & in deciſ.
263.p.2. & in deciſ.745. p.1.

23 Eſt aliud intereſſe quanti plurimi ex l. vi-
num ff. ſi cert. petat. & debetur a die moræ
cōmiſſæ Anton.Faber in deciſ.9. C. de vſur.
& ratio eſt, quia ſine mora intereſſe non de-
betur Rot.Gen.in deciſ.37.& 139.& 192. &
omnia his ſparſa habētur virtute quadam in
deciſ.61.aliquid per de Franch. in deciſ.23.
& Caualc.in deciſ.10.de contract.p.2.

24 Et quomodo creditor debet formare arti-
culos,ac ꝓbare vide Rot.Genue.in dec.117.
Intellige non haberi rationem ad iſtud in-
tereſſe ī careſtia, ſeu penuria immoderatè, vt
ait Carocc.in deciſ.35. & ratio eſt ſecūdum
Garzar.in deciſ.9.quia non debet attendi tē-
pus immoderatæ careſtiæ.

25 Intelligo etiam ſecundum caſum Anton.
Fabri in deciſ.29. C.de vſur.vbi fuit dictum,
quod frumenti mutuo dati extimatio quan-
ti plurimi præſtanda quidem eſt, a die litis
conteſtatæ,ſed non acceſſiones eius exſtima-
tionis,quia ſtricti iuris cōtractus eſt; ad quā
materiam vide Afflict. in deciſ.316. & Ann.
conſ.65.

26 Item intereſſe damni emergentis, & lucri
ceſſantis de quo per Cumiam hic nu.35.&
ſeqq. debetur ex textu in l.ſi ſterilis §.1.ff.de
act. empt.ſed ad hoc,quòd quis teneatur ad
dictum intereſſe obſerua ex me, quòd quat-
tuor debent conuenire, primo quod is, qui
patitur intereſſe ſit ſolitus negotiari, & mer-
cari Oſaſc. deciſ.143. Franc. Marc. in deciſ.
107. par. 2. Polyd. Rip. in deciſ. 1. Afflict.
deciſ.20.aliquid per Rotam Genue. deciſ.1.
num.43. & ſeqq.

27 An conſideretur in contractibus bonæ fi-
dei,& ſtricti iuris vide Capyc.in deciſ.19. &
Cardinal Pute. in deciſ.237. lib.1.

Verum

Verum enim vero, quòd mercatori debe-
tur ex omni contractu vt refert deciſum Ma-
gon. Rot. Florent. in deciſ. 32.

28 Requiritur ſecundo, vt probetur debito-
rem fuiſſe in mora Rot. Gen. in deciſ. 18.

29 Requiritur etiam, vt probet ſe creditor
potuiſſe negociari tempore moræ Balb. in
deciſ. 36.

30 Intereſſe vero lucri ceſſantis ſine mora de-
beatur cum ſufficiat, vt ſit mercator Gayll.
obſeruat. 6. lib. 2. quæ valet ad intelligẽtiam
Gloſſæ celebris, in l. 3. §. nunc de officio ff. de
eo, quod certo loco.

31 Amplia vt debeatur etiam mulier nego-
tianti verum poſt moram, & non ante Rot.
Genuæ in deciſ. 28.

32 Amplia ſecũdo, vt omni iure debeatur in ſo-
lito negociari, vt aliquid per dictã Rot. Gen.
in deciſ. 16. 41. 70. & 139.

34 Amplia tertio, vt etiam debeatur propter
moram irregularem Seraphin. in deciſ. 31.
intellige in minori ſecus vero in maiore Rot.
Gen. deciſ. 30. nu. 7.

35 Sed an intereſſe debeãt minori iure actio-
nis, vel alio modo à iure permiſſo? vide Rot.
in deciſ. 61.

36 Tertio requiritur, vt creditor probet ſe ha-
buiſſe merces paratas ad emẽdum, & ob de-
fectum pecuniarum omiſiſſe illas emere Mo-
hedan. deciſ. 208. Card. Pute. in deciſ. 32. &
33. Myſing. obſeruat. 56. cent. 4. & aliquid
per Rot. Gen. in deciſ. 16. 19. 37 & 239.

37 Quarto requiritur, vt non veniat ex cauſa
deficientiæ ſolutionis, quia emptor rei non
ſoluens non tenetur ad duplex intereſſe, nẽpe
pretij non ſoluti, & lucri ceſſantis, ſed tãtum
ad intereſſe pretij, nõ ſoluti reſpectu fructuũ
perceptorum, tẽpore executionis liquidan-
dorũ Myſing. obſeruat. 55. cent. 4. & Afflict.
cit. deciſ. 20.

38 Obſeruari tamen oportet in iſta materia,
quod eſtimatio lucri ceſsãtis iudicis arbitrio
cõmittitur, Gayll. obſeruat. 6. lib. 2. Magon.
39 in deciſ. 103. Rot. Florẽt. Gomez Leo in de-
ciſ. 98. in deciſ. diuerſor.

40 Item aliquando intereſſe cadit in obliga-
tionibus faciendi, & quando quid deſijt poſ-
ſe fieri, perit intereſſe, vt habetur in l. fin.
ff. de vſu. & habitat.

41 Limita primo, quando eſſet adiectũ iura-
mẽtum, quia tunc debet adimpleri in forma
ſpecifica, Oſaſc. in deciſ. 92. & Papo. lib. 10.
arreſt. 2. & eius virtute quis cogitur ad fa-
ciendum Afflict. in deciſ. 162. Guid. Pap. in
deciſ. 627.

42 Quod amplia ꝓcedere etiam ſi iuramen-
tum, & factum contineret turpitudinem ex
parte creditoris, Oſaſc. in d. deciſ. 92. quod
mihi vt ingenuè fatear, ſordet in auribus; ſed
tu cogita.

43 Amplia ſecundo procedere etiam in pro-
miſſione facti alieni Rot. Genuæ, in dec. 152.

44 Amplia tertio, vt obligatio ſit indiuidua
ideo in totum debet adimpleri, Rot. Gen. in
deciſ. 156.

45 Amplia quarto in caſu Lanfranch. in de-
ciſ. 373. vbi fuit dictum quòd ad cauſam
præcisè quis cogitur, nec liberatur ſoluendo
intereſſe.

46 Limita nunc quando quis promiſiſſet fa-
ctum cum iuramento; & ſub pœna, quia tũc
excuſatur ſi fecerit, quòd potuit Afflict. in
deciſ. 95.

47 Et vt exactè ante alios per me proponatur
huiuſmodi materia intereſſe, addo ex cauſa
criminali, ꝙ videlicet ex legis textu ex hac le-
ge ff. ſi quadrupes pauper. habetur quòd filij,
& hæredes occiſi poſſunt agere ſaltem ad
damna, & intereſſe, eius, quod potuit lucra-
ri occiſus.

48 Amplia primo in caſu Card. Pute. in de-
ciſ. 280. lib. 3. vbi fuit dictum, quòd hæres fi-
lius doctoris occiſi poteſt agere pro dãnis, &
intereſſe contra interfectores pro tẽpore quò
veroſimiliter occiſus viuere potuiſſet, ſecus
in hærede extraneo.

49 Amplia ſecundo, vt compoſitio in iuribus
fiſcalibus facta ius partis interfecti non lędat
Marc. in deciſ. 18. par. 1.

50 Amplia tertio, vt condemnatus ad tale in-
tereſſe non admittatur ad ceſſionem bonorũ
Piguer. in deciſ. 6. & de materia vide de Fra-
ch. in deciſ. 358.

51 Amplia quarto etiam ſi occiſus eſſet iuue-
nis, quia eius parentes liberi, & hæredes poſ-
ſunt petere operas, quas potuiſſet occiſus
exercere tempore ſuæ vitæ, Marc. in deciſ.
931. par. 2.

52 Amplia quinto in caſu deciſ. Capp. Tho-
loſ. 22. vbi fuit dictum, quòd homicida non
dum ad damna, & expenſas condemnari po-
terit, verum etiam ad honorẽ ſine partis re-
quiſitione, quam refert, & ſequitur Mago. in
deciſ. Rot. Luc. 91.

Amplia

53 Amplia ſexto in caſu dec. Achil. de Graff. vnic. de iniurijs vbi fuit dictum quòd filij, & hæredes aduocati interfecti poſsũt agere ſaltem ad damna, & intereſſe.

54 Subamplia, etiam ſi habuiſſent artificium, ex quo potuiſſent alimentari, Balb. in deciſ. 333. par. 2.

55 Amplia ſeptimo, vt veniãt pariter expenſæ factæ in curatione, & in medicinis Thoming. in deciſ. Rot. Lipſienſ. 122. p. 2.

56 Limita autem dicti textus concluſionem, quòd nõ omnibus debetur tale intereſſe, ſed dumtaxat illis perſonis, quas refert Papo. in deciſ. Rot. Franciæ lib. 24. tit. 2. arreſt. 5. quas longum eſſet repetere.

57 Limita ſecundo, vt agere quis non poſſit ad exſtimationem membrorum, & vitæ, cum liber homo nullam patiatur extimationem. Ioſeph Ludou. deciſ. Luc. 62.

58 Limita tertio, vt ratio intereſſe iuxta modum temporis, aut annorum, quibus veroſimiliter q̃s potuiſſet viuere habenda ſit, Frãc. Marc. in deciſ. 225.

59 Adde poſtremo in verbo textus in Ciuitatibus, quod in Ciuitatibus inſignibus pręſumitur eſſe copia doctorum l. ſcire oportet, §. 1. & ſeqq. ff. de excuſat. tutor. Bartol. in l. ab hoſtibus §. ſicut ff. ſol. matrim. vide l. 1. & ibi not. C. de ſtud. lib. vrb. in lib. 12. & cap. ſtatutum cum ibi not. de reſcrip. in 6. & hęc commenda memoriæ, quia nõ vulgaria, nec omnibus cognita.

Ad Capitulum XXII. eiuſque commentarium, obſeruatio Vigeſima ſecunda.

1 CONCORDAT cum his, quæ dicit Paulus de Caſtr. in l. 4. §. condemnatum. 2. col. de re iudic. quem limitat, & etiam reprobat Deci. conſ. 73. in primo vol. vide Vincen. de Percoll. cap. 127. cõcordat, etiam, & diſcrepat cum iure canonico, & ciuili, vt conſtat in corpore obſeruationis, & omnia ſunt notabilia, & ſingularia.

2 Concluſio capituli eſt, quòd debitor cõtra quẽ fuit dictũ reijciantur in prædictis quattuor Ciuitatibus ſi non eſt ſoluẽdo adimplet p carcerationem formam ſententiæ, eiuſque executionem, & proſequitur dicta remedia, & hoc quia executio ſententiæ latæ in eis nõ poteſt impediri ob rationem copiæ peritorũ, ſecus autem in inferioribus Curijs, in quibus per dicta remedia ſuſpenditur, ſed contra q̃ dicta ratio hodie militat in omnibus Curijs Regni Ciuitatũ, vel terrarum ex cap. Regis Ioan. 37. dummodo datæ ſint per doctores, eorumque conſilia iudicibus etiam laicis cõſulte ergo pariter in preſenti capitulo confirmatur, quia executio hic taliũ ſententiarũ, hodie eſt vniformis in omnibus.

3 Reſpondetur, quod iſta ratio dubitãdi eſt apparens, ſed tamen breuiter ſoluitur ex eo, quòd in hoc cap. datur adimplemẽtum perſonæ per carcerationem, in prędicto vero capitulo ſermo eſt de adimplemento executionis pecuniariter, & manualiter, vel per diſtractionem bonorum, & in text. preſenti ſtatuti debitorem non habere, nec poſſidere bona,

4 ſed tu cogita; vel dic cum Cumia hic nu. 5.

5 in fine, quòd preſens capitulũ militat in Curijs inferioribus, ac in ſententijs per eas latis ſine voto doctoris; quòd magis cogita, ſed mihi melius placet prima reſponſio ex ipſius textus clara deciſione.

6 Præterea obſerua, & manda memoriæ, q̃ in illis verbis textus ſuperſedeatur in executione, pendente in Magna Curia appellatione, habetur magna doctrina, ex iure cõi, & praxi vniuerſa ſatis accomodata ad hunc ritum; & quidem primo ſuper rubr. & in tit.

7 de appellat. habetur, quòd de iure cõi pręſertim canonico appellatur a quauis ſententia, etiam à decreto torturæ, immo etiam a comminatione ipſius, & ita iudex ſuperſedere debet, vt alibi quotidie practicatur, vt refert Io. Aloyſ. in deciſ. 13. Cur. Archiep. Neapol. & Carauit. ritu 249. item a decreto habilitatio-

8 nis à iuramento, licet ea pendente in cauſa procedi poſſit de Franch. deciſ. 602. item ab incidẽtibus in cauſa ſuſpicionis officialium, idem in deciſ. 468. item a ſententia liquidationis intereſſe ex cauſa alterius ſentẽtiæ cõdemnatoriæ ad intereſſe liquidandum, vt refert deciſum Vrſill. in deciſ. 35.

9 Item a ſententia lata contra ex pendentes falſam monetã, licet minimè ab illa, quæ fertur contra falſificantes de Franch. dec. 351. item ab interlocutoria continente damnum irreparabile, refert deciſum Ann. alleg. 82.

10 Item inquiſitus non tamen confeſſus de homicidio additio ad Capyc. deciſio. 144. Mynad. deciſ. 28.

11 Itèm a ſententia lata in poſſeſſorio de iure canonico, ſecus autem de iure ciuili, licet ſecundum hoc ius non retardetur executio Afflict.deciſ.269. aliquid per de Franch. deciſ. 193. & 288. Cacheran. deciſ. 25. Beninten. deciſ.17.

12 Ioſeph. Ludouic.deciſ. Peruſ.20. D.Caſtilla deciſ.42. Rot. Aueni.deciſ.73. & 165. Gayll. lib.1.practic.obſeru.cap.147.Peregr. deciſ.97.& 98.

13 Item à ſententia liquidationis certæ quantitatis dicta prima ſententia per quam fuerat facta condemnatio ad aliquid liquidandum feciſſet tranſitum in rem iudicatã Vrſill.dec. 157.refert ita deciſum.

14 Item à decretis ſuſpicionis officialium, licet aliquando non admittatur appellatio nõ tamen prohibentur nullitates ipſorũ cognoſci, & emendari præſertim etiam quandò de notoria in iuſtitia cõſtaret de Ponte dec. 30.

15 Itèm a ſententia principis ad relationem doctoris, cui fuerat cõmiſſa cauſa cum clauſula quod faceret iuſtitiam nòmine Regis, Grammat. deciſ.35. licet aliqui aſſerant prefatam ſententiam habere executionem paratam non obſtante appellatione, prout Capyc. deciſ.111.

16 Item à ſententia ſacroſancti concilij per quòd prouidetur circa exceptionem reſeruatam ad merita, vt eſt deciſio Anna in terminis ſingular.605.

17 Item a ſententia libertatis de Franch. deciſ.684.

18 Item a ſententij officialium feudorum eccleſiæ de Ponte deciſ.2.

19 Nota hic primo videlicet, quòd appellatio interpoſita per querelantem abſoluto inquiſito poteſt expreſſe renunciari de Franch. deciſ.688.

20 Secundo, quòd appellatio vnius prodeſt alteri, quando ſententia vnum caput continet, vel plura annexa de Franch. deciſ. 467. Piguer. deciſ. 194. tertio quando contumax

21 debeat appellare ſcilicet infra decem dies a die ſcientiæ, vel a die ſentẽtiæ ſecundum Capyc. deciſ.139. Vrſill.dec.134. ſed in Regno noſtro hodie eſt notoria, & communis pra-

22 xis, quòd dies fatales currunt a die notificationis ad effectum vt currant fatalia vide circa præmiſſa Afflict. deciſ.42.

Ad Capitulum XXIII. eiuſq; Commentarium obſeruatio vigeſima tertia.

1 CONCORDAT cum adnotatis in l. ait prætor.§.minor ff. de iure iur. & in l.nihil§.nõ capitur ff. de reg. iur. & in l.fin.C.de in integr. reſtit. minor.ff. de minor.

2 Nota, quòd in iſto capitulo vnũ conceditur, & alterũ negatur p noſtrum Ritũ, concedit qdẽ ſupplicationẽ a ſnĩa lata p M.R.C. in cã oppoſitoria, negat vero appellationem.

3 Item duo dicit, & pariter vnũ affirmat ex his, & alterũ negat, affirmat quidẽ poſſe ſupplicari a ſumma vnciarũ quinque, ſupra, non vero in ſumma minori, dat ratione, q a M.C. eſt preeminens, addo, & eius iudicia non debent recognoſci in minori ſumma.

4 Aſſigno ego rationem, & vehementiſſimã ex eo videlicet, q a iudices M.R.C. ſunt conſiliarij Principis, & de eius latere, & ſicut di-

5 ximus in primo cap. quanto magis res accedunt ad principẽ, tanto magis participiãt de dignitate Principis, & q a de ſnĩa Principis non appellatur, ſic de ſnĩa M. C. non appellatur, & ſicut à ſnĩa Principis ſupplicatur

6 allegando errorem ſupplicantis, & defectũ in progreſſu iudicij pariter à ſnĩa M.C. data tñ paritate terminorũ, vt ſupra, in puncto Roland. Auall. conſ. 38. ex pluribus nu. 18. & ſeqq. & præcipuè ex Affl. ait hoc eſſe mente tenendũ, & dat formã ſupplicationis a ſnĩa

7 ſacri conſilij, & reprehendit procuratores neſcientes talẽ formam, qñ enim nõ poteſt appellari, dantur alia remedia inter quæ numeratur ſupplicatio, Gumia cap.43.nu.8.& 9.

8 Et iſta noba ratio, quæ non ſubuenit Cumiæ, nec alijs ſcribentibus hic eſt fundata in ipſa vera eminentia M.R.C.& eſt melior ratione illa ex hoc loco ſumpta, quam dictus Cumia hic aſſignat nu. 2. de remedio reſciſ-

9 ſorio non competente a dicta ſententia M. C. ſed tu conſidera. Dicta tamen appellatio eſt prohibita in cauſis ſummarijs confeſſionis, vel iniunctionis, vel cedulæ ſcripturarum viſione, & ex abrupto in oĩ iudicio, vel primo in M.C.incepto, vel alio mõ ad eã deuoluto.

10 Nota in verbis textus ſẽſerit ſegrauatã, & in verbo ſupplicare, in illo alio verbo pter

11 Obſerua hic,& ſtipulate oīa ciuilia,& oīa
criminalia,& quæùm ad criminalia reducas
oīa,quę fiunt in Regno,ex abrupto,oīaque,
quæ tractātur ꝑ Burgium in ſuo tract.de mō
12 procedendi ex abrupto, & adde præterea, ꝗ
noſtro ſtylo ſiculo correſpondet cap. Regn.
Neapolis incipiens, ſi cū ſceleratis,vbi Māg.
C. Vic. virtute ſuæ præeminētiæ poteſt tor-
quere reos ex ꝓceſſu informatiuo hoc dicit,
13 ꝗ etiam eſt in Regno noſtro vt habeẽ per D.
Maſtrill.deciſ.191. vbi fuit dictū,quod con-
tra officiales cognoſcentes carnaliter mulie-
res cum violentia procedi poteſt ex abrupto,
& ex proceſſu informatiuo.

14 Limita primo, quod non eſt vtendum in
criminalibus tali præeminentia niſi in atro-
cioribus delictis, ita pulchrè de Franchis in
deciſ.143.quæ valet ad text. in l.actus C. de
ferijs.

15 Limita ſecūdo in caſu Affl. in dec.391.vbi
fuit dictum, ꝗ M. C. Vic. non poteſt vti tali
præeminentia, niſi contra latrones inſignes,
diſrobatores ſtratarum,incendiarios,violen-
tos raptores,& his ſimiles.

16 Limita tertio,in caſu D.Maſtrilli dec.166.
vbi fuit dictum, quod cōtra mutilantes mē-
brū poteſt procedi ex proceſſu informatiuo.

17 Diximus de criminalibus, nunc de ciuili-
bus,& primo obſerua,quòd ex Concil. Trid.
ſeſſ.13. can.1. de reformat. a ſnīa interlocu-
toria appellari non poteſt,niſi contineat gra-
uamen irreparabile,& tale grauamen eſt ho-
18 die ēt carceratio iniuſta Maynard.in dec.25.
lib.2.itaq; cenſuit ſacra congregatio. Secun-
dū decretū de torquendo, Anna allegat.82.
quā nota ad textū in l.2.ff.de appellat. recip.
19 Tertio cōpromiſsū eſſe aliquid faciendū,
vel nō Monald.in cōſ. deciſ.39.p.2. Quarto
20 condēnatio ad triremes pulchrè de Franch.
deciſ.139. quintum decretum decollationis
vel ſuſpenſionis Capp. Tholoſ.in deciſ.430.
21 Ob dignitatē enim,& ꝑeminentiā M.R.C.
in his ſnījs non licet appellari, bene tñ recla-
mari,& ſupplicari pōt,ratio remota eſt,q̄a a
ſnīa principis ſenatus,cōſilijque, aut regimi-
nis ſola licet ſupplicatio; ratio ēt ꝓxima eſt,
q̄a prohibita appellatione non eſt prohibita
ſupplicatio Marſil.ſing.647.Roland. Auall.
conſ.94.lib.1.& Polyd. Rip.obſeruat.334.
22 Ratio autē in puncto eſt,q̄a conſiliū,& re-
gimen non hēt ſuperiorē, niſi via reuiſionis,
ſeu ſupplicationis,ita d. Rip. vbi ſupra.

Ad Capitulum XXIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio vigeſima quarta.

1 CONCORDAT cū c.auditis extr.de
procurat.& cum dictis per Bar. in l.
vinum ff.ſi cert.pet.& in l.1.q.ſi.C.
de ſent.quæ pro eo,ꝗ intereſt,& cum cap.de
teſtam. & ibi Abb. & cum not. ꝑ canoniſtas
in cap.1.& in iure ciuili cum l.defenſionis. C.
de iur. fiſci & l. 2. C.de ſent. quæ ſine cert.
quant. profert, & cum alijs ritus cap.69.96.
101.& 119.& 120.
2 Statuti pręſentis intentum eſt ꝗ executio
breui manu fieri pōt non ſolum ob debitū li-
quidum, & purum, ſed ēt ſi in prōptu liqui-
dari poteſt,vt ſi quis vendat centum vini do-
lia,& in defectu ad pretium facta probatione
in promptu prius ꝓcedat executio in pretio,
& aduerſus dictā probationē, ſeu liquidatio-
nem nō poſſit ſe opponere debitor, niſi infra
quindenam, & facta executione, non autem
3 antea, tamen hodie de cōſuetudine nulla fa-
cta liquidatione executio fit, & infra quin-
denam fieri poteſt liquidatio.
4 Et ea, quæ ad materiam, in qua executio
fit primo loco ad ſpeciem.
Secundo vero loco ad pretium,& ad inte-
5 reſſe, vide Cumiam hic nu. 8. & an ſine par-
tis citatione poſſit liquidari pretiū, & extre-
ma fieri nu.9.non obſtante pacto de non op-
6 ponendo.nu.10. ſi actor petens executionem
inſtrumenti prędicti,& ad liquidandum ha-
buerit terminum ad probandum vtrique co-
demmet durante termino poteſt probari cō-
trarium hoc ſtatuto in nihilo obſtāte nu. 18.
& quod pactum de non opponendo non ob-
ſtabit non eſt adiectū,vt includat liquidatio-
7 nē.nu.14.& ꝗ de dicta liquidatione nō ſeruet
tātus rigor cōſtat,quia ēt de ea pōt appellari,
vel ab ea ſe grauari pars conuenta, & graua-
men ꝓponitur infra decem dies, ſicut appel-
latio Cumia ſuperiore cap. in num.8.
8 Quęſtio frequēs: ſi mercator ſe obligat por-
tare triticū,vel alias mercimonias cū eius na-
ui, & illa nauis a Rege, vel eius officialibus
ſit impedita ad quid tenetur ille mercator?
Reſpōdetur,ꝗ ad nihilū teneẽ,rō eſt multi-
plex non ſolū q̄a difficultas ſuperueniens ex-
cuſat ex allegatis ꝑ Cumiā hic nu.24.ſed q̄a
(quod ſit inſtar additionis) aliæ vrgentio-
res

Digitized by Google

res cauſæ, & iura afferri poſſunt primo ex eo,
quia dictus defectus eſt oino extrinſecus re-
motus, & fortuitus, & a potentia nauicularij
ineuitabilis, & non obſtat, quod in cõtracti-
11 bus oneratorijs nauium pariter, & aſſecuta-
torũ eſt obſeruanda mens ꝯhentium, ſicut in
12 alijs ꝯtibus conditionalibus ex cõuentione
puta in eo caſu ſi tuleris frumentũ, cum tali
nauigio, & non aliter l. in conuentionibus, ff.
de verb. oblig. Santer. de Aſſecuratorib. p. 3.
nu. 38. Rot. Ien. deciſ. 25. nu. 1. & 2. & 20.
13 Quia iſta pactitatio, ſeu aſſecuratio onera-
tiua non extendit de caſu ad casũ in l. ſi vnus
§. ante oĩa ff. de pact. & Rot. vbi ſupra nu. 6.
textus in l. ſi in pignor. vbi Bald. ff. de fideiuſſ.
Menoch. conſ. 246. nu. 10. late Caualc. dec. 5.
nu. 31. lib. 2. ex quibus vr̃ inferri, quod ſaltem
aſſecuratores, & oneratores, ſeu emptores nõ
eligiſſent talem, vel talem nauim.
14 Sed ad hoc reſpondet̃, ꝙ ẽt data talis nauis
electione tunc nauicularius, ſeu nauta nõ te-
net̃, quia eſt caſus ineuitabilis, & impunibilis
ꝑ text. in l. 2. ff. de adminiſtrat. rerũ ad Ciuit.
pertinent. & l. q̃ fortuitis C. de pignorat. act.
& Sebaſt. Medic. tract. de fortuitis caſibus p.
1. q. 12. per totã, & late dicã in libro meo pra-
xis Siculæ q. 2. ſed in materia aſſecurationis
vide tex. in l. 2. C. de nautic. fœnor. Rot. Gen.
deciſ. 25. & 73. Valaſc. deciſ. 18. Luſitan. Ru-
bin. deciſ. 99. Valaſc. deciſ. 64. Sal. dec. 149.
D. Caſtill. dec. 3.
15 Quæſtio ſecũda hodierna, & neceſſaria hi-
ſce noſtris tẽporibus an is, qui tenet̃ ex cõtra-
ctu ad metã frumentorũ, & nõ facta cõſigna-
tione tẽpore debito ꝑ quo creditor executio-
nẽ fecerit ad pretiũ, & debitor vult dare fru-
mentũ, an inquã, audiat̃? deciſio huius quæ-
ſtionis vr̃ haberi ex text. in l. ſi q. s ſtipulatus
fuerit decem, in melle. ff. de ſolut. ꝙ videlicet
16 antequam agat̃ ex ſtipulatu poteſt ſolui mel,
ſed ſi ſemel actũ ſit, & petita decẽ fuerint am-
plius non põt, ratio ex glo. eſt, quia pretiũ eſt
in obligatione, mel vero eſt in ſolutione tan-
tum; & legit gloſſ. particulam, in ideſt, aut,
quod videlicet vnũ, vel alterum poſſit ſoluere
17 ipſe debitor, ſed dũmodo non ſit facta electio
ꝑ creditorẽ in pretio, cui acquiſitũ eſt ius ad
illud Bart. & doctores ibidẽ plura dicunt, no-
tatu digna (quę non debẽt hic ex profeſſo di-
ci, quia ꝑ ſe volumen fuerent, ꝙ eſt cõtra no-
ſtrum inſtitutũ) ratio quia vnum eſt in obli-
gatione, & aliud in ſolutione, illud petitur, ꝙ
eſt in obligatione, ſed ſi vtrumque eſt in obli-
gatione vtrumque peti poteſt l. 6. §. decem ff.
de re iudicata.
Obſerua hic materiam liquidationis.
18 Dico primo, quòd iſta materia liquidatio-
nis adeo frequenter contingit, vt nulla ſit ferè
dies, quin tractetur de ea, & nota quòd hic ri-
tus noſter in facto liquidationis fraternizat
19 cũ ritu M. C. Vic. Neap. 166. quare quæritur
nouiter, & primo an filius poſſit liquidare in-
ſtrumentũ contra patrem, via ritus Vinc. de
20 Franch. inclinat in partẽ negatiuã, ratio præ-
cipua eſt, quia hæc cauſa eſt ad inſtar crimi-
nalis in deciſ. 162. & an genet cõtra ſocerum,
qui eſt loco patris poſſit liquidare reſpondet
affirmatiue in deciſ. 366. & Menad. dec. 2. lo-
co patris poſſit liquidare, reſpondet affirma-
tiue in deciſ. 366. & Menad. deciſ. 2.
21 Et an creditor contra procuratorem, qui
procuratorio nomine ſe principaliter obliga-
uit, reſpondeo, quod ſententia poteſt ferri cõ-
tra eum, non tamen fieri executio, vt ait Affl.
in deciſ. 64.
22 An vero inſtrumentum poſſit liquidari,
quando ſit facta ſolutio creditori per viam
venditionis bonorum ſequeſtratorum ſub-
haſta venditorum, quo caſu datur cautio a
creditore de reſtituendo cui, vel quibus, &
quando, & ſic tamquam ei non plene ſatiſ-
23 factum cum receperit pecuniam reuocabili-
ter, reſpondetur negatiuè fideiuſſione tamen
eidem a debitore præſtanda ita pluries deci-
ſum refert de Franch. in deciſ. 200. & vtrum
inſtrumẽtum dotis poſſit liquidari iuxta for-
mam Ritus? negatiue dicit Viuius in deciſ.
39. ratio eſt, quia non cenſetur liquidum, ſed
portionatum.
24 Num habilitatio à iuramento, in contra-
ctu in quo eſt renunciatum exceptioni præ-
uentionis impediat, quo minus inſtrumen-
tum via ritus liquidari valeat? dic, quòd mi-
nimè impedit, ſed operatur ad effectũ agendi
tantum de Franch. in deciſ. 670. p. 4.
25 An vero pro litteris cambij poſſit agi via
executiua, diximus ſupra, quod ſit, & in pun-
cto vide D. Maſtrill. deciſ. 9.
26 Vtrum agens via ordinaria, ſibi præiudi-
cet in executiua, & ſic per conſequens via Ri-
tus, deciſio affirmatiuè Mõter. in deciſ. 22. &
Maſtrill. in deciſ. 157.
27 Et an filius familias citatus ſuper tenore in-
ſtrumenti ſi opponat beneficiũ, ꝙ cũ eo poſſit

incarcerari? negatiuè de Franchi. in dec. 221.
28 An quãdo debet reſcindi inſtrũm ſit reaſſumendum in publicam formam? Affirmatiuè Ann. in ſing. 252.
29 Poſtremo an fideiuſſor, q ſoluit poſſit cogere creditorem ad liquidandũ inſtrũm ꝯ ſuũ principalẽ? deciſio eſt negatiua 353. de Frãc. quia ſatis eſt ſi ei cedantur actiones.
30 Nota in verbo text. & ita de pretio aliarũ rerũ debitarũ, qđ eius diſpoſitio valet ẽt non obſtantẽ pacto de non opponendo. Bald. in l. 2. C. de executione rei iudic. & ita obſeruatũ eſt in M. R. C. Caccialup. in repet. l. Admonendi, ff. de iureiur. col. 15. Hypp. ſing. 168.
31 Nota etiam in uerb. tex. tenetur ad x. ſalmas frumenti, & in defectu ad pretium. vide Pariſ. conſ. 87. col. fi. vol. 4.
32 Adde prædictis de liquidatione Ang. in §. Curare. col. 6. inſt. de act. Dec. cõſ. 322. Corne. conſ. 223. lib. 2. Barbat. in c. ſignificantibus, col. pe. de libel. oblat. Caſtrenſ. conſ. 165. lib. 2. Barbat. in leg. 2. §. & harum; col. 8. ff. de verb. obl. Affl. dec. 316. & 205. & vtrobique habetur de intereſſe, & de liquidatione.
33 Vide Bertaz. in verb. citatio requirit verſ. 37. & in uerb. liquidatio, & Dec. in l. certè cõditio, n. 7. & ſeqq. ff. ſi cer. per. & intereſſe ꝓbarũ, hẽt executionem paratã, Bart. in l. 1. in fi. ff. de leg. 2. Curt. in l. 1. n. 44. C. de ſent. q̃ Couar. lib. 2. c. 11. n. 1. var. reſol. An executio habeat locum ꝯ tertium poſſeſſorem, vide Marant. Cart. 178. n. 38. in ſua pract. pactũ, quod de intereſſe ſtetur dicto partis cum iuramẽto, vel vnius teſtis reducitur ad arbitriũ iudicis. Affl. dec. 91. Couar. lib. 1. c. 13. nu. 1. variar. & plura dicere non placet.

Ad Capitulum XXV. eiuſque Commentarium obſeruatio vigeſima quinta.

1 PRO concordantia præſentis capituli cum vtroq. iure, aſſigno tibi oĩa, quę obſeruo ĩ corpore obſeruationis, quę memoriæ ſunt diligenter tradenda.
2 Optima eſt doctrina pręſentis ſtatuti, & ad plurimorũ caſuũ deciſiones in Regno frequẽtes maximè cõfert, ſed nota attẽtè, & ſtudioſè, ad ea, q̃ dicit Cumia, & obſerua pariter adnotata ꝑ tuũ Ciminũ, & quidẽ primo habetur materia exceptionũ dilatoriarũ, & peremptoriarum, nec non anomalarum cũ ſuis annexis, & connexis, de quibus nos diximus ſupra.
3 Secundo etiam materia expenſarũ iudicij,
vel extra, & de earũ taxatione, & de modo eã
faciendi, quæue ad ea requirant nec ne, & qbus perſonis ſint debitæ, & an aduocato litiganti in cauſa ꝓpria, vel in eo, q gratis patrocinium accepit, & quid, qñ in ꝯctu eſt adiectum, ꝙ debitor teneat ad expenſas litis, vel propter litem, vel ad omnes expenſas, & hęc, & alia ſimilia vide hic latiſſime.
4 Verum nos aliquas excitamus, qõnes quibus maximè praxis, & Theorica huius capitis reuiuiſcat, & quidem primo videri occur-
5 tit, an debitor Clericus Conuentus a creditore Layco, & qui ei non opponat declinatoriam fori, & magiſtratus, nec ĩ principio, nec in fine iudicij, & de eo, qui opponit in medio litis, an iſto medio oppoſita teneatur Cleri-
6 cus ſaltem ad expenſas?
Pro quo dico primo, & ſit præmiſſum neceſſariũ, ꝙ qñ opponit de incompetentia iudicis, ipſe Iudex regulariter cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio, ſed iſta regula limitat in nouẽ
7 caſibus, de quibus Antonius Corſettus antiquus Siculus, qui fuit Lector in ſtudio Patauino, & tex. & ibi doctores in l. ſi quis ex aliena, ff. de iudicijs, & cap. ſuper litteris. de re-
8 ſcriptis. Sed in puncto clerici dico, ꝙ ſtatim ꝙ conſtat eſſe clericum, & ipſe opponit dictã declinatoriam fori, tunc Layci iudicis ſilet
9 tribunal, & exceptio iſta an ſemper poſſit opponi vſq. ad litis conteſtationẽ, & in caſibus in qbus lis non cõteſtat? Dico, ꝙ põt opponi vſq. ad ſnĩam. Bart. in l. ex quacunque in re-
10 petitione n. 19. ff. ſi quis in ius uocatus, & in l. 33. ff. de iud. & l. fi. C. de excep. & Iudex lai-
11 cus tribus in caſibus habet poteſtatẽ in clericũ, de quo vide Guid. Pap. q. 562. & clericus falſum deponẽs corã iudice laico ꝑ ipſum nõ punit, ſed remittit ad eccleſiaſticũ; Affl. dec. 230. & ſic cognoſcis vires fori clericalis, & hodie tàm in criminali, quam in ciuili cauſa
12 clericus non põt conueniri corã iudice ſęculari Auth. ſtatuimus, C. de epiſc. & cler. ſed in
13 puncto, an clericus, de quo Cumia, ꝙ ſe ſubmiſit alienæ iuriſdictioni poſſit pœnitere, & qđ ſi promiſit forũ non declinare. vide Guid. Pap. q. 77. & dic, ꝙ non poteſt ſe ſubmittere,
14 nec valet renũciatio, vide additionem ad dictum Guid. Pap. ibidem.

Ob-

15 Obſerua preterea in verbo tex.debitorē nō
citato,&c.ea,q̄,dicit Roma.ſing.306.& ſeq.
& Iaſ.in l.certi cōditio col.2.ff. ſi cert. petat.
vide in iſta materia pulchrè tradita p Hypp.
de Marſ. in l. patre n.41. cū ſeq.ff.de qōnib.
16 & an ī executione requirat̄ citatio de iure. vi-
de Fel. in c. ex ratione in verſ.6.& vlt. de ap-
pell.ſed vide Hypp. in repet.l.de vnoquoque
17 n.84. ff.de re iud. pro intelligentia huius ca-
pituli, vide ēt Ang. de Aret. in §. appellantur
col. 26. verſ. ſi exceptio dilatoria ſit oppoſita
inſt.de except.& Dec.conſ.241. in Auth.quę
18 ſupplicatio. C.de precib. Imper. off.
Obſerua in materia expenſarum cā litium
factaiū hic quod eius materia eſt in l. prope-
randū,§.ſiue autē C.de iudicijs. & vide The-
ſaur.dec.67.Senat. Pedem. & q ibi ſolui de-
bent, vbi iudicium agitatū fuit Caputaq. in
dec.342.p.1. & quòd nō debēt ſolui, niſi cā
determinata. Idē Caputaq.in dec.341.p.1.
19 Et an expēſę veniāt reficiēdę data pceſsus
nullitate eſt deciſio affirmatiua Affl. dec.70.
20 Et an refici debeant in mutatione iudicij
deciſum eſt affirmatiue, cum temerarius eſſet
mutās,ſecus nō, Card. Pute.dec.374.p.2.
21 Et ān per litis renūciationē ſint reficiēdæ
deciſum affirmatiuè. Capp.Thol. in dec. 17.
22 Et an debeant̄ ſi ſint ante reperta inſtra fa-
cta deciſū cū diſtinctione Theſaur. dec.73.
23 Et an debeant̄ inita inter partes trāſactione
de negotio principali? Deciſum affirmatiue.
Myſing.cent.4.obſeru.48. & inſtantia perē-
pta an debeant̄ ab eo,cuius facto perijt? deci-
ſū affirmatiue Flam.Chart.ī dec. Rot.Ien.24
24 Et an expenſę Aduocatorū,& Procurato-
rū,qui gratis ſeruierunt peti poſſint deciſum
affirmatiue, ſi remittuntur animo remunerā-
di,aliàs non, domini de Rota, in dec. 38. in
tit. de ſent. & re iud. in antiq.
25 An vero expēſæ attentatorū taxari poſſint,
antequam pronuncietur in principali, affir-
matiue, D. de Rot.in dec.37. eod.tit.
26 Obſerua,quòd actor ſubcūbens ſemper cō-
demnatur in expenſis, Gram. in dec. 83. ſed
tu cogita,quia ex dictis ſuperius alibi per nos
in hoc Ritu non ita res ſe habet.
27 Sed ſi victus iuſtam habeat cauſā litigan-
di,an condemnetur in expenſis deciſum affir-
matiue, Polyd.Rip.in obſeru.62.
28 An abſens ſit ſemper condēnandus in ex-
penſis ſiue ſit actor,ſiue Reus? Deciſum affir-
matiue. Myſing.cent.4.obſeru.67.

29 Et an expenſarum cōdēnatio fiat propter
mendacij labem? deciſio affirmatiua. Af-
flict.126.
30 Et an ſi omittatur in poſſeſſorio,poterit in
petitorio fieri,deciſum negat. Do.de Rot. in
dec.40. de ſent. & re iud.
Et an ea non facta in ſententia nō cenſeat̄
31 victus ab expenſis abſolutus deciſum negati-
uè,Flam.Chartar.in dec.1.& an expenſarum
32 condemnatio facta contra plures intelligat̄,
vt vnuſquiſq. pro rata teneat̄, Deciſum affir-
matiue, idem Chartar. dec.28. & Caputaq.
in dec.343. p.1. & quid e contra ſi expenſæ
33 litis debeantur p rata victorię deciſum nega-
tiue, Flam. Chartar.in dec.57. Boer.tū ī dec.
34 74. dicit deciſum, q reus in his, ī quibus ſub-
cubuit quāuis in alijs abſoluat̄ condēnari de-
bet in expenſis, & Iudex debet victum in ex-
penſis condēnare ēt quādo ex officio pcedit
Creſcent. in dec. 1. vt lit. pend.
35 Item an in ſufflationē ſpiritus vitę obtinēs
teneatur ſoluere expēſas, deciſum affirmatiue
Grā.dec.91.& Triuiſ. Rot. Vene. ī dec.62.p.1.
36 An Aduocatus,& Procurator in cauſa p-
pria licitè expenſas a victo poſtulet deciſum
negatiue, Do.de Rot.in dec. 451. in titu. de
ſent. & re iud. in antiq. & Myſing. obſeruat.
2. cent. 1.
37 Et an expēſę litis ſint decernēdę decretis ali-
mentis affirmat. Caputaq. in dec.309.p.1. An
miſſio in poſſeſſionē fieri poſſit p expenſis li-
tis Deciſio negatiua Franc. Marc. in dec.391.
38 Poſtremo an fiſcus indebite aliquē mole-
ſtans veniat in expenſis dānis, & intereſſe cō-
nandus, & quidem pro parte affirmatiua fuit
deciſum apud Viui. in dec.479. & mihi maxi
mè placet, ſed videndū de conſuetudine loci.

Ad Capitulum XXVI. eiuſque commentarium, obſeruatio Vigeſima ſextaa.

1 CONCORDAT cum nota. p Do-
ctores in l.2.C.de Conuēt. fiſcal. &
l.2.C.quand. fiſc. vel priuat. & text.
in l.nomen C.quæ res, pign. oblig. poſſ. & p
concordia vide Alex.conſ.15.lib.6.
2 Pulchra eſt frequens, & quotiana doctrina
hui⁹ capituli, q̄ infraſcriptis cōprehēdit̄, pri-
mo, q a cōuēto principali debitore,eiuſq. bo-
norūmobiliū, & ſtabilium facta diſtractiion

creditor agit executiue, cōtra debitorem de-
bitoris, vel fideiuſſoris.
3 Secundo hoc eſſe ēt de iure cōi, ex quo ad
nomina debitorū non pōt veniri, niſi in ſub-
ſidium, nā primo loco bona mobilia, ſecūdo
vero ſtabilia, tertio autē nomina debitorum,
4 ſed hic ordo ſeruaī limitatiue, niſi gñeraliter
expreſſe, vel ſpecificè eſſet obligatū, q̄a tunc
ſine excuſſione pricipalis, principaliter cōtra
dicta nomina debitorū deueniri pōt, non ſe-
cus, ac ſi agereī ex iure ceſſo, ſed de hoc cogi-
ta cum noſtro Cumia nu. 9. ſed diligens bo-
5 norum perſpectio, & inquiſitio fiat dato ter-
mino principali debitori ad oſtēdendū bona
ſua, q̄bus elapſo termino non exhibitis, agiī
cōtra nomina debitorū, vel nuncio accedēte
ad domū debitoris ad reperiendū bona, quo
reuerſo, & facta relatione de non inuentione
bonorū agitur ꝯ nomina debitorū, vel ꝯ ter-
6 tios poſſeſſores, ad q̄ſtionē vero an creditor,
q̄ agit, alio reſpectu ſit debitor, poſſit ēt agere
ꝯ talia nomina debitoris, & an dicta nomina
poſſint vēdi, & pignorari, vide hic Cumi. nu.
7. & 11. & adde his primo, quod fideiuſſor, q̄
ſe principalē conſtituit non pōt ſe tueri exce-
ptione excuſſionis Capp. Tholoſ. q. ſeu dec.
23. & ibi in add. vel ſi renunciauit exceptioni
7 ordinis ead. Capp. Tholoſ. q. 130. licet cōtra-
riū ſcribat eadem Cappell. q. 89. ſed hodie in
Regno in dicto fideiuſſore nō eſt dubiū, q̄ nō
poſſit cōueniri, vt pricipalis & c. vt ſupra di-
ximus artū, hoc fallit virtute huius capituli
in fideiuſſore fideiuſſoris ꝯ quē dēt fieri exe-
cutio facta excuſſione pricipalis, vt ſupra ſed
beneficiū huius excuſſionis nō cōpetit actu,
ſed aptitudine, & ſpe, q̄a beneficium nō daī
niſi vrgēte creditore ad ſolutionē, & tpe litis
cōteſtatæ Caball. Milleloq. 380. auth. p̄ſente
8 de fideiuſſorib. nota in verb. text. ꝯ tenorem
ꝯtus neget, q̄ fideiuſſor ſoluēs ex ꝯtu nullo
an poſſit repetere, & videri debet ſi ſpōte, vel
coacte ſoluerit, & hac p̄euia diſtinctione re-
ſolue ex deciſ. 149. n. 4. & 5. Affl. & talē fide-
9 iuſſorē teneo, q̄ poſſit petere executionē ſnīæ
ꝯ principalē obtēta prius ceſſione, ēt ſine alio
10 p̄ceſſu. Boer. in dec. 277. nu. 4. ſed facta ſolu-
tione p̄ iſtū tertiū debitorē puta fideiuſſorē
fideiuſſoris intelligiī facta nomine ſui prin-
cipalis, & cedit in cām p̄ qua ipſe fideiuſſor
interuenit, & non in aliā Papon. lib. 10. tit. 5.
11 arreſt. 6. & ſic non deberet cedere in cauſam
debiti primi creditoris cōuenti per actorem.

12 Et an ſi ipſe vltimus debitor videlicet fide-
iuſſor ſoluat non excipiendo p̄ exceptiones
cōpetens ſuo principali poſſit regredi contra
principalē, & petere ab eo, Magon. dec. Luc.
92. decidit latiſſimè, quare eum vide.
13 Obſerua ad ſupradicta ī materia excuſſio-
nis in iure cōi, quòd ēt valet in iure Regni in
terminis puri fideiuſſoris, p̄ quo dico primo
ex gl. in l. vbi ad huc C. de iur. dot. in verbo,
qui non potiora in quęſtione illa vbique fre-
quēter agitata an mulieri agēti pro ſua dote
contra tertios poſſeſſores obſtet exceptio di-
ſcuſſionis affirmatiuè deciſum, ait, Franc. in
deciſ. 270. & ſecuta eſt Rot. Marchiæ deciſ.
61. Gratian.
14 Amplia vt ēt obſtet habenti ſuper re ſpe-
cialem hypothecam de Franch. deciſ. 587.
Theſaur. deciſ. 51. amplia ſecundo etiam ſi
15 ageretur ſummarie, & ſola facti veritate in-
ſpecta, Oſaſc. deciſ. 2. Theſaur. deciſ. 52.
16 Limita in caſu D. Maſtrilli deciſ. 10. vbi
egregiè vt ſemper ſolet.
17 Limita ſecūdo, qū mulier ageret Saluiano
interdicto, vtili cōtra poſſeſſores pro ſuis do-
tibus Marta in deciſ. Piſani 149.
18 In Saluiano vero interdicto excuſſio non
requiritur Theſaur. in deciſ. 175. Grat. in de-
ciſ. 16. Rot. Marchiæ, facit Ioſeph Ludou. in
deciſ. Peruſ. 45.
19 Sed regulariter non pōt agi contra tertios
poſſeſſores, niſi excuſſo principali debitore;
Capyc. in deciſ. 54. Ioſeph Ludou. in deciſ.
45. Peruſ. Gayll. obſeruat. 27. lib. 2. vbi regu-
la text. in l. hoc ſi debitor, C. de pignorib.
ampliatur in ſex caſibus tamē excuſſionis ex-
20 ceptio cum dilatoria opponi debet antę litē
conteſtatam Oſaſc. in deciſ. 44. Guid. Pap. in
in deciſ. 570. Capp. Tholoſ. in deciſ. 81. &
Rot. Gen. deciſ. 78. aliquid per Boer. deciſ.
221. Papo. lib. 10. tit. 4. arreſt. 21. Gayll. ob-
21 ſeruat. 27. lib. 2. an quando opponitur lite iā
conteſtata vide Card. Pute. deciſ. 188. lib. 1.
22 Fallit tū regula prædicta in multis caſibus
in quibus non competit talis exceptio.
23 Primo videlicet ex ſtāte iuramēto Borgni-
ni in dec. 27. cōtrarium tū tenet Capp. Tho-
loſ. deciſ. 139. conciliat tū Theſaur. dec. 166.
24 Fallit ſecundo ſi debitor principalis ſoluē-
do notoriè non ſit Afflict. deciſ. 318. Capp.
Tholoſ. dec. 197. Verall. dec. 272. p. 2. & no-
toriū quem piā non eſſe ſoluendo probatur
per librum æſtimo Guid. Pap. deciſ. 432.

Fallit

Digitized by Google

25 Fallit tertio inter mercatores Boer.in dec.
221.aliquid ꝑ Ioſeph Ludo.dec.45. ſupra
citata nu.12.
26 Fallit quarto ſi illi ſpecialiter fuerit renun-
ciatum, idem Guid.Pap. dec.94.
27 Fallit quinto qñ eſt difficultas in exigẽdo.
Fallit ſexto in fideiuſſore de iudicatũ ſoluen-
do, vtrũq. eſt apud Boer.dec.277. Papp.lib.
10.tit.4.arreſt.24.& 26.
28 Fallit ſeptimo, in inſtr̃o in quo adeſt pactũ
de capiendis bonis ꝓpria auctoritate Capy.
d.dec. 54. Guid. Pap.dec.432.
29 Fallit ꝯ abſentem Ioſeph Ludou. dec.21.
Gayll. obſeruat. 27. lib.2. & quis dicat̃ ab-
30 ſens vide Rot.Gen. in dec.40. & quõ probet̃
vide Franc.Marc.in dec.231.p.2.
31 Vide practicam Papienſem in libello in
action.hypoth. in verb.exceptio excuſſionis
col. 2. in fin. & in leg. diuo Pio, §. in vendi-
tione, ff. de re iud.

Ad Capitulum XXVII. eiuſq; Commentarium obſeruatio vigeſima ſeptima.

1 CONCORDAT cũ l. hęredis ap-
pellatio, & l. hr̃dis appellatione, ff.
de verb.ſign.& l.qui ꝑ ſucceſſionẽ,
ff.de reg.iur.quæ tradit hoc capitulũ iuri cõſ
cõſentanea eſſe nemo, qui iuris mediocriter
2 ſit peritus, ibit in inficias; ſed id qđ hic noto,
cũ ipſo Cumia eſt, n.2. qđ hæres debitoris,
vel fideiuſſoris ope inuentarij, legaliter facti
dando, & exhibẽdo bona hr̃ditaria defuncti
3 eius creditori, & non tenet̃ in bonis ꝓprijs,
q̀ ẽt militat ſi daret nomina debitorum, nã
ex vi iuris inuentarij recte facti creditori etiã
inuito, nomina debitorũ in ſolutũ dare po-
4 teſt, & liberatur, & hæc ſunt leuamina, qui-
bus fulcitur hæres diſcretus, & honeſtus, ei
enim multæ reſultant vtilitates, de quibus
Matthefil.ſing.156. in addit. Rebuff. in ſuis
commentis in tract.de ſent. prouiſ. art.3. gl.
3.n.13. Oſaſc.dec.181. n.13. & nota caute-
lã Pappo.lib.21.tit.10. arreſt.1. q̀ hæres cũ
5 beneficio legis, & inuentarij tutius agendo
dẽt impetrare reſcriptum à Principe ſup cõ-
fectione inuentarij, q̀ deſeruit ꝓ multorum
caſuum contingentia, q̃ in dies euenire poſ-
6 ſent, ſed qñq; hoc non obſtante hæres vr̃ te-
neri vltra vires hr̃ditarias puta ſi ꝓprio no-
mine ſe obliget, quòd punctũ diſputat Vinc.
de Franch. dec.323. p.2.
Item hæres, qui vigore dicti beneficij eſt
7 munitus, & ſoluit primo creditori veniẽti, nõ
poteſt ab alijs creditoribus hr̃ditarijs cõueni-
ri ſi nihil hr̃ditarium poſſideat; ſi ſoluerit de
bonis hr̃ditarijs, vti hæres cũ ipſo beneficio,
alias ſecus, Frãcus dec.271.p.2. bonis defun-
cti facta coram iudice citati, quorũ intereſt,
gl.3. Caſſan.conſuet.Burgũd. tit. de ſucceſ-
8 ſionib.& Pap.lib.21.tit.10.arreſt.25. q̃uis in
cõfectione Inuentarij non ſit neceſſaria pñſen-
tia iudicis ſm Bart.conſ.154.lib.1.nu.7. ſed
hęres dẽt ponere non ſolũ res teſtatoris ĩ in-
uentario, verũ ẽt oẽs alias ab eo detentas, ex
quacunq; cã l. 20. §.fi. ff. de petit. hęr. & ibi
Bald. & hoc inuentarium corruit, niſi adſint
9 teſtes, qui cognoſcunt hr̃dem, & videant res
hr̃ditarias, & niſi à principio vſq; ad finẽ in-
uentarij interuenerint Natt. ubi ſup. & cõſ.
10 214. tom.1. & durante tp̃e dato ad conficiẽ-
dum inuentariũ hęres nõ põt conueniri ſi de-
clarauerit ſe eſſe hr̃dem cũ beneficio inuenta-
rij Pappo.d.lib.21. tit.10. arreſt.7. & 8. Ipſe
tñ hæres alios conuenire põt Capp. Thol. q.
11 258. Ratio eſt, q̃a dũ hæres intendit inuen-
tario nõ dẽt inquietari a creditoribus Boer.
dec.10.n.3. & Capp. Tholoſ.d. q.258. p.21
E contra vero hęres nõ conficiens inuẽtariũ,
12 vel peccans in eius confectione tenet̃ inſoli-
dũ creditorib⁹, & legatarijs ẽt vltra vires hę-
reditarias; fallit in quatuor caſibus, de qui-
13 bus Matthesl.ſing.156.in addi. quẽ videre nõ
ꝑtermittas, & is, qui non obſeruat formã cõ-
ficiendi inuentarium non gaudet eius bene-
14 ficio. Ægid.concl.279. Tempus conficiendi
inuentariũ ait, eſſe Cumia, n.3. & ſeqq. & n.
8. & 9. triũ menſiũ ſi bona ſunt pñſentia; ſeu
eius maior pars, alias datur annus; dictũ tem
pus eſt pro hęrede, q̀ Infra triginta dies a die
15 aditæ hæreditatis debet incipere inuentariũ,
& infra alios dies ſexaginta finire, vel infra
annum terminari ſi bona ſunt abſentia.
16 Limita non procedere in hærede malitio-
ſe differente confectionem inuentarij, nam
tunc tẽpus currit etiam ante, & ſi non fuerit
inchoatũ in primo menſe ſufficit inchoari, &
compleri in vltimo menſe, ſed an dictum tẽ-
pus currat hæredi a die notitiæ, vel aditæ hę-
17 reditatis, vide Bart. in l.fin.§. cum igitur.C.
de iure deliberandi, & §.fin autem, & inuen-
tarium non eſt nullum. Et ſi non inchoetur
infra

infra triginta dies, dūmodo finiatur in tempore dato a lege. Guid. Pap.q.571. Io. Pap.
18 lib.21.tit.16.areſt.5.& hoc inuētarium pōt confici per procuratorem, Bart. in d.l.fin.§. igitur,& reliqua de quibus in lib.meo praxis ficulæ de quo alibi.

19 Sed proteſtatio clauſulæ,& reliqua requiſita inuētarij per oēs ferè quęſtiones vide hìc per Cumiam.

20 Obſerua præterea, quod de iure cōi non pōt inſtrumentum executioni mandari contra hæredem conficientem inuentarium, q̄a cenſetur extraneus ſecundum doctores, in l. fin.§.inſuper vbi Iaſ.in fin.col.2.de re iudic. in materia vide Ancharan.conſ.6. Hypp. de Marſ. in pract. cauſar. criminalium §. actingam nu.59. cum concordantibus de quibus ibi per eum per quæ Soccinum in ſuo tract. fallentiarum in reg.135.vbi etiam an contra
21 ſingularem ſucceſſorem poſſit fieri executio, & adde etiam Iaſon in l. ſi cui legetur §. ſi titio in 3.not.ff.de leg. primo.

22 Adde etiā, quòd hæres debitoris non pōt conueniri infra tempus trium menſium datū ad conficiendū inuentarium a creditoribus, nec à legatarijs tex. in l. fi.§.donec vbi Paul. & Alex. limitat C.de iure delib. poſt Cynū; adde adducta per Iaſon. in §.fin.2. col. verſ.
23 an autem illum; inſtit. de action.nec pariter poteſt fieri executio ex ſupradictis.

24 Si autem hæres non expreſſit oīa bona defuncti; ſed doloſè ſe habuit, tenetur tunc ēt de perſona ipſe hæres per notat. per Imol. in l.poſtulante,& ibi etiam Paul.de Caſt.ff. ad Trebell.Soc.conſ.24.ſeu 124.col.2.par.3.

25 Obſerua ſecundo ex tex.in l.ſcimus C. de iure deliberandi hæredem per quem non fit inuētarium,tenetur inſolidum creditoribus.

26 Amplia,etiam in eo, qui minus ſollemne confecit inuentarium Verall. in deciſ.119.p. 2.& ratio eſt ſecundum Papon.lib.11.arreſt.
27 6.quia inſolemne, & minus perfectum nihil operatur,quæ ampliatio eſt vera,& germana interpretatio ad l.quoties ff.qui ſatiſdare co-
28 gantur, ratio rationis eſt ſecundum Affl. in deciſ.13. & 14. quia habet præſumptionem violentam mali animi ad fraudandum.

29 Limita nunc in caſu Rot.Gen.35.vbi fuit deciſum,quòd licet hęres omittat doloſe ponere vnam rem, vel plures in inuentario non punitur, vt teneatur inſolidum, ſed ſolum pœna dupli.

30 Limita ſecundo in filio, qui licet inuentarium non confecerit non patitur tamen pœnas de quibus in l. ſancimus Guid. Pap. in deciſ.571.nu.3.& 4.

Limita tertio in eccleſijs, ac pauperibus
31 hæredibus inſtitutis Cardinal. Pute.in deciſ. 379.lib.1.

32 Limita quarto in foro conſcientiæ in quo non conficiens inuentarium vltra vires non tenet̄,ita deciſū refert Guid.Pap.in dec.571.

33 Limita quinto in muliere,quæ ſi inuentarium non confecerit reſtituitur, ſed quomodo id fiat, vide pulchram deciſionem Vincentij de Franchis 219.

34 Sed hodie in Regno in pluribus caſibus ꝓ omnibus indiferēter & ſine diſcrimine dicta reſtitutio conceditur omnibus illam per cedulā reſtitutionis à iudicibus efflagitātibus, de quo nos in praxi latè diximus,& hęc in præſentiarum ſatis.

Ad Capitulum XXVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio vigeſima octaua.

1 CONCORDAT cum leg. ſcimus §.licentia ff. de iur. deliber. & l. fin. C.eod.fallit in caſu cap. ſi præſētia, extra de probat. & in cap.eccleſiæ ſanct. Ma-
riæ,de conſtitut. vbi Abbas & Fely.cōcluſio
2 capituli eſt, quòd hæres non tenetur de perſona ſi bona non occultauit, ſique inuentarium fecerit his vallatū requiſitis, de quibus
3 in ſuperiore capitulo, è contra vero nō facto inuentario,& bonis occultatis in pœnam ſui doli carceres ſubeat, & ſic de ꝑſona teneatur pœna perſonali carcerationis licet defunctus nō ſit obligatus de perſona,& è contra vero, quamuis de perſona obligatus fuerit defunctus ſi ipſe hæres inuentarium rite confecerit neutiquam tenetur.

4 De quæſtione vero illa per quam quęritur an res non appoſita in inuentario,& exiſtente immo exhibita arguatur dolus, vide Cumiam hìc a nu.6.ad finalem.

5 Sed prædictis addo,& obſeruo, quòd caſus eſſe poteſt, quòd quis de perſona nō obligatus poteſt carcerari ibidem.

6 Secundo noto, quod niſi hæres ſe obligauerit inſolidum non tenetur de perſona ex Fimia hìc.

Noto

7 Nota tertio dubium eſſe an hoc capitulũ
locum habeat in hærede,doctore, vel milite,
qui peculiari priuilegio de perſona non tene-
tur vide Matheſil.notab.59.incipiente,noto
quòd,addo etiam,quòd non poteſt capi per-
ſona hæredis,nec res hæreditaria niſi diſcuſ-
ſo,& conſtito,quòd ſit hæres, & res hæredi-
taria, Percolla hic.
8 Obſerua ad prędicta,quòd magna,ac mul-
tiplex eſt vtilitas,quę prouenit hæredi ex cõ-
fectione inuentarij ex text. in l. fin. C.de iure
deliberãdi,ibique doctores,de quibus ibi vi-
deas id,quod maxime refert, & quia ẽt mul-
tiplicitet fallit dicta doctrina, & primo,qui-
9 dem fallit,quãdo hæres omiſit doloſè pone-
re in inuentario vnam, vel plures res, quia li-
cet valeat inuentarium hæres punitur ſolùm
pœna dupli, non autem tenetur inſolidum
legatarijs Rot.Gen.in deciſ.35.quemadmo-
dum eccleſia, & hoſpitale Card. Pute. in de-
ciſ.379.lib.1.Guid. Pap. in deciſ.571. idem
10 in pauperibus hæredibus inſtitutis de Frãch.
in deciſ.282.
11 Fallit ſecundo,vt careat, quis vtilitatibus
inuentarij, qñ eius forma non fuit ſeruata.
Bellamera in deciſ.279.forma autem in qua
conſiſtat vide ſolemnẽ deciſ. Valaſc.52.Rot.
12 Luſitaniæ Theſaur. filius in deciſ. 39. Rot.
Pedem. ꝑcipuè pro forma eſt, vt deſcribanť
13 in eo oĩa bona Verall. in deciſ.119.p.2.& vt
citentur creditores Achill. Graff. deciſ.3. de
teſtam.; & quomodo citatio hæc fieri debeat
vide deciſ. Capyc.101. Oſaſc. in deciſ.181.
14 Papo.lib.21.tit.10.arreſt.7. nec ꝓ forma eſt
vt inchoetur infra 30. dies dummodo finia-
tur intra tempus datum à lege & ita fuit de-
ciſũ ex Papo.lib.21.tit.10. arreſt.5. & Guid.
Pap.in d.deciſ.571.
15 Amplia,vt adeo formæ obſeruatio,ac ſo-
lemnitatum ſit neceſſaria in confectione in-
uentarij; quòd illud non ſolemne, & nõ per-
fectum non releuet; & nihil operatur; idem
Papon.lib.15.arreſt.2.vide Deci. in conſ.6.
16 Hic aureis characteribus viuę memorię no-
tari oportet, quòd confectio inuentarij non
ſolum in hęrede,ſed etiã ampliatur ad plures
17 alias perſonas,& quidem primo tenetur vſus
fructuarius librorum, vt pulchrè refert de-
ciſum Afſl. in deciſ.348.
18 Secundo donatarius omnium bonorum,
vt Ioan. Aloyſ. Ricc. in deciſ. Cur. Archiep.
Neap.33. & ratio eſt,quia cum loco hæredis
habeatur Rot. Genuæ, in deciſ.29. & hæres
poteſt perſonali actione conueniri ſecũdum
præclaram deciſ. Guid. Pap.105. propterea
tenetur conficere inuentarium.
19 Ampliatur quarto ad rogatũ de reſtituen-
do,& faciat pro intereſſe illius; cui reſtituere
tenetur, Capp.Tholoſ.in deciſ.315. & Guid.
Pap.in deciſ.351.
20 Ampliatur quinto in hoſpitalario Balb.in
deciſ. 29. quòd valet ad textum in l. orfana-
traphos C.de epiſc.aud.
21 Amplia ſexto in matre de bonis filij Boe-
rius deciſ.6.
22 Amplia ſeptimo in patre,qui tenetur face-
re inuentarium bonorum filiorum Papo.lib.
23 15.arreſt.6. tit.1. contrarium tñ dicit deciſũ
Myſing.obſeruat.93.cent.2.
24 Amplia octauo in Epiſcopo, qui tenetur
conficere inuentarium bonorum præsbyteri
defuncti idem Papo.arreſt.2.
25 Amplia nono in executore teſtamenti idẽ
lib.20.tit.9.arreſt.1.
26 Amplia vltimo in tutore Guid. Papa in
deciſ.500.num autem ſocius teneatur diſcu-
tit Papon.d.lib.15.tit.6.arreſt.2.
27 Reliqua,quę ſunt in capitulo,poſſem am-
pliare ad latiora volumina, ſed hæc pauca,
quæ dicta fuerunt, finem faciant præſenti
obſeruationi.

Ad Capitulum XXIX. eiuſq; Commentarium obſeruatio vigeſima nona.

1 CONCORDAT cum l.nomen C.
quę,res pign.obligar.poſſ.& ibi no-
tat.& l. licet ff.eod. & l.ab Anaſta-
ſio in verb. alium creditorem. C.mandat. &
l.1.& ibi notat. C.de act.& oblig.& l.ſi à cre-
ditore eod.titul. & l. ſi eum §. iniuriarũ ff. ſi
quis cautionib. l. emptor C. de hæredit. vel
act. vendit.l.ſi donare §.1.ff.de donat. inter
vir.& vxor.l.ſi ager ff.de rei vendicat.& cum
cap.11.& 117.& cap.126.& 127. eiuſdem
Rit.& ibi not. per regnicolas.
2 Meminimus eorum, quæ Cumia hìc ad
textum cõmentatur, ſunt enim quotidiana,
& neceſſatia cognitu, nimirum,quòd hæres
poteſt petere executionẽ ſicut peteret defun-
ctus eodẽ priuilegio,& vſu pariter, & ceſſio-
narius, ex duplici cauſa debitor moleſtatur
de

de perſona, & carceratur primo, quia perſo-
naliter obligatus eſt, ſecundo, quod creditor
3 elegerit in eius perſonam agere, & in bona
debitoris, ſed facta electione bonorum non
poteſt variare ad perſonã, præſertim in ſum-
ma infra vnciam.

4 Poteſt tñ ſi incipit à pſona, ea relicta age-
re in bonis, ſuſpectus de fuga poteſt capi, &
5 cogi, vt det cautionem, & niſi præſtet carce-
retur; mulieres non ligant̃ hoc Ritu ex auth.
hodie nouo, C. de cuſtod. reorum ex quo nõ
6 datur pro quacunque cauſa ciuili etiam gra-
uiſſima in mulieres carcerum detentio.

7 Quattuor enim modis executio huius ca-
pituli adimpletur primo ſolutione, ſecundo
carceratione, tertio datione pignorum;

8 Quarto fideiuſſione, & dato quocunque
fideiuſſore etiã nihil habente in bonis adim-
pletur executio dummodo debitor principa-
lis ſit idoneus, ſed eſt modus euadendi onus
9 præſtandi fideiuſſionem, ſi debitor oſtendat
nullitatem inſtrumenti promptuariam.

10 His obſeruatis addo an carcerato princi-
pali poſſit etiam carcerari fideiuſſor, an vero
ſit liberatus fideiuſſor?

12 Reſpondetur, quòd non liberatur, ſed po-
teſt etiam carcerari donec creditori ſatisfiat,
Bald. in capitulo contingit in 7. col. de dolo,
& contumacia; & Caualc. in tract. de vſu-
13 fruct. mulier. relict. Cartar. 710. & Capit.
127. in fine, ſed quid ſi debitor adimpleuit p
fideiuſſionẽ in quindena, an fideiuſſor obli-
gatus in contractu principali interim debeat
14 moleſtari? reſpondetur q non poteſt mole-
ſtari, ſed exſpectat̃ exitus ſententiæ poſt quin
denam, vt dicam infra late probãdo de iure.

15 Obſerua præterea ex textu, & commẽto in
verbo, vel habentium iurium ceſſionem ab
eis, in materia ceſſionarij adde quòd prius de
16 ceſſione diſcuti oportet, citato debitore, per
doctrinam not. Bald. in l. per diuerſas in 10.
q. C. mand. cum concordant; de quibus per
Hyppol. de Marſ. ſing. 26. & per Bald. ſuper
ſtatutis in verbo capere in 2. col. & Iaſ. poſt
Alex. in l. ſi ſic legatum §. fin. ff. de legat. 1.
Boer. deciſ. 10. vbi parte citata debet prius
17 diſcuti de viribus ceſſionis, & poſtea execu-
tio cauſari; aliqua de hac materia per Dynũ,
& ibi in Apoſtillis plene in cap. p poſſeſſore
in 6. cum ſeqq. de reg. iuris, & in addition.
Dyn. in reg. 15. qui in ius. col. fin. in verb. nõ
obſtat, cum ſeq. de reg. in eodẽ 6. & vide ea,
quæ habeantur per Bart. & doctores in l. fa-
cta §. ſi hæres ff. ad Trebell. & quæ habentur
18 in d. l. per diuerſas, cum ſeqq. C. mandat. &
quæ ſint ceſſibilia, & quæ non, vide aliqua p
Iaſ. in l. ſi conſtante in fine quæſt. ff. ſol. ma-
trim. & per Bart. & Doctores in l. 1. §. fin. ff.
de oper. nou. nunci.

19 Nota in verb. textus, vel eorum alterum
carcerari facere, vt tandiù ſtet in carceribus,
quamdiù ſoluat integrum debitũ, expenſas,
20 & intereſſe, & ſic captura rei liberatur fideiuſ-
ſor, & è contra, iſtud eſt cõtra ius commune,
quod diſponit, q per capturam rei non libe-
ratur fideiuſſor argumento eorum quæ dicit
Bald. in l. cum C. de epiſcop. & cler. vbi di-
cit, quòd non debet dari fideiuſſor ſi princi-
palis eſt idoneus, & Rom. conſ. 67. incip. viſo
themate.

21 Concordat cum hoc cap. in verbo, vt ſu-
pra in verbo dato tempore ad redimendum
cum cap. eiuſdem Ritus 113.

22 Et quidem de materia ceſſionis alibi dicã
fuſius, hic autem hæc tangere ſufficiat.

23 Quare obſerua ex ſupradictis in n. 9. quod
eſt modus euadendi ne debitor teneatur pre-
ſtare, ſi videlicet oſtendat inſtrumẽtum, quo
obligatur promptuariam nullitatem habẽs,
de qua quidem nullitate plurima dixi in alia
dicendi occaſione ſuperius, ſed modo etiam
24 addam ad oſtendendam dictę nullitatis ma-
lignitatẽ infraſcripta, primo videlicet, quod
id, quod nullum eſt, nullum producit effectũ
cap. non pręſtat impedimentum, de reg. iuris
in 6. vnde in quauis materia nihil ex nullita-
25 te fieri poteſt, vt nulla inducatur iuriſdictio-
nis præuentio Ioffred. deciſ. 71. & ex contra-
ctu nullo nullum debetur laudimium, Api-
26 guer. in deciſ. 156. & citatio nulla non inter-
rumpit curſum poſſeſſionis. Verall. dec. 109.
quòd nota ad intellectum regul. de trienn. &
citatio dr̃ etiam nulla, quando non fuit bene
27 executa puta, quia nõ fuit relicta copia cita-
tionis poſt affixionem Rot. in dec. 22. in no-
uis, & Tholomeus in deciſ. 17. & ſi cõtractus
eſt nullus nullum etiam eſt in eo cõſtitutum
28 adiectum. Anton. Faber. deciſ. 31. C. de acq.
poſſ. & ius optionis per inualidã electionem
29 non conſumitur Balb. in deciſ. 91. item car-
ceratus nulliter nõ poteſt atteſtari licet con-
30 trarium teneat Mart. Rot. Piſan. in dec. 79.

31 Nota ſupra ad nu. 6. q debitor ſuſpectus
de fuga capi põt nullo iuris ordine ſeruato,

ex l. ait præter §. debitorem ff. de his, quæ in
fraudem creditorum, amplia etiam à iudice
32 incompetente. Myſing. obſeruat. 65. cent. 2.
amplia 2. in præparante ſe ad fugã, Gomez.
33 Leo in deciſ. 22. amplia tertio in debitore armata manu reſiſtente, qui capi, & vulnerati
poteſt Gayll. obſeru. 44. lib. 2. amplia quar-
34 to vt ſatis apprehẽdi poſſit etiam die feriato
in honorem Dei. Rubin. in deciſ. 23. limita
35 primo in caſu Rot. Gen. Cartat. 111. in præſtante fideiuſſionẽ; ratio eſt, q̃ a bona fideiuſ-
36 ſoris cum bonis principalis confunduntur,
Faber in deciſ. 1. C. de fideiuſſ. toto titul. ex
text. in l. ſi plures §. præterea. ff. de fideiuſſ.
37 hinc eſt, quòd non eſt carcerandus debitor
principalis, q̃n fideiuſſor eſt ſoluẽdo, Valaſc.
38 in deciſ. 11. limita ſecundo ſi non cõcurrunt
39 poſita per Affl. in deciſ. 170. limita tertio, q̃n
creditor nollet iurare Balb. in deciſ. 119.

Ad Capitulum XXX. eiuſque Commentarium, obſeruatio Trigeſima.

1 CONCVRRIT cum infraſcriptis capitibus, & legibus vz. cap. 1. extra de ſequeſtrat. poſſ. cap. translato cũ ſeqq. de conſtit. & 2. de probat. vbi Felyn. & l. nulli C. de iuditijs, & l. obligatione ff. de pignorib.
2 Nota in hoc capitulo, quòd traditur regula, qua alleuiantur iudices nobiles, & litterati ab inſultibus plebeorum, qui pro qualibet minima ſumma moleſti sũt prædictis iudicibus, tales enim vitiligatores ſunt remittendi ad iudices pedaneos, ideotas, & illite-
3 ratos, creſcit tamen cauſa cognitionis, & iuriſdictio ſuperiorum diffunditur in dictis &
4 ſummis minimis de quibus etiam curat prætor ratione delicti, & ideo obſeruo primo præter Cumiam, quod q̃n coactio, ſeu carceratio requiritur, eſt adhibenda: primo ex eo, q̃ a ſicuti in caſibus vbi debitor carcerari non debet, ſi fuerit p iudices carceratus actio in-
5 iuriarum datur contra iudicem ex citatis per Cumiam hic nu. 25. ita q̃n debitor eſt in dolo, & fraude etiã in cauſa ciuili debet in car-
6 ceres detrudi, idem Cumia nu. 19. limitat. 7. qua de recũ caſus occurrerit accede hũc ad
7 Cumiam noſtrum copioſiſſimum, & eius dicta recole, & memoriæ commenda.

Et tamen addo, quòd dolus, & fraus iſta
8 debet eſſe clara, & ſi per coniecturas probari occurrat, illæ debent eſſe perſpicuæ, Oſaſc. in deciſ. 111. nu. 8. Boer. deciſ. 101. Affl. deciſ.
69. Rot. Gen. deciſ. 168. num. 11. & 13. Menoch. de arbitr. lib. 2. caſ. 116. nu. 21. & cõſ. 108. lib. 2. nu. 15. & conſ. 334. nu. 43. lib. 4. &
9 Bart. in ſuo tractatu teſtimoniorum nu. 100. & dicenti doli incumbit probatio doli, cap. ſuper eo. tit. de reſcript. & l. 10. C. de diſtract.
10 pignor. & ratione magna nititur noſtrũ præſens capitulum, quia fraudulenter factum ab omni diſpoſitione excluditur Afflict. deciſ. 84. num. fin.
11 Obſerua ex Cumia hìc nu. 17. & num. 18. vbi ait, quòd quãdo agitur infra vnciam dependẽtem ex maiori ſumma poteſt, quis carcerari, etiam pro illa minore ſumma, nõ obſtante quòd creditori factæ fuerint ſolutio-
12 nes partiales debiti, ſi petatur tamquam dependẽs, ex maiori, & nõ tamquam promiſſa, & hoc ne diuidat continentia cauſæ, & quòd iſta continentia cauſæ, non debet diuidi cap. 1. extr. de ſequeſtrat. poſſ. fructuum, & l. nul-
13 li. C. de iud. quę continentia eſt multiplex ex Andr. Gayll. obſeru. 32. lib. 1. & ponit limitationes ad regulam.
14 Nota in verbo text. non ſit obligatus ad factũ, ex Iaſon. in leg. certi condirio in princ. ff. ſi cert. petat. in 6. col. & Fely. in cap. tranſlato in 1. col. cum ſeqq. de conſtit. & in cap. 2. in col. 5. de probat.
15 Nota ſecundo, in verſ. text. nõ carceretur, quòd non ſemper debitor defectu bonorum poteſt carcerari, pro quo vide Capyc. deciſ.
16 33. Vide etiam Ripã in l. obligatione nu. 20. ad nu. 30. ff. de pignor. cum concordant. ad quæſtionem, an quis poſſit ſe obligare in per-
17 ſona Fely. in cap. ad hæc: de ſent. excom.
An autẽ creditor poſſit variare, qui ſemel
18 egit ſuper certis bonis, an agere poſſit pro eadẽ quantitate ſuper alijs bonis? vide Capyc. deciſ. 33. & Straccham fol. 185. nu. 47.
19 Obſerua primo ad nu. 3. & 4. vbi ſupra dictum eſt, quod debitor videlicet ex cauſa ciuili poteſt etiam ex quauis ſumma carcerari ſi dolum, & fraudem cõmiſerit ad quod nos diximus, q̃ iſte dolus debet clarè probari, &
20 quando contingit per cõiecturas probari illę debent eſſe cõſpicuæ, pro quo adde ex textu in l. dolum C. de dol. vbi habetur, quòd ex
21 indicijs, & coniecturis dolus præſumitur, ſed
in

in dubio non præſumiť, Fabb. Marc. in dec. 91. p. 2. quod valet ad intellectū tex. ī l. quoties, §. qui dolum, ff. de probat.

22 Infertur primo, ꝙ dolus pręſumiť ex eo, ꝙ ſolennitates requiſitæ non reperiunť ꝓbatæ. Oſaſc. in dec. 109. ſed ſubobſeruo hic, ꝙ hæc doctrina valet in dolo, nō aūt in oī obſeruatione

23 ſolennitatum prætermiſſa, quinquidem et in materia executionis ꝯ debitorē etſi in ea non ſint ſeruatæ iuris, & Ritus ſolēnitates, qn̄ in rei veritate ille, ꝯ quem eſt facta executio per tex. in l. ſi §. fin. ff. q. metus, Gram. conſ. 40. n. 29. cum ſeqq. Pet. Ancharan. conſ. 439. circa finem, vide Iaſ. in l. a Diuo Pio, §. in vendi

24 tione, col. 3. ff. de re iudic. ſed ad rem noſtram dico, quòd infertur ſecundò, quòd di

25 ctus dolus probať ex ꝑſpicuis conicturis, & eſt deciſio 101. Boerij, & Affl. 69. & Apiguer. 80. Rot. Cathal.

26 Tertio infertur ad dec. 2. de dol. & contumat. Caſſador. vbi ſuit dictum, quòd quamuis dolus conſiſtit in animo, tamen detegitur per exteriora.

27 Infertur vltimo, ꝙ dolus præſumiť, quando ſub eſt aliqua cauſa præſumendi, alias ſecus, dec. 141. p. 1. Rot. diuerſor.

Ad Capitulum XXXI. eiuſque Commentarium obſeruatio trigeſima prima.

1 CONCORDAT cum alio capitulo ipſius Ritus 124. ſecundum ſcribentes ibidem.

2 Pro concordantia cum vtriuſq. iuris deciſionibus, atq. decretis, omnia in ipſo corpore obſeruationis adſtipulor, quæ diligenter notanda eſſe aduerto.

3 Vis iuramenti vigore huius ſtatuti nō maximè operať, ꝙ ſi debitor non eſt expreſſe obligatus de pſona, nō carcerať niſi defectu bonorum non obſtante iurō; rō eſt, quia iurum

4 non dat obligationē, ſed iam ex ꝯtu creatā qualificat, ſecus aūt de iure cōi, diſpoſitione cuius virtute iurī iurans pōt carcerari, vt adimpleat Cumia tangit hic nu. 1.

5 Sed dato, ꝙ intelligas hoc capitulū ſingulariter, ꝙ ſi ꝯtus in quo eſt adiectū iurum eſt doloſus, dolus ille eſt exceptus a iurō, & nihil operať, Oſaſc. dec. 41

6 n. 3. Abb. conſ. 71. n. 1. p. 1. Nota ſecundo, ꝙ hoc ſtatutum requiriť ſpecificā obligatio-

7 nē pſonæ: aliàs non carcerať debitor, & hæc eſt rō fundata in iure cōi, quia et iurum in forma ſpecifica eſt ſeruandū, nā cum pręſteť

8 Deo, ꝑcisè ſeruari dēt, & non p ęquipollens, vel de non ſenſu ad ſenſum, Oſaſc. dec. 92. n. 21. Rol. conſ. 6. n. 3. lib. 1. & Affl. dec. 163. & in hoc caſu quid q̄d dicat Cumia hic de cor-

9 rectione iuris cōis, nā teneo, ꝙ concordat.

Nota tertio, ꝙ iurum non ligat aīam hę-

10 dis defuncti ſine ſuo conſenſu, ideo non pōt conueniri in foro eccleſiaſtico, Affl. dec. 38 i. nu. 8. & Capyc. in dec. 174. & Guid. Pap. q. 414. & adeo mihi vř ſtatutū rectè diſponere,

11 quia iuri cōi conſentiat, & hęc dico ad rectū iuris interpretē, nā ſtatutū hoc obſeruat con-

12 uentionē ſpecificā; qua non exiſtente nihil ait iurum operari, q a hoc non porrigiť vltra cō-

13 uentionē principalē, Oſaſc. d. dec. 41. n. 6. & intentionem iurantis, nec ſupplet conſenſū. Gram. dec. 76. n. 19. & Bart. conſ. 126. lib. 1. quia iurum in caſu noſtro nō aget obliga-

14 tionem, ſed tantū addit vinculum religionis, Oſaſc. d. dec. 92. n. 6. nam iurum non includit caſus, quod diſpoſitio huius ſtatuti non includit, nec etiā excludit caſus, quos diſpo-

15 ſitio iurata includit Oſaſc. vbi ſupra num. 8. & 9. Poſtremo nota, quòd alias non exiſtente ſpecifica obligatione, de qua noſtrum ſta-

16 tutum hic iuramentum nō habet vires, quas ſtatutum tollere poſſet nō ſeruata forma ſtatuti, Magon. deciſ. 22. Rot. Florent.

17 Obſerua tū, quod hic videri oportet quid valeat iuramentum, & quantarū virium ſit, tam in iure cōmuni, quam etiam in iure particulari, & ſtatutario Regni, cognito enim vno cognoſcitur, & reliquum.

18 Quare dico primo, quòd iuramentum ſecundum glo. in l. generaliter verſ. probationes. C. de iure iur. habet magnos, ac multos

19 effectus: primus eſt, quòd facit valere donationem inter patrem, & filium Guid. Pap. in deciſ. 145. ſecundo ſic donationem inter vitum, & vxorem Theſaur. in deciſ. 32. tertio & donationem factam a milite concubinæ.

20 Idē Theſaur. in deciſ. 111. quarto operatur, quòd non poteſt obijci de ſimulatione contractus, Affl. in deciſ. 60. & Grām. deciſ. 90.

21 quinto renūciatio iurata tollit defectum patriæ poteſtatis, Carroc. in dec. 94. ſexto operatur, vt vxor valeat intercedere pro marito,

22 quæ alias prohiberetur Theſaur. in dec. 223.

ſeptimo

23 Septimo facit ceſſare remedium l.2.C.de re-
ſcindend. vend. quando venditor cum iuſo
promiſit non ꝯuenire. idem Theſau.in dec.
165.& Oſaſc.in dec.145. Octauo tollit bene-
24 ficium auth. Hoc niſi C.de ſolut.idem The-
ſau.in dec.164. Batzar.dec.40.& Ioſeph Lu
dou. dec. Peruſ.64.
25 Limita, vt per Benint. dec.28. Nono tol
lit reſtitutionis beneficium minori donanti
licet enormiter ſit læſus, Theſau.in deciſ.66.
26 Decimo tollit beneficiũ Auth. Pręſente,
C.de fideiuſſ. Lud.dec.Peruſ.57. Vndecimo
27 operaẽ, vt renunciati velleiani ꝑ mulierem
abſque certioratione valeat Theſau. in dec.
28 222. Duodecimo facit dec. Rip. in obſeru.
37. Tertio decimo, vt pactum de non diui-
dendo, quod de iure infirmaẽ ſit validũ, idẽ
29 in dec.142. Quarto decimo item vt circa im-
pedimentum ſteẽ ipſi iuramento Guid.Pap.
30 in dec.64. Quinto decimo vt ꝯctus factus ab
adulto ſine Curatore valeat idẽ Guido.Pap.
in dec.35. Decimo ſexto, vt iurans teneaẽ p̄-
31 ciſè ad factum. idem in dec. 627. licet regu-
lariter ſecus. in deciſ. 23. Quod inſeruit
32 etiam ꝓ limitatione l.emptore, C.locat. De-
cimo nono, vt pactum nudum ꝓducat actio-
nem Theſau.fil. in dec.37. Vigeſimo vt pri-
cipalis nequeat reuocare ꝓcuratorem. Rot.
33 in dec.8. de procurat. in antiq. Vigeſimo pri
34 mo operaẽ, vt minor valeat teſtes de nouo
repertos, ꝓducere, non obſtãte publicatione
Theſau. in dec. 260. Vigeſimo ſecundo ha-
35 bet vim clauſulæ derogatoriæ. Guid.Pap. in
dec.128. Vigeſimotertio confirmat pactum
36 inter patrem, & filiũ in materia legis pactũ,
dotale. Gui.Pap.in dec.226. Vigeſimoquar-
37 to excludit exceptionem cõpẽſationis. Affl.
38 in dec.221. Vigeſimoquinto ſupplet defectũ
inſinuationis in donatione. Piguer. in dec.
148.& Verall.in dec.286.p.1. Vigeſimoſex-
39 to excludit à petitione reductionis ad arbi-
trium boni viri. Rot.in dec.2.de arbit.in an-
40 tiq. Vigeſimo ſeptimo ſpoliatus excludiẽ à
petitione reſtitutionis in integrũ; Rot.I dec.
41 11. de renunciat. in antiq. Vigeſimo octauo
ſaluaguardia non extendiẽ ad debitum iura-
tum, Affl.in dec.5. ſicut dicimus de morato-
42 ria Ant. Fab.in dec.20. de precib.Impe. off.
Vigeſimo nono confirmat ꝯtũ prodigi, cui
bonis eſt interdictum. Cappell. Tholoſ. in
43 deciſ.498. Fallit autẽ dicta regula primo in
44 enormi læſione Piguer.in dec.153. Fallit ſe-
cũdo, vt non valeat renunciatio ceſſionis bo-
norũ Rot.in dec.4. de renũciat.in antiq. Fal-
45 lit tertio in iuſo exceptionis non numeratæ
pecuniæ, ꝙ poſitum in continenti non ope-
raẽ, ex interuallo autem operaẽ; Cap.Tholo.
in dec.374. Polid. Rip.in obſeruat.192. Vl-
46 timo iuramentum vltro à colligatore de ex-
penſis p̄ſtitum a ſe in litem factis non exclu-
dit ꝓbationem in ꝯrium, & ſic, qui iurauit
47 poſſe conuinci de mendacio, & periurio, hoc
namq. iuramentum voluntariũ non eſt in ſi-
mile, quòd à iudice, vel parte deferẽ. ita Ant.
Fab.in dec. 37. de iureiur.
48 Et ſic non eſt mirũ ſi dicaẽ etiam hr̄e exe-
cutionẽ paratã, Hypp.de Marſ.plene in ſing.
356. Matheſil.not.20. Bauera in tract.de iu-
ram.calum.in 39.caſu Taſ.in §.Itẽ ſi quis po-
ſtulãte col.3. inſt. de act. idem in l.nulli.col.
3. C.de iud. Ratio autem p̄dictorum eſt; qa
49 iuſum habet vim ꝓbationis, ex l. ſed & ſi
poſſeſſori, §.ſi.ff. de iureiu. faciunt infraſcri-
50 ptæ deciſiones Guid.Pap. dec.64. Rot. dec.
3. de iureiur.in antiq. Balb.in dec. 317. Mi-
nad.dec.40. Ant.Fab.dec.57.de probat. Ca
pyc.dec.44. Myſing.cent.5.obſerua.71. de
Amat. in dec. 13. Carroc.in dec. 11. Rot. in
dec.10.in antiq.eo.tit. & dec. 3. de reſcript.
Ant.Fab.dec.18. Boer. In dec.299. Theſau.
deciſ.3.concl.6.
51 Et hęc tetigiſſe ad præſentis capituli do-
ctrinam ſufficere debent, aliàs enim de hac
materia ẽt agere differemus in noſtra praxi.

Ad Capitulum XXXII. eiuſque Commentarium, obſeruatio Trigeſima ſecunda.

1 CONCORDAT cum plurib. ca-
nonib. & legibus, de quibus in cor-
2 pore capituli obſeruationis habeẽ.
Cõcluſio capituli eſt: ꝙ creditor facultatem
hẽt ex ꝯctu iuxta formã Ritus celebrato, vt
ſupra in pſonã agendi ipſius debitoris; ſed ea
3 electa pōt variare ad bona relicta pſona ꝓ
tota ſumma debiti, & debitor excarcerabiẽ,
ẽ ꝯ vero electis bonis debitoris ꝯ quę egit, nõ
4 pōt his relictis, niſi in defuctu quòd bona nõ
ſufficerent, ad perſonam redire, & hęc varia-
tio fieri poteſt tunc, qñ reſtans nõ erit minus
vncia nec ab vncia infra.
5 Hęc quidem concluſio eſt de iure ſtatuta-
rio in dicto caſu; contrario iuri communi ex
cuiꝰ diſpoſitione duo copulatiue requiruntẽ,

vt debitor carceretur, primùm videlicet, qđ
debitũ ſit liquidum ꝑ ſentẽt. vel confeſſionẽ.
3 Secũdo, quòd bona debitoris non ſint ſuf-
fectura, alias non valeret captum l. 1. C. qui
bonis cedere poſsũt, & Cumia hìc nu. 2. im-
4 mo de iure cõi ſtante contumacia debitoris
põt iudex ad libitum variare facere de bonis
ad ꝑſonam, & è contra, ratio autem cur ele-
5 ctis bonis non põt redire ad perſonã debito-
ris non ſolum fundata eſt in fauore perſonæ
debitoris, quia perſona eſt dignior rebus per
notata a Doctoribus in Rubr. ff. & C. de iure
perſonar. & inſtit. eod. tit. ſed etiam, quia
6 hoc eſt in iure creditoris, quia melius eſt in-
cumbere in rebus, quam in perſonam agere,
notis iuribus.
7 An ſi creditor velit variare poſſit? Reſpon-
det, quòd ẽt ſi demus poſſe variare, & de no-
uo agere mutato libello, vel conſilio; ꝙ vtiq.
non dẽt audiri, niſi reficiat expenſas, ſed hoc
pũctum eſt diſputabile, & de eo ſuperſedeo,
& differo ad librum prax. Sic.
8 Adde, qđ ex diſpoſitione huius Capituli
corroboratũ id, ꝙ dicit alius Ritus, quòd nul-
la exceptio impedit Ritũ videlicet adimple-
mentum, vel in perſona, vel in bonis, niſi rea-
9 lis ſolutionis, D. Caſtill. deciſ. 77. num. 2. qđ
dictum intellige ſecundum diſpoſitionem
præſentis ſtatuti.
10 Obſeruo hìc, ꝙ eſt differentia actionis in
rem etenim aliquando vna eſt fortior altera,
puta vehementius, & certius actor agit in eã
11 alios excludendo, vt creditor ſuper frumẽto,
ſeu ſemine mutuato ad ſeminandum præfert
omnibus alijs ſuper meſſe, quãuis corruptio
12 vnius ſit generatio alterius, ex notatis. in l.
procuratoris §. in tributum. ff. de tribut. act.
pract. Pap. ꝑ Belleſatis lib. 2. commu. opin.
fol. 347. num. 19. Decian. conſ. 50. lib. 3.
13 Excepto tñ dño ſoli, ꝙ adeo verũ eſt, ꝙ etiã
valet mutata forma rei, remanet tamen effe-
ctus, & emolumẽtũ Caſtr. cõſ. 36. n. 7. & ſeq.
14 lib. 1. & Surd. dec. 139. ex quo principio con-
cludit, ꝙ creditor etiã hypothecarius in fru-
mento eſt potior cæteris in farina, quia idẽ eſt
corpus, & eadẽ res, & dicã in lib. 1. praxis Si-
culæ nu. 5. & 6. verſ. conſuetudinariæ praxis
cuiuslibet loci reducitur primo ad ius com-
mune Rit. totius Regni.
15 Obſerua in verbo textus in ꝑſonã, nũquid
eo exiſtẽte carcerato poſſit ipſe creditor pete-
re mitti in tenutã bonorũ ſuorũ, ꝑ quo vide
Hypp. de Marſ. in pract. cauſ. crim. §. attingã
n. 53. licet quidã, de quibus, ibi ꝑ eum, & in re-
petit. rub. ff. de fideiuſſor. nu. 59. q. prin. & in
materiã iſtius cap. adde ẽt Fely. in C. cũ ali-
quib. de re iud. Deci. cõſ. 562. col. 2. & Guid.
Pap. in cõſ. 99. 105. & 114. Iaſ. in l. 1. col. 7. in
fi. cũ ſeqq. ff. ſi quis ius dicẽti nõ obtẽperaue-
16 rit, ſed huic Ritui eſt derogatũ per pactũ cui
ſtandũ eſſe pręt. ait l. iuriſgentiũ §. pręt. ait,
ff. de pactis, quia pacta ex cõuentione legẽ ac-
cipiunt l. cõtractus, ff. de reg. iur. & c. cõtra-
ctus de reg. iur. in 6. & iſtud pactũ eſt cõfor-
me diſpoſitioni iuris cõis, ex Neguſantio in
tract. de pignor. col. fin. ꝑ Deci. cõſ. 562. col.
2. lib. 3. Grãm. conſ. 95. col. 1. in ciuilib. tum
17 etiam quia hodie in cõtractibus ſolet apponi
clauſula quod liceat variari &c.
18 Adde tñ ſuperius dictis in hoc c. ꝙ in ma-
teria concurrentiæ creditorũ, habent tres de-
ciſiones oĩno ſciendæ ꝑ noſtros cõpatronos
cauſarum, quod videlicet;
19 Prima eſt Affl. in deciſ. 288. & quomodo
fiat deciſum eſt apud Franch. in deciſ. 82.
20 Item nũ creditor hypothecam habens ꝑ
priuatã ſcripturam, & apochã teneatur ſtare
cõcurſui maioris partis creditorũ? deciſũ ne-
gatiuè, Flamin. Chartar. Rotæ lenuæ in de-
21 ciſione 130. ex quibus deciſionibus ad ma-
teriam habes pluſquam alijs mille.
22 Vide etiam tractantes de pignoribus, &
hypothecis vbi diffuſiſſime huius rei argu-
menta diſcutiuntur.

Ad Capitulum XXXIII. eiuſque Commentarium obſeruatio trigeſima tertia.

1 ADVERTE, quod ſm Mar. Mutã
hoc cap. Ritus eſt correctũ per ea, q̃
dicit in cap. 53. n. 35. conſuet. Pan.
& reprehẽdit apoſtillã Franciſci de Neapoli,
2 ſed tu nota, ꝙ hoc nõ eſt oĩno verũ, neq. oĩno
falſũ, ſed in aliqua ſui parte Cap. hoc ritus
eſt correctũ, put patet ex his, quæ notaueto.
3 In capitolo iſto aſſignatur ... & modus
agendi per fideiuſſorem ſeruandũ contra de-
bitorem principalem, & in tali caſu adeo
fauet ſtatutum fideiuſſori, qui ſoluit, quòd
4 maiori priuilegio eum cumulat, quam cre-
ditorem principalem; nam debitor contra
principalem creditorem poteſt cedere bonis,
ſecus

ſecus autem de iure cõmuni Cumia, num.
4 8. non tamen poteſt contra fideiuſſorem, Ratio præter aſſignatam à Cumia, eſt, vt ego ſentio, quòd fideiuſſor in ratione debiti,
5 & obligationis inſolidum erat vna perſona cum ipſo debitore ex eadem cauſa, & contra-
6 ctu ex vi iuramenti, & coertionis, & hac de cauſa non conuenit cõtra eum per legem iuiari, qui cum codẽ debitore erat obligatus.
7 Sed immo fideiuſſor poteſt agere, & executionem facere contra eum nihilo exſpectato, aut affectato, ſed ad ſolã creditoris moleſtiã illatam contra eum in iudicio experiri.
8 Pro obſeruatione, addo primo, quòd notari debet id, quod dicit Cumia hic nu. 4. & 5. poſſe fideiuſſorem, qui dici ſtetit in obligatione petere, vt liberet̃, quod tempus eſt de arbitrarijs iudicis, ſed quantum ad Capitulum iſtud, quoad ceſſionem bonorũ reſpectu fideiuſſorum hodie debitor principalis gaudet beneficio ceſſionis ex alio Cap. Regni ꝓ-
9 batis tamen extremis caſuum fortuitorum iuxta cap. 190. & per mandatum Viceregiũ Marci Antonij Columnę olim Proregis per quæ corrigit̃ præſentis ſtatuti diſpoſitio, & habet̃ quod hodie admittit̃ ceſſio bonorum ex delicto conſumptorum, vt ludo, meretricio, baractaria, vita bacchanali, & alijs id ge-
10 nus ne ſi bona creditorum, vel hypothecata creditoribus ſunt fraudulenter occultata, vel niſi ſit debitor obligatus ad opera, & ſeruitia perſonalia, quę non veniunt beneficio bonorum ceſſionis cum ipſa bona ad res, & opera
11 ſeruilia ad perſonam ſe referant, & iſta ceſſio debet fieri parte citata, & debet iurare debitor, quòd in caſu pinguioris fortunæ ſoluerit cum clauſula deducto ne egeat, vt Alphõſus Rex in c. 190. hæc ſancit ſeruanda.
12 Obſerua ſecundo dictam ceſſionem bonorum non admitti niſi probatis conſtiterim infortunijs poſt contractum debitorium ſuccedentibus ex Rege Io. cap. 24. cart. 282.
13 Sed fallit hoc capitulum Regis Ioannis, quando ex contractu eſt cauſata lęſio, vt cõſtat ex capitulo in verſ. præterquam ſi debitũ deſcẽderit; ceſſio iſta à plebeijs debet fieri tacto lapide, aliàs eſt nulla ex Ferdi. Rege cap. 10. cart. 337.
14 Hodie ceſſiones bonorum non releuant fideiuſſores, nec inſolidum obligatos etiã tacto lapide, Carol. c. 65. cart. 421. & illi, qui cedunt bonis lapide nõ tacto gaudent quoad eorum pſonas tantùm, & non pro eorum inſolidum obligatis correis, & fideiuſſoribus, poſſũt tamẽ gaudere ipſi ꝯ fideiuſſores ſuos.
15 ſed caue a Cumia hic, quia eſt corruptus, ſed à nobis correctus.

Obſerua, quòd Hypp. de Marſ. in repetit. Rubr. ff. de fideiuſſ. cum concordantib. de quibus ibi ꝑ eum, & etiam in præcedenti 9. & de materia in q. 31. & q. 39. per Guid. Pap. q. 117. ꝑ Alexan. conſ. 72. Circa finem lib. 2. & in l. ſi. ff. de condit. indeb. dicunt, quid
16 iuris communis, & circa contenta in hoc capitulo, & Bart. in l. 1. ff. iud. ſolui. & ꝑ DD. in §. pen. & fi. inſt. de fideiuſ. ad verb. perſonaliter obligetur.

Nota quòd finalia verba huius capituli
17 peraptãtur ꝑ capitulum Caroli Imperatoris 65. vide etiam c. 10. Ferdinandi, & in iure cõmuni adde §. fi. inſt. de replicationib.
18 Obſerua pręterea in pſenti materia de ceſſione bonorum, vltra prędicta; id ꝙ habet̃ in l. 1. & toto titulo C. qui bonis cedere poſſũt.
19 Et præterea quæro an poſſit cedere bonis, qui dilationem quinquennalem impetrauit deciſum negatiuè Affl. dec. 378.
20 An qui negauit debitum pariter cedere valeat deciſum negatiuè, Affl. in dec. 379.
21 An qui commiſit dolum, vel in fraudem ſua bona alienauit? deciſum negatiuè ꝑ Doctores de Rot. in dec. 22. in tit. de reſtit. ſpoliat. in antiqu.
22 An qui de facto doloſe ceſſit bonis poſſit puniri? videas Magon. in deciſ. Luc. 88.
23 An ſpoliatus ceſſione bonorũ facere poſſit? deciſum affirmatiuè in deciſ. 30. de ſent. & re iud. in antiq. in Rot. Rom.
24 An hoc beneficium liceat in genere ſuo Monacho, q alium beneficio doloſe ſpoliauit? Reſpondeo negatiuè cum Capp. Thol. in deciſ. 466.
25 Et qd ſi ſine dolo ſpoliauit, an ad ceſſionẽ bonorũ admittat̃, vt agat in poſſeſſorio deciſum affirmatiuè. Card. Pute. in dec. 251. p. 1.

Num hęres in inuentario nõ confecto tali remedio vti poſſit, negatiuè Thoming. Triu. in deciſ. Venet. 8. p. 1.
26 An qs eodẽ gaudeat in delictis affirmatiuè Theſaurus in deciſ. 182. Senat. Pedem.
27 An cedens bonis poſſit agere affirmatiuè Marc. Ant. de Amat. in dec. Rot. Match. 93.
28 An lite pendente actionis iniuriarũ, poſſit ꝓſequi deciſũ ꝑ Capp. Tholoſ. in dec. 249.

Digitized by Google

29 An liberetur, qa ſoluat ad pinguiorē for-
tunam euentus deciſum affirmatiue, ſi vitu-
peroſa fieret ceſſio, alias ſecus, Guid. Pap. in
deciſ. 343.
30 An cedēs bonis deſinat eſſe dominus ſuo-
rum bonorum, deciſum affirmatiuè poſt di-
ſtributionem Capp. Tholoſ. in deciſ. 134.
An pēdente proceſſu ſuper ceſſione bono-
31 rū poſſit executari affirmatiuè, Capp. Thol.
in deciſione vigeſima octaua.
32 An ceſſioni bonorum poſſit renunciari af-
firmatiuè. Idem in deciſ. 61.
33 At Theſaurus in deciſ. 36. contrariam te-
nuit ſententiam.
34 An qui cum iuramento renunciauit huic
beneficio poſſit poſtea cedere bonis? deciſū
videas apud Dominos de Rota in deciſ.
31. de ſenten. & re iudic. in antiquis, &
Guid. Pap. in deciſ. 211.
35 Hinc conſtat; quòd nō obſtante iuramen-
to, quis admittitur ad ceſſionem bonorum,
tanto fortiùs eo non interueniente, & ſic
Theſauri opinionem proximè adductam eſ-
36 ſe ſequendam.
An exceptio ceſſionis bonorum impediat
litis conteſtationem, affirmatiuè Cappell.
37 Tholoſ. in deciſ. 136.
An cedēs bonis poſſit de creditis, debitiſ-
que actiuè, vel paſſiuè ante ceſſionem in iudi-
cio ſtare.
38 Negatiuè habetur deciſum p Doctiſſimū
Cornazanum in deciſione Rotæ Lucenſis
175. vbi pulchrè, & præclarè hoc punctum
peragitur.

Ad Capitulum XXXIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio trigeſima quarta.

1 CAPITVLVM hoc eſt correctiuū
duplicis iuris, videlicet ſtatutarij, &
communis; ſtatutarij quidem, quia
dupli petitio fideiuſſionis duobus modis po-
teſt obtineri alternatiuè ſcilicet, vel ſolutio-
nem, vel ſatisfactionem allegādo, etiam his,
vel earum altera non probatis, vel nō proba-
ta, ſed tantùm allegatis, vel allegata, & hoc
quantùm ad pręſtationem fideiuſſionis, inde
vero facta probatione ſolutionis, vel ſatisfa-
ctionis condemnatur debitor ad dictum du-
plum.

2 Nota ſatisfactionem hic intelligi, etiam
pignoris dationem, idem Cumia ex plu-
ribus in capitulo ſuperiore 32. nume. 5.
corrigit hoc capitulum ea, quæ dicta ſunt,
Capit. 9. in quo plures caſus aſſignantur
pro duplici præſtatione, ſed in hoc capit.
34. duo tantum traduntur nimirum ſolutio,
vel ſatisfactio.
3 Adde etiam in verbo ſolutionem, quòd
quādo debitor eſt obligatus creditori ex plu-
ribus contractibus, & ſummis diuerſis in
cauſa, & origine, quòd ſi creditor cogit eum
ſoluere, & ipſe ſoluiſſe prætendat, ſed ſolutio
poteſt applicari pro alia cauſa, ſeu pro vna
4 ex pluribus, an creditor poſſit cogi ad du-
plum videtur, quòd ſic, quia ſolutio eſt ſim-
pliciter facta, quæ poteſt applicari in caſum
5 eligendum per ſoluentem Rot. Gen. deciſ. 6.
num. 11. & 16. aut in grauiorem cauſam ea-
dem Rot. dec. 121. Menoch. de arbit. lib. 2.
caſ. 493. & hoc allegans debitor poteſt cogi
facere creditorem ad præſtandum de duplo,
6 cum tamen ad condemnandum. Tu cogita;
quia punctus eſt pulcher, de quo ī libro meo
praxis Siculę, latè dixero, nam videtur quòd
ſi ſolutio eſt proportionata ad vnum debitū,
7 quantitatemque debitam, vel eius annexa, &
connexa cenſeē facta ad extinctionem ipſius:
& ſic conſequenter dico, quòd debitori petē-
8 ti dupli fideiuſſionem in tali caſu conceditē,
facit Magon. dec. 13. nu. 26. Rota Flor. qui
alios citat. Tum quia debitor poteſt ſoluere
9 in quam vult cauſam ſic pariter dicere ſolu-
tionem factam, Menoch. vbi ſup. caſ. 493.
Rebuff. in conſt. Reg. lib. 2. tract. de pręcon.
& licit. gl. 1. nu. 3.
10 Sed hoc fallit ſi ſoluit Procuratori Mant.
ſing. 542. ſed an ſi debitū ſit delegatum debi-
11 tor liberetur tertio creditori promittens, ita,
ut iſta ſit vera ſolutio? Reſpondetur, quòd ſic
Aftl. dec. 353. Rot. Gen. dec. 37. & Cardi-
nalis Pute. dec. 126. num. 5. lib. 3. quia dele-
12 gans ſoluit, & ſic liberatur. Rot. Gen. deciſ.
60. nu. 11. & Decius conſ. 421. lib. 2. & ſolu-
tionis vires continet delegatio l. qui liberti-
nus 37. §. ſed ſi creditor, ff. de oper. liber.
& debitorem liberat. l. 3. C. de nouat. Fal-
13 lit in delegatione decocti, vel quaſi, Magon.
deciſ. 30. Cum hoc capitulo facit cap. ſupe-
rius 104. alias 9.

Ad

Ad Capitulum XXXV. eiuſque Commentarium obſeruatio trigeſima quinta.

1 PROCEDIT cum eadẽ diſcordan-
ria prout ſupra; Et in eo eadem de-
cantatur cantilena, ita vt mirum ſit,
quoties repetat̃, ſeu inculcet̃ iſta dupli mate-
tia, vt alibi ego tetigi, ſub diuerſa tñ ratione;
2 veluti in hærede, qui non tenet̃ præſtare ſi
ignorauerit de oppoſitis ꝑ debitorem, quia
præſumit̃ ignorare facta defuncti, & hoc ca-
3 pitulum cumulat ad hanc præſumptionem
de iure cõmuni iuramentũ heredis, ꝑ quòd
iuret nullam de oppoſitis habere notitiam,
præſertim, quando agit̃ de damno euitandō,
4 & non de lucro captando; & quando conue-
nit̃; ſecus autem ſi agit, nam tunc non præſu-
5 mit̃ ignorare aliter autem ſi ex aduerſo affe-
rant̃ libri, de quibus actor neſciebat, & præ-
ſertim ſi agit̃ de his, quæ in teſtamento non
6 continentur, nam alias præſumeretur ſcire in
teſtamento contenta.
7 Adde etiam, quod in hoc puncto hæres
contra factum defuncti venire nõ poteſt, ne-
que defunctum de mendacio arguere, & no-
8 ta hoc, quia frequẽter accidit in facto, Oſaſ.
dec. 41. n. 10. & dec. 180. Affl. in dec. 112. &
240. Ioſeph. Ludo. dec. Luc. 54. non venit
9 etiam nomine proprio, l. 14. C. de reiuendic.
& l. 3. C. de reb. alien. non alienand. ſed põt
10 hæres venire contra factum defuncti illegiti-
mũ, Oſaſc. dec. 181. Domini de Rot. in dec.
170. de iure patronat. in antiq. Rol. conſ. 71.
11 lib. 2. nu. 35. & quando in alijs caſibus poteſt
hæres venire contra factum defuncti, vide
Bartol. in l. 2. C. ſi in fraudem Patronũ, n. 6.
12 Caſus eſt in quo heres poteſt reuocare cõ-
feſſionem defuncti erroneam probando con-
trarium, vide Affl. dec. 233. & ego dicã alibi.
13 Factum tamẽ defuncti non retractatur ex
perſona hærediss minoris, l. 2. ff. de his, q. b.
vt indig. her. auf.
14 Sed ſingulariter nota, ꝙ nomine hæredis
nominati in contractu, etiam ad ſingularem
ſucceſſionem pertinet. Gomes Leon. in dec.
16. in dec. diuerſorum, & ſic videtur in hoc
c. heredem poſſe intelligi.
15 Obſerua preterea praxim notoriam in hac
contingentia facti, quòd practicat̃, & obſer-
uatur vt mittat̃ cedula per actorem, ſeu cre-
ditorẽ ipſi hæredi, & tunc ipſe hæres non põt
16 allegare ignorantiam, & debet eſſe edoctus;
& ſic tenetur præſtare de duplo, citat̃ ad hoc
17 communiter praxis cõis, & ſufficit, quia pra-
xis eſt vera legũ, ſeu ſtatuti interpres, & dicta
18 cedula debet eſſe notificatoria, ſeu denuncia-
toria eorum, quæ petuntur.
Addo Iaſonẽ in l. diuortio §. interdum in
vltimo notab. ff. ſol. matrim. ergo à ceſſante
19 ratione procurator tenetur præſtare de dicto
duplo cum non ſuccedat in alterius mortui
ius, ſed viui, & de facili poteſt ſe informare,
& præſumitur quod veniat inſtructus, ſecus
in hærede.
20 Obſeruo quoque, quod materia huius du-
pli ꝑſtationis fundat̃ in eo, præter alia ſupra
& infra tum dicta, tum forte dicẽda; quod ẽt
punit̃ creditor, quia ſic petẽdo bis dr̃ debitũ
petere, & ſic plus debito, cum hac tñ differẽ-
21 tia, ſeu particulari obſeruanria, quòd petens
plus, debitum omittat: ex l. vnica C. de plus
petitionibus, quod plus quadrifariam com-
22 mittitur: Primo, quòd cautio extorqueatur
de maiori ſumma, Secũdo, quod fit doloſè,
Tertio quod reus ſit vocatus in iudicium, &
lis conteſtata. Quarto, quòd in probationi-
bus liqueat de dolo actoris.
23 An autem huiuſmodi legis diſpoſitio lo-
cum obtineat in petenre totum indebitè, de-
ciſum negatiuè. Surd. pulchrè in deciſ. 65.
24 An petens plus debito veniat à iudice in
expenſis condemnandus vltra pœnam amiſ-
ſionis ſuorum iurium affirmatiuè, deciſũ fuit
doctiſſimè per Viui. in deciſ. 427.
25 Et ſic conſtat, quàm ſit bono iuri exoſum
plus petere ex pertinacia creditorum.
26 Obſerua poſtremo, quòd hæredes in qui-
buſdam caſibus poſſunt conueniri, vti hære-
des ex l. pro hæreditarijs C. de hæred. act.
27 Sed dubitant doctores, an heredes poſſint
conueniri inſolidum, & vera, ac communis
diſtinctio eſt, quòd tenetur pro hæreditarijs
porrionibus, ex l. 1. ff. ſi cert. perat.
28 Quod limita fauore alimentorum, quia
poteſt quilibet ex heredibus inſolidum con-
ueniri: licet ſecus ſit in alimentis de præteri-
to: de Franch. in dec. 102. q̃ deciſio deſeruiet
ad textum in l. 3. ff. de aliment. leg.
29 Limita ſecundo in actione hypothecaria,
quæ cõpetit inſolidum contra vnum ex plu-
ribus heredibus, apud quem pars rei cẽſualis
reperitur pulchrè; Theſaur. deciſ. 82. p. 2.

30 Sublimita in cenſu feudali, Boer. in deciſ. 66. & Viui. in deciſ. 333.
31 Limita tertio in obligatione indiuidua. Iaffred. in deciſ. 29.
32 Limita quarto in anniuerſarijs quæ relinquuntur eccleſijs pro defunctis. Guid. Pap. in deciſ. 576.
33 Limita quinto in caſu Theſaur. dec. 67. p. 2.

Ad Capitulum XXXVI. eiuſque commentarium, obſeruatio trigeſima ſexta.

1 CONCORDAT, & in aliquibus diſcordat, put in ſuperioribus præcedentibus Capitibus dictum eſt. In hoc Cap. adhùc inſiſtit in duplo, ſed ampliat dicti dupli tempora, quod concordat cum alio capitulo.
2 Item ſi lata ſentẽtia ſupra eodem Ritu, & cõſecutio huius dupli nullo modo poteſt ſuſpendi, ſed pari paſſu ambulat ſicut ſenteatię executio; & nullo p victum tentato remedio deuolutiuo poteſt impediri eius executio, &
3 in duobus temporibus videlicet infra quindenam, & poſt latam ſententiam primæ inſtantiæ in cauſa ſcilicet oppoſitoria, infra tñ
4 annum debet nihilominus præcedere probatio pro conſecutione dupli, veluti probatio teſtium, & inſtrumentum, quæ vere probationis ſunt ſigna, non tamen eſt ſatis proba-
5 re per confeſſionem partis, etiam in ſubitionibus, nam hæc nõ eſt ſatis ad duplum, quia non eſt probatio, ſed releuatio ab onere probandi; quod intellige ſi poſt executionẽ con-
6 feſſio facta fuit; ſecus autem ſi ante, vide Cumiam hìc, qui in parte non placet; nõ tamen
7 tenetur ad duplũ creditor coactus à debitore præſtare de duplo; quia iurato à debitore de ſolutione grauatus eſt creditor, & ideo debet releuari ab onere præſtandi de duplo.
8 Euitatur tamen pena dupli reuocata executione per creditorem ex errore facta, ſed teneo deberi ſoluere expenſas iudicij, ſi quas debitor fecit ex dicendis infra; ſed Bart. in l.
9 cum te. 5. C. de trãnſact. vbi vult, quòd probatio per cõfeſſionem eſt ſufficiens ſicut probatio per inſtrumenta, eſt vitandus.
10 Adde, quòd confeſſio ubilè non eſt probatio Magon. dec. 25. Lud. nu. 27. Oſaſc. deciſ.
11 10. ſed an releuet debitorem præſertim ſi iurauerit, nam tũc videtur potius ex delatione
12 iuramenti releuari, quàm ex cõfeſſione, quia cõfeſſio iurata omnem repellit allegationem in contrarium, niſi iuſta ex cauſa Afflict. in deciſ. 83. num. 3.
13 Sed nota ſingulariter, quòd iſta confeſſio non probat numerationem in tertij præiudicium; q a differt numeratio, & cõfeſſio Affl. in deciſ. 150. nu. 35. & plures, quos citat.
14 Sed obſerua, quòd probatio per confeſſionem de qua hìc nu. 4. ſupra; nõ eſt probatio, ſed pbationis relaxatio, ſeu leuamen, ſed q a materia iſta eſt vtilis, frequẽs, & quotidiana, & de ea multa tribunalia diuerſimode deci-
15 derunt, ideo ad infraſcriptas deciſiones receptiſſimas procedatur, nimirum, quòd iſta talis
16 cõfeſſio debet eſſe iudicialis, quia extra iudicialis regulariter non probat, ex l. 1. ff. de interrogat. act. quę textus deciſio quattuor ha-
17 bet limitationes, prima eſt, quando confeſſio extra iudicialis eſt cum cauſa, vt puta depoſiti facta proponeretur, ea enim quæ fit ſine cauſa, quæ confeſſio indiſcreta dici ſolet, non facit probationem. Viui. deciſ. 191.
18 Secunda eſt limitatio, quando talis confeſſio eſſet geminata, vt p Affl. in deciſ. 337. & Fabius in deciſ. 25. de probationibus, quo caſu etiam facta parte abſente pbat in deciſ.
19 79. p. 2. Limitatur tertio ſi fuerit emanata p exoneratione conſcientiæ, Viui. in dec. 486.
20 limitatur quarto, ſi tenderet ad liberandum, quàm limitationem Accurſius in pleriſque locis traddit, vt in l. noſtra, & in l. vnica C. de confeſſ. & in Authent. de teſtibus §. & licet, verſ. pro ſolutione, vbi textus; hoc pbat
21 collat. tu vide Guid. Pap. in ſua deciſ. 176. debes tamen hoc intelligere hoc modo, ſcilicet ſi parte pſente facta proponatur, duoſque
22 p teſtes probetur, q ſub intelligas, niſi contractus obligationis eſſet in ſcriptis celebratus, tunc enim ſubintraret diſpoſitio l. teſtiũ, C. de teſtib. cũ auth. ibi poſita, & ita aduer-
23 tit Affl. in deciſ. 8 a. licet illud de patris præſentia non careat contradictoribus aſſerentibus etiam abſente parte procedere, & iam ex deciſionarijs ita firmat Guid. Pap. in dicta deciſ. 176. in principio, quod quãdo in praxi
24 (Ad noſtrates dico, & regnicolas doctores, obtinueris nuncia mihi, cõcludo ergo talem
25 confeſſionem abſente parte, non valere ſicut, & ita deciſum refert Theſaurus in deciſ. 109. ſed hoc caſu, quid erit? dicas ſic, q ſi debitor

allegat

allegat ſolutionem, datur ei iuramẽtum ſup-
26 pletorium, ſin vero nudã ſolutionis acceptæ
confeſſionem, tunc extricabit ſibi dẽtes; ratio
27 tio eſt, quia ſolutio eſt illa, quæ ſoluit obliga-
tionem, non autem confeſſio, quæ eſt modus
probandi ſolutionem. Ita doctè Fab. in dec.
25. & 62. de probat. ideo ſit cautus curialis.
28 Quæritur ſi creditor pluris; quam ſibi de-
bebatur confeſſus ſit ſe recepiſſe, quid iuris
reſpondeo, quòd debet ſcindi confeſſio, vt li-
beret, non autem, vt obliget, Fab. in dec. 31.
de teſtibus, & deciſ. 23. eodem, ſi vis ſcite (ne
29 erres) quomodo in ſupradicta contingentia
facti, cõtractus dicatur inſcriptis celebratus,
ad id, quòd paulo ante dictum eſt. Cõcurrit
hìc quæſtio ob indiuiduitatem materiæ, an
confeſſus ſe fuiſſe citatum extra iudicialiter,
abſente parte, probet, quod citatio deuenerit
ad eius notitiam, vtique; & hæc poteſt eſſe
30 quinta limitatio, vide Creſcentium in deciſ.
Vinc. de Confeſſ. ad materiam vide Ludou.
in deciſ. Peruſ. 9. & Pute. deciſ. ... & 52. lib.
2. vbi dant ſextam limitationem, de iure
Canonico.

Ad Capitulum XXXVII. eiuſque Commentarium, obſeruatio Trigeſima ſeptima.

1 CONCORDANT cum hoc cap. notata per Regnicolas in c. 99. 101.
102. 112. 114. 124. 171. 193. & cũ l.
ſicut in annos. ff. quib. mod. vſusfruct. amitt.
& l. 1. C. de execut. rei iudic.
2 Capitulum hoc notabile eſt, & vndequa-
que proſiguum, quod actio in inſtrumento
publico in Sicilia facto datur in debitorem;
3 & quando non eſt de caſibus pro quibus cõ-
ceditur executio in eius locum ſurrogatᷓ mo-
dus ꝑ viam cedulæ; in qua narratur factum,
ex quo tenetur debitor; qui fuerit pluries re-
quiſitus, & noluerit reſpõdere, ideo M. R. C.
4 dat ei poſſe ꝓbare infra quindecim dies ſuas
exceptiones, & iura, quibus elapſis, & nihilo
ꝓbato condẽnatᷓ ſoluere, & modũ ſeu formã
5 mittendi cedulã docet Rex Alphon. videlicet,
6 quod mittit vna copia parti conſimilis illi,
quam fuit mandatũ recipi ꝑ iudicẽ, & altera
7 copia iudici cũ inſtrõ, vel ſnia, ſi hæc infra
annũ non fuit executioni mandata; & petitᷓ
exequi ꝑ actionẽ in factũ, vel qñ obſtat lap-
ſus decẽnij, & in omnibus alijs caſibus, qui
non expreſſantᷓ per Capitulum 19. de quo ſu
pra, & alia vide hic per Cumiam.
Sed addo, & obſeruo particulariter, quòd
8 dato ẽt, ꝙ cedula eſt inſtantia, & iſta inſtan-
tia eſt exercitatio dicti iudicij a principio li-
tis, vſque ad eius finem, & perempta dicta
inſtantia nõ perit cauſa, nec ius parti, ſed ite-
9 rum incipit tela iudicij, & dato ẽt, ꝙ decen-
nij ꝑſcriptio non eſt appoſita obligationi, ſed
ſolũ ſolutioni, & modo exigendi, ex quo non
10 tollit radicem debiti, & ꝑſuppoſito hic agi de
modis interrumpendi decenniũ, & ꝑſcriptio-
nem ipſius, agitẽt de cõfeſſione, & eius qua-
litate, & de interrogatione, & reſponſione fa-
cta coram iudice, & per iudicem ad reum, &
11 quæ differentia ſit inter confeſſionẽ, aſſertio-
nẽ, & profeſſionẽ, ac etiã de multis alijs, nec-
12 non de modo agendi, ex pacto de retrouẽdẽ-
do, & de oppoſitionibus ꝯ pactum de nõ op-
ponendo, & qñ ꝑſcriptio locum habeat, nec
13 ne, a die ꝯctus, vel ab annua penſione debita.
Præterea de reuocando confeſſionẽ, ẽt ꝑ
14 doctorẽ facta ex ignorantia iuris extrauagan
tis, vel textus dubij, a nu. 95. & ſeqq. & datur
practica circa confeſſa, per partem a nu. 107.
& ſeqq. per Cumiam, quẽ hic vide, quòd ſu-
15 per cõfeſſione ſibi occurrerit; & quæ ſint cau-
ſæ, quæ pñt agitari ꝑ viam cedulę, & an feu-
dales? habes hic, in finalibus q̃ſitis, quę fa-
16 cit Cumia, & tñ vltra hæc obſeruo, quòd in
17 Regno hodie cõfeſſio ſub vnica oratione cõ-
tenta non dẽt diuidi maxime, ſi non habet ꝑ-
ſumptionem iuris contra ſe Caſtill. in deciſ.
22. n. 12. & ex Bartolo in l. Aurelius, §. idem
conſenſit, & confeſſio qualificata dẽt in to-
18 tum acceptari, vel in totum reijci, dec. ead.
n. 13. Rimin. iun. in conſ. 127. & confeſſio fa-
19 cta cum qualitate aliqua, quæ qualitas reij-
ciatur, vel vitietᷓ de iure, & ea reiecta remanet
confeſſio. Gratus in conſ. 93. n. 6. lib. 1. Alex.
conſ. 2. col. pen. & fin. Menoc. de arbitrarijs,
caſ. 93. n. 36. Rot. Gen. dec. 95.
20 Adde præterea, ꝙ confeſſio facta corã Prĩ-
cipe oretenus, vel in ſupplicatione porrecta
nocet confitenti. l. cũ precum, ibiq. no. Bald.
& alij, C. de liberal. cauſ. & Gabriel de con-
feſs. concl. 4. & Capyc. ac additio ad eum in
dec. 71. vbi pulchre de confeſſione facta, ſeu
porrecta coram Principe.
21 Verum, qa tota materia ꝑdicta verſari vᷓ
circa confeſſionem, eiuſq. qualitates; de qui-
bus

bus quidē nos alibi in hoc tractatu fusè petegimus; ideo de eis plura hic dicere nō oportet; verū enim uero, q̃a incidit hic agere de
22 pſcriptione viæ executiuæ, & cõſequēter ipſius decēnij, ideo de pſcriptione aliquid pro-
23 ut cõcernit pſentem materiā d camus, & q. dē primo ſciendū eſt, ꝙ in hoc caſu elapſu decennio licet non poſſit peti executio inſtrī p iſtud cap. tñ poterit pduci ad probandū tale inſtrum; ſm Bald. in l. plane, ff. quod falſo.
24 tuto. auct. vide not. per Ferrar. in cautela ſua 50. cum concordantibus, de quibus late ibi p eum, & Frāc. de Cremon. ſing. ſuo 140. Fely. in c. cum venerabilis col. 8. verſ. tribus modis de exceptionibus, & vide circa decenniū, quando currat, q̃ dixi in alio Ritu hic, & Grauet. conſ. 212. col. 2. ſed hęc pręrmitto, &
25 dico ꝙ via executiua ſi in vno releuat, & pdeſt actori, in alio tñ reum debitorē iuuat beneficio pſcriptionis decēnalis, q̃ non perimit in totum ipſam actionē contractus, vt alias facit præſcriptio de ſui natura, vt conſtat ex
26 eo, quia pſcriptio ipſa tollit penitus ius agēdi, & ideo ex iure præſcribendi acquiſito pro reo excipitur ex l. ſicut C. de præſcriptione 30. vel 40. annorum, & omnes actiones, quæ
27 minori tempore limitatæ non ſunt 30. annorum ſpatio præſcribuntur, at ex iure Regni ſpatio decem annorum dicta actio executiua præſcribi dr, licet de iure cõi actiones 30. annis pręſcribūtur, niſi etiam ex iure cõi minori ſpatio præſcribi diſponatur.
28 Triginta enim annis præſcribit iuri agendi ad ſupplementum legitimæ Moli. deciſ. 3. de præſcript. Boer. deciſ. 250. ſic etiam reductioni ad arbitriū boni viri Affl. in dec. 132.
29 Ita executioni ſententiæ, idem Afflict. in deciſ. 245.
30 Limitatur ſi ſit cæpta executio, & minus finita Achill. de Graſſis in deciſ. 5. de præſcri-
31 ptionib. & etiam iuri menſurandi præſcribit triginta annis, Theſaur. deciſ. 186. ſic remedio capituli reintegrandæ 3. quæſt. 1. Seba-
32 ſtian. Medi. 18. & eodem ſpatio cōtra fiſcum Surd. deciſ. 1. Pariter beneficio l. 2. de reſcindend. vend. Anto. Fab. deciſ. 11. hoc tit.
33 Et quòd præſcriptio 30. annorum pcedat in actione pſonali etiam cum mala fide not. Mar. deciſ. 436. part. 1.
34 Ita etiam 30. annis præſcribitur pacto de retrouendendo, quandocunque etiam ſtante iuramento vide Boer. in deciſ. 182. nu. 12. vbi
35 pluries fuiſſe iudicatum, refert, per Curiam, & in deciſ. 351. vide Anto. Fab. in deciſ. 3. & 4. hoc tit. & in hoc puncto Myſing. in cent. 1. obſeru. 16.
36 Dicit ne tempus quidem centum annorū ſat eſſe, fuiſſeque per Camer. Imper. multoties, ita deciſum.
37 Sed quanto tempore præſcribatur famuli ſalariū? fuit deciſum per triennium, Gramm. deciſ. 354. Romæ verſ. biēnio per bullam Pij Quinti 33. in Bullario fol. 973. vt refert Gratian. deciſ. 53. ſed in Regno noſtro eſt Capit.
38 62. Regis Ferdinandi, vbi diſponitur, quòd ſeruitia pſonalia debēt peti infra quinquennium, vel infra annum poſt mortem debitoris ab eius hæredibus.
39 Et quanto tempore ſaluiano interdicto? deciſum 10. annis, inter præſentes, & 20. inter abſentes idem Grarian. deciſ. 15.
40 Et quāto iuri offerendi? Theſau. dec. 157.
41 Et quāto cenſui, ſeu penſioni emphyteuticæ? idem deciſ. 114.
42 Quanto accuſationi fractę pacis? deciſum viginti annis, Myſing. cent. 4. obſeruat. 35. Sic accuſationi homicidij voluntarij, vel caſuali Theſaur. deciſ. 208.
43 Quanto tempore præſcribantur res patrimoniales imperatoris deciſum 40. annis vt Guid. Pap. deciſ. 416.
44 Quāto accuſationi de adulterio? deciſum eſt per quinquenniu m cōtinuum, Thoming. deciſ. Lupſienſ. 39.
45 Quanto annuæ præſtationi? deciſum 40. ann. Guid. Pap. in deciſ. 407. cum ſeqq.
46 Quanto iuri patronatus? deciſum tēpore immemorabili, Mar. deciſ. 141.
47 Quanto tempore præſcribantur bona indiuiſa? Boer. deciſ. 58.
48 Et quanto collectæ? Auditor Peruſ. dec. 3. de hoc diſputat, vide eum.
49 Quanto contra pauperes incertos? deciſū centum annis Boer. deciſ. 39.
50 Quanto facultati nominandi? deciſum anno, Surd. in deciſ. 226.
51 Et hæc dicta ſint occaſione pręſcriptionis decennalis, de qua in præſenti capitulo? verum, quia omnis pręſcriptio, tām de iure cōi, quàm ēt de iure Regni noſtri pōt interrūpi.
52 Ideo de interruptione ipſius aliquid dicere locus iſte depoſcit, quapropter dico primo, quòd ex l. cum notiſſimi §. immo C. de præſcript. 30. annorum, & ex deciſ. Peguer.

157. per ſolam citationem interrumpitur
præſcriptio.
53 Limita primo ſi nũtius retulit ſe citaſſe,&
in actis cauſę cõſtat Ann.Rober.dec.5.lib.3.
54 Limita ſecundo,quando actor in termino
citationis comparuit aliàs actore,vel reo ci-
tato non comparente citatio circumducitur,
& ſic non operatur effectum interruptionis
præſcriptionis, Maynard. in dec.27. lib.1.
55 Sed præſcriptio in criminalibus per quæ
interrumpatur de iure communi ꝑ ſolam li-
belli oblationem, aut inquiſitionis à iudice
formationem Ioffred.in deciſ.252.
56 Sed an in tali caſu ſit citatio neceſſaria,de-
ciſum negatiuè Anton. Fab. in deciſ. fin.C.
de rei vendicat.
57 An vero interrumpatur ꝑ citationem mi-
nus legitimè factam? negatiuè, dictus Ioſ-
fred. in deciſ.192.
58 Et quibus actibus interrumpatur præſcri-
ptio decidit Surd.in deciſ.5.
59 Sed num præſcriptionis interruptio,quæ
proponitur in l.fin. C. de duobus reis proce-
dat facta petitione partis debiti cõtra vnum
ex reis debendi? deciſũ negatiuè Theſaur. in
60 deciſ. 203. & quomodo ꝑ citationem inter-
rumpatũ vide Mar. in deciſ.326.p.2. vbi fuſe
reliqua quæ poſſem hic de præſcriptione di-
cere differenda dijudico.
61 Nota,quod iſta exceptio poteſt opponi ad
impediendum litis ingreſſum,ſed alio modo
proponitur ad impediendum litis prædictæ
ingreſſum,& alio modo ad merita cauſæ.
62 Primo modo proponitur, quòd aduerſa-
rius non debet audiri, vel non poteſt agere,
quia eius actio eſt perempta pręſcriptione,&
tunc probata exceptione ſequitur abſoluto-
ria ab obſeruatione iudicij.
63 Aliàs autem ſecundo modo, videlicet ad-
uerſarius meus in hac cauſa non fouet iuſti-
tiam, quia præſcriptum eſt contra eum, &
64 tunc probata exceptione ſequitur abſoluto-
ria definitiua,ita colligo ex Bart. Ang. Aret.
in §. æque col.6.& in §.appellantur col. 40.
Inſt.de except. & in l.fin.ff.pro ſoc. Iacob.de
Aretin.& Iacob. Butrio,& Gueliel. de Cun.
prout eos refert,& ſequitũ Salyc.in l. emptor
C.de long.temp.præſcript.& Bart. in l. cum
quærebatur ff. iudic.ſol.

Et hæc ſatis pro huius capituli obſeruatione pro modo eſſe arbitror, nunc alia proſequamur.

Ad Capitulum XXXVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio trigeſima octaua.

1 PRO concordantia cum vtroque iure,
& ꝑ mira ſtatuti pręſentis, & legum
obſeruatione:præſentis,capituli do-
ctrina in Regno eſt frequentiſſima, & valde
obſeruanda, & ideo noto primo prætcrea,
2 quæ remiſſiuè videre poteſt ſtudioſus lector
apud Cumiam hìc, quòd cauſæ ſummariæ
ex textu ſũt decem,& nouem ſcilicet litteræ;
cauſæ breuiores infra vncias quinque, cauſæ
alimentorum futurorum, cauſæ poſſeſſoriæ,
cauſæ de officio habendo; cauſæ iuriſdictio-
nis; cauſæ ſeruitutum; cauſæ iuris protho-
miſeos, cauſæ dupli cõtra creditorem victũ,
cauſæ ſtatus,& filiationis,cauſæ ſalariorum,
& mercedis, cauſæ mercantiarum ab vncijs
decem infra,cauſę dotis promiſſæ etiam ſine
ſcriptura,& cauſæ reditus,cauſę adminiſtra-
tionis tutelæ, cauſæ procuratoris, cauſæ ne-
gotiorum geſtoris,& cauſæ cuiuſcunque ad-
miniſtrationis,vſque ad vncias viginti,& nõ
vltra,ac poſtremo cauſę miſerabilium perſo-
3 narum, & in his cauſis nõ ſeruatur ordo, pu-
ta,oblatio libelli, litis conteſtatio; iuramen-
tum de calumnia, nec,vt depoſitiones teſtiũ
ſcribantur, & publicentur, vt ſententia ſcri-
batur,& ſententia proferatur,& hoc eſt ſi cõ-
mittatur cauſa ſummaria, & de plano ſine
ſtrepitu, & figura iudicij ex quo cauſæ deci-
4 dũtur relicto iure poſitiuo, & ſatis eſt ſeruari
ius gẽtium, & iudices expediunt dictas cau-
ſas manu quaſi regia,& ſola facti veritate in-
5 ſpecta,ſicuti Deus. Caue tñ ne omittas pro-
bationes neceſſarias, quæ ſũt de iure diuino,
& in ore duorũ, vel trium ſtat omne verbũ,
nec poteſt omitti citatio; dictæ enim cauſæ
6 dicuntur ſummarię reſpectu ordinis iudicia-
rij,non autem ratione probationum, nam in
eis etiam requiritur plena probatio,& alia de
quibus Cumia noſter hic agit, quem vide
omnino.
7 Sed ad textum ex Cumia adde alias cau-
ſas ſũmarias primo videlicet, qñ tertius cõ-
paret pro ſuo intereſſe, & vult impedire exe-
cutionem ſententiæ, nam ſummario modo
debet conſtare de eius intereſſe antequam
admittatur.
8 Secundo in actione ad exhibendum. Ter-
tio in cauſa, vbi legatarius petit ſatiſfactionẽ
ab

9 ab hærede nomine legatorum. Quarto in cā
examinationis teſtium ad perpetuā rei me-
moriam; quia in tali cauſa debet cōſtare iu-
dici, cur vult producere actor tales teſtes vi-
delicet, q̄a ſunt ſenes, & valetudinarij. Quin-
10 to in cauſa actionis impedimenti ad obtinē-
dam ſecundā dilationem. Sexto in omnibus
11 emergentibus, & incidentibus cauſis, & arti-
culis, ſi tñ ſint huiuſmodi qui reuocata defi-
nitiua, ipſique quoque reuocētur, ex quo nō
prorſus præiudicant partibus, & ſic cauſæ sū-
mariæ ſunt vigintiquinque huc vſque.
12 Præterea cauſa ſummaria dr̄ ratione bre-
uitatis terminorum, quia in tali cauſa termi-
ni abbreuiantur nō tamen tolluntur, nec qđ
prætermittatur ordo iudiciarius, qñ commit-
titur cauſa sūmaria abſque verbis de plano,
abſq. ſtrepitu, & figura iudicij, & iſta abbre-
13 uiatio alias præter dictas cauſas, non eſt lici-
ta, & hæc eſt cauſa, q̄ quādoque incidunt ar-
ticuli circa modum procedendi, & quòd vna
14 partium diſſentit, & petit q̄ procedatur iuxta
naturam cauſæ, de quo puncto nos ſupradi-
ximus, quę difficultas ceſſat, qñ modus eſt ab
vtraq. partium admiſſus, & hoc ex ea cauſa,
15 quia in caſu etiam ordinariè procedendi ex
forma Ritus poſſunt termini de cōſenſu par-
tium breuiari, per Doctores in cap. cum dile-
ctus de reſcriptis, tunc enim breuiatur termi-
nus, qñ vna partium renunciat termino ſuo,
16 ex quo ſtatim cadit, & dies alterius partis ab
breuiantur, ēt termini propter periculum pe-
remptionis inſtantiæ, & currit ad horas, &
momenta, vt poſſit fieri, eſtq. ēt ſummaria.
17 Item ſummaria, p̄ter dictas, eſt cauſa mo-
dica ſecūdum aliquos, qñ non excedit duos
aureos, quidā vero ſi eſt minor quinquagin-
ta libris aureis, aliqui ſi ea eſt minor decē au-
reis, vt Accurſ. & alij in authent. niſi breuio-
res. C. de ſent. ex breuic.
18 Sed ego puto aliquid remitti in hoc arbi-
trio iudicis habita ratione perſonarum, ea-
rumque diuitiarum, & fortunæ.
19 Sed ſecundum iura Regni iſta modicitas
eſt terminata p̄ conſtitutionem dilationes ex
duobus Auguſtalibus infra, ſed ab iſtis cau-
20 ſis remota eſt appellatio, non tñ deſunt alia
remedia, de quibus ſupra, & hoc de iure ciui-
li tantū, ſecus autem de iure Canonico.
21 Aduerte etiam præter quæſtiones alimen-
torum, quibus, p̄ quos, vbi, qñ, & quomodo
taxentur, hìc egregie per Cumiam habetur a
nu. 65. ad 104. & incidēter de alimentis litis,
ſeu pecuniola, vt vulgo dr̄ a dicto nu. 104. ad
num. 109.
22 Et memora id, quod habetur in num. 105.
vbi dicitur, quòd non habenti fideiuſſorem
23 etiam traditur pecuniola; notato etiam ex
Cumia hìc haberi tamquam ex cornucopia
totam materiā poſſeſſorij ferè per omnes ca-
ſus, & petitorij, deque eius interdictis priui-
legijs, & iuribus, & velim; quòd aduertas, ne,
24 dum Cumiam habes ſuper hac re fęcundiſ-
ſimum pro omni ferè caſu, alios quæras, &
dum exteros doctores perquiris, peregrineris
& proprios, noſtroſq. regnicolas.
25 Habes etiam materiam ſpolij luculentiſſi-
mè, iura beneficiorum, & caſus, & hoc a nu.
109. verſ. quarto nota ibi cauſæ poſſeſſoriæ
vſque ad nu. 387. incluſiue, in quibus locis ēt
26 reperiuntur deciſi multi caſus feudales ex iu-
re Regni, & eius obſeruantia, nec non, & ea,
quæ in Regno practicātur circa electionē fo-
27 ri Principis, & alias declinatorias viduarum,
earumq. conſortium litis, vide hìc a nu. 455.
ad finem.
28 Adde ad verb. Cumiæ vndecimo nota ibi
cauſæ ſalariorum, & mercedum, quòd in hac
materia ſunt videndi infraſcripti Regnicolæ
videlicet Burgius de modo procedēdi ex ab-
rupto cent. 1. q. 5. caſ. 50. nu. 126. ad nu. 140.
& Milan. in deciſ. 5. nu. 26. & ſeqq. & deciſ.
16. nu. 53. lib. 1. Scaccia de iud. lib. 2. cap. 5.
nu. 173. Gratia. dec. 68. nu. 21. Aſin. in pract.
iud. §. 3. cap. 31. nu. 35. Marchiſa. de cōmiſſ.
par. 1. cap. 19. nu. 23. & Petr. de Greg. de dot.
de parag. q. 38. nu. 9. imo in dicta cauſa pōt
procedi in die feriata Muta in conſuet. Pan.
cap. 70. nu. 26. Aſin. vbi ſupra; quod verum
dicit Burgius vbi ſupra num. 129. in paupere
operario, q̄ caret vnde viuat Carroc. in tract.
29 de conduct. titul. de ferijs nu. 4. Bonacoſſ. de
famul. q. 227. tāto magis quia operarius ha-
bet hypothecam in rebus eius, cui inſeruit
Bald. in l. 2. in fine C. locat. vide Nepit. in
conſuet. Catan. rit. 39. num. 4. Inſuper qui-
30 datica, & dilationes, & priuilegia conceſſa p̄
ſuam excellentiam non ſunt conceſſa talibus
debitoribus, prag. 4. tit. 16. & prag. 2. titul. 8.
101. Muta in Cap. Regni Ritus 190. nu. 13.
Rebuff. de dilationibus ann. art. 1. gloſſ. &
num. 27.
31 Item debitor ex cauſa ſeruitij p̄ſonalis nō
gaudet beneficio dimidij ſoldi prag. vni tot.

18.

18.tom.1.& Mut. vbi ſupra.

32 Præterea inſtrumentum debitorum ex cã laboris perſonalis præſumitur in dubio prius celebratum,quàm aliud inſtrumentum Carroc. vbi ſupra tit. de fructibus,& litis expẽſis nu.11. verſ.ampliatur quinto Alciat.de præſumpt.reg.3.præſumpt.43.nu.6. & creditor talijũ ſeruitiorum, & mercedis pfertur oĩbus

33 alijs creditoribus eiuſdẽ debitoris, Actius in tract. de infirmit. legat. p.1. Rubric.49.nu. 34.vbi loquitur de Medico,Aduocato,Procuratore,& Notario. Item a ſentẽtia condẽ

34 natoria mercedis contra debitorem lata non poteſt appellari ad effectum ſuſpendẽdi executionem Ann.ſing.42.

35 Itidem is, qui præſtitit ſua ſeruitia perſonalia nõ põt accuſari criminaliter à locatore niſi prius ſoluta integra mercede ex pragm. vnic.tit.30. to.1. & hæc pro ſtatuti interpretatione, & ſupplemento ipſius Cumiæ ſuper dictis verbis ſalariorum,& cœtera.

36 Adde ad Cumiam pro text. in illis verb. decimotertio nota ibi cũ agitur de dote promiſſa ſine ſcriptura, quod locum ẽt habet in dote reſtituenda,quod præter Cumiã oſtendo ex auth.res,quæ C.communia delegatis, nam licet text. loquaᷣ in dote conſtituenda.

37 Idem tñ eſt de dote reſtituenda, ſecundum doctorum extẽſionem,& veriſſimam ſniam, quæ hodie in tribunalibus paſſim admittitur de iure Regni,quidquid ſit de iure communi ſtantibus quippe cõſtitutionib. Regni, vt in conſtit.ſi quis poſt litem,& in conſtit.fratribus, vbi Iſern.& Affl. & Cannet. in cap. vo[illegible]es fol. 88. nu.9.& ſeqq.& nu.19.de quo [illegible]cto facio quæſtiones quolibetales, & practicabiles in libro meo praxeos Siculę,quem

39 Deo duce,quam primùm in lucem mittam: In quo ſcilicet agam de excellentia ſcriptorũ Siculorũ, qui hùc vſque ſcripſerunt, nec nõ, & de orbe iuris ſtatutarij totius Regni, ſecũdum particulares cuiuſque loci huius Regni praxim peculiarẽ,cũ viginti millib. deciſion.

40 Adde vltimo ad textum,& Cumiam hic, quòd eſt alia cauſa ſummaria maximè priuilegiata videlicet ſuffragiũ pro animabus ſanctiſſimi Purgatorij nimirũ ſi defunctus leget ad pias cauſas ſtatim sũt dicta legata ſoluẽda ſine mora; ratio eſt, vt anima defuncti à purgatorio igne,cito liberetur,& ita fauorabilis eſt iſta cauſa; quòd hæres non gaudet

41 beneficio inuentarij,ſed ſtatim cogitur ſatisfacere,ne beneficium legis dum pdeſt viuis, obſit defunctis magis indigẽtibus, Vitalin. mecum ſentit in tract. clauſularum arg. ſeu §.nihil nouari nu. 1. vbi habeẽ nil nouari inuentarij confectione pendente, Cyn.l. fin.§.

42 donec C. de iure deliberand. ſed hoc nõ placet Cyno.in cauſis pijs,vbi agitur de anima, quæ omnibus rebus eſt præferenda, vt l. ſancimus C.de ſacroſant. eccl. & ibi Riccard.& ex alijs ibidem.

43 Immo talia legata facta, & reperta cãcellata præſumuntur inconſultè concellata, qa nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ, & ideo debentur de iure cõi, & de iure ſtatutario vt hîc Petr. de Rauenn.ſing.354.& dictis legatis pijs numquam videtur derogatũ

44 nec de eis facta reuocatio, Affl. dec.111.nu. 11.& Guid.Pap.q.200. nu.5.& vt quòd ſẽtio dicam, qui retardat ſolutionem horũ legatorum cum animo iniquo,& auaro,& pecunias hæreditarias ad alios vſus conuertit,

45 vel abſcondit, luet pœnas in hoc, & in alio ſeculo,& vę peſti talium hominum,qui ſunt deteriores Diabulo.

Sed prædictis in hoc capitulo ferè innumera eſſent addenda, at ne in immẽſum creſcat tantùm addam infraſcriptas deciſiones,

46 in primis videlicet ad id, qđ dictũ eſt ſupra in num.44.& ſeqq. in queſtione de ſuffragio obſeruo pręter ſupradicta quomodo ſatisfiat legatis,& cui creditur ſi dicat,ſatisfeciſſe? & ſic quæro de illa cõtrouerſa quæſtione à pau-

47 cis agitata; ſed in dies incidenti in praxi, an ſtetur iuramento Parochi aſſerentis ſe miſſas celebraſſe? ad quas iure legati tenebatur pro dictis animabus? Guid.Pap.in deci.614.tenuit quod ſic,Theſaur. vero filius contra, in deciſ.86.in 2.dub.vbi dicit deciſum,attamẽ

48 opinio quid vr̃ magis bona, qñ perſona quæ iurat eſt honeſta,& non ſuſpecta, q in dubio præſumitur, verũ enim quod quoties ſumus in his, quæ dependunt ab animo debet ſtari iuramento præterea ſi cõtradiceremus oporteret,vt Parochus quoties eſſet celebraturus

49 portaret teſtes in ſacculo,& illud,quod dicit Gaſpar deciſionẽ Guidonis intelligi de re minima, non placet mihi, quia loquitur genericè,& licet poſtea ſubdat verbum de modica expenſa,tñ non ſe fundauit ſuper hoc, qa

50 eſt mos ſolitus ipſius Guidonis, poſt factam deciſionem ſubnectere aliqua cõferentia,ſed & illud prorſus alienũ ab ipſo vero eſt, ſuper

quo

quo magis ſe fundat dictus Gaſpar, qui voluit dare intellectum nouum ad illã deciſio-
51 nẽ dicendo, ꝙ intelligitur ſtari iuramento an legatũ fuerit ſolutũ necne è ſi enim rectè ponderetur, dicit Guid. quòd ſi legatũ fuerit factũ curato, tunc eius ſtetur iuramento ſuper celebratione; ſi vero fratribus minoribus tũc ſtatur iuramento Guardiani illorũ, non alia
52 ratione puto, quam vti capiti, & digniori ad euitandã hãc dubietatẽ, conſulo, vt celebraturi miſſas eas deſcribãt in libro ſingulis diebus ſi ſic ſunt obligati notãdo diem, & locũ, & crederu: ſcripturæ, illud modo generaliter nota, quod in caſibus in quibus ſtatur dicto
53 alicuius non credit ſine iuramento, Gratian. in deciſ.166. ſed an his enumeratis caſibus, & in caſu cap. fi. de eo, ꝙ metus cauſa, ſit neceſſaria partis citatio; negatiuè Rot. in deciſ. fi. de eo, quod metus cauſa.
54 Nota ſupra ad nu.31. in materia ſalariorũ id, quod habet in leg. diem functo ff. de offi. aſſeſſ. an ſalarium debeat aduocato in cauſa ꝓpria negatiuè, vt ibi per Doctores, ſed fallit qñ cauſam propriã conduxit, & alias neglexit, q tunc põt petere iure intereſſe Myſing.
55 obſer. 2. cent. 1. an ſalarium debitũ Aduocato, & Procuratori debeatur in principio litis, dic, quòd ea finita ſecundum Gratian. deciſ. 201. & idem Myſing. cent. 3. obſeruat. 7. & 8. ſed ego dixi alibi, quod debetur ſecũdum ra-
56 tam temporis ſeruitiorum, & hoc ſalarium Aduocati & c. tranſmittitur ad hæres reſpectu tñ illius anni, quo decedit non ẽt aliorum annorum; huiuſmodi enim ſalarium eſt pe-
57 culium quaſi Caſtrenſe, vide tñ Capp. Thol. in deciſ. 20. ſalarium an debeatur tutori ſi nõ fuerit a principio adminiſtrationis cõſtitutũ negatiuè de Franch. in deciſ. 122. de hoc ſalario tutoris late tractat Mõter. in deciſ. Ara-
58 gon. 29. ſalariũ, ꝙ debetur vaſallo ꝓ milliari quolibet intelligitur pro acceſſu, & receſſu de Franch. in dec. 151. & dicit Vrall. in dec. 104. quod ſalarium, ꝙ debetur teſtibus con-
59 ductis ab Hyſpanis taxatur in decem iulijs ꝓ quolibet die ſi ſit ſolitus tenere equum, & famulum, alioquin in Iulijs octo ſalariũ, quod debetur Balio, qui dat pupillo in feudalibus
60 virtute Conſtit. Regni an debeatur patri balio, dato filio in bonis feudalibus eidem peruenietibus ex linea materna, vel aliunde, negatiuè de Franch. in deciſ. 340. & an ſalariũ
61 medicorum ſit cõmunicandum fratribus affirmatiuè Carrocc. in deciſ. 132. & an ſalariũ debeatur ꝓ tempore quouis fuerit abſens cũ licentia è affirmatiuè ſi redierit in termino de Amatis in deciſ. 53.
62 Et an milites debeant cõſequi ſalarium ꝓ tẽpore, quo fuerũt abſentes affirmatiuè Gratian. in deciſ. 200. & nũ prohibitus petere ſalarium cenſeatur prohibitus recipere à ſpõte dãtibus, affirmatiuè Myſing. cent. 3. obſeru.
63 75. & ibi cum eodem limitat ſalarium autem quanto tempore præſcribatur dicas triennio Gratian. in deciſ. 53. Nos vero legẽ habemus particularem Regni videlicet iuris ſtatutarij in Cap. Regis Ferdinandi 62. de quo ſupra.
64 Obſerua præterea ex l. 1. ff. de varijs, & extraord. cognit. quod ſalariũ non cõuentum non debetur hoc dicit ex quo infertur primo ad dec. Card. Pute. 43. lib. 2. vbi fuit dictum quod Vicario Epiſcopi nõ debeẽ ſi ei a prin-
65 cipio nõ fuit promiſſum infertur ẽt ad deciſ. Rot. collect. à Farinac. 815. vbi pariter ſalarium non cõuentum minimè debetur, infert tertio ad deciſ. de Franch. 121. vbi ſi tutori
66 ab initio tutelæ non paciſcitur ſalarium non debetur; infertur quarto ad deciſ. Pute. 44. lib. 2. vbi fuit deciſum, ꝙ ad hoc, vt alicui ſalarium non promiſſum debeatur duo copulatiuè concurrere debent, nempe quod ꝓbet in ſimili negotiorũ genere ſe ſolitum eſſe lo-
67 care operas ſuas, & aliquem cõducere infert quinto ad deciſ. Caſſad. n. 120. vbi fuit dictum, quod ſalarium non conuentum nõ debetur, niſi petens probauerit regionis cõſuetudinem eſſe, ꝙ ſimilia miniſteria præſtantes ſalaria recipiunt, infertur ſexto ad dec. Pute.
68 5. lib. 3. vt pariter ſicut prædictum eſt deciſũ fuit, infertur ſeptimo ad deciſ. Rot. collect. à Farinac. 126. vbi famulo ſeu cuiuis alij ſeruientium ſalarium non conuentum non debetur, infertur octauo ad deciſ. eiuſdem Rot.
69 125. vbi pariter non debetur non ꝓbata conuentione infert nono ad deciſ. Rot. in antiq. 18. de probat. vbi ſalarium promiſſum recte exigitur, & etiam ad hæredem id tranſit Rot. collect. à Farinat. in deciſ. 127. Boer. in deciſ. 182. infertur decimo quod ſalarium procu-
70 ratori in cauſa conſtituto promiſſum pro laboribus, quos in ea cauſa ſubſtinebit, debet Rot. collect. a Farinac. in deciſ. 839.
71 Sed limita textum dictę legis, in Aduocato, cui debetur ſalarium etiam ſi à principio non ſit pactitatum eadem Rot. in deciſ. 124.

quam

quam noto ad tex. in l. ſalarium, C. de mãda.

72 Limita ſecundo in medico, qui Epiſcopo, & eius familiæ inſeruit ei enim pariter etiam non conuentum debetur ſalarium eadẽ Rot. in dec. 129.

73 Limita tertio ſi de publico ei taxatum eſ-
ſet ſalarium Affl. in dec. 146. Poſtremo ĩ hac
74 materia à nullo alio hìc hactenus ita pertractata vnum obſerua, quòd ſalariũ taxatĩ pro frequentia actuũ, & laboris, eadẽ Rot. in dec.
75 123. Sed in materia petitorij, & poſſeſſorij ſupra tacta in numero noſtro 26. Adde c. Paſtoralis de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, in Theorica, nec non infraſcriptas deciſiones
76 in practica, Regula enim eſt, quòd proponens poſſeſſoriũ poteſt petitorium à ſe intentatum ſuſpendere, & ita tenuit Rot. dec. 5. eo. tit. in nouis Caputaq. in dec. 30. in manuſcriptis, & huiuſmodi ſuſpenſio operatĩ, vt ligatę ſint manus iudicis in pronuntiando in petitorio,
77 Rot. in dec. 19. de reſtit. ſpol. in nouis, & ideo omnes probationes ad diſcolorandũ titulũ tẽdentes reiectæ cenſentĩ, Rot. dec. 76. lib. 2. Verall. dec. 322. lib. 2.

78 Amplia primo, vt huiuſmodi petitorij ſuſpenſio pluries fieri poſſit, & pluries quoque ab eo etiam recedi poſſit, Rot. dec. 8. de cauſ. poſſ. in nouis, & Rot. diuerſ. dec. 9. lib. 2.

79 Amplia ſecundo, quòd dicta ſuſpenſio fieri poteſt etiam in tertia inſtantia Capyc. dec. 30. nu. 6. Verall. dec. 323. p. 2.

80 Amplia tertio, vt huiuſmodi ſuſpenſio fieri poſſit quamuis pars conſenſerit ſuper petitorio cognoſci Rot. deciſ. diuer. citata dec. 9. num. 2.

81 Limita primo non procedere ſi talis ſuſpẽſio fiat poſt concluſionem in cauſa, Rot. d. deciſ. 9. in titul. de cauſ. poſſ. & propriet. in nouis.

82 Limita ſecundo, quando petitio ſuſpẽſionis eſſet calumnioſa veluti ſi conſtaret de bono iure ipſius, contra quem peteretĩ dicta ſuſpenſio Rot. diuerſ. in dec. 1118. lib. 3. & in
83 dicta dec. 9. Mohed. dec. 14. de reſti. ſpol.

Limita tertio, quando quis in prima inſtantia obtinuit ſententiam fauorabilem in petitorio, quia tunc in alia inſtantia non eſt locus ſuſpenſioni, Cappell. Tholoſan. in deciſ. 280.

84 Limita quarto, quando huiuſmodi ſuſpẽſio non obſit tertio venienti in cauſam, Rot. in dec. 3. de cauſ. poſſ. & propriet.

85 Præterea adde ex l. æquiſſimũ, ff. de vſufr. iſta lex fuit deciſa, & practicata in deciſ. 552. Guid. Pap. & alibi dubitatum fuit, an à ſententia lata in poſſeſſorio ſummatiſſimo ap-
86 pellari poſſit? deciſum negatiuè 20. Peruſ. Ioſeph Ludo. & an iſta ſententia ſit interlocutoria, vel definitiua? deciſum fuit pro interlocutoria, Pet. de Benint. in dec. Rot. Bonon. 79. Item in hoc iudicio an detĩ repulſa teſtiũ? deciſum negatiuè Capyc. in deciſ. 55. & quid in beneficio reſtitutionis in integrum? deciſum negatiuè, idem Capyc. dec. 13. & an vnicus teſtis ſatis ſit in iſto poſſeſſorio? deciſum affirmatiuè, Grat. in dec. 192.

87 Obſerua etiam ex clement. vnic. de cauſis poſſ. & propriet. vbi habetur, quòd ante cõcluſionem in cauſa poteſt, quis ſuſpendere petitorium.

88 Amplia, vt ſuſpendi poſſit in quacunque inſtantia, Verall. dec. 323. p. 2.

89 Amplia ſecundo etiam in poſſeſſorio retinendi, idem in dec. 324. p. 2.

90 Amplia tertio, vt ſuſpendi poſſit etiam tempore feriarum, Rot. in deciſ. 2. hoc titu. in nouis.

91 Amplia quarto, vt pluries ſuſpẽdi poſſit in cauſa beneficiali Rot. deciſ. 8. eod.

92 Amplia quinto, vt petitorij ſuſpenſi quo ad vnam partem operetur effectum, quo ad aliam non Rot. deciſio. 12. eod. in antiq.

93 Amplia ſexto, vt ſuſpendi poſſit petitoriũ in cauſa appellationis etiam poſt concluſionem, in cauſa Rot. in deciſ. 4. eodem.

94 Limitatur primo tempore feriatum ad effectum, vt procedatur in poſſeſſorio, tunc enim non ſuſpenditur petitorium, Rot. dec. 1. eod. in tit. de ferijs in antiq.

95 Limitatur ſecundo, vt hæc clementina nõ habeat locũ in cauſa prophana Rot. in deciſ. 5. in hoc tit. in antiq.

96 Limitatur tertio in ipſo qui tamquam tertius venit pro ſuo intereſſe; quia poteſt agere petitorio non obſtante ſuſpenſione Rot. dec. 3. eod. in nouis.

97 Quæritur an ad petitoriũ ſuſpenſum quis poſſit redire, affirmatiuè Rot. deciſ. 1. eodem in nouis.

98 Obſerua, quòd ſuſpendens petitorium cum proteſtatione, quòd ab illo nõ intendit recedere, niſi exprimat dãdo poſtea libellum ſuper vtroque videtur ab ipſa ſuſpẽſione receſſiſſe, Rot. in deciſ. 6. eod. tit. ſi pronuncietĩ

ſuſpenſionem petitorij locum nõ habere, ob
idque appelletur, & iudex deferat, & poſtea
in poſſeſſorio procedat proceſſus eſt nullus
Rot. deciſ.7.cod.in nouis.
99 Obſerua etiam,& quęſito reſponde an ſu-
ſpenſo petitorio poſſit Iudex tàm in poſſeſ-
ſorio, quàm in petitorio procedere, negatiuè
Caputaq. deciſ.322.p.2.
100 Etiam quæritur an petitorio ſuſpenſo in
prima inſtãria ſi quis velit in ſecunda ſuſpẽ-
dere poſſeſſorium poteſt ne ꝓ viã ſuſpenſio-
nis hoc facere Caputaq. in deciſ.321.p.2.
101 Et quando quis poteſt redire ad petitoriũ
iam ſuſpenſum vide Rot. in deciſ. 10. cod.
tit.in nouis.
102 Adde etiam prætere a, quæ dicta ſunt ad
præſentem doctrinam huius Capituli, eiuſq.
Theoricam, & praxim quod hæc medullitus
103 attingunt, & promouẽt, & quidem primo, ꝙ
quantũ ſpectat ad cauſas ſummarias eſſe ca-
ſum, in quo cauſa incipit eſſe ſummaria de
natura ſui, indeq; quandoque deſinit eſſe ſũ-
104 maria, ſaltem tempore ſententiæ, vt in virgi-
ne, quæ tempore ſententiæ reperitur marita-
ta, vel in vidua, & ſimilibus, an tunc appella-
bitur ſicut in ordinarijs, vel remanebit cauſa
ſummaria ? & ꝙ reguletur, vt ordinaria facit
tex. in l.3.§.1.ff.de minorib. vbi inſpicit̃ finis
ſcilicet tẽpus ſñiæ ad hoc, vt poſſit audiri pe-
tens remedium puta reſtitut. in integrũ ad-
uerſus ſententiam, & tamen per M.R.C. re-
peritur aliàs deciſum, & interlocutum, quòd
non ſit appellabilis propter initium cauſæ, &
ſic videtur poſt concluſum in cauſa, & alle-
gatur per iudices l. quare in fin.ff.de euict.&
l. quamuis C. de Adulterijs, vide quæ ad-
duntur ad Bertachin. in verb. vidua, & in
repertorio ſuo in verb. ſentẽtia qualiter verſ.
antep. ſeu penultimo, & infra in Ritu 179. de
ſententia arbitrorum vide Afflict. deciſ.346.
num.9. cum ſeqq. & in Conſtitut. dilationes
nu.13. cum ſeq.
106 Adde, quòd iudicium eſt ſummarium in
caſibus intellige reſpectu dilationum, non
autem reſpectu probationum, ita notab. di-
xit Bald. in l. præſcriptionem in 11.col. verſ.
quarto quæro C. ſi contr. ius, vel vtil. publ.
ad quòd dictũ pertinet, quod exclamat Bar-
batius in Rubr. ext. de probat. in 25.col. vbi
quam plura adducit, inde etiam Hyppol.
in ſeq. n. habet aliquid ad iſtam materiam
iudicij ſummarij; notatione dignum.

Adde etiam quòd ſi quis ſummariè poteſt
procedere, & tamen incipit ordinariè poteſt
reliquum proceſſus ſummariè expedire, quia
non videt̃ priuilegio ſuo renunciare ex Bald.
in l.3. per illum text.ff.de milit. teſtam. & an
acta facta in iudicio ſummario noceant in
plenario etiam inter eaſdem perſonas, vide
Bart. Bal. in l.2.col.5.ff. vi bon. rap. & Cano.
in cap. cauſamq. 1. & C. & cap. venientem
de teſt. per Hipp. de Marſ. in ſing. ſuo 257.
vide ẽt Matthesil. in ſingul. 192. & Felyn. in
cap.1.col.pen. in fin. vt lit. non conteſt. Soc.
in reg.100.200.& 300. corrige hic.
Verum quia iſta materies iudicij ſumma-
rij tam in hoc præſenti, quam etiam in capi
inmediate ſequente peragitur, & nos vtrobi-
que de ea dixerimus, quare ea adinfra di-
cenda differamus.

Ad Capitulum XXXIX. eiuſque Commentarium obſeruatio trigeſima nona.

1 PRO concordãtia vide Giurb. dec.3.
& 8. & cũ cap. Ritus 133. & ꝓ notat.
ꝓ Franc. de Neapol. c.132. & Petr. de
Greg. de iud. cauſ. feudal. q.10. verſ.4. nu.7.
quem reprehendit Cum. cap. ſuo 76. nu.41.
2 Capitulũ hoc nõ minus vtile eſt, quàm p̃-
cedens, nã ex eo habetur, ꝙ iudiciaria tela ab
ouo ad poma litis quattuor cõſtat videlicet
citatione, & litis coteſtatione, ſeu in Regno
ab aliquo actu ei æquipollente, nec non ex
concluſione in cã, ac tandẽ ipſa ſñia definiti-
3 ua; & ex his fiũt tres partes iudicij, videlicet
ꝙ conſlatur ex citatione, & ſñia definitiua de
prima, & ſecunda parte vz. de citatione, & li-
tis cõteſtatione, concluſioneq; &c. agit̃ in c.
1. Rit. verſ. tractaturi, & ſeqq. de tertia autẽ
nimirũ de litis cõteſtatione excluſiue; vſq. ad
4 cõcluſionẽ incluſiuè, agit hìc text. ſed quãtũ
ad q̃ſtiones, quę quotidie accidũt de poſitio-
ne, & capitulis, ſeu articulis, & alijs modis in
ſimilibus; vide à n.28. & ſeqq. in cã appella-
bili non dat̃ reſtitutio, qa appellãti nõ dedu-
5 cta deduturo, & non ꝓbata ꝓbaturo reparat̃
6 grauamen nu. 31. & 32. Reſpondent, quidã
temerarij practicantes Sacri Ritus iura per-
turbantes, quò in termino probatorio ſuas
7 faciunt defenſiones, & reprobationes, ſimul,
& ſemel quia articulus talis eſt impertinens,
ſicut

ſicut articulus continens repulſam imperti-
tiens quoq. eſt, in termino reprobatorio, hìc
enim nu. 42. agitur de Priuilegio minorum
8 ex iure communi, quòd iure Regni reſtringiẗ
ad annos 18. ex termino annorũ 23. hic nu.
43. & nu. 44. & ſeqq. de reſtitutionibus autẽ
9 tàm primæ, quàm ſecundæ reſtitutionis, de-
que earum beneficijs diximus ſupra, in alijs
capitulis, & dicemus infra, ſed vide hìc a nu.
10 43. ad nu. 52. & ſeqq. & in hoc cap. dantur
pariter duæ reſtitutiones ordinariæ, & hæ
minoribus, & alijs ex ſe reſtituibilibus, & ex-
tra ordinariæ conceduntur nõ ſolum his, ſed
11 etiam alijs non reſtituibilibus ex clauſula tñ
generali, ſi qua mihi iuſta cauſa: hic nu. 53.
& 54. & diſputatio articuli, ſeu quæſiti de
præſentandis capitulis in dictis extraordina-
12 rijs reſtituibilibus, nouis vel nõ conſimilibus
primis, hìc num. 55. & ſeqq. de tertia autem
13 reſtitutione, an concedenda ſit, habetur hìc
nu. 57. & ſeqq. & Caſtilla in puncto egregie
in deciſ. 23. fol. 163.

14 Agitur ēt de concluſione, ſeu de concluſo
in cauſa, q concluſũ nihil eſt aliud, quã tran-
ſactis oĩbus terminis concluditur in ipſa cã,
& imponitur finis productioni actorum, &
15 nihil inde produci poteſt, & ſolũ expectatur
ſnĩa, ex quo principio quidã bene inferunt, q
16 concluſio eſt renunciacio oĩum probationũ,
& defenſionũ producendarum, poſtquã non
datur reſtitutio extraordinaria perſonis non
reſtituibilib⁹, nec ex clauſula generali. Iſern.
17 in conſtit. obſcuritatẽ, & an iſta concluſio ſit
de ſubſtãtia? diuerſa eſt quęſtio, nam de iure
canonico, & de Ritu noſtro eſt de ſubſtãtia,
& vitiaẗ vitio nullitatis; in foro vero ſęcula-
18 ri, & de iure cõi ciuili non itẽ, & nihil admit-
titur poſt concluſum, ſed poſſunt admitti ar-
ticuli parte non contradicente ex eius tacito
19 conſenſu admittuntur, & cauſa diſconcludi-
tur, ſed cauti ſimus, quòd poſtquam diſcon-
cluſum fuit, debet ſtatim concludi fieri, Afſl.
deciſ. 115. ex multis, &c.

20 Sed nota mirandum dictum ipſius Ritus,
quòd caſu, quo ante concluſum in cauſa fu-
iſſent præſentati articuli, & obtentæ literæ
21 gratioſæ de audientia teſtium, & non dum
venerunt atteſtationes, & interim fit conclu-
ſum in cauſa; tali enim caſu admittuntur
concluſione in cauſa in nihilum obſtante, &
22 ita practicatur, quòd atteſtationes extra lo-
cum ſed extra Regnum admittuntur infra
dies octo, ſed ſi ſunt extra Regnum infra
ſex menſes; vide Cum. hoc loco num. 66.
ad finem.

23 Multæ aliæ cauſæ ſummariæ ſunt de qui-
bus nos infra; in quibus alius ſeruatur pro-
cedendi modus; ſed hìc adde; quòd cauſa
dotis de paragio: dubium eſt, an ſit ſumma-
24 ria iuxta formam Ritus, quia, etſi extat Re-
gni Pragm. quòd cauſæ omnes præter feu-
dales ſunt ſummariæ, exinde tamen, non
25 omnes ſunt inappellabiles, quia in appella-
bilitas in cauſis ſummarijs nõ eſt ex proprio
earum naturæ debito priuilegio, ſed habent
26 ex annexo modo agendi in eis in ipſa Mag.
Reg. Cur. ex forma, & ſcribẽtes omnes, hic,
& Petr. de Gregor. in tractat. de iudic. cauſ.
27 feudal. quæſt. 10. nu. 3. & 4. & ita iudicatur
in tribunalibus, ſunt tamen circa hoc non-
nullæ deciſiones cõtrariæ, vt Petr. de Greg.
28 ibidem & ex eo habetur, quòd niſi ſeruetur
ordo datus a ſtatuto tunc non procedit eius
diſpoſitio; Ita in puncto Caſtrenſ. in conſ.
165. in fine lib. 2. & Caualcan. in deciſ. 11.
num. 54. lib. 1. & deciſ. 23. num. 167. lib. 2. &
ex his habetur, quòd videlicet dicta cauſa ſit
29 ſummaria, non tamen eſt talis ex forma Ri-
tus, quòd videlicet in conſequentiam ſit in-
appellabilis, ſed contrarium videtur verius,
quia dicta cauſa duplici modo eſt ſummaria
30 ſcilicet de iure cõi, & de iure Ritus Regni,
Bart. l. 1. ff. ſolut. matrim. vbi Bolognett. nu.
83. & Cephal. conſ. 448. num. 15. lib. 3. Bene
Intendens deciſ. 41. num. 6. & ex Ritu 133.
31 vbi Muta num. 17. & cap. Carol. 117. & ita
ſeruatur in Regno, vt etiam teſtatur additio
D. Maſtrilli ad Petr. de Gregor. in tractat. de
vita, & milit. q. 8. lit. A, etiam ſi de ſui natura
32 cauſa prędicta eſſet feudalis, & conſequenter
ordinaria, & appellabilis, idem de Greg. in
tract. de dot. de parag. q. 37. & Rit. noſter ge-
neraliter loquiẗ, in c. Ritus 133. quia ibi di-
33 cit itẽ ſi in M. R. C. procediẗ ſummariè &c.
cauſa non eſt appellabilis; & loquitur reſtri-
ctiuè ad cauſas ſummarias ex forma Ritus,
quare non videtur obſtare, ſed ita cauſa do-
34 tis de paragio non eſt ex forma Ritus nume-
rata in littera. Nam ex dictis in proximo ſu-
periore capitulo, multas etiam cauſas ſum-
35 marias Ritus adduxi, ibi non enumeratas,
ſed vrget mihi argumentum ex eo, quia etiã
in dicto Ritu 133. cauſa dotis non promiſſæ
non eſt numerata inter cauſas ſummarias

Ritus, ſed tantum cauſæ dotis promiſſæ ſine
36 ſcriptura, & incluſio vnius eſt incluſio alte-
rius; quinimò iſta cauſa remanſit ſub ordi-
37 narijs à Ritu in alio capite de ordinarijs, qã
dicebatur, quòd licet non fuerit inter eas cõ-
numerata; nõ per hoc pdit priuilegium ſuũ,
q habet, tàm de iure communi, quàm de iu-
38 re Regni ex forma capituli 117. quòd etiam
ipſa ſit ſummaria prout etiã videmus in ip-
ſa ſententia, quæ non cõnumeratã à Ritu; in-
39 ter cauſas executiuas, & priuilegiatas; & ta-
mẽ, quia habet priuilegium de iure commu-
ni executiuum, habet executionem, ẽt paratã
ad tex. in l. 2. vbi Bald. & Salyc. C. de exe-
cut. rei iud. Tanto magis, quòd capitulũ di-
40 ctum 139. dans priuilegium non appellandi
in cauſis ſummarijs illud eſt ob dignitatẽ, &
41 preeminentiam R.C. Ideſt quando procedi-
tur in dicta M.R.C. ſummariè.

Item comprobat prædicta extenſio; quia
ſicuti in cap. 133. ſermo eſt de dote promiſſa,
& tamen extendit ad dotem non promiſsã,
ſic de dote conſtituta, ad dotem conſtituen-
dã, adnotata p Bart. in l. ſi conſtante in prin.
& ibi Alexand. col. 3. verſ. quantum, & Iaſ.
42 n. 24. in verbo limita, & ita fuit iudicatum
p M.R.C. pro Patientia Leofante cõtra Lu-
cam de Iuliana, & aliæ paſſim ſunt deciſio-
nes in Regno, de quibus non intẽdo hic Sar-
43 cinam facere; Sed an ſententia lata contra
Virginem, ſit appellabilis circa quam quæ-
ſtionem declarat c. Ritus 133. qui prohibet
44 appellationem in cauſis ſummarijs, in quib⁹
non legitur cauſa virginum, ſed poteſt dici
quòd virgo eſt quaſi vidua cum perpetuo ſit
in ſtatu miſero conſtituta, & infelici ex iure
ciuili, Viuius dec. 65. nu. 3. ver. & de hoc lib.
45 1. Et Virgines gaudent priuilegio miſerabi-
lium, Franch. dec. 100. num. 1. Neuiz. lib. 6.
ſuæ ſilua, n. 30. Couuar. pract. 99. cap. 7. ſub
n. 2. Carauit. in Rit. Neap. 19. nu. 21. Guid.
Pap. dec. 566. nu. 2.

46 Hùc facit, quia Ritus videt magis priuile-
giare pſonas actorum, & non reorum, tanto
magis, qã videt priuilegiare plus cauſas ſũ-
marias, & materiã ĩ iudicio deductas; quàm
pſonas, vt ita decidit M.R.C. in menſe No-
uembris 1600. dictam ſententiam non eſſe
appellabilem, quia fuit lata in cauſa ſum-
maria, in lite vertente inter D. Dorotheam
de indice, & D. Dorotham de Opeſinghis
virginem.

47 Item cauſas omnes in Regno eſſe ſumma-
rias, vide Maſtrillum dec. 131. n. 1. fol. 114.
& cauſas poſſeſſorias eſſe ſummarias, & con-
ſequenter inappellabiles, vide eundem deciſ.
196. n. 29. & 33. f. 347. Cauſæ viduarum p
Ritum 139. non ſunt appellabiles, ſicut dicta
cauſa virginum, & pupillorum, idem Ma-
ſtril. dec. 134. n. 26. f. 132. & ſcias, quòd cau-
48 ſa ex qualitate perſonæ ſumit ſummariã co-
gnitionem, & pariter ab eadem videt recipe-
re inappellabilitatem ex forma Ritus Caſtil.
in dec. 43. nu. 9. f. 233. Et in iſtis cauſis ſum-
49 marijs debet procedere qualiſqualis petitio
ex qua ſciat reus, an liti cedere, vel contende-
re debeat Caſtil. dec. 57. n. 4. f. 285. ita Pede-
50 mon. dec. 1. nu. 21. etiam quando dicitur ſo-
la facti veritate inſpecta.

51 Sed an cauſa ſummaria poſſit fieri ordina-
ria de conſenſu partium, videt hic Cumia
tenere, quòd ſic, dicit quòd poteſt, quia tunc
52 & eo caſu cauſa reducitur ad ius commune,
& ad naturam ſuam, nõ obſtante aliquo ex-
trinſecus adueniente ad tex. in clem. ſepe de
verb. ſignif. Immo in 41. col. & DD. in c. de
cauſis in tit. vbi infra; non tamen, è contra
53 poſſunt partes ex eorum cõſenſu cauſam or-
dinariam de ſui natura facere ſummariã glo.
& DD. in d. cap. de cauſis in tit. de offi. deleg.
& ibi DD. & Do. Maſtril. dec. 125. nu. 12. &
13. Ratio eſt, quia ex eorũ conſenſu, vel diſ-
54 ſenſu priuati homines non poſſunt immuta-
re naturam cauſæ.

55 Adde preterea ad hunc tex. præſentis Ri-
tus in verbo, & reprobandũ, quòd hoc eſt ius
commune, quia in cauſis ſummarijs non ad-
mittit reprobatio p DD. in c. veniens, de te-
ſtib. Roman. ſing. 383. nec in cauſis ſumma-
rijs admittit reprobatio teſtium reſpectu p-
56 ſonarum, vt dicit ſingulariter Io. Andr. & ſe-
quuntur DD. in d. cap. veniens, & l. 2. vbi ſu-
pra, de teſtibus Aret. conſ. 61. ad ſi. Tu vero
57 videas omnino Hipp. in Repet. Rubr. C. de
probat. n. 445. & Affl. dec. 351.

58 Conſidera in finalibus verbis videlicet tũc
det reſtitutio, & in verbo modus iſte proce-
dendi in cauſis omnibus ſummarijs regulari-
ter locum habet. Quid in cauſa oppoſitoria,
59 in qua dant reſtitutiones, vide in Ritũ 115. in
materia, vide etiam Affl. deciſ. 115. & 210.
& Iorland. in c. 14. An, & quando Eccleſia
60 reſtituatur? videas omnino, & plenè per Af-
flict. in dec. 390.

Quid

61 Quid in vniuerſitate? vide Grat. in cõſ.76
in ciuilibus, vide Angelum de Aret. in §. idẽ
iuris 29. ver. poſſunt & partes facere inſtit. de
except. verùm, quia multa præter ſupradi-
62 cta ad hunc ritũ poſſent ex praxi; & Theo-
rica Tribunaliũ cõmuniſſima ſuperaddi. ſed
63 omnibus alijs prętermiſſis, vnũ tantũ ſubijciã
videlicet in verbo cõcludat in cauſa, ex ui. n.
cõcluſionis ĩ cauſa ex ipſo iure ſciri oportet,
64 q ex c. cum dilectus de fide inſtrumentorum
vbi p DD. quęrit ad praxim, an oblatio iuri
65 poſt concluſum in cauſa admitti poſſit? deci-
ſum eſt affirmatiuè, Cacher. dec. 11. & 97. &
Boer. in dec. 95.

66 An etiam in caſu, quando actor probauit
p teſtes intentionem ſuam, deciſum affirma-
tiuè, ſed cum modificatione Theſaur. in dec.
93. Senat. Pedem.

67 Item an omiſſa cõcluſione in cauſa vitiet
ſententia? deciſum negatiuè, Myſing. cent. 3.
obſer. 17. ſed quia in criminalibus. deciſum
68 eſt etiam nõ vitiari cũ minimè ſit neceſſaria;
idem cent. 4. obſer. 81.

69 An concluſio in cauſa impediat inſtrorũ
pductionem, & ſcripturarum? deciſum affir-
matiuè, de Amat. Rot. March. in dec. 95.

Et an poſt concluſionẽ in cauſa poſſit dari
terminus ad cõprobandas ſcripturas pſenta-
70 tas ante cõcluſionem in cauſa? deciſum affir-
matiuè. Affl. in dec. 115.

Et vtrum poſſint recipi teſtes ſup habilita-
71 tibus impetràris; ſupque ſigillorũ recogni-
tione, ac ſignorũ notariorũ p informatione
iudicis? deciſum affirm. DD. de Rota in dec.
2. in tit. de teſt. in nouis.

An de ęquitate articuli poſſint admitti poſt
72 terminũ ante tñ concluſionẽ in cauſa? deciſũ
affirmãt ijſdem in dec. 9. eo. tit. in nouis.

73 Item an clauſula ſalua ſcripturarũ pdu-
ctione in cõcluſione cauſę oppoſita cõprehẽ-
dat ſcripturas priuatas? deciſũ negatiuè Af-
flict. dec. 272.

74 Et an in cõcluſione in cauſa facta (cũ clau
ſula ſaluo iure producendi) poſſint aliqua p-
duci? deciſum affirmatiuè, Cappell. Tholoſ.
in deciſ. 14.

Item an in cauſis beneficialibus ſit neceſ-
75 ſaria cõcluſio in cauſa? deciſum negatiuè D.
de Rot. ĩ dec. 1. in eo. tit. prægallegato ĩ nouis.

Item num poſt concluſum in cauſa cõce-
76 datur primum, & ſecundum beneficium? de-
ciſum affirmatiuè Minad. In dec. 15.

Et attentata poſt concluſionem quõ ſint
77 reuocanda? deciſum per Affl. in dec. 352.

78 Et quæ ſint licita fieri? decidit Myſin. cẽt.
6. obſer. 56. pluraq; ĩ hac materia ponit Grat.
Rot. March. in dec. 198.

79 Sed, vt huius materiæ perfecta habeat co-
gnitio, addo etiam ex c. pſentiũ de teſtib. q
concluſio eſt ex d. tex. poſt concluſum in cau
ſa, nihil produci poſſe.

80 Limita primo in inſtrũis de nouo repertis,
in quibus admittunt partes etiam facta con-
cluſione, intellige tamen præſtito de hoc, iu-
ramento Balb. in dec. 23.

81 Limita ſecundo in teſtibus, vt deciſum re-
fert Guid. Pap. dec. 201. licet aliàs cõcluſio
excludit pductionẽ teſtiũ; Bellam. ĩ dec. 52.

82 Limita tertio in comprobatione ſcriptura-
rum Affl. in d. dec. 115.

Limita quarto in interrogatorijs, quę fiũt
83 & concluſione facta Sayr. dec. 3. de inſtrum.
quam not. ad tex. In c. per tuas, de teſt.

84 Limita quinto, quoad reuocationẽ eorũ,
quæ pducta fuerunt, licet reuocari non poſ-
ſint niſi ad partis petitionem, & iuſta cauſa
cõcurrẽte, vt decidit Bellam. in dec. 55. & 57

85 Limita ſexto quoad dilationẽ iuramenti
ſuppletorij Gayll. obſer. 108. lib. 1.

86 Limita ſeptimo in caſu dec. Rot. 7. de iud.
in antiq. vbi fuit dictum q concluſio in cauſa
nõ excludit, vt iudex in beneficialibus infor-
mationes p iuſtitia faciẽda capere nõ poſſit.

87 Limita octauo ſi concluſio eſſet reuocata,
quia tunc ad libitũ oĩa produci poſſunt Rot.
dec. 8. de iudicijs in antiquis neceſſe tñ eſt, vt
valida ſit reuocatio ad inſtantiam illius fieri,
qui eam procurauit, vt decidit eadẽ Rot. dec.
10. eodem tit. in antiq.

88 Limita nono, quãdo cõcluſio nõ eſſet facta
parte inſtante, quia tunc habet, ac ſi cõcluſũ
non fuiſſet; Rot. dec. 15. de iud. in antiq.

89 Pro coronide tamen huius materiæ aduer
tas primo, quòd concluſio dicitur de ſubſtã-
tia proceſſus Gayl. lib. 1. in obſer. 107.

90 Aduertas ſecundo, quòd aſſignatio apud
aliqua tribunalia idẽ operat, quòd cõcluſum
in cauſa, vt in Gall. Io. Gazll. in dec. 245.

91 Poſtremo, an terminus ad concludendum
parte inſtante prorogari poſſit? vide Rot. in
dec. 10. eo. tit. in antiquis.

Multa enim alia concernentia, hunc Ritũ
ſupra tetigimus, & infra dixerimus: ideo hæc
pro modo dixiſſe ſufficiat.

Ad Capitulum XXXX. eiuſque Commentarium obſeruatio quadrageſima.

CONCORDAT cũ Canone præ-
ſentium: 7. queſt. 1. & cap. conque-
querente de reſtitut. ſpoliator. & cũ
l. meminerint. C. vnde vi. & l. fi. C. ſi per uim
vide etiam Giurbam deciſ. 12. 39. & 67.
1 Agitur de ſpolio, eoq; duplici recenti vi-
delicet infra bimeſtre, & vltra bimeſtre a die
ſciẽtiæ, & exclamationis ſpoliati; quòd ſpo-
2 lium poteſt eſſe multiplex, & generale, ſed
hodie tãtum præſens capitulum ad quatuor
3 ſpolij ſpecies eſt reſtrictũ & limitatum vide-
licet violẽti, clandeſtini, iudicis, & inter ver-
ſionis, de primo quinque afferũtur videlicet
violencia expulſiua, ablatiua, cõpulſiua, tur-
4 batiua, inquietatiua; Cum. hìc a nu. 2. vſque
5 ad nu. 29. nota, quod ſpoliatus in probando
non eſt priuilegiatus, ſed tantum, qñ conſtat
eum rem poſſediſſe, & violenter per aliquem
6 de dicta poſſeſſione ſpoliatum fuiſſe notatur
hoc loco pulchra deciſio, quòd cõuentus ſu-
p alia re ciuiliter, vel accuſatus criminaliter
7 poteſt opponere exceptionem ſpolij, & pete-
re, vt nõ audiatur in accuſatione, vel actione,
& iure ſuo niſi prius ſibi poſſeſſionem reſti-
8 tuat, & datur terminus dierum quindecim
ſpoliato conuento ad probandum ſpolium,
9 & interim ſuperſedeatur in cauſa, Cumi. nu.
35. & nu. 36. ait de priuilegio cauſæ princi-
10 palis, & de eius articulis, & conſequenter de
materia articulorum, & cauſæ principalis, &
nu. 69. & a nu. 42. & ſeqq.
11 Habetur declaratio, quomodo intelligat̃,
q̃ ſpoliator non audit̃ in ſuis defenſionibus,
niſi prius facta reſtitutione intelliguntur ſu-
12 blatę defenſioes facti, & non iuris; aduerte,
q̃ ex hoc ritu p̃ter duo requiſita poſſediſſe, &
13 ſpoliatum fuiſſe. requirit̃ tertio, quòd ſit in-
f. a duos menſes, & in hoc corrigit ius cõe ex
eius diſpoſitione ſpolium priuilegiatur, per-
14 petuo ideſt infra 30. annos, & alias qq. ad
hoc facientes vide hìc a nu. 57. & ſeqq. ſuffi-
cit enim litis conteſtatio, vel ſupplicatio fa-
cta principi, & cõmiſſio cauſæ exinde facta,
& hoc alibi repetit Cumia hìc in nu. 251. &
15 ſeqq. ad num. 258. quem omnino vide, quia
pulchrè excitantur quæſt. & ſoluuntur de
interemptione inſtantiæ, &c. Articulus ſpo-
16 lij locum habet in hærede defuncti ſpoliati,
qui ante omnia eſt reſtituendus hìc nu. 90.
ampliat. 4, & quid in iure Regni cõtinuante
poſſeſſionem in hæredem, & quo interdicto
17 agat hæres recuperandæ? vel adipiſcendæ?
vide hìc nu. ſeqq. & an id locum etiam ha-
beat in fideicommiſſario vniuerſali? nu. 98.
18 & ſeqq. & ampliationes videre, ne deſinas,
quia ferè oẽs caſus ad id facientes amplecti-
19 tur, an videlicet ceſſionarius ſpoliatus re ceſ-
ſa gaudeat hoc priuilegio, & per quas perſo-
nas ſpoliatas dicat̃ q̃s ſpoliatus, & an poſſit
agere? hoc eodem nu. 105. & ſeqq. & adeo
vrget priuilegium ſpolij, quòd de eo agi põt
20 etiam coram iudice in competente, ſaltẽ non
omnino incompetente, vt eſt M. R. C. quæ
21 conuenit etiam cũ ordinatijs in locis, & non
eſt prorſus incõpetens, ſed tamen hodie pra-
cticatur, quòd M. R. C. non ſe intromitrit,
22 niſi poſt primas cauſas & cauſæ ipſæ a ꝓprio
foro non extrahantur etiam per M. R. C. &
prætextu talis ampliationis agitur de foro
competente, & iudice incompetente de qua
23 prorogatione iuriſdictionis à nu. 118. ad 127.
24 Aduerte quoad hoc bimeſtre tẽpus ſpolij
de recẽti de quo textus hìc, quòd eo tentato,
& parte obdormiente; & elapſa inſtantia
25 biennij de iure ſtatutario Regni, vel trien-
nij, quę eſt de iure communi, diuerſa eſt opi-
nio regnicolarum, nam alij volunt amplius
26 non fore tentandum ſpolium de recenti, alij
quidem ſic, placet opinio affirmantium per
iura allata per Cumiam hic vbi ſupra.
27 Nota, quòd hoc bimeſtre currit a die ſciẽ-
tiæ, pro qua ſtatur iuramento actoris, nam
contra ſpoliantem eſt pręſumptio in malum
de iure; benè Alex. ad Bart. in l. 1. §. p Pro-
curatorem ff. de acquiren. poſſeſ. & dies, in
28 quo ſpolium paſſus talem habuit ſcientiam
non cõnumeratur inter ſexaginta dies bime-
ſtris; ſed ſaltat à numero, quia de iure exclu-
ditur, quòd ſtaturũ loquitur per propoſitio-
29 nem, A, cuius eſt excludere, & non inclu-
dere gloſſ. in l. licet ff. de act. empt. & in l.
a caligato milite. C. de nup. ſed de hoc fuſè
in libro meo praxis ficulæ, quęſt. 10. in tit. de
30 excluſiuis adiectionibus legalibus, ſed ꝓ mõ
ſatis ſit, quod proponatur.
Quęſtio? an tentato ſpolio de recẽti iuxta
31 formam Ritus ad inſtantiam T. contra T. &
tentans ſpolium ſuccumbat, & ſententia lata
ſit pro ſpoliãte, an competat tentanti ſpoliũ
reſti-

reſtitutio in integrum aduerſus ſententiam,
32 & probationes omiſſas, ex parte ſpoliati? &
an ſidetur dicta reſtitutio competat idẽ pri-
uilegium ſpolij, quòd ſpoliatus poſſit proſe-
qui cauſam in audito conuento? in ſuis de-
fenſionibus?
33 Pro quo dici poteſt prima facie, quòd ſi
ſpoliatus eſt reſtituibilis perſona, vel ex cau-
ſa poſſit reſtitui, quòd vtiq. reſtitui debet, vti
ſi minor eſt, vt in puncto poſſeſſorij, ait gloſ.
34 & DD. in l. vnica. C. ſi de moment. poſſ. &
Odd. Sforz. de reſtit. q. 68. art. 6. nu. 39. Cõ-
tard. in d. l. vnica limit. 8. nam videtur etiam
cõcedi dictum remedium reſtit. in ſpolio, ex
35 eo; quia ſicuti de iure cõmuni appellatio de-
negatur in ſpolio, quoad effectũ ſuſpenſiuũ,
& conceditur, quoad deuolutiuum, vt Co-
uarr. Afflict. & alij etiam Menoch. de quib.
36 D. Maſtrill. in addict. ad Petr. de Greg. de
iudic. cauſar. feud. quæſt. 17. littera D. in
verbis denegatis fol. mihi 190. & Cum. no-
ſter Ritus 38. num. 187. & Rit. 40. num. 65.
37 Immo idem D. Maſtrill. in fine vbi ſupra
ex multis ait, in dicto caſu cõpetere dictum
remedium ad vtrumq; effectum; tanto ma-
gis, quia in cauſis ſummarijs ꝑ ritum dene-
gatur appellatio, non tamen dicta reſtitutio
38 in integrum, quia prohibita appellatione nõ
eſt prohibita reſtitutio in integrum. Sforz.
Odd. quæſt. 15. art. 6. nu. 44. & 45. Honded.
conſ. 18. nu. 84. & ſeq. lib. 1. & conſ. 27. nu.
39 24. lib. 2. Graſſ. de except. 34. Barcius deciſ.
74. ſed videtur cõtrarium, quia ex forma Ri-
tus tollitur defenſio in ſpolio, & ſic videt̃ ſu-
blata etiam reſtitutio in integrũ, & ita tenet
Honded. d. conſ. 18. nu. 85. lib. 1. & d. conſ.
27. n. 31. lib. 2. ſed non eſt clarum de quo ef-
fectu loquatur Honded. ſed quidem videtur
40 denegata quoad effectum ſuſpenſiuum, non
autẽ deuolutiuum cum ipſe alleget Lucernã
Iuris l. 1. §. & parui nu. 7. & 8. ff. quòd ui aut
clam, vbi loquitur Bart. de non ſuſpendenda
exequtione.
41 Tum quia Ritus in ſpolio denegat defen-
ſionem; & audientiam ſpoliati, & non ſpo-
liato ex verbis textus antequã audiatur ad-
uerſarius in defenſionibus ſuis, & hac de cã
42 Ritus militat pro ſpoliato, & exſcandeſcit in
odium ſpoliantis, ratio interpetratiua, & ve-
ra eſt, quia in caſu ſpolij non tantùm atten-
ditur facies ſpoliati, quàm, & potiſſimum
43 attenditur odium ſpoliãtis, & ideo in tali ca-
ſu fallit vulgata regula, quòd in iudicijs eſt
ſeruanda æqualitas rei, & actoris, aut com-
municatio faciens, ſeu applicatio remediorũ
legalium; ſed immo ſeorſim odiũ, & culpa,
44 & fauor, & auxilium debet tenere ſuos auto-
res; tum quia ritus noſter Siculus non dene-
gat defenſionem abſolutè, & omnimodè, ſed
45 ad tempus videlicet antequam rei reſtitutio
fiat ſpoliato, in verb. textus, (& poſtea au-
46 diatur. Cumia tangit hic n. 212. quapropter
ritus non poteſt adaptari ſpoliato ex eius di-
ſpoſitione, ſed debet fieri reſtitutio, & ideo ei
non eſt denegata defenſio, aut audientia in
defenſionibus, quia per eum reſtitutio nulla
fieri dẽt, & Ritus dirigitur contra ſpoliãtem.
47 Sed contra omnino videretur dicendum
ex eo, quia quando cauſa cognita, eſt deter-
minatum in fauorẽ ſpoliantis, & contra ſpo-
liatum ceſſat mala præſumptio, & iuris odiũ
cõtra ſpoliantem, ex quò cum ſuperſint alia
48 remedia deducẽda per partes tàm in poſſeſ-
ſorio plenario, quam in petitorio non eſt ad-
hibenda reſtitutio in integrum, vt nouũ fiat
iudicium in cauſa ſpolij cum eodem priuile-
49 gio Ritus maximè præſumpto contra ſpoliũ
paſſum, & ſic ceſſant contraria argumenta,
nam ſententia lata contra talem ſpoliatum
50 parum cędit cũ exindè iura eius poſſint co-
gnoſci, & nõ ſint extincta, & ita denegari dẽt
reſtitutio, vt Marcus Anton. de Amat. deciſ.
Marchię 77. num. 14. tunc enim per iudicem
51 ſunt reſeruata iura partibus, tam in poſſeſſo-
rio ordinario, quàm in petitorio vbi demon-
52 ſtrari poſſunt exactè, tanto magis quia in cã
poſſeſſionis momentaneæ præiudicium eſt
paruum, & ſic reſtitutio denegat̃, ex Decian.
conſ. 54. n. 21. lib. 4. præſertim in poſſeſſorio
53 sũmarijſſimo, & extraordinario Benint. dec.
79. n. 8. & Odd. Sfor. vbi ſup. q. 68. art. 6. n.
54. in uer. ſext. ad hęc Minoc. de retin. poſſ. q.
vlt. n. 54. tum qa priuilegiũ ſpolij in primo
54 iudicio ceſſauit, qa ſemel tantũ concedit̃, &
ceſſat rigor Ritus, & odiũ ſpoliantis ex iure
55 præſumptionis, & ſnię Tiraq. in l. Boues, §.
hoc ſermone de verb. ſign. n. 125. & in regno
56 nunquã fuit deciſum ꝙ concedat̃ reſtõ in in-
tegrum ẽt ꝑſonę priuilegiatę; & in cã ſpolij,
& ita deciſum fuit in Conſiſtorio, die 26.
Aprelis 1608. contra vniuerſitatem linguæ
groſſæ in fauorem illius de Mancutio, & hęc
cogita, quia vtilia.
57 Adde ꝑdictis de ſpolio, ꝙ hęc materia ſumit̃

ex text. in cap. reintegranda 3. quæſt. 1. qui tex. eſt celebris, datq. remedium ſpoliatis, q; videlicet eis omnia corporaliter reſtituantur
58 in eo loco, vbi fuerunt ſublata, ſiue per dolũ, ſiue per violentiam, vel quocumque alio iniuſto modo, & hoc remedium ampliandum, & tranſit etiam ad ſingularem ſucceſſorem,
59 Puteus deciſ. 176. lib. 2. ampliatur 2. dari ẽt contra titulo poſſidentem, Theſaur. dec. 29. Afflict. deciſ. 361. ampliatur 3. dari contra
60 bonæ fidei poſſeſſorem, Oſaſc. deciſ. 93. ampliatur 4. concedi abſq. tẽporis declaratione
61 Affl. dec. 250. ampliatur 5. vt veniant ẽt fructus cũ re ad ipſum ſpoliatum poſt litem cõteſtatã percepti. Theſaur. d. dec. 29. limitatur
62 nõ dari elapſo decennio qui per tale tẽporis ſpatium præſcribitur; Caſſad. deciſ. 15. Put. dec. 154. lib. 1. de ſpoliato a iudice, qui iudicialiter proceſſit vide deciſ. 114. Seſſæ nu. 26.
63 28. & 29. tom. 2. & eſt concluſio, quòd cõtra iudicem, qui proceſſit, vt priuatus extra iudicialiter ſpoliando, datur remedium; & poteſt agi poſſeſſorio interdicto recuperãdæ ex cap. conquerente vbi Gloſſ. de reſtit. ſpoliat. & l. meminerint. C. vnde vi l. fi. C. ſi per vim, vel
64 alio modo cap. cum cauſam de offit. delegat. Bart. in l. iuſte poſſidet de acquirend. poſſeſſ. Menoch. de recuper. remed. 8. nu. 8. & 13. li-
65 mitatur ſi iudicialiter proceſſit gloſſ. in cap. præſentium 7. q. 1. & eſt communis opinio, vt refert Abb. conſ. 41. in primo Angel. in l. ſi quis a ſe fundum. C. vnde vi Bald. in l. pen. §. pen. C. de præſcrip. 30. vel 40. annorũ Menoch. nu. 3. Oldrad. conſ. 226. incip. deuoto
66 ampliatur, limitatur ẽt in iudice ſpoliãte iniuſtæ, iniuſtitia cauſæ, ſecundum cõem Abb.
67 vbi ſupra ampliatur 2. dicta limitatio etiam ſi nulliter procedat ſecundum veriorem opinionem, Roderic. tenet contrarium lib. 1. de redditibus nu. 6. vide Menoch. vbi ſupra nu.
68 59. contraria opinio, & verior eſt in contrarium, Ratio ex d. cap. præſẽtium, quia iudex
69 regulariter non dicitur facere violentiam ſi procedit, vt iudex, & competenter, & gloſſ. Canone 1. 23. q. 2. l. cõtinet §. 1. ff. quòd me-
70 tus cauſſa, & ſic cõtra eius factum nullus audiatur remedio poſſeſſorio, Menoch. nu. 27. ſed ſpoliatus, vel grauatus, poteſt appellare,
71 vel ſupplicare, aut coram eodem opponere; & excipere, quia non eſt auditum in iure; q; etiam expulſus a iudice de facto, & nulliter, audiaẽ via remedij poſſeſſorij, & interdicti. Alex. in l. properandum §. & ſi quidem nu. 14. C. de iudicijs, Decian. conſ. 164. nu. 158. dicens, quòd neutro iure contra iudicum iniuſtam ſentẽtiam datur hoc remedium ſpoliatorium.

72 In hac materia ſpolij vide Cardin. Seraphin. cuius deciſiones tãtum tibi optimè lector memoro, nam eius doctrinã, & in eum per me factas obſeruationes, ac etiam in Antonium Fabrum, & alios recentiores, quos ſingulariter habeo, mihi reſeruo in meis reportatis pro publico cauſarum, & clientum patrocinio, in quo quotidie verſor in foro, vide ergo deciſ. 777. p. 1. & 159. ead. 96. ead. 462. ead. 896. ead. 1345. p. 2. 415. p. 1. 1314. par. 2. 1262. ead. 867. p. 1. 1327. par. 2. 669. p. 1. 1360. par. 2. 1314. ead. 448. p. 1. 264. par. ead. 387. ead. 1200. par. 2. 31. par. 1. 1055. p. 2. 337. par. 1. 117. ead. 37. ead. 817. ead. 773. ead. 804. ead. 492. eadem 444. ead. 591. ead. 1484. par. 2. 846. eadem 1360. p. 2. 555. p. 1. 1484. eadem p. 2. 1417. eadem 25. p. 1. 796. ead. 655. eadem 594. ead. 352. ead.

Ad Capitulum XXXXI. eiuſque Commentarium, obſeruatio quadrageſima prima.

1 PRO concordãtia, vide per Giurbam deciſ. 1. & 26. in hac quidem præſentis ſtatuti diſpoſitione, primo datur modus procedendi in cauſa ſummaria, in 2. iudicio appellationis, ponitur etiam de termino ad probandum, & de termino ad reprobãdum, & de reſtitutione ex rationabili,
2 & maxima cauſa, dando, aduerte, quòd ex hoc cap. in praxi terminus ad reprobandum reprobantes non datur in nullo cauſæ genere; fallit tamen, & dari poteſt, quando in ter-
3 mino principali in cauſa appellationis aliqd eſt actum, & hoc ſi illud actum tẽdat ad meram defenſionem, & non aliter, & terminus prędictus incidens in feſtum, vel dies feriatas
4 currit, fallit tamen ſi dictæ feriæ totum, vel eius termini maiorem partem occuparet, &
5 abſorberet, & hoc virtute præſentis ſtatuti, quamuis ad cautelam viua iuridici voce ſoleat obtineri, quòd non currat niſi poſt feſta; & hìc etiam habetur deciſio, quòd dies ter-
6 mini nõ computatur in termino de quo ego diſputo in libro meo praxis ſiculę, & reliqua,

quæ

quæ dicit hìc Cumia notabis nō immemor, & quia de termino incidit ſermo, ideo de a..ea terminorum praxi, aliqua dicamus.

De terminorum diuerſitate, qui dari debent tàm in M. R. C. quàm in Curia Pręt. F. V. P. ex forma Ritus, & obſeruantiæ.

7 Et primo in cauſis ordinarijs, in quibus ordinarie proceditur, prout ſunt cauſæ feudales, per viam cedulę condemnatoriæ, & oppoſitoriæ, nam in reliquis ex forma Regię Pragmaticæ ſummariò proceditur, eſt ſeruandus infraſcriptus modus videlicet.

8 Fit citatio, ſuper petitione, in primo Regimine, incuſatur contumacia parti conuentæ, quæ ſi eodem die citatur poteſt comparere, & prætendere, quòd hodie, prout hodie non incuſetur contumacia, & ſic ſolet pronunciari, & in alio Regimine incuſari.

9 Et ſi pars conuenta eſt ciuis huius Vrb. Pan. poteſt ipſam contumaciam regulari facere, ad vnicum actum, & de huiuſmodi regulatione fit actus, quæ quidem comparitio operatur effectum, ne poſſit dici contumax, & ſi non fuerit ciuis poteſt poni Reſpondens cum proteſtatione mittendi prima die.

10 Quia incuſata contumacia, & triduo elapſo ſi in feudalibus proceditur, debet actor procurare, vt conuentus, ſiue reſpōdens appoſitus in contumacia litem conteſtetur ſimpliciter, abſque proteſtatione, quæ quidem litis conteſtatio in ipſis cauſis feudalibus eſt neceſſario requiſita, & non poteſt omitti?

11 Et in alio regimine, quandocumque actori placuerit dummodo ſit infra ſemeſtre tempus; nam eo elapſo opus eſt, partis citatione, ad proſequēdum ob lapſum ſemeſtris tēporis, poterit præſentari libellus, & ſimul, & ſemel dari terminus principalis dierum duodecim vtriq. parti in vrbe, ſi vero cum exteris dierum quindecim, & in feudalibus duplicatur, & omnes alij termini duplicātur, qui quidem terminus hoc modo dari ſolet.

12 Terminus in quæſtione petitionis iniuriæ partis actricis declarati, quæ vertitur inter talem actorem: & tal. cōuentum dierum duodecim, vel quindecim, vel menſis vnius, ſi in feudalibus, & vt caſus exegerit vtriq. parti, & ſi in feudalibus addantur iſta verba vz. lite prius conteſtata vt conſtat exactis.

13 In quo quidem termino fiet per actorem teſtium productio, & etiam per conuentum ſi voluerit præſentare, & producere, & eo elapſo, & expleta productione, fiat publicatio ſuper ipſo termino, quæ eſt neceſſaria, & nō poteſt omitti, tam ſi fiat, quam ſi non fiat teſtium productio hoc modo videlicet.

14 Facta eſt publicatio ſuper termino principali inducto in quæſtione vertente inter tal. actorem, & tal. conuentum, &c.

15 Et exinde dabitur ipſi Cōuento terminus ad reprobādum aduerſus teſtes, & proteſtata ſi quæ præſentabuntur, qui terminus in M. R. C. eſt dierum quatuor tantùm; ſed in Curia Pręt. dierum ſex, hoc modo videlicet.

16 Terminus ad reprobandum etiam aduerſus proteſtata, paulo ante præſentata tali cōuento, in cauſa ſeu quęſtione, habet cum tal. actore.

17 In quo termino ſolet ſemper apponi, quòd non currat niſi habitis copijs, parte curante aliàs currit, irreparabiliter, in quo termino poteſt, & debet cōuentus præſentare eius capitula, etiam reprobatoria teſtiū, ſi quos eſt reprobaturus, & parimodo in eodem termino debet actor præſentare eius approbationes, nam reprobatio, & approbatio eſt fiēda ſimul; & ſemel, alia eo elapſo, nō poterit neque conuētus reprobare, nec actor approbare ſuper quo termino elapſo prius, & probatione expleta nō ſolet dari aliqua continua, debet fieri publicatio, & ſi in ipſo termino nō fuit facta teſtium productio nō erit opus publicatione, cuius forma eſt, vt infra videlicet.

18 Facta eſt publicatio ſuper termino reprobatorio inducto tal. conuento in quæſtione, quam habet cum tal. actore.

19 Et ſi in ipſo termino reprobatorio per cōuentum fiet productio teſtium ſuper meritis cauſæ opus erit poſt factam publicationem, quòd per ipſum conuentum detur ipſi actori terminus ad reprobādum aduerſus ipſos teſtes, in quò termino non poteſt tractari de teſtium conuenti reprobatione, ne fiat proceſſus in infinitū, & ex forma Ritus non permittitur, qui terminus iſto modo dabitur, videlicet.

20 Terminus ad reprobandum tal. actori, in quæſt. quam habet cum tal. conuento: Super quo vt dictū eſt, ſi fuerit facta teſtiū productio, poterit fieri publicatio, &c.

Et

Et exinde, ſi conuentus erit perſona reſtituibilis vt puta mulier, fiſcus, pupilli, &c. debetei dari terminus ex cauſa primæ in M. R. C. dierum ſex, & in Curia Prætura dierum decem, & in terminis, ex cauſa ſecundæ, eorumdem dierum ſex in M. R. C. & V. in Curia Præt. hoc modo videlicet.

21 Terminus ex cauſa primæ tali conuento in quæſtione, quam habet cum tali actore, & ſi in ipſo termino fiat productio teſtium erit opus publicatione, & exinde ſi in ipſo termino dictus conuētus producet teſtes, dabitur actori terminus ad reprobādum, poſt ipſam factam publicationem, & exinde terminus ex cauſa ſecundæ hoc modo videlicet.

22 Terminus ex cauſa ſecundæ tali conuento in quæſtione, quam habet cum tali actore, & eodem modo pronunciabitur, vt ſupra dictū eſt de termino ipſo, ex cauſa primæ, & quando agitur cū ciuibus vrb. conuentis dabitur terminus ad peremptorias ex priuilegio vrb. in Curia Prætura dierum octo, & in M. R. C dierum duorum, aut ſex, ex aliquorum opinione, & ob id tenenda erit opinio tutior vt intelligatur ſex dierum.

23 Et ſimiliter ſi actores, ſeu aliquis ipſorum erit pſona reſtituibilis, debet ſibi capere terminum ex cauſa ſecūdę, quia ſunt de forma; bene verùm, quod poſſunt ꝓ capientes breuiari hoc modo videlicet.

24 Terminus ex cauſa primæ tali actori in quæſtione, quam habet cum T. conuento dierum duorum, vel vnius parte petente, & ſic de termino ex cauſa ſecundæ, & ſi in ipſis terminis fiet teſtiū productio ſeruabitur ꝓut ſupra dictum eſt.

25 Pręterea opus eſt ſciendum, quòd omnes, & quicumque termini in tantùm ſunt cōes, in quantùm illi cui dantur, ius vtitur, & non aliter, &c. Aduertendum ſemper ad publicationem ſuper terminis, quando ſuper eis fiat teſtium productio.

Et quotieſcumq. erunt præſentanda proteſtata debet aduerſus ea, dari terminus ad reprobandum aliter non probant; & in omnibus ipſis terminis poſſunt emanare litteræ de audientia teſtium per eum, cui terminus dabitur, & durante termino dando in literis non eſt procedēdum in cauſa, & in M. R. C. ſi cauſa trāſcedit vncias centum deſtinabitur ad producendū iuxta formam Capituli Regni; ſi vero non tranſcedit ipſam ſummam literæ dirigātur ordinarijs locorum, & in vrbe durante termino in literis ſi partes ſunt in continua poſſunt ꝓducere teſtes, & ſi in omnibus ipſis terminis ſucceſſerit fieri oppoſitiones, & partes erunt in continua poteſt opponi, & ꝓducat ſi, & quatenus ad literas eſt fienda productio apponetur, & producat & ad literas.

26 Et ſi in omnibus ipſis terminis ad literas datis fiet teſtium ꝓductio opus erit dati terminum ad reprobādum ipſos teſtes, & exinde ſi nihil amplius agendum erit ex parte actoris, & conuenti poterit deueniri ad concluſionem cauſæ, tam ex parte actoris, quàm conuenti declarando in concluſione ex parte cuius fiat, vtendo illis verbis videlicet ex parte ipſius actoris; vel ſi erit conuētus ex parte ipſius conuenti concludentis.

27 Et ſi forte ex parte actoris, aut conuenti vltra ipſos terminos erit aliquid fiēdum poterit tam actor, ſi voluerit, quam etiam conuentus ſibi capere duas reſtitutiones extra ordinarias dierum duorum ꝓ qualibet tam ſi fuerit, quam ſi non fuerit reſtituibilis, & in hoc modo videlicet.

28 Reſtituendus eſt ex cauſa T. actor, ſeu cōuētus, qui ſit in quęſtione, quam habet cum tali quam reſtitutionē non poteſt capere niſi veniat promptus cum Capitulis, & in ipſis terminis reſtitutorijs ſeruandū eſt idem ꝓut in alijs terminis, tā de publicationibus fiendis ſi productio teſtium fiet, quam & de terminis ad reprobandum ex inde fiat cōcluſio.

29 Iterum, nam ꝑ reſtitutiones & dr̄ diſconcluſa, & quotieſcumq. diſconcluditur opus eſt noua concluſione, & ſimiliter proceſſus collatione, & in M. R. C. ſemper, quod infra inſtantiā eſt concluſum, nō poterit amplius inſtantia perire ſtante forma ritus, in alijs vero curijs inferioribus erit inſtantia, in qua reſtitutiones capiuntur parte citata, poſt concluſum in cauſa, ante vero non, & hoc ſtante pragmatica.

30 Et hæc pauca dicta ſint quoadmodū procedendi ordinariè in cauſis, in quibus eſſet ordinariè procedendum, in quo non comprehenditur cauſa inſtantiæ, & oppoſitoriæ.

31 Et primo in cauſa inſtantiæ tranſmittitur cedula condemnatoria cum termino dierum quindecim, in quo termino, vel extra pręſentatur libellus, & ſi in facto eſt aliquid probādum fiat probatio citato prius conuento ad

proſe-

proſequendam cauſam per viam cedulæ terminos dandum, capitula, & proteſtata præſentandum, publicandum, cōcludendum in forma, & incuſatur contumacia, & poteſt citari ſimpliciter ad teſtium iuramenta videndum; & facta probatione in pede publicati incuſatur contumacia.

31 Et facta probatione, aut ſi non fiat debet fieri publicatio hoc modo videlicet: facta eſt publicatio in cauſa inſtantiæ vertēte inter T. actarem, & T. conuentum, & poſtea in M. R. C. datur conuento terminus ad reprobandū etiam aduerſus teſtes, ſi teſtes producantur, & proteſtata paulo ante præſentata, & ſimiliter in Curia Præturæ, idem terminus, & ex inde ꝓceditur eodem modo prout ſupradictum eſt, & in nihilo differendo?

33 In cauſa autē oppoſitoria præſentatis appoſitionibus ſi non adeſt pactum de non opponendo, & opponēs voluerit ſequi cauſam oppoſitoriam poterit ſuper ipſis oppoſitionibus teſtes producere citato prius oppoſito ad proſequendum cauſam oppoſitoriam, & ei incuſari cōtumaciam, & ex inde facta productione teſtium fiat publicatio hoc modo videlicet.

34 Facta eſt publicatio in cauſa oppoſitoria vertente inter T. opponentem, & T. oppoſitum, qua facta dabitur ipſi oppoſito in Mag. R. C. terminus ad reprobandum etiam aduerſus proteſtata, ſique pręſentabuntur, & in Curia Præturæ erit defendendum; & reprobandum, ſimul, & ſemel dierum 12. & exinde fiet publicatio ſuper ipſo termino ſi in eo erit facta ꝓductio; & proceditur eodem modo ꝓut ſupra dictum eſt, præter terminos ex cauſa primæ, & ſecundæ, qui nō competunt, & terminus ad peremptorias dabitur tā oppoſiti,

35 quā opponēti ex obſeruātia, quod in Curia Præturæ eſt dierum octo in M. R. C. dictum duorum, vel ſex & tutius erit eum intelligere dierum ſex, ſtāte aliquorum opinione vt dictū eſt, ſi vero ipſam cauſam ꝓſequatur oppoſitus, & non adeſt pactum de nō opponēdo, elapſa prius quindena citabitur opponens ad proſequendum cauſam oppoſitoriā in forma; & fiet publicatio in cauſa oppoſitoria citato ad proſequēdum ipſo opponēte, & hoc ſimul, & ſemel, & exinde dabitur ipſi oppoſito terminus ad reprobādum in M. R. C. & in Curia Præturæ ad defendendum, & reprobandum, & prout ſupra.

36 Et quando fuerit interlocutum, quòd Reijciantur præſtito prius, &c. & oppoſitiones voluerit proſequi, & repetere pecunias proſequatur idem modus, vt ſupra aduertendo tamen ad vnum, quod terminus ad reprobādum in M. R. C. aut defendendum; & reprobandum in Curia Præturæ ſemper eſt dādus illi conuento, quem ſequitur cauſa oppoſitoria, aut opponens ſit, aut oppoſitus.

37 Et ſi dictum fuerit ſtent oppoſitiones, & oppoſitus voluerit proſequi cauſam oppoſitoriam, aut opponens, idem ſeruādus eſt modus procedendi in ſpolio, aliter eſt; Nam citatur ſpolians incuſatur contumacia, & conteſtatur lis, & libello abſque termino preſentato, & facta productione, & pręſentatis proteſtatis fit collatio proceſſus, & expeditur cā, & ſpolians in aliquo nō poteſt audiri, etiam in præſentatione interrogatorij aduerſus teſtes, & facta reſtitutione rei ſpoliatæ poteſt proſequi ſpolians cauſam meritorum in eadem tela abſque alia litis cōteſtatione citato tantummodo ſpoliato ad proſequendū cauſam meritorum ſpolij incuſata contumacia præſentantur per ipſum ſpoliantem conuentum exceptiones capto termino ad defendēdum, & reprobandum dierum 12. & exinde proceditur eodem modo prout ſupradictum eſt id ordinarijs.

38 Et ſi cauſa incipiat per viam effectus cum etiam feudalis poſſit iſto modo ex abrupto partibus conſequentibus fieri ſi pars conuenta diſſentiat in ipſo modo procedēdi ordinabitur in iuditio, quòd ipſæ ſcripturæ ſtēt loco poſtæ. Ideſt petitionis, & tale mandatū annotatur ſuꝑ ipſis ſcripturis, & citatur pars ad proſequendum ipſas cauſas per modum poſtæ (& ego quo ad me) vtor in ipſa contumacia iſtis verbis videlicet.

39 Summariè, & de plano iuxta formā pragmaticæ, & poſt contumaciam dabitur ipſi conuento tàm in M. R. C. quàm in Curia Præturæ terminus ad defendēdum, & reprobādum, qui eſt dierum duodecim, & exinde ſeruatur idem modus ſumptus in ipſo modo ordinario præter publicationem, & concluſionem, quę non ſunt neceſſariæ ſtante, quòd ſit ſummariè, & de plano.

40 In modo vero ſummario iuxta formam pragmaticæ, & ex parte aduerſa nō diſſentiatur ſemper tutius erit, & breuius cauſam ipſam incipere præcedente contumacia ſuper

peti-

petitione pſentato libello cum termino prin-
cipali, & deinde dare alios terminos, vt in
modo ordinario preter publicationē, & con-
cluſionem; vt dictum eſt.
41 Alius adeſt modus ſummarius ex forma
Ritus, qui ſtāte pragmatica Regia commiſ-
ſionis ſummariæ non ſeruatur, & procederē
iſto modo videlicet facta petitione per cōtu-
maciam; liteq; conteſtata præſentatur libel-
lus abſque termino, & facta probatione fit
publicatio, & exinde datur conuento tam in
M.R.C. quam in Curia Præturæ, terminus
ad defendendum, & reprobādum, & exinde
dantur alij termini prout in ordinarijs.
42 In cauſa appellationis proceditur eodem
modo prout in primo in iudicio, & dantur
ijdem termini.
In cauſa criminali proceditur ſummariò,
& conteſtatur lis per ſubitiones ſuper libello,
& dantur ijdem termini prout in ordinarijs
ciuilibus præter terminos, ex cauſa primæ, &
ſecundæ non fiunt oppoſitiones, neque con-
cluſiones, & hæc breuiter dixiſſe ſufficiat de-
ſumpta ex optima praxi.

Ad Capitulum XXXXII. eiuſque Commentarium, obſeruatio quadrageſima ſecunda.

1 CONCORDAT cum l. fin. ff. pro
ſuo, & cum alijs paſſim de quibus in
corpore obſeruationis. Quoniam
ſæpiſſime contingit in iudicijs preparandis à
reis, ſeu conuentis quorum eſt fugere, & fu-
gare actores quoſdam proceſſus fieri p quos
conantur litis ingreſſui, & principio obſtacu-
lum, & obicem ponere vlterius, vel non pro-
griendi, vel turpe ſilentium faciendi curam
agētibus inurere; ſunt enim exceptiones ob-
2 ſtantes litis ingreſſui ſub quarum prætextu
noſter Cumia agit, & cumulat omnia gene-
ra exceptionum hìc p totum, quem ſi caſus
dederit omnino vide.
3 Aduerte ex textu, quòd proceſſus prędicti
bimeſtri tempore terminantur, quo elapſo
fertur ſententia, quòd tales exceptiones im-
pedientes litis ingreſſum reſeruentur ad me-
rita cauſæ, in quorum pgreſſu ſi cognoſcanē
efficaces, & vere obſtēte tunc omnia actitata
in proceſſu corruunt.

4 Sed iſti duo menſes diſtribuuntur hodie;
ita ſcilicet, actor poſt litis cōteſtationem, vel
poſt actū litis conteſtationi æquipollentem
pbare debet ſuas exceptiones infra dies 20.
& ſi nihil ageret amplius non auditur, ſin
autem probauerit, dat terminum aliorū die-
rum 20. alteri colligatori, vt faciat quæ ei in-
cumbunt in iudicio; & deinde dat terminum
5 iudici ad expediendum cauſas infra 20. dies,
infra quos 10. dies pōt iudex impartiri par-
tibus ad probandum, & his elapſis infra vlti-
mos 10. iudicabit, & ſic cōplentur duo men-
ſes; ſed hodie de ſtylo communiter ſeruato
dictę exceptiones opponuntur ante litis con-
teſtationem a die incuſatæ contumaciæ con-
uenti, & reſponſum per eum prima die cum
proteſtatione mittendi vſque ad aliud regi-
men, quod in M. R. C. eſt à die Mercurij ad
Sabbatum, vel econtrà, & in alijs cauſis ab
vno ad alium diem, quādo forte quotidie ob
negotiorum copiam curia regeretur, vt olim
regebatur, ſed uæ hodie quantū a nobis ne-
gotia abierunt, ita vt non ſit hoc periculum;
nam etiam diebus ſtatutis occurrit Curiam
ipſam vacare.
6 Addo ad Cumiam hìc in num. 57. & 58.
incluſiue, quòd dn̄ ipſe, ait, in ſumma, quòd
oppoſitio, ſeu exceptio impediēs litis ingreſ-
ſum, eſt inter alias exceptio feriarū puta tra-
petorum, cannamelarum, quarum terminus
incipit a die 25. Nouēbris, vſque ad 10. die-
rum decoctionis illarum, vel exceptio tonna-
riarum quorum terminus incipit a die 10.
Aprilis, vſque ad 20. diem menſis Iunij, per
quam termini dilatationē nemo poteſt mo-
leſtari, & ſi fuerit carceratus exit a carcere p
ſeruitio dictorum trapetorū, ſub fideiuſſione
de redeundo poſt dictas ferias, ſed cogita an
7 Pragmatica ſuper hoc ſancita loquatur de
collitigatoribus cum dictis perſonis trapeto-
rum, vel tantùm de creditoribus ipſarum ſed
dato, quòd indiſtinctè loquatur, & ſimus in
terminis dilationis feriarū, & tunc dici opor-
teret cū Cumia, ſed alia quæſtio eſt an dicta
Pragmatica ſecunda in titulo de dilat. intel-
ligatur de iudicijs executiuis tantùm, an ve-
ro de alijs, ita vt perſonæ illa gaudentes etiā
in ordinarijs iudicijs paſſiuis ? gaudeant ?
8 Sed ſcias, q illa gaudere debēt ſeruientes,
& ad minus habentes tertiam partē arbitrij,
ſed de hoc tribunalia tàm C. S. R. C. quàm
etiā M. R. C. que retulerunt ſuper hoc Ex-
cellen-

cellentiæ Suæ primo ſub die 8. Maij 1608. in
cauſa Baronis Summatini, & Baronis Ra-
xhalmallimæ, & fuit dictum, quod procedatur
tur ad expeditionem cauſæ, nõ obſtante actu
videlicet dilationis prædictæ, & erat cauſa
executiua, & die 23. Aprilis 1605. in cauſa
Lucretiæ Maraxa, & illum de Benenati ex
eo, quia dictum priuilegium non fuit con-
ceſſum in gratiam debitorum, eorumq; frau-
9 dis, ſed fauore dictorum arbitriorum, ideo
videtur iudicia poſſe progredi, & quòd intel-
ligatur pragmatica de contractibus p quos
durante dicto arbitrio non moleſtantur per-
ſonæ dictis arbitrijs ſeruientes, &c. & non de
litibus ordinarijs, in quibus perſonæ nõ mo-
leſtantur, vt fruſtra prætendebant extendere
dicti Baro Summatini, & ille de Benenati:
conſtat primo ex eo, quia de iure communi
dilatio dictæ pragmaticæ eſt nè moleſtetur
10 perſona, non autem ne lites finiantur, quia
alias fierent immortales, & numquam fini-
rentur cum maior pars anni in dictis ferijs
conſumatur, & ideo dictum pragmaticale
ſtatutum non poteſt extendi de obligatione
ex contractu executiuo ad alia, vigore cuius poſſet,
etiam agi in perſonas dictorum ſeruientium
præfatorum trapetorum, & tamen propter
pragmaticam eximuntur perſonæ a tali mo-
leſtia, & virtute dictæ pragmaticæ datur pri-
uilegium pro perſonis, non autem pro rebus
ne impediãtur iudicia, & eorum progreſſus;
& ita iuris eſſe oſtendo primo, quia inſtantia
eſt triennij ex tex. l. properandũ C. de iudic.
quæ inſtantia currit irreparabiliter, quòd ſi
alia concedatur prorogatio iſta non poteſt
extendi indiſtinctè ad omnes caſus, niſi ad
expreſſos, ſed iam pragmatica loquitur de
priuilegio perſonali, ergo non poteſt extendi
ad litium omnium in quibus perſona nulla-
11 tenus impeditur, & ratio cur dicta pragma-
tica non poteſt extẽdi eſt, quod ſtatutum eſt
ſtrictè intelligendum, & præſertim, quando
aliquid ſancit contra iura communia, quæ
ſine cauſa vrgenti violare nefas eſt. Oldrad.
conſ. 150. nu. 3. verſ. præſertim, & conſ. 259.
num. 8. verſ. pręterea nos poſſumus vſque ad
finem Abb. conſ. 44. in præſenti in fine lib. 1.
Roman. conſ. 92. num. 3. & caſus omiſſus, vt
eſt in præſenti, habetur pro omiſſo, Ioan. de
Anan. conſ. 104. in principio Alex. conſ. 107.
perſpectis num. 7. lib. 5. & maximè ſtatutum
loquens de perſonis, quia perſonæ non ex-
preſſe habentur pro neglectis, tam in fauora-
bilibus, quam in odioſis Bald. conſ. 30. præ-
ſuppoſito ſtatuto in princ. lib. 1. & maximè
quando ſtatutum exorbitat à iure communi
Alexan. vbi ſupra num. 5. Fulgoſ. conſ. 98. in
princ. Tuſcul. bene in concl. 607. verb. ſtatu-
ta lib. 7. ex his ergo cum dicta pragmatica
loquatur tantum de his, qui pro debitis ciui-
libus coguntur, & moleſtantur nõ debet ex-
12 tendi ad alias lites ordinarias, quæ ex forma
iuris communis, & Capitulorum Regni ha-
bent ſuas inſtantias, quia alias eſſet corrige-
re dicta iura interpretatione non legitima,
mens enim ſtatuentium fuit concedendi di-
lationes debitoribus pro tempore arbitrij,
eiuſq. ſeruitiorum, & non dare ſubter fugia,
facere lites ordinarias immortales, & qui hoc
13 diceret, nõ penetraret ſtatuti arcanum, & ſta-
tutarij iuris naturam, nec quidem compre-
hendit (vt ſupra dictum eſt) quia pro dictis
litibus ius cõmune dat trienniũ, ius aũt ſta-
tutarium illud reſtringens coartauit ad bien-
nium, & Capitulo Caroli 198. fol. meo 491.
in illis verbis debbia durare per dui anni tan-
tùm, & nõ vltra, & dicitur quod placuit Re-
giæ Maieſtati, ex quo dico, quòd ratio dicti
Capituli Caroli militat in pragmatica, & ſic
dicta dilatio tonnariorum, & trapetorum eſt
pro perſonis, non autem pro litibus ordina-
rijs, quarum inſtantia non interumpitur per
dilationem pragmaticalem, & ita fuit exe-
14 cutum, & per tribunalia prouiſum, de mate-
ria iſtius inſtantię vide Alexan. conſ. 42. vol.
3. & Felyn. C. exceptionem col. 12. cum ſeq.
de exceptionibus prima eſt exceptio nullita-
tis Rot. deciſ. 2. de lit. conteſtat. in antiq. ſe-
cunda exceptio ſolutionis Cappell. Tholoſ.
in deciſ. 335. & Rot. in deciſ. 1. d. tit. de lit.
conteſtat. tertia eſt exceptio vſuraria, quæ li-
tem, & executionem impedit Carrocc. deciſ.
133. quarta eſt exceptio ceſſionis litis, & cau-
ſæ medio iuramento factę Verall. deciſ. 320.
15 par. 1. quinta eſt exceptio implementi non
ſecuti Anton. Faber. in deciſ. 43. de except.
ſexta eſt exceptio pacti de nõ petendo May-
nard. deciſ. 199. lib. 2. ſeptima eſt exceptio
excommunicationis Cappel. Tholoſ. in dec.
30. vide Surdum dec. 253. & ſuper text. in l.
exceptionis, ff. de exceptionibus, exceptio, n.
16 q̃ cõpetit principali, cõpetit etiã, & fideiuſ-
ſori. Balb. dec. 31. p. 1. quia obligatio fideiuſ-
ſoris eſt acceſſoria, ſicuti etiã fideiuſſore exi-

17 ſtente ſoluendo nō pōt carcerari principalis, pulchra, & oīno vidēda deciſio Valaſc.111. q̄ valet p amplificatione doctrinæ Bartoli in l. 3. §. tutores, ff. de ſuſpect. tutorib. limitaſ ſū
18 in beneficio c. Odoardus de ſolution. q̄a nō extendiſ ad fideiuſſorē clerici Aloyſ. de Riccio in dec. 121. Curię Archiep. Neapol. quia dictum beneficium eſt pſonale, & non extēditſ. Limita ſecūdo in beneficio ceſſionis bo-
19 norū, q̄ principali cōpetit, q̄a fideiuſſori non cōcedit. Balb. in dec. 521. p. 5. quam noto ad tex. in §. fi. inſt. de exceptionib. Limita tertiō
20 in caſu Ant. Fabri ī dec. 1. ſed vide Balb. dec.
21 15. Limita quarto ex deciſione Balbi 6. C. ad Velleia. vbi exceptio, q̄ mulieri competit, nō cōpetit eius fideiuſſori. l. mulieres, C. eodem.
22 Limita quinto in declinatoria fori, q̄ daſ clericis, & non eorū fideiuſſoribus Rot. Lipſienſis 90. ait deciſum in Italia. Affl. dec. 205. in Germania Myſing. cent. 1. obſer. 15. Sabau-
23 diæ Faber dec. 1. Franciæ, Guid. Pap. in dec. 562. Limita ſexto in ſnīa, quæ lata ꝯ Principalem non pōt exequi ꝯ fideiuſſorē ſine nouo pceſſu, ſed vide Guid. Pap. dec. 26. quam
24 nota ad Bart. in l. 1. ff. iudicatum ſolui. Limita ſeptimo in dilatione quinquennali, q̄a non cōpetit fideiuſſori. Carzius in dec. 77.

Ad Capitulum XLIII. eiuſque Commentarium obſeruatio quadrageſima tertia.

1 CONCORDAT, & diſcrepat a iure cōi in varijs caſibus, vt conſtat ī qōnib. infraſcriptis. In hoc ſequēti capitulo p̄cedens materia, ſeu argumētū modificaſ, q à ſentētijs latis in M. R. C. ſup dictis exceptionib. ſeu in informationib. oppoſitis ad impediēdū litis ingreſſū nullū daſ
2 remediū appellādi, ſeu ſupplicādi, qđ quidē eſt admirādū cū alias ex hoc Ritu liceat ſup-
3 plicari a ſnīa M. R. C. & ēt a ſnīa Pricipis, & tū in hoc capitulo ſupplicatio denegatur, ſed clara eſt reſponſio, q̄a in p̄ſenti caſu denegātur remedia p̄dicta ne aperiatur via agēdi, & immorādi ī dictis articulis ob lapſum bimeſtrē, q non dēt elabi inutiliter ex culpa eius, cui indultū eſt tale bimeſtre; ſi tū nō ſit hoc periculū: pōt dictæ ſnīę reuideri p eadē acta
4 vtraq. tū parte volente, i. ad petitionē vtriuſque partis, vz. ſi p reuiſionē vnius partis via agēdi aperiatur, poſtea reuideri poſſit ad petitionē alterius partis, ſed nō intelligas, q ad petitionē vtriuſq. partis poſſit ſemel reuideri, cū minime opporteat ad inſtantiā illius, q
5 obtinuit proceſſum reuideri. & hoc ſi agendi via pcluditur videlicet, q̄a lata ſnīā fauorē conuenti, q non audiatur actor, tūnc pceſſus reuideri poteſt per eadem acta, vt ſupra.
6 Hic aduertas, q habes, quid ſit appellatio, quid ſupplicatio, & in quo ambæ conueniūt, & in quo differant; & quòd ſupplicatio eſt reuiſio, & quòd M. R. C. eſt Princeps, & oīa tribunalia repreſentant vnū principē, & q a M. C. ad conſiſtorium acclamās ſupplicat,
7 quaſi ad eundē Principem p oīa rep̄ſentatū, & quòd hodie inſtantia reuiſionis nō biēnij ſolū: ſed pōt reuideri infra 30. annos, & alia multa ad hanc materiam contingentia.
8 Adde, q poſito, quòd reuiſio eſt acclamatio, & reclamatio, ac ſupplicatio p q̄bus hæc iura cōcurrūt, quòd aliq caſus omiſſi p Cumiam hic, q faciunt ad p̄ſentis ſtatuti interp̄tationem: & q in facto mihi ad praxim cō-
9 tingerūt, ſunt in primis, reuiſio reuiſionis, an ſit p Principē parti petenti concedēda, vide dec. 246. Theſauri, p parte negatiua ſcribit Affl. dec. 231. n. fin. ſed vere, in Tribunali S. R. C. fuit deciſum, quòd datur reuiſio reuiſionis in cauſa V. I. D. Thomæ Lumia ꝯ ſpe-
10 ctabilem V. I. D. Ioannē Philippum Teſtai; quam cauſam doctiſſimè allegauit D. de Lumia, & obtinuit.
11 Adde etiam, q ſi p Suā Excellētiā fuit cōmiſſa cauſa alicui, eiuſq. conſciētiæ, & iſte ſententiā tulit, q ab iſta ſnīa non appellatur, tū
12 Princeps p modū reuiſionis poterit ſnīam reformare. Rebuff. in Conſt. Reg. to. 3. tract. de iniunctionibus glo. 2. fol. mihi 728.
13 Adde, q q renunciauit appellationi tacitè, vel expreſſè non pōt aduerſus ſnīam ſupplicare, l. fi. C. vt lite pendēte. Adde ēt, q Prīceps cām pendētē corā iudice, in eo ſtatu, in
14 quo eſt motu pprio, vel ad partis inſtantiam euocare pōt, quo facto ſtatim iuriſdictio Iudicis ceſſat, & pceſſus inde factus eſt nullus, Gayll. obſeru. 41. lib. 1. & hoc practicaui, &
15 obtinui ab Excellentia Sua. Pro hac materia vide Marant. in ſpecu. p. 6. tit. & qñq; appellatur f. 475. coincidit qō, an phibita appellatione cēſeatur phibita reuiſio? cui difficultati Rñdetur p tex. & ibi p Docto. in l. 1. §. his cunabulis, ff. de off. Pręf. Pretor. & in l. 1. C. de

C. de ſent. Præfect. Prætor. Vinc. de Franch. in dec. 148. & Capyc. in dec. 144. Quid. Pap.
16 in dec. 50. & quæritur itẽ an appellatione deſerta, detur reuiſio? vide Do. Maſtrill. in dec. 158. & Affl. dec. 79. q̃ritur ẽt, an detur reuiſio reuiſionis, & dic ꝙ ſic, ex dicto Theſaur. dec. 146. & Gu[illegible]d. Pap. in dec. 365. & eſt ſub
17 ampliatio ad Theſaurũ. Quæritur ẽt an fatalia currãt in cã reuiſionis, & Reſpõdetur, ꝙ non ſm Affl. in dec. 78. ſed hodie ſecus eſt, vt ꝑ Gram. in dec. 23. q̃ritur, an cõcedatur reuiſio poſt tres ſniãs cõformes, & dic, ꝙ non, vide Do. Maſtril. in dec. 158. & Mar. in dec.
18 55. & Valaſc. in dec. 51. vbi ponit quindecim caſus, vbi denegat̃ reuiſio, & Affl. ĩ dec. 231.

Ad Capitulum XLIIII. eiuſque Commentarium, obſeruatio quadrageſima quarta.

1 PRO concordantia, vide l. 1. ff. de app. &c. ad Romanã 2. q. 6. Concluſio de iure Regni ſtabilita ex hoc capite eſt, quòd à ſniĳs latis ꝑ Magnã Curiã in cauſis
2 ſũmarĳs, vel ſũmarĳſſimis nõ datur appellatio, & hoc ſiue iudiciũ in Magna Curia cęptũ, vel ad M. C. aliũde deuolutũ ſit. De modis principalibus, deque minus principalib. hic recenſitis ꝑ tex. diximus alibi ſupra; vidi-
3 mus ẽt qũo à primis non licet; a ſecundis aũt non item, ſed poteſt vna pars repulſam facere, & omnes hi modi cõtinentur in modo ꝑ viã cędulę, tàm cõfeſſionis, q̃ viſionis ſcripturarũ, & ex abrupto, q duo modi ſunt vnus modus, in ciuilibus; ꝑ ea, q̃ dicit Cumia hic
4 n. 3. & ſeqq. & nos cũ emendãtes in libro noſtro praxis Siculę q. 7. & in tractatu noſtro de claris Siculorũ peritis, quẽadmodum modus ꝓcedendi ꝑ viã iniunctionis, & ꝑ viã cędulę ſunt idẽ, vt volunt aliqui, hic q̃uis praxis hodierna, & conſuetudo ſit, ꝙ habeantur ꝓ di-
5 ſtinctis; ſicuti pariter modus ꝓcedẽdi ex abrupto in criminalibus eſt diſtinctus a mõ ꝑ viſionẽ ſcripturarũ; licet hic modus ꝓcedendi ex abrupto à priſcis Rituiſtis ipſius Regni
6 in criminalibus non tractetur, forte qa eis nõ fuit cognitus, ſed nos de hoc mõ criminali tractabimus infra, in hoc Ritu.
7 Et hæc appellatio non conceditur in ſententĳs latis per M. C. ob eius excellentiam, quæ priuilegio iſto decorata eſt ex immemorabili obſeruantia, antiquiſſimæ praxis introducto, quòd etiam in interlocutorĳs nõ ap-
8 pellatur; ſed in locum appellationis ſupplẽtur remedium nullitatis, & remedium reuiſionis ex gratia Principis fundatæ, per viam ſupplicationis.
9 Sed an à ſnĩa euidẽter iniqua poſſit appellari; vltra ꝓ dicta hic ꝑ Cumiam n. 12. & 13. dicam in libro meo praxis Siculæ, ſed an appellata ſnĩa, vel interlocutoria euidenter iniqua, ex M. R. C. ad Tribunal S. R. C. & an ſi Iudices Conſiſtorĳ delegati reuocent interlocutoriã, intelligãtur remoti Iudices M. R. C. ꝓcedent ad vlteriora in cauſa principali, habita ꝓ reuocata interlocutoria nulla, vel
10 iniuſta ꝑ Iudices delegatos cogita. ſuper dictis per Cumiam hic, vbi ſupra, & ego dixero in loco citato.
Adde, ꝙ quęrit Cumia hic n. 18. an vidua,
11 vel ꝑſona priuilegiata a dictis ſententĳs, vel interlocutorĳs poſſit appellare, & ait Cumia, quòd non, quia neutra ex partibus quãtumuis priuilegiata appellare põt, Do. Maſtrill. dec. 134. n. 27. Ratio, quia hoc priuile-
12 giũ non eſt ꝑſonę, ſed iudicĳ Magiſtratus, & M. R. C. ſi tamen ꝑſonale aliqđ priuilegium eſſet, vt poſſit appellare vtique daretur appellatio, ſed quęſitis adde, ꝙ eſt obſeruandum, an priuilegium ꝑſonale ꝓualeat, vel ꝓponderet magis, quàm priuilegium M. R.
13 C. pro quo cogita: quia Princeps, qui reprę-ſentatur, per M. R. C. & per alia Tribunalia Regni dat hoc ius priuilegĳ Regiæ eius Curiæ, quæ hodie ſuccedit in locum Principis, de iure ſtatutario; & Præfecti Prætorĳ de iure communi, l. 1. C. de ſent. Præfect. Præt. l. ſi qs. & Auth. quæ ſupplicatio. C. de precib. Imper. ex offic. Specula. in tit. de ſupplicat. §. 1. & ꝑ totum in tex. in l. 1. ff. in quib. app. non licet. & in l. Præfecti, ff. de minorib. & & cap. ex litteris, & ibi Abb. extra de in in-
14 teg. reſtitu. & ne fas eſt allegare iniquitatem tam magni Iudicis, ſed ſupplicando ſubuenitur allegando negligentiam ſuam propriã; & petere veniam ſui erroris, & allegare circumuentionem aduerſarĳ, vel al aliquid ſimile, quòd ſecundum veritatem in facto cõtingeret d. l. præfecti, ff. de minorib. Azo. in ſumm. C. de ſent. Præfect. Præt. Afflict. in Prælud. conſtitut. quæſt. 3. fallentia. Marant. in titu. de appell. nu. 22. ſed idem Prin-
15 ceps alicui Illuſtri Perſonæ poſſet concedere

15 ex gratia,& reſcripto,quòd poſſet appellare;
& hoc tangit Cumia hic num. 18. de uidua;
& de hoc priuilegio perſonali, nota etiam,
16 uidua eſt priuilegiata de iure communi con-
comitante iure Regni,ſed reſcriptũ, ſiue gra-
tia principis poteſt addere priuilegium ma-
ius perſonæ, nam ſicut priuilegia priuilegijs
conquaſſantur : ita magis priuilegiatæ per-
ſonæ, & maiora priuilegia minoribus præfe-
runtur,quia priuilegium maius trahit ad ſe
17 minus : ideo in concurſu attendiĩ, quis ſit
magis priuilegiatus, qa hic debet præferri,
Affl. decſ. 56. Bartol.in l. vetum 12. §.Item
ff.de minorib.probo,quia talis priuilegiatus
gauderet ſuo priuilegio, quia ĩ caſu eſſet pri-
18 uilegiatus in ſpecie; M.R.C. uero in genere;
Caual.dec.1.de contractib. ex pluribus qua-
propter Princeps poſſet concedere tale priui-
legium,nõ tamen tale habet uidua,ut uidua,
quia eius priuilegium cedit Maieſtati M. R.
C. quæ eſt de latere Maieſtatis Regiæ, ex di-
19 ctis cogita ꝓfunde, & tace primo, quia pri-
uilegiatæ viduam ꝯ M.R.C. & conſequenter
contra ſe Princeps non præſumiĩ, quia ipſe
per dictam M.R.C.repręſentatur, Fely.conſ.
27. n.18. è contra vero poſſet concedere pri-
uilegium appellandi in Tribunali M. R. C.
ꝑꝑ meritum perſonæ,c.penult. extra de prę-
20 ſumpt. ſicuti e contra vrgenti de cauſa con-
cedit ſępiſſimè Princeps reſcripta, cum clau-
ſula appellatione remota; ergo maior ratio
eſſet dicere poſſe concedere quam remouere;
21 & tamen ſæpe remouet de facto multo ergo
magis concedere poterit a maioritate rõnis.
nam omnibus appellandi ſemper fuit data
poteſtas,l.1.& ſeqq.ff. de appellat.& cap. ad
Romanam cum ſeqq. 2. q.6. attamen Prin-
22 ceps iuſtis de cauſis poteſt denegare appella-
tionẽ,quando concedit priuilegia,& reſcrip-
ta gratioſa cum clauſula appellatione remo-
ta,& doctiſſimus Didacus Sahagus cap.j. de
reſcriptis,n.7. & ſeqq. vbi egregie punctum
iſtud examinat,& determinat, vt ẽt cõſtat ex
cauſa ſententiæ euidenter iniquę, vt bene ait
23 Cumia ſuper Capitulo pręſenti,n.12.nõ ob-
ſtante quocũq. ſtatuto vbi ex multis, ſed co-
gita;qa dicta mea te monent,non aũt cogũt;
cogere autem debent ꝑ me rõnes, & iura al-
legata.Incidens eſt qõ,an priuilegiatus vtaĩ
priuilegio contra pariter priuilegiatũ ꝑ quo
vide Auth. & ibi notata ꝑ Doctores, quas a-
ctiones, C. de ſacroſ. eccleſ. Colligiĩ ex hoc
tex. quòd priuilegiatus nõ põt vti priuilegio
24 ſuo ꝯ pariter priuilegiatũ. vide Vinc. de Frãc.
dec.186.& Magon.dec.130.& Ant. Faber in
dec.12.C.ad Macedoniam. Nã miſerabilis
perſona non poteſt vti priuilegio l.vnicæ cõ-
tra aliam miſerabilem, nec pia cauſa hæres
25 inſtituta detrahit falcidiam ꝯ Eccleſiam; nec
filiusfamilias poteſt vti priuilegio Macedo-
niano ꝯ aliũ filiũfamilias,de primo de Frãch.
de ſecundo Magon. de tertio Anton. Faber
agit, vbi ſupra.

Ad Capitulum X L V. eiuſque Commentarium obſeruatio quadrageſima quinta.

1 CONCORDAT cum l. æquiſſi-
mũ ff.de vſufr. & cũ alijs in corpore
obſeruationis. Ponitur meta loqua-
citati Rabularũ,qui cauſas ſuis verbis,& im-
pertinẽtibus clauſulis conanĩ immutare; ſed
aquam percutiunt, & ventos agitant, qa nõ
obſtante eorum dicto, qñ de natura cauſæ eſt
2 ordinariè præcedendum non obſtat dicere,ꝙ
ſummariè procedatur: vt cauſa tali inani ꝑ-
textu fiat inappellabilis, quia ſem ꝑ appella-
bilis remanet ex hac cõcluſione firmaĩ,ꝙ na-
tura cauſæ partium conſenſu non mutatur,
ſed ſupra alibi dictũ eſt, ꝙ de conſenſu partiũ
cauſa ſũmaria fieri poteſt ordinaria, qa re-
uertiĩ cauſa ad naturam ſuam iuridicã, hic
3 aũt n. 3. & ſeqq. dĩ quòd nulla cauſa poteſt
mutari de conſenſu partium, & ſic lis eſt in-
ter Tiraquel. & Baldũ, nos autẽ dicere opor-
ter,ꝙ bene Tiraq. & male Bald. addita ꝓſer-
tim praxi, quia cauſa ſummaria,& cauſa or-
dinaria differunt cũ in ſummaria abbreuienĩ
4 termini,& hodie ſem ꝑ videmus partes renũ-
ciare poſſe terminis; Cumia ſupra cap.38.n.
5 37. & paſſim. Quęſtio an priuilegiata cauſa
in principio deſinat eſſe priuilegiata ſi in me-
dio tꝑe litigij ceſſat priuilegiũ, puta đ vidua,
quæ medio tꝑe litis, cõuolauit ad ſecundas
nuptias,& de clerico,q effectus eſt ſęcularis,
& de milite,q reliquit militiam, vĩ quòd dẽt
ceſſare priuilegium: viduæ enim durante vi-
duitate durat priuilegium; ſicuti ĩ clerico, de
quo in puncto Dom. Maſtrill. deciſ. 113. a-
p.per totum, quoniam priuilegium cauſę of-
ficij durat vſque quo perdurat officium. tex.
in l.qui ſub prætextu, C. de ſacroſ. eccl. & ibi
Do-

Doctores, & viduas dũ eſt in viduit. ſic gaudet priuilegio fori viri, ergo dum non manet
7 in viduitate ceſſat priuilegium, pariter & priuilegiũ cauſæ ſummariæ, Milanis. dec. 9. lib.
primo 6. quare non benec vt Cumia hic nu. 3. monuit ex glo. in Clem. ſæpe de uerb. ſignif.
hoc proponere, & tenere.
8 Sed rectè Cumia ex eo, quia inſpicitur natura ipſius cauſæ, eiuſq. origo, p tex. in l. cum
quædam puella, ff. de iuriſd. omn. iud. vbi eſt caſus; quòd ſi tempore litis conteſtatę cã
eſt ſummaria rõne perſonæ priuilegiatæ, vt viduæ, & in medio litis tradit ſe nuptui, ita
9 quod t pe late ſententiæ matrimonium eſt conſumatum, an per illud incidens cõmutet
naturam cauſæ, & ſic de non appellabili ſit effecta appellabilis? Reſpondetur quòd nõ,
quia attenditur origo, & initium cauſę, Io. Aloyſ. Sept. in c. 39. in princ. vbi multa ad
id adducit probandum, & ſic cum Ritus cõſideret naturam cauſæ, non attendit variationem qualitatis pſonæ viduæ, uel nuptæ,
10 ex quo ſi cauſa ſummaria tractet, ordinariè ẽt de conſenſu partium tunc cauſa remanet ĩ
appellabilis, non attento modo agendi ordinario, q a non modus, ſed cauſæ initiũ attendit, & natura. Quærit etiam an qñ agitur cũ
11 vidua, vel pupillo, vel alia pſona priuilegiata, quo caſu cauſa dr ſummaria, & non appellabilis, qñ perſona priuilegiata obtinet an
pcedat ẽt qñ ſuccumbit? Rñdetur, quòd in vtroq. caſu pariter pceditur Hierony. Fimia
12 hic in littera A. & qñ pupillus agit cũ maiore, & cauſæ eorum concurrunt, & ſunt cõplatę, & fertur ſnĩa ſuper vtroq. an tunc a ſnĩa
poſſit appellari? ait, quòd ſic, ſecus aũt ſi pupillus conueniatur a vidua, q a tũc neutra eſt
appellabilis, idem Fimia; incidit qõ an a ſententiã lata in poſſeſſorio ſummariſſimo poſ-
13 ſit appellari? ſedes huius caſus eſt in tex. l. equiſſimum, ff. de vſufructu, Guid. Pap. in
deciſ. 552. & eſt deciſio negatiua, Ioſeph Ludou. in dec. Peruſin. 30. & an talis ſententia dicatur interlocutoria, vel definitiua, de-
14 ciſum fuit pro interlocutoria, dec. Rot. Bonon. 79. Pet. Benint. & an in tali iudicio de-
15 tur reprobatio teſtium, Capyc. in deciſ. 55. dicit negatiuè, num. 3. & ſequen. & an detur
reſtitutio in integrum? idem Capyc. dicit,
16 quòd non, in dec. 13. & an in illa cauſa poſſeſſorij ſatis ſit vnicus teſtis? dicitur quòd ſic.
Grat. in dec. 192.

De cauſis criminalibus, in quibus ſummariè proceditur.

Ad Capitulum XLVI. eiuſque Commentarium, & Rubricam obſeruatio quadrageſima-ſexta.

1 CONCORDAT cum multiplici iure, vt in corpore obſeruationis late apparet. Duæ ſunt columnæ iudiciorũ in quibus tota ferè iuſtitiæ machina innixa eſt, vna ciuilis, altera Criminalis: Ci-
2 uilis eſt, quando principaliter in iudicio agitur ad commodum partium, ſiue cauſa dependeat ex delicto, vel quaſi, ſiue ex contractu, vel quaſi, criminalis vero eſt, quãdo pri-
3 cipaliter agitur ad publicam vẽdictam ex delicto, ex qua oritur publicũ commodũ, nam ex corporali punitione delinquentium iuſti-
4 ficatur, & diſciplinam ad bonũ recipit tota ciuitas, quamuis priuato nullum videatur proximè emanare commodum, ex quo nota,
5 quòd quoties priuati commodum ptractatur Ciuilis dicitur cauſa, vt ẽt ſi de pecuniaria pœna ageretur eadem tamẽ applicata publico, vel fiſco dr criminalis: & hic eſt cardo huius doctrinę rite fundandus ante pgreſſum huius adnotationis.
6 Et pręterea ſicuti cauſa publica, vel priuata dr dare nomẽ cauſę ciuili, uel criminali ex dictis ſupra; ita ſortitur idem nomen ex modo agendi: nam ſi proponitur p modũ actionis, ſeu accuſationis eſt criminalis, ſi p modũ exceptionis, eſt Ciuilis, ſed relicto Cumia
7 hic mecũ perge ad vlteriora, & quidẽ primo aduertas velim, quòd cauſa criminalis eſt illa, qua contra aliquem in iudicio agitur ad effectum eũ condemnandi facere, vt debitam pęnam luat, vt clariſſimum eſt, ſed quærunt doctores hic, an poſſint accuſari de iure communi aduerſarium ſuum reaccuſare de pari,
8 vel maiori crimine? & quidem de Regni, tũ noſtri, tum etiam Neapolitani obſeruantia non eſt licitum, & ſi tale crimen obiectum ſit præiudiciale primo Crimini. Gramm. deciſ. 53. & Pappon. lib. 24. tit. 2. arreſt. 7. Caſus
9 practicabilis hic, & vbique locorum eſt, quòd vxor occiſi poteſt de morte uiri accuſare, ſed tunc quando concurrunt dicta uxor, & filij

occiſi propoſitis accuſationibus in diuerſis
10 Tribunalibus pfertur accuſatio filiorũ,vt qui
ſunt magis intrinſeci patri, Vinc. de Franch.
dec.382.p.2.vide Pappon.lib.24.tit.1.arreſt.
5. & Barr.ĩ l.1.§.ſi ſimul.ff.ad l. Iul.de adult.
11 an vxor poſſit accuſare maritum de adulte-
rio ? dr̃ quod non , niſi per modum excep-
tionis, Pappon. lib.24.tit.2. arreſt. 6. Ratio
eſt, quia non eſt liberum cuiq. accuſare quẽ-
12 quam ſicuti non licet clericis accuſare laicos,
nec laicis clericos.cap. ſicur,2.q.7.niſi ſit cri-
men,pro quo quilibet de populo poſſet accu-
ſare,vt crimen læſæ maieſtatis, & crimen hę-
reſis,& nefandi,& ſimilium ſicuti ẽt pęna pe-
cuniaria , vbicunq. ex crimine priuato venit
13 imponenda fiſco,vel ærario publico,quilibet
de populo ad accuſandum admittir̃. Bar.in l.
1.n.11. ff.de iure fiſci, ſed ſcias pendente iu-
dicio ſuper accuſatione Ciuili non poteſt p-
poni accuſatio criminalis ſuper eod.crimine.
l.interdum 4. ff.de publ. iudic. quandoq.ve-
ro fallit iſta regula; & accuſatio criminis; &
14 actio ciuilis poſſunt cumulari ; vide Clarum
in ſua praxi criminal. §. fin. q. 2. notã ẽt, ꝙ
accuſatio eſt remedium ordinariũ, inquiſitio
vero extraordinarium , & ſic quemadmodũ
15 in Ciuili exiſtente remedio ordinario ceſſat
extraordinarium, ex Claro q.3.ibidem, vnde
ſi fiſcus fecerit inquiſitionem , & inde veniat
pars,& accuſet ceſſat inquiſitio,non ſolũ prę-
dicta ratione, quia eſt remedium extraordi-
nariũ,& ſuccedit in eius locum ordinariũ p-
poſita accuſatione, verum ẽt,quia exiſtente
16 pricipali actore ceſſat acceſſorius,puta fiſcus,
& hoc quandoq. procedit, quandoq.vero nõ:
pro quo vide Marant.in Specul. de iud. p. 6.
17 Sed quid mortuo querelante? vel accuſatore
an Iudex poſſit ex officio pcedere ꝯ accuſatũ
ob publicã utilitatem , ne crimen remaneat
impunitũ? Nart. conſ.219.& ex his,& alijs, q̃
differuntur dicenda ad librum noſtræ praxis
Siculæ conſtare poteſt veritas dictæ praxis.
18 Fructus ergo huius Rubricæ, & Capituli
46. eſt, ꝙ in cauſis criminalibus in delicto re-
centi bimeſtri a die ſcientiæ delicti, veræ in-
fallibilis notitiæ, quæ vt potis eſt uiribus hu-
manis p uerã habet,quodq. ſenſu aliquo cor-
poris innoteſcat, qñq. ẽt præſumpræ, & qñq.
19 fictæ Cumia hic n. 2. ſed iſta ſcientia hoc lo-
co dr̃, ut ſit oppoſita ignorantię, & textus lo-
quitur de ſcientia uera, & non aliter , quantũ
ſpectat ad ignorantiam : uide Cumiam a n.
10. ad n. 15. incluſiuè ubi uideris an ignorã-
tia poſſit probari iuramento , & quo caſu,
& an requirantur alię probationes, & cętera,
p quæ in dictis cauſis ſummariè pceditur ,
20 quòd uerbum ſummariè ſignificat modum
procedendi ĩ iudicio, & nõ quoad probatio-
nem, quapropter requiritur in textu, quòd cõ-
ſtet iudici plenè, uel ſemiplene ipſum delictũ
in tantum, ut ſit locus torturis , tũc fiet aper-
21 tura,& carceratur reus : hẽt tamen accuſator
facultatem infra dies octo tantùm a die prę-
ſtitæ fideiuſſionis , niſi alia cauſa legitima
maius temporis ſpatium poſtularet, pbandi
intentionem ſuam, infra quam dilationẽ ac-
cuſatus poſſit ſimul, & ſemel ſe defendere.
22 Adde, quòd aut reus torquetur, & eſt ne-
gatiuus, & tunc remittitur in iuſtitia, fit pro-
ceſſus, & ſeruatur, quòd dantur acta atteſta-
tiones, & iura, quibus fiſcus , & pars aduerſa
fundare conatur intentionem ſuam, quę acta
ſtatim, ac iuridice regulariter dari debent, &
cõpia productorum poſt publicationẽ factã ,
qa actus iudiciarius eſt cõis utrique parti , &
non põt denegari regulariter, & ut plurimũ.
23 Secus autem , & fallit in modo pcedendi
ex abrupto, ubi non poteſt ſe defendere reus,
niſi in termino innocentiæ poſtquã fuit con-
feſſus, quia actorum, & atteſtationum editio
eſt defenſio, & reus non poteſt ſe defendere ,
niſi in dicto termino Innocentiæ, qui eſt die-
rum octo ipſi reo aſſignato .
24 Sed quia coincidit hìc ſermo de modo p-
cedendi ex abrupto in criminalibus, qui mo-
dus eſt frequẽs, utilis, & in Regno neceſſariò
cognoſcendus. Ideo de eo hęc pauca dica-
mus, tàm ad textum , quàm etiam ad ipſum
Cumiam hìc nu. 40. & 41. addentes.
25 Eſt ergo dictus modus procedendi ex ab-
rupto ĩ Regno noſtro introductus ab Excel-
lentiſſimis Proregibus , qui iuris cõis tùm
Romani, tùm ſtatutarij animo perpendentes
diſpoſitionem , per quòd facinoroſos homi-
nes prauæ uitæ , condõnis , & famæ permiſ-
ſum erat procedere ex officio ab torturas ex
proceſſu informatiuo, non datis defenſioni-
bus, neque copia inditiorum ; tamen hodie
26 indifferenter contra omnes eodem modo p-
cedunt de facto , & non concluſo proceſſu,
etiam cõtra ſponte pręſentatos in fortijs Cu-
riæ ex Regni capitulis 58. & 193. Imperato-
ris Caroli, in quibus habetur ſummatim , ꝙ
uidelicet in dicto c. 58. ſcribat Proregi, quòd
pro-

27 prouideat iuxta ſalubrem Regni iuſtitiam; in Capitulo uero 193. melius, & clarius, quòd vtique Proreges obſeruent circa hoc ipſa capitula Regni, & hoc ius fuerat multa ante ſęcula conceſſum iſti Regno per Regem Ioannem c. 49. per quod caueatur ad poſtulata per generale parlamentũ, vt nemo poſſit torqueri niſi concluſo ꝓceſſu, excepto crimine læſę maieſtatis, vt ſeruetur, quòd ius cõmune ſta-
28 tuit, quod ius commune poteſt intelligi, tàm dictum ius Romanum, quàm ius Regni ex Decian. tract. crim. tit. de ſtatut. ciuit. nu. 4. Sebaſt. Medic. in tract. de legib. & ſtatut. q. 10. in q. 4. princ. n. 2. & Tuſcus concl. 426. n. 3. & concl. 541. n. 1. ſub littera S. Ratio eſt, quia ius ſtaturarium eſt commune ī Regno, vbi ſeruari debet.
29 Hic modus ex abrupto ꝓceſſiuus eſt ordinis iudiciarij excluſiuus, q a i cò ꝓcedit̄ ſummariè, & abſq. iuris ſolẽnitate Marant. de ord. iud. p. 2. n. 9. & 26. & p. 4. diſt. 9. n. 41. Muta in c. Ritus 34. n. 1. Oſaſc. dec. 1. n. 1, Cal. de modo articuland. gl. 3. §. 1. n. 1. Natt. cõſ. 585. n. 1. Burſat. cõſ. 201. n. 98. Aſin. ī pract. iud. §. 3. c. 27. n. 4. & ſeqq. Auend. dec. 5. n. 4. & 9. in fi. Barz. dec. 30. n. 2. Rimin. iun. conſ. 503. n. 42. Gram. dec. 68. n. 11. & prag. vnic. §. 3. tit. 55. com. 1. in verb. & ſi proceda ſommariamẽte, & ex abrupto Scac. in pract. iud. c. 59. n. 20. Rouit. in prag. Neapol. de bonis proditorum 1. vbi inquit p ipſam clauſulã eſſe
30 ſublatam ordinationẽ iudicij, & non eſſe incãdum de termino defenſiuo rei, vt poſſit deuenire eum ad torturam bene ergo in Rubrica noſtra de dictis cauſis criminalibus, in q. bus ſummariè ꝓcedit̄, & ad id attendens noſter. Cam. in d. antepoſita 41. ſe conueteur ad modũ procedendi ex abrupto,
31 Fundato ergo iſto mõ ſummario, ſeu ex abrupto in cauſis criminalibus quęro, qñ contingit aliqua difficultas circa eũ, quo iure eſt procedẽdũ, & qñ interpretari debemus? pro cuius reſolutione ſciẽdũ, q iſte modus interpretar̄ ſtrictè ſicuti ſtatutũ, & q d̃ odioſum, Oſaſc. dec. 88. n. 10. Tuſc. concl. 492. in littera T. & concl. 496. n. 1. & concl. 607. n. 5. ſub littera S. Alba Mandel. conſ. 3. n. 13. Chartar. ī prax. interrogat. reor. lib. 4. c. 1. n. 203. Tiraq. in præfat. tract. de retract. n. 62. in fine, & Tuſcus concl. 606. nu. 5. in littera S. non obſtat autem idẽ Tuſcus concl. 49. in littera B. vbi
32 ait, quòd Indultus Principis eſt large interpretandus, quia ibi loquitur in gratioſis, hìc aũt modus ex abrupto eſt odioſus. Idem Tuſc. concl. 606. vbi ſupra eſt enim odioſus reis, q a denegat copiã proceſſus, & defenſiones.
33 Debet ergo ſtrictè interpretari, qui quidem modus proponitur, & intelligitur propoſitus multis modis in prouiſionibus Proregis videlicet per clauſulam etiam extraordinariè: Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 16. num. 22. Mut. in cap. Reg. Ritus 99. num. 25. & ex clauſula, Brachio Regio, Caualc. in tract. de brach. Reg. p. 1. n. 10. & ſeqq. & per clauſula ſine ſtrepitu, & figura iudicij. Cum la ex dictis ſupra, & per clauſulã de facto. Tuſcus concl. 590. nu. 32. in litt. S. Menoch. de arbit. quæſt. 7. n. 69. Marcheſan. de commiſſ. p. 2. c. 17. n. 19. & c. Regni Reg. Carol. 58. in verb. procedere de facto.
34 Item ex clauſula diſpenſatiuo modo, vel palatino modo facit prag. de cauſis ſummarijs, quæ correſpondet huic noſtræ Rubricæ, & capitulo 46. quam omnino vide, & prag. 3. tit. 80. tom. 1. & prag. 12. titul. 2. Thom. 1. Conſett. 99. Forenſ. lib. 2. q. 1. verſ. vt ergo,
35 & Intrigl. deciſ. 12. in proprio iſte ergo modus ſic clauſulatus interpretari inquam debet ſecundum iura, & modos infraſcriptos ſuppoſito, primo, quòd dictus modus ex abrupto, & diſpenſatiuus, ſeu diſpenſatiuè proceſſiuus eſt contra ius commune, & contra ius municipale prædicti Regni. Rodolfin. de ſuprema Principis poteſt. cap. 6. num. 86. & ſeq. Chartar. de execut. ſent. cap. ban. cap. 3. num. 20. & dec. 67. num. 3. Fatin. q. 11. nu. 15. & q. 39. nũ. 1. Tuſcus concl. 451. num. 4. in littera S. Afflict. dec. 391. num. 3. & Beccius conſ. 51. num. 9. Bald. in tract. de quæſt. q. 10. num. 19. Ameſcua de poteſtate in ſe ipſum lib. 1. cap. 9. nume. 10. qui profectò modus eſt hodie vtilis, & laudabilis in Re-
36 gno, quia prudentiſſimi, & Excellentiſſimĩ Proreges ſumma cum ratione introduxerũt ad profligandam malorum audaciam, & delinquendi procliuitatem, vt clare probabo in libro meo praxis Siculę, & modus hic laudatur a Vaſq. in quæſt. controuer. cap. 25. n. 29. & ſeqq. & cap. 36. nu. 1. Grammat. dec. 65. nu. 32. Menoch. conſ. 421. nu. 25. Auend. deciſ. 127. num. 1. Pariſ. de reſig. benefic. lib. 3. q. 18. n. 128. Tiraq. in pręfatio. tract. de pęn. 44. & ſeqq. & Aſin. de execut. c. 4. n. 4. fol. 29. & Theſau. ī dec. 87. n. 6. Fatin. q. 39. n. 4.

&

& conſ. 103. n.8. Rodolſin. cap.6. nu.92. &
Tuſcus concl.471.n.1. hoc ergo præſuppoſi-
to. Dico q modus prædictus ex abrupto p-
ceſſiuus i caſu interpretationis debet ad mi-
nus interpretari ſecundum ius commune, &
ius ſtatutarium Regni, ut illud minus offen-
dat, & ſi deuiat ab eorum diſpoſitione debet
interpretari ſm iura communia, & ſtatutaria
Regni, & eorũ tẽperamẽtis moderari. Surd.
conſ.507. nu.5. Anna alleg. 72. nu. 8. Alba
conſ.40. uerſ. neque Maſcard. in tract. de ſtat.
concl.2. n.226. Tuſcus concl. 489. n.7. i lit-
tera D. & concl. 573. n.74. litt. S. Cannet. in
c. ſi aliquem. uerſ. pmittendũ eſt, n. 20. tùm
quia hic modus eſt limitandus, & reſtringẽ-
38 dus ſecundum ius cõe, quia lex noua limita-
tur per antiquam, qñ noua expreſſe non limi-
tat, neq. corrigit antiquam: rurſus eſt inter-
pretandus ſecundum obſeruantiam ſubſecu-
tam poſt eius introductionem, q a eius natu-
ra eſt cẽm tollere ambiguitatem. Chart. dec.
67. nu.20. & 28. & ſeqq. Ladetch. conſ.107.
n.25. Caual. de brach. Regio, in repert. verſ.
ſtatuta recipiunt, & dicta autoritas pendet
a praxi, & obſeruantia. Tuſcus concl. 466. n.
2. & ſeqq. & concl. 261. nu. 3. litera L. Ma-
ſcard. de ſtat. concl.2. n.159. & Tuſcus con-
cl.454. n.6. Maſcard. vbi ſup. n.171. & Alex.
conſ.7. n.7. vol.1. Grauett. conſ.205. n.2. de-
39 bet ergo quantum fieri poteſt dictus modus
concordare cum iure communi. Tuſcus con-
cl. 573. n.6. littera S. & concl.578. nu.14. &
his præuijs conſtat, quid, qualis, quantus, &
quo vigeat, & ſit dictus modus proceſſurus ?
quare ad alia progrediamur. Ante oĩa Iudex
debet aduertere i iſto pceſſu informatiuo, an
conſtet de corpore delicti, antequam deue-
40 niat ad perſonam, quę delictũ commiſiſſe di-
catur, & forma huius probationis, ponit mo-
dernus Romanus q.2. Muſcat. in praxi crim.
de probat. de delict. in gener. Ball. q.11. in
tract. de quæſt. & ita neceſſe eſt pcedere deli-
ctum ſaltem in genere, quod ſine eo oĩa ſunt
41 irrita, & nulla nã accuſatio, ſeu inquiſitio, vel
inſtantia partis ? reum eſſe cõditionalis vide-
licet ſi cauſæ per eos expreſſa ſubſiſtat, ut be-
ne Fab. de Montel. in prax. crb. fol. 508. alias
enim nemo põt dici delinquẽs. Farin. conſ.
60. n.3. & ſic poteſtas cõceſſa in litteris diſpẽ-
42 ſatiuis fundatur in delicto; q ſi ſiquã qualitas
neceſſaria dẽt conſtare ſaltẽ in genere, & ante
oĩa eſt probãda. Farinat. q.62. nu.7. Tuſcus
43 cõcl.555. n.3. & ſeqq. in littera S. modus.
iſte nõ pdeſt parti, nec iudici, aut fiſco accu-
ſanti, iudicanti, & indaganti, niſi ſit conſtitũ
de delicto; aliàs oĩa ſunt nulla ſi aliter proce-
datur, videlicet pceſſus, & oĩa ſecuta ex inde;
ſequitur etiam abſolutio rei. Farin. q.1. n.5. &
6. vbi ſupra; ſed iſta probatio delicti in gene-
re, vel i ſpecie ſaltem judicialiter pcedere dẽt
44 ? certam pſonam, aliàs nullatenus põt quis
criminaliter moleſtari; tùm ordinariè, tùm
multo magis ex abrupto. ex dictis ſupra
Et fundato delicto. ſtante præſertim mala
45 condõne vitæ, morum, & famæ ipſius accu-
ſati ex qualitate pſonę uerè delinquentis, cõ-
ſtitoq. dicto modo de p̃tenſo maleficio, vt
ego dicam fuſius in libro meo praxis Siculæ,
46 caſus in quibus ex abrupto pceditur frequẽ-
tiores ſcire oportet (in q bus ẽt diſpenſatiuo
modo ad torturam proceditur) relictis alijs
leuioribus, i q bus pcedi ſolet via, & pęna ar-
bitraria, & extraordinaria de q bus in d. libro
47 meo ubi ſupra, dixero: hic aũt tantũ recenſeo
aliquos, quorũ primus eſt ? inſultantes, qui
de uno ad aliũ locũ, ut inimicũ aggrediãtur,
ſaltant, ẽt accidentaliter, licet pſona aggreſ-
ſa exiſtat in publicis carcerib. ſeu in Caſtris
Regijs, ſi ex pcuſſione ſanguis emanet Prag.
unic. tit.45. tom.1. & ibi Ball. fol.237. in fi.
48 Secundus, ? famulos amicos, uel dome-
ſticos habitantes in eadem domo corrum-
pentes, ſuadentes, uel alio modo immutan-
tes. ſeruas, & ſeruos famulos, & famulas;
ut furtum faciant, uel cum eis cocant,
49 pœna eſt remigandi durante uita, ex prag-
mat. unica tit. 43. tom. primo, in uerb. & li
ſeruitori.
50 Tertius contra ſubducentes ſeruas, &
ſeruos alienas, uel alienos in eorum ædes in-
grediendo, offendendo eorum honorem,
pœna eſt remigandi per decennium contra
plebeios, contra nobiles uerò in Caſtro per-
manendi pro eodem tempore. dicta pragm.
unic. tit.43. tom.1.
51 Quartus caſus contra inſultantes, offen-
dentes, uel iniuriantes, ſeu mandantes, aut
auxiliantes appoſtato modo, & appenſatè
quaslibet perſonas cum baculo, neruo, uir-
gula, uel alijs inſtrumentis uituperoſis, &
proijciens Caruſellos, murgæ, affigentes
cornua in domibus. ex Pragmat. unic. tit.
43. tom. primo, pœna eſt remigandi per de-
cẽnium ignobilibus, nobilibus uerò manẽdi
in

in Caſtro; ſed iſta pęna fuit aucta ad mortē naturalem ex prag. Comitis Albæ olim Proregis edita xv. Octobr. xiiij. ind. 1585. Ball. de litt. diſpenſ. caſ. 17. præmiſſo 1. n. 2.

52 Quintus contra incendiarios tanquã cōmittẽtes immane crimẽ, pęna eſt mortis naturalis, Affl. dec. 391. nu. 10. Clarus q. 68. in verb. incendiarij. Gram. voto 3. n. 24. & conſ. 64. num. 4.

53 Sextus caſus ꝙ apportãtes ſcopettonos pęnas tamẽ Regni ſcientes, vt Regnicolę, habẽtes oĩa req̃ſita, & neceſſaria ad ſcopettonos, eorũq. operationi, nihilo deficiente, & ẽt deferentes, vel detinentes ſcopettonos in loco ſcienter, pœna eſt nobilibus carceris in Caſtro ꝑ decenniũ, & ſcutorũ decẽ millium ignobilibus vero remigandi eodẽ tpe, quæ pœna cōprehendit ẽt operarios q̃ſolibet ad eos fabricandos, reficiendos, vel vendẽdos prag. edita Panormi die 28. Ianuarij xv. indict. 1587. ꝑ dictum Comitẽ Albæ. Ball. in d. tract. de litt. diſpenſ. in caſu 6. Bologn. conſ. 25. n. 30. Farin. q. 108. n. 86.

54 Septimus ꝙ auxiliantes, & receptantes bānitos, & foriudicatos, & diſcuſſores cãpaneę, ſponte, ſcienter, & nō coactẽ, ſeu per violentiam, & non valentes expellere ſine periculo, q tunc non incurrũt pęnã, quę eſt contra nobiles florenorũ, ex milliũ, vel deportationis; ꝙ vero ignobiles remigandi toto tẽpore vitæ, prag. 5. tit. 48. tom. 1. q prag. req̃rit veram ſcientiã, & plenã receptũ, ſeu receptatũ fuiſſe bannitũ, ex litteris Ducis Feriæ olim Proregis datis Panormi, die vltimo Decẽbr. j. ind. 1601. noſter Cumia, c. 8. de ſynd. nu. 34. & hic in c. 46. n. 4. Farin. q. 1. nu. 28. Ball. ſuper prag. Carol. §. 3. fol. 328. n. 15. tom. 2.

55 Fallit pęna prag. in præſtãtibus auxiliũ iuris, vt in Aduocatis, Procuratoribus, Tuſcus concl. 471. nu. 4. littera S. licet in Regno hoc habeat diſtinctionem de qua practici.

56 Octauus in homicidio appoſtato, q eſt delictũ grauiſſimũ, Farin. ſeu modernus Rom. q. 18. n. 90. Do. Maſtrill. de Indult. c. 28. n. j. pęna eſt mortis naturalis ex conſt. Regni terminum vitæ. Intrigl. conſ. 15. n. 1.

57 Nonus in mutilatione, vel debilitatione mēbrorũ, vel cicatrice deformi, & apparente ĩ facie, & pcipuẽ attenta qualitate perſonæ appoſtatæ. pęna eſt appoſtantibus conſtituta amputationis manus, ex conſt. ſi aliquem; & noſter Cumia infra. in c. 52. n. 15. n. 15. Ball. vbi ſup. caſu 2. nũ. 11. Sed hodie iſtam pœnam apud Tribunal R. C. non video obſeruari, nam huiuſmundi homines manu amputati non uidentur ex pœna prædicta ĩ plateis, nunquam enim talis amputatio eſt in vſu contra perſonam viuentẽ, niſi ſimul mortatur ex aggrauante delicto, vel alio pœnæ genere plectaſ, teſtis eſt cōis praxis; tanto magis, quia ĩ dictis delictis tortura debet eſſe leuis; videlicet non vltra quinq. ictus funis in duabus vicibus.

58 Decimus contra habentes, vel autores rixę popularis ĩ qua eſſet periculum tumultus, & ſcandali. Gram. voto 19. & Ball. vbi ſup. caſu 3. nu. 3. Sed inter Gramm. & Ball. locis citatis eſt diſſidium, q a Gramm. vult, quòd ad hoc, vt procedatur ex abrupto contra dictos rixantes, rixa ſit principaliter tentata ad ſcandalum; ſecus autem ſi in conſequentiam alterius delicti, ſed tu cogita. quia mihi Gram. placet.

59 Vndecimus contra appoſtantes, inſultantes cum expugnatione domus, vel apothecæ prag. vnic. tit. 44. tom. 1. verſ. aut ſi q̃s domi, intellige domum tã propriam, q̃ conductã, tãmque gratis datã; dummodo non ſit communis ẽt inſultanti, ceſſat inſultus ẽt in domo vbi vir inſultat vxorem, & pater filium. Amod. in tract. ſind. nu. 251. aliàs pœna eſt perpetui exilij cōtra liberos, ꝙ ſeruos uero vltimi ſupplicij, ex prag. prædicta.

60 Duodecimus contra fures, & latrones nocturnos diſcalantes, ſeu diſcaſſantes domos, & apothecas. pœna eſt hodie vltimi ſupplicij, ut aiunt Petrus antiquus Siculus; & Fimia in c. 51. Regis Martini.

61 Tertius decimus caſus eſt ꝙ carceris fractores; qui capite puniunſ, ex l. 1. ff. de effract. & expil. Caball. caſu 42. nu. 5. in reſol. crimi. fallit in aufugientes per hoſtium apertũ, q a tunc ordinariè punitur & minus. Ball. in d. tract. de litt. diſpenſ. caſ. 14. n. 4.

62 Quartus decimus contra diſcalantes monaſteria ad finem committendi aliquod delictum, qui graui pœna ſunt puniendi. Farinac. quæſt. 20. num. 145. Caball. caſu 97. nu. 17. & ſeq.

63 Quintus decimus contra furta cōmittentes in vijs publicis, campis, mãdris, tugurijs, & maſſarijs, cum vi, & violentia: pœna eſt mortis naturalis, & talium cadauera diuidũtur in partes, vt ſeruatur in Magn. R. C. & hæc

hæc incurritur pœna etiam ſi talia furta facta ſint in vijs publicis non frequentatis; ex Do. Maſtrill. de indultu c.33.n.2. & nu.8. ex prag. 1.tit.47. to.1. etiam ſi furta in mari cōmittant, & in flumine publico, vel in ponte fluminis. Vis, & violentia probat̄ ꝑ Ballum caſu x. de lit. diſp. etiam in furtis minimis, & primis: in furtis autem domeſticis nō imponitur pœna ex vi dictæ Pragmaticę, ſed ex cōſuetudine, ex qua infligitur pęna, vel mortis, vel triremium.

64 Decimus ſextus contra committentes furtū magnū, quæ quantitas, magnitudinē faciat relinquetur arbitrio Iudicantis, vt prudēter obſeruet dānum rōne pſonæ, diuitiarum, dāni notabilis, & cætera. Menoch. de arbitr. caſu 295. n.9. Apiguet. dec. 27. n.7. & prag. 1. & 2. titu. 47. tom. 1. & in Regno eſt conſuetudo ſcripta ꝑ dictam prag. quòd in oib⁹ furtis ab vnc. quinque ſupra in quibuslibet locis commiſſis etiam ſine violentia ad inſtātiam fiſci ꝓceditur, pęna capitis eſt imponēda, Cumia noſter ſuper Prag. pſentis Ritus fol.55. col.1. in forma accuſationis. Bonior. in c. Regni 51. dicti Reg. Martini, Ballus, vbi ſupra. in caſu 11. nu.3. & ſeqq. & hoc furtū non ſolùm eſt cōmiſſum ſupra vnc. quinque, ēt ſi duo, vel plura commiſiſſet, quæ dictam ſummā excedunt, q̄a vnicū indicat̄ furtum nō aūt plura Baiard. in add. ad Clarū, §. furtū, n.38. & in q.84. n.30. Ballus vbi ſupra d. caſu 11. n.8. ſub quo furti genere continet̄ ſacrilegium, & furtum rerum ſacrarum, Mollign. in tract. de appel. n.502.

65 Decimus ſeptimus ꝯ fabricātes falsā monetā, & eius expēſores ſciēter. ex conſt. Reg. adulterinā. de cude. monet. adult. prag. 1. §. 3. tit. 72. tom. 1. & ꝑ prag. nouiſſime editā ꝑ Ducē Ferię ī an. 1602. ex qua cōſtituta eſt pęna vitę, & publicationis bonorū ipſo iure, & ipſo facto irremiſſibiliter, Frāch. dec. 401. n.1.

66 Decimus octauus ꝯ prauos monetarū tōdētes oībus pęnis plectendos, q̄ faſtu, pōpa, crapula, & luxu ſuperbientes ſeptuaginta, & cētenatio turpiter furati ſunt, maximo cū dāno, & ꝑnicie Regni, & oīum Regnicolarum ruina: pęna eſt mortis naturalis; & puiblicationis bonorū ex Regni cōſt. & hodie eſt pęna cōmuſtionis, vt pluries vidim⁹ exerceri ꝯ dictos delinquentes; & latrones, Farin. q.15. inſpect. 2. & expēſores dictæ monetæ caueāt, quia verè in pondere falſam expendunt monetam, & puniunt̄, Caball. in reſolut. cri. caſu 191. n.137. in fi.

67 Decimus nonus cōtra accuſatos de falſo ꝓhibito teſtimonio, ꝓductione, & vſu falſorū teſtiū in cauſa capitali. ex pragm. 1. tit. 35. tom. 1. & in prag. Imperiali, §.6. tom. 2. Tal. long. racemat. 47. n.3. pęna in hos delinquētes eſt mortis naturalis ex d. prag. 1. & 2. ex c. Regni Ferdinand. 53. Impera. Carol. 17. & 79. & alia pœna eſt extraordinaria, ſeu arbitraria ex Ioſeph. Ludou. dec. Luce. 15. n.75. & an in hoc delicto ſit locus indultui Intrig. ſing. 124. lib. primo, & ibi Conuerſan. in annot. & in remiſſioni delicti generali ex cauſa legis publicę lętitiæ crimen falſi non cōtinetur ꝑꝑ eius enormitatē, niſi de eo fieret ſpecialis mentio. ſed ea, quæ addit Conuerſanus conſideranda ſunt.

68 Vigeſimus caſus eſt ꝯ ſodomitas exiſtēte prius, & ante oīa ſubſcriptione accuſantis in pede accuſationis ad talionē. ſi delictū eſt ad inſtantiā partis; ſecus ſi fit ad inſtantiā fiſci inflagranti crimine proſequentis. Tuſcus cōcl. 316. ī litteria S, Regia Regni prag. vnic. tit. 29. tom. 1. Intrigl. ſing. 231. lib. 1. Farinat. q. 148. ampl. 25. Tuſcus 318. litt. I.

69 Vigeſimus primus cōtra vim, & violentiā committētes aduerſus mulieres virgines, honeſtas, & moniales in monaſterijs, q̄ caſus coincidit cū caſu ꝯ diſcalantes Monaſterij, vbi ſupra pęna eſt capitalis ex Regni conſt. ſi quis de raptu, & violentia. Clarus §. fornicatio. verſ. cum moniali. Affl. dec. 391. n.10.

70 Vigeſimus ſecundus cōtra ferentes ſcopettas paratas, vel baliſtas tenſas ꝑ loca habitata aīo malefaciēdi alicui ex prag. vnic. tit. 44. tom. 1. pœna eſt cōtra liberos perpetui exilij; contra vero ſeruos vltimi ſupplicij.

71 Vigeſimus tertius ꝯ euntes cū faciebus copertis, tintis, vel ammaſcaratis, ſeu pſonatis, vel veſtibus trāſmutatis. ex prag. vnic. tit. 44. tom. 1. eſt conſtituta pęna ꝑpetui exilij, & ſi ſunt ſerui eſt pęna vltimi ſupplicij, dūmodo, quòd conſtet de animo facinoroſo.

72 Vigeſimus quartus eſt ꝯ reſiſtentes Regijs officialibus ex ordine D. Ferdin. de Auolas de Aquino olim Regni Viceregis ꝑ litteras data Panor. 30. Iunij xij. Indict. 1569. pęna eſt nobilibus carceris per decēniū in Caſtro, & aliarū arbitrio Proregis reſeruatarū; ignobilibus vero remigandi per decennium.

73 Vigeſimus quintus ꝯ eripientes vi captū

ab

Digitized by Google

ab officialibus pęna vitę naturalis ipſo iure,
& ipſo facto, ſeu alia pęna arbitrio Proregio
terminanda D. Maſtril. de Indult. c. 36. n. 12.
ex multis I hoc caſu nota primo, q iſte caſus
limitatur non hēt locū in reſiſtentia facta of-
ficiali non exiſtenti in poſſeſſione officij, t pe
pterea reſiſtentiaꝝ; ſed tantū in exiſtente in
exercitio officij. Cabal. in reſol. criminali caſ.
111. n. 1. & ſeqq. vnde non ꝓcedit in reſiſtē-
tia facta alicui in officialē electo, ſeu extracto
a buxulo nondū officij adminiſtrationē ſecu-
to; qa verè tunc officialis nō eſt, ex Cabal. vbi
ſupra caſu 148. n. 1. & ſeqq.

74 Item non eſt reſiſtentia, qñ non fit aīo in-
iuriam faciendi officiali vti officiali, ſed pp
odiū particulare, & priuatā maleuolētiā, Ca-
ball. ubi ſup. n. 5. & 9. Do. Maſtril. de Indul.
fol. mihi 325. n. 21. & 22. & in dubio pſumi-
tur ex inimicitia, vt excludatur malus defictū
reſiſtētiæ, Clarus q. 29. ver. ſed hic incidēter.

75 Reſiſtentia qdem nō ꝓbatur ad relationem
birri aſſerentis ſibi fuiſſe illatū impedimentū
in executione Iuſtitiæ ab aliquo, ēt ſi plures
birri id atteſtarētur, Farin. q. 23. n. 80. dēi. n.
pter eiūs relationem concurrere alia ꝓbatio,
& tunc facit indiciū ad torturā. Maſcard. de
ꝓbat. concl. 189. n. 6. & concl. 1115. n. 7. Rō
76 eſt, qa tales birri dicunē infames, & viliſſimi
ſalua pace bonorū ſm Caualc. de Brach. Re-
gio. p. 2. n. 47. de quo vide in l. nec diu. C. de
pœn. Affl. in cōſtit. Proſequens, col. 4. & 8.
nota 6. Fridct. de Senis. conſ. 119. & Ioſeph
Ludouic. deciſ. Lucc. 5.

78 Vigeſimus ſextus ꝯ vulnerantes cū ictu ſco-
pettę hoc ꝓcedit ex prag. 3. verſ. Itē ſi proui-
dè. tit. 41. tom. 1. pœna eſt vitæ naturalis.

79 Fallit tamen ſi non tetigit corpus ſm Ca-
ballū, caſu 152. n. 7. & n. 2. in quo caſu nō hēt
locum pragmatica prędicta; ſed cogita, vt lo-
quar more Franciſci Ripæ.

80 Vigeſimus ſeptimus ꝯ fures rei ſacræ, & ſa
crilegos D. Maſtril. dec. 68. n. 3. lib. 1. Farin.
q. 8. n. 132. Caualc. vbi ſup. n. 72. p. 1. pœna
eſt capitalis, Clar. i §. ſacrilegium verſ. ſed q-
ro. Apiguer. dec. 24. Barzius dec. 153. n. 2. &
dec. 156. in fi.

81 Vigeſimus octauus ꝯ aſſaſſinos, Carrer. in
pract. crim. fol. meo 79. n. 24. Catala. de In-
dultu c. 32. n. 31. Intrigl. dec. 40. n. 96. Inter-
ueniēte pecunia, aut alia certa, vel incerta re,
vel ꝓmiſſione ſtipulata rata, & acceptata a
mādatario cum certa ſpe habēdi ꝓmiſſum.
Caualc. vbi ſup. p. 1. nu. 76. & ſeqq. Ameſc.
in lib. de poteſtat. in ſe ipſum lib. 1. q. 19. n. 9.

82 Vltimus ꝯ captiuantes viatores in cāpis,
vt eos cōpōnāt ex prag. edita die 22. Septēb.
vij. indict. 1578. pęna eſt vltimi ſupplicij, qa
hi captiuantes priuatū carcerē cōmittunt, &
pterea furtū in cāpis, & reputantur vſurpare
Regiam iuriſdōnem, & incurrant crimen lęſę
maieſtatis. Farin. q. 27. nu. 8. Gigas de crimi-
ne lęſę maieſt. & prag. cōdita p Ducē Feriç,
die vltimo Decembr. 1. indict. 1602.

83 Et in his, & ſimilibus caſibus ꝓceditur ex
abrupto, & brachio Regio, quòd locū hēt in
cauſis vrgentiſſimis, grauiſſimiſq. æqua cum
rōne, & maturitate in delictis enormibus, &
atrociſſimis Caualc. vbi ſup. p. 1. nu. 48. & p.
3. n. 163. ꝓ quibus ꝓceditur ad torturā pte-
cto prius ꝓceſſu informatiuo, viſis iudiciali-
ter qualitatibus ardui criminis, ſeu capitalis,
84 & delinquētis ex tunc deuenitur p habentē
dictā poteſtatē ex abrupto, & diſpēſatiuo mō
ꝓcedēdi ꝯ delinquentē fit ꝓuiſio indorſo di-
cti ꝓceſſus, vt ꝓcedatur ad illationē tormē-
torū corporis afflictiuorū ꝯ ipſum delinquē-
tē negantē comiſiſſe delictū; de quo q̄ritur,
vt illud ꝓprio ore cōfiteatur. Baiard. ad Cla-
rum q. 64. num. 87. Ball. in tract. de qō. q. 13.
Petrus de Greg. de conceſſ. feud. p. 7. q. 7. n.
22. circa finem, Muta in conſuet. Panor. c. 9.
85 n. 84. vbi ampliat id ꝓcedere ēt ſi pęna pdi-
cta efficiatur poſtea non corporalis, ex aliqua
cauſa minuēte, ſeu excuſante delictū, qa pri-
mordialis natura delicti attenditur. Farin. q.
42. n. 2. & in q. 17. n. 7. & ſeq. & conſ. 70. nu.
86 ac poſtremo ipſe Cumia in c. 79. Ritus n. 15.
q Cumia in iſto modo ꝓcedēdi ex abrupto,
& diſpenſatiuo fuit nimis parcus in dicēdo;
e ꝯ vero in modo ꝓcedendi ex abrupto in ci-
uili, vt in cā ſpolij, & ſimilibus nimis longam
fecit texturam p numeros 303. & fol. 35. in 1.
87 fol. in cap. 40. & magis latè in cauſis ſum-
marijs ciuilibus in c. 38. p numeros 478. &
folia 44. & alibi paſſim, e cōuerſo de modo
ꝓcedendi ex abrupto parum ex quo ego, qui
hoc onus mihi impoſui addendi, amplīādi,
corrigendi, & ſupplendi ad hunc Ritū, eiuſq.
88 Commētarium, vbi tamē opus eſt; rō poſtu-
lat non tamē ad oſtentationem; rectè foro di-
iudicaui latius paulisper de hoc modo crimi-
nali ex abrupto ſcribere; reſeruans tamē vbe-
riora volumina ad librū meū praxis Siculę,
89 forte non pęnitendę, & ad hoc aīum induxi
de

de tali modo hic latius dicere; quia ſcio duos iſtos modos pcedendi ex abrupto, vnũ in ciuili; & alterum in criminali inter ſe fraterniſare, & in iſta materia vide Do. Maſtril. dec. 191. Vtq. in hac materia criminali aliqd dignum afferamus oportunũ eſſe, non eſt ambigendum poſſe, & debere addi infraſcriptos caſus de iure cõi: in qbus pęna mortis ſpecificè, a lege eſt impoſita, vt iuris cõis, & ſtatutarij non modica habeatur cognitio, forte ab alijs hucuſq. non ita breuiter tacta:

90 In primis lapidans Chriſtianum odio nominis Chriſti morte naturali plectendus eſt, l. 1. C. de Iudæis.

91 Secundo, qui virginem rapit. l. 1. C. de rapt. virg.

92 Tertio, q Idolis ſacrificat. l. 1. C. de Sarac.

93 Quarto, qui officia diuina turbat. l. ſi qs in hoc genus, C. de epiſc. & cler.

94 Quinto, qui contra naturam luxuriatur. l. cum vir. C. ad l. Iul. de adulterijs.

95 Sexto, qui ſcienter ſe rebaptizauit. l. 2. C. ne Sanctum baptiſ. reit.

96 Septimo, qui in Silice ſignum Crucis humi ſculpit. l. 1. C. ne liceat ſignum ſaluat. ſed hoc dummodo fiat ad ignominiam.

97 Octauo, qui emit muricem, & tingit purpurã, l. 1. C. quæ res vendi non poſſunt.

98 Nono, qui muros ciuitatis violat. l. fin. C. de rerum diuiſ.

99 Decimo, qui eſt proditor Principis, l. qſq. C. ad leg. Iul. de adult.

100 Vndecimo, qui eſt patricida. l. 1. C. de his, qui parentes occiderunt.

101 Duodecimo, qui eſt homicida occidi debet. l. 3. de epiſc. aud. & Apocal. 13. c.

Tertio decimo, qui frangit pacem iuramento firmatam, Cap. 1. §. ſi quis de pace iuram. firmat.

102 Quarto decimo, qui concitat populum dicendo viuat, vel moriatur, l. 1. C. de ſedi.

103 Quinto decimo ſi ſeruus Dominum prodit l. Capitalium, §. igni, ff. de pęn.

104 Sexto decimo ſeruus dominam vitians, l. 1. C. de mulier. quæ ſe proprijs ſeru. ſuppoſ.

105 Decimo ſeptimo adulter. l. quãuis adulter. C. ad l. Iul. de adult. ſed hodie iſta pœna miteſcit.

106 Decimo octauo Commentarienſis, qui reum mortis emiſit. l. ad Commentarieſem, C. de cuſtod. reor.

107 Decimo nono, qui facit priuatum carcerem, l. 1. C. de priuat.

108 Vigeſimo, erigens furcas propria autoritate, l. 3. §. fi. ff. ad l. Iul. maieſt.

Vigeſimo primo Miles ſocium Commilitonem feriens l. omne delictum §. ſi quis, ff. de re milit. ſed intellige odio particulari.

110 Vigemo ſecundo, qui in propoſitum domini, vel Capitaneũ manus intulit. d. l. omne, §. qui manum. vbi ſupra.

111 Vigeſimo tertio Iudex, qui pecuniam publicam ſubtraxit inſt. de publ. iud. §. ſi lex.

112 Vigeſimo quarto Miles, qui fugit à bello integra acie d. l. omne, §. qui in acie.

113 Vigeſimo quinto, qui maius ſacrilegium ff. ad l. Iul. pec.

114 Vigeſimo ſexto, ſi actor Caſtaldiũ, procurator ſubiectũ deprędauit. l. vniuerſi. C. vbi cauſæ fiſcales.

115 Vigeſimo ſeptimo, qui monetas falſificauit. l. fi. C. de falſ. monet.

116 Vigeſimo octauo mulier, quæ ſe animali bruto ſubiecit, C. mulier. 15. q. 1.

117 Vigeſimo nono, qui incendium facit, l. qędes, ff. de incend. ruin. & naufrag.

118 Trigeſimo, qui fugit ad hoſtes, l. ſi quis aliquid ff. de pęnis.

119 Trigeſimo primo fautores ſeditionis, l. fautores eod. tit.

120 Trigeſimo ſecundo patriæ proditor. l. fallaciter. C. de abolit.

121 Trigeſimo tertio latro q in itinere, vel nemore deprędat, l. capitalium, §. Graſſatores, ff. de pœn.

122 Trigeſimo quarto, fur famoſus ead. l. §. famoſos.

123 Trigeſimo quinto tutor corrũpens pupillam, l. 1. C. ſi tutor eam.

124 Trigeſimo ſexto, qui manus in ſe infert, l. ſi quis aliquid, ff. de pęnis.

125 Trigeſimo ſeptimo miles turbator pacis, l. fi. ff. de re milit.

126 Trigeſimo octauo, qui fugit ad hoſtes, & eis vendit arma.

127 Trigeſimo nono, qui tenet puellam in lupanari. auth. de Lenoni, coll. 6.

127 Quadrageſimo, qui homines caſtrat. l. 1. C. de eunuch.

128 Quadrageſimo primo, qui effracto carcere, fugit l. 1. de effract. carcer. ff.

129 Quadrageſimo ſecundo miles cuſtos, qui Captiuos dimiſit. d. l. ſi quis aliquid. ff. miles, ff. de pœn.

Qua-

130 Quatrageſimo tertio, qui prægnantem necat, l. ſi q̀s aliquid §. Aborrionis, ff. de pœnis.

131 Quatrageſimo quarto autor aggreſſuræ, & violentiæ vbi cædes facta eſt, l. quoniam, C. ad l. Iul. de vi publ.

132 Quatrageſimo quinto recipiens malandrinos eod. tit. l. 1.

133 Quatrageſimo ſexto miles, qui ne pugnet debilem ſe fingit d. l. oẽ delictum §. cõtinuũ.

134 Quatrageſimo ſeptimo iudex matrem familias in publicum vocans C. de off. diuer. iud. l. 1.

135 Quatrageſimo octauo, qui ripas deſtruit, C. de nili agg. non iump. l. 1.

136 Quatrageſimo nono, ſcribens falſum immunitatis inſtrumentum, l. 1. C. de immun. ne conced. lib. 10.

137 Adde in verbo text. & Carceratur reus, q̀ de iure vbi, quis non venit torquendus non debet detineri in carcere Auguſt. de Aret. ad Ang. de Aret. in tract. malef. in verbo fama publica cart. 6. verſ. adde, & intellige ſupradicta ex Gramm. conſ. 35. nu. 55.

138 Adde in verbo text. ꝓ purgatione, q̀ ſunt aliqui caſus ſpeciales, in quibus, quis debet ſe purgare, & lex defert iuramentum ad purgationẽ ſui, vt habetur in leg. Præſenti §. quòd res C. de his, qui ad eccl. confug. etiam ſi accuſator, ſeu actor nihil probauerit, ſeu nõ plenè, nec ſemiplene reus nõ abſoluetur in dictis caſibus, niſi purget ſe per ſacramentum.

139 Adde, quòd in cauſis minimis iudex non põt procedere ad torturã, l. edictũ, cum l. ſeq. ff. de quæſt. & per Bar. in tract. de quæſtionib. circa princip. nota in verb. tex. nã ſi ad repro-
140 bandũ acciperet, quia eſſet ſignum, q̀ teſtes in aliquo morderent, & ideo eſto cautus, vt tantùm ad defendendum accipias terminum.

Ad Capitulum XLVII. eiuſque Commentarium obſeruatio quadrageſima ſeptima.

De cauſis Criminalibus in quibus ordinarie proceditur.

1 CONCORDAT cum iure communi, per ſe patet in corpore præſentis obſeruationis.

Vidimus de modo procedendi ſummariè, imo ex abrupto, nunc temperato curſu de ordinario leui benigno; & legali videndum eſt, modo: ſub iſta Rubrica, & titulo.

2 Pro quo ſciendũ, quòd delictũ à tẽpore ſecundũ Ritũ qualitatẽ iudicij ſumit, & diuerſa iura eis adaptantur, & modus procedendi a tẽporis diuerſitate quãdoquidem in ſupra dicto cap. 137. ſecundum ordinem Ritus: dicitur, quòd a die ſcientiæ delicti, vt diximus
3 nos ad Capitulũ Cumiæ, currit bimeſtre infra quod, eſt recens delictũ, quo elapſo nõ eſt recens, & ſic mutatur modus agendi, ſeu accuſandi de ſummario in ordinariũ, & datᷓ terminus ſi partes præſint, & in loco vbi eſt Cu-
4 ria dierum 12. extra vero, & partibus abſentibus datur terminus dierum latior: non tñ excedens dies 20. nihilominus non põt accuſatus carcerari niſi concluſo proceſſu, videlicet qñ non cõſtat: ſecus aũt ſi conſtat q̀a reus cognitus, ut abſoluẽdus non eſt ità arctè, & ſtricte cuſtodiendus Bal. in l. C. de exhib. reis, & Alex. in Apoſt. ad Bar. in l. 1. ff. de cuſtod. reor.
5 rõ differentiæ duorũ, uel extra duos mẽſes, & recentiũ, uel non recentiũ delictorũ, eſt quia accuſans immoratus in non accuſando eſt ſuſpectus Marſ. cõſ. 82. in fi. col. Idẽ cõſ. 3. n. 9. ſed hic eſt caſus, q̀ aliqñ eſt arbitrij iudicis carcerare, vel nõ, qñ accuſatus offert pſtare de parendo ſniæ, Bal. & doct. in l. fi. ff de adulte-
6 rijs, & ff. de ferijs, ſed tu cogita, q̀a hoc mihi nõ ſedet animo, niſi in caſibus leuibus; ſed vide Cap. Rit. 151. & Cap. Regis Iacobi 15. 49. & 55. & Cap. Regis Friderici 13. cõſtit. Regni cap. humanitate, ſub tit. de his, q̀ fideiuſſores dar. poſſ. & pract. 3. tit. 82. de ſpretis pœnis, & ibi Ant. Ballus, Pariſ. de Put. de ſynd. in ver. fideiuſſor cap. ſi iudex maleficiorũ, in 2. col. & Iorlãd. de ſynd. c. 24. & Foller. in ſua prac. cart. 397. n. 79. Rom. ſing. 490. incipienre, accuſatus de crimine, Fel. & Abb. & alij in cap. legebatur de maior. & obed. & Marſ. ſing. 381 & in pract. crim. §. At ſi ſecundum nu. 16. in
7 verb. tex. huius Capituli 142. nõ recentibus, nota ex Marſ. conſ. 82. n. fi. nota, etiam quòd terminus defenſorius debet per iudicem reo dari, etiam ipſo reo non petente, ſecundum Bartol. in conſ. ſuo 100. & Marſil. in ſuo ſing. 388. & Aretin. de Maleſ. in gloſſ. quod iudex ſtatuit terminũ ad eorum defenſionem, vbi etiam habetur, quòd reus poteſt tali termino renuntiare, & quando hæc renunciatio valeat Bertaz. in verb. dilatio verſ. 18. & 30. Afflict. in Conſtit. pœna eorum num. 4.

Ad Capitulum XLVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio quadrageſima octaua.

1 CONCORDAT cum iure canonico,& ciuili prout i corpore, & bene cõcluſio textus eſt, ꝙ teſtes viſi ꝑ
iudices habẽtur pro publicatis accuſato exiſtẽte carcerato, ex quo poſt dictã publicationem, ſeu aperturã copia productorũ non dẽt
denegari parti, ꝙ ſecus eſt in modo diſpenſatiuo,& teſtes ſemel recepti in dicto caſu non
poſſunt amplius recipi poſt publicationem,
niſi ſolum in dependentibus a veteribus nouiter articulis emergentibus,tàm in primo,q̃
in ſecundo iudicio, vt euitẽ ſubornatio. Fal-
2 lit hoc niſi iuſtis de cauſis teſtes ſint repetendi, vel quia non ordinatè depoſuerunt, vel
quòd ob aliquem defectũ,eorũ dicta non va-
3 leant,tũc enim poſt didicita teſtificata deponunt,nã hoc eſt ex neceſſitate, qua exiſtente
multa permittuntur,quæ alias nõ licerent,ſicuti dato hermodicio,& deſertione,ſeu peremptione inſtantiæ. Teſtes pñt iterũ reproduci
ſuper ijſdem Capitulis Dec.in c.licet cauſam
n.24.probat.& conſ.474. n.3. ac D.Maſtril.
dec.70.n.2.lib.1.
4 Sed quero in his caſibus,ſi teſtis ſ̃dicat primæ depoſitioni an ſit fidelis, an vero nil prębet? & quidẽ Reſpondetur, ꝙ vacillat depoſitio, & redditur vtraq. deprauata, q̃a non
eſt maior rõ,cur vni, & non alteri eximatur
fides; vel deniq; ꝓſtetur, quia eadem quali-
5 tas ꝑſonæ,idem iudicium,& cauſa; ac etiam
iuramentum. Sed ſi vna ſit depoſitio in fauorẽ tertij facta,non poteſt reuocari etiam in
articulo mortis in ꝓiudicium alterius,cui ex
illa acquiſitũ eſt ius; Clarus §. fi. quæſt. 54.
verſ. ſecundus eſt caſus,vbi fatetur cõem eſſe
ſentẽtiã,& Bart.in l.ſi quis in graui. §. ſi quis
moriens circa finem, ff.ad Syllan.& in l.eos,
n.4. ff. de falſis. Alex.in l.ſciendum, n.33. in
fi. ff. de verb. oblig. Anto.Gabriel.lib.7.cõcl.de crim.concl.30.n.1.& cõcl.32.n.1. Maſcard.vol.1.de ꝓbat.concl.359.n.32. Rol. à
Vall.conſ.16.nu.7.vol.1.in materia teſtium
6 de quibus ſupra; in capitulo ꝓſenti occurrit
quotidiana quæſtio,an videlicet, & quando
teſtes poſſint torqueri? nam ſępe video circa
hoc ꝑ Iudices ipſos teſtes grauari, quarè dico ex infraſcriptis caſibus, quòd teſtis ꝓ teſtimonio deponendo regulariter non poteſt
cogi; ex text. in l.ex libero.ff.de quæſt.ſed limitatur concluſio in teſte vacillante ex eodẽ
tex.& ita ſuit deciſum. Balb.dec.91.p.1.quæ
7 deciſio valet ad interpretationem cap. ſuper
his. de pœnis. Limita ſecundo in caſu dec.
Theſauri 42.vbi poſſunt torqueri, vt dicãt ſi
fuerunt ꝓſentes in caſu, & hæc deciſio valet
ad intellectum,l.vnius,§. teſtes, ff. de quæſt.
ſed hoc dictum Theſauri indiget temperamẽto, quòd videlicet ſit teſtis, in quo concurrat mendacium, quòd.ſ. dixerit non ad-
8 fuiſſe in facto,& tamẽ ibi viſus,& vocatus,&
tunc poteſt torqueri ex ſupradictis. Io.Aloy.
Ricc. in ſuis deciſionibus. Cur. Archiepiſc.
9 Neapol.122. & alibi. Limita etiam in teſte
vario.Anton. Faber.dec. 55. C. de teſtib. &
pro grauitate criminis ad triremes condemnari poteſt, et ſi teſtis regulariter non ſit puniendus de ſimplici mẽdacio pęna graui, ſed
tantùm pecuniaria, vt refert Boer. in deciſ.
208. et quando mendaciũ fuit non circa ſubſtantialia;ſed circa accidentalia teſtis non eſt
10 puniendus,ita Gramm.in dec.42. et hoc valet ꝓ intelligentia tex. in cap. nihil. de verb.
ſignif. vltimo tamen ſcias, ꝙ ad hoc, vt teſtis
torqueatᷣ duo requiruntur neceſſario teſtes,ꝙ
facto interfuit, in puncto præ omnibus Do.
Maſtrill. in dec. 192. ad cuius diſtinctionem
me remitto.
Item nolo ꝓtermittere aliam frequentem,
11 & neceſſariam quæſtionem, nimirum, an teſtes poſt publicationem recipi poſſint? & q̃dem ſcias, quòd teſtes poſt publicationẽ non
admittunẽ ex tex. in c. fraternitatis, de teſti-
12 bus. Limita primo in comprobatione dictorum priorum teſtium,Surd. dec. 128. Limita ſecundo,quando culpa, vel malitia cõmiſſarij non fuerunt recepti, de Franch.dec.371.
Theſaur. dec.28. & 261. Limita tertio ſi re-
13 periãtur teſtes non reperiti in cauſa criminali poſt publicationem.Guid.Pap.dec.72.
Item limitatur quarto ſi perempta inſtan-
14 tia occurrat recipi, & in multis alijs caſibus
de quibus Afflict. deciſ. 216. Limita quinto, quando probari poteſt teſtes receptos
falſum dixiſſe. Cappell. Tholoſa. deciſio.
15 284. & deciſion. 285. Limita ſexto in muliere. Limita ſeptimo in minore. Limita octauo, in idiota, tàm vrbano; quàm
ruſtico, ex Guidon. Pap. 124. Limita nono ex officio Iudicis iuſta concurrente cauſa,
mo-

Digitized by Google

monente iudicem. idē Guid. Pap. in dec. 201.
17 Limita decimo, quãdo admittunř ad decla-
rãdũ eorũ dicta obſcura. Faber. dec. 2. de teſt.
18 Limita vndecimo, qñ ante publicationē de
ꝓbatione ꝯria inſtrui non poterit. idē Faber
dec. 62. eo. tit. Limita 12. ſi teſtes fuiſſent ma-
19 lè interrogati, nã tunc pñt ēt poſt publicatio-
nem ex integro audiri Faber in dec. 47. eod.
ſed his oĩbus pcisis an recipianř ex rõne pri-
uilegij; ſeu fauore ēt in eccleſiam? dic ꝙ nõ;
Marc. Ant. de Amat. in dec. Rot. Marchię 78.
regula aũt ſupradicta ēt militat, ꝙ non reci-
piuntur ad ꝓbãdum bonam famã, Surd. dec.
39. Item nec ad reprobandos teſtes reproba-
torios; Idem Surd. in dec. 296.

Ad Capitulum XLVIIII. eiuſq; Commentarium, obſeruatio quadrageſima nona.

CONCORDAT cum tex. in l. au-
1 xiliũ, ff. de minorib. vbi minorib. &
ſic pſonis reſtituibilibus in crimina-
libus non dař reſtõ. concluſio tex. eſt, ꝙ reſtõ-
nes ordinariæ in criminalibus perſonis ēt re-
ſtituibilibus non ſolēt concedi; extraordina-
riæ aũt ſic; virtute clauſulæ generalis, ſi qua
2 iuſta cã, quæ reſtõ iuſtificař ſi reperianř nouę
probationes ſuper nouis capitulis, tàm offen-
ſiuæ, quàm defenſiuæ; & tunc dareř reſtõ.
Sed concluſio text. eſt; quòd etiã ſuper ca-
3 pitulis non nouis, ſed veteribus, ſeu antiquis
in ipſa cauſa agitatis etiam alia vice præſen-
tatis in iudicio, ſi pars non habuerit copiam
productorum (quod non licet in modo ex
abrupto, de quo ſupra) & teſtes eſſent de no-
4 uo reperti, & non eſſet periculum ſubornãdi:
tunc datur reſtitutio.
Ampliatur hoc etiam poſſe fieri ex officio
iudicis, etiam ſi ſint didicita teſtificata.
5 Limitantur, ꝙ iſta facultas, & reſtitutio-
nes dictæ, tunc demum eſt conceſſa, vel con-
ceſſæ ſi cui conceduntur; eis vtatur aliquid
faciendo, & non ad effectum differẽdi iudi-
cium; & procraſtinandi cauſam, quia tunc
6 omnia currunt, nam actori, & non frauda-
tori iura ſubueniunt, & ſic vna pars non põt
renunciare termino reſtitutorio, quo vſa eſt
in iudicio, & ex eo aliqd euenit in fauorem
partis cõtrariæ, quia tunc in præiudiciũ eius
non poteſt renunciari, & ex hoc dicitur com-
munis vtrique parti.
7 Adde, quòd ex dictis concluſionibus per
nos ex textu bene fundatis, digeſtis, & decla-
ratis, & ex dictis p Cumiam hic bona habeř,
& ſuffectura praxis, attamen in verbo ſub-
ornationis, quòd ſubornatio eſt, quando ſi-
ne vi aliquid extorquetur, vide cap. 80. Re-
gis Caroli. Gramm. conſ. 35. Maſcard. de ꝓ-
bat. lib. 1. concl. 164. & 165. & qualiter pu-
niatur vide Clarum q. 73. Menoch. de arbit.
lib. 2. cent. 4. caſu 342. & ſeq. tanto magis
ſi ſubornatio ſit commiſſa, & extorti ſint te-
ſtes, per officiales. Ballus de ſynd. officialib.
q. 4. & ſeq. qua de re nos alibi; benefacit An-
gel. de malef. in gl. comparuerunt. adde Mar-
ſil. in conſ. 60. & 73. & in l. 1. §. ſi. ff. de quæſt.
8 nota verba tex. ſi ille cui concediř vtiř eo, & c.
quod etiam limita, vt per Felyn. poſt Aret.
de teſtibus capitul. 2. notab. p illum text. de
teſtib. ſi expreſſe non diceretur in hoc Ritu
contrarium eſſet de iure communi ex l. ſi. C.
de temporib. in integr. reſtit. Paulus de Ca-
ſtro conſ. 233. Adde, quòd quãdo teſtes ſunt
publicati, & eorũ dicta didicita poteſt dari
9 reſtitutio in integrum, ex cap. iuſtæ ignorã-
tiæ, ad producendos teſtes de nouo repertos
Fely. in cap. intimauit col. 2. verſ. qua tñ ad-
uerte, de reſtit.
10 Adde, quòd duabus vicibus in hac cauſa
iſta reſtitutio concediř, Iſern. in conſt. obſcu-
ritatem; & Affl. in dec. 35.
11 Adde conſtit. Regni minorũ iura: nota, ꝙ
minor ĩ progreſſu Iudicij ſi eſt effectus maior
pẽdẽte iudicio, reſtituiř in integrũ, Affl. dec.
12 dec. 210. etiam in cauſa lucratiua de Franch.
dec. 17. Limitař in cã liqdationis bonorũ, qñ
in cã principali fuerunt cõceſſa beneficia. Af-
flic. dec. 35. & l. 14. & an minori in primo, &
ſecũdo beneficio. Afflict. dec. 87. & an reſciſſa
13 cõcluſione per dictum beneficium poſſit peti
repulſa teſtium examinatorum in primo ter-
mino? Capyc. dec. 157.

Ad Capitulum L. eiuſque Commentarium obſeruatio quinquageſima.

CONCORDAT cũ iure canonico, &
1 ciuili, & ĩ parte diſcordat prout ĩ corpore
obſeruationis videre eſt. In capitulo iſto agiř

de concordia, pace, ſeu tranſactione in crimi-
2 nibus: & dependet cognitio caſũ a capitulo optantes Regis Friderici, & ẽt à pſenti, veluti illud declarante, & interpretante. Cumia hic multa tetigit de iure communi, quorũ cognitio debet eſſe reſeruata ꝓ his, qui copioſiora, & latiora volumina videre cuperent ad l. trãſigere, C. de tranſactio. ſed ꝑ iure Regni puniẽtus eſt, ꝙ in cauſis minimis ſolùm, & duntaxat licitum eſt partibus ſe concordare; minimæ aũt cauſæ ſunt euidentiſſimæ peritis in pragmaticis, & Capitulis Regni, q̃ conſtitutionibus ꝑ quas traditæ, & conditæ habenẽ
4 leges, quibus temerariorũ hominum audacia ritè compeſcitur; ſunt ergo cauſæ minimę illæ, in quibus à relegatione infra ipſamet excluſa relegatione pœnæ ſtatutę fuerunt, & qa ꝯtrariorũ ꝑ traditionem ꝯtrij diſciplina cognoſcit, ex hoc clare apparet, quòd cauſæ maximæ ſunt illę, in quibus a relegatione ſupra ipſamet incluſa relegatione pęnæ ſancitę delin-
5 quentes incurrunt pęnam mortis, mutilationis membri, deportationis, & ſimilium, l. pe. §. ad crimen, ff. de public. iud. & Bart. in l. 3. C. de epiſc. audient. & in his non licet partibus tranſigere, nam ſemel, quòd ꝓpoſita fuit
6 accuſatio in curia, & vnũ de duobus ꝑ citatione concurrunt fuit acquiſitũ ius fiſco, qui
7 ẽt ceſſante quomodolibet parte poteſt ſubintrare, & accuſatos proſequi.

Adde, ꝙ eſt qõ, ꝙ ſi fuit occiſus Sẽpronius, qui plures habuit conſanguineos occiſor fuit ꝑ vnũ ex eis accuſatus, cuius accuſatione ꝓpoſita alij conſanguinei ipſius interfecti tacebant: inde inter accuſantẽ, & accuſatũ facta fuit pacificatio, & liti ceſſum, quęrit an poſ-
8 ſint alij cõſanguinei accuſare? Et qdem ſi ſtemus ꝑ Bartolum hic in d. l. tranſigere, & Cumiã in n. 19. poſſunt accuſare infra terminũ dierũ quatuor, ſed vr̃ quòd vltra; ſemꝑ poſſint accuſare, ſed non eſt diſputandũ punctũ Cumiæ, ex eo quia hodie ꝑ Capitulum Regni 360. ex eodem Alphõſo Rege dr̃ oppoſitum, ꝙ videlicet licitũ eſt concordare vſq. ad
9 cõcluſionẽ in cauſa incluſiuè, cũ tamẽ hic dicat, ꝙ licet vſq. ad publicationẽ; ſed ad qõnẽ redeundo dico, ꝙ conſanguineus põt accuſare ẽt vltra dies quattuor, qa actio criminalis
10 non pſcribit, niſi ad minus infra terminũ. ꝓ ſuppono primo, quòd deliquẽs põt, & dẽt de iure accuſari, & ꝙ tãtegit nõ dr̃ ꝓpriè accuſare cũ deficiat, ſeu deſiſtat accuſationẽ pſeq, cũ aliàs accuſare dicat illе, q crimina obiecit, & cauſam ꝓſequitur vſq. ad ſniam. Cæterũ
11 ſi antea quieuerit non cenſet accuſaſſe. l. qui cum minor. §. accuſaſſe, ff. de bonis liberor. & ſic concordato cum vno dr̃ occiſor nõ accuſatus, & ideo ꝑ aliõ põt accuſatio ꝓſequi, & qui ex duobus accuſatoribus in hoc caſu concurentibus præferat vide Bartol. l. 2. §. ſi ſimul ff. ad l. Iul. de adulter. quãdo quidẽ plu-
12 res poſſunt vnũ accuſare, & ꝯ vnum plures Pappon. lib. 24. tit. 2. arreſt. 8. Clarus in ſua pract. §. fi. q. 13. & ex hoc apparet facultas accuſandi competens attinentibus occiſi, ſed ꝓdicta nõ dant terminũ accuſandi, & licet in iure Regni ſit diſcrimen inter delicta recẽtia, & antiqua ob lapſum bimeſtris tꝑis, vel nõ,
13 attamen eo elapſo non denegat facultas accũſandi; ſed tantũ alterat modus de ſummario in ordinariũ, vt dixi in capitib. ſuperioribus; põt ergo ꝓponi dicta accuſatio ẽt extra quatuor dies, licet aliquã varietas dicti iuris accuſandi aliunde contingat ſuper quo dixeim late in libro meo praxis Siculæ.
14 Adde ẽt cap. 471. eiuſdem Alphõſi, & inde ad vtrumq; c. 30. & 36. Regis Ioannis, & ꝑ dictũ cap. 36. in verb. nec locus in quo fabricatores, & ad hoc c. adde c. 490. Regis Alphonſi corrigitur l. 1. C. de falſ. monet. & an ſtatutũ denegans cõpoſitionẽ, habeat locũ in
15 crimine furti? vide Alex. conſ. 75. col. 1. lib. 3. & ad illa verba textus dicti c. 471. ab ipſo initio vr̃, quòd ipſe fiſcus ĩ furto ſubintret ꝓpoſita accuſatione, licet nõ videatur ius acqſitũ curiæ ex illo c. ad ea, q̃ habentur in hoc capitulo optãtes. obſerua ẽt in publicatione bo-
16 norũ, pęna mortis, deportationis, aut mẽbri inciſionis, ſeu mutilationis ſeruatur c. 360. Regis Alphonſi, & in inſulto facto appoſitato mõ, imponitur pęna corporalis, ſm Gl. in cõſtit. ſi quis in poſterũ. de defenſ. impoſi. & in delictis contentis in hoc c. an ſit neceſſe con-
17 tra ꝓſecutũ incuſari contumaciã, vel ſufficiat ſola citatio, vide Iaſon. poſt alios in l. properãdũ, §. & ſi qdẽ. in 5. notab. C. de iudi. cũ cõcordãtib, de quib[9], ibi ꝑ eũ, & ꝑ Roma. conſ. 454. verſ. quarto principaliter, per Alexand. conſil. 100. in quinto volum. per Ludo. Bologn. in repet. §. Iulianus, l. ſi finita de dam. infect. in fin. 26. colum. cum ſequentib. poſt
18 Bart. & alios ibi, & de contentis in hac mate-

tia

ria vide l. contumacia . ff. de re iudic. vbi per
Alex. plene, & ꝑ Hippol. de Marſ. in repet. l.
de vnoquoque, n. 123. cum ſeqq. ff. de re iud.
ſed quęrit̃ an accuſatus ante litem conteſtatã
poſſit ſe componere. cum accuſatoribus abſ-
que licentia Curiæ nihil Curię perſoluendo?
19 Reſpondet̃ q̃ ſic ꝑ c. Regis Iacobi 43. & c.
52. & 359. & 360. & ꝑ conſt. Regni poſt ci-
tationem in tit. de lite non conteſtata in cri-
mi. iudicio, & c. 14. Regis Friderici in quo
cap. Fridericus corrigit multas conſtitutio-
nes Regni videlicet, conſtit. contingit inter-
dum, & ſeq. quæ incipit ſponte ſub rubr. de
20 elongand. termin. ſibi dat. & aliam. ſub Ru-
brica de tranſactionibus inter partes lib. 1.
Circa finem, & in c. 117. idem Fridericus ad
rem præſentis capituli maxime facit cũ quo
c. 117. & conſequenter cum nr̃o 145. cõcor-
dat l. 1. & ibi not. ff. de iuſt. & iur. & l. memi-
21 nerint, C. vnde vi. ſed maxime facit aliud c.
Alphonſi 159. ex cuius occaſione obſeruari
oĩno dẽr, q̃ in capitalibus delictis non proce-
dit̃ per viam denunciationis, ſed ad petitio-
nem partiũ, quarũ intereſt exceptis caſibus,
de quibus in d. c. 359. exinde obſerua, quòd
22 in dubio non p̃ſumitur homicidium ex pro-
poſito, Fely. in cap. ſicut dign. de homicid.
Gramm. conſ. 32. Carrer. in tract. de homic.
§. 4. n. 55. & decem p̃ſumptiones homicidij
non doloſi, nec appoſtati vide apud Cepoll.
conſ. 29. & conſ. 31. quare appoſtatio crimi-
nis dẽt prius probari ꝑ fiſcũ, & in verbo tex.
23 homicidij, ex propoſito qũo intelligat̃ vide
in repertorio Afflicti ſuper lib. 1. cõſt. in verb.
inſultus, & de Sancto Blaſio, de actionibus ĩ
50. actione, & per Albericũ de Roſate in 3. p.
ſtatutor: q. 64. & Gramm. in dec. 25. n. 7. &
Hyppol. in l. fi. ff. de ſicar. & conſ. 67. & Bar.
in l. reſpiciend. §. delinquunt. ff. de pęn. &
Ang. Aret. in tract. maleſ. in Gloſ. & appor-
24 tata Paril. de Put. in tract. de ſynd. cart. 86.
col. 1. quæro in hac materia, an quodlibet
crimen, q̃ punitur a ſtatuto poſſit ꝑ quẽlibet
accuſari, vel requirat̃, q̃ non ſit priuatũ, vide
Alber. de Roſate. 2. p. ſtatutorũ q. 26. & 27.
& 30. in lib. meo, & ſic Ritus introduxit re-
25 medium ordinatum, vt cedente parte fiſcus
ſubintret, & ſic alij non poſſunt de nouo ac-
cuſare, & eſt deciſio Bartoli in l. ſi maritus, §.
ſin autem extraneus, ff. de adulter. ꝑ Ang. de A-
retin. in tract. maleficior. in Glo. 1. verſ. quę-
26 ro, an inquiſitus, & non ſolũ lata ſent. ꝑ fi-
ſcum condẽnatoria, vel abſolutoria, ſed etiã
ea pendente, & maximè, quia de eodẽ crimi-
ne non debet ſępius quis inquiri, & moleſta-
ri, l. qui de crimine, C. de accuſat. & l. licet ad
finem, ff. de naut. Caupon. & ſtabul. plene ꝑ
27 Barbat. in C. at ſi clerici, §. de adulterijs. in
tit. de iudicijs, per ſpecu. in tit. de abolit. §. 1.
ꝑ Fely. poſt alios, in c. de his de accuſat. &
per Decium in tit. de reg. iur. in l. Bona fides
cum concordantibus, de quibus ibi per Apo-
ſtillam, & oportet, q̃ fiſcus præſentet Rubri-
28 cam, ſeu libellũ ꝯ accuſatũ aliter alij admit-
tunt̃ ad accuſandum ante præſentationẽ fi-
ſci, nam ante præſentationem non dr̃ fiſcus
ſubintrare, ſed bene ſtatim, q̃ p̃ſentat ſubin-
trat, & alijs, qui accuſare poſſent, p̃fertur, &
29 hi ad accuſandũ non debẽt admitti, ita teſtã-
tur antiqui practici Regnicolę, vide Boniſac.
de Vital. de malefic. ĩ tit. de pace in fine, & nõ
eſt dubiũ, nec diſputabile in caſu, quo ſecun-
dus accuſator eſt p̃uentus ꝑ fiſcum, poſt ceſ-
ſionem primi accuſatoris, quòd non audiat̃,
& M. R. C. non ceſpitat, nec dubitat in hoc,
verùm fuit diſputatum in M. C. quando ſe-
30 cundus accuſator comparet ante præuentio-
nem fiſci poſt ceſſionem primi accuſatoris, &
nihilominus etiam iſto caſu ſtante iuris di-
ſpoſitione, & Ritu, vt ſupra dixi, ſemper fuit
iudicatum per M. C. in fauorem fiſci contra
31 ſecundum accuſatorem. Nota quæ ſint cau-
ſæ arduæ, vel non arduæ, vide Fely. in c. quo-
niam ꝯ. not. 1. de probat. & Bertazol. in ver-
bo cauſæ; quęro, ego ad praxim in verbo tex-
tus poſſit curia ſubintrare, vtrũ teſtes in cau-
ſa criminali, & ardua in qua fiſcus ſubintrat
per partẽ priuatã, producti pro ſint fiſco, q̃
32 ipſos non ꝓduxit? vr̃ quod non, vt late per
Guid. Pap. in q. 342. & per Innoc. in c. con-
ſtitutus de teſtit. vbi dicit, q̃ teſtes producti
reſpectu vnius ꝑſonæ, non valent reſpectu
alterius de materia; vide plene ꝑ Glo. & Do-
ctores in l. 2. C. de edend. cum concordãt. de
33 quibus ibi per Alex. & modernos, adde tamẽ
quòd obſeruat̃ in Regno, quòd fiſcus ſubin-
trat ex actis factis per partem Grauet. conſil.
220. num. 8.
34 Quęſtio altera propoſita, et non deciſa, vt
ſępe ſolet Cumia, eſt hic n. 20. an percuſſo fi-
lio, eoque renitente percuſſoribus poſt accu-
ſationem poſſit pater eius iniuriam proſequi,
et accuſare? et quid in matre? pro cuius ca-
ſus deciſione.

35 Adde,primo ſupponendo, ꝙ iniuria facta
vni ex conſanguineis eſt facta oībus Oſaſc.
dec.104.n.3.Gram.dec.23. Marant. in ſpec.
de ord.iud.p.6.inferiori tit. Menoc.de arbit.
lib.2.caſ.262.Franc.Marc.q.674.nu.4.Bar.
in l.cum ſimus,C.de agric.& cenſ.lib.11. l.
ſi fratres,§.ſi.ff.pro ſocio,& ibi gl. & Docto-
36 res,& iniuria facta patri dr̄ facta filio, q̄a pa-
ter,& filius cenſentur vna perſona. Gramm.
dec.23.n.4. ſicuti facta famulo dr̄ facta Do-
mino.Guid.Pap.q.557.Cappell Tholoſ.q.
145.in add.Marc.q 674.& Rauen.ſing.414
& finaliter pro iniuria occiſi,qui agunt. vide
Boer.dec.120.poteſt tñ pater remittere iniu-
37 riam factā filio,inuito filio,l.in pſona glo. &
Bar.ff. de pact.nec alij fratres iniuriati accu-
ſare poterunt tāquā coniuncti, filius.n. non
poteſt remittere iniuriā ſibi illatā in p̄iudiciū
patris,Marc.q.676. Sed huic Capitulo, ad-
38 de cap.360. eiuſdē Regis Alphonſi, & vtro-
bique nota,ꝙ in caſibus,in quibus pōt pcedi
per inquiſitionem, q̄ debeant p̄cedere inqui-
ſitionem,vide Hyppo. de Marſ. in ſua pract.
crim.in §. Conſtante,num.12.cum ſeqq. co-
lum.cum cōcordantib. de quibus ibi per eū,
& ēt in §.1.dictæ practicę proſequit̄ iſtā ma-
39 teriam; ad quem recurrat̄ maximè, quando
proceditur de homicidio appoſtato ſine ac-
cuſatore ad inſtantiam fiſci,facit ēt Affl.poſt
Andr.his qui.not.11.Rubr.51.lib.1.Aliter in-
40 uenio diſpoſitum per conſtitutionem Regni
in conſtit. Accuſatorem.in Rubr.de deſiſtēt.
ab accuſat. & in cōſtit. poſt citationem. Ru-
br. lite non conteſtata, in criminali iudicio,
ita, ꝙ hęc quatuor ſint in Regno iura inter ſe
certantia, vel quaſi pugnantia 23. cap. 145.
Ritus,& c.360.eiuſdem Alphonſi, & conſti-
tutiones Regni videlicet conſtit.accuſatorē;
& conſt. poſt citationem.

Ad Capitulum LI. eiuſque Commentarium, obſeruatio quinquageſima prima.

1 CONCORDAT cum alijs Cap.
Rit. præſertim cum c.151. Tam de
iure,quàm de facto. Capitulū hoc
breuiter expeditur quod reus in cauſis nō ar-
duis,ſed minimis pōt obtinere,quòd nō car-
ceretur præſtito de ſe præſentando in iudicio
2 quandocunque per Iudicem requiſitum fue-
rit illum velle interrogare,vel torquere Bald.
in l.2.C.de exhibend.reis,fallit primo quan-
3 do eſt dubiū, an veniat pęna pecuniaria, vel
corporalis,quia tunc nō vr̄ relaxari poſſe ſub
fideiuſſione. Hypp. conſ.4. n.4. Fallit ſecun-
do in pęna arbitraria Pariſ. poſt Roman. in
verbo fideiuſſor.§.ſi Iudex col.2.in fi. Fallit
tertio in ſolito fugerè a carcere. Grat. conſ.
4 55. ampliat̄ ēt in carcerato infirmo, vel vul-
nerato,qui cuſtoditur expenſis proprijs.reli-
qua de grauamine,& de appellatione in cau-
ſis criminalibus,vide hic Cumiam noſtrum,
de materia iſtius capituli diximus ſupra.
5 Adde tex.in l.ſancimus,C.de fideiuſſorib.
quæ lex eſt propriè ſedes materiæ fideiuſſio-
nis de rep̄ſentando; ſuper ea enim fuit primo
dubitatum,an fideiuſſor de repreſentādo de-
bitorem in carcerib. poſt octauam Paſchatis
ſub pœna, teneatur immediate die nona
6 præſentare Marta. Rot. Piſan. 135. tenet,
quòd ſic; ſed nota quòd fideiuſſor de re-
præſentando reum non tenetur toties, quo-
ties facta repræſentatione a carceribus au-
fugerit. Affl. dec. 130. & quærit̄ an ad con-
ſtituēdum in mora requiratur neceſſario in-
terpellatio? & in hoc articulo Cacheran. te-
net quòd non,in dec.48.ſed Gramm. in dec.
7 97.tenet quòd datur mora,ſed poteſt purga-
ri. Adde etiam hic non abre, quòd ex text.l.
8 ad Commentarieſem, C. de cuſtodia reorū.
Cuſtos carceris ſi detentus in carcere fugerit
eadem pœna,& ipſe puniendus eſt; item ea-
dem pęna punitur, ſi rem habuerit cū carce-
rata. Ant.Faber in dec.2. C. de cuſtod. reo-
rum. Hinc eſt,quòd contra officialem carna-
9 liter cognoſcentem, mulierem cū violētia p-
cedi poteſt de facto ad torturam; Dom.Ma-
ſtrill. in dec.191. p. 2. ſed hoc dictum limi-
tatur in caſu Annæ conſ. & dec.31.vol.1.

Ad Capitulum LII. eiuſque Commentarium, obſeruatio quinquageſima ſecunda.

1 CONCORDAT cum vtroq; iu-
re prout infra; concluſio eſt, quòd ī
cauſis maximis, & arduis oīa fiant
ad petitionem partiū accuſantiū. Ratio quia
in dictis cauſis Curia non poteſt ſubintrare,
niſi partes ſe cōcordent,pōt tamē fiſcus ſuas
interponere partes ſi dicti accuſantes ſint mi-
ſera-

2 ſerabiles, tunc enim fiſcus eis poteſt aſſiſtere; in pręſenti capitulo multæ frequentes ꝑ Cumiam tanguntur qõnes, vti ſunt an fiſcus
3 poteſt principaliter agere, & quando ſubintret, & alias plures hanc materiam criminalem concernentes; ſed prætermiſſis oĩbus, q̃ patent per dictum Cumiam hic, ſolùm inſi-
4 ſto, an poſſit hæc doctrina præſentis capituli per aliquod peculiare priuilegium alicuius loci, uel ciuitatis derogari? & dato, ꝙ dero-
5 get, an ſit iuſtum dictum priuilegium dũmodo delictum non ſit ex propoſito ꝯ Siculum, vel in ꝑſonam exteri, hinc diſputari põt ad partes; ſed breuiter quantum natura addi-
6 tionis ꝓmittit, an priuilegium Panormitanorum ciuium, quo gaudent ne fiſcus poſſit in eos principaliter agere iuſtum ſit, & honeſtum? & in praxi ſeruandum? nonnulli enim huius vrbis parum memores quantum ipſa prompta fuerit, ſemperq; fideliſſima, & obſequentiſſima ſuis Regibus, ut priſca teſtantur priuilegia inſignum eius ſeruitiorũ, & amoris erga illos, conanẽ priuilegium illud ꝑ qđ apparet fiſcum non poſſe principaliter agere ꝯ ciues Panormitanos, quando partis nulla eſt ꝓpoſita accuſatio, ꝯ prætenſum occiſorẽ;
7 diruere primo; quia tale priuilegium vř nutritiuum peccati, & repugnans legi diuinæ ꝯ quam nullum priuilegiũ, nullaq; conſtõ valet, & nulla præſcriptione ẽt immemorabili, & centenaria militat l. conuenite, ff. de pactis dotalib. cap. fi. de conſuetud. c. mala diſt. 8. & c. nos conſuetudinem 12. diſt. c. ex parte. ubi Abbas de conſtit. Roma. conſ. 90. in fin. Bald. conſ. 267. col. fi. in lib. 1. Alex. cõſ. 129. col. 3. lib. 3. Bald. in c. ad noſtrã, de ꝓbat. Iaſ. in l. cẽreſimis, §. 1. col. pen. verſ. hinc eſt quòd ſtatuta, ff. de uerb. obl. l. liber homo, ff. ad l. Aquiliam. cap. vt famæ, cum ſimilibus ſent. excomm. l. ſi operis, C. de pœnis, c. vt clericorum extra de vita, & honeſt. clericorum, l. 1. C. ad leg. Iuliam repetend. & l. vnica, C. de emendat. propin.

Secundo opponiẽ, quia tale priuilegiũ vř
8 tutum pręſidium malorũ, ex quo boni offenduntẽ, & mali impunes euadunt, & reſpublica non purgaẽ deprauatis hominibus, ꝙ malum eſt, vt conſtat ex dictis, & ex dicẽdis infra Lius ciuile, & l. omnes populi. de iuſtitia & iure, cum ſimilib. Lapus alleg. 101. n. 13. vbi additio Fely. in c. Eccleſiæ S. Mariæ, n.
9 85. de conſtit. Lapus vbi ſupra nu. 13. Sed his prorſus non obſtantibus dicti priuilegij Panormitani iuſtitia vtroque iure fundata eſt, & in ipſorum ciuiũ meritis radicitus innixa non ad malũ, ſed ad bonũ, vt nimirum delicta iuſta ſtatera ponderentur, & ſuis temperamentis puniant, præcipue in vrbe iſta, quæ Regni Siculi caput eſt, vbi modo ex abrupto, & diſpenſatiuo procedit, haud equidẽ nefas eſt, vt fiſci vehementia refrigeſcat ĩ ſalutem bonorũ, & vitæ dictorum ciuium ſaltem, in ea hoc vno priuilegio eius rigorẽ mitigari, & quidem dicti fauoris indulgentia à priſcis regibus ipſis iuribus conceſſa iure canonico eſt canonizata primo, quia illud dire-
10 ctè non repugnat æternæ legi, neq. diuinæ legis mandatis, neq. eſt conſtitutũ ꝯ eccleſiaſticam libertatem, quæ tria, vel vnum ex tribus reddit ſtatutum, vel priuilegium iniuſtũ, & in obſeruabile, Neuiz. cõſ. 39. per totũ, Burſat. conſ. 186. n. 7. lib. 2. hoc enim priuilegiũ nõ dat ciuibus poſſe impune delinquere, ſed regulat modum, & negat actionem fiſco, nõ autẽ partibus, & accuſatoribus ad vindictã,
11 ex quo reſultat bonum publicũ ciuium, ꝙ nõ delanianẽ a fiſco; ſed compeſcunẽ à partibus iuridice iuſtè & pacatè. Iuſtitiam miniſtrantem eximendo a manu fiſci potentre, & priuilegiata reũ omni iure fauorabilẽ, quandoq-
12 dem, & Ritus iſte circa modum, & actorem multa emendat, corrigit, & immutat, & etiã homicidium de iure diuino prohibitum ob bonũ publicum ꝯ bannitos permittitur, ſolo vniuerſali fine Reipub. inſpecto. tex. ĩ Auth. de hæred. & falc. in proprio, & in tex. Auth. de non alienand. §. quia Michael Vlcurnus de regim. Mund. par. 2. q. 2. princ. nu. 4. & in c. inter hæc. 33. q. 2. & Marſ. in tract. de bannit. in verb. mortis, n. 121. & Burſat. conſ. 154.
13 n. 2. lib. 2. tùm quia ratio petentium, conſiliumq; concedentiũ fuit non ad impunitatẽ delicti; ſed ad bonum publicũ, vt conſtat in morte exteri pro quo poteſt fiſcus principaliter agere, ubi deſit pars accuſatrix ne delicta remaneãt impunita, vt ẽt ſunt excepta multa alia delicta; vt hæreſis, læſę maieſtatis, &
14 in delicto facto ſub prętextu officij; tùm quia hoc priuilegium eſt confirmatũ, per aliud capitulum Regni eiuſdem Principis Alphonſi, ex quo tolliẽ ẽt actio fiſco, & relinquiẽ parti, vt ẽt in præſenti capitulo apparet, in verbis textus, ſed oĩa fiant ad petitionem accuſan-
15 tium, ibi & Curia non ſubintrat, & Cumia ꝑ

Digitized by Google

totum,priuilegiũ enim , & ſi tollat actionem fiſco,eam tñ relinquit parti, & ſic eſt conforme iuri cõi,ex quo actio cõpetit parti ꝯ Reũ, l.1.§.fi.C.de caduc.toll.l.ad inſtructionẽ C. de ſacroſ.eccl.Paul.de Caſt.conſ.230. tanto
16 magis,quia hoc priuilegiũ ſemper fuit obſeruatum,& immemorabilis obſeruantiæ eſt,vt plena ſunt archiuia,& magna volumina exſtant ex l. minimè cum concordantib. ff. de legib. Abbas Panor. conſ.7. circa primũ dubium,col.pen.& conſ.26.col.2.verſ.ſed ꝑdictis,lib.2. Decian.reſp.51.n.39.lib.2.Multa enim permiſſa licent,& conceſſa ſeruanẽ,quę prima facie videntur ꝯ legem etiam diuinã, attamen intrinſeca eorum rõne perſpenſa ob fauorem loci, ſeruari oportet, vt eſt illud ad
17 Eccleſiam fugientes ſeruari,ne capti a Curia ſęculari morti tradantur ob meritam eorum delictorũ pęnã.c.inter alia,& c.vltim. de homic. & c. miror.17.q.4. Calc.cõſ.7.Hoſtiẽſ. in ſumma tit.de immu.eccl. §. in quantũ ad ad quos, Io. And. cap.1. de homicid. & alij paſſim, & ex his conſtat quod priuilegiũ Panormitanorum ciuium , eſt bonum , honeſtum,& fauorabile,ac ipſi⁹ iuſtitiæ nutritiuũ
18 quaꝑꝑ oĩno ſeruandum eſt,& impugnari nõ dẽt. num quid fiſcus poſſit interuenire in receptione informationum , vide Affl. in conſtit. Regni. quæſtiones,n.3.lib.1.

Ad Capitulum LIII. eiuſque Commentarium obſeruatio quinquageſima tertia.

1 CONCORDAT cum l.1.in ciuilem, C.de furt. concluſio eſt, quod commiſſo delicto in re, & exinde ꝑ dominum rei actionem reuendicandi habẽtem criminaliter agaẽ, põt peti ex officio rei ſubtractæ reſtõ; concluſio ſecunda, qñ agiẽ ad rem criminaliter,& petiẽ eius reſtõ,dr̃ petere ex officio iudicis, ne confundanẽ iudicia criminalia,& ciuilia, nam vno principaliter
2 tentato, alterũ dr̃ indirectè,& ex officio peti, & incidenter,quid,qñ agitur ad mortem rei, vide Cumiam nu.5.& ſeq.
3 Adde quòd res ſubtracta in ꝑſenti contingit ſi ſubtractio ꝑ inuaſionem rei ſtabilis,vel ſui cũ inuito Dño,aut rapina, fiat,ff.de furt. l.interdũ,§.qui furem ubi Bart. Ang. & alij.
4 Dubito, quia criminalis non extendit iuriſdictionem ſuã ad ciuilia ex l.ſolemus,§.la-
5 trunculator, ff. de iudic. Fallit ſi vnum incidenter, alterum principaliter intentatur ex hoc ſtatuto.
6 Amplia etiam ſi non petatur rei reſtitutio, Iudex tenetur ex officio reſtitui facere, Corne. conſ.273.lib.1.& Grauet.conſ.53.
7 Aduerte,quòd ciuilis, & criminalis actio ex eodem facto deſcendẽtes ex eodem libello ſub vtraq. ſpecie poſſunt intentari. Ægid. Bellam.cõcl.400.Marc. q.227.p.2.& q.910 & 919. & Grauett. conſ.14. & 220. Clar. in pract.q.2.§.fi. Magon.dec.91.Luc.nu.4.&
8 5. tenet ꝯrium eius, ꝙ Cumia, & Ritus hic.
9 Aliquando criminalis actio pręiudicat ciuili. verbe Pute.dec.98.lib.1.
10 Pendente iſta cauſa criminali non põt ꝑ eundem coram alio iudice intẽtari ciuilis reſpectu eiuſdẽ facti. Pute. dec. 275. d. lib. 1. vide Rotã Auenio. deciſ. 10. in dec.diuerſ.
11 Criminalis actio quieſcit qñ primo actũ eſt ciuiliter; fallit quãdo actio ciuiliter tentata erat diuerſa à criminali, quæ ſecundo loco ĩtentaẽ. Natt.conſ.138. Adde ad Cumiã hic n.5.& 6. adde Rauen.ſing.275.quòd quãdo
12 aliquis eſt condẽnandus ad mortẽ non hẽnt locum ꝑdicta: coincidit hic furti materia, & oriẽ ex d.l.1. ff. de furt. & quæro an re furto ſubtracta reſtituta,fur ſit puniẽdus pęna fur-
13 ti; Reſpondeẽ, ꝙ ſic, Viu. dec.146. & an ex ſola confeſſione rei abſq. cõſtito de corpore furti; Reſpondeẽ ꝙ non. Ant.Fab.dec.2.hoc tit. qui de Fabro dec. 1. ponit iudicia, ex qbus fur torqueri poſſit,& dec.5.ponit an furtum probari poſſit in genere, ꝙ nõ ſit proba-
14 tum in ſpecie,ad finẽ puniẽdi.& Reſpondeẽ, ibidẽ; ꝙ ſic; ſcire debes,ꝙ qui emit rem furto ſubtractam teneẽ illã Domino reſtituere non reſtituto ſibi pretio;Hieron.de Laurent.dec. 30. quam dec.nota ad tex.in l.in ciuilem,C. de furt.non obſtat cautela,ꝙ emit tamquam
15 a vero Domino; Ioſeph Ludo.dec.42.Peruſ. & in Regno noſtro ꝑ prag. primã de empt. & vend.non obſtante ſtatuto, vel conſuetudine loci in ꝯrium dictante Cappell.Tholoſ. in dec.151.an res furtiua penes tertiũ, eũ inducat ad torturam? Reſpondeẽ, ꝙ non ex di-
16 cto Antonio Fabro in hoc tit. ĩ Regno tamẽ dẽt oſtendere autorem,aliàs,habeẽ pro conuincto ꝑ Reg. prag.5. inter pragmaticas or-
17 dinarias Fab. de Ann. an dominus rei poſſit perquirere, vel perqri facere domos alienas;

Re-

Reſpondetur, quòd ſic, ex Boer. deciſ. 174.
18 quod nota ad text. l. requirendi, C. de ſer-
uis fugiti.
19 Item adde, an creditor furans ſuo debito-
ri pro ſuo credito veniat puniendus pęna furti
ordinaria? Reſpondetur quòd nō, ex Ioſeph
Ludo. dec. Luc. 1. in hac materia vide Boer.
dec. 173. 219. 254. 310. March. dec. 4. p. 2. Tho-
ſau. dec. 254. Cornaz dec. 14. Rot. Luc. diuer.
62. Mart. 5. 6. & 7. Franch. dec. 146. 315. &
570. Gram. dec. 171. Magon. Florent. 123.
Viuius deciſ. 451. Lucenſi diuerſorum 151.
Peguer. deciſ. 23. 24. 25. 26. & 27. vide prę-
terea Theſaur. filium dec. 80. Ant. Fab. dec. 3.
Theſau. deciſ. 254. & Authent. ſed nouo iu-
re. C. de ſeru. fugit. & conſtitu. Regni multæ
leges, & l. ſacrilegij pœnam. ad l. Iuliam.

Ad Capitulum LIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio quinquageſima quarta.

IN iſto capitulo fusè Cumia per nume-
1 rum 168. proſequitur materiā delicto-
rum, quam ego per infraſcriptas Cōclu-
ſiones diſtingo, primo videlicet quòd omnia
delicta publica in Regno ſecundum Ritū antiquū,
quem non habemus, habentur pro delictis
priuatis.
2 Secunda concluſio ad accuſandum, & de-
nunciandum admittuntur illi ſolū, qui inte-
reſſe patiuntur. Tertia concluſio, ſed in ali-
3 quibus delictis omnes admittuntur ſine di-
ſcrimine, vt in criminibus hæreſis, diuinæ,
vel humanæ, & nephandi; ſed in dicto crimi-
ne nephādi hodie ex prag. Regis Filippi tom.
4 1. tit. 29. quæ vult poſſe quem accuſari per aliū
ſine ſubſcriptione ad pęnā dicti talionis, cor-
rigitur in hoc pręſens capitulū Regni, & ī hoc
malè Intrigl. ſing. r 22. lib. 1. ſed dic non req-
5 ri hodie dictam ſubſcriptionē, et quoad hoc
eſt receſſum ab aula a pręſenti capitulo, Anto.
Ball. de litteris diſpenſ. caſ. 15. n. 5. et in hoc
etiam corrige Cumiā. Sed cum conditione,
quod dicti accuſatores in his delictis ſe ſub-
ſcribant ex eo, quia vbi deſuit particulare in-
tereſſe, non deeſt ratio ſuſpecti criminis, & pro
6 calūnia, odio, inimicitiaq. intelligatur propoſita
accuſatio, pro quibus Ritus ad purgādam iſtā
ſuſpitionem introduxit ſubſcribendi talionē;
vt quiſque caueat ne accuſationem temerè
proponat, & ſic in caput ſuum accuſat, pęnā-
que luat ſuæ temeritatis.
7 Quarta concluſio pariter producitur per quē-
libet de populo contra blaſphematores Dei, & dei-
paræ contra Mathematicos, Magicos, Nigiomantes,
tes, Pyromantes, & reliquos huiuſce farinæ
homines diabolico ſpiritu ductos, contra exteri ī-
terfectorem nullos habētis cōſanguineos vē-
dictam pro iuſtitia vendicātes; contra mone-
tarios, inciſores, contra iniuriantes monialium, &
monaſterij, contra perturbantes diuinorum offi-
ciorum miniſtros, contra incendiarios.
8 Quinta concluſio contra inuentos, & ca-
ptos in fragranti crimine, vel contra confeſ-
ſos coram officialibus, etiam nullo exiſtente
accuſatore, puniuntur.
9 Sexta cōcluſio, ſi officialis inueniens, & ca-
piens iuriſdictione careat, & cognoſcere ne-
queat ī delicto captum delinquētē detineat,
& informet Excellentiam Suam, vel Mag. R.
C. & accepto reſcripto interponat partes ſuas
procedēdo ad confectionē proceſſus, & eum
confectum cum ipſo reo bene, & fideliter cu-
10 ſtoditum tranſmittat ad præfatam Excellen-
tiam Suam; dictamq; M. R. C. per eam ter-
minandū, & ſi caſus eſt bonorū confiſcatio-
nis quartam bonorum publicatorum par-
tem conſequitur iuſtitiarius, eiuſq. Curia.
His ſex concluſionibus Adde oīa, quæ ſu-
11 pradiximus de modo procedendi ex abrupto,
& nota, quod Cumia hic pręuenit omnes caſus cū
ſuis qualitatibus, & pœnis prędictorum cri-
minum, hoc loco exceptorū, & totā materiā
de homicidio appoſtato habes a num. 101. &
ſeqq. & videtur tuum, quia videndus, nec viſus,
& attentè conſideratus diſplicebit.
12 Adde etiam, quòd contra hæreticos pōt poſt
mortē procedi, & ſic fallit regula, quòd ſnīa contra
mortuū regulariter non valet, tū contra hæreticos
valet, c. a nobis. de hæreticis, & c. ſane profer-
tur 24. q. 2. & latiſſime per Pegn. in directorio
Inquiſitorum, p. 3. q. 63. Dom. Maſtrill. dec.
137. n. 5. licet etiam in alijs caſibus valeat quā
iudici non conſtat de morte. idē plurib. a nu.
23. ad ſequentes.
Adde etiam, quòd ſodomita eſt ſuſpectus
13 de hæreſi, & ſic in vno crimine duo ū clau-
ditur vitius, & ita pœna geminata reſpondeat,
& ſicuti crimen hæreſis pōt vbiq. proceſſari,
pariter, & nefandi, Iacob. Simonc. in tract.
de Cathol. inſtit. tit. 50. de præſump. et ſuſpit.
nu. 30. Menoc. lib. 1. præſumpt. 100. nu. 8.
et 9.

de tali modo hic latius dicere; quia ſcio duos iſtos modos pcedendi ex abrupto, vnũ in ciuili; & alterum in criminali inter ſe fraternizare, & in iſta materia vide Do. Maſtril. dec. 191. Vtq. in hac materia criminali aliqd dignum afferamus oportunũ eſſe, non eſt ambigendum poſſe, & debere addi infraſcriptos caſus de iure cõi: in q bus pœna mortis ſpecificè, a lege eſt impoſita, vt iuris cõis, & ſtatutarij non modica habeatur cognitio, forte ab alijs hucuſq. non ita breuiter tacta.

90 In primis lapidans Chriſtianum odio nominis Chriſti morte naturali plectendus eſt, l. 1. C. de Iudæis.

91 Secundo, qui virginem rapit. l. 1. C. de rapt. virg.

92 Tertio, q Idolis ſacrificat. l. 1. C. de Sarac.

93 Quarto, qui officia diuina turbat. l. ſi qs in hoc genus, C. de epiſc. & cler.

94 Quinto, qui contra naturam luxuriatur. l. cum vir. C. ad l. Iul. de adulterijs.

95 Sexto, qui ſcienter ſe rebaptizauit. l. 2. C. ne Sanctum baptiſ. reir.

96 Septimo, qui in Silice ſignum Crucis humi ſculpit. l. 1. C. ne liceat ſignum ſaluat. ſed hoc dummodo fiat ad ignominiam.

97 Octauo, qui emit muricem, & tingit purpurã, l. 1. C. quæ res vendi non poſſunt.

98 Nono, qui muros ciuitatis violat. l. fin. C. de rerum diuiſ.

99 Decimo, qui eſt proditor Principis, l. q ſq. C. ad leg. Iul. de adult.

100 Vndecimo, qui eſt parricida. l. 1. C. de his, qui parentes occiderunt.

101 Duodecimo, qui eſt homicida occidi debet. l. 3. de epiſc. aud. & Apocal. 13. c.

Tertio decimo, qui frangit pacem iuramento firmatam, Cap. 1. §. ſi quis de pace iuram. firmat.

102 Quarto decimo, qui concitat populum dicendo viuat, vel moriatur, l. 1. C. de ſedi.

103 Quinto decimo ſi ſeruus Dominum prodit l. Capitalium, §. igni, ff. de pęn.

104 Sexto decimo ſeruus dominam vitians, l. 1. C. de mulier. quæ ſe proprijs ſeru. ſuppoſ.

105 Decimo ſeptimo adulter. l. quãuis adulter. C. ad l. Iul. de adult. ſed hodie iſta pœna miteſcit.

106 Decimo octauo Commentarienſis, qui reum mortis emiſit. l. ad Commentariẽſem, C. de cuſtoſt. reor.

107 Decimo nono, qui facit priuatum carcerem, l. 1. C. de priuat.

108 Vigeſimo, erigens furcas propria autoritate, l. 3. §. fi. ff. ad l. Iul. maieſt.

Vigeſimo primo Miles ſocium Commilitonem feriens l. omne delictum §. ſi quis, ff. de re milit. ſed intellige odio particulari.

110 Vigemo ſecundo, qui in propoſitum domini, vel Capitaneũ manus intulit. d. l. omne, §. qui manum. vbi ſupra.

111 Vigeſimo tertio Iudex, qui pecuniam publicam ſubtraxit inſt. de publ. iud. §. ſi lex.

112 Vigeſimo quarto Miles, qui fugit à bello integra acie d. l. omne, §. qui in acie.

113 Vigeſimo quinto, qui maius ſacrilegium ff. ad l. Iul. pec.

114 Vigeſimo ſexto, ſi actor Caſtaldiũ, procurator ſubiectũ deprędauit. l. vniuerſi. C. vbi cauſæ fiſcales.

115 Vigeſimo ſeptimo, qui monetas falſificauit. l. ſi. C. de falſ. monet.

116 Vigeſimo octauo mulier, quæ ſe animali bruto ſubiecit, C. mulier. 15. q. 1.

117 Vigeſimo nono, qui incendium facit, l. q ędes, ff. de incend. ruin. & naufrag.

118 Trigeſimo, qui fugit ad hoſtes, l. ſi quis aliquid ff. de pęnis.

119 Trigeſimo primo fautores ſeditionis, l. fautores eod. tit.

120 Trigeſimo ſecundo patriæ proditor. l. fallaciter. C. de abolit.

121 Trigeſimo tertio latro q in itinere, vel nemore deprędat, l. capitalium, §. Graſſatores, ff. de pœn.

122 Trigeſimo quarto, fur famoſus ead. l. §. famoſos.

123 Trigeſimo quinto tutor corrũpens pupillam, l. 1. C. ſi tutor eam.

124 Trigeſimo ſexto, qui manus in ſe infert, l. ſi quis aliquid, ff. de pęnis.

125 Trigeſimo ſeptimo miles turbator pacis, l. ſi. ff. de re milit.

126 Trigeſimo octauo, qui fugit ad hoſtes, & eis vendit arma.

127 Trigeſimo nono, qui tenet puellam in lupanari. auth. de Lenoni, coll. 6.

127 Quadrageſimo, qui homines caſtrat. l. 1. C. de eunuch.

128 Quadrageſimo primo, qui effracto carcere, fugit l. 1. de effract. carcer. ff.

129 Quadrageſimo ſecundo miles cuſtos, qui Captiuos dimiſit. d. l. ſi quis aliquid. ff. miles, ff. de pœn.

Qua-

130 Quattrageſimo tertio, qui prægnantem necat, l. ſi qs aliquid §. Abortionis, ff. de pęnis.
131 Quattrageſimo quarto autor aggreſſuræ, & violentiæ vbi cædes facta eſt, l. quoniam, C. ad l. Iul. de vi publ.
132 Quattrageſimo quinto recipiens malandrinos eod. tit. l. 1.
133 Quattrageſimo ſexto miles, qui ne pugnet debilem ſe fingit d. l. oẽ delictum §. cõtinuũ.
134 Quattrageſimo ſeptimo iudex matrem familias in publicum vocans C. de off. diuer. iud. l. 1.
135 Quattrageſimo octauo, qui ripas deſtruit, C. de nili agg. non iump. l. 1.
136 Quattrageſimo nono, ſcribens falſum immunitatis inſtrumentum, l. 1. C. de immun. ne conced. lib. 10.
137 Adde in verbo text. & Carceratur reus, ꝙ de iure vbi, quis non venit torquendus non debet detineri in carcere Auguſt. de Aret. ad Ang. de Aret. in tract. malef. in verbo fama publica cart. 6. verſ. adde, & intellige ſupradicta ex Gramm. conſ. 35. nu. 55.
138 Adde in verbo text. ꝓ purgatione, ꝙ ſunt aliqui caſus ſpeciales, in quibus, quis debet ſe purgare, & lex defert iuramentum ad purgationẽ ſui, vt habetur in leg. Præſenti §. quòd res C. de his, qui ad eccl. confug. etiam ſi accuſator, ſeu actor nihil probauerit, ſeu nõ plenè, nec ſemiplene reus nõ abſoluetur in dictis caſibus, niſi purget ſe per ſacramentum.
139 Adde, quòd in cauſis minimis iudex non põt procedere ad torturã, l. edictũ, cum l. ſeq. ff. de queſt. & per Bar. in tract. de quæſtionib. circa princip. nota in verb. tex. nã ſi ad repro-
140 bandũ acciperet, quia eſſet ſignum, ꝙ teſtes in aliquo morderent, & ideo eſto cautus, vt tantùm ad defendendum accipias terminum.

Ad Capitulum XLVII. eiuſque Commentarium obſeruatio quadrageſima ſeptima.

De cauſis Criminalibus in quibus ordinariè proceditur.

1 CONCORDAT cum iure communi, per ſe patet in corpore pręſentis obſeruationis.

Vidimus de modo procedendi ſummariè, imo ex abrupto, nunc temperato curſu de ordinario leui benigno, & legali videndum eſt, modo: ſub iſta Rubrica, & titulo.

2 Pro quo ſciendũ, quòd delictũ à tẽpore ſecundũ Ritũ qualitatẽ iudicij ſumit, & diuerſa iura eis adaptantur, & modus procedendi a tẽporis diuerſitate quãdoquidem in ſupra dicto cap. 137. ſecundum ordinem Ritus: dicitur, quòd a die ſcientiæ delicti, vt dix mus
3 nos ad Capitulũ Cumiæ, currit bimeſtre infra quod, eſt recens delictũ, quo elapſo nõ eſt recens, & ſic mutatur modus agendi, ſeu accuſandi de ſummario in ordinariũ, & daẽ terminus ſi partes præſint, & in loco vbi eſt Cu-
4 ria dierum 12. extra vero, & partibus abſentibus datur terminus dierum latior: non tñ excedens dies 20. nihilominus non põt accuſatus carcerati niſi concluſo proceſſu, videlicet qñ non cõſtat: ſecus aũt ſi conſtat q̃ reus cognitus, ut abſoluẽdus non eſt ità arctè, & ſtricte cuſtodiendus Bal. in l. C. de exhib. reis, & Alex. i Apoſt. ad Bar. in l. 1. ff. de cuſtod. reor.
5 rõ differentiæ duorũ, uel extra duos mẽſes, & recentiũ, uel non recentiũ delictorũ, eſt quia accuſans immoratus in non accuſando eſt ſuſpectus Marſ. cõſ. 82. in fi. col. Idẽ cõſ. 3. n. 9. ſed hic eſt caſus, ꝙ aliqñ eſt arbitrij iudicis carcerare, vel nõ, qñ accuſatus offert p̃ſtare de parendo iuiæ, Bal. & doct. in l. fi. ff de adulte-
6 rijs, & ff. de ferijs, ſed tu cogita, q̃ hoc mihi nõ ſedet animo, niſi in caſibus leuibus; ſed vide Cap. Rit. 151. & Cap. Regis Iacobi 15. 49. & 55. & Cap. Regis Friderici 13. cõſtit. Regni cap. humanitate, ſub tit. de his, q̃ fideiuſſores dat. poſſ. & pract. 3. tit. 82. de ſpectis pęnis, & ibi Ant. Ballus, Parıſ. de Put. de ſynd. in ver. fideiuſſor cap. ſi iudex maleficiorũ, in 2. col. & Iorlãd. de ſynd. c. 24. & Foller. in ſua prac. cart. 397. n. 79. Rom. ſing. 490. incipiente, accuſatus de crimine, Fel. & Abb. & alij in cap. legebatur de maior. & obed. & Marſ. ſing. 381
7 & in pract. crim. §. At ſi ſecundum nu. 16. in verb. tex. huius Capituli 142. nõ recentibus, nota ex Marſ. conſ. 82. n. fi. nota, etiam quòd terminus defenſorius debet per iudicem reo dari, etiam ipſo reo non petente, ſecundum Bartol. in conſ. ſuo 100. & Marſil. in ſuo ſing. 388. & Aretin. de Maleſ. in gloſſ. quod iudex ſtatuit terminũ ad eorum defenſionem, vbi etiam habetur, quòd reus poteſt tali termino renunciare, & quando hęc renunciatio valeat Bertaz. in verb. dilatio verſ. 18. & 30. Afflict. in Conſtit. pœna eorum num. 4.

Ad Capitulum XLVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio quadrageſima octaua.

1 CONCORDAT cum iure canonico,& ciuili prout i corpore, & bene cõcluſio textus eſt, ꝙ teſtes viſi ꝑ
iudices habẽtur pro publicatis accuſato exi-
ſtẽte carcerato, ex quo poſt dictã publicatio-
nem, ſeu aperturã copia productorũ non dẽt
denegari parti, ꝙ ſecus eſt in modo diſpenſa-
tiuo,& teſtes ſemel recepti in dicto caſu non
poſſunt amplius recipi poſt publicationem,
niſi ſolum in dependentibus a veteribus no-
uiter articulis emergentibus,tàm in primo,q̃
in ſecundo iudicio, vt euitet ſubornatio. Fal-
2 lit hoc niſi iuſtis de cauſis teſtes ſint repeten-
di, vel quia non ordinatè depoſuerunt, vel
quòd ob aliquem defectũ,eorũ dicta non va-
3 leant,tũc enim poſt dicta teſtificata depo-
nunt,nã hoc eſt ex neceſſitate, qua exiſtente
multa permittuntur,quæ alias nõ licerent,ſi-
cuti dato hermodicio,& deſertione,ſeu perẽ-
ptione inſtantiæ. Teſtes põt iterũ reproduci
ſuper iiſdem Capitulis Dec.in c.licet cauſam
n.24.probat.& conſ.474. n.3. ac D.Maſtril.
dec.70.n.2.lib.1.
4 Sed quæro in his caſibus,ſi teſtis ꝯdicat pri-
mæ depoſitioni an ſit fidelis, an vero nil p̃ę-
betẽ & quidẽ Reſpondetur, ꝙ vacillat depo-
ſitio, & redditur vtraq. deprauata, q̃a non
eſt maior rõ,cur vni, & non alteri exhibeatur
fides; vel deniq; p̃ſtetur, quia eadem quali-
5 tas ꝑſonæ,idem iudicium,& cauſa; ac etiam
iuramentum. Sed ſi vna ſit depoſitio in fa-
uorẽ tertij facta,non poteſt reuocari etiam in
articulo mortis in p̃iudicium alterius,cui ex
illa acquiſitũ eſt ius; Clarus §. fi. quæſt. 54.
verſ. ſecundus eſt caſus,vbi fatetur cõem eſſe
ſentẽtiã,& Bart.in l.ſi quis in graui. §. ſi quis
motiens circa finem, ff.ad Syllan.& in l.eos,
n.4. ff. de falſis. Alex.in l.ſciendum, n.33. in
fi. ff. de verb. oblig. Anto.Gabriel.lib.7.cõ-
cl.de crim.concl.30.n.1.& cõcl.32.n.1. Ma-
ſcard.vol.1.de ꝓbat.concl.359.n.32. Rol. à
Vall.conſ.16.nu.7.vol.1.in materia teſtium
6 de quibus ſupra; in capitulo p̃ſenti occurrit
quotidiana quæſtio,an videlicet, & quando
teſtes poſſint torqueri? nam ſępe video circa
hoc ꝑ Iudices ipſos teſtes grauari, quarè di-
co ex infraſcriptis caſibus, quòd teſtis ꝑ te-
ſtimonio deponendo regulariter non poteſt
cogi; ex text. in l.ex libero.ff.de quæſt.ſed li-
mitatur concluſio in teſte vacillante ex eodẽ
tex.& ita fuit deciſum. Balb.dec.91.p.1.quæ
7 deciſio valet ad interpretationem cap. ſuper
his. de pœnis. Limita ſecundo in caſu dec.
Theſauri 42.vbi poſſunt torqueri, vt dicãt ſi
fuerunt p̃ſentes in caſu, & hæc deciſio valet
ad intellectum,l.vnius,§. teſtes, ff. de quæſt.
ſed hoc dictum Theſauri indiget tempera-
mẽto ; quòd videlicet ſit teſtis, in quo con-
curtat mendacium, quòd.ſ. dixerit non ad-
8 fuiſſe in facto,& tamẽ ibi viſus,& vocatus,&
tunc poteſt torqueri ex ſupradictis.Io.Aloy.
Ricc. in ſuis deciſionibus. Cur. Archiepiſc.
9 Neapol.122. & alibi. Limita etiam in teſte
vario. Anton. Faber.dec. 55. C. de teſtib. ẽt
pro grauitate criminis ad triremes condem-
nari poteſt, et ſi teſtis regulariter non ſit pu-
niendus de ſimplici mẽdacio pęna graui, ſed
tantùm pecuniaria, vt refert Boer. in deciſ.
208. et quando mendaciũ fuit non circa ſub-
ſtantialia;ſed circa accidentalia teſtis non eſt
10 puniendus,ita Gramm.in dec.42. et hoc va-
let ꝓ intelligentia tex. in cap. nihil. de verb.
ſignif. vltimo tamen ſcias, ꝙ ad hoc, vt teſtis
torqueat duo requiruntur neceſſario teſtes,ꝙ
facto interfuit, in puncto præ omnibus Do.
Maſtrill. in dec. 192. ad cuius diſtinctionem
me remitto.

Item nolo p̃termittere aliam frequentem,
11 & neceſſariam quæſtionem, nimirum, an te-
ſtes poſt publicationem recipi poſſint? & q̃-
dem ſcias, quòd teſtes poſt publicationẽ non
admittunẽ ex tex. inc. fraternitatis, de teſti-
12 bus. Limita primo in comprobatione dicto-
rum priorum teſtium,Surd. dec. 128. Limi-
ta ſecundo,quando culpa, vel malitia cõmiſ-
ſarij non fuerunt recepti,de Franch.dec.371.
Theſaut. dec.28. & 261. Limita tertio ſi re-
13 petiãtur teſtes non repetiti in cauſa crimina-
li poſt publicationem.Guid.Pap.dec.72.

Item limitatur quarto ſi perempta inſtan-
14 tia occurrat recipi, & in multis alijs caſibus
de quibus Afflict. deciſ. 216. Limita quin-
to, quando probari poteſt teſtes receptos
falſum dixiſſe. Cappell. Tholoſa. deciſio.
15 284. & deciſion. 285. Limita ſexto in mu-
liere. Limita ſeptimo in minore. Limi-
ta octauo, in idiota, tàm vrbano; quàm
ruſtico, ex Guidon. Pap. 124. Limita no-
no ex officio Iudicis iuxta concutiente cauſa,
mo-

monente iudice. idē Guid. Pap. in dec. 201.
17 Limita decimo, quādo admittunē ad declarādū eorū dicta obſcura. Faber. dec. 2. de teſt.
18 Limita vndecimo, qñ ante publicationē de pbatione ōria inſtrui non poterit. idē Faber dec. 62. eo. tit. Limita 12. ſi teſtes fuiſſent ma-
19 lè interrogati, nā tunc pñt ēt poſt publicationem ex integro audiri Faber in dec. 47. eod. ſed his oībus pcifis an recipianē ex rōne priuilegij; ſeu fauore ēt in eccleſiam? dic q nō; Marc. Ant. de Amat. in dec. Rot. Marchiæ 78. regula aūt ſupradicta ēt militat, q non recipiuntur ad pbādum bonam famā, Surd. dec. 39. Item nec ad reprobandos teſtes reprobatorios; Idem Surd. in dec. 296.

Ad Capitulum XLVIIII. eiuſq; Commentarium, obſeruatio quadrageſima nona.

1 CONCORDAT cum tex. in l. auxilio, ff. de minorib. vbi minorib. & ſic pſonis reſtituibilibus in criminalibus non daē reſtō. concluſio tex. eſt, q reſtōnes ordinariæ in criminalibus perſonis ēt reſtituibilibus non ſolēt concedi; extraordinariæ aūt ſic; virtute clauſulæ generalis, ſi qua
2 iuſta cā, quæ reſtō iuſtificaē ſi reperianē nouæ probationes ſuper nouis capitulis, tàm offenſiuæ, quàm defenſiuæ; & tunc dateē reſtō.

Sed concluſio text. eſt, quòd etiā ſuper ca-
3 pitulis non nouis, ſed veteribus, ſeu antiquis in ipſa cauſa agitatis etiam alia vice præſentatis in iudicio, ſi pars non habuerit copiam productorum (quod non licet in modo ex abrupto, de quo ſupra) & teſtes eſſent de no-
4 uo reperti; & non eſſet periculum ſubornādi: tunc datur reſtitutio.

Ampliatur hoc etiam poſſe fieri ex officio iudicis, etiam ſi ſint didicita teſtificata.

5 Limitantur, q iſta facultas, & reſtitutiones dictæ, tunc demum eſt conceſſa, vel conceſſæ ſi cui conceduntur; eis vtatur aliquid faciendo, & non ad effectum differendi iudicium; & procraſtinandi cauſam, quia tunc
6 omnia currunt, nam actori, & non fraudatori iura ſubueniunt, & ſic vna pars non pōt renunciare termino reſtitutorio, quo vſa eſt in iudicio, & ex eo aliqid euenit in fauorem partis cōtrariæ, quia tunc in præiudiciū eius non poteſt renunciari, & ex hoc dicitur communis vtriq; parti.

7 Adde, quòd ex dictis concluſionibus per nos ex textu bene fundatis, digeſtis, & declaratis, & ex dictis p Cumiam hic bona habeē, & ſuffecta ura praxis, attamen in verbo ſubornationis, quòd ſubornatio eſt, quando ſine vi aliquid extorquetur, vide cap. 80. Regis Caroli. Gramm. conſ. 35. Maſcard. de pbat. lib. 1. concl. 164. & 165. & qualiter puniatur vide Clarum q. 73. Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 4. caſu 342. & ſeq. tanto magis ſi ſubornatio ſit commiſſa, & extorti ſint teſtes, per officiales. Ballus de ſynd. officialib. q. 4. & ſeq. qua de re nos alibi; benefacit Angel. de maleſ. in gl. comparuerunt. adde Marſil. in conſ. 60. & 73. & in l. 1. §. ſi. ff. de quæſt.
8 nota verba tex. ſi ille cui concediē vtiē eo, & c. quod etiam limita, vt per Felyn. poſt Aret. de teſtibus capitul. 2. notab. p illum text. de teſtib. ſi expreſſe non decretur in hoc Ritu contrarium eſſet de iure communi ex l. ſi. C. de temporib. in integr. reſtit. Paulus de Caſtro conſ. 233. Adde, quòd quādo teſtes ſunt publicati, & eorū dicta didicita poteſt dari
9 reſtitutio in integrum, ex cap. iuſtæ ignorātiæ, ad producendos teſtes de nouo repertos Fely. in cap. intimauit col. 2. verſ. qua tū aduerte, de reſtit.

10 Adde, quòd duabus vicibus in hac cauſa iſta reſtitutio concediē, Iſern. in conſt. obſcuritatem; & Affl. in dec. 35.

11 Adde conſtit. Regni minorū iuta; nota, q minor ī progreſſu Iudicij ſi eſt effectus maior pēdēte iudicio, reſtituiē in integrū, Affl. dec.
12 dec. 210. etiam in cauſa lucrariua de Franch. dec. 17. Limitaē in cā liqdationis bonorū, qñ in cā principali fuerunt cōceſſa beneficia. Afflic. dec. 35. & l. 14. & an minori in primo, & ſecūdo beneficio. Afflict. dec. 87. & an reſciſſa
13 cōcluſione per dictum beneficium poſſit peti repulſa teſtium examinatorum in primo termino? Capyc. dec. 157.

Ad Capitulum L. eiuſque Commentarium obſeruatio quinquageſima.

1 CONCORDAT cū iure canonicō, & ciuili, & ī parte diſcordat prout ī corpore obſeruationis videre eſt. In capitulo iſto agiē

de concordia, pace, ſeu tranſactione in crimi-
2 nibus: & dependet cognitio cuſū a capitulo
optantes Regis Friderici, & ēt à pſenti, veluti
illud declarante, & interpretante. Cumia hic
multa tetigit de iure communi, quorū cogni-
tio debet eſſe reſeruata ꝓ his, qui copioſiora,
& latiora volumina videre cuperent ad l. trā-
ſigere, C. de tranſactio. ſed ꝓ iure Regni pū-
3 ctus eſt, ꝙ in cauſis minimis ſolùm, & dunta-
xat licitum eſt partibus ſe concordare; mini-
mæ aūt cauſæ ſunt euidentiſſimæ peritis in
pragmaticis, & Capitulis Regni, ą̃ conſtitu
tionibus ꝓ quas traditæ, & conditæ habenē
4 leges, quibus temerariorū hominum auda-
ca ritè compeſcitur; ſunt ergo cauſæ minimę
illæ, in quibus à relegatione infra ipſamet ex-
cluſa relegatione pœnæ ſtatutę fuerunt, & q a
ꝯ̃riarū ꝓ traditionem ꝯ̃rij diſciplina cogno-
ſcit, ex hoc clare apparet, quòd cauſæ maxi-
mæ ſunt illę, in quibus a relegatione ſupra ip-
ſamet incluſa relegatione pęnæ ſancitę delin-
5 quentes incutiunt pęnam mortis, mutilatio-
nis membri, deportationis, & ſimilium, l. pe.
§. ad crimen, ff. de public. iud. & Bart. in l. 3.
C. de epiſc. audient. & in his non licet parti-
bus tranſigere, nam ſemel, quòd ꝓpoſita fuit
6 accuſatio in curia, & vnū de duobus ꝓ cita
tione concurrunt fuit acquiſitū ius fiſco, qui
7 ēt ceſſante quomodolibet parte poteſt ſubin-
trare, & accuſatos proſequi.

Adde, ꝙ eſt qō, ꝙ ſi fuit occiſus Sēpronius,
qui plures habuit conſanguineos occiſor fuit
ꝓ vnū ex eis accuſatus, cuius accuſatione ꝓ-
poſita alij conſanguinei ipſius interfecti tace-
bant: inde inter accuſantē, & accuſatū facta
fuit pacificatio, & liti ceſſum, quęrit̄ an poſ-
8 ſint alij cōſanguinei accuſare? Et q dem ſi ſte-
mus ꝓ Bartolum hic in d. l. tranſigere, & Cu-
miā in n. 19. poſſunt accuſare infra terminū
dierū quatuor, ſed v̄r quòd vltra; ſem ꝓ poſ-
ſint accuſare, ſed non eſt diſputandū punctū
Cumiæ, ex eo quia hodie ꝓ Capitulum Re-
gni 360. ex eodem Alphōſo Rege d̄r oppoſi-
tum, ꝙ videlicet licitū eſt concordare vſq. ad
9 cōcluſionē in cauſa incluſiuè, cū tamē hic di-
cat̄, ꝙ licet vſq. ad publicationē; ſed ad qōnē
redeundo dico, ꝙ conſanguineus pōt accuſa-
re ēt vltra dies quattuor, q a actio criminalis
10 non pſcribit̄, niſi ad minus infra terminū. ꝑ-
ſuppono primo, quòd deliquēs pōt, & dēt de
iure accuſari, & ꝙ tāgit nō di ꝓpriè accu-
ſare cū deficiat, ſeu deſiſtat accuſationē pſeq,
cū aliàs accuſare dicat̄ ille, q crimina obiecit,
& cauſam pſequitur vſq. ad ſniam. Cæterū
11 ſi antea quieuerit non cenſet̄ accuſaſſe. l. qui
cum minor. §. accuſaſſe, ff. de bonis liberor.
& ſic concordato cum vno d̄r occiſor nō ac-
cuſatus, & ideo ꝓ aliō pōt accuſatio pſequi,
& qui ex duobus accuſatoribus in hoc caſu
concurentibus præferat̄ vide Bartol. l. 2. §. ſi
ſimul ff. ad l. Iul. de adulter. quādo quidē plu-
12 res poſſunt vnū accuſare, & ꝯ̃ vnum plures
Pappon. lib. 24. tit. 2. arreſt. 8. Clarus in ſua
pract. §. fi. q. 13. & ex hoc apparet facultas ac-
cuſandi competens attinentibus occiſi, ſed ꝑ-
dicta nō dant terminū accuſandi, & licet in
iure Regni ſit diſcrimen inter delicta recētia,
& antiqua ob lapſum bimeſtris tpis, vel nō,
13 attamen eo elapſo non denegat̄ facultas accū
ſandi; ſed tantū alterat̄ modus de ſummario
in ordinariū, vt dixi in capitib. ſuperioribus;
pōt ergo ꝓponi dicta accuſatio ēt extra qua-
tuor dies, licet aliqua varietas dicti iuris ac-
cuſandi aliunde contingat ſuper quo dixero
late in libro meo praxis Siculæ.
14 Adde ēt cap. 471. eiuſdem Alphōſi, & in-
de ad vtrumq; c. 30. & 36. Regis Ioannis, &
ꝓ dictū cap. 36. in verb. nec locus in quo fa-
bricatores, & ad hoc c. adde c. 490. Regis Al-
phonſi corrigitur l. 1. C. de fals. monet. & an
ſtatutū denegans cōpoſitionē, habeat locū in
15 crimine furti? vide Alex. conſ. 75. col. 1. lib. 3.
& ad illa verba textus dicti c. 471. ab ipſo ini-
tio v̄r, quòd ipſe fiſcus ī furto ſubintret ꝓpo-
ſita accuſatione, licet nō videatur ius acq ſitū
curiæ ex illo c. ad ea, ą̃ habentur in hoc capi-
tulo optātes. obſerua ēt in publicatione bo-
16 norū, pęna mortis, deportationis, aut mēbri
inciſionis, ſeu mutilationis ſeruatur c. 360.
Regis Alphonſi, & in inſulto facto appoſtato
mō, imponitur pęna corporalis, ſm Gl. in cō-
ſtit. ſi quis in poſterū. de defenſ. impoſi. & in
delictis contentis in hoc c. an ſit neceſſe con-
17 tra pſecutū incuſari contumaciā, vel ſufficiat
ſola citatio, vide Iaſon. poſt alios in l. prope-
rādū, §. & ſi qdē. in 5. notab. C. de iudi. cū cō-
cordātib. de quib9, ibi ꝓ eū, & ꝓ Ronta, conſ.
454. verſ. quarto principaliter, per Alexand.
conſil. 100. in quinto volum. per Ludo. Bo-
logn. in repet. §. Iulianus, l. ſi finita de dam.
infect. in fin. 26. colum. cum ſequentib. poſt
18 Bart. & alios ibi, & de contentis in hac mate-

ria

ria vide l. contumacia. ff. de re iudic. vbi per Alex. plene, & p Hippol. de Marſ. in repet. l. de vnoquoque, n. 123. cum ſeqq. ff. de re iud. ſed quęrit an accuſatus ante litem conteſtatã poſſit ſe componere. cum accuſatoribus abſque licentia Curiæ nihil Curię perſoluendo?
19 Reſpondet q ſic p c. Regis Iacobi 43. & c. 52. & 359. & 360. & p conſt. Regni poſt citationem in tit. de lite non conteſtata in crimi. iudicio, & c. 14. Regis Friderici in quo cap. Fridericus corrigit multas conſtitutiones Regni videlicet, conſtit. contingit interdum, & ſeq. quæ incipit ſponte ſub rubr. de
20 elongand. termin. ſibi dat. & aliam. ſub Rubrica de tranſactionibus inter partes lib. 1. Circa finem, & in c. 117. idem Fridericus ad rem præſentis capituli maxime facit cũ quo c. 117. & conſequenter cum nr̃o 145. cõcordat l. 1. & ibi not. ff. de iuſt. & iur. & l. memi-
21 nerint, C. vnde vi. ſed maxime facit aliud c. Alphonſi 159. ex cuius occaſione obſeruari oĩno dẽt, q in capitalibus delictis non procedit per viam denunciationis, ſed ad petitionem partiũ, quarũ intereſt exceptis caſibus, de quibus in d. c. 359. exinde obſerua, quòd
22 in dubio non p̃ſumitur homicidium ex propoſito, Fely. in cap. ſicut dign. de homicid. Gramm. conſ. 32. Carrer. in tract. de homic. §. 4. n. 55. & decem p̃ſumptiones homicidij non doloſi, nec appoſtati vide apud Cepoll. conſ. 29. & conſ. 31. quare appoſtatio criminis dẽt prius probari p fiſcũ, & in verbo tex.
23 homicidij, ex propoſito quõ intelligat vide in repertorio Afflicti ſuper lib. 1. cõſt. in verb. inſultus, & de Sancto Blaſio, de actionibus ĩ 50. actione, & per Albericũ de Roſate in 3. p. ſtatutor. q. 64. & Gramm. in dec. 25. n. 7. & Hyppol. in l. ſi. ff. de ſicar. & conſ. 67. & Bar. in l. reſpiciend. §. delinquunt. ff. de pęn. & Ang. Aret. in tract. maleſ. in Gloſ. & appor-
24 tata Pauli. de Put. in tract. de ſynd. cart. 86. col. 1. quæro in hac materia, an quodlibet crimen, q punitur a ſtatuto poſſit p quẽlibet accuſari, vel requirat, q non ſit priuatũ, vide Alber. de Roſate. 2. p. ſtatutorũ q. 26. & 27. & 30. m lib. meo, & ſic Ritus introduxit re-
25 medium ordinatum, vt cedente parte fiſcus ſubintret, & ſic alij non poſſunt de nouo accuſare, & eſt deciſio Bartoli in l. ſi maritus, §. ſin autem extraneus, ff. de adulter. p Ang. de Aretin. in tract. maleficior. in Glo. 1. verſ. quę-
26 ro, an inquiſitus, & non ſolũ lata ſent. p fiſcum condẽnatoria, vel abſolutoria, ſed etiã ea pendente, & maximè, quia de eodẽ crimine non debet ſępius quis inquiri, & moleſtari, l. qui de crimine, C. de accuſat. & l. licet ad finem, ff. de naut. Caupon. & ſtabul. plene p
27 Barbat. in C. at ſi clerici, §. de adulterijs. in tit. de iudicijs, per ſpecu. in tit. de abolit. §. 1. p Fely. poſt alios, in c. de his de accuſat. & per Decium in tit. de reg. iur. in l. Bona fides cum concordantibus, de quibus ibi per Apoſtillam, & oportet, q fiſcus præſentet Rubri-
28 cam, ſeu libellũ ꝯ accuſatũ aliter alij admittunt ad accuſandum ante præſentationẽ fiſci, nam ante præſentationem non dr̃ fiſcus ſubintrare, ſed bene ſtatim, q p̃ſentat ſubintrat, & alijs, qui accuſare poſſent, p̃fertur, &
29 hi ad accuſandũ non debẽt admitti, ita teſtãtur antiqui practici Regnicolę, vide Bonifac. de Vital. de maleſic. ĩ tit. de pace in fine, & nõ eſt dubiũ, nec diſputabile in caſu, quo ſecundus accuſator eſt p̃uentus p fiſcum, poſt ceſſionem primi accuſatoris, quòd non audiat, & M. R. C. non ceſpitat, nec dubitat in hoc, verùm fuit diſputatum in M. C. quando ſe-
30 cundus accuſator comparet ante præuentionem fiſci poſt ceſſionem primi accuſatoris, & nihilominus etiam iſto caſu ſtante iuris diſpoſitione, & Ritu, vt ſupra dixi, ſemper fuit iudicatum per M. C. in fauorem fiſci contra
31 ſecundum accuſatorem. Nota quæ ſint cauſæ arduæ, vel non arduæ, vide Fely. in c. quoniam ꝯ. not. 1. de probat. & Bertazol. in verbo cauſæ; quęro, ego ad praxim in verbo textus poſſit curia ſubintrare, vtrũ teſtes in cauſa criminali, & ardua in qua fiſcus ſubintrat per partẽ priuatã, producti pro ſint fiſco, q
32 ipſos non p duxit? vr̃ quod non, vt late per Guid. Pap. in q. 342. & per Innoc. in c. conſtitutus de reſtit. vbi dicit, q teſtes producti reſpectu vnius p ſonæ, non valent reſpectu alterius de materia; vide plene p Glo. & Doctores in l. 2. C. de edend. cum concordãt. de
33 quibus ibi per Alex. & modernos, adde tamẽ quòd obſeruat in Regno, quòd fiſcus ſubintrat ex actis factis per partem Grauet. conſil. 220. num. 8.

34 Quęſtio altera propoſita, et non deciſa, vt ſępe ſolet Cumia, eſt hic n. 20. an percuſſo filio, eoque renitente percuſſoribus poſt accuſationem poſſit pater eius iniuriam proſequi, et accuſare? et quid in matre? pro cuius caſus deciſione.

35 Adde,primo ſupponendo, ꝙ iniuria facta
vni ex conſanguineis eſt facta oĩbus Oſaſc.
dec.104.n.3.Gram.dec.23. Marant. in ſpec.
de ord.iud.p.6.inferiori tit. Menoc.de arbit.
lib.2.caſ.262.Franc.Marc.q.674.nu.4.Bar.
in l.cum ſimus,C.de agric.& cenſ. lib.11. l.
ſi fratres,§.fi.ff.pro ſocio,& ibi gl. & Docto-
36 res,& iniuria facta patri dr̃ facta filio, qa pa-
ter,& filius cenſentur vna perſona. Gramm.
dec.23.n.4. ſicuti facta famulo dr̃ facta Do-
mino.Guid.Pap.q.557.Cappell Tholoſ. q.
145.in add.Marc.q 674.& Rauen.ſing.414
& finaliter pro iniuria occiſi,qui agunt. vide
Boer.dec.120.poteſt tñ pater remittere iniu-
37 riam factã filio,inuito filio,l.in pſona glo. &
Bar.ff. de pact.nec alij fratres iniuriati accu-
ſare poterunt tãquã coniuncti, filius.n. non
poteſt remittere iniuriã ſibi illatã in pIudiciũ
patris,Marc.q.676. Sed huic Capitulo, ad-
38 de cap.360.eiuſdẽ Regis Alphonſi, & vtro-
bique nota,ꝙ in caſibus,in quibus põt ꝓcedi
per inquiſitionem, q̃ debeant p̃cedere inqui-
ſitionem,vide Hyppo. de Marſ. in ſua pract.
crim.in §. Conſtante,num.12.cum ſeqq. co-
lum.cum cõcordantib. de quibus ibi per eũ,
& ẽt in §.1.dictæ practicę proſequiť iſtã ma-
39 teriam; ad quem recurrať maximè, quando
proceditur de homicidio appoſtato ſine ac-
cuſatore ad inſtantiam fiſci,facit ẽt Affl.poſt
Andr.his qui.not.11.Rubr.51.lib.1.Aliter in-
40 uenio diſpoſitum per conſtitutionem Regni
in conſtit. Accuſatorem.in Rubr.de deſiſtẽt.
ab accuſat. & in cõſtit. poſt citationem. Ru-
br. lite non conteſtata, in criminali iudicio,
ita, ꝙ hęc quatuor ſint in Regno iura inter ſe
certantia, vel quaſi pugnantia 23.cap.145.
Ritus,& c.360.eiuſdem Alphonſi, & conſti-
tutiones Regni videlicet conſtit.accuſatorẽ;
& conſt. poſt citationem.

rit illum velle interrogare,vel torquere Bald.
in l.2.C.de exhibend.reis,fallit primo quan-
3 do eſt dubiũ, an veniat pęna pecuniaria, vel
corporalis,quia tunc nõ vr̃ relaxari poſſe ſub
fideiuſſione. Hypp. conſ.4. n.4. Fallit ſecun-
do in pęna arbitraria Pariſ. poſt Roman. in
verbo fideiuſſor.§.ſi Iudex col.2.in fi. Fallit
tertio in ſolito ſugerè a carcere. Grat. conſ.
4 55. ampliať ẽt in carcerato infirmo, vel vul-
nerato,qui cuſtoditur expenſis proprijs.reli-
qua de grauamine,& de appellatione in cau-
ſis criminalibus,vide hic Cumiam noſtrum,
de materia iſtius capituli diximus ſupra.
5 Adde tex.in l. ſancimus,C.de fideiuſſorib.
quæ lex eſt propriè ſedes materiæ fideiuſſio-
nis de rep̃ſentando; ſuper ea enim fuit primo
dubitatum,an fideiuſſor de repreſentãdo de-
bitorem in carcerib. poſt octauam Paſchatis
ſub pœna, teneatur immediate die nona
6 præſentare Marta. Rot. Piſan. 135. tenet,
quòd ſic; ſed nota quòd fideiuſſor de re-
præſentando reum non tenetur toties, quo-
ties facta repræſentatione a carceribus au-
fugerit. Affl. dec. 130. & quæriť an ad con-
ſtituẽdum in mora requiratur neceſſario in-
terpellatio? & in hoc articulo Cacheran. te-
net quòd non,in dec.48.ſed Gramm. in dec.
7 97.tenet quòd datur mora,ſed poteſt purga-
ri. Adde etiam hic non abre, quòd ex text.l.
8 ad Commentarienſem, C. de cuſtodia reorũ.
Cuſtos carceris ſi detentus in carcere fugerit
eadem pœna,& ipſe puniendus eſt; item ea-
dem pęna punitur, ſi rem habuerit cũ carce-
rata. Ant.Faber in dec.2. C. de cũſtod. reo-
rum. Hinc eſt,quòd contra officialem carna-
9 liter cognoſcentem, mulierem cũ violẽtia ꝓ-
cedi poteſt de facto ad torturam; Dom.Ma-
ſtrill. in dec.191.p.2. ſed hoc dictum limi-
tatur in caſu Annæ conſ. & dec.31.vol.1.

Ad Capitulum LI. eiuſque Commentarium, obſeruatio quinquageſima prima.

1 CONCORDAT cum alijs Cap.
Rit. præſertim cum c.151. Tam de
iure, quàm de facto. Capitulũ hoc
breuiter expeditur quod reus in cauſis nõ ar-
duis,ſed minimis põt obtinere,quòd nõ car-
ceretur præſtito de ſe præſentando in iudicio
2 quandocunque per Iudicem requiſitum fue-

Ad Capitulum LII. eiuſque Commentarium, obſeruatio quinquageſima ſecunda.

1 CONCORDAT cum vtroq; iu-
re prout infra; concluſio eſt, quòd ĩ
cauſis maximis, & arduis oĩa fiant
ad petitionem partiũ accuſantiũ. Ratio quia
in dictis cauſis Curia non poteſt ſubintrare,
niſi partes ſe cõcordent,põt tamẽ fiſcus ſuas
interponere partes ſi dicti accuſantes ſint mi-
ſera-

2 ſcrabiles,tunc enim fiſcus eis poteſt aſſiſtere;
in pręſenti capitulo multæ frequentes ꝑ Cu-
miam tanguntur qõnes, vti ſunt an fiſcus
3 poteſt principaliter agere, & quando ſubin-
tret,& alias plures hanc materiam crimina-
lem concernentes; ſed prætermiſſis oibus, q̃
patent per dictum Cumiam hic, ſolùm inſi-
4 ſto,an poſſit hæc doctrina præſentis capituli
per aliquod peculiare priuilegium alicuius
loci, uel ciuitatis derogari? & dato, ꝙ dero-
5 get,an ſit iuſtum dictum priuilegium dũmo-
do delictum non ſit ex propoſito ↄ̃ Siculum,
vel in ꝑſonam exteri, hinc diſputari pōt ad
partes: ſed breuiter quantum natura addi-
6 tionis ꝑmittit, an priuilegium Panormita-
norum ciuium, quo gaudent ne fiſcus poſſit
in eos principaliter agere iuſtum ſit,& hone-
ſtum? & in praxi ſeruandum? nonnulli enim
huius vrbis parum memores quantum ipſa
prompta fuerit,ſemperq; fideliſſima,& obſe-
quentiſſima ſuis Regibus,ut priſca teſtantur
priuilegia inſignum eius ſeruitiorũ, & amo-
ris erga illos, conanť priuilegium illud ꝑ qđ
apparet fiſcum non poſſe principaliter agere
ↄ̃ ciues Panormitanos, quando partis nulla
eſt ꝓpoſita accuſatio, ↄ̃ prætenſum occiſorē;
7 diruere primo; quia tale priuilegium vr̃ nu-
tritiuum peccati, & repugnans legi diuinæ ↄ̃
quam nullum priuilegiũ, nullaq; conſtõ va-
let,& nulla præſcriptione ēt immemorabili,
& centenaria militat l.conuenire,ff.de pactis
dotalib.cap. fi. de conſuetud. c. mala diſt.8.
& c.nos conſuetudinem 12. diſt. c.ex parte.
ubi Abbas de conſtit. Roma.conſ.90. in fin.
Bald.conſ.267.col.fi.in lib.1.Alex.cõſ.129.
col.3.lib.3.Bald.in c.ad noſtrã,de ꝓbat. Iaſ.
in l.cẽteſimis,§.1.col.pen.verſ.hinc eſt quòd
ſtatuta,ff.de uerb. obl. l.liber homo, ff. ad l.
Aquiliam. cap.vt famæ, cum ſimilibus ſent.
excomm. l. ſi operis, C.de pœnis, c.vt cleri-
corum extra de vita,& honeſt. clericorum,l.
1.C.ad leg. Iuliam repetend.& l.vnica,C.de
emendat. propin.

Secundo opponiť, quia tale priuilegiũ vr̃
8 tutum pręſidium malorũ,ex quo boni offen-
dunť,& mali impunes euadunt, & reſpubli-
ca non purgať deprauatis hominibus, ꝙ ma-
lum eſt, vt conſtat ex dictis, & ex dicẽdis in-
fra l.ius ciuile, & l. omnes populi. de iuſtitia
& iure,cum ſimilib. Lapus alleg. 101. n.13.
vbi additio Fely. in c. Eccleſiæ S. Mariæ, n.
9 85. de conſtit. Lapus vbi ſupra nu. 13. Sed
his prorſus non obſtantibus dicti priuilegij
Panormitani iuſtitia vtroque iure fundata
eſt, & in ipſorum ciuiũ meritis radicitus in-
nixa non ad malũ,ſed ad bonũ, vt nimirum
delicta iuſta ſtatera ponderentur,& ſuis tem-
peramentis puniantť, præcipue in vrbe iſta,
quæ Regni Siculi caput eſt, vbi modo ex ab-
rupto,& diſpenſatiuo procediť,haud equidẽ
nefas eſt, vt fiſci vehementia refrigeſcat ĩ ſa-
lutem bonorũ, & vitæ dictorum ciuium ſal-
tem,in ea hoc vno priuilegio eius rigorẽ mi-
tigari, & quidem dicti fauoris indulgentia à
priſcis regibus ipſis iuribus conceſſa iure ca-
nonico eſt canonizata primo,quia illud dire-
10 ctè non repugnat æternæ legi,neq.diuinæ le-
gis mandatis,neq.eſt conſtitutũ ↄ̃ eccleſiaſti-
cam libertatem, quæ tria, vel vnum ex tribus
reddit ſtatutum, vel priuilegium iniuſtũ, &
in obſeruabile, Neuiz. cõſ. 39. per totũ, Bur-
ſat.conſ.186.n.7. lib.2. hoc enim priuilegiũ
nõ dat ciuibus poſſe impune delinquere, ſed
regulat modum,& negat actionem fiſco, nõ
aurẽ partibus, & accuſatoribus ad vindictã,
11 ex quo reſultat bonum publicũ ciuium, ꝙ nõ
delaniantť a fiſco; ſed compeſcunť à partibus
iuridice iuſtè & pacatè. Iuſtitiam miniſtran-
tem eximendo a manu fiſci potente,& priui-
legiata reũ omni iure ſauorabilẽ, quandoq;-
12 dem, & Ritus iſte circa modum, & actorem
multa emendat, corrigit,& immutat, & etiã
homicidium de iure diuino prohibitum ob
bonũ publicum ↄ̃ bannitos permittitur,ſolo
vniuerſali fine Reipub. inſpecto. tex. ĩ Auth.
de hæred.& falc. in proprio, & in tex. Auth.
de non alienand. §. quia Michael Vlcurnus
de regim. Mund. par.2.q.1.princ.nu.4.& in
c. inter hæc.33. q.2.& Marſ.in tract. de ban-
nit.in verb.mortis,n.121.& Burſat.conſ.134.
13 n.2.lib.2. tùm quia ratio petentium, conſi-
liumq; concedentiũ fuit non ad impunitatẽ
delicti; ſed ad bonum publicũ, vt conſtat in
morte exteri pro quo poteſt fiſcus principali-
ter agere,ubi deſit pars accuſatrix ne delicta
remaneãt impunita, vt ēt ſunt excepta mul-
ta alia delicta; vt hæreſis, læſę maieſtatis, &
14 in delicto facto ſub pretextu officij; tùm quia
hoc priuilegium eſt confirmatũ,per aliud ca-
pitulum Regni eiuſdem Principis Alphonſi,
ex quo tolliť ēt actio fiſco,& relinquiť parti,
vt ēt in præſenti capitulo apparet, in verbis
textus, ſed oĩa fiant ad petitionem accuſan-
15 tium,ibi & Curia non ſubintrat,& Cumia ꝑ
to-

totum,priuilegiū enim, & ſi tollat actionem fiſco,eam tñ relinquit parti, & ſic eſt conforme iuri cõi,ex quo actio cõpetit parti ꝯ Reū, l.1.§.fi.C.de caduc.toll.l.ad inſtructionē C. de ſacroſ.eccl. Paul.de Caſt.conſ.230. tanto
16 magis,quia hoc priuilegiū ſemper fuit obſeruatum,& immemorabilis obſeruantiæ eſt,vt plena ſunt archiuia,& magna volumina exſtant ex l. minimè cum concordantib. ff. de legib.Abbas Panor.conſ.7. circa primū dubium,col.pen.& conſ.26.col.2.verſ.ſed pdictis,lib.2. Decian.reſp.51.n.39.lib.2.Multa enim permiſſa licent,& conceſſa ſeruanť,quę prima facie videntur ꝯ legem etiam diuinā, attamen intrinſeca eorum rõne perſpenſa ob fauorem loci, ſeruari oportet, vt eſt illud ad
17 Eccleſiam fugientes ſeruari,ne capti a Curia ſęculari morti tradantur ob meritam eorum delictorū pęnā.c.inter alia,& c.vltim. de homic. & c. miror.17.q.4. Calc.cõſ.7.Hoſtieſ. in ſumma tit.de immu.eccl.§. in quantū ad ad quos, Io. And. cap.1. de homicid. & alij paſſim, & ex his conſtat quod priuilegiū Panormitanorum ciuium, eſt bonum, honeſtum,& fauorabile,ac ipſi⁹ iuſtitiæ nutritiuū
18 quapp oĩno ſeruandum eſt,& impugnari nõ dēt. num quid fiſcus poſſit interuenire in receptione informationum, vide Affl. in conſtit.Regni. quæſtiones,n.3.lib.1.

Ad Capitulum LIII. eiuſque Commentarium obſeruatio quinquageſima tertia.

1 CONCORDAT cum l.1.in ciuilem, C.de furt. concluſio eſt, quod commiſſo delicto in re, & exinde p dominum rei actionem reuendicandi habētem criminaliter agať, põt peti ex officio rei ſubtractæ reſtõ; concluſio ſecunda, qñ agiť ad rem criminaliter,& petiť eius reſtõ,dř petere ex officio iudicis, ne confundanť iudicia criminalia,& ciuilia, nam vno principaliter
2 tentato, alterū dř indirectè,& ex officio peti; & incidenter,quid,qñ agitur ad mortem rei, vide Cumiam nu.5.& ſeq.
3 Adde quòd res ſubtracta in pſenti contingit ſi ſubtractio p inuaſionem rei ſtabilis,vel furtū inuito Dño,aut rapina, fiat,ff.de furt. l.interdū,§.qui furem ubi Bart. Ang. & alij.
4 Dubito, quia criminalis non extendit iuriſdictionem ſuā ad ciuilia ex l.ſolemus,§.la-
5 trunculator, ff. de iudic. Fallit ſi vnum incidenter, alterum principaliter intentatur ex hoc ſtatuto.
6 Amplia etiam ſi non petatur rei reſtitutio, Iudex tenetur ex officio reſtitui facere, Corne. conſ.273. lib.1.& Grauet.conſ.53.
7 Aduerte,quòd ciuilis, & criminalis actio ex eodem facto deſcendētes ex eodem libello ſub vtraq. ſpecie poſſunt intentari. Ægid. Bellam.cõcl.400.Marc. q.227.p.2.& q.910 & 919. & Grauet. conſ.14. & 220. Clar. in pract.q.2.§.fi. Magon.dec.91.Luc.nu.4.&
8 5. tenet ꝯtrium eius, ꝙ Cumia, & Ritus hic.
9 Aliquando criminalis actio pręiudicat ciuili. verbe Pute.dec.98.lib.1.
10 Pendente iſta cauſa criminali non põt p eundem coram alio iudice intētari ciuilis reſpectu eiuſdē facti. Pute. dec. 275.d. lib. 1. vide Rotā Auenio. deciſ. 10. in dec.diuerſ.
11 Criminalis actio quieſcit qñ primo actū eſt ciuiliter; fallit quādo actio ciuiliter tentata erat diuerſa à criminali, quæ ſecundo loco ĩtentať. Natt.conſ.138. Adde ad Cumiā hic n.5.& 6. adde Rauen.ſing.275.quòd quādo
12 aliquis eſt condēnandus ad mortē non hēnt locum pdicta: coincidit hic furti materia, & oriť ex d.l.1. ff. de furt. & quæro an re furto ſubtracta reſtituta,fur ſit puniēdus pęna fur-
13 ti; Reſpondeť,ꝙ ſic, Viu. dec.146. & an ex ſola confeſſione rei abſq. cõſtito de corpore furti; Reſpondeť ꝙ non. Ant.Fab.dec.2.hoc tit. qui de Fabro dec. 1. ponit iudicia, ex qbus fur torqueri poſſit,& dec.5.ponit an furtum probari poſſit in genere, ꝙ nõ ſit proba-
14 tum in ſpecie,ad finē puniēdi.& Reſpondeť, ibidē; ꝙ ſic; ſcire debes,ꝙ qui emit rem furto ſubtractam teneť illā Domino reſtituere non reſtituto ſibi pretio;Hieron.de Laurent.dec. 30. quam dec.nota ad tex.in l.in ciuilem,C. de furt.non obſtat cautela,ꝙ emit tamquam
15 a vero Domino; Ioſeph Ludo.dec.42.Peruſ. & in Regno noſtro p prag. ptimā de empti. & vend.non obſtante ſtatuto, vel conſuetudine loci in ꝯrium dictante Cappell.Tholoſ. in dec.151.an res furtiua penes tertiū, eū inducat ad torturam? Reſpondeť, ꝙ non ex di-
16 cto Antonio Fabro in hoc tit. ĩ Regno tamē dēt oſtendere autorem,aliàs,habeť pro conuicto p Reg. prag.5. inter pragmaticas or-
17 dinarias Fab. de Ann. an dominus rei poſſit perquirere, vel perqri facere domos alienas;

Re-

Reſpondetur, quòd ſic, ex Boer. deciſ. 174.
18 quod nota ad text. l. ſequirendi, C. de ſer-
uis fugiti.
19 Item adde, an creditor furans ſuo debito-
ri ꝑ ſuo credito veniat puniendus pęna furti
ordinaria? Reſpondetur quòd nō, ex Ioſeph
Ludo. dec. Luc. 1. in hac materia vide Boer.
dec. 173. 219. 254. 310. March. dec. 4. p. 2. Tho-
ſau. dec. 254. Cornaz dec. 14. Rot. Luc. diuer.
62. Mart. 5. 6. & 7. Franch. dec. 146. 315. &
570. Gram. dec. 171. Magon. Florent. 123.
Viuius deciſ. 451. Lucenſi diuerſorum 151.
Peguer. deciſ. 23. 24. 25. 26. & 27. vide præ-
terea Theſaur. filium dec. 80. Ant. Fab. dec. 3.
Theſau. deciſ. 254. & Authent. ſed nouo iu-
re. C. de ſeru. fugit. & conſtitu. Regni multæ
leges, & l. ſacrilegij pœnam. ad l. Iuliam.

Ad Capitulum LIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio quinquageſima quarta.

IN iſto capitulo fusè Cumia per nume-
1 rum 168. proſequitur materiā delicto-
rum, quam ego ꝑ infraſcriptas Cōclu-
ſiones diſtingo, primo videlicet quòd omnia
delicta publica in Regno ſm Ritū antiquū,
quem non habemus, habentur pro delictis
priuatis,
2 Secunda concluſio ad accuſandum, & de-
nunciandum admittuntur illi ſolū, qui inte-
reſſe patiuntur. Tertia concluſio, ſed in ali-
3 quibus delictis omnes admittuntur ſine di-
ſcrimine, vt in criminibus hæreſis, diuinæ,
vel humanæ, & nephandi; ſed in dicto crimi-
ne nephādi hodie ex prag. Regis Filippi tom.
4 1. tit. 29. quæ vult poſſe quem accuſari ꝑ aliū
ſine ſubſcriptione ad pęnā dicti talionis, cor-
rigitur in hoc pſens capitulū Regni, & ī hoc
malè Intrigl. ſing. 122. lib. 1. ſed dic non req-
5 ri hodie dictam ſubſcriptionē, et quoad hoc
eſt receſſum ab aula a pſenti capitulo, Anto.
Ball. de literis diſpenſ. caſ. 15. n. 5. et in hoc
etiam corrige Cumiā. Sed cum conditione,
quod dicti accuſatores in his delictis ſe ſub-
ſcribant ex eo, qa vbi defuit particulare in-
tereſſe, non deeſt rō ſuſpecti criminis, & pro
6 calūnia, odio, inimicitiaq. intelligat ꝑpoſita
accuſatio, ꝑ quibus Ritus ad purgādam iſtā
ſuſpitionem introduxit ſubſcribendi talionē;
vt quiſque caueat ne accuſationem temerè
proponat, & ſic in caput ſuum accuſas, pęnā-
que luat ſuæ temeritatis.
7 Quarta concluſio pariter ꝑducitur ꝑ quē-
libet de populo ꝯ blaſphematores Dei, & dei-
paręꝯ Mathematicos, Magicos, Nigroman-
tes, Pyromantes, & rel. quos huiuſce farinæ
homines diabolico ſpiritu ductos, ꝯ exteri ī-
terfectorem nullos habētis cōſanguineos vē-
dictam ꝑ iuſtitia vendicātes; contra mone-
tarios, inciſores, ꝯ iniuriantes monialium, &
monaſterij, ꝯ perturbantes diuinorum offi-
ciorum miniſtros, contra incendiarios.
8 Quinta concluſio contra inuentos, & ca-
ptos in fiagranti crimine, vel contra confeſ-
ſos coram officialibus, etiam nullo exiſtente
accuſatore, puniuntur.
9 Sexta cōcluſio, ſi officialis inueniens, & ca-
piens iuriſdictione careat, & cognoſcere ne-
queat ī delicto captum delinquētē detineat,
& informet Excellentiam Suam, vel Mag. R.
C. & accepto reſcripto interponat partes ſuas
procedēdo ad confectionē proceſſus, & eum
confectum cum ipſo reo bene, & fideliter cu-
10 ſtoditum tranſmittat ad præfatam Excellen-
tiam Suam; dictamq; M. R. C. per eam ter-
minandū, & ſi caſus eſt bonorū confiſcatio-
nis quartam bonorum publicatorum par-
tem conſequitur iuſtitiarius, eiuſq. Curia.
His ſex concluſionibus Adde oia, quæ ſu-
11 pradiximus de modo procedendi ex abrupto,
& nota, q Cumia hic ꝑuenit omnes caſus cū
ſuis qualitatibus, & pœnis prędictorum cri-
minum, hoc loco exceptorū, & totā materiā
de homicidio appoſtato habes a num. 101. &
ſeqq. & vide totum, qa videndus, nec viſus,
& attentè conſideratus diſplicebit.
12 Adde etiam, quòd ꝯ hæreticos pōt poſt
mortē ꝓcedi, & ſic fallit regula, quòd ſnīa ꝯ
mortuū regulariter non valet, tū ꝯ hæreticos
valet, c. a nobis. de hæreticis, & c. ſane ꝑfer-
tur 24. q. 2. & latiſſime per Pegn. in directorio
Inquiſitorum, p. 3. q. 63. Dom. Maſtrill. dec.
137. n. 5. licet etiam in alijs caſibus valeat qū
iudici non conſtat de morte. idē plurib. a nu.
13 ad ſequentes.
Adde etiam, quòd ſodomita eſt ſuſpectus
13 de hæreſi, & ſic in vno crimine duorū clauditur
tur virus, & ita pœna geminata reſpondeat,
& ſicuti crimen hæreſis pōt vbiq. proceſſari,
pariter, & nefandi, Iacob. Simonc. in tract.
de Cathol. inſtit. tit. 50. de præſump. et ſuſpit.
nu. 30. Menoc. lib. 1. præſumpt. 109. nu. 8.
et 9.

& 9. lib. 5. præſumpt. 6. n. 38. Intrigl. dec. 49.
14 n. 2. & 3. & hæc ſatis pro iſto capitulo eſſent;
ſed prætetea adde, quantum ſpectat ad blaſ-
phemantes prag. 1. de blaſphemãtibus, & cõ-
ſtit. Regni in c. blaſphematorib. & prag. Re-
gis Ferdinandi incip. conſiderando vltra, &
ꝑ pragm. Regis Philippi incip. Perche molti
ribaldi. & vltra vide Boer. dec. 301. Afflict.
in conſtit. Regni Rubr. 54. nu. 7. Franc. Marc.
dec. 509. Rubin. dec. 16. & Theſau. in dec. Pe-
dem. 242. & de Franch. dec. 504. Clar. in ſua
prag. in §. blaſphemia in fi. Pappon. lib. 3. ar-
reſt. 20. vide ēt c. ſtatuimus de maledictio-
15 nib. Theſau. dec. 78. & 241. & Viu. dec. 275.
& 388. Gramma. dec. 50. Rot. Luc. in deciſ.
150. Balzar. in Rot. Bono. in dec. 135. Boer.
dec. 110. & 301.
16 Quantum vero ad hæreticos obſerua, q̃
habentur in Auth. item, C. de hereticis Sayr.
dec. 4. de hæret. ſepeliens ſcienter hæreticum
eſt excommunicatus, ex c. quicumq. de hæ-
retic. vide de occidente impune Rot. Turi-
nenſ. in dec. 36. p. 2. vide dec. 51. Cur. Archi-
epiſc. Neapol. de ſacerdote hæretico recon-
ciliatio effecto inhabili ad audiendas confeſ-
ſiones, Achill. de Graſſis in dec. 1. de hæret.
nota quòd Prælati regulares non pñt proce-
dere in crimine hæreticorum cognoſcendo;
dec. 9. & eſt limitatio ad Cap. 1. de Cappell.
Monachorum; Surd. dec. 247.

Ad Capitulum LV. eiuſque Commentarium, obſeruatio quinquageſima quinta.

CONCORDAT cum iure canonico, & ciuili prout in alijs duobus Capitibus ſeqq. quia cum ijſdem communicat.

1 Materia criminalis reaccuſationis hic pro-
ponit, & ex textu hæ concluſiones eliciunt;
in primis videlicet: reaccuſatio regulariter
2 non admittitur, veluti ſuſpecta de calumnia,
& dilatandi aĩo reaccuſantis, nam dum alie-
na obijcit propria putat occultare delicta, q̃
ſi iudici in cauſa competenti conſtat de dicta
calumnia, vtiq. non admittitur.
3 Secunda concluſio eſt, quòd quãdo iudici
non conſtat calumnia, & malus animus reac-
cuſantis diſtingui oportet, aut enim propo-
nit reaccuſatio de delicto antiquo poſt duos
menſes, & conſtat, & tunc ꝑſtare dēt reaccu-
ſatus, intellige tamē quãdo non conſtat Iu-
4 dici de calumnia; ſin aũt eſt non conſtat, &
delictum eſt antiquum, & apparet ſaltem ꝓ-
babiliter, & ſemiplene de delicto antiquo, tũc
preſtare debet, aut enĩ reaccuſar de delicto re-
cēti infra bimeſtre, & tunc vnũ ex duobus co-
git facere, aut enim ꝑſtat, aut carcerabit, non
5 ſecus, ac fuiſſet principaliter accuſatus, & tũc
in omnibus ſuperſideri oportet in accuſatio-
ne, vſque ad aperturam. Sed contempera ꝑ-
6 dictas concluſiones, cur, quando, quo caſu,
in maiori, vel pari, aut minori delicto propo-
nar reaccuſatio hic, & an conſtitutio Regni
ſi ciuiliter agens? quæ vult, quòd in vtroque
7 procedatur; Ritus vero mandat, quòd ſuper-
ſedcar indiſtinctè ſiue maius, ſiue minus, ſi-
ue par ſit delictum reaccuſationis, & accuſa-
tionis vſque ad aperturam accuſationis in re-
8 accuſatione cum dictis per Cumiam; & ad-
de, & corrige in eo, quòd dr accuſatum reac-
cuſare poſſe ex eo, quia Reus non poteſt exci-
pere de delicto ſi per exceptionem conſequi-
tur accuſationis effectũ, ſicuti regulariter nõ
9 poteſt accuſari ꝑ eũ eius accuſator Abb. Pan.
c. 2. de ord. cognit. nota quòd in practica ſer-
uatur diſpoſitio Ritus, & non dictæ conſtõ-
nis ſi ciuiliter agens, in tit. de præiud. in cri-
minalibus, Rizzaris hic, vide Affl. in d. conſt.
qui plura digna refert, & in dicta conſtõne
10 habes etiam, quòd dilatandi animus reaccu-
ſantis pręſumitur, Ioannes Aloyſius de Sept.
hic eodem, & circa hoc ꝑ octo articulos, ex
duabus qõnibus dicam in libro meo praxis
Siculæ; hæc autem pauca hoc loco ſatis ſit
tetigiſſe, ex quibus non modica habetur in-
11 terpretatio huius ſtatuti, quam prænotare
non pigeat, nam ad praxim plurimum con-
fert, & iuuat.
12 Nota etiam nec ſic irreuerenter tranſeas
noſtrum Cumiam; vbi Bartolum corrigit
in maioritate, vel minoritate delicti in reac-
cuſando, & cogita a me memor factus.
Adde, quòd quæro primo ſub hoc c. an quo-
13 libet crimen poſſit ꝑ quemlibet accuſari, vel
intentari? vide Ang. de Aret. in tract. de ma-
lefic. Iſte Ritus introduxit remedium ꝑ cedente
dente parte fiſcus ſubintret, & ſic alij nõ poſ-
ſunt de nouo accuſare; & eſt deciſio Bartoli
in l. ſi maritus, §. ſin autem extraneus, ff. de
adulter. per dictum Ang. de Aret. vbi ſupra
glo. 1. q. 6. col. 12.

Quæ-

L83

14 Quærô ſecũdo an inquiſitus,& nõ ſolũ lata ſnia ꝑ fiſcum condẽnatoria, vel abſolutoria, ſed ẽt ea pendente, & maxime, q̃a de eo crimine quis non dẽt ſæpius quæri, & moleſtari, l. qui de crimine C. de accuſar. & l. licet ad fi. ff. naut. caupon. ſtabul. plene ꝑ Bart. in c. at ſi clerici §. de adulterijs ꝑ illũ tex. de iud. ꝑ ſpec. in tit. de aboli. §. 1. per Fel. poſt alios in c. de his. de accuſat. ꝑ Dec. in l. Bonafides ff. de reg. inr. cum concordantibus, de quibus
15 ibi ꝑ Apoſtill. & oportet, quòd fiſcus p̃ſentet Rubricam, ſeu libellum ↄ accuſatum aliter alij admittunẽ ad accuſandum ante p̃ſentationem fiſci, nam ante accuſationẽ non dr̃
16 fiſcus ſubintraſſe, ſed bene ſtatim, ꝙ ſubtrat alij accuſare non poſſunt, vide plures, & præſertim Bonifac. de Vital. de Maleficijs in tit. de parentibus.

17 Item ſi aliquis accuſauit aliquem infamare dr̃ publice, ſi defecit in probando, ſed tamen non dẽt puniri pęna talionis, quia excuſaẽ ab infamia, ſi tamen ↄ accuſatũ p̃cedat alia infamia, quæ eſt iuſta cã ſm Bartol. in l. 2. C. ſi ſeruus, vel liber. lib. 10. & Abb. in c. cum contingat de reſcript. vide Corſet. ſing. ſuo in verb. pœna, il 1.

18 Sed de iure cõmuni regnlariter dẽt ſe ſubſcribere, ſeu inſcribere ad pęnam talionis, l. libellorum, ff. de accuſ. l. 3. C. qui accuſ. non poſſ. & l. non prius, C. de calumn. quę pœna
19 talionis eſt, vt ipſe accuſans dicat ſe velle pati illam pęn. quam deberet pati accuſatus ſi ipſe non probabit ſuam accuſationem, ita gl. in d. l. 3. & Doctores in dictis locis.

20 Item quòd durius eſt tenetur ipſe accuſans intrare cũ ipſo accuſato carceratus, & ibi ſtare dõnec, & quouſque ꝓbauerit, & lata fuerit ſnĩa, vel cauſa terminata aliter non ꝓcedit accuſatio, & hoc ꝓcedit, & hẽt locũ non ſolũ de iure ciuili, ſed ẽt de iure canonico; de iure ciuili quidem in l. ſi quis alicui, C. ad l. Iuliã maieſt. de iure aũt Canonico in text. canonis 2. & 3. 2. q. 3. & in c. ſi. 3. q. 9. in iſta materia
21 tallonis vide Fel. in c. ſuper his. in 3. col. verſ. vlt. nota, vide etiam tex. in l. qui crimen, C. qui accuſare non poſſunt, accuſator dẽt ſe inſcribere ad pęnam talionis.

22 Limita in denũciatore, quia ad correctionem facit Balb. dec. 29. quod nota ad text. in c. ſuper his de accuſa. limita in caſu Rot. Roman. 6. de accuſat. & in caſ. eiuſdẽ Rot. dec.
23 5. eod. Limita in delicto de quo ciuiliter agitur; Faber in dec. 2. C. de accuſ. Limita in caſu dec. 5. de ſimonia, ex Creſcent. Limita etiam quando proceditur per viam Inquiſitionis Franch. in dec. 653. p. 1.

24 Adde etiam c. 430. eiuſdem Regis Alphõſi, & ad vtrumq; adde Bart. in l. ſi cui, ff. de accuſat. & qui veniant appellatione ſuorum in d. c. 430. appoſitorum vide in l. j. in fi. ff. de in ius vocan. & an denunciator teneaẽ ſe ſub-
25 ſcribere Bart. in tit. de cuſtod. reor. paſſim, & accuſator, qui ſe non ſubſcribit expreſsè ad pęnam talionis, an procedendo ad vlteriora
26 videaẽ ſe tacitè inſcribere; Doctores in c. 1. in fin. 4. q. 5. vbi Anchar. & an valeat proceſſus ſi accuſator ſe non ſubſcribat vide gl. 4. q. 4. §. inſcriptio. Bal. in l. fi. C. de accuſ. & an ſi accuſatus probet per vnum teſtem excuſeẽ a pęna talionis. not. per DD. in c. cum dile-
27 cti. de accuſat. & an accuſator puniaẽ pœna talionis in prima inſtantia; vel requiraẽ nouum iudicium, in gloſ. in c. 1. 51. & in §.
28 notandum 3. q. 3. & an accuſator de nefando producens teſtes, qui reprobanẽ non rõne dicti, ſed rõne ꝑſonæ poſſit condemnari ad pęnam talionis? vr̃ quòd non ſecundum ſpecu. in tit. de calum. in fi. Bald. in auth. generaliter in 5. column. in fi. C. de epiſc. & cler. cler. & an accuſator, qui ſe non ſubſcribit in cauſa principali, poſſit ſe ſubſcribere in cauſa ap-
29 pellationis, Bald. in l. per hanc C. de tempor. appell. in 8. col. in fin. & an ſi vnus ex republ. obijciat de iſto crimine, req̃raẽ, quòd ſe ſub-
30 ſcribat vide Bart. in l. ſi cui. in 2. q. ff. de accuſat. an autem qui non poteſt accuſare, poſſit denunciare, vide Bart. in l. diuus la 2. verſ. 2. quæro ff. de cuſtod. reorum. Adde in verb.
31 tex. vel coram eis crimen fateanẽ, quòd intelligitur de confeſſione ſpontanea, Bal. in l. 2. C. quor. app. Felyn. in c. at ſi clerici de iudic. Alex. in apoſtill. ad Bart. in l. vnica, C. de cõfeſſ. Adde Anchar. conſ. 23. Cuma. conſ. 154
32 Cepoll. conſ. 40. & pro materia p̃ſentis textus vide Affl. dec. 176. Bald. in l. mercalem, C. de condict. ob turp. cauſ. Alex. in apoſtill. ad Bart. in l. Capite 5. ff. de adulter. concordat c. 169. eiuſdem Ritus, & c. 155. eiuſdem infra. Adde reprobationem And. de Iſern. ſuꝑ
33 conſtitutione Regni in verb. infragranti; de reperto infragranti crimine plura adducit Hyppol. de Marſil. in repet. l. vnicæ, C. de raptu virg. nu. 9 t. nota in verb. officialis, quis ꝓpriè dicaẽ officialis, vide Ant. de Butr. cõſ. 74.

74. incip. viſis ſtatutis in 2.col. & de reperto
34 infragranti vide etiam Angel. de Arimin. &
apoſtil. ad Ang. de Aret. in tract. maleficiorũ
de reaccuſat. vide 3.q.9. c.1. & ſeqq. & l. ne-
ganda, C. qui accuſare; plene ꝑ Gemin. in d.
c.1. & Ang. de Aret. gl. nec non ad querelam
Titij col. 16. verſ. quero, an accuſatus Socc.
14. Fallentia an de iure communi appellat̃ à
35 ſnĩa lata in cauſa criminali, & corporis affli-
ctiua, vide Hyppol. de Marſil. in ſua prac. cri-
minali, §. oportune, n.6. & ꝑ Cepollam cau-
tela ſua 4. & vide oĩno in materia eundem in
d. §. oportune n.52. & ſeqq. columnis, & iſta
noſtra additio valet ẽ ꝑ ſequẽte capitulo 56.
ſeu 150. & ſic de iſto c.56. ſeu 150. non multũ
36 inſudare oportet; ſed ſatis eſſe dijudico ſi vi-
deant̃ deciſiones infraſcriptæ videlicet Ga-
zatij dec. 8. Balbi dec. 90. Grammatic. dec.
96. Vrſill. dec. 180. & Capic. dec. 75. ſeſſæ
Rotæ Aragoniæ dec. 98. nu.25. Minad. dec.
2. & Capic. dec. 79. & Franc. dec. 382. in
37 quibus præter materiam reaccuſationis, ma-
gnam habes criminalem notitiam.

Ad Capitulum LVI. eiuſque Commentarium obſeruatio quinquageſima ſexta.

1 CONCORDAT cum iure Cano-
nico, & ciuili, de quibus late in cor-
pore obſeruationis ex textu determi
natio prima eſt, ꝙ non carceratur q.s, qñ agi-
tur de delicto ꝑ quo nõ datur pęna corporis
afflictiua, ſed pecuniaria; ſed ſatis eſt p̃ſtare
de parendo ſententiæ forte contra accuſatum
ferendæ.
2 Secunda determinatio, data p̃dicta fide-
iuſſione de iudicatum ſoluẽdo ſi ſnĩa ſit lata
ꝯ reum, qui ab ea voluerit appellare, vel reui-
deri facere in M.C. non poteſt audiri, in alijs
vero Curijs minoribus ſic, ſed via grauami-
nis tantùm, & expeditione ſecuta ꝑ eadem a-
cta, & nihilo prorſus addito, & interea ſu-
perſedetur in exceptione dictæ condemnato-
riæ ſententiæ.
3 Tertia determinatio eſt, de grauamine ſi
de nouo aliquid in ſecundo iudicio euenerit,
quòd in primo non erat cognitum, tunc .n.
locus eſt appellandi.
4 Iſta fideiuſſio de parendo ſnĩę; ſeu de iudi-
catũ ſoluendo ſub huius ſatiſdationis ambi-
tu, tria continet ad quæ fideiuſſor eſt obliga-
tus videlicet. quòd in iudicio, in quo agitur
abſit dolus partis; pro qua fideiubetur, & qđ
rem cõtrouerſam defendat, & euincere ꝓmi-
ſiſſe dicat̃, & ſoluere iudicatũ Io. Aloy. hic.
Nota, quòd, ſicuti in ciuilibus non datur ap-
5 pellatio, in quibuſdã ſnĩjs; ſeu interlocutorijs
in M.R.C. ob eius excellentiam, & præemi-
nentiam, vt conſtat paſſim ex Ritu: ita & in
criminalibus ex diſpoſitione p̃ſentis ſtatuti
tangit Cumia hic n. 10. & ſeq. & nos ſupra
diximus, & ne actũ iterũ agamus, vltra nõ eſt
6 ꝓcedendum: Sed in materia grauaminis no-
ta quòd requiruntur aliquę conditiones ne-
ceſſarię, de quibus Cumia in p̃ſentiatum ni-
hil dicit, nec remittit, quod aliquo modo eũ
excuſaret: & ideo eius defectum ſupplere de-
beo, quapꝑ addo ꝙ grauamen non poteſt iu-
ſtificari ex nouis actis, Do. Maſtrill. dec. 179.
nu.33. adnotata in clem. appellanti. de app.
7 n.6. fallit tñ qñ circa acta facta aliquã proba-
tionem in contrarium pars grauata intendit
facere in hoc ſecũdo iudicio grauaminis Flo-
rian. in l. ſi ſocietatẽ, §. arbitrorũ, n.26. & 27.
ff. pro ſocio. Lanfrãc. de arbit. p.7. q.15. Bur-
ſat. cõſ. 260. n.43. lib.3. Do. Maſtril. ibid. n. fi.
8 Grauamen eſt ad inſtar appellationis, & nõ
differt ab illa niſi in eo, ꝙ fit ꝑ eadem acta,
veluti reuiſio D. Caſtill. dec. 43. n. 2. Cumia
ſupra, & nos ad eum, & idem ſupra c. 22. n.8.
Ang. in l.1. ff. an ꝑ alium cauſa appell. Ol-
drad. Illuſtris Doctor conſ. 12. Dec. in c. cũ
te not. 5. ff. de offi. deleg. Franch. dec. 520. n.
2. & Fimia hic in Ritu cap. 183. in princ.
9 Aduerte, ꝙ p̃ſenti capitulo non obſtaret,
quòd ab excellentia ſua ſæpe ſoleat ꝓuideri
ad petitionem, & importunitatẽ ſupplicãtiũ,
quòd in dictis cauſis M.C. ſtatim prouideat,
quia huiuſmodi commiſſio non alterat ſua na-
turã, circa appellationẽ, & Protex non præſu-
mitur diſpẽſare, nec corrigere progmaticam
6. in tit. de verb. ſignif. f. 269. & notat Marius
Muta in cap. 139. ipſius Ritus, n.4.
Adde ẽt, ꝙ grauamen non põt p̃tendere is,
10 qui in primo iudicio ex proceſſu fuit defen-
ſus Caſtill. dec. 60. n. 18. & Rebuff. citatus
a Caſtill. ex multis, n.16. & 17.
11 Quæſtio an grauamine tẽtato corã Iudice
ſuperiore ſtatim ſileat iuriſdictio grauantis:
an vero requiratur, vt fiat inhibitio ꝑ litteras
M.C. quòd veniant acta via grauaminis, &
ſuperſedeatur per menſem in forma: ꝙ non
requi-

414

requiratur dicta inhibitio vr̃ fundari ex eo,
22 q̃a ita tenent Alex. ad Bar. in l. ſocietatẽ, §. arbitrorũ, ff. p̱ſocio Anna ſing. 155. & 370. Cõtrariũ tamen practicarur ex text. in c. nõ ſolũ de appel. in 6. & Doctores cõiter, & elapſo di-
13 cto mẽſe iudex à quo p̱cedit in cã Bar. in Auth. Item ſi appellatione de app. Maran. p. 6. n. 233. Dec. in c. ex rõne de appel Bald. ĩ l. 2. ĩ fi. C. de tẽp. appel. Dec. in c. ex tenore de appel.
14 Limita, quãdo Iudex mittit acta ſine inhibitione litterarũ, ex eo enim tunc; hẽt manus ligatas Rolãd. cõſ. 77. n. 2. lib. 2. Lãcell. de attent. appel. pend. c. 12. Limit. 1. n. 78. q̃a tũc paria ſunt eſſe inhibitũ, & eſſe delatũ in effectu. Hinc Cumia noſter bene ſentijt in c. 85. n. 12. vt in puncto ait Intrig. ſing. 346.
15 Amplia primo limitationẽ ad regulã in caſu renunciati grauaminis; tunc enim Iudex a quo procedit Lancellot. vbi ſupra p. 2. c. 12. ampl. 12. n. 2.
16 Amplia ſecundo in renunciatione tacita p̱ ſolam compatitionem partis, coram iudice a quo, c. Gratũ de appell. & l. poſtquã liti. C. de pact. l. cauſas, C. de tranſact.
17 Amplia 3. ĩ iudice reuocãte grauamẽ Boer. dec. 256. n. 2. Lancel. de attent. 2. p. c. 12. lim. 1. nu. 13. & n. 72. & ſeqq.
18 Quot modis inferatur grauamẽ vide p̱ infraſcripta ſaltem ſecundum modos frequentiores in praxi, & quidem primo.
19 Si Iudex procedit non datis terminis, ſeu dilationibus, addentes ad Afflict. dec. 55. Innoc. in c. ſignificauerunt. de teſt.
20 Secũdo grauat ſi dat breuiores, quã debeãtur, ex iure Patiſ. in c. fi. de dilat. Pan. c. fi. de dilat. & c. j. extra eo. Bar. & alij ĩ l. 2. de re iud.
21 Tertio grauat ſi p̱cedat non admittendo exceptiones expenſarum Marc. Anguiſ. conſ. 266. num. 1.
22 Quarto grauat Iudex, ſi non vult audire allegationes iuris Anguis: ibidem n. 8.
23 Quinto grauat, ſi in dubio recuſat cõſulere peritios Roma. conſ. 101.
24 Sexto grauat non admittens admittenda Ang. conſ. 46.
25 Septimo grauat, ſi tollit iuris beneficiũ, l. ait Prætor. §. pręmittitur, ff. de minorib.
26 Octauo grauat ſi p̃poſterè p̱cedit l. liber. C. de pet. hær. l. dicimus, ff. de excuſat. tuto.
27 Nono grauat ſi mandat impoſſibile, difficile, aut periculoſum, c. accipimus, vbi Pan. de fide inſtrumentorum.

Decimo omne factum a iudice incompe-
28 tente eſt grauamen Bald. tot. tit. C. ſi a non competente iud.
29 Decimoprimo ſi non admittit recuſationẽ, & ab non admiſſione appellatur, Menoc. cõſ. 365. n. 8. lib. 4.
30 Decimoſecũdo grauat Iudex ſi nõ admittit exceptiones litis pendentiæ coram alio ęquali; Affl. dec. 354. & redduntur attentata nulla, ibi nu. 19. & 20. Socc. conſ. 199. colum. fina. lib. 3.
31 Amplia ſi lis pendeat ſup̱ validitate electionis, quia dr̃ ſuperſederi ĩ adminiſtratione officij Alex. ad Bart. in l. 1. ff. de Gland. legend. Fallit primo ſi opponitur contra vnũ ex correis, & non impediat ꝯ alterum Aret. conſ. 33. & hęc eſt fallentia.
32 Fallit 2. ſi pendet coram arbitro Franc. in c. ex ratione, n. 25. de appell. Sed hanc fallentiam non admittit Iaſ. conſ. 12. in lib. 1. nume. 2. & 3.
33 Fallit 3. in executiuis Corn. conſ. 208. num. 1. lib. 3. Iaſ. conſ. 10. n. 1. & 13. lib. 1.
34 Fallit 4. ſi lis non eſt conteſtata Ruin. cõſ. 150. n. 20. lib. 5.
35 Fallit 5. in cõtumace Io. Monac. c. 1. n. 22. de elect. lib. 1.
36 Fallit 6. ſi pendet coram ſæculari, quia põt conueniri ad obſeruationem iuramenti corã Eccleſiaſtico, Iaſ. conſ. 9. lib. j. n. 4.
37 Fallit 7. ſi agatur occaſione alterius quantitatis, ſeu Catameni debiti ex alio termino puta Bullæ, Iaſ. conſ. 9. lib. 1. n. 5. Ripa in l. ita ſtipulatus, n. 93. ff. de verb. oblig. & Imola, & Aretin. ibidem.
38 Fallit 8. ſi non ſit connexa Socc. lib. 1. cõſ. 38. Iaſ. loco citato, n. 6. in 2. dubio.
39 Fallit 9. contra fideiuſſores ſi lis pendet ꝯ eum Duenn. reg. 276.
40 Fallit 10. in exactione Canonis licet lis pẽdeat ſuper reluitione cõtractus Vinc. de Frãc. deciſ. 373.
31 Fallit 11. ſi ſit deuentũ ad citationẽ, q̃a in hoc caſu lis dr̃ pendere Gl. in capitulo, vt debitus honor, de appell. Clem. 2. & lite pendẽte Affl. dec. 220. colum. 7. Socc. cõſ. 38. lib. 1. Ruuyn. loco citato, & Guid. Pap. dec. 488.

Et hæc non parum cõferunt ad interp̃tationẽ capituli, & fere totam grauaminis materiam in aperto ponunt, & nota, ꝙ grauamẽ in criminali fraternizat cum ciuili.

Ad Capitulum LVII. eiuſque Commentarium obſeruatio quinquageſima ſeptima.

1 CONCORDAT cum vtroq; iure in pluribus, de quibus in tela ipſius capituli conſtat. De ſpretis, & neglectis pęnis hic agit: ſpręta pęna imponitur, vel ab officiali ex iure ſtatuti id mandare valēte,
2 & hinc ſpretę pęnæ executio eſt promptuaria, & non pōt impediri conſtito de neglecta pęna, & ſuis annexis, vel pōt imponi ab ipſamet pſona, quæ timens aliquod damnū vult ſibi pcauere ſub vexillo nominis Regij, ſub cuius
3 patrocinio continetur vti vaſſallus fidelis, & bonus; & hoc pōt facere, ſed tamen exinde non poteſt ſtatim exequi pęnam, ſed vlteriora probantia requiruntur extrema.
4 Forma imponendæ tàm p priuatum, q̃ p publicum officialem pſentis pœnæ, eſt infraſcripta videlicet. Prohibeo te ex parte Regis, vel Excellentiæ ſuæ, ne mihi facias talem violentiam, Affl. & multi alij ad eum in conſtit. ſi quis in poſterum, nu. 5.
5 Et de violentia, & eius qualitate, vide hic Cumiam; ſed adde q ſpręta pęna denotat cōtemptum legis pęnalis, Abb. in c. ſit. in fi. de appell. Bellame. dec. 540. Aret. & Iaſ. in §. Cato. Gramm. & Foller. in conſtit. poſt Mundi Machinam. Rimin. conſ. 1. nu. 4. Simo. de Præt. conſ. 48. n. 17. Menoc. conſ. 74. n. 12.
6 Fallit qñ, quis poſſet excuſari aliqua iuſta cauſa, vel crudelitate, q tunc non diceretur ſpernere, nec cōtēnere legē. Tiraq. de pęn. cōſ. 43. Gabriel lib. 7. concluſ. 8. Maſcard. concl. 1157. n. 18. & Menoc. de pſumpt. lib. 5. pſum. 3. n. 12. prag. 3. tit. 82. de ſpretis pęnis p c. Regni 467. & 503. & Cumia noſter in ſequente
7 capitulo in quibus fiſcus, nec pōt ſubintrare ēt ob partiū ceſſionē, nec in eis pōt principaliter agere ēt in illis, quæ fiunt p officiales iniūgentes mandata pęnalia ad inſtantiā partium priuatis perſonis.
8 Aliæ pœnæ imponuntur p leges p cōſtitutiones Pragmaticas, & ſi in eis eſt dictum q fiſcus pōt principaliter agere; & tūc agit alias ſecus aduerte q ſi pars agit ex eius actione eſt apertum, & acquiſitū ius fiſco inſtante parte,
9 & contumaciā incuſant. And. de Iſer. in cōſt. in pecunijs, & ibi Affl. & Gl. in l. 2. in ver. ī tertia, ff. ſi quis in ius voc. & Iaſ. l. 2. n. 7. eo. tit.
10 Quę valent quotidie ad praxim, qñ officiales ptendūt dictas pęnas, ex ptenſa ꝗuentione bannorū de nō apportādis armis, de nō ſonādo, & cātando ſtātes in locis &c. extractione
11 rerum, & ſimilium tūc fiſcus agit in cauſis arduis, & vrgentibus Bart. in l. 1. ff. ſi qs iuſdic. non obtemp. & pſtatur fideiuſſio de non barrattandis, ſed de dictis bonis dēt fieri reperto-
12 riū, & eo cōfecto, pſtare de non barattādis, & de eis pſentandis ad Curiæ mandatū. Barat-
13 tatio fit cū bona trāſportantur, vel occultantur, & diſſipātur, Gl. in l. fideiuſſor. §. fi. & ibi Caſtrēſ. q ſatiſdar. cog. & ex iſta additione ēt expeditur ſequens Capitulum 68.
14 Iſta diſtinctio pęnæ pecuniarię, & corporis afflictiua eſt iuridica; latè Hyppol. de Marſ. in repetit. Rubr. ff. de fideiuſſorib. n. 210. cū concordātib. de q bus ibi p eum an, & qñ reus criminis ſit fideiuſſorib. relaxādus, vide ēt c. is. Regni ipſi[9] Regis Iacobi, & 49. & 55. & c. 13. Friderici, & Pariſ. de Put. in ſuo trac. ſynd. in verb. fideiuſſor C. ſi Iudex maleficiorū in 2. col. vide Iorlād. in ſua pract. ſind. c. 24. & vide
15 Foller. in pract. car. 397. n. 79. & conſt. humanitate ſub tit. de his, qui fideiuſſor. da. po. ne incarcerentur.

Ad Capitulum LVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio quinquageſima octaua.

1 CONCORDAT cum ſuperioribus, Determinatur in textu quòd accuſatus de ſpræta pœna, qui citatus non comparuit, ex quo factus eſt contumax, ſi eſt idoneus ad ſoluendam dictam pęnam mittitur Curia, vel fiſcus in poſſeſſionē rerum ipſius contumacis, vt eas cuſtodiat ad
2 effectum, vt ſit in toto exactio pœnæ per iura Regni ſtatutæ ad facti non autem ad ipſius impoſitæ pęnæ quantitatem; attenditur; ſin autem ipſe accuſatus non ſit ſoluendo, ex cauſa cuius inhabilitate in corpore debet puniri, & ex quo pœna creſcit, & fit maioris
3 ordinis nimirum de pecuniaria ad corporalem pœnam, & ideo, (quòd nota) proceditur ad ſententiam banni, & eſt ex eo tunc factus criminoſus ſi latitet.
4 Nota q iſta ſpręta pęna non eſt ppetua, ſed tpalis, & pſcribitur anno, & non pōt poſt dictum

ctū annū accuſari, Adde ad Cumiã hic nu. 2.
ꝙ Præceptum iudicis eſt obtemperandũ, & negligentes mulctantur infra annum poſtea vero non Guid. Pap. b. 359.

6 Nota, ꝙ ſuperiori nõ eſt obtẽperãdũ, qñ ille trãſgredit̃ fines ſui officij, vel ptãtis, Dec. cõſ. 72. vide materiã apud Io. Griſp. d̃ Mõt. ĩ trac. terminorũ actio. n. 91. poſt volumẽ Iaſ. de act.

7 Differentias mulctę, & pęnę hic hẽs ĩ Cumia, & qñ caſus ĩ hac materia cõtingit recurre ad Cumiã, & oĩa inueneris fere deciſa vide in materia mulctæ, l. ſi qua pęna ff. de ver. ſig. & l. aliud §. inter mulctã ff. eo. Oldra. & additio ad eũ conſ. 25. & tex. in l. eos, C. de mod. mulctarũ, & Guid. Pap. q. 359. & Dec. conſ. 72. Diaz. pract. ſua crim. Canonica, c. 136. Iodoc. in ſua pract. c. 55. n. 4. & tex. in l. expilatorib. ff. de effractorib. & expilatorib. Apiguer. c. 7. dec. crim. n. 8. 9. & 15. & Innoc. c. 1. de conſt. Azaued. conſ. 29. n. 43. ad final. & Iac. Septimacenſ. in tract. de inſti. Cathol. ɔ̃ hęreticos, c. 54. n. 14. & c. 4. cauſ. 3. q. 7. & c. 43. ſuper Cãtica ad Epiſcopus S. Eccleſię, & conſ. 22. Iaſ. lib. 1. & c. iudicet ille 3. q. 7.

Ad Capitulum LVIIII. eiuſq; Commentarium obſeruatio quinquageſima nona.

1 CONCORDAT cum iure cõi, vt infra, textus eſt aureus ex quo aurei riuuli tãquã ex fonte concludenter emanãt, & primo pęna adiecta in ɔ̃ctu nõ exi-
2 git, fallit in cõpromiſſo, dictę determinationi huius ſtatuti nõ põt renunciari, & ſi ei renunciatur, & Regni generali cõſuetudini, nõ valet renunciatio.

3 Secundo cõſuetudo eſt in Regno, ꝙ penę adiectę in ɔ̃ctu nõ exigunt̃ & ſi expſſe tali ordinationi renũcietur, Rõ. deciſionis ẽ facilitas, ſeu ꝓclinitas pauperũ debitorũ, & nimia au-
4 ſteritas eſt, rigoroſitas cauteloſa creditorũ, q ſępe debaccant̃ in eorũ cruciatũ, & interitũ, & ideo ſicuti facile trahunt̃ ad ɔ̃hẽdum, ita pariter ad renunciandũ oĩbus, & quibuſcunque priuilegijs, & fauoribus, q̃ eis cõpeãt̃ a iure;
5 ſed cur in cõpromiſſo hoc ſtatutũ nõ hẽt locũ, eſt q. a in eo ius cõe ſeruat̃ ex l. cum allegas C. de vſuris, vbi Bald. & l. huius, ff. eo. Cumia hic n. 1. ſed excita memoriã, & reuerenter obſerua qõnes ꝑcitatas ꝑractas hic ꝑ Cumiã, ꝙ ego tibi occurro, ne forte dũ putas oĩa tenere,
6 te forte effugiant practicabilia puncta huius ſtatuti, & Commẽti Cumiæ, qui quęrit. Primo an pars poſſit fiſco ſtipulari pęnam? Rñ-
7 det, ꝙ non, fallit tamen ſi ſtipulatio fiat per Notarium, Cumia hoc loco n. 19. & final.

8 Secũdo ex ſnĩa arbitri condẽnatus ſi eſt in mora ſoluẽdi iudicatũ, ſeu pęnã per ſnĩam iudicatã an teneatur? diſputatur ꝑ Bart. in l. cũ allegas. contrarium tenet Imola hic nu. 16. cui addam infra.

9 Tertio an ſit adiecta pacto affirmatiuę? vel (dationi?

10 Quarto an prohibitus petere pęnã ſit prohibitus petere intereſſe, an intelligatur de pęna legali, vel conuentionali?

11 Quinto an procedat in impriſa, vel non, Sexto an præſens diſpoſitio valeat in quaſi contractibus, & in iudicijs?

12 Septimo an ſit appoſita pęna non ꝑ modũ pęnæ, ſed per modum conditionis, tam reſolutiuæ, quàm ſuſpenſiuæ?

13 Quęſtio noſtra eſt, an pęna adiecta in ɔ̃ctu cõpromiſſi ſeruari debeat ſm ius cõe ex quo tàm in agendo, q̃ in excipiendo procedit̃ ɔ̃ aduerſantem ſnĩę arbitri, pęna exigi põt. Sed
14 an iſta ſnĩa arbitri reducat̃ ad arbitrium boni viri ſm Cumiam hic n. 14. dr̃ quòd ſic, ſed vr̃ quòd poſſit, nec debeat reduci cũ ex forma
15 compromiſſi pactitatũ ſit ab eo non recedi ꝑ cõpromittẽtes imò ſępe ſolet renũciari reductioni ad arbitriũ boni viri; ex quo oriunt̃ primo, ꝙ nõ ſolũ dẽt ĩpediri exactio pęnę, ſed neq dẽ ſnĩę executio retardari poterit, nec obſtat renũciatio ſm Ang. ĩ cõſ. 172. incip. laudũ, & cõſ. 187. Beltrãd. conſ. 5. lib. 1. refert, & ſeq. Lãcell. c. 16. n. 41. maximè quoad effectũ ſu-
16 ſpẽſiuũ, vt cõſuluit Gratus cõſ. 34. n. 34. lib. 1. Gabriel cõcordãdo opiniones cõcl. 3. ĩ tit. de arbit. n. 8. Boer. dec. 184. n. 26. ante fi. verſ. vel niſi actũ eſſet, Lãcell. Gall. cõſ. 110. n. 57. Ant. de Amat. dec. 17. q dicit, ita fuiſſe deciſũ, Vrſil. ad dec. 132. n 4. ẽt accedẽre pacto de nõ opponẽdo adiecto ĩ ɔ̃ctu cõpromiſſi, Bõgior. in ſuo repertorio ĩ verb. reductio, ubi ait
17 obtinuiſſe in cauſa Baronis Sancti Fradelli contra Baronem Ficarræ.

Sed ɔ̃ria opinio eſt cõior, & verior, quæ vult quòd pẽdẽte reductione ad arbitriũ boni viri exceptio laudi, & cõſequẽter exactio pę-
18 næ ſuſpenditur, qñ ꝑciſè cõcurrit enormis, vel enormiſſima læſio, Bald. Abb. Frãc. Alex. & alij quos allegat Marãt. in ſpec. aur. p. 3. 6. p. princ. ar. 2. ſub illo verſiculo reductio. Boer. qui dicit ita ſeruari in praxi deciſ. 461. n. 24.

& ſeq. Beroi conſ. 1. nu. 93. lib. 1. Laſſac. dec. 461. Gargiar. Patrocin. n. 3. Æ nilian. cõſ. 47. n. 18. & conſ. 48. Magon. dec. Lucen. 98. n. 33. referens ita iudicatũ, & ex multis Lancellott. de atrent. c. 16. tit. de attent. reduct. ad arbitrium pendent. n. 10. cum ſeq. qui adducit ſuper hoc quinque opiniones, & tandẽ cõ-
19 cludit hanc noſtram veri veriorẽ, & cõiorẽ; & ampliat non obſtãte ſtatuto tribuente executionẽ laudo, pendente dicta reductione ibidẽ n. 37. & 38. & pdicta concluſio pcedit intrepidè in Regno ſi petatur infra dies decẽ ex nõ ſtatibus cum doctrina Soccini ſenioris, quã dicit approbatã fuiſſe p multos ſolẽnes Doctores. Ital. & in l. Iulianus, n. 12. ff. de cõd. & demonſt. & Bald. i l. nã & poſtea in prin. ff. de
20 iureiu. & ita fuit ſẽper ferè iudicatũ in M. R. C. vt in anno 1596. pro Hieronymo Staiti ꝯ Iacobũ Staiti, & ẽt in Conſiſtorio, & in cauſa fratris Auguſtini Megho cũ Thoma diamãte in 1602. & pro Ludouico Vaſſallo ꝯ Ca-
21 rolum Galletti. Fallit in laudo inter coniunctas pſonas, quia tn ſententia arbitri ſtãte Capitulo Regni non ſuſpendit executio, vt eſt iudicatum p Martino Riuera contra Iacobũ Ridolfo, die 9. Maij 1597. & ratio eſt, quia non competit niſi reuiſio, & illa non datur
22 niſi facta ſolutione, vt diximus ibi ſupra.

Adde ad tex. verſ. in non cõparendo, quòd poteſt comparere per procuratorem, & interuenire procurator Hypp. de Marſil. conſ. ſuo 60. num. 23. nec eſt dubium neque diſputatũ
23 in caſu quo quis accuſator eſt pũentus per fiſcum poſt ceſſionem I ris primi accuſatoris, quòd non audiatũ, & Magna Curia non ceſpitabat olim de hoc, verum quidem erat, ꝙ diſputabatũ M. R. C. quando quis accuſator
24 comparebat ante prouiſionem fiſci poſt ceſſionem primi accuſatoris, & nihilominus ẽt iſto caſu ſtante iuris diſpoſitione, & Ritu, vt ſupra dixi ſemper fuit iudicatum per Magnã Curiam in fauorem accuſati contra accuſatorem id atteſtante communiſſima antiquorum praxi.

25 Et quantum ad pœnam, de qua text. nota, quòd ſi inſtrumento promittatũ aliquid puta rem tradi vſque ad certum tempus, & id nõ fiat promittunẽ centum nomine intereſſe cõuenti, non autem dicit inſtrumentum nomine pœnæ, vtrum illa cẽtum poterunt peti, in-
26 tereſſe non probato: ẽ dic quòd nõ, vt p Bald. in l. cum allegas, C. de vſur. & ſuper ſtatutis in verb. pœna verſ. 4. (Adde quòd ex conuentione ſola facti, ſeu conditione licet non habuerit effectum committi pœna aduerſus cõtrauenientes etiam de facto non tantũm de
27 iure, licet vt dixit ꝯuentio non habuerit aliquem effectum, text. eſt notabilis in c. Raynaldus de teſtam. quem Abb. ibi dicit facere pro pœna appoſita in compromiſſis refert, & ſequ ẽ ibi Barba. in ſua Repet. quòd eſt notãdum pptuo, quia poteſt quotidie euenire in facto, & mihi patrocinanti fecit honorem, &
28 ſecundum Corſet. ſing. 9. in verbo pœna) ſed redeundo ad Baldum in verbo ſuper ſtatutis in verbo pœna verſ. 4. nota, quòd dicit, ꝙ ſi vigore ſtatuti, vt hic in noſtro Ritu ſtatutario, in ꝯtu non poteſt apponi pœna, & ſi in inſtrumento dicatũ promiſſum nomine intereſſe tunc erit nullum, ne fieret fraus ſtatuto ẽm Iaſ. in l. non dubium col. 12. circa mediũ C. de leg. & conſt. poſt Saly. in loco per eum ibi allegatum tu videas conſ. 44. lib. 3.

Ad Capitulum LX. eiuſque Commentarium obſeruatio ſexageſima.

1 CONCORDAT cum iuribus Canonico, & ciuili, & i parte diſcordat prout ſupra in alijs Capitibus ꝯ Deciſio textus eſt conſecutiuè ad ꝑcellentia, quòd quando aliquis accuſatur de inſultu, de quo aliquid diximus ſupra, vbi de modo pcedendi ex abrupto. ſcriptum fuit, & inſultus fuiſſe dicatũ cum armorũ geſtatione, & ex eo partes ſuper accuſatione tranſigunt, iu-
2 xta remiſſibilitatis diſpoſitionem capituli oprãtes, aliquiſ qui venit imponẽdã pœnã à relegatione infra incluſiuè, tũc curia nõ põt pcedere ad pœnã portationis, autextractionis armorũ niſi in inuentis, & captis in fragranti cum armis.

3 Secunda determinatio eſt, ꝙ qñ cõſtat de delicto, & nõ eſt delictũ remiſſibile, ſeu tranſigibile puta ꝙ agitũ de delictis grauibus, ſubintrat fiſcus, & eo ipſo, ꝙ eſt pſecuta accuſatio, fuit, & eſt accuſatũ iuriſdictio, & cõſtiterit de eo, ꝙ fuit, & tamẽ ſi quòd vnũ iudicatũ delictum puta ſi quis interfecit, & nõ fit inuentus, & captus cum armis, tunc vnica pœna
4 puniẽ videlicet homicidij, & nõ pœna fragrãtiæ, vt vulgo dĩ, & ſic de ſingulis, quia non de-

deprehenſi cũ armis nulla eſt pœna portatio-
nis armorũ ; ꝑ Cumiã quotidianę tangunt̃
5 qõnes prima videlicet, an ferens arma ꝯ ſta-
tutũ, vel bannũ, & nõ capiat̃ nũ ſi teſtibus cõ-
uincat̃ apportaſſe incurrerit pęnã? Secũda ꝑ-
ponit̃ qõ inductiuè de exportatione frumẽti
6 ꝓhibita, & q̃d in farina, ordeo, ſpelta, auena,
& liguminibus? Tertia ꝓhibita exportatio-
7 ne victualiũ, an veniãt victualia aĩaliũ? Quar-
ta, an inuentus, & captus infragrãti põt de fa-
cto puniri, vel ei ſit dãdus terminus ad defen-
dẽdũ? & qũo ꝑ fideiuſſionẽ de ſe p̃ſentando
nõ debeat ad palatiũ duci? Quinta, an ſi quis
8 in ſequutus fuerit ꝑ miniſtros, & euaſerit te-
neat̃ ad pęnam? an vero requiratur, q̃d reti-
neat̃? Sexta an portatio armorũ ſit p̃ambu-
lũ ad delicta? Septima an inſultus puniat̃ pę-
na l. Iulia de vi publica? Octaua an q̃n pœna
9 ĩſultus eſt maior ꝑcuſſione an cõfundat̃? No-
na an accuſatus de inſultu cũ extractione ar-
morũ ſi nõ ꝓbat̃ qualitas extractionis debeat
puniri? Sed adde quòd huic capitulo cõcor-
dat Pragmatica vnica tom. 1. tit. 44. quę nar-
rat tres caſus, & inde ſubnectit de inſultu; q
puniẽ d. l. Iulia ꝯ ingredientẽ cũ armis, vel ſi-
ne in domũ alienã, & pœna eſt deportationis
10 de iure cõi ſtatuta ingrediẽti cũ armis ex d. l.
Iulia de vi publica Grã. vot. 19. verſ. nec ma-
gis quẽ videas; ſine armis vero de iure cõi dat̃
11 actio iniuriarum ex l. Cornelia, §. domum,
ff. de iniurijs.
12 Item trãſiens, & proijciens ictũ intus do-
mũ nõ introeũdo Nouel. in pract. crim. f. 47.
vol. 12. & pariter ſi inſultus cõmiſſus ſit in
Apoteca Io. de Amic. conſ. 1. n. 9. & conſ. 40.
n. 3. Rimin. iunior conſ. 234. lib. 3. n. 159.
13 Item vide Bald. in l. 1. §. habitare, ff. de
his, qui deiecerunt.
Item proijciens cũ ſcopetta in domũ, De-
cia. lib. 4. c. 17. n. 9. & Farinat. in tit. de inquiſ.
q. 7. n. 46. & in tit. de carcer. q. 28. n. 61.
14 Aduerte in praxi quotidiana, ꝙ q̃nq; inſul-
tus eſt ſimplex puta ſi quis vult ꝑcutere ali-
quẽ, & deceptus non ꝑcutit ſm Bart. in l. 1. §.
Cũ arietes 1. not. ff. ad l. Aquil. Gand. de pęn.
vol. 6. verſ. ponę, in ſuper Aug. ad Ang. ĩ ver-
bo, fecit inſultum, & Purpurat. conſ. 321.
15 Inſultus ẽt accidentalis ille eſt, q non eue-
nit ex præmeditato, Boſſ. in tit. de inquiſitio-
ne n. 120. & in M. C. ꝯ iſtos inſultantes ĩ ter-
minis pragmaticæ proceditur ad torturã, q̃n
inſultus cõmittitur ꝯ carceratos, qui de iure
16 ſtant ſub ꝓtectione Regis grauiter punitur, &
agit Rex, ſeu fiſcus ex eius offenſa Bart. in l. ĩ
laqueũ, ff. de acqui. rerum dominio. & in l. 3.
§. fi. ff. de ſicar. & ĩ l. lege Iulia de vi priuata.
17 Inſultus factus in Cãpanile Eccleſiæ, & ſã-
guis de eo ꝓfluens in eccleſia an pragmaticę
p̃dictæ ſubiaceat; Purp. conſ. 418. ex multis,
& quidẽ non ſubiacet prægmaticę, q a fact⁹
extra Eccleſiam, & hęc ſatis ad hoc capitulũ
eſſe deberẽt, ſed vberi⁹ adde, q̃d materia hęc
18 de inſultu eſt in l. 1. §. cũ arites, ff. ad l. Aquil.
& ff. ſi quadrup. paup. feriſ. dicat.
Sed pro modo qõ eſt celebris quis p̃ſuma-
tur aggreſſor? & circa hoc varias inuenio cõ-
iecturas prima Rot. Luc. diuerſorũ dec. 41.
19 vbi expectantes in aliquo loco, & cũ alijs po-
ſtea rixantes p̃ſumuntur aggreſſores, Secun-
da coniectura eſt, Rot. Epiſc. Peruſ. 14. ſecũ-
dum Ambroſ. q̃d p̃ſumitur ille, qui erat me-
20 lius armatus tꝑe pugnæ, Tertia eſt cõiectura
Rot. Germa. penes Coler. in dec. 49. vbi p̃ſu-
mitur aggreſſor robuſtior, & magis in armis
verſatus, vide Apiguer. dec. Catal. 14.
21 Adde ẽt tex. in l. is, qui aggreſſorẽ, C. de ſi-
car. in quo tex. dr̃ ꝙ aggreſſus in dubio vitæ
diſcrimine põt impune, & licitè ſuũ occidere
aggreſſorẽ, ſed tex. iſte limitatur ĩ aggreſſore
22 aufugiẽte, q a aliàs occidẽs punitur pęna ex-
traordinaria, Seſſa dec. Arago. 4. pulch. ũ q̃ſi-
tũ circa hãc cõtingentiã facti occurrit, videli-
23 cet an aggreſſus prius ꝑcuſſus, ſed ſequiter, ſi
repercutiat aduerſariũ modũ excedẽdo dica-
tur id feciſſe ad ſui defenſionẽ? vt excuſetur à
pęna, dico ꝙ excuſatur a pęna ordinaria, ſed
24 remanet irretitus ſub arbitraria Barzar. dec.
182. & an aggrediẽs poſſit ĩpune occidi vide
eũdẽ Barzar. ĩ dec. 181. & occiſo altero rixã-
tium, q s in dubio præſumatur aggreſſus vide
Boer. deciſ. 137. cętera in mea praxi Sicula,
fuſe dixero.
25 Adde ĩ materia inſultus ĩ verbo tex. capt⁹,
ꝙ capere importat manus iniectionẽ in clem.
1. in princ. de hęret. Ang. de Maleſ. in Glo. di-
ctus Andreas armatus, & dicta ſupra in c. 149
ipſius Ritus in verb. & ſi delinquentes ꝑ offi-
ciales, & in glo. Mettirore de mali dadi, adde
Apoſtillã Bald. ſuper ſtatuto in verb. arma.
Adde Glo. pen. in conſtit. ſi quis aliquem de
percuſſ. illi. cum armis Hyppol. in pract. §. ꝑ
compli. num. 38. & quòd quis debet inueni-
26 ri quando portat arma, late per Corneum
conſ. 20. in 3. uol.

Ad Capitulum LXI. eiuſque Commentarium obſeruatio ſexageſima prima.

CONCORDAT cum l. iuſiuran-
di, C.de reb.cred. Habetur materia
1 de periurio,& multa eius annexa, &
connexa de qua pœna;vel nõ pœna, & de p̃-
ſentatione capitulorũ ante, vel poſt litẽ con-
teſtatã, & qñ circa p̃miſſa, earumq; ſpecies
ſit falſitas, & periurium,vel non, vide exactè
Cumiam hoc loco.
2 Ad quod falſitas periurij in ciuilibus ẽt p̃-
ſũpta, & ſuſpicata habeẽ ꝓ falſitate Archid.
in c.in memoriam 19.diſt. & Intrigl. dec.24.
n.4.lib.1.vbi plures,ſecus aũt in criminalib⁹,
quia in eis ꝓbationes debent eſſe clariſſimæ
3 vulg. l.ſi ſciant cuncti C.de ꝓbat. & falſitas
probaẽ ex multis Decia. lib.1.c.7. & Menoc.
de arbit.lib.2.cent.4. caſu 315. Maſcard.lib.
2.concl.739.
4 Ad eius eſſe requirunẽ tria dolus,mutatio
veritatis, & nocumentum tertij, Afflict.dec.
404.& in conſt.eos,qui ſcienter Anchar.cõſ.
24.& tunc eſt punibilis pœna ordinaria legũ
fallit.n. in extraordinaria, quæ eſt arbitraria
iudici Marſ. l.1. §.præterea,nu.23. ff.ad leg.
Corne.de Sicar.
5 Aduerte,q̃ falſitas non puniẽ ſine effectu,
Glo.in c.1.de crim.falſ.& conſtitutio Regni
quòd falſitatẽ in verb.qui inſtruit ad falſum,
ſed hæc iura non militant niſi dicta falſitas
noceat,& conatus ſit reductus ad effectũ. Af-
flict. in d.conſt. ſed an in hoc puncto falſum
committat is,qui dictãs ſcienter teſti, ex quo
6 falſum reſultaret. Alex.conſ.50. col.1. lib.8.
Roland.conſ.38.n.21.lib.1. & Ancha.q.44.
lib.1.multa alia hac de re inferius dicenda
7 differunẽ. Vide conſt. Regni eos, qui ſciẽter,
& Affl. in conſti. ſancimus in §. niſi quis. in
6.not.de iure prothomiſ.& poteſt banniri, &
idem Affl. in conſt.clemẽtiæ.in q. 5. not. ru-
br.4.lib.2.& quis Iudex poterit punire de pe-
riurio vide Rom. ſing.420.cum ſeq. & Boer.
8 dec.305.de hac materia, vide Achil.de Graſ.
dec.1.de iureiur.& Rot.dec.1.eod.tit.in anti-
quis Viuium dec.120.Anton.Faber.dec.24.
hoc ſit Surd. dec.58.Gratia.dec.19. Affl.dec.
36. Cauale dec.9. Magon.119. Myſing. ob-
ſer.58. cent.3.Marc.dec.667.p.1.Ann.alleg.
9 84.Guid.Pap.in dec. 178. qui oẽs ꝓcutiunt
periurium fere p oẽs caſus.

Ad Capitulum LXII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſexageſima ſecunda.

CONCORDAT cum ſuperiori-
bus, & infra dicendis, & cum c.lite-
ris. 14. extra de præſumpt. & l. vi-
deamus 4. ff. de in litem iurand.
1 Accuſatus de periurio,in quo inuoluiẽ fal-
ſitas cum conditionibus, de q̃bus ſupra ſi in
prõptu conuinciẽ de eo conſtito ſubitò pu-
niẽdus eſt,quia Iudices offendit,& aſpernaẽ,
2 ſin aũt ſtatim non conſtat in promptu, tunc
pęna differẽ quouſq; mittaẽ cędula, q̃ abſti-
neat infra terminum hic a ſtatuto determi-
natũ,& eo abſtinente, ꝰ ipſum nõ ꝓceditur,
3 ſed hodie in practica vltra primũ terminũ in
tranſmiſſa cędula adiectũ datur alius, & trãſ-
mittitur cędula purificatoria, ex qua p̃cludi-
tur via purgandi moram, ac tollendi emen-
dationem periurij, ex vulg. l. diffamari. ſed
ad textus intelligentiam, & Cumiæ Cõmen-
tarium hic n. fin. adde quòd periurium non
4 dẽt p̃ſumi,ſed apertè conſtare, & ideo in tex-
tu dẽ quòd dẽt in prõptu conſtare,concordat
enim cũ his, q̃ dicit Oſaſc.dec.79.n.3.ex quo
cõcluditur quod periurium nõ p̃ſumitur at-
5 tẽta qualitate ꝑſonæ,& cauſæ ſup qua teſtes
examinantur, ſi aũt quis conuincatur de pe-
riurio inter alias pęnas vna eſt, quòd nunquã
admittitur ad iurandum,& ab actib. legalib.
repellitur,& hæc eſt rõ, cur inter alia capitula
reprobatoria teſtium numeratur periurium,
7 & excipitur ẽt ex eo, Franc. Marc.q.706. & c.
litteras 14.extra de p̃ſumpt.qua pp cautè eſt
aduertendum, ne quis anceps iuret in aliqua
contingentia facti, de quo non ſit certus de
veritate; Bart.in l.videamus 4. ff. de in litem
iurando;ſed an ſit periurus qui iurauit ſolue-
7 re in tpe, & non ſoluit diſtingue, aut potuit
ſoluere, & non ſoluit,aut non potuit ſoluere,
& ideo non ſoluit, ex quo conciliantur Affl.
dec.30.nu.5.& dec.36.n.2.& doctrinæ limi-
tatæ,vt ibi n.3. & apud Cappell. Tholoſa.q.
q.248. & ſic talis periurus non eſt, & non in-
8 currit pęnã periurij, q̃ eſt, q̃ ſit infamis Bart.
In l.ſi quis maior. C.de tranſact.n.6. & l. 17.
9 C.de dignit.lib.12. Periurus aũt multis pœ-
nis

nis punitur de quibus Gui. Pap. q. 178. Cap-
pel. Tholoſ. q. 17. in addit. Caball. Millcloq.
590. Caſſan. in conſ. Burg. tit. de retract. Ru-
br. 10. §. 12. n. 23. Iaſ. de act. §. item ſi qs po-
lante, n. 57. Menoc. de arbi. lib. 2. caſ. 319. Be-
rous q. 134. Clarus in ſua pract. §. periurum
10 fol. 39. Ad conſtructum huius c. in verb. in-
continenti vide Specul. de crim. notor. circa
princ. & an requirat̃ ꝓbatio de delicto, quod
fit coram iudice pro Tribunale ſedente, vide
Io. de Lignan. in c. veſtra, col. 7. & ibi Cardi-
nal ĩ q. 23. de cohabi. cler. & mulier: facit Pu-
teus de ſynd. cart. 57. col. 3. in primo verſ. ꝓ-
miſſum bald. in l. 2. C. de ſpor. & ꝑ doctores
in c. euidentia de accuſa.

Ad Capitulum LXIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſexageſima tertia.

1 CONCORDAT cum Gloſ. in c.
ꝑ tuas in verb. adulteri. de ſimonia,
& cum text. in l. 2. C. de reb. cred. &
ẽt ab homine punit̃ ꝑ text. in l. ſi quis C. de
tranſact. Card. Seraph. 1243. Balb. dec. 200.
& Aloyſ. Ricc. in dec. Cur. Archiep. Neap. 7.
Rot. dec. 1. de iureiur. in antiq. Seraphy. dec.
1285. & dec. 771. & Rot. diuerſo. dec. 100.
p. 2. Guid. Pap. dec. 414. & Seraph. dec. 405.
& dec. 1279. qui per omnes caſus percurrunt
iſtam materiam.

2 Determinat textus, ꝙ non poteſt accuſa-
ri, veluti periurus, qui iurauit obſeruare con-
tenta in ꝯctu, & ꝯueniat, nec ex officio iudi-
cis puniri, ſed offenſorem Dei, Deus puniet.

3 Adde hic dicta in proximo capitulo 62.
præcipuè Afflictum, & dicta ad eum Id. dec.
30. num. 5.

4 Sed dubito, quia ſtante hoc capitulo nul-
lus puniret̃ de periurio cum oẽs peccatores
Deum ſummũ vltorẽ habeant, & tñ videmus
practicari ꝯtium ꝑ Carceres, triremes, ac per
5 furcas, in quibus tales delinquentes pœnas
luunt, ſed ꝓ textus declaratione, relicto Cu-
mia, tamquã diminuto; dico primo, ꝙ periu-
rium, & periuros multis, hiſq; grauiſſimis pę-
nis puniri conſtat, vt apparet ex dictis, ſed eſt
6 aliqua ſpecies periurij, quæ humana pęna nõ
punit̃, ſed diuino gladio relinquit̃ vlciſcẽda;
quia leuis eſt ꝑiudicij parti ꝯhenti, quæ alias
ciuiliter põt ſe dirigere, & cõſequi, ꝙ ſuũ eſt,
7 ex forma ꝯtus, & ideo iniurioſa pęna, & in-
famatoria, non eſt corrigenda, ꝓcipuè hoc di-
ctante ſtatuto, cui correſpondet ius cõe, quia
8 periurus, qui iureiurando mẽdacium forma-
uit, & falſum iurauit non punit̃, ſed ſolũ Deũ
hẽt vltorem, hoc fallit niſi puniat̃ ꝑ ſtatutũ,
vel decretũ locale, aut conſtiterit ex cõfeſſio-
9 ne iurantis, aut ad partis inſtantiam, de pe-
riurio puniat̃, ſed in caſu noſtro ſtatutum eſt
in ꝯrium, quare ceſſat oĩs difficultas. Boer.
dec. 305. Guid. Pap. q. 178. Cappel. Tholoſ.
q. 17. Pappon. lib. 22. tit. 12. arreſt. 10. Iaſ. de
act. §. item ſi quis poſtulante, n. 57. Menoch.
de arbit. lib. 2. caſ. 319. quæ ſatis eſſe volo,
& ad vberiora volumina me refero in libro
meo praxis Siculæ, quam patrocinando cõ-
ponimus ad caſus, qui quotidie allegantur
in M. R. C.

Ad Capitulum LXIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſexageſima quarta.

NON concordat; ſed eſt ſingulare re-
gnicolis.
1 Hoc capitulum eſt practicabile in
criminalibus, quòd prolixum eſt, ſed ego ꝑ
has deciſiones diſtinguo; primo videlicet.

2 Accuſatus de delicto, de quo apppareat
ſanguinis effuſio, & ex eo delinquẽs non cõ
pareat citatus, ſtatim bannit̃ non expectato
triduo, nulla habente locũ excuſatione; fallit
ſi quis eius amicus præſtaret de eum præſen-
tando infra dictum triduum.

Secundo non apparente ſanguine incuſat̃
3 cõtumacia citato delinquenti, & poſt triduũ
per ſententiam banni publicatur.

Tertio ſi ex delicto venit imponenda pęna
4 mortis, aut deportationis elapſo anno forlu-
dicatur reus.

Quarto ſi venit imponenda pœna, minor
5 ex iure Regni, non foriudicatur; ſed ſtatuta-
riam patiatur pœnam.

Quinto ſi venerit reus infra duos menſes
6 à die ꝑtenſi delicti, etiam in delicto recenti
infra bimeſtre non carceratur ſi pręſtiterit de
ſe præſentando, intellige ſi non apparet ſan-
guis ex ictu.

Sexto ſi ipſe Reus ſponte non venerit, ſed
7 captus infra duos menſes carceratur, ibidem
ſi ſponte venerit elapſis duobus menſibus; &

ſe

Digitized by Google

ſe ſub iuta carcetum defendat.
8 Septimo in ſuis exceptionibus non datur
audientia, niſi purget bannum.
9 Octauo, ne delicta remaneant impunita e-
lapſo bimeſtri tp̃e ob contumaciā accuſati
daĩ cutatus aliquis ex cōſanguineis ipſius, &
his deficiētibus daĩ exrraneus (ſicuti in ciuili-
bus cauſis, q̃ ſorizant cum criminalibus, pau-
10 cis exceptis, in quibus differũt, vt dixero ali-
bi) proceditur contra delictores iuxta delicti
qualitatem, & iuris debitam cenſuram.
11 Nono, & vltimo ſi accuſator ex delicto
paſſus ſit intereſſe aliquid puta ex furto ſub
ttactionē tei; & arborũ inciſionē, vel meſſiũ
cōbuſtionē, & ſimiliũ; & interea nō ſi pōt ꝓce
12 di ad ſnĩam ſotiudicationis: ſed eſt imponē-
da pęna a relegatione infra, nō ſi vult expecta
re duoiũ mēſiũ lapſum, pōt interea tp̃is, quā-
tũ ad dictũ intereſſe ꝓcedere, iō enim eſt, q̃a
13 in dicto iudicio quātũuis crimininali eſt cō-
plicata cauſa ciuilis, vel quaſi ciuilis, videlicet
rei conſecutio, & intereſſe, q̃ incidenter venit
p eundē iudicem terminanda, vt dixi ſupra.
14 Sed obſerua, quòd apud Cumiā hic ma-
gna materię ctiminalis ꝓponiĩ diſceptatio;
vt ſi deciditut in caſu effuſionis ſanguinis, &
an attēdatur cā proxima, vel remota, quāti-
15 tas, vel qualiras, an potius aĩus, & intentio ēt
in cā remota ad cauſam proximā effuſionis
ſanguinis: & de pugnis ēt cũ manu armata,
& alia notatu digna hoc loco videte potes,
quare ne ſub ſilētio tiāſeas, & hęc practicabi-
lia negligas, quæ ſequuntur, obſerua.
16 Hinc hĩ, quòd bannitus non eſt, qui riiè ex
hoc Ritu bannitus nō eſt, q̃a oĩa contēta in
Ritu ſunt de forma. vt ait Cumia ĩ Rubt. hoc
loco, & ex iuie cōi: ideo ex banno nullo nul-
la incurritur pœna, Gramm. deciſ. 29. & dec.
79. num. 10.
17 Aduocatus, qui p̄ſtat patrociniũ bānito ĩ-
cidit in pęnā ſm Guid. Pap. ſing. 640. de quo
Cumia ſupra alibi ait nō incurrere: q̃a dĩ p̄-
ſtarc auxiliũ iuris, quòd an in caſu ualeat, vi-
de Cumiā ſi exſtat ſtatutũ, vt loquens cũ bā-
nito incidat in pęnā, an ſi quis ei ſcribat in pę
nā incurrat, de quo doctoies in l. 1. ff. de veib.
18 oblig. quid de monialibus ſctibēte, q non eis
ꝓhibetur loq; ? dic ſm Coraſium, quòd ēt
clericus prohlbitus loqui cum moniali ꝓhi-
19 tus eſt p nuntiũ, vel epiſtolā loqui c. clericus
81. diſt. & prohibitus loqui cum Catdinali-
bus exiſtētibus in cōclauio cēſetur quoq; ꝓhi
bitus ſcribere litteras. vbi eſt periculũ, c. ſi nulli
de elect. in 6. & ex eodem Coraſ. ſi q̃s non
mala mente, ſed ſi cauſa aliqua iuſtiſſima
20 ſcribeiet, ſeu nuntiũ mitteiet pęna ſequi non
dēt Soc. cui nemo repugnat q̃s p tex. legis cũ
aũt, §. Capitalē, ff. de edilitio edicto, & l. poſt-
liminium, & trāsfugæ, ff. de capt. idq; iuſtiſſi-
mũ vĩ cum ex voluntate delicta metiamur,
l. Reſpiciendũ, ff. de pęn. ſed hodie in Regno
quantũ ad hoc ꝓximè dictũ aliter practicatur
21 ſm actus Viceiegios, & pragmaticas Coraſ.
ff. de verb. oblig. l. ſtipulatio, n. 23. & 24. fol.
mihi 137.
22 Item ſi in vno ex dictis caſibus, vel in alio
ſimili ſit forte bānnitus aliq̃s, & is exinde to-
leratur à Principe, ille talis bannitus non dēt
offendi, quia patientia ſuperioris facit, q̃ p̄-
ſumatut, vel iemiſſa pęna banni, vel nō bāni-
tus, & ſic occidi impune nequit, Hyppol. ſin-
gul. 77. & D. Sol in conſtit. antiq. Sabaudiæ ĩ
pioximo in gl. 4. n. 42. fol. 10. & ſic in hoc ca-
23 ſu ceſſat ſtaturũ, q̃ impune bannitus occidi
poſſit, ſed qñ hoc locũ habeat Dec. cōſ. 327.
volum. 1. in materia banniroiũ, vide ſine p̄-
griria Bart. in l. amiſſione, §. qui deficiunt, ff.
de capi. diminut. & ego q̃ro an bannitus poſ-
ſit teſtari, & negatiuè Faiinac. dec. 55. an ha-
24 beatut ꝓ mortuo, & illi denegetur audiētia,
dico q̃ ſic Farin. dec. 54. an ſuccedat ad bona
25 materna dico, q̃ non, Farin. dec. 17. an poſſit
impune occidi dico, q̃ non, appellatione pē-
dente cũ Viuio dec. 335. an habeatur ꝓ con-
26 feſſo, & conuicto, & nō alia ſit opus ſnĩa ? di-
co, q̃ ſic: quoad duo prima an debeat puni-
ri ? Rñdetur negatiuè cũ Aloyſ. Ricc. in dec.
Curiæ Archiep. Neap. qui pariter reſidet cũ
Do. Maſtrill. in dec. 104. an bannitus poſſit
27 audiri accuſando mulieré adulterā ? vide eũ-
dē dec. 3. p. 2. an amittat beneficium primæ
inſtātiæ vide Myſing. cēt. 1. obſer. 99. an poſ-
ſit accuſationē inſtitutā ante bannũ ꝓſequi
28 idē Myſing. cēt. 3. obſer. 30. & an poſſit libe-
rari à banno ſine cōſenſu eius ad cuius inſtā-
tiam fuit bannitus? vide idem Myſing. obſer.
11. cent. 5. vide eund. cēt. 2. obſer. 88. & Frāc.
29 dec. 688. & 689. in diuerſis caſibus, item bā-
nitus amittit ius prothomiſeos, Magon. Flo-
rent. 26. 99. & 128. an ſtatutũ ꝯ receptantē
bannitum habeat locum ꝯ receptantē clericũ
bannitũ ? negatiuè, Gramm. dec. 29. in verb.
30 ſanguine, nota q̃ ſi ſit leuiſſima cutis ſciſſura,
& leuis ſcaffiatura, nec ne? vide p Caccialup.
in

Digitized by Google

in ſuo tract. de debi. ſuſpe. in 3. q. nota in ver-
31 bo poſt triduum, q. nec iudex pōt abbreuiare
talem terminū, nec ſine citatione pcedere, vt
ex not. p Bald. in cap. 1. nu. 2. de milit. vaſ-
ſall. nec poteſt prorogare iſtum terminum.
32 Nota ēt, q. dēt banniri poſt triduum finitū;
& non inchoatum p doctrinā Bartoli, & Do-
ctores in l. 2. §. creditum, ff. ſi cert. pet. & adde
in materia Bart. in tract. de Ritu iudiciorū in
4. col. verſ. Item poſt primā, & in verſ. bānia-
33 tur, Adde Gramm. conſ. 37. qui loquit̄ in ter-
minis de criminalibus, & Affl. in conſt. cle-
mentiæ imperialis, & ibidē Iſern. in rit. de re-
34 dimendis Bannitis, & captiuis Alber. de Roſ.
in 4. p. ſtatutorum q. 64. & Berrach. in verb.
accuſatus verſ. 23. Curtiſen. cōſ. 50. Affl dec.
35 20. Rip. in l. 4. in §. Cato. ff. de verb. obl. Adde
quòd ſi bannitus cōparet in triduo a die ban-
nitionis tunc non tenetur ſoluere officialiali-
bus ius banni, ſed pſtito, vel eo carcerato de-
letur bannū; ſi vero venerit poſt triduū ſoluit
ius banni, & non audit̄ in ſuis defenſionibus
niſi purgato banno, & hæc ſm practicā Ca-
thaniæ, quia ibi bannitur ſtatim non expecta-
to, vt dicunt optimi practici, ipſo triduo.

Ad Capitulum LXV. eiuſque Commentarium obſeruatio ſexageſima quinta.

1 CONCORDAT cum iure ciuili l. ſancimus, C. de fideiuſſoribus, quę
eſt ſedes huius materię, & cū canoni-
co in pluribus, vt infra.
2 Capitulum hoc eſt frequens, neceſſariū, &
practicabile in materia criminali, & hęc punc-
ta cōprehendit primo videlicet fideiuſſor de
præſentando criminaliter accuſatū infra ter-
minum iudicis arbitrio ei datum, eoq; elap-
3 ſo, nec facta dicta pſentatione fit executio in
bonis fideiuſſoris pro pęna certa pmiſſa, & ſic
& ſi reus citatus non cōpareat nullum fit bā-
nū, q. ſi certa pęna non eſt pmiſſa, ſeu ſtipula-
ta fit executio prout in ſimilibus, ad ſimilia,
quod alias non valeret, Secundo ſi vero fide-
4 iuſſor non hēt bona non facta dicta pſenta-
tione carcerat̄, & donec non pſentatur reus fi-
deiuſſor macerat̄ in carcere, aut ſoluatur per
eum pęna. Tertio iſta mitigant̄ qñ præſenta-
5 tio rei abſentis non fit, q. abeſt non ex cauſa
timoris delicti, ſed aliunde legitima, puta ſi
accuſator fuerit negligens in proſequendo, &
accuſatus exinde ſe abſentauit ex textu; ex
Cumia autem hæc ne obliuiſcaris ſed vide.
6 Primo, q. ſi reus ab alio magiſtratu detinea-
tur, ex quo in eius iuriſdictione, & non in p-
pria delictū cōmiſerit, tunc reus non eſt pſen-
tandus per fideiuſſorem, qui fideiuſſit in alie-
na Curia hic nu. 19. & ſeqq. per multas alias
quæſtiones.
7 Secundo, q. dicta fideiuſſio biennio pſcri-
bit̄ ex c. 40. Ferdinandi, q. eſt valde notandū
hic nu. 27. Bald. in l. quamuis, C. ſi pend. ap-
pel. mors interuen. Alex. in l. is, qui reus, ff. de
publ. iud. Affl. in conſt. ſępe contingit, not. 2.
rubr. 14. lib. 2. ſed fideiuſſio, & corrupta infra
bienniū, & ſic ius ēt quæſitū fiſco bene poteſt
erigi, quia fuit cōmiſſa ſtipulatio pęnę, & nō
pſcribitur lapſu bienníj, quo elapſo fideiuſſio
eſt caſſa, irrita, & nulla.
9 Tertio ſi reus p alia cauſa fuerit carceratus,
& inde aufugerit fideiuſſor nō tenet̄ pſenta-
re reum, n. 28. & alia multa notatu digna, ſed
carceratus, qui aufugit, & inde reuertat̄ non
dr̄ aufugiſſe ſm Bald. leg. 1. col. 3. C. de ędil.
edic. ac ēt in l. 1. in 5. col. C. de ſeru. fug. Hyp-
pol. de Marſ. in l. is, qui n. 43. vſq. ad nu. 66.
C. de ſicar. & in l. qui falſam, n. 50. & ſeqq. ff.
1 de falſ. & in Repetit. rubr. ff. de fideiuſſori-
bus, & ſi lex ad Barr. in l. 1. ff. de extractorib.
imo an fideiuſſor de pſentando teneat̄, ſi ille
p quo fideiuſſit mutauit ſtatum, & forū puta
10 quòd effectus eſt clericus vide Marſil. in repe-
tit. rubr. ff. de fideiuſſorib. q. 12. cum concor-
dantibus vide Ang. de Arer. de malef. in glo.
Antonius fideiuſſit, nota, quòd fideiuſſor ſē-
per dēt requiri a Iudice, vt pſentet reū, alias nō
11 cadit in pęnam late Caſtrenſ. conſ. 168. in-
cip. vt quòd Io. Peruſ. vide Hypp. de Marſil.
in repet. rub. de fideiuſſ. in 18. q. Quid ſi mo-
ritur fideiuſſor an obligatio tranſeat in hære-
des, vide Ang. Aret. poſt Glo. in §. fideiuſſor
12 Inſt. de fideiuſſoribus, & Hypp. ſing. 159. Sed
an Iudex poſſit ɔ̄dicere, & in quo caſu, & quę
cautela ſit p fideiuſſore, vt euitet̄ diſputatio,
vide Bald. in l. qui crimen, in q. 10. C. qui ac-
cuſar. non poſſ. Affl. dec. 130. & in conſt. hu-
manite. & Alex. l. 2. ff. qui ſatiſd. cog. ibi Iaſ.
& Roman. conſ. 15. & 136. & Alex. conſ. 145.
13 lib. 2. nam videt̄, quòd in aliquo caſu Iudex
poſſit contradicere, ex verb. finalibus text. c.
426. Regis Alphonſi.
14 Aduerte hoc loco apud Cumiā ſub n. 27.

quòd

quod p̄ſcriptio criminalis non ſolũ biennio
p̄ſcribit̃,ſed ẽt multis alijs cõcurrẽtibus,ĩ pri-
mis videlicet, ꝙ p̄ſcriptio iſta criminalis ſi-
cut, & q̃libet alia eſt facti, & ideo nõ p̄ſumit̃
niſi ꝓbata Ioſeph Ludo. dec. Luc.31.n.15.
Grauett.cõſ.131.n.12.& conſ.1.p.2.n.28.&
debet allegari Magon.dec. Luc.31.n.18.
15 Sed an iſta p̄ſcriptio poſſit opponi à prin-
cipali reo, vel ab eius fideiuſſore ibidẽ Ludo.
n.19.& dic ſ̃m eius dicta quòd nõ pôt oppo-
ni fideiuſſoribus.
16 Iſta p̄ſcriptio de facili nõ p̄ſumit̃, ſed ꝓ-
bati dẽt ꝑ allegantẽ,& in dubio iudicat̃ ꝯ p̄
ſcriptionem Grauet.conſ.29. n.penult.
17 Et in dicto caſu ſublata actione ꝑſonali re
manet hypothecaria Boer. dec. 335. vſq; ad
40. annos,l.2.C.de luitio.pigno.& e ꝯ q̃ñ de
ſunt in corpore, vt cõiter ſcribentes hic, &
iſta exceptio p̄ſcriptionis nõ pôt tolli ꝑ iudi-
cem,q̃a ex ea acquiſitũ ius partibus, Menoc.
de arbi. quem oĩno vide,& iſta p̄ſcriptio ma-
18 ioris valoris eſt,quã ſnĩa.Abb.89.lib.1.& an
iſta p̄ſcriptio poſſit tolli ꝑ principẽ dic;ꝙ non
ſ̃m Ozaſc.dec.56. ibidẽ n. 16. & Ioſeph Lu-
do.dec.48.n.23. Ozaſc.dec.102.n.6. Caſſa:
conſuet.Burg.tit. Rub.13.§.8. Glo.1.nu.
& 21. Et quia agitur de p̄ſcriptione ꝯ fiſcũ in
pęnalibus, quo caſu habetur ꝓ p̄ſenti, & ꝯ eũ
tanquã p̄ſentem Cappell.Thol. q.229. de p̄-
ſcrip.Boer.dec.267.n.21. fiſcus non hẽt q̃d
19 magis ſpeciale, quã priuatus niſi in quantũ
id in iure cautum reperitur, Guid.Pap.q.536
& Marc.q.38.& idem Guid.ſing.411. vbi hęc
materia diſputatur, ideo licet habeat multa
20 priuilegia, non tamen priuilegiatus intel-
ligitur, niſi quatenus in iure expreſſũ repe-
ritur Dec. conſil.531.nu.3.

Ad Capitulum LXVI. eiuſque Commentarium obſeruatio ſexageſima ſexta.

1 CONCORDAT cum iure cõi
prout infra;multa hẽt notatu digna
capitulũ p̄ſens, de q̃bꝰ habetur hic,
& alibi fuſe diximus, & optime aduerte, ꝙ
oẽs ferè caſus,ĩ q̃bus fideiuſſor pôt iudicium
2 principalis ꝓ quo interceſſit in ſe aſſumere,
hic recẽſentur; & hoc eo caſu,q̃ñ pecunialiter
eſſet puniendus reus cõuentus,ſeu accuſatus.
3 Sed adde, ꝙ q̃õ in hoc capite eſt non mini-
ma ex eo,q̃a fideiuſſor de p̄ſentando reũ for-
te condemnandũ in pœna pecuniaria nõ pôt
euadere ſolutionem pęnæ ſub p̄textu, ꝙ aſſu-
4 mat in ſe iudiciũ,& quaſi tacitè expectet eius
euentum,nàm hoc vr̃ ex forma fideiuſſionis,
& ex clauſula, vt bãcus excluſum,& clarè de-
ciſum, iſta.n. clauſula, vt bãcus, q̃ operatur
5 renunciationem excuſſioni, ſeu exceptioni ex
Ritu 271.& dec.39.n.20.lib.1. Intrigl. & fa-
cit renunciationẽ oĩ legũ auxilio ex Capyc.
& Maſull.ad eũdẽ dec.50. in fi. Bart. in l. ſti-
chus,§. Itẽ quæſitũ,ff.de cond.indeb. Guid.
Pap.dec.377. & Do.Maſtrill. dec.80. n. 48.
lib.1.& diſputat Marianus de Iuliana hic fu-
6 ſe, qui cõcludit quòd fideiuſſor, de quo in
textu, includi ſolet quindena; & ita ait ſeruari
ri in praxi,& ego quoq; ſupra in hoc Ritu ali-
bi dixi,& ſæpe practicaui, & nihil aliud dicẽ-
dum occurrit cũ de p̄ſentãdo reo ſuperioribꝰ
capitibus ſatis diximus,& ſingulariter.

Ad Capitulum LXVII. eiuſq; Commentarium, obſeruatio ſexageſima ſeptima.

CONCORDAT cum tex, l. cum
1 apud.ff.iud. Sol. concordat ẽt cum
alio c.Regis Alphonſi 426. & Ang.
l.2.§. exhibendi, ff.de cuſt. reorum Gramm.
conſ.66. num. 65.
Fideiuſſor liberatur ſi is, ꝓ quo interceſſit
2 ſit in fortijs Curiæ, intellige Curiæ eiuſdẽ in
cuius actis p̄ſtitit, ſecus in alia, niſi fideiuſſor
ꝓteſtetur,& incaricari faciat, vt vulgo dr̃: &
notificet Curiæ cõpetenti, ꝙ curet tenere eũ
3 in tuto. reliqua vide apud Cumiã hic vbi cir-
ca hunc articulũ multas q̃ões deciſas habes,
ſed forma ꝓcedendi, vt condẽnetur fideiuſſ
for eſt, in n.10. & in n.12. habetur de termi-
4 no dando dierum octo ſecundum Ritum.
Adde, ꝙ ſi fideiuſſor ꝓmiſit infra menſem
p̄ſentare reũ ſine interpellatione elapſo mẽſe
5 non tenetur ex Dec. conſ. 2. in principio, &
Paul.de Caſt. ꝑ eum citatum Matt.in Rubr.
de fideiuſſorib.q.18.n.244.& Vrſill.ad Affl.
dec.130.n.10.Bertaz.conſ.550.n.29.& 36.
& hæc eſt vna opinio,ſed ꝯriam tenuerunt, ꝙ
6 videlicet elapſo termino ſtatim pęna cõmit-
titur ſine interpellatione, q̃a dies in hoc caſu
interpellat l. traiectitia, ff.de act. & obl. l.2.in
fi. C.de iure emphy.l.Magnam C.de ꝯſt. &
comm.

7 Comm. ſtipul. hanc qõnem facit Modernus Romanus lib.1.q.34.n.n.225.cum ſeq. & n. 135.qui dicit qñ mora ſit purgabilis,& ꝑ hac opinione magna eſt doctorũ auctoritas, ſed diſtingue,& ſaluus erit,ab oĩ errore: primo in iure cõi dicas primã opinionẽ eſſe verã in ca-
8 ſu,qñ adeſt dies incerta vbi requirit̃ interpellatio,& mora cõmittit̃ tex.ĩ l.ſi deceſſerit, rit. qui ſatiſd.coganr.& in l.ſi pęnam qñ dies leg. ced.cum ſimil. Ozaſc. dec. 48.n.8. Secundo
9 in iure Regni, ex quo hodie fideiuſſiones ſunt reſtrictæ cum clauſulis,& renũciationibus, ꝙ qñ eſt dies certa nõ requirit̃ interpellatio, nec vlla dat̃ moræ purgatio Capitu. Regni, & ibi Regnicolæ ſub ritu. de fideiuſſionibus Paul.de Caſt.in l.& ſi poſt tres,ff. ſi quis caute laſ. in l. ſi ita ſtipulatus eſſem 4. not. ff. de verb.obl.Grauetr.conſ.89. n.5. Pariſ.conſ.5. n.47.lib.4.& alij, quos prætermitto; vide Mart.
10 dec. Piſa.135. Affl.dec.130. Cachera. in dec. 48.& Gramm. dec.97.& Bellam.dec.353.de Franc.dec.320. Boer. dec.315. ꝯ quem tenet Mar.dec.357.p.2.Theſa.in dec.202.de Fráç. 208.& 344. liberat̃ ꝑterea fideiuſſor primo
11 progato termino creditori ſi eſt fideiuſſor ad certum tp̃s; Myſing.cent.6. obſer.53. Capp. Tholoſ.dec.181.Faber dec. 5.eo. tit. vbi habet̃, ꝙ fideiubens de iudicatũ ſoluendo ab arbitris non tenet̃ de eo, ꝙ eſt iudicatũ a iudici-
12 bus; item ſi fideiubear, q̃s quem ſiſtere facere ſi ſemel ſiſtere fecit liberat̃ Faber dec.24.eod. Affl. dec. 230. Item liberat̃ ſi fuerit ceptus in id, ꝙ a Titio deberi conſtabit ſi mortuo Titio liquidatum ſit debitũ,Affl.dec.34.vide Cam. Imper. in verſ. fideiuſſor.

Ad Capitulum LXVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſexageſimaoctaua.

1 CONCORDAT cum l. 1. C. de ſent. ꝑfec. Prætorij, & l.ſi quis Auth. quę ſupplicatio C.de precib. Imper. off. Graue eſt argumentũ,& ſtaturi maieſtas pura ſicuti ex mari flumina exeunt, & ad idem cuncta decurrunt,pariter oĩs iuriſdictio
2 ex Principe ad inferiores, & ab his ad illum, tãquã ad fontem,vel ad mare reuertunt̃. Ideo
3 ſi recepta fuga ad Regem, vel Proregem recurſit,non dñr fugitiui, & ideo mentem Cõſtitutionum, & Pragmaticarũ, ac etiam Capitulorum Regni obſeruant, qua illęſa remanẽte nulla ꝑfecto pęna incurrit̃, & conſequẽ-
4 ter fideiuſſor non dẽt, nec poteſt moleſtari ſi interceſſit de aliquem pſentando. Sed ſtaturũ condõnaliter loquit̃ videlicet ſi Regẽ,vel ma-
5 ius Tribunal de fuga ſua certiorẽ fecerit, ipſe fideiur. Cumia hic tangit multas qõnes videlicet,an bannitus talem recurſum habeat, & dicat̃ purgare bãnum, vel debeat redire ad
6 iudicem bannientem, & an talis fuga faciat iudicium contra reum? & alias ſimiles?

Sed aduerte, ꝙ hoc loco Cumia,n.10. in fine afficit cenſura quadã M. R. C. quod videlicet non legitime faciat,qñ in ea purgat̃ bannũ,& ꝑ eam fiunt litteræ iudici bannienti, vt
7 cancellet bannũ ſtante quia,in Magna Curia. Cõtumaciã purgauit ipſe Reus, mouet̃ Cumia, quia iura, & expenſæ banni debẽt ſolui iudici bannienti, & non Magnæ Curiæ, ſed parcat Cumia,qui parũ caſtigate loquit̃ de tãto Tribunali, ꝙ eſt caput oĩum in Regno, & tot,ac tãtis priuilegijs cumulatũ, vt ſupra diximus: Magna enim Curia ex eodẽ mẽr Cumia repſent at Regiã maieſtatẽ,in cap.43.nu.
8 15.& ſeqq.hodie enim in Regno Magna Curia ſuccedit in locũ Regis, vel Principis, vel Præfecti Prætorij l.1.C.de ſent. Præfect. Prętorij, l.ſi quis,Auth.quæ ſupplicatio C.de ꝑcibus Impe. offe. Spec. in tit. de ſupplicat. §. 1. & alia apud Cumiam, q̃ a ſnĩæ latæ ꝑ M.
9 R.C. & ſnĩæ datæ ꝑ Principem ipſam principantis maieſtatẽ repſentanr, vt ait Pet. de Greg.in tract.de iud.caul. feudal. q.50. verſ. tertio aduertendũ eſt,ꝙ ſunt iudices dati nomine ſacræ Maieſtatis loco totius ſacri Regij Conſilij,& ꝑ Reg. Alph. ſub tit. ꝑ locum tenent; eod.iudicio,nu.134. qui in pſenti quaſi oblitus tantæ dignitatis eandẽ Magnam Cu-
10 riã Carpit de iniuſtitia in pũctũ receptionis iurium banni,& expenſarũ cõpetũt.n. ipſi M. R. C. dicta iura,q̃ a corã eadẽ purgat̃ bannũ, & ipſa eſt Iudex,non prorſus incõpetens cum alijs Curijs inferioribus Regni; immo cõcurrit cũ iudicib⁹ ordinarijs locorũ; & hẽt ius ꝑ-
11 uentionis,ergo pariter recurſus cũ eadẽ ſit rõ, & Cumia loquit̃ ſine lege, & rõne, & potius ex intereſſe, ꝙ ipſe fortè paſſus fuit pluries. in Ciuitate Cataniæ cũ eſſet Iudex, cui ꝑ M.C. in caſu dicti recurſus expenſæ bãni nõ ſoluebãtur; meminerit ergo Cumia,ꝙ M.C.hẽt ꝑ-
12 dicta priuilegia, & dignitates, vt paſſim per hũc Ritũ apparet,& ideo ab hoc munere probari-

bandi me volo abſtinere, & vlteriora proſe-
13 quar, vide text. & not. ad eum in l. contra
pu.§.1.ff.de re iudic. & text. in l. fin.§. illud
ad finem C. de temp. app. qui non vult cui-
cunque licere ſuperiorem adire; ſed ampliſſi-
ma debet etiam in hoc facultas eſſe, cum fiat
l. permittente, & ſic pœnam non meretur l.
gracchus. C. de Adulter. Put. in ſuo de ſynd.
in verb. fuga col. fi. circa medium, & Afflict.
in conſt. clementiæ nu.8. rubr.4 lib.2. Vide
omninò Paullum Grillandum cuſt. 124. col.
4. de cautela; quæ debet fieri quando quis
vult ire ad Curiam Principis, vide text. l. qui
ſit fugitiuus, §. apud labeonem, & ibi docto-
res ff. de edic. Quod ſi erat carceratus punie-
14 tur de rupto carcere pęna leui ſecundum Io.
Baptiſtam de Caccialupis in ſuo trac. de de-
bit. ſuſpect. & fugit. in p.q. col.1.
15 Nota quòd, ſi aliquis iniuſte detinetur in
carcere à Capitaneo poterit autoritate pro-
pria fugere; nec tenetur in aliquo ſecundum,
Bart. & doctores in l. ius eius C. de probat.
Marſil. in ſing. 177. & per Iacobinum late in
l. ſi quis liberum num. 2. & 3. ff. de probat.

Ad Capitulum LXVIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeſſageſima nona.

1 CONCORDAT cũ notat. in auth. q
ſupplicatio C. vt lit. pendeat. & l.
ambiguitates C. de teſtam. ordin. &
cum notat. per Innoc. in cap. quoniã contra
de probat. vbi canoniſtæ communiter.
2 Punctus eſt, quòd fideiuſſor liberatur, &
eum liberare Curia tenetur, ſi velit præſenta-
re reum, & ſe eximere duobus cõcurrentibus
videlicet, ſi ſtetit per ſpatium ſex menſium
in fideiuſſione, etiam ſi in cauſa procedatur.
Aduerte, quòd ante dictum lapſum non
3 licet petere relaxationem prædictam, & alias
ſimiles quæſtiones, vide hìc ex Cumia.
4 Adde, quòd dictum Capitulum loquitur,
quando dictus fideiuſſor eſt ligatus ſub fide-
iuſſione legali cuius tantum, & dumtaxat eſt
ligare, & ab ea in d. tempore poteſt peti exẽ-
ptio, aliàs ſi eſſet defectuoſa, & manca vel
nulla non ligaret, nec cõſequenter ab ea eſſet
petenda dicta exemptio, quòd apparet ex eo
5 quia ſi fideiuſſio non fuit extẽſa, nec redacta
in actis non ligat, nec fideiuſſor ꝑ eam tene-
tur, etiam ſi extaret nota notarij Bald. conſ.
444. lib.1. Guid. Pap. deciſ. 221. nu. 6. Deci.
conſ. 11. num. 16. l. verbum erit ff. de verb. ſi-
gnif. l. 3. §. interdum ff. de itiner. actuq; pri-
uat l. fin. ff. de his, quib. vt indig. l. blanditus
ff. de fideiuſſ. & ibi doctores, Alex. lib. 2. cõſ.
34. Curt. iun. conſ. 36. num. 5. Gofred. conſ.
6 32. nu. 28. Grzad. conſ. 2. nume. 24. Ratio,
quia opus erat, vt in actis redigeretur eſt
ſecundum ſtylum, qui vim legis obtinet,
& quidquid contra ſtylum fit eſt nullum, vti
7 factum contra legem, & nihil dicitur actum
cum aliquid reſtabat agendum; & vno defi-
ciente totum deficit, eo magis q̃a fideiuſſio
non probatur ſine ſcriptura.
8 Sed contra, q̃a quando conſtat, quòd ex
errore Notarij nõ fuit redacta in actis poteſt
de mandato Iudicis fieri redigi in actis, ſi ta-
9 mẽ teſtaretur ex errore ſtipulatam fideiuſſio-
nem non deduxiſſe in regiſtro, quia, & ſi de
facto nõ fuerit ſcripta, de iure tamen dicitur
10 perfecta, & ſufficeret, quod ſit in archiuio;
non obſtat ſtylus, quia ꝑ æquipollens com-
pletur, non obſtat quod reſtabat agendum,
quia ex errore proceſſit, qui notarij error, in
iudicialibus non obſtat, nec vitiat. Immo ꝓ-
bato actu notarij cogitur corrigere errorem,
& ſcriptura non eſt de eſſentia actus, ſed tan-
11 tùm ad probãdum requiſita, & ſufficit quod
ſit probata Bald. in l. huiuſmodi. §. ſi ita ff. de
legat. 1. in authen. quæ ſupplicatio. C. vt lit.
pend. Innoc. in cap. quoniam contra, in fine
de probat. Ange. & Alex. in l. Ambiguitates,
C. de teſtam. ordina. Gloſſ. in l. 1. C. de iure
haſtæ fiſcalis lib. 10. Gloſſ. vlt. in d. cap. quo-
niam contra, vbi Abbas, Fely. & Dec. Con-
12 currit cum præſenti materia in caſu ſtipula-
tæ fideiuſſionis text. in l. iudicatum ſolui ff.
iudic. ſolui. quæ materia de iudicatum ſol-
uendo tres titulos habet videlicet de re iudi-
cata, de re defendenda, de dolo malo: nota q̃
fideiuſſor, nõ tenetur pro reo poſito in fuga,
culpa creditoris de Franch. deciſ. 344. par. 2.
13 nec tenentur forenſes hãc cautionem præſta-
re. gloſſ. q. 49. Itẽ non tenetur fideiuſſor ante
ſnĩam Marc. in deciſ. 1055. Item ſi actor ne-
gligens ſit menſibus quattuor affluxis, quia
14 tunc liberatur fideiuſſor de iure communi,
Franc. Marc. in deciſ. 518. Item nõ commit-
titur iſta ſtipulatio niſi cõcurrant ea, de q̃bus
Affl. dec. 182. & an qui fideiuſſit corã primo
iudice, teneatur in cauſa appellationis, & co-
ram

rā alio iudice vide Boer.ī dec.315.Marc.in dec. 252.877.p.1.& 357.p.2.Iaffr.dec.99.de Frāc. dec.208.310.& 344.p.2.Theſaur.dec.210.Papo.lib.10.tit.4.arreſt.2.& notandū ſaltē in ca-
5 ſu ſuo,ex dec.Boer.315.qđ nō tenet̄ ſi fideiuſſor eſt Cōſiliarius Curię,ſi Iudex,ſi Aduocat⁹, Itē nō tenet̄ reo ad mortē dānato Papo.lib.10 arreſt.7.& ꝑ perfecta huius rei cognitione, nota ꝙ ſnīa lata ꝯ principalē,mādat̄ executioni ꝯ fideiuſſorē abſq; nouo ꝓceſſu,Guid.Pap.ī dec. 26.Marc.ī d.dec.1055.Mago.in dec.92. Rot.
6 Luc. & abſq; excuſſionis prīcipalis Boer. dec. 277.Myſin.obſe.96.cēt.4. ſec⁹ eſt ī fideiuſſore niſi renūciet Balb.dec.136.limita ſi prima ſnīa eſſet nulla Franch. dec.404.& ꝗ differentia eſt
7 de hac fideiuſſione ī ciuilibus, & ī criminalib⁹ vide Papo.lib.10.tit.4.arreſt.1.nota vltimo,qđ ſoluēs dictā fideiuſſionē hēt executionē paratā ꝯ prīcipalē abſq.libello,Balb.ī dec.136.& 437

Ad Capitulum LXX. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima.

CONcordat cū vtroq. iure, vt in corpore obſeruationis eſt videre;ius cōe; & ius ſtatutariū veluti(ſub vna matre lege,cōtēta eius, vt potis eſt,qualitates accipiūt,& ſic queadmodū cōis lex Enciclopedia dr̄, ideſt plura continēs, ideſt circulus oīum ſciētiarū, vt Platonis eſt ſnīa ī dialog. de legibus; pari priuilegio ius ſtatutariū imitat̄ antiquitatē,de qua Virgilius
2 pluries ī carmine,& Homerus ī ſuo, qn̄ voluit ſignificare multiplicitatē actus, in bonū,dixit terq;,quaterq; beatū,ideſt beatiſſimū;ſic capitulū iſtud,ait qđ ſi q̄s obligatus eſt p̄ſentare aliquē toties,quoties,fuerit interpellatus iſta infinitas;ſeu indeterminatio p̄ſentationis determinat̄ tribus vicibus, durante inſtātia, & nō am-
3 plius,multę alię qōnes de inſtātia in criminalibus,qn̄ incipiat,vel nō incipiat,hoc loco habētur,quare inuigila, & ꝑ te vide optime lector; qō noſtra eſt,ꝗ corrigit hic ī multis Cumiā) ꝙ
4 capitulū Ferdinādi eſt declaratoriū p̄ſentis,ait, enim,ꝙ elapſo biēnio, a die p̄ſtitæ fideiuſſionis in antea numerādo,fideiuſſiones ī cauſis criminalib⁹ p̄ſtitæ sūt ceſſæ,irritę,& nullę,& fideiuſſores nō pnt̄ moleſtari,niſi cāę ꝑ q̄bus fuiſſent
5 fideiuſſiones p̄ſtitæ eēnt ī M.C.concluſæ,infra biēniū.Sed p̄ſens capitulū cōcludit,ꝙ obligat⁹ fideiuſſor toties,quoties p̄ſentare;præſentando tribus vicibus; liberatur, durante inſtantia.
6 Sed Cumia,vult hic nu.6.ꝙ dictus fideiuſſor nō tenet̄ p̄ſentare, ſi lapſa eſt inſtācia, & n.11. ait, ad ꝗſitū an ī Regno inſtātia in criminalib⁹ currere īcipiat à litis cōteſtatione;Rādet,ꝙ ſic, ſed ego ꝯriū teneo, ex multis primo, q̄a dictū capitulū Ferdinādi,ait, incipere inſtātiā à fideiuſſione p̄ſtita,fuit litigatū ī M.R.C. an ꝑ Capitulū Regni nouiter factū ꝑ qđ diſponit̄, qđ inſtātia eſt annalis,ex quo vr̄ dicēdū ꝙ fideiuſſiones sūt annales. Rn̄det̄,ꝙ nō,q̄a tp̄s hui⁹ ca-
8 pituli non eſt inſtantia,quæ incipit à litis cōteſtatione,ex vulg.leg.Properādū, C.de iud. ſed eſt quædā inſtantia ſeparata, vt eſt obtentū ꝑ fiſcū 10. Nouēbris 12.ind. 1553.in Mag.Cur.
9 Dubitaui ſemꝑ ſi in caſu elapſi biēnij requirat̄ ſnīa declaratoria, & vr̄ qđ nō,ex verb.nulli, irriti, caſſi, ipſo iure, e li pleggi non poſſano eſſere moleſtati,q̄a dictio ipſo iure, importat; ſine ope exceptionis; Gl.fi.cle.1.de reſcriptis,& ſine iudicis miniſterio Bar.in l.1.C.de cōpenſ. Bald.l.2.C.de inceſt.nup.Alex.l.1. ff.de his,q̄ not.infam.c.1.§.fi.de homic.ī 6.Bald.cōſ.491 lib.3.gl.in c.innotuit.de elec. in 6.& de illa dictione,irrita, & nulla, vt intelligat̄ ſine ſnīa, &
10 ſtāte illa vniuerſali,negatiua,ꝗ denegat potentiā, ibi nō poſſano eſſere moleſtati, vult Caid. cōſ.137.& iſta exceptio, tu nō hēs actionē; q̄a ſublata ēt ipſo iure; quouis pacto de nō opponendo non tollitur, Bald.in l.ex prædijs, C. de euict. Iaſ.conſ.7.lib.1.
11 Aduerte,ꝙ fideiuſſor in hoc c. tribus vicibus tantum durāte inſtātia pōt moleſtari,ſeu interpellari,& ꝑ Cap.Ferdin.elapſa dicta inſtantia, accuſatus, ipſo iure non pōt moleſtari.
12 Ex q̄bus tollit̄ oīmoda potētia moleſtię,ipſo iure,vt ꝯſtat ex dictis. Et ſic ī Regno noſtro nō militat doctr. Gabr. conſ.181.n.2.& Moderni Romani.lib.1.q.34.n.124.& n.108.q̄ volūt ꝙ ꝑ dictā clauſulā toties, quoties ēt elapſa inſtātia fideiuſſor teneatur p̄ſentare, ex quo nota,ꝙ hoc c.eſt fauorabile Regnicolis,& fideiuſſorib.
13 Corrigo iterū Cumiā,hic in n.2.in ver. ſec⁹ ē de iure cōi, vbi vult, ꝙ talis fideiuſſor pluries tenet̄ rep̄ſentare,ne dū bis,& ter,q̄a Bar.in l.4. ff.de cuſtod.reor.& Alex. in d.l. finita, & Affl. dec.130.Iaſ.in l.diuortio,§.qui colum.3.ff.ſol. matr.ꝯriū dūt.Sed vr̄ ꝯriari qualitas iſtius clau-
14 ſulę toties,quoties,ꝗ verba ſunt apta ad inducēda infinitatē,ꝑ Alex. poſt Ang.& alios ī l.ſi finita,ī prin.ff.de dā.in fe.ꝑ Hyp.de Marſ.ī ſep. rub.ff.de fideiuſſ.n.99.& n.102.cū ſeqq.& ī q. 15.plenius,Adde Alex.ī l.veluti §.ſe vox ff.de ede.& ī ꝯſ.145.vol.2.Ro.cōſ.15.ī vlt.q.ꝑ Ang. de Aret.ī ſuo tra.de malef.ī gl.ꝑ q̄b.Ant.fideiuſſit ſđ hęc limitant̄ ex ſupradictis ī nr̄o ſtatuto

Ad Capitulum LXXI. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſimaprima.

1 COncordat cū iure Canonico,vt ex citandis cōſtabit,& cū iure ciuili ī text.ī l.ſtuprū ff.

deadult. Materia eſt grauis & attentè notáda, iō
pacato aīo cūcta rimari nos oportet & q̄dem pri-
3 mo qđ cōmittētes ſtuprū cū raptu,& violentia pu-
niī pœna vltimi ſupplicij ſin aūt ſine raptu,& uio-
lētia relegaī p q̄nquenniū, ſed quātū ad accuſan-
dū eſt differētia, q̄a in ſtupro uoluntario ex parte
4 mulieris nō pōt pponi accuſatio, ſed p pſonas at-
tinentes, quaiū intereſt uſq. ad gradū Iuris ciuilis
uidelicet ſeptimū ī caſu uero ſtupri uiolēti pōt mu
5 lier ſtuprata accuſari, Cumia multas q̄ōnes ad id
adducit nō obliuiſcaris, q̄ inter reliquas notabiles
ponit, q̄ūo puniī rapiēs publicas meretrices uide
6 n.17. ſtuprata dī uolūtaria, q̄ infra octo dies nō re-
clamauit n.22. Tertio ſtupri accuſatio genericè q̄n
quēnio pſcribiī n.24. Quarto, vt incurraī pena hu
7 ius ſtatuti req̄riī copulatiue cōcurſus rapt⁹,& vio-
lētię,& vnus nō eſt ſatis n.29. Quinto famula ſtu-
8 prata ī domo dñi ī contumeliā Dñi dñus pōt accu
ſare n.31. Sexto praxis Regni circa hoc hodie regu
laī ex pragmatica, q̄ raptor violētus vilis ī triremi-
9 bus p decēniū, nobilis vero p tātūdē ſpatiū ī Caſt.
n.32. Aduerte differētiā deflorationis conatus, &
adhęſionis cū fractura,& pęna vtriuſq. n.38.39.&
10 40. Adde, q̄ ſola pſuaſio, vel epiſtola, vel cātilena
miſſa virgini nō facit incurrere pęnā ſtatuti, ſed dēt
eſſe cū effectu adhęſiuo corporis ad corpus. Grā.
11 dec.2.n.12.& ſeqq. ſicuti de venenante. Itē rap
tus copula nō ſecuta q̄ūo puniaī Gabr.cōſ.172, &
ſi rapta fuit honeſtè tractata Ang. & Marſ. C. de
rapt. Virg. Dec. cōſ.234. col.2. lib.2. & q̄ū nō co-
12 gnouit, q̄a non potuit Cumia præter ea, q̄ hic hēt, vi
de eūdē ſupra agētē de ſtupro. Itō carcerata mulier
cognita p cuſtodē, vel aliū ēt ſi ſit meretrix patiī
13 injuriā,& ea redūdat in principē cuius Cōſilio car-
ceris locus daī intuitionē, & purgamēta delicti,
Meno. de arbit. cēt.3. caſu 291.& caſ.292.& Cōſt.
Regni de violētia meretricib. Burſa cōſ.387. lib.4
14 Quid aūt dicendū in caſu deoſculationis in virgi
nē inuitā dici oporteat Affl. dec.276. Grā. cōſ.48.
15 Decia. lib.8.c.15. Clar. q.83. in verb. oſculū tenet,
q̄ eſt pęna arbitraria, & extraordinaria Menoc. de
arb. cēt.3. lib.2. caſ.287. Bertaz. cōſ.203. Vinc. de
16 Frāch. dec.333. Viu. dec.117. lib.1. etſi eſt in loco
publico creſcit pęna, quia maior igno minia; ī Re
gno Neapolitano eſt pęna capitalis. Aduerte ēt, q̄
17 aſcēdēs cū ſcalis alienā domū cā violētiæ inferēdæ
mulieri puniī ad mortē naturalem l. ſi quis non di-
cam rapere. C. de epiſc. & cler. Gram. dec.39. Li
18 cet iſta deciſio male audiuit in Italia teſte Clar. q.
68. verſ. aſcendēs,& Frāch. d. dec.333. Fontanell.
cōſ.97. lib.2. cū duob. ſeqq. Farin. q.20. n.39. lib.1
19 Poſtremo nota, q̄ duo teſtes deponētes de violētia
p̄ualent centū deponētibus de libera volūtate, De-
cia. lib.8.c.15.n.16. ſed iſta violētia in iuuene plu-

mitur ex cā libidinis, ſecus in veteri. Plot. in repet. l. ſi quā do
C. vnde vi n.48. vide Viu. in dec.299.& cū inceſtu cōiunctū
punitur capitaliter Faber. dec.1. de adult. & cū viri nō potēte
cōmiſſū pariter capitali pęna mulctatur Frāch. dec. 534. &
Faber. dec. 5. Gramm. dec. 22. dicit ad pęnam ſeptēnij ad
20 triremes Theſa. vero ad decē dec.148. & ſi ſit ſolū attētatū cū
viri nō petēte dico, q̄ triplici (videlicet triremiū; relegatio-
nis;) punitur & c. & exilij ſecūdū pſonę qualitatē Gui. Pap.
dec.555. Fab dec.3. vbi ſup. nūm aūt ſtuprata e dicto ſtetur
Faber dicit q̄ nō, dec. ſi. vbi ſup. Boer. dec.299. Theſa. dec.3.
concl.6. an vidua cōmittēs ſtuprū infra annū luctus amittat
21 dotē ī ñdeo affirmatiuè, cū Cach. i dec.77.& an ſtuprator rela
xari poſſit ſub fideiuſſione dico q̄ nō, Rot. Auen. dec.22. &
in cā ſtupra quis dicatur Index cōpetens decidit Frāc. Marc.
22 in dec.2. p 1.& an mulier ſtuprata gaudeat bñficio virginis ī
electione fori cōtra ſtuprantē decidit affirmatiuè Frāch. dec.
599.& ad materiā vide Theſau. in d. dec.3 et vltra vide Mat-
23 the. ſing.99 & 100. nota q̄ ex textu noſtro requiritur q̄ ſtupra-
ta ſit capta & trāslata de loco ad locū alias nō tenetur hac pę
na, vt late p Hyp. de Marſ. in ſing.65.& ī repet. l. vnica n.12.
24 C. de rapt. virg. cum concordant. de quib. per eum late Ale-
xand. conſ.1. lib.3. licet alia tractet.

Ad Capitulum LXXII. eiuſque Commentarium
obſeruatio ſeptuageſima ſecunda.

COncordat cū iure canonico cū infra notādis, & cū iure
1 ciuili in tex. in l. Auxiliū infra citāda, hic eo Agitur de
adulterio, eiuſq; pęnis antiquis, & modernis ſecūdū diuerſa
2 iura, & q̄ā caſus erit q̄ de adulterijs q̄ō eſt, hūc recurre, &
quidem multos circa id genus delicti deciſos reperies caſus.
3 Sed adde q̄ adulteriū eſt atrox crimē l. auxiliū, §. in delictis
ff. de minori. q̄ritur an adulteri reperti in fragāti ſe poſſēt de-
fendere ſi ſint poſiti in diſcrimine vitę, pars affirmatiua eſt, q̄
pſit ſe tueri q̄a poſitus in tali diſcrimine iura fauēt, ſed cōtra,
quia ſi occidūt eſſ. ndēe nō euadūt pęnā homicidij, q̄a iā ſe
4 expoſuerūt huic periculo agēdo rē illicitā cū iniuria grauiſ-
ſima, Bar. ſollēniter in l. ſi fideiuſſor §. ſi neceſſario ff. qui ſa-
tiſdar. cogant. & c. imputari, extra de fide inſtru. Ball. lib. 3.
de lit. diſpenſ. caſ. 1. n.145.& 148.
5 Sed q̄ro. an procurantes adulteriū puniātur ſicuti adulteri
in effectu adulterij adinuenti? dic q̄ non; q̄ā in hoc delicto
non punitur affectus tex. in l. 1. in prin. ff. de extraord. cri-
min. Ball. lib. 4. de quæſt. & torment. 1. nu 28 ad 38. Hæc
materia per Cumiā hic ſuppletur, ideo ego reticeo plura di-
cere; addo tñ tex. in auth. ſed hodie C. de adulterijs. & nota, q̄
hodie pœnę ſunt mutatæ, olim enim adulterijs fuit capitale
6 crimen; de iure Codicis, hodie enim virgis mulier ceditur,
& detruditur in monaſtrium, vide Boer. dec. 297. num. 12.
vide Faber. dec. 2. eod. tit. Lud. Apiguer. dec. 92. Monter.
dec.13. ſub n. 43. ſed in Regno habemus Conſt. Legum A-
ſperitate, ad quam vide Gramm. dec.13.
7 Quęro q̄bus perſonis cōpetit ius accuſādi ī caſu
adulterij? Rñdeo ex tex. in l. q̄uis l. 2. C. ad l. Iuliā
de adulterijs, & primo loco ē Maritus, & cæteri ibi
8 enumerati, ſed adde, q̄ nō ſolū patri, & fratri mu-
lieris, ſed ēt e⁹ ſocero, & cognato, & ſic patri, & fra
tri ipſi⁹ viri id cōuenit ita Frāch. ī dec.94. q̄ro quātū
9 t pis de iure dēr viro ad accuſādū? & dico q̄ daī q̄n
quēniū q̄ dēt eſſe cōtinuū vt habeī ī dec. Rot. Lyp-
10 ſiēs.39. ſed q̄ dē nota textū ī l. iure mariti, C. eo. tit.
infra ſexagita dies valles dēt accuſare; Marc. in dec.
11 742. p.2. q̄ro pterea, an ius accuſādi cōpetat vxori
cōtra maritū? & dico, q̄ ſaltē quantum ad thori ſe-
parationem licet, tñ nō ita quantū ad pęnā infligen
12 dam, quod nota ad textum l. 1. C. eo. tit. vide Api
guer. dec.94. ſed an adulteriū mutua cōpēſatione
tolla

tollatur, Viui. in dec. 490. dicit, q ſic, ſed an adulteriũ cum in ceſtu ſit mixti fori, ita vt ſit locus præuentioni? dico, q ſic ex Marc. dec. 152. p. 2. an adulter poſſit legare in teſtamẽto adulteræ? & de hoc Capp. Thol. dicit, q ſic,
13 in dec. 141. an copulam carnis cum fœmina habens eã credendo celebrẽ, ſi illa reperiatur nupta debeat puniri vti adulter? Reſpõdeo, quòd nõ, cum Gram. in dec. 169. quæro etiã an mulier ꝑpter adulterium amittat eã dotem, quã non habet in ſua libera voluntate? Reſpondeo negatiuè cũ Apiguer. in dec. 93.
14 & an mulier amittat dotem, qñ maritus hẽt concubinã. Reſpondeo negatiuè cũ Viui. in dec. 357. item quæro an per oſculum cõmittatur, vt deperdatur dos? Reſpõdeo nagatiuè cũ deciſione Treuiſana 46. & an amittat ipſa mulier antephatũ, reſpondeo negatiuè,
15 cũ D. Maſtrill. dec. 57. quæ oĩa valent pro limitationibus omnium iurium loquentium de amiſſione dotis præſertim in tex. cap. quia plerũque, extra de donat. inter virũ, & vxorẽ, quem text. limita etiam ex dictis ꝑ Boer. deciſ. 338. quomodo probetur adulterium vide dec. 41. & Triuiſ. dec. 21. p. 2. Cappell. Thol. in dec. 309.
16 Poſtremo ꝓ abſoluta huius rei cognitione videre volo, quibus caſibus, & q̃bus perſonis liceat occidere depræhensã in adulterio, pro quo ſuppone text. in l. Gracchus. C. de adulter. & ex conſtit. Regni noſtri, quæ incipit ſi maritus, & ſucceſſiue; quæro an liceat marito vxorẽ in adulterio deprehenſam occidere? amplia hoc, vt pariter liceat eam accuſare, ſi nõ vult occidere Apiguer. d. dec. 94. ampliat hoc Garzar. in deciſ. 27. vt ẽt liceat marito alijs demandare de occidenda vxore? ſed Triuiſ. dec. 22. p. 2. hoc dictum li-
18 mitando dicit non licere, viro hoc facere ſi ſecum ducat plures ſocios ad occidendum vxorem repertam in adulterio? an maritus occidendo vxorem lucretur dotem? decidit negatiuè Lanfranch. in deciſ. 678. p. 4. vide de Ponte in deciſ. 34.
19 Nota etiam quod interpretatio huius capituli fuit neceſſaria, quia ſtatutum loquens de torquendo adultero non hebet locum in adultera, & quòd iſta declaratio fuerit iuridica tenet latè Hypp. de Marſil. in l. ſi quis viduam, nu. 4. ad nu. fin. de quæſt.

Ad Capitulum LXXIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima tertia.

1 CONCORDAT cum text. in l. properãdum. §. ſiue autem, C. de iudic. materia eſt expẽſarum, quæ eodem modo ſe habet in criminalibus ſicut in ciui-
1 libus præterquam, quòd ſi proſecutio ſit ad
2 inſtantiam fiſci: agitur etiam de aſſiſtentia fiſci, & de officio iudicis, qui ex eo, quòd neceſſario agunt non tenentur ad expenſas, q a non faciunt ad calumniandum, ſicut, vt plurimum partes, quæ eorum iura ſciunt, & tamen pertinaciter agunt; quantum ad expenſas vide Caſtill. dec. 86. per totam.
3 Sed adde, quòd ad fiſcum quòd in Regno fiſco non acquiritur ius commiſſo delicto ſine incorporatione. Boſſ. in tit. de bono. public. num. 81. Picus in repet. leg. poſt contractum ff. de donat. & ex cõſtit. Regni Grandis. Sed aduerte, quòd quãdo ſtatutum diceret, quòd a die delicti bona, publicentur, & non poſſunt alienari, & ſi alienantur, reuocantur Ægid. Boſſ. de bonor. publicatione. nu. 44. & 76. & reliqua prætermitto, quia aliàs dixero alibi; pro materia expenſarum hùc re-
4 currere non pigeat apud Cumiam fere in omni caſu; proq. materia expenſarum vide Theſaur. deciſ. 67. ſenat. pedem. de hoc diſtinguente, & quo loci ſint ſoluendæ expenſæ, & an in loco iudicij? Vide Caputaquenſ. deciſ. 342. par. 1. & an debeant ſolui cauſa prorſus determinata, necne? & reſpondet affirmatiue Caputaquenſ. deciſ. 341. ead. p. 1. & an expenſæ ſint reficiendæ data prorſus nullitate? affirmat Afflictus in deciſ. 70.
5 & num etiam ſint reficiendæ in mutatione iudicij? affirmat Cardin. Pute. in deciſ. 374. par. 2. & an per liti cedentem ſint ſoluendæ?
6 affirmat Cappell. Tholoſ. in deciſ. 17. & an debeantur, ſi ſint ante reperta inſtrumenta facta? diſtinguit Theſaur. in deciſ. 73. & an reficiantur facta per partes tranſactione de lite principali? affirmat Myſing. cent. 4. obſeruat. 48. & an debeantur ꝑ eum cuius facto eſt inſtantia perempta, affirmat Flamin. Cart. in Rot. Gen. 24. an expenſę Aduocato-
7 rũ, & Procuratorũ; qui gratis ſeruierunt peti poſſint? præcipue ſi remittuntur animo remunerandi, & ſic Reſpõdet affirmatiuè Rot. deciſ. 38. in tit. de ſenten. & re iudic. in antiq.

alias autem reſpondet negatiuè ſi nõ remit-
tunſ animo remunerandi,an expenſæ atten-
tatorũ taxari poſſunt antequã pronuncietur
in cauſa principali? decisũ affirmatiuè, Rot.
dec.37.affirmat eodẽ tit. an actor ſubcũbens
9 de iure cõmuni sẽper ſit condẽnandus in ex-
pẽſis reſpõdet affirmatiue Gram. in dec.83.
Sed etſi victus iuſtã habeat causã litigãdi
an condemnetur in expenſis affirmat Polid.
Rip.in obſeruat.62.ſed hodie in Regno Si-
10 ciliæ neſcio quomodo circa hoc cæcutiãt iu-
dices ,ſed ipſi videant , qui ẽt ſine diſcrimine
ſemper ex ore perſtant expenſis hinc inde, &
ſic temerarij litigatores veluti impunitate
audaciores facti lites iniuſtas ſemper exqui-
rũt, ſalua sẽper bonorũ reuerẽtia, an abſens,
ſiue actor,ſiue reus sẽper ſit condẽnandus in
expenſis? & Myſing.cent.4.obſeru.67.affir-
mat ita decisũ , & an expenſarũ condẽnatio
11 ſiat propter mendacium? affirmatiua eſt de-
ciſio Affl. 126. an ſi pretermittatur in iudicio
poſſeſſorio poterit repeti in petitorio? deciſio
eſt negatiua Rot.in decis.40.in tit.de ſent.&
re iudic.in antiquis,& ea condẽnatione non
facta in ſnĩa,vtrũ cenſeatur victus ab expẽſis
abſolutus? deciſum negatiuè,Flamin. Cart.
in dec.28. & an expenſarũ condẽnatio facta
12 contra plures intelligatur, vt vnuſquiſque ꝓ
rata teneatur, deciſum affirmatiuè. Idẽ Car-
tarius in dec. 28. & Caputaquenſ. in d.dec.
343. p. 1. & quid? ſi expenſæ debeantur pro
rata victoriæ? decisũ negatiue, idẽ Cartar.
dec.57.Boer. autẽ in dec.74. dicit, ꝙ reus in
quibus ſubcubuit,& ſi in aliquibus abſolua-
13 tur,condẽnari debet in expẽſis , & iudex dẽt
victũ in expenſis ẽt condemnare ẽt ſi ex offi-
cio ꝓcedat,Creſcent.dec.1.vt lit.pend. pre-
terea quæro an obtinens in ſuſlationẽ ſpiri-
tus inſtantiæ cauſæ,debeat in expenſis cogi?
14 eſt deciſio affirmans 92. Grãm.& deciſio Ve-
neta 62.p.1.Triuiſ.an Aduocatus,& Procu-
rator in cauſa propria licite expenſas a victo
poſtulet? decisũ eſt negatiue in Rot.451. in
tit.de ſent.& re iudic. in antiquis, & Myſin.
cent.1.obſer.2. an expenſæ litis ſint iudican-
dę in decretis alimentorũ,vide Caputaquẽſ.
15 in dec.309.p.1.quęro ẽt hìc an in credito ex-
penſarũ fieri poſſit miſſio in poſſeſſionẽ, & di
co ꝙ non ſecundũ Franc.Marc.dec.391.vlti-
mo q̃ro an fiſcus aliquẽ indebitè moleſtans
veniat in expenſis, dãnis, & intereſſe condẽ-
nandus? & quidẽ fuit affirmatiuè deciſum

apud Viui. in dec. 479. ſed in Regno noſtro
hodie inoleuit, practica , quòd inter fiſcum,
& priuatũ nulla habetur ratio expenſarum.

Ad Capitulum LXXIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima quarta.

1 CONCORDAT multipliciter cũ iu-
re canonico, & ciuili de quibus in
corpore obſeruationis dicã, ne idẽ
pluries proponere cogat.
2 Obſerua in textu ea,quæ dicunſ,& primo,
ꝙ qñ delictum eſt notoriũ notorietate facti,
aut quia accuſatus eſt confeſſus, aut iudicia-
rijs compulſibus conuictus,procediſ ad exe-
cutionẽ ſnĩæ condemnatoriæ. Idẽ dicere nõ
audeo in delicto notorio notorietate iuris.
3 Secũdo dico,ꝙ in delicto notorio ; aut accu-
ſatus ſit confeſſus & conuictus,vel non con-
uictus nec confeſſus ante cõcluſum in cauſa
debẽt iuridici examinare delinquentẽ an ha-
beat defenſiones necne? Tertio ſi,ait,reus ſe
habere defenſiones alias præter deductas in
4 proceſſu reſtituitur, & poſt reſtitutionẽ præ-
dictã ſi fuerit condẽnatus executio ſit; & in
cauſis criminalibus in M.R.C.non admittiſ
appellatio,ſicuti in cauſis ciuilibus. Quarto
Iudices dictæ M.R.C.in cauſis vbi imponiſ
pœna mortis non procedunt ad ſnĩam reo
exiſtente non confeſſo,nec cõuicto,ſed prius
facta relatione ex proceſſu bene viſo, & pon-
derato per tres ſaltem ex dictis iudicibus.
5 Aduerte,quòd notorium debet eſſe iudici,
vt iudici ſecundum acta , & probata ex pro-
ceſſu,non autẽ extraiudicialiter ſm cõmun.
opin. Cumia hìc nu.12.& ſeqq.vbi multa de
notorio;an autẽ in iſto notorio requiraſ pro-
batio contraria,ſunt opiniones, ſed dic cum
noſtro Cumia hìc num. 16.
6 Aduerte etiam,ꝙ probatio requiri videtur
nõ ad ſubſtantiã facti probandi ; ſed ad per-
petuam ꝓbationẽ faciendã ſicuti dr̃ de ſcri-
ptura in cõtractu inter viuos,quæ quandoq.
ad ſubſtantiam,& quãdoque ad probationẽ
interuenit,Cumia hìc nu. 18. 19. & ſeqq.
7 Itẽ conuictus,& confeſſus non põt appel-
lare a ſnĩa condẽnatoria,& debet copulatiue
concurrere vt ſit conuictus , & confeſſus, di-
ctus Cumia hìc nu.21. ꝙ intellige quantũ ad
appellandũ tantùm,non autẽ quantũ ad cõ-
8 demnandum; nã ex dictis ſupra ſatis eſt alter

vtrum

utrum,ut condemnetur reus uide Capic. &
ad eum Maſullum dec.69.n.16. Menoch. de
arbi.lib. 2.ca.166 Gram.dec.31.n.fi.& dec.
36.nu.38. Lanfranch. Balb.dec.51. Crauet.
conſ.1.pro geneio nu.224. Cappel. Thol.q.
199.in add. Rot. Gen. dec.146.n.fi. Grauet.
conſ.248.n.6.& Verall.deciſ.325.p.1.nu.7.
Abb.conſ.12.p.2. Grauett.conſ.120. Bar.in
9 leg.5. C. de naufrag. lib.10. Capic. dec.54.
nu.fin. Ioſeph. Lud.dec. Peruſ.67.nu.19.ſed
hoc notorium dēt proponi, allegari, & pro-
bari, Rot.dec.2.alias.7. de appellat. in nouis
Capyc.d.dec.69.n.16. Guid.Pap.q.221.n.
4.Balb.dec.238. Natt.conſ.275. Abb.conſ.
72.p.2.notorium aliud eſt facti permanētis,
vt cicatrix, aliud tranſeuntis, vt publica vo-
calis iniuria, quod indiget ꝓbatione Capic.
dec.124.nu.7.& Myſing.obſeruat.3.cent.6.
nu.6.cap.3.extra de teſtib.cogen.& cap.tua
10 nos.8.extra de cohabitat.cleric.notoria nul-
la finguntur, quæ non ſunt, & ideo inoleuit
cautela, vt Iudex pronunciet factum de quo
agitur eſſe notoriũ; Gram.deciſ.64.nu.12.&
11 Capic.dec.124. n.7. Hēric. Boer. in ſuis ſing.
differt notoriũ a manifeſto, quia hoc vltimũ
ſemper probatur; Guid.ſing.413. Bartol. in
auth.qui ſemel n.16. C.quomodo, & qñ iu-
dex,& in l.ciues 11.C. de appell. ignorantia
notarij nō præſumitur ēt in facto alieno Ca
pic.dec.69.n.15.

Adde, quòd hoc ſtatutum tollit appella-
12 tionem, tunc quæro, an huiuſmodi capitulũ
videatur iuſtũ? & prima facie apparet ꝙ nō,
ex eo quia negat appellationē, quęro hic Ri-
tus locũ ne habeat in ſnĩa definitiua, an ēt in
interlocutoria? vide Capyc.in dec. 144. vbi
meminit de iſto caſu, an poſſit dici nulla vi-
de ꝑ Franc.de Curte conſ.59.in 9. col. verſ.
13 licet ēt decretũ. Adde Ang. in l.eos C.de ap-
pellat. vbi dicit, ꝙ qñ ſtatutũ prohibet appel-
lationēm intelligitur ſublatus modus, & oĩs
regreſſus cōtra ſnĩam adde Hypp.de Marſil.
ſing.289. limita ꝑ Hipp.de Marſil.in cōſ.81.
in vltimo dubio ad materiã vide Bald. in l. ſi
ex cã §.nunc videndũ.ff.de minorib.& ſuper
14 ſtatutis ĩ verbo appellare in fine, & in l. ictus
ff.de infam. vide Ang.de Malefic. in gl.fi. in
5. col. & ibi ꝑ apoſtillãtes cũ concordãtibus
15 de qbus infra, an ēt tollat querelã, vide gl.&
doctores in cap. querelam de Procurat. an
habeat ſupplicationem vide Capyc. vbi ſu-
pra num.3.

Ad Capitulum LXXV. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima quinta.

1 EST ſingulare, in hoc capite ſub prohi-
bitione, eiuſque prætextu præter prin-
cipalem pœnam contra apportantes
arma euntes ad mōtes Barcarũ: habetur ma-
teria ꝓhibitionis apportandi, & trãſportan-
di ad hoſtes, & barbaros arma; exēplã armo-
rũ oĩs generis naues, tormēta bellica, res co-
meſtibiles, equos, pecunias, & tranſgreſſores
2 grauiter puniuntur Cumia n.4.& ſeq.& nu.
9.ꝙ eſt omni iure ꝓhibitũ. Adde Boer.deciſ.
178. Rebuff. in ſuis comentarijs tom. 2. tit.
de mercatur.art.vlt.glo.1.nu.27.
3 Sed ſi mercator faciat contra ꝓhibitionē,
& incurrat pœnã debet ne decapitari, an ſu-
ſpēdi reſpōdeo, ꝙ mercatura in partibus vbi
exercetur a nobilibus conſuetudo mercandi
non maculat nobilitatē; in partibus vero vbi
nobiles nō exercent mercaturã ſuſpenduntur,
ꝓ quo aduerte, ꝙ ex Caball. milleloq. 794.
nobilis exercens mercaturã perdit nobilitatē
quãdiu eã exercet, Rebuff. oĩno videndus in
ſuis comm. tract.de mercator. minut. vendi-
tio.num.21.fol.458.tom.2.vide ēt Marant.
in ſuo ſpecul.p.4.diſtinc.9.iud.n.56. quinq;
4 requiſita concurrere debent ad hoc, vt quis
dicatur mercator Rebuff. in ſuis cōm. vbi ſu-
pra fol. 457. & mercator non dr ꝙ vno actu
mercaturæ exercet Bart.de legat.1.l.63. Sed
quomodo ꝓbetur nobilitas uide Guid. Pap.
5 dec 387. item an nobiles ꝓprijs manibus in
ſuis poſſeſſionibus operantes amittant nobi-
litatem deciſum negatiue, idem Guid. Pap.
in deciſ.41. & 392. & an ſint nobiles merca-
6 torum exercentes deciſum affirmat. Idem
Guid. Pap. deciſ.391. & 196. ſed quid ſi illã
per alios exerceant, an etiam amittant nobi
litatem negat Myſing. cent. 6. obſeruation.
54.& incidenter quæro an nobiles, qui Pro-
curatoris officium exercent nobilitatē amit-
7 tant deciſum affirmatiue. Idem Guid. deciſ.
88. quòd mihi uidetur durum. Item num
baſtardi ſint nobiles deciſum negatiue. Idē
in deciſ.580.& an nobili ſit ignominioſa pę-
na imponenda? deciſum negatiue Grãmm.
8 deciſ.32.ad caſum huius ſtatuti uide Boer.
deciſ.178.in puncto totius materiæ.

Ad Capitulum LXXVI. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima ſeſta.

De modo procedendi in cauſis ordinarijs ſuper Rubrica, & Capitulis.

1 CONCORDAT cum Cap. cæterum de iudicijs, & cum doctrina feudali præſertim in cap. Imperialem §. interdum de prohibita feudi alienat. per Fri-
2 dericum, & alibi, vt infra. Cumia hoc loco arguit contra Rubricam, & condentes ipſius Ritus nu. 1. & ſeqq. & nu. 13. & ſeqq. & agit de cauſa vnde dicatur, & in quo ea cauſa ab inſtãtia, & à iudicio, & à lite differat, & quid ſit vnaquæq; eorum oſtendit nu. 5. 6. & 7. & ſeqq. & in præſenti capitulo, ait, fuſe ſatis, vt
3 videre eſt, de feudis, eorũmque natura, & diuiſionibus de quibus nos in noſtro ſpeciali tractatu, ac de tela iudiciaria, de que feudalis cauſæ terminorum omnium duplicatione, de quo nos ſupra vbi de terminis omnium Curiarũ Regni peregimus, & de multis articulis connexis cauſis feudalibus, ita, quòd quando occaſio fert vide Cumiam, hìc qui
4 ſatis tractat longiuſculè, quàm natura interpretationis ſtatutariæ patiatur, ſed hoc ei cõdonetur ob copiam doctrinæ, quæ in eo redundabat; agit de feudis vſque ad num. 82. circiter, inde verò agit de publicatione; de
5 continua, de reſtitutione cauſæ primæ, & c. de termino ad reprobandum vſque ad nu. 124. exinde de concluſione cauſæ, eiuſq; expeditione, ac de collectione ſcripturarum, & omnia ferè, quæ circa præmiſſa contingere poſſunt in hoc præſenti commentario repe-
6 ries, quare magni facias, & legere eum non pigeat.

7 Sed adde, quòd duæ ſunt opiniones, an cauſa feudalis dicatur quoquomodo tangat feudum. Petr. de Greg. de iud. cauſar. feud. q. 5. qui allegat Panor. & Doctores magis communiter in cap. cæterùm de iudic. ſiue
8 cõtrariam opinionem, quòd dicatur feudalis, quando vnus ex litigatoribus pro actione, vel exceptione fundata ad legẽ feudi recurrere debet, de quo per Bald. in cap. Imperialem §. interdum de prohibita feudi alienatione, per Frideric. & in §. de qua controuerſia, de pace Conſtantiæ; Felyn. & Aretin. in d. cap. cæterum 8. col. & Petr. de Greg. vbi ſupra quæſt. 1. Milaniſ. deciſ. 6. lib. 1. & deciſio moderna Caſtill. 15. per totum.

Ex quibus aduerte, quòd ius, quòd perci-
9 pitur in feudo dicitur feudale, & quod opinio illa, quam tenet Cumia hic, quòd cauſa feudalis eſt, vtcunque per eam tangatur feudũ eſt probabilior, & verior iſta, quòd cauſa feudalis dicitur, quãdo actor, aut reus in iudicio in lege feudi debet ſe fundare, ex quo quando agitur, vt poſſeſſio manuteneatur
10 alicuius iurit, pro vaſſallis, vel prohibendo contra vaſſallos per dominos cauſa feudalis eſt, & ita fuit deciſum in cauſa Baronis Petrinei contra Illuſtriſſimum de Gambacurta Marchionem terræ Mottæ, die 11. Martij 1608. & reuocata fuit per Conſiſtorium Sacræ Regiæ Conſcientiæ contra ſententiam M. R. C. & ita paſſim practicatur hodie per Tribunalia.

11 Adde pro toto complexu ipſius textus, & nota, quòd in criminalibus proceditur ad inſtar ciuilium, vbi nõ eſt in contrarium diſpoſitum per textum in l. habenſem, ff. de pœnis, fallit, vt per Hypp. de Marſil. in ſing. ſuo 437. & in ſua pract. crim. §. expedita nu. 63. cum ſeq. col. adde leg. mulier la prima, & ibi Alex. in vltim. not. adde Lãfranch. in repet. c. quoniam contra de probat. §. teſtium nu. 83. & cap. licet dilectus de reſtitu. & Capic. deciſ. 62. adde, quòd ſi poſt concluſum admittuntur articuli, tacite videtur reuocata
12 concluſio, vt per Afflict. plene deciſ. 115. & adde, quòd ſi cõcluſo proceſſu iudex admitteret ad probandum aliquid, tunc eſſet reuocata concluſio, vt dictum; ſed hoc intellige,
13 ſi pars probauerit; ſed ſi non probabit, habetur, ac ſi nihil eſſet actum, & remanet concluſio, vt late per Afflict. in cõſtit. inter multas notabil. q. nu. 83. lib. 1. in quantum verò, quòd dicitur, quòd eſt communis terminus vtriq; parti, vide Hypp. de Marſil. ſing. 168. quia iudex poteſt refrenare numerum teſtiũ, l. 1. §. quamquàm ff. de reſtit. & cap. cum cã extra eodem tit. vide Alex. in addit. Bartol.
14 in l. 3. C. de naufrag. lib. 11. adde præterea, q ſi pars petit à Iudice dilationem cauſæ differendi iudicium, iudex debet adhibere cautelas, de quibus p Thom. Ferrar. in cautel. ſua 46. & notatur in cap. ſtatutum §. penult. de reſcript. in 6. & per Doctores in cap. conſtitutus de fideiuſſoribus. Adde præterea, quòd

ſi

ſi eſt conceſſa dilatio reo, etiã eo renuncian-
te, poterit actor ea vti, & econtra, vt per Bar.
& doctores in l. ſi arrogator præcipuè ibi per
Iaſonem antepenult. col. verſ. exemplo ff. de
adoptionibus, & Doctor. in l. Perendæ, C.
de tempor. integr reſt. vide etiam Iaſ. in l. ſi.
col. 2. in ſi. verſ. ſecũdo iſta l. facit ff. de pact.
Felyn. in cap. ſi diligenti, in 2. correlar. 7.
fallent. de for. competent. adde etiam obſer-
uãdam doctrinam, quòd in materia teſtium
ſi illi ſint repulſati, & reprobati habentur, ac
ſi nihil dixiſſent, arg. l. ſi prætor. §. Marcellus
ff. de iudicijs, ſecundum Andream de Iſern.
& ibi notat, per Afflict. latius de hoc agente
in cõſtitutione vſurariorum col. 6. circa finẽ
rubr. 6. lib. 1. ex quibus habes notabiliter,
17 quid operetur iſta repulſa, ſeu reprobatio te-
ſtium; Adde, quòd terminus reprobatorius
eſt odioſus, & currit ad horas, & momenta,
vt conſuluit Barbat. in conſ. 352. & ita deci-
ſum in M. R. C. cum illis de præſcimone; &
18 his de terzo. ann. 1543. de menſe Auguſti, &
in ſequenti ann. de menſe Septẽbris. Adde,
& quære an poſt concluſum poſſint præſen-
tari ſcripturæ, & ſuper illis alios recipi teſtes
ſi opus ſit vide Afflict. dec. 271. cũ ſequenti,
19 quia iudicia ciuilia, & criminalia pari paſſu
ambulant regulariter, vt in inſt. de iudi-
cijs, in princ. & de probationibus, & termino
vltra marino vide text. in l. 1. C. de dilatio-
nib. per ſcribentes, & Canoniſtas in cap. pe-
nult. de reſtitut. hùc facit, cap. 67. Regis Ca-
roli, & cap. 7. Regis Petri, vbi de reſtitutio-
20 nibus fuſe ſatis. Adde etiam notata per Ia-
cobinum in l. interdum, in 1. & 2. notab. ff.
de iudic. vbi habes de illo, qui dicit ſe habe-
re teſtes vltra mare, poſt Angel. & Panorm.

Ad Capitulum LXXVII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima ſeptima.

1 CONCORDAT cum cap. Abbate
ſanè de re iudicata in 6. & cum no-
tat. in text. l. ſi mater. §. eundem ff.
de execut. rei iudicat. & cum alijs hic infra
notatis. Hoc capitulum his concluſionib. di-
2 ſtinguitur primo videlicet, quòd dicta ſupe-
rius complicantur cum his inferiorib. hoc
loco expreſſis, quòd in cauſis ciuilibus poſt
aperta puncta (nimirum quando Iudex re-
3 citato pceſſu dubia elicerat ſuper qbus cauſę
patronos pro vtraque parte ad allegandum
expectat, ad effectum, vt iudex inſtructus vi-
deatur in cauſa.)
4 Non dantur reſtitutiones perſonis nõ re-
ſtituibilibus, reſtituibilibus autem ſic.
5 Secundo in caſu concurſus nõ reſtituibi-
lium cũ reſtituibilibus puta eccleſiarum; pu-
pillorum, viduarum, & virginũ, & his ſimi-
lium tunc ſi cauſa eſt diuidua reſtitutio con-
ceſſa perſonis reſtituibilibus non prodeſt nõ
6 pariter priuilegiatis; ſin autem cauſa eſt in-
diuidua reſtitutio prodeſt omnibus, forſitan
quia priuilegium hoc magis eſt cauſæ; quàm
perſonarum, licet vtraſque reſpiciat.
7 Ex quo textu habetur correlatiuè decla-
ratio, quòd perſonis reſtituibilibus reſtitu-
tiones tantùm cõceduntur & illis etiam qui
cum eis in iudicio; aut inſtantia, liteque ci-
8 uili cõcurrunt; dũmodo cauſa ſit indiuidua.
9 Nec prætereas Cumiã hìc, quia pro ma-
teria reſtitutionis in integrum in cauſis ciui-
libus omnia ferè tangit, & breuiter in aperto
reponit, etiam cauſarum feudalium.
10 Quòd ſi vtraque pars litigans eſt reſtitui-
bilis, vt eccleſia, & eccleſia; vidua cũ vidua,
pupillus, minor cum minore, & his ſimilia,
tunc conceduntur quattuor ordinariæ reſti-
tutiones, & quattuor extraordinariæ ſine
cauſæ cognitione, & duæ cum cauſæ cogni-
tione, & ſic decem habentur reſtitutiones in
hoc caſu. Cumia hic nu. 13. & ſeq. & dicta
11 per eum, ac limitationes a nu. 17. ad 24. in-
cluſiue, ſed de notata cauſa, & non relata, &
quando oporteat, quòd ſit votata, & relata
ſimul, & in quibus generibus cauſarum, &
quid ſi minor iuraſſet, & per eum ſit cõcluſa
cauſa, & an poſſit in reſtitutione diſcedi a
narratis in principali libello; & in puncto ca-
12 pituli præſentis, quando magis priuilegiatus
trahit ad ſe minus priuilegiatos; & quòd du-
plex eſt beneficium vnum conceſſum poſt
ſententiam, & contra ſententiam, intra qua-
driennium à die ſententiæ numerandum ex
falſa cauſa; doloq; quibus forte fundaretur
ſententia; alterum vero conceditur pẽdente
iudicio, quòd eſt ordinarium; vel extraordi-
narium illud conceſſum reſtituibilibus, iſtud
non reſtituibilibus, ſed ex cauſa in corpore
13 iuris communis, vel ſtatutarij clauſa, an au-
tem minor poſſit reſtitui ſuper iiſdem capi-
tulis publicatis, atteſtationibus poſt didicita

teſti-

teſtificata, vide nu. fin. Sed aliquibus ex his,
adde quod diximus, de iſta materia ſupra
addendo ad Cumiam, & paſſim per iſtum
Ritum.

14 Et præterea hìc num. 24. vbi Cumia, ait,
quòd reſtitutiones petuntur, & conſequen-
ter taliter conceduntur, ſi a narratis in cauſa
principali non receditur in ipſa reſtitutione
conceſſa, omiſſa enim probanda veniunt, &
non aliter, & ideo in reſtitutione aduerſus
ſententiam infra quadriennium, ſi tamen in-
ſtrumenta de nouo reperta ſint, vel conſtet
15 recenſer de dolo ſententiæ, ſic pariter ſi peta-
tur reſtitutio, pendente iudicio, hoc fit præ-
textu quando videlicet articuli, vel defenſio-
nes non omnes fecerit reſtituibilis perſona;
doctores in l. Diuus ff. de re iud. & ī l. Minor.
ff. de minoribus, & hinc infero conſiderari
poſſe an in cauſa principali, vel inſtātia eiuſ-
dem, & conſequenter an in ipſa reſtitutione
agens ex vna cauſa poſita in libello, obtinere
16 poſſit ex alia? & videtur, quòd non, primò
quia quando cauſa eſt certa, & expreſſa in li-
bello cap. Abbate ſanè de re iudicata in 6.
Calderarius conſ 483. Ægid. Bellamer. cōſ.
29. Gozad. conſ. 4. num. 21. Corn. conſ. 13.
num. 1. verſ. premiſſis tamen lib. 1. Caſtrenſ.
conſ. 81. & conſ. 136. viſo libello, volum. 2.
Crauett. conſ. 80. nu. 17. non poteſt obtineri
ex alia.

17 Secundo quia nec prætextu iuris de nouo
reperti dari poſſe videtur dicta reſtitutio, ma
xime ſi ſuperueniat poſt cōcluſum in cauſa;
nunquam enim ſuffragatur iudicio tentato.
Bartol. in l. ſi mater. §. eundem ff. de execut.
rei iud. Ioannes Andreas capitulo finali de
in integrū reſtitutione lib. 6. Innoc. cap. pa-
ſtoralis de cauſ. poſſ. & proprietſ nihilomi-
18 nus dicas ex textu cum domino Cumia hìc,
quòd reſtitutio conceditur non recedendo a
principaliter petitis ad effectum probandi
omiſſa in primo termino principali, iura ha-
bes penes Cumiam nu. 24. vide Caſtill. dec.
57. nu. 1. & ſeqq.

19 Nota hìc, quòd priuilegia minorum ſunt
multa; ſed tu ex infraſcriptis non modicam
habebis vtilitatem, vide ergo Maſtrill. deciſ.
161. & Theſaurum; item deciſ. 161. Afflict.
deciſ. 208. Grammat. dec. 52. & Viui. deciſ.
186. Franch. dec. 16. vide text. in l. fin. C. de
iur. emphyt. cui addit Grammat. & text. in l.
20 minorum C. in quibus cauſ. in integr. reſtit;
non eſt neceſſ. pro quo facit Franch. vbi ſu-
pra. Limita in minore ſuccedente maiori ſe-
cundum Marilia. dec. 24. & Afflict. dec. 211.

21 Item minor habet priuilegium Bullæ Pij
Quarti de minore 14. annis Carocc. deciſ.
39. & Viuius deciſ. 536. & 489. Gratian. dec.
22 177. caret tamē priuilegijs, ſi committat pa-
tricidium Franch. deciſ. 230. bene. An priui-
legia eccleſiarum ſe extendant ad Hoſpita-
23 lia, vide text. in l. omnia. C. de Epiſcop. &
Cleric. de ponte in deciſ. 35. Aloyſ. Riccius
deciſ. 17. Cur. Archiep. Neapolit. in qua de-
ciſ. habes ampliationem ad Concil. Triden.
24 ſeſſ. 22. can. 8. Sayrus deciſ. 3. de Religioſis
domibus, Maynard. deciſ. 29. lib. 2. & Dom.
Maſtrill. dec. 110. & Valaſc. dec. 105. & Rot.
diuerſ. deciſ. 302. p. 2. & deciſ. 114. ead. p. 2.
25 & deciſ. 114. ead. par. 2. adde Afflict. in de-
ciſ. 35. & 114. adde quòd duabus vicibus
tantùm cōceditur reſtitutio, ſecundū Theo-
ricam, in conſtit. obſcuritatem, & vide text.
in l. ſi Iudex. ff. de minorib. an ſcilicet ſi vni
data alteri, etiam dari contingat, Bartol. in l.
ſi poſt mortem. §. fin. ff. de leg. 1. & Iorland.
cap. 14. de ſyndicat.

Ad Capitulum LXXVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima octaua.

1 CONCORDAT cum cap. licet dile-
ctus de teſtibus, & cum l. per hanc
C. de temporib. appellat.

2 Vide de reprobatione teſtium Afflict. in
deciſ. 266. & D. Maſtrill. dec. 97. & theſaur.
deciſ. 259. & Capyc. deciſ. 55. Afflict. deciſ.
351. Franch. deciſ. 421. & quantum ad in-
ſtrumentum; vide Ioſeph. Ludouic. in dec.
54. Lucen. & Peruſ. 14. & 50. Verall. in dec.
421. p. 2. Franc. Marc. in deciſ. 51. Oſaſc. in
deciſ. 117. & 129. Rot. Genuen. deciſ. 113. &
209. & 122. Rot deciſ. 11. de fide inſtrum. in
antiq. Rot. Auinion. deciſ. 51. Affl. dec. 83.

3 Concluſio, dato termino ſimpliciter re-
probatorio intelligitur data facultas repro-
bandi, teſtes inſtrumenta, & acta omnia.

4 Nota differentiam teſtium, inſtrumento-
rum, & actorum per relata a Cumia hìc per
totum, ſed adde, quòd præterea differunt,
quia in voce teſtium includuntur duo, vide-
licet iuramentū, & depoſitio, ex quibus con-

ſtat probatio, quæ eſt oſtenſio rei dubiæ per
5 argumenta fidē faciens Ægid. Bellam. conſ. 714. Ozaſc. deciſ. 46. nu. 4. in verbo, autē in-
6 ſtrumenta ſupple, quòd inſtrumentum publicum dicitur probatio probata, & veritas apparens, Ozaſc. deciſ. 72. & deciſ. 117. & Ioſeph. Ludouic. dec. Luc. 54 & dec. Peruſ. 50, Gram. dec. 45 nu. 9. & dec. 103. in verſiculo, vero actorū, intellige cum noſtro Cumia hìc, quòd ſcilicet veniunt acta in iudicio facta.

Determino autem reprobatorio ſatis, ſuperque ſupra fuit decantatum, & nolumus hìc actum agere; dictumque iterum dicere, quare ad alia, nos conferamus.

Ad Capitulum LXXVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima nona.

1 CONCORDAT cum cap. quia diuerſitatem, de conceſſ. præbend. & cum cap. fin. de elect. & cum l. 1. C. de anna. except.

2 Impedimentorum caſus, circumſtantias, & qualitates vide apud Affl. dec. 29. Ioſeph. Ludo. Peruſ. dec. 36. Myſing. cent. 4. obſeru. 58. & cent. 2. obſer. 62. & cent. 3. obſ. 91. & Cappell. Tholoſ. in deciſ. 65. & 92. & Surd. deciſ. 54. Boer. deciſ. 40. Verall. in deciſ. 72.
3 & 73. par. 2. Guid. Pap. 64. limita in impedimento euitabili Rot. Mirch. in dec. 9. limita in tarde iter accipiente, Cappell. Tholo. dec. 301. concluſio eſt quod dēpro termino principali, eoque primo in alijs terminis ſi nihil actum eſt, nunquam fit publicatio, in primo autem termino concluſio eſt de forma, & nō poteſt omitti, & omiſſa vitiat vitio nullita-
4 tis, etiam ſi nihil actum ſit; reliqua Cumiæ alibi. Nos ampliauimus, quare ad illa me remitto; ſed tantum adde quod aliquādo in termino nihil actum eſt ex cauſa iuſta, & impedimēto, ſeu caſu ineuitabili, tunc indiſtinctè dicas, quod iuſtè impeditus quominus agat in termino ex integro ad dilationē, eſt reſtituendus. Afflic. dec. 29. & dec. 50. Bellū, Peſtis, inūdatio fluminis, fluctus maris, nauigatio prohibita, craſſatores in campis, infirmitas, paupertas, miſerabilis; pluuia, & ſimilia excuſant, vide Thomā Actiſi in tract. legali de infirmitatibus ex iure excuſātibus.

Ad Capitulum LXXX. eiuſque Commentarium obſeruatio octuageſima.

De modo procedendi per viam informationis.

1 CONCLVSIO prima eſt in textu, q per viam informationis pceditur, quando principaliter non agitur.
2 Secunda concluſio eſt, quòd, quando informatur Curia, eiuſq; iudices, aliquem velle petere aliquid, & tunc fit memoriale ad effectum informandi ipſam Curiam ſuper capitulis, & articulis infraſcriptis, prout rei argumentum petierit.
3 Aduerte aliàs viā informatiuam eſſe vnū de quinque modis ſuperius traditis in cap. 4. Ritus, qui quidem modus eſt principalis, ſeu vnus de dictis quinque modis principalibus ibi enumeratis, & in præſenti capitulo dicitur oppoſitum, ſed reſpondetur, quòd in iſta
4 informatio eſt curiæ, illa vero contra partes, & ſic eſt diuerſa, & in iſta informatione non eſt citanda pars, & hoc in aliquibus caſibus tantùm videlicet in probādo aliquem tenere, & poſſidere ad effectum, vt manuteneatur in poſſeſſione, in qua reperitur, & ſatis eſt ſe-
5 miplena probatio, vel ſecundo in caſu, pbationis paupertatis, quando quis vult obtinere, vt omnia in lite ei gratis fiant pro Deo.

Tertio quādo, quis vult probare infortunia, dilationē obtineat, vltimo quando volo pbare mortem alicuius, vel ſucceſſionis ca-
6 ſum eueniſſe ad effectum, vt contra hęredem agam, & hęc omnia ex officio iudicis pręſtari debent nemine citato, quo etiam valet in pbandis extremis vigore cōtractus bullaris.

Adde in caſu de manutentione poſſeſſio-
7 nis, quòd poſſeſſor quando ſolus poſſidet, & nemo alius poteſt petere, quòd manuteneatur l. 1. §. interdum ff. vti poſſidetis, & §. retinendæ inſtit. de interdict. Alex. conſ. 92. nu. 4. vol. 1. & conſ. 136. nu. 7. vol. 2. Guid. Pap. dec. 552. Rebuff. in tom. 3. conſtit. tit. de mater. poſſ. art. 2. gloſſ. 3. nu. 10. Riminal. conſ. 219. num. 5. lib. 2. Bellon. conſ. 11. nu. 3. Menoch. de retinend. poſſ. remed. 3. num. 156. Botta conſ. 76. facit ad hoc Capit. 43. Regis
8 Ferdinandi, & eſt cōmunis opinio in Regno ibi-

bandi me volo abſtinere, & vlteriora proſe-
13 quar, vide text. & not. ad eum in l. contra
pu. §. 1. ff. de re iudic. & text. in l. fin. §. illud
ad finem C. de temp. app. qui non vult cui-
cunque licere ſuperiorem adire; ſed ampliſſi-
ma debet etiam in hoc facultas eſſe, cum fiat
l. permittente, & ſic pœnam non meretur l.
gracchus. C. de Adulter. Put. in ſuo de ſynd.
in verb. fuga col. fi. circa medium, & Afflict.
in conſt. clementiæ nu. 8. rubr. 4 lib. 1. Vide
omninò Paullum Grillandum cult. 124. col.
4. de cautela; quæ debet fieri quando quis
vult ire ad Curiam Principis, vide text. l. qui
ſit fugitiuus, §. apud labeonem, & ibi docto-
res ff. de edic. Quod ſi erat carceratus punie-
14 tur de rupto carcere pęna leui ſecundum Io.
Baptiſtam de Caccialupis in ſuo trac. de de-
bit. ſuſpect. & fugit. in p. q. col. 1.

15 Nota quòd, ſi aliquis iniuſte detinetur in
carcere à Capitaneo poterit autoritate pro-
pria fugere; nec tenetur in aliquo ſecundum,
Bart. & doctores in l. ius eius C. de probat.
Marſil. in ſing. 177. & per Iacobinum late in
l. ſi quis liberum num. 2. & 3. ff. de probat.

Ad Capitulum LXVIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeſſageſima nona.

1 CONCORDAT cũ notat. in auth. q
ſupplicatio C. vt lit. pendent. & l.
ambiguitates C. de teſtam. ordin. &
cum notat. per Innoc. in cap. quoniã contra
de probat. vbi canoniſtæ communiter.

2 Punctus eſt, quòd fideiuſſor liberatur, &
eum liberare Curia tenetur, ſi velit præſenta-
re reum, & ſe eximere duobus cõcurrentibus
videlicet, ſi ſtetit per ſpatium ſex menſium
in fideiuſſione, etiam ſi in cauſa procedatur.

3 Aduerte, quòd ante dictum lapſum non
licet petere relaxationem prædictam, & alias
ſimiles quæſtiones, vide hîc ex Cumia.

4 Adde, quòd dictum Capitulum loquitur,
quando dictus fideiuſſor eſt ligatus ſub fide-
iuſſione legali cuius tantum, & dumtaxat eſt
ligare, & ab ea in d. tempore poteſt peti exẽ-
ptio, aliàs ſi eſſet defectuoſa, & manca vel
nulla non ligaret, nec cõſequenter ab ea eſſet
petenda dicta exemptio, quòd apparet ex eo
5 quia ſi fideiuſſio non fuit extẽſa, nec redacta
in actis non ligat, nec fideiuſſor ꝑ eam tene-
tur, etiam ſi extaret nota notarij Bald. conſ.
444. lib. 1. Guid. Pap. deciſ. 221. nu. 6. Deci.
conſ. 11. num. 16. l. verbum erit ff. de verb. ſi-
gnif. l. 3. §. interdum ff. de itiner. actuq; pri-
uat l. fin. ff. de his, quib. vt indig. l. blanditus
ff. de fideiuſſ. & ibi doctores, Alex. lib. 2. cõſ.
34. Curt. iun. conſ. 36. num. 5. Goffred. conſ.
6 32. nu. 28. Gozad. conſ. a. nume. 24. Ratio,
quia opus erat, vt in actis redigeretur eſt
ſecundum ſtylum, qui vim legis obtinet,
& quidquid contra ſtylum fit eſt nullum, vti
7 factum contra legem, & nihil dicitur actum
cum aliquid reſtabat agendum; & vno defi-
ciente totum deficit, eo magis q̃a fideiuſſio
non probatur ſine ſcriptura.

8 Sed contra, q̃a quando conſtat, quòd ex
errore Notarij nõ fuit redacta in actis poteſt
de mandato Iudicis fieri redigi in actis, ſi ta-
9 mẽ teſtaretur ex errore ſtipulatam fideiuſſio-
nem non deduxiſſe in regiſtro, quia, & ſi de
facto nõ fuerit ſcripta, de iure tamen dicitur
10 perfecta, & ſufficeret, quod ſit in archiuio;
non obſtat ſtylus, quia ꝑ æquipollens com-
pletur, non obſtat quod reſtabat agendum,
quia ex errore proceſſit, qui notarij error, in
iudicialibus non obſtat, nec vitiat. Immo ꝓ-
bato actu notarij cogitur corrigere errorem,
& ſcriptura non eſt de eſſentia actus, ſed tan-
11 tùm ad probãdum requiſita, & ſufficit quod
ſit probata Bald. in l. huiuſmodi. §. ſi ita ff. de
legat. 1. in authen. quæ ſupplicatio. C. vt lit.
pend. Innoc. in cap. quoniam contra, in fine
de probat. Ange. & Alex. in l. Ambiguitates,
C. de teſtam. ordina. Gloſſ. in l. 1. C. de iure
haſtæ fiſcalis lib. 10. Gloſſ. vlt. in d. cap. quo-
niam contra, vbi Abbas, Fely. & Dec. Con-
12 currit cum præſenti materia in caſu ſtipula-
tæ fideiuſſionis text. in l. iudicatum ſolui ff.
iudic. ſolul. quæ materia de iudicatum ſol-
uendo tres titulos habet videlicet de re iudi-
cata, de re defendenda, de dolo malo: nota q̃
fideiuſſor, nõ tenetur pro reo poſito in fuga,
culpa creditoris de Franch. deciſ. 344. par. 2.
13 nec tenentur foreſes hãc cautionẽ in præſta-
re. gloſſ. q. 49. Itẽ non tenetur fideiuſſor ante
ſniam Marc. in deciſ. 1055. Item ſi actor ne-
gligens ſit menſibus quattuor aſſiduis, quia
14 tunc liberatur fideiuſſor de iure communi,
Franc. Marc. in deciſ. 518. Item nõ commit-
titur iſta ſtipulatio niſi cõcurrant ea, de q̃bus
Affl. dec. 18 a. & an qui fideiuſſit corã primo
iudice, teneatur in cauſa appellationis, & co-
ram

rã alio iudice vide Boer.ĩ dec.315.Marc.in dec. 252.877.p.1.& 357.p.2.Iaſſr.dec.99.de Fräc. dec.208.310.& 344.p.2.Theſaur.dec.210.Papo.lib.10.tit.4.arreſt.2.& notandũ ſaltẽ in caſu ſuo,ex dec.Boer.315.qđ nõ teneť ſi fideiuſ-
15 ſor eſt Cõſiliarius Curię,ſi Iudex,ſi Aduocat⁹, Itẽ nõ teneť reo ad mortẽ dãnato Papo.lib.10 arreſt.7.& ꝑ perfecta huius rei cognitione, nota ꝙ ſnĩa lata ꝯ principalẽ,mãdať executioni ꝯ fideiuſſorẽ abſq; nouo ꝓceſſu,Guid.Pap.ĩ dec. 26.Marc.ĩ d.dec.1055.Mago.in dec.92. Rot.
16 Luc. & abſq; excuſſionis prĩcipalis Boer. dec. 277.Myſin.obſc.96.cẽt.4. ſec⁹ eſt ĩ fideiuſſore niſi renũciet Balb.dec.136.limita ſi prima ſnĩa eſſet nulla Franch. dec.404.& ꝙ differentia eſt
17 de hac fideiuſſione ĩ ciuilibus, & ĩ criminalib⁹ vide Papo.lib.10.tit.4.arreſt.1.nota vltimo,qđ ſoluẽs dictã fideiuſſionẽ hẽt executionẽ paratã ꝯ prĩcipalẽ abſq. libello,Balb.ĩ dec.136. & 437

Ad Capitulum LXX. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima.

CONcordat cũ vtroq. iure, vt in corpore obſeruationis eſt videre;ius cõe; & ius ſtatutariũ veluti(ſub vna matre lege,cõtẽta eius, vt põtis eſt,qualitates accipiũt,& ſic queãdmodũ cõis lex Enciclopedia dř, ideſt plura continẽs, ideſt circulus oĩum ſciẽtiarũ, vt Platonis eſt ſnĩa ĩ dialog. de legibus; pari priuilegio ius ſtatutariũ imitať antiquitatẽ,de qua Virgilius
2 pluries ĩ carmine,& Homerus ĩ ſuo, qñ voluit ſignificare multiplicitatẽ actus, in bonũ,dixit, terq;,quaterq; beatũ,ideſt beatiſſimũ;ſic capitulũ iſtud,ait qđ ſi q̃s obligatus eſt p̃ſentare aliquẽ toties,quoties,fuerit interpellatus iſta infinitas;ſeu indeterminatio p̃ſentationis determinať tribus vicibus, durante inſtãtia, & nõ am-
3 plius,multę alię qõnes de inſtãtia in criminalibus,qñ incipiat,vel nõ incipiat,hoc loco habẽtur,quare inuigila, & ꝑ te vide optime lector; qõ noſtra eſt,ꝙ corrigit hic ĩ multis Cumiã) ꝙ
4 capitulũ Ferdinãdi eſt declaratoriũ p̃ſentis,ait, enim,ꝙ elapſo biẽnio, a die p̃ſtitæ fideiuſſionis in antea numerãdo, fideiuſſiones ĩ cauſis criminalib⁹ p̃ſtitæ ſũt ceſſæ,irritę,& nullę,& fideiuſſores nõ pñt moleſtari,niſi cãe ꝑ q̃bus fuiſſent
5 fideiuſſiones p̃ſtitæ eẽnt ĩ M.C.concluſæ,infra biẽniũ. Sed p̃ſens capitulũ cõcludit,ꝙ obligat⁹ fideiuſſor toties,quoties p̃ſentare;preſentando tribus vicibus, liberatur, durante inſtantia.
6 Sed Cumia, vult hic nu.6.ꝙ dictus fideiuſſor nõ teneť p̃ſentare, ſi lapſa eſt inſtãtia, & n. 11. ait, ad q̃ſitũ an ĩ Regno inſtãtia in criminalib⁹ currere ĩcipiat à litis cõteſtatione;Rñdet,ꝙ ſic,
7 ſed ego ꝯriũ teneo, ex multis primo, q̃a dictũ capitulũ Ferdinãdi,ait, incipere inſtãtiã à fideiuſſione p̃ſtita,fuit litigatũ ĩ M.R.C. an ꝑ Capitulũ Regni nouiter factũ ꝑ qđ diſponiť, qđ inſtãtia eſt annalis,ex quo vř dicẽdũ ꝙ fideiuſſiones ſũt annales. Rñdeť,ꝙ nõ,q̃a tp̃s hui⁹ ca-
8 pituli non eſt inſtantia,quæ incipit à litis cõteſtatione,ex vulg.leg. Properãdũ, C.de iud. ſed eſt quædã inſtantia ſeparata, vt eſt obtentũ ꝑ fiſcũ 10. Nouẽbris 12.ind. 1553.in Mag.Cur.
9 Dubitaui ſem ꝑ ſi in caſu elapſi biẽnij requirať ſnĩa declaratoria, & vř qđ nõ,ex verb.nulli, irriti, caſſi, ipſo iure, e li pleggi non poſſano eſſere moleſtati,q̃a dictio ipſo iure, importať; ſine ope exceptionis; Gl.ſi.cle.1.de reſcriptis,& ſine iudicis miniſterio Bar.in l.1.C.de cõpenſ. Bald.l.2.C.de inceſt.nup.Alex.l.1. ff.de his,q. not.infam.c.1.§.ſi.de homic.ĩ 6.Bald.cõſ.491 lib.3.gl.in c.innotuit.de elec. in 6.& de illa dictione,irrita, & nulla, vt intelligať ſine ſnĩa, &
10 ſtãte illa vniuerſali,negatiua,ꝙ denegat potentiã, ibi nõ poſſano eſſere moleſtati, vult Card. cõſ.137.& iſta exceptio, tu nõ hẽs actionẽ; q̃a ſublata ẽt ipſo iure; quouis pacto de nõ opponendo non tollitur, Bald.in l.ex prædijs, C. de euict. Iaſ.conſ.7.lib.1.
11 Aduerte,ꝙ fideiuſſor in hoc c. tribus vicibus tantum durãte inſtãtia põt moleſtari,ſeu interpellari,& ꝑ Cap.Ferdin.elapſa dicta inſtantia, accuſatus, ipſo iure non põt moleſtari.
12 Ex q̃bus tolliť oĩmoda potẽtia moleſtię,ipſo iure,vt ꝯſtat ex dictis. Et ſic ĩ Regno noſtro nõ militat doctr. Gabr. conſ.181.n.2.& Moderni Romani.lib.1.q.34.n.124.& n.108.q volũt ꝙ ꝑ dictã clauſulã toties, quoties ẽt elapſa inſtãtia fideiuſſor teneatur p̃ſentare, ex quo nota,ꝙ hoc c.eſt fauorabile Regnicolis,& fideiuſſoribus.
13 Corrigo iterũ Cumiã,hìc in n.2.in ver. ſec⁹ ẽ de iure cõi, vbi vult, ꝙ talis fideiuſſor pluries teneť repſentare,ne dũ bis,& ter,q̃a Bar. in l.4. ff.de cuſtod.reor.& Alex. in d.l. finita, & Affl. dec.130.Iaſ.in l.diuortio,§.qui colum.3.ff.ſol. matr.ꝯriũ dũt. Sed vř ꝯriari qualitas iſtius clau-
14 ſulę toties,quoties,ꝙ verba ſunt apta ad inducẽda infinitatẽ,ꝑ Alex. poſt Ang.& alios ĩ l.ſi finita,ĩ prin.ff.de dã.in fe.ꝑ Hyp.de Marſ.ĩ rep. rub.ff.de fideiuſſ.n.99.& n.102.cũ ſeqq.& ĩ q. 15.plenius, Adde Alex.ĩ l.veluti §. ſe vox ff. de ede.& ĩ ꝯſ.145.vol.2.Ro.cõſ.15.ĩ vlt.q.ꝑ Ang. de Aret.ĩ ſuo tra.de maleſ.ĩ gl.ꝑ q.b.Ant.fideiuſſit ſđ hęc limitanť ex ſupradictis ĩ nr̃o ſtatuto

Ad Capitulum LXXI. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſimaprima.

1 COncordat cũ iure Canonico,vt ex citandis cõſtabit,& cũ iure ciuili ĩ text.ĩ l.ſtuprũ ff.

de adult. Materia eſt grauis & attentè notãda, iõ
pacato aio cũcta rimari nos oportet & q̃dem pri-
3 mo qđ cõmittẽtes ſtuprũ cũ raptu, & violentia pu-
niſ pœna vltimi ſupplicij ſin aũt ſine raptu, & uio-
lẽtia relegaſ p q̃nquenniũ, ſed quãtũ ad accuſan-
dũ eſt differẽtia, q̃a in ſtupro uoluntario ex parte
4 mulieris nõ põt pponi accuſatio, ſed p pſonas at-
tinentes, quaꝝ intereſt uſq. ad gradũ Iuris ciuilis
uidelicet ſeptimũ ĩ caſu uero ſtupri uiolẽti põt mu
5 lier ſtuprata accuſari, Cumia multas q̃õnes ad id
adducit nõ obliuiſcaris, q̃ inter reliquas notabiles
ponit, quõ puniſ rapiẽs publicas meretrices uide
6 n. 17. ſtuprata dr̃ uolũtaria, q̃ infra octo dies nõ re-
clamauit n. 22. Tertio ſtupri accuſatio generice q̃n
quẽnio pſcribiſ n. 24. Quarto, vt incurraſ pena hu
7 ius ſtatuti req̃riſ copulatiue cõcurſus rapt⁹, & vio-
lẽtię, & vnus nõ eſt ſatis n. 29. Quinto famula ſtu-
8 prata ĩ domo dñi ĩ contumeliã Dñi dñus põt accu
ſare n. 31. Sexto praxis Regni circa hoc hodie regu
laſ ex pragmatica, q̃ raptor violẽtus vilis ĩ triremi-
9 bus p decẽniũ, nobilis vero p tãtũdẽ ſpatiũ ĩ Caſt.
n. 32. Aduerte differẽtiã defloratiõnis conatus, &
adheſionis cũ fractura, & pena vtriuſq. n. 38. 39. &
10 40. Adde, q̃ ſola pſuaſio, vel epiſtola, vel cãtilena
miſſa virgini nõ facit incurrere penã ſtatuti, ſed dẽt
eſſe cũ effectu adheſiuo corporis ad corpus. Grã.
11 dec. 2. n. 12. & ſeqq. ſicuti de venenante. Itẽ rap
tus copula nõ ſecuta quõ puniaſ Gabr. cõſ. 172. &
ſi rapta fuit honeſtẽ tractata Ang. & Marſ. C. de
rapt. Virg. Dec. cõſ. 234. col. 2. lib. 2. & q̃ũ nõ co-
12 gnouit, q̃a non potuit Cumia prĩterea, q̃ hĩc hẽt, vi
de eũdẽ ſupra agẽtẽ de ſtupro. Itẽ carcerata mulier
cognita p cuſtodẽ, vel aliũ ẽt ſi ſit meretrix patiſ
13 iniuriã, & ea redũdat in princip ẽ cuius Cõſilio car-
ceris locus daſ intuitionẽ, & purgamẽta delicti,
Meno. de arbit. cẽt. 3. caſu 291. & caſ. 292. & Cõſt.
Regni de violẽtia meretricib. Burſa. cõſ. 387. lib. 4
14 Quid aũt dicendũ in caſu deoſculationis in vĩgi
nẽ inuitã dici oporteat Affl. dec. 276. Grã. cõſ. 48.
15 Decia. lib. 8. c. 15. Clar. q. 83. in verb. oſculũ tenet,
q̃ eſt pena arbitraria, & extraordinaria Menoc. de
arb. cẽt. 3. lib. 2. caſ. 287. Bertaz. cõſ. 203. Vinc. de
16 Frãch. dec. 333. Vin. dec. 117. lib. 1. etſi eſt in loco
publico creſcit pena, quia maior ignominia; ĩ Re
gno Neapolitano eſt pena capitalis. Aduerte ẽt, q̃
17 aſcẽdẽs cũ ſcalis alienã domũ cã violẽtia inferẽdæ
mulieri puniſ ad mortẽ naturalem l. ſi quis non di-
cam rapere. C. de epiſc. & cler. Gram. dec. 39. Li-
18 cet iſta deciſio male audiuit in Italia teſte Clar. q.
68. verſ. aſcendẽs, & Frãch. d. dec. 333. Fontanell.
cõſ. 97. lib. 2. cũ duob. ſeqq. Farin. q. 20. n. 139. lib. 1
19 Poſtremo nota, q̃ duo teſtes deponẽtes de violẽtia
pualent centũ deponẽtibus de libera volũtate, De-
cia. lib. 8. c. 15. n. 16. ſed iſta violẽtia in iuuene pſu-
mitur ex cã libidinis, ſecus in veteri. Plot. in repet. l. ſi quã lo
C. vnde vi n. 48. vide Vin. in dec. 299. & cũ inceſtu cõiunctũ
punitur capitaliter Faber. dec. 1. de adult. & cũ viri nõ potẽte
cõmiſſũ pariter capitali pena mulctatur Frãch. dec. 534. &
Faber. dec. 5. Gramm. dec. 22. dicit ad penam ſepẽnij ad
10 triremes Theſa. verò ad decẽ dec. 148. & ſi ſit ſolũ attẽtatũ cũ
viri nõ potẽte dico, q̃ triplici (videlicet triremiũ; relegatio-
nis;) punitur & c & exilij ſecũdũ pſonę qualitatẽ Gui. Pap.
dec. 355. Fab. dec. 3. vbi ſup. num aũt ſtuprãs, dicto fletur
Faber dicit q̃ nõ, dec 5. vbi ſup. Boer. dec. 299. Theſa. dec. 3.
concl 6. an vidua cõmittẽs ſtuprũ infra annũ luctus amittat
21 dotẽ rñdeo affirmatiuẽ, cũ Caeh. i dec. 71. & an ſtuprator rela
xari poſſit ſub fideiuſſione dico q̃ nõ, Rot. Auen. dec. 221. &
in cã ſtupri quis dicatur Iudex cõpetens decidit Frãc. Marc.
22 in dec. 2. p 1. & an mulier ſtuprata gaudeat bñficio virginis ĩ
electione tori cõtra ſtuprantẽ decidit affirmatiue Frãch. dec.
599. & ad materiã vide Theſau. in d. dec. 3 et vltra vide Mat-
23 the. ſing. 99 & 100. nota q̃ ex textu noſtro req̃ritur q̃ ſtupra-
ta ſit capta & trãſlata de loco ad locũ alias nõ tenetur hac pę
na, vt late p Hyp. de Marſ. in ſing. 65. & ĩ repet. l. vnica n. 12.
24 C. de rapt. virg. cum concordant. de quib. per eum late Ale-
xand. conſ. 1. lib. 3. licet alia tractet.

Ad Capitulum LXXII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima ſecunda.

COncordat cũ iure canonico cũ infra notãdis, & cũ iure
1 ciuili in tex. in l. Auxiliũ infra citãda, hic eo Agitur de
adulterio, eiuſq; penis antiquis, & modernis ſecũdũ diuerſa
2 iura, & q̃ã caſus erit, q̃ de adulterijs q̃õ eſt, hũc recurre, &
quidem multos circa id genus delicti deciſos reperies caſus.
3 Sed adde q̃ adul eriũ eſt atrox crimẽ l. auxiliũ, §. in delictis
ff de minori q̃ ritur an adulteri reperti in fragãti ſe poſſẽt de-
fendere ſi ſint poſiti in diſcrimine vitę, pars affirmatiua eſt, q̃
pſt ſe tueri q̃a poſitus in tali diſcrimine iura fauẽt, ſed cõtra,
quia ſi occidit eũ, ndẽ nõ euadit penã homicidij, q̃a iã ſe
4 expoſuerũt huic periculo agẽdo rẽ illicitã cũ iniuria grauiſ-
ſima, Bar. ſollẽniter in l. ſi fideiuſſor §. ſi neceſſario ff. qui ſa-
tiſdar. cogant. & c. imputari, extra de fide inſtru. Ball. lib. 3.
de lit. diſpenſ. caſ. 1. n. 145. & 148.
Sed q̃ro. an procurãtes adulteriũ puniãtur ſicuti adulteri
5 in effectu adulterij adinuenti? dic q̃ non; q̃ã in hoc delicto
non punitur affectus tex. in l. 1. in princ. ff. de extraord. cri.
min. Ball. lib. 4. de quæſt. & torment. 1. nu 28. ad 48. Hæc
materia per Cumiã hic ſuppletur, ideo ego reticeo plura di-
cere; addo tñ tex. in auth. ſed hodie C. de adulterijs. & nota. q̃
hodie penę ſunt mutatæ; olim enim adulterijs fuit capitale
6 crimen; de iure Codicis; hodie enim virgis mulier cæditur,
& detruditur in monaſterium, vide Boer. dec. 297. num. 12.
vide Faber. dec. 2. eod. tit. Lud. Apiguer. dec. 91. Monter.
dec. 15. ſub n. 43. ſed in Regno habemus Conſt. Legum A-
ſperitate, ad quam vide Gramm. dec. 13.
7 Quero q̃bus perſonis cõpetit iusaccuſãdi ĩ cã ſu
adulterij? Rñdeo ex tex. in l. q̃uis l. 1. C. ad l. Iuliã
de adulterijs, & primo loco ẽ Maritus, & cæteri ibi
8 enumerati, ſed adde, q̃ nõ ſolũ patri, & fratri mu-
lieris, ſed ẽt e.⁹ ſocero, & cognato, & ſic patri, & fra
tri ipſi⁹ viri id puenit ita Frãch. i dec. 94. q̃ro quã tẽ
9 pis de iure dẽt viro ad accuſãdũ? & dico q̃ dañ q̃n
quẽniũ q̃ dẽt eſſe cõtinuũ vt habeſ ĩ dec. Rot. Ly p-
10 ſtẽs. 39. ſed q̃ dẽ nota textũ i l. iure mariti. C. eo. tit.
infra ſexagĩta dies vtiles dẽt accuſare; Marc. in dec
11 742. p. 2. q̃ro pterea, an ius accuſãdi cõpetat vxori
cõtra maritũ? & dico, q̃ ſaltẽ quantum ad thori ſe-
parationem licet, tñ nõ ita quantũ ad penã infligen-
dam, quod nota ad textum l. 1. C. eo. tit. vide A pi
12 guer. dec. 94. ſed an adulteriũ mutua cõpẽſatio
tolla

tollatur, Viui. in dec. 490. dicit, ꝙ ſic, ſed an adulteriũ cum in ceſtu ſit mixtũ fori, ita vt ſit locus præuentioni? dico, ꝙ ſic ex Marc. dec. 152. p. 2. an adulter poſſit legare in teſtamẽto adulteræ? & de hoc Capp. Thol. dicit, ꝙ ſic,
13 in dec. 141. an copulam carnis cum fœmina habens eã credendo celebrẽ, ſi illa reperiatur nupta debeat puniri vti adulter? Reſpõdeo, quòd nõ, cum Gram. in dec. 169. quæro etiã an mulier ꝓpter adulterium amittat eã dotem, quã non habet in ſua libera voluntate? Reſpondeo negatiuè cũ Apiguer. in dec. 93.
14 & an mulier amittat dotem, qñ maritus hẽt concubinã. Reſpondeo negatiuè cũ Viui. in dec. 357. item quæro an per oſculum cõmittatur, vt deperdatur dos? Reſpõdeo nagatiuè cũ deciſione Treuiſana 46. & an amittat ipſa mulier antephatũ, reſpondeo negatiuè,
15 cũ D. Maſtrill. dec. 57. quæ oĩa valent pro limitationibus omnium iurium loquentium de amiſſione dotis præſertim in tex. cap. quia plerũque, extra de donat. inter virũ, & vxorẽ, quem text. limita etiam ex dictis ꝑ Boer. deciſ. 338. quomodo probetur adulterium vide dec. 41. & Triuiſ. dec. 21. p. 2. Cappell. Thol. in dec. 309.
16 Poſtremo ꝑ abſoluta huius rei cognitione videre volo, quibus caſibus, & qbus perſonis liceat occidere depræhenſã in adulterio, pro quo ſuppone text. in l. Gracchus. C. de adulter. & ex conſtit. Regni noſtri, quæ incipit ſi maritus, & ſucceſſiue; quæro an liceat marito vxorẽ in adulterio deprehenſam occidere? amplia hoc, vt pariter liceat eam accuſare, ſi nõ vult occidere Apiguer. d. dec. 94. ampliat hoc Gatzar. in deciſ. 27. vt ẽt liceat marito alijs demandare de occidenda vxore? ſed Triuiſ. dec. 22. p. 2. hoc dictum li-
18 mitando dicit non licere, vito hoc facere ſi ſecum ducat plures ſocios ad occidendum vxorem repertam in adulterio? an maritus occidendo vxorem lucretur dotem? decidit negatiuè Lanfranch. in deciſ. 678. p. 4. vide de Ponte in deciſ. 34.
19 Nota etiam quod interpretatio huius capituli fuit neceſſaria, quia ſtatutum loquens de torquendo adultero non habet locum in adultera, & quòd iſta declaratio fuerit iuridica tenet latè Hypp. de Marſil. in l. ſi quis viduam, nu. 4. ad nu. fin. de quæſt.

Ad Capitulum LXXIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima tertia.

1 CONCORDAT cum text. in l. properãdum. §. ſiue autem, C. de iudic. materia eſt expẽſarum, quæ eodem modo ſe habet in criminalibus ſicut in ciui-
1 libus præterquam, quòd ſi proſecutio ſit ad
2 inſtantiam fiſci: agitur etiam de aſſiſtentia fiſci, & de officio iudicis, qui ex eo, quòd neceſſario agunt non tenentur ad expenſas, q̃a non faciunt ad calumniandum, ſicut, vt plurimum partes, quæ eorum iura ſciunt, & tamen pertinaciter agunt; quantum ad expenſas vide Caſtill. dec. 86. per totam.
3 Sed adde, quòad fiſcum quòd in Regno fiſco non acquritur ius commiſſo delicto ſine incorporatione. Boſſ. in tit. de bono. public. num. 81. Picus in repet. leg. poſt contractum ff. de donat. & ex cõſtit. Regni Grandis. Sed aduerte, quòd quãdo ſtatutum diceret, quòd a die delicti bona, publicentur, & non poſſunt alienari, & ſi alienantur, reuocantur Ægid. Boſſ. de bonor. publicatione. nu. 44. & 76. & reliqua prætermitto, quia aliàs dixero alibi; pro materia expenſarum hùc re-
4 currere non pigeat apud Cumiam fere in omni caſu; proq. materia expenſarum vide Theſaur. deciſ. 67. ſenat. pedem. de hoc diſtinguente, & quo loci ſint ſoluendæ expenſæ, & an in loco iudicij? Vide Caputaquenſ. deciſ. 342. par. 1. & an debeant ſolui cauſa prorſus determinata, nec ne? & reſpondet affirmatiue Caputaquenſ. deciſ. 341. ead. p. 1. & an expenſæ ſint reficiendæ data prorſus nullitate? affirmat Afflictus in deciſ. 70.
5 & num etiam ſint reficiendæ in mutatione iudicij? affirmat Cardin. Pute. in deciſ. 374. par. 2. & an per liti cedentem ſint ſoluendæ?
6 affirmat Cappell. Tholoſ. in deciſ. 17. & an debeantur, ſi ſint ante reperta inſtrumenta facta? diſtinguit Theſaur. in deciſ. 73. & an reficiantur facta per partes tranſactione de lite principali? affirmat Myſing. cent. 4. obſeruat. 48. & an debeantur ꝑ eum cuius facto eſt inſtantia perempta, affirmat Flamin. Cart. in Rot. Gen. 24. an expenſæ Aduocato-
7 rũ, & Procuratorũ; qui gratis ſeruierunt peti poſſint? præcipue ſi remittuntur animo remunerandi, & ſic Reſpõdet affirmatiuè Rot. deciſ. 38. in tit. de ſenten. & re iudic. in antiq.

alias autem reſpondet negatiuè ſi nō remit-
tunt̄ animo remunerandi,an expenſæ atten-
tatorū taxari poſſunt antequā pronuncietur
in cauſa principali? decisū affirmatiuè, Rot.
dec.37.affirmat eodē tit. an actor ſubcūbens
9 de iure cōmuni ſēper ſit condēnandus in ex-
pēſis reſpōdet affirmatiue Gram. in dec.83.
Sed etſi victus iuſtā habeat causā litigādi
an condemnetur in expenſis affirmat Polid.
Rip.in obſeruat.62.ſed hodie in Regno Si-
10 ciliæ neſcio quomodo circa hoc cæcutiāt iu-
dices,ſed ipſi videant, qui ēt ſine diſcrimine
ſemper ex ore perflant expenſis hinc inde, &
ſic temerarij litigatores veluti impunitate
audaciores facti lites iniuſtas ſemper exqui-
rūt, ſalua ſēper bonorū reuerētia, an abſens,
ſiue actor,ſiue reus ſēper ſit condēnandus in
expenſis? & Myſing.cent.4.obſeru.67.affir-
mat ita decisū, & an expenſarū condēnatio
11 fiat propter mendacium? affirmatiua eſt de-
ciſio Affl. 126. an ſi prermittatur in iudicio
poſſeſſorio poterit repeti in petitorio? deciſio
eſt negatiua Rot.in deciſ.40.in tit.de ſent.&
re iudic.in antiquis,& ea condēnatione non
facta in ſnīa,vtrū cenſeatur victus ab expēſis
abſolutus? deciſum negatiuè, Flamin. Cart.
in dec.28. & an expenſarū condēnatio facta
12 contra plures intelligatur, vt vnuſquiſque ꝓ
rata teneatur,deciſum affirmatiuè. Idē Car-
tarius in dec.28. & Caputaquenſ. in d.dec.
343. p. 1. & quid? ſi expenſæ debeantur pro
rata victoriæ? decisū negatiue, idē Cartar.
dec.57. Boer. autē in dec.74. dicit, ꝙ reus in
quibus ſubcubuit,& ſi in aliquibus abſolua-
13 tur,condēnari debet in expēſis, & iudex dēt
victū in expenſis ēt condemnare ēt ſi ex offi-
cio ꝓcedat, Creſcent.dec.1.vt lit.pend. pre-
terea quæro an obtinens in ſuflationē ſpiri-
tus inſtantiæ cauſæ,debeat in expenſis cogi?
14 eſt deciſio affirmans 92. Grām.& deciſio Ve-
neta 62.p.1.Triuiſ.an Aduocatus,& Procu-
rator in cauſa propria licite expenſas a victo
poſtulet? decisū eſt negatiue in Rot.451. in
tit.de ſent.& re iudic. in antiquis, & Myſin.
cent.1.obſer.2. an expenſæ litis ſint iudican-
dę in decretis alimentorū,vide Caputaquēſ.
15 in dec.309.p.1.quero ēt hìc an in credito ex-
penſarū fieri poſſit miſſio in poſſeſſionē, & di
co ꝙ non ſecundū Franc. Marc.dec.391.vlti-
mo q̄ro an fiſcus aliquē indebitè moleſtans
veniat in expenſis, dānis, & intereſſe condē-
nandus? & quidē fuit affirmatiuè deciſum
apud Viui. in dec. 479. ſed in Regno noſtro
hodie inoleuit, practica, quòd inter fiſcum,
& priuatū nulla habetur ratio expenſarum.

Ad Capitulum LXXIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima quarta.

1 CONCORDAT multipliciter cū iu-
re canonico, & ciuili de quibus in
corpore obſeruationis dicā, ne idē
pluries proponere cogar.
2 Obſerua in textu ea;quæ dicunt̄,& primo,
ꝙ qn̄ delictum eſt notoriū notorietate facti,
aut quia accuſatus eſt confeſſus, aut iudicia-
rijs compulſibus conuictus,procedit̄ ad exe-
cutionē ſnīæ condemnatoriæ. Idē dicere nō
audeo in delicto notorio notorietate iuris.
3 Secūdo dico,ꝙ in delicto notorio; aut accu-
ſatus ſit confeſſus & conuictus,vel non con-
uictus nec confeſſus ante cōcluſum in cauſa
debēt iuridici examinare delinquentē an ha-
beat defenſiones necne? Tertio ſi ait,reus ſe
habere defenſiones alias præter deductas in
4 proceſſu reſtituitur, & poſt reſtitutionē præ-
dictā ſi fuerit condēnatus executio fit; & in
cauſis criminalibus in M.R.C.non admittit̄
appellatio,ſicuti in cauſis ciuilibus. Quarto
Iudices dictæ M.R.C.in cauſis vbi imponit̄
pœna mortis non procedunt ad ſnīam reo
exiſtente non confeſſo,nec cōuicto,ſed prius
facta relatione ex proceſſu bene viſo, & pon-
derato per tres ſaltem ex dictis iudicibus.
5 Aduerte,quòd notorium debet eſſe iudici,
vt iudici ſecundum acta, & probata ex pro-
ceſſu,non autē extraiudicialiter ſm cōmun.
opin. Cumia hìc nu.12.& ſeqq.vbi multa de
notorio;an autē in iſto notorio requirat̄ pro-
batio contraria,ſunt opiniones, ſed dic cum
noſtro Cumia hìc num. 16.
6 Aduerte etiam,ꝙ probatio requiri videtur
nō ad ſubſtantiā facti probandi; ſed ad per-
petuam ꝓbationē faciendā ſicuti dr̄ de ſcri-
ptura in cōtractu inter viuos,quæ quandoq.
ad ſubſtantiam,& quādoque ad probationē
interuenit, Cumia hìc nu.18.19. & ſeqq.
7 Itē conuictus,& confeſſus non pōt appel-
lare a ſnīa condēnatoria,& debet copulatiue
concurrere vt ſit conuictus, & confeſſus, di-
ctus Cumia hìc nu.21. ꝙ intellige quantū ad
appellandū tantùm,non autē quantū ad cō-
8 demnandum; nā ex dictis ſupra ſatis eſt alter

vtrum

Digitized by Google

utrum, ut condemnetur reus uide Capic. &
ad eum Maſullum dec.69.n.16. Menoch. de
arbi. lib. 2.ca.166. Gram.dec.31.n.fi.& dec.
36.nu.38. Lanfranch. Balb.dec.51. Crauet.
conſ.1. pro genero nu.224. Cappel. Thol.q.
199. in add. Rot. Gen. dec. 146.n.fi. Grauet.
conſ.248.n.6.& Verall.deciſ.325.p.1.nu.7.
Abb.conſ.12.p.2. Grauett.conſ.120. Bar.in
9 leg.5. C. de naufrag. lib.10. Capic. dec.54.
nu.fin. Ioſeph. Lud.dec. Peruſ.67.nu.19. ſed
hoc notorium dēt proponi, allegari, & pro-
bari, Rot.dec.2.alias 7. de appellat. in nouis
Capyc.d.dec.69.n.16. Guid. Pap.q.221.n.
4. Balb.dec.238. Natt.conſ.275. Abb.conſ.
72.p.2. notorium aliud eſt facti permanētis,
vt cicatrix, aliud tranſeuntis, vt publica vo-
calis iniuria, quod indiget ꝓbatione Capic.
dec.124.nu.7.& Myſing. obſeruat.3.cent.6.
nu.6.cap.3. extra de teſtib. cogen.& cap. tua
10 nos.8. extra de cohabitat. cleric. notoria nul-
la finguntur, quæ non ſunt, & ideo inoleuit
cautela, vt Iudex pronunciet factum de quo
agitur eſſe notoriū; Gram. deciſ.64.nu.12.&
11 Capic.dec.124. n.7. Hēric. Boer. in ſuis ſing.
differt notoriū a manifeſto, quia hoc vltimū
ſemper probatur; Guid. ſing.413. Bartol. in
auth. qui ſemel n.16. C. quomodo, & qñ iu-
dex, & in l. ciues 11. C. de appell. ignorantia
notarij nō præſumitur ēt in facto alieno Ca
pic.dec.69.n.15.

Adde, quòd hoc ſtatutum tollit appella-
12 tionem, tunc quæro, an huiuſmodi capitulū
videatur iuſtū? & prima facie apparet ꝙ nō,
ex eo quia negat appellationē, quæro hic Ri-
tus locū ne habeat in ſnīa definitiua, an ēt in
interlocutoria? vide Capyc. in dec. 144. vbi
meminit de iſto caſu, an poſſit dici nulla vi-
de ꝑ Franc. de Curte conſ.59. in 9. col. verſ.
13 licet ēt decretū. Adde Ang. in l. eos C. de ap-
pellat. vbi dicit, ꝙ qñ ſtatutū prohibet appel-
lationēm intelligitur ſublatus modus, & oīs
regreſſus cōtra ſnīam adde Hypp. de Marſil.
ſing.289. limita ꝑ Hipp. de Marſil. in cōſ.81.
in vltimo dubio ad materiā vide Bald. in l. ſi
ex cā §. nunc videndū. ff. de minorib. & ſuper
14 ſtatutis in verbo appellare in fine, & in l. ictus
ff. de infam. vide Ang. de Malefic. in gl. fi. in
5. col. & ibi ꝑ apoſtillātes cū concordātibus
15 de qbus infra, an ēt tollat querelā, vide gl.&
doctores in cap. querelam de Procurat. an
habeat ſupplicationem vide Capyc. vbi ſu-
pra num.3.

Ad Capitulum LXXV. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima quinta.

1 EST ſingulare, in hoc capite ſub prohi-
bitione, eiuſque prætextu præter prin-
cipalem pœnam contra apportantes
arma euntes ad mōres Barcarū: habetur ma-
teria ꝓhibitionis apportandi, & trāſportan-
di ad hoſtes, & barbaros arma; exēpla armo-
rū oīs generis naues, tormēta bellica, res co-
meſtibiles, equos, pecunias, & tranſgreſſores
2 grauiter puniuntur Cumia n.4.& ſeq.& nu.
9. ꝙ eſt omni iure ꝓhibitū. Adde Boer. deciſ.
178. Rebuff. in ſuis comentarijs tom. 2. tit.
de mercatur. art. vlt. glo.1.nu.27.

3 Sed ſi mercator faciat contra ꝓhibitionē,
& incurrat pœnā debet ne decapitari, an ſu-
ſpēdi reſpōdeo, ꝙ mercatura in partibus vbi
exercetur a nobilibus conſuetudo mercandi
non maculat nobilitatē; in partibus vero vbi
nobiles nō exercent mercaturā ſuſpendunt,
ꝓ quo aduerte, ꝙ ex Caball. milleloq. 794.
nobilis exercens mercaturā perdit nobilitatē
quādiu eā exercet, Rebuff. oīno videndus in
ſuis comm. tract. de mercator. minut. vendi-
tio. num.21. fol.458. tom.2. vide ēt Marant.
in ſuo ſpecul. p.4. diſtinc.9. iud. n.56. quinq;
4 requiſita concurrere debent ad hoc, vt quis
dicatur mercator Rebuff. in ſuis cōm. vbi ſu-
pra fol. 457. & mercator non dr̄ ꝙ vno actu
mercaturæ exercet Bart. de legat. 1. l.63. Sed
quomodo ꝓbetur nobilitas uide Guid. Pap.
5 dec 387. item an nobiles ꝓprijs manibus in
ſuis poſſeſſionibus operantes amittant nobi-
litatem deciſum negatiue, idem Guid. Pap.
in deciſ.41. & 392. & an ſint nobiles merca-
6 torum exercentes deciſum affirmat. Idem
Guid. Pap. deciſ.391. & 196. ſed quid ſi illā
per alios exerceant, an etiam amittant nobi
litatem negat Myſing. cent. 6. obſeruation.
54. & incidenter quæro an nobiles, qui Pro-
curatoris officium exercent nobilitatē amit-
7 tant deciſum affirmatiue. Idem Guid. deciſ.
88. quòd mihi uidetur durum. Item num
baſtardi ſint nobiles deciſum negatiue. Idē
in deciſ.580.& an nobili ſit ignominioſa pœ-
na imponenda? deciſum negatiue Grāmm.
8 deciſ.32. ad caſum huius ſtatuti uide Boer.
deciſ.178. in puncto totius materiæ.

Ad Capitulum LXXVI. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima ſeſta.

De modo procedendi in cauſis ordinarijs ſuper Rubrica, & Capitulis.

1 CONCOROAT cum Cap. cæterum
de iudicijs, & cum doctrina feudali
præſertim in cap. Imperialem §. in-
terdum de prohibita feudi alienat. per Fri-
2 dericum, & alibi, vt infra. Cumia hoc loco
arguit contra Rubricam, & condentes ipſius
Ritus nu. 1. & ſeqq. & nu. 13. & ſeqq. & agit
de cauſa vnde dicatur, & in quo ea cauſa ab
inſtãtia, & à iudicio, & à lite differat, & quid
ſit vnaquæq; eorum oſtendit nu. 5. 6. & 7. &
ſeqq. & in præſenti capitulo, ait, fuſe ſatis, vt
3 videre eſt, de feudis, eorumque natura, & di
uiſionibus de quibus nos in noſtro ſpeciali
tractatu, ac de tela iudiciaria, de que feudalis
cauſæ terminorum omnium duplicatione,
de quo nos ſupra vbi de terminis omnium
Curiarũ Regni peregimus, & de multis arti-
culis connexis cauſis feudalibus, ita, quòd
quando occaſio fert vide Cumiam, hìc qui
4 ſatis tractat longiuſculè, quàm natura inter-
pretationis ſtatutarię patiatur, ſed hoc ei cõ-
donetur ob copiam doctrinæ, quæ in eo re-
dundabat; agit de feudis vſque ad num. 82.
circiter, inde verò agit de publicatione; de
5 continua, de reſtitutione cauſæ primæ, & c.
de termino ad reprobandum vſque ad nu.
124. exinde de concluſione cauſæ, eiuſq; ex-
peditione, ac de collectione ſcripturarum, &
omnia ferè, quæ circa præmiſſa contingere
poſſunt in hoc præſenti commentario repe-
6 ries, quare magni facias, & legere eum non
pigeat.

7 Sed adde, quòd duæ ſunt opiniones, an
cauſa feudalis dicatur quoquomodo tangat
feudum. Petr. de Greg. de iud. cauſar. feud.
q. 5. qui allegat Panor. & Doctores magis
communiter in cap. cæterùm de iudic. ſiue
8 cõtrariam opinionem, quòd dicatur feuda-
lis, quando vnus ex litigatoribus pro actio-
ne, vel exceptione fundata ad legẽ feudi re-
currere debet, de quo per Bald. in cap. Impe-
rialem §. interdum de prohibita feudi alie-
natione, per Frideric. & in §. de qua contro-
uerſia, de pace Conſtantiæ; Felyn. & Aretin.
in d. cap. cæterum 8. col. & Petr. de Greg.
vbi ſupra quæſt. 1. Milaniſ. deciſ. 6. lib. 1. &
deciſio moderna Caſtill. 15. per totum.

Ex quibus aduerte, quòd ius, quòd perci-
9 pitur in feudo dicitur feudale, & quod opi-
nio illa, quam tenet Cumia hic, quòd cauſa
feudalis eſt, vtcunque per eam tangatur feu-
dũ eſt probabilior, & verior iſta, quòd cauſa
feudalis dicitur, quãdo actor, aut reus in iu-
dicio in lege feudi debet ſe fundare, ex quo
quando agitur, vt poſſeſſio manuteneatur
10 alicuius iuris, pro vaſſallis, vel prohibendo
contra vaſſallos per dominos cauſa feudalis
eſt, & ita fuit deciſum in cauſa Baronis Pet-
rinei contra Illuſtriſſimum de Gambacurta
Marchionem terræ Mottæ, die 11. Martij
1608. & reuocata fuit per Conſiſtorium Sa-
cræ Regiæ Conſcientiæ contra ſententiam
M. R. C. & ita paſſim practicatur hodie per
Tribunalia.

11 Adde pro toto complexu ipſius textus, &
nota, quòd in criminalibus proceditur ad
inſtar ciuilium, vbi nõ eſt in contrarium di-
ſpoſitum per textum in l. abenſem, ff. de poe-
nis, fallit, vt per Hypp. de Marſil. in ſing. ſuo
437. & in ſua pract. crim. §. expedita nu. 63.
cum ſeq. col. adde leg. mulier la prima, & ibi
Alex. in vltim. not. adde Lãfranch. in repet.
c. quoniam contra de probat. §. teſtium nu.
83. & cap. licet dilectus de reſtitu. & Capic.
deciſ. 62. adde, quòd ſi poſt concluſum ad-
mittuntur articuli, tacite videtur reuocata
12 concluſio, vt per Afflict. plene deciſ. 115. &
adde, quòd ſi cõcluſo proceſſu iudex admit-
teret ad probandum aliquid, tunc eſſet reuo-
cata concluſio, vt dictum; ſed hoc intellige,
13 ſi pars probauerit; ſed ſi non probabit, ha-
betur, ac ſi nihil eſſet actum, & remanet con-
cluſio, vt late per Afflict. in cõſtit. inter mul-
tas notabil. q. nu. 83. lib. 1. in quantum verò,
quòd dicitur, quòd eſt communis terminus
vtriq; parti, vide Hypp. de Marſil. ſing. 168.
quia iudex poteſt refrenare numerum teſtiũ,
l. 1. §. quamquàm ff. de reſtit. & cap. cum cã
extra eodem tit. vide Alex. in addit. Bartol.
14 in l. 3. C. de naufrag. lib. 11. adde præterea, q.
ſi pars petit à Iudice dilationem cauſæ diffe-
rendi iudicium, iudex debet adhibere caute-
las, de quibus p Thom. Ferrar. in cautel. ſua
46. & notatur in cap. ſtatutum §. penult. de
reſcript. in 6. & per Doctores in cap. conſti-
tutus de fideiuſſoribus. Adde præterea, quòd

ſi

ſi eſt conceſſa dilatio reo, etiã eo renunciante, poterit actor ea vti, ſic econtra, vt per Bar. & doctores in l. ſi arrogator præcipuè ibi per Iaſonem antepenult. col. verſ. exemplo ff. de adoptionibus, & Doctor. in l. Petendæ, C. de tempor. integr reſt. vide etiam Iaſ. in l. ſi. col. 2. in fi. verſ. ſecũdo iſta l. facit ff. de pact. Felyn. in cap. ſi diligenti, in 2. correlar. 7. fallent. de for. competent. adde etiam obſeruãdam doctrinam, quòd in materia teſtium ſi illi ſint repulſati, & reprobati habentur, ac ſi nihil dixiſſent, arg. l. ſi prætor. §. Marcellus ff. de iudicijs, ſecundum Andream de Iſern. & ibi notat, per Afflict. latius de hoc agente in cõſtitutione vſurariorum col. 6. circa finẽ rubr. 6. lib. 1. ex quibus habes notabiliter,
17 quid operetur iſta repulſa, ſeu reprobatio teſtium; Adde, quòd terminus reprobatorius eſt odioſus, & currit ad horas, & momenta, vt conſuluit Barbat. in conſ. 35 2. & ita deciſum in M. R. C. cum illis de præſcimone; &
18 his de terzo. ann. 1543. de menſe Auguſti, & in ſequenti ann. de menſe Septẽbris. Adde, & quæ te an poſt concluſum poſſint præſentari ſcripturæ, & ſuper illis alios recipi teſtes ſi opus ſit vide Afflict. dec. 271. cũ ſequenti,
19 quia iudicia ciuilia, & criminalia pari paſſu ambulant regulariter, vt in inſt. de iudicijs, in princ. & de probationibus, & termino vltra marino vide text. in l. 1. C. de dilationib. per ſcribentes, & Canoniſtas in cap. penult. de teſtitut. hùc facit, cap. 67. Regis Caroli, & cap. 7. Regis Petri, vbi de reſtitutio-
20 nibus ſuſe ſatis. Adde etiam notata per Iacobinum in l. interdum, in 1. & 2. notab. ff. de iudic. vbi habes de illo, qui dicit ſe habere teſtes vltra mare, poſt Angel. & Panorm.

Ad Capitulum LXXVII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima ſeptima.

1 CONCORDAT cum cap. Abbate ſanè de re iudicata in 6. & cum notat. in text. l. ſi mater. §. eundem ff. de execut. rei iudicat. & cum alijs hic infra notatis. Hoc capitulum his concluſionib. di-
2 ſtinguitur primo videlicet, quòd dicta ſuperius complicantur cum his inferiorib. hoc loco expreſſis, quòd in cauſis ciuilibus poſt aperta puncta (nimirum quando Iudex re-
3 citato proceſſu dubia eliceat ſuper quibus cauſæ patronos pro vtraque parte ad allegandum expectat, ad effectum, vt iudex inſtructus videatur in cauſa.)
4 Non dantur reſtitutiones perſonis nõ reſtituibilibus, reſtituibilibus autem ſic.
5 Secundo in caſu concurſus nõ reſtituibilium cũ reſtituibilibus puta eccleſiarum, pupillorum, viduarum, & virginũ, & his ſimilium tunc ſi cauſa eſt diuidua reſtitutio conceſſa perſonis reſtituibilibus non prodeſt nõ
6 pariter priuilegiatis; ſin autem cauſa eſt indiuidua reſtitutio prodeſt omnibus, forſitan quia priuilegium hoc magis eſt cauſæ, quàm perſonarum, licet vtraſque reſpiciat.
7 Ex quo textu habetur correlatiuè declaratio, quòd perſonis reſtituibilibus reſtitutiones tantùm cõceduntur. & illis etiam qui cum eis in iudicio; aut inſtantia, liteque ci-
8 uili cõcurrunt; dũmodo cauſa ſit indiuidua.
9 Nec prætereas Cumiã hic, quia pro materia reſtitutionis in integrum in cauſis ciuilibus omnia ferè tangit, & breuiter in apertro reponit, etiam cauſarum feudalium.
10 Quòd ſi vtraque pars litigans eſt reſtituibilis, vt eccleſia, & eccleſia; vidua cũ vidua, pupillus, minor cum minore, & his ſimilia, tunc conceduntur quattuor ordinariæ reſtitutiones, & quattuor extraordinariæ ſine cauſæ cognitione, & duæ cum cauſæ cognitione, & ſic decem habentur reſtitutiones in hoc caſu. Cumia hic nu. 13. & ſeq. & dicta
11 per eum, ac limitationes a nu. 17. ad 24. incluſiue, ſed de notata cauſa, & non relata, & quando oporteat, quòd ſit notata, & relata ſimul, & in quibus generibus cauſarum, & quid ſi minor iuraſſet, & per eum ſit cõcluſa cauſa, & an poſſit in reſtitutione diſcedi a narratis in principali libello; & in puncto ca-
12 pituli præſentis, quando magis priuilegiatus trahit ad ſe minus priuilegiatos, & quòd duplex eſt beneficium vnum conceſſum poſt ſententiam, & contra ſententiam, intra quadriennium à die ſententiæ numerandum ex falſa cauſa; doloq; quibus forte fundaretur ſententia; alterum vero conceditur pẽdente iudicio, quòd eſt ordinarium; vel extraordinarium illud conceſſum reſtituibilibus, illud non reſtituibilibus, ſed ex cauſa in corpore
13 Iuris communis, vel ſtatutarij clauſa; an autem minor poſſit reſtitui ſuper iiſdem capitulis publicatis atteſtationibus poſt didicita teſti-

teſtificata, vide nu. fin. Sed aliquibus ex his, adde quod diximus, de iſta materia ſupra, addendo ad Cumiam, & paſſim per iſtum Ritum.

14 Et præterea hìc num. 24. vbi Cumia, ait, quòd teſtitutiones peruntur, & conſequenter taliter conceduntur, ſi a narratis in cauſa principali non receditur in ipſa reſtitutione conceſſa, omiſſa enim probanda veniunt, & non aliter, & ideo in reſtitutione aduerſus ſententiam infra quadriennium, ſi tamen inſtrumenta de nouo reperta ſint, vel conſtet

15 receſſit de dolo ſententiæ, ſic pariter ſi petatur reſtitutio, pendente iudicio, hoc fit prætextu quando videlicet articuli, vel defenſiones non omnes fecerit reſtituibilis perſona; doctores in l. Diuus ff. de re iud. & i l. Minor. ff. de minoribus, & hinc infero conſiderari poſſe an in cauſa principali, vel inſtãtia eiuſdem, & conſequenter an in ipſa reſtitutione agens ex vna cauſa poſita in libello, obtinere

16 poſſit ex alia? & videtur, quòd non, primo quia quando cauſa eſt certa, & expreſſa in libello cap. Abbate ſanè de re iudicata in 6. Calderarius conſ 483. Ægid. Bellamer. cõſ. 29. Gozad. conſ. 4. num. 21. Corn. conſ. 13. num. 1. verſ. præmiſſis tamen lib. 1. Caſtrenſ. conſ. 81. & conſ. 136. viſo libello, volum. 2. Crauett. conſ. 80. nu. 17. non poteſt obtineri ex alia.

17 Secundo quia nec prætextu iuris de nouo reperti dari poſſe videtur dicta reſtitutio, maxime ſi ſuperueniat poſt cõcluſum in cauſa, nunquam enim ſuffragatur iudicio tentato. Bartol. in l. ſi mater. §. eundem ff. de execut. rei iud. Ioannes Andreas capitulo finali de in integrũ reſtitutione lib. 6. Innoc. cap. paſtoralis de cauſ. poſſ. & propriet. nihilominus

18 dicas ex textu cum domino Cumia hìc, quòd reſtitutio conceditur non recedendo a principaliter petitis ad effectum probandi omiſſa in primo termino principali, iura habes penes Cumiam nu. 14. vide Caſtill. dec. 57. nu. 1. & ſeqq.

19 Nota hìc, quòd priuilegia minorum ſunt multa; ſed tu ex infraſcriptis non modicam habebis vtilitatem, vide ergo Maſtrill. deciſ. 161. & Theſaurum; item deciſ. 161. Afflict. deciſ. 208. Grammat. dec. 52. & Viui. deciſ. 186. Franch. dec. 16. vide text. in l. fin. C. de iur. emphyt. cui addit Grammat. & text. in l.

20 minorum C. in quibus cauſ. in integr. reſtit; non eſt neceſſ. pro quo facit Franch. vbi ſupra. Limita in minore ſuccedente maiori ſecundum Marilia. dec. 24. & Afflict. dec. 211.

21 Item minor habet priuilegium Bullæ Pij Quarti de minore 14. annis Caroc. deciſ. 39. & Viuius deciſ. 536. & 489. Gratian. dec.

22 177. caret tamẽ priuilegijs, ſi committat parricidium Franch. deciſ. 230. bene. An priuilegia eccleſiarum ſe extendant ad Hoſpitalia,

23 vide text. in l. omnia. C. de Epiſcop. & Cleric. de ponte in deciſ. 35. Aloyſ. Riccius deciſ. 17. Cur. Archiep. Neapolit. in qua deciſ. habes ampliationem ad Concil. Triden.

24 ſeſſ. 22. can. 8. Sayrus deciſ. 3. de Religioſis domibus, Maynard. deciſ. 29. lib. 2. & Dom. Maſtrill. dec. 110. & Valaſc. dec. 105. & Rot. diuerſ. deciſ. 302. p. 2. & deciſ. 114. ead. p. 2.

25 & deciſ. 114. ead. par. 2. adde Afflict. in deciſ. 35. & 114. adde quòd duabus vicibus tantùm cõceditur reſtitutio, ſecundũ Theoricam, in conſtit. obſcuritatem, & vide text. in l. ſi Iudex. ff. de minorib. an ſcilicet ſi vnidata alteri, etiam dari contingat, Bartol. in l. ſi poſt mortem. §. fin. ff. de leg. 2. & Iorland. cap. 14. de ſyndicat.

Ad Capitulum LXXVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima octaua.

1 CONCORDAT cum cap. licet dilectus de teſtibus, & cum l. per hanc C. de temporib. appellat.

2 Vide de reprobatione teſtium Afflict. in deciſ. 266. & D. Maſtrill. dec. 97. & theſaur. deciſ. 259. & Capyc. deciſ. 55. Afflict. deciſ. 351. Franch. deciſ. 421. & quantum ad inſtrumentum; vide Ioſeph. Ludouic. in dec. 54. Lucen. & Peruſ. 14. & 50. Verall. in dec. 421. p. 2. Franc. Marc. in deciſ. 51. Oſaſc. in deciſ. 117. & 129. Rot. Genuen. deciſ. 113. & 209. & 122. Rot. deciſ. 11. de fide inſtrum. in antiq. Rot. Auinion. deciſ. 51. Affl. dec. 83.

3 Concluſio, dato termino ſimpliciter reprobatorio intelligitur data facultas reprobandi, teſtes inſtrumenta, & acta omnia.

4 Nota differentiam teſtium, inſtrumentorum, & actorum per relata a Cumia hìc per totum, ſed adde, quòd præterea differunt, quia in voce teſtium includuntur duo, videlicet iuramentũ, & depoſitio, ex quibus conſtat

ſtat probatio, quæ eſt oſtenſio rei dubiæ per
5 argumenta fidẽ faciens Ægid. Bellam.conſ. 714. Ozaſc.deciſ.46.nu.4.in verbo, autẽ in-
6 ſtrumenta ſupple, quòd inſtrumentum publicum dicitur probatio probata, & veritas apparens, Ozaſc. deciſ.72. & deciſ.117. & Ioſeph. Ludouic. dec. Luc.54 & dec. Peruſ. 50. Gram.dec.45.nu.9. & dec.103. in verſiculo, vero actorũ, intellige cum noſtro Cumia hìc, quòd ſcilicet veniunt acta in iudicio facta.

Determino autem reprobatorio ſatis, ſuperque ſupra fuit decantatum, & nolumus hìc actum agere; dictumque iterum dicere, quare ad alia, nos conferamus.

Ad Capitulum LXXVIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio ſeptuageſima nona.

1 CONCORDAT cum cap. quia diuerſitatem, de conceſſ. præbend. & cum cap.fin. de elect. & cum l.1. C. de anna.except.
2 Impedimentorum caſus, circumſtantias, & qualitates vide apud Affl.dec.29. Ioſeph. Ludo. Peruſ.dec.36. Myſing.cent.4.obſeru. 58. & cent.2. obſer.62. & cent.3. obſ.91. & Cappell.Tholoſ. in deciſ.65. & 92. & Surd. deciſ.54. Boer.deciſ.40. Verall. in deciſ.72.
3 & 73.par.2.Guid.Pap.64.limita in impedimento euitabili Rot.Mich.in dec.9.limita in tarde iter accipiente, Cappell.Tholo.dec. 302.concluſio eſt quod dẽpto termino principali, eoque primo in alijs terminis ſi nihil actum eſt, nunquam fit publicatio, in primo autem termino concluſio eſt de forma, & nõ poteſt omitti, & omiſſa vitiat vitio nullita-
4 tis, etiam ſi nihil actum ſit; reliqua Cumiæ alibi. Nos ampliauimus, quare ad illa me remitto; ſed tantum adde quod aliquãdo in termino nihil actum eſt ex cauſa iuſta, & impedimẽto, ſeu caſu ineuitabili, tunc indiſtinctè dicas, quod iuſtè impeditus quominus agat in termino ex integro ad dilationẽ, eſt reſtituendus. Afflic.dec.29. & dec.50. Bellũ, Peſtis, inũdatio fluminis, fluctus maris, nauigatio prohibita, craſſatores in campis, infirmitas, paupertas, miſerabilis; pluuia, & ſimilia excuſant, vide Thomã Actiũ in tract. legali de infirmitatibus ex iure excuſãtibus.

Ad Capitulum LXXX. eiuſque Commentarium obſeruatio octuageſima.

De modo procedendi per viam informationis.

1 CONCLVSIO prima eſt in textu, quod per viam informationis proceditur, quando principaliter non agitur.
2 Secunda concluſio eſt, quòd, quando informatur Curia, eiuſq; iudices, aliquem velle petere aliquid, & tunc fit memoriale ad effectum informandi ipſam Curiam ſuper capitulis, & articulis infraſcriptis, prout rei argumentum petierit.
3 Aduerte aliàs viã informatiuam eſſe vnũ de quinque modis ſuperius traditis in cap.4. Ritus, qui quidem modus eſt principalis, ſeu vnus de dictis quinque modis principalibus ibi enumeratis, & in præſenti capitulo dicitur oppoſitum, ſed reſpondetur, quòd in iſta
4 informatio eſt curiæ, illa vero contra partes, & ſic eſt diuerſa, & in iſta informatione non eſt citanda pars, & hoc in aliquibus caſibus tantùm videlicet in probãdo aliquem tenere, & poſſidere ad effectum, vt manuteneatur in poſſeſſione, in qua reperitur, & ſatis eſt ſe-
5 miplena probatio, vel ſecundo in caſu probationis paupertatis, quando quis vult obtinere, vt omnia in lite ei gratis fiant pro Deo.
Tertio quãdo, quis vult probare infortunia, dilationẽ obtineat, vltimo quando volo probare mortem alicuius, vel ſucceſſionis ca-
6 ſum eueniſſe ad effectum, vt contra hæredem agam, & hęc omnia ex officio iudicis pręſtari debent nemine citato, quo etiam valet in probandis extremis vigore cõtractus bullaris.
Adde in caſu de manutentione poſſeſſio-
7 nis, quòd poſſeſſor quando ſolus poſſidet, & nemo alius poteſt petere, quòd manuteneatur l.1.§.interdum ff. vti poſſidetis, & §.retinendæ inſtit. de interdict. Alex.conſ 92.nu. 4.vol.1.& conſ.136.nu.7.vol.2.Guid.Pap. dec.552.Rebuff.in tom.3.conſtit.tit.de mater. poſſ.art.2.gloſſ.3.nu.10. Riminal.conſ. 219.num.5.lib.2.Bellon.conſ.11.nu.3. Menoch. de retinend. poſſ. remed.3.num.156. Botta conſ.76.facit ad hoc Capit.43. Regis
8 Ferdinandi, & eſt cõmunis opinio in Regno

ibi-

ibidem per hoc cap. diſponitur, quòd poſſeſ-
ſio transfertur ſine actu corporeo, ſed Bald.
quærit, & nunquam potuit ad hoc induci, &
tenet, quòd nõ in l. 1. in 1. not. C. communia
de legat. ſed in cõtrarium eſt communis opi-
nio, vt latè ibi glo. in col. penult. verſ. an lex,
vel ſtatutum, & ſic in materia iſtius cap. eſt
9 videndus Alex. in l. cum hæredes in princ.
ff. de acq. poſſ. & Iaſ. poſt Paulum de Caſtr.
& d. Alex. in l. ſi ſorori C. de iur. delib. vbi li-
mitant iſtud conſ. & facit Anton. Corſettus
in tract. de poteſt. & excellentia Regia in 25.
q. & an iſtud cap. de iure valeat, vide Barba-
tium, in cap. in præſentia in 9. col. de probat.
& adde Roman. in l. 1. in princ. col. ante pe-
nult. circa fin. ff. de acq. poſſ. & plenius ibi p
Aretin. in 11. col. & per Alex. col. 15. Adde,
10 quòd iſtud cap. debet intelligi ſolùm de pri-
mo hærede, nõ autem de vlterioribus, ſecun-
dum Alex. conſ. 37. lib. 1. & conſ. 82. lib. 2.
Curtius in l. eius in fin. ff. ſi cert. petat. Anto.
11 Rubeus conſ. 121. vbi de materia iſtius ca-
pituli, & de vigore eius vide etiam Alex. cõſ.
83. lib. 2. & Bald. conſ. 114. & Pariſium cõſ.
1. col. 25. cum ſeq. lib. 1. & conſ. 41. eod. vide
notata, & pulchre per Caſſaneum in tit. 7. §.
1. conſuetud. Burgund. car. mihi 293. Soc. in
conſ. 49. in 3. p. col. fi. Cagnol. in l. hæredem,
eiuſdem col. penult. ff. de reg. iur. Alex. conſ.
82. vol. 3. Barbar. conſ. 58. col. 6. p. 3. Petr. de
12 Anchar. cõſ. 146. in Chriſti nomine 3. p. col.
fin. Alex. etiam conſ. 37. col. penult. vol. 1. &
pulchre Ioannes Baptiſta de Caſtellionib. in
ſuis allegationibus poſt ſingularia Franciſci
Cremenſis in libri ſingularium plurimorum
13 doctorum, & ego in allegatione mea pro ad-
modum Illuſtri Domina Iacoba Caggio, &
Paruta Baroniſſa Salę (Muliere nobiliſſima,
& omni laude, & litteratura conſpicua) con-
tra Ioannẽ de Amaro, in qua obtinui ex late
diſputatis, & allegatis fundato iure in l. 3. ff.
de acq. & amitt. poſſeſſ. ampliata per me ex
multiplici theorica, & praxi, in Tribunali
Sancti Officij, exiſtente Aduocato contrario
V. I. D. Peregrino Sciurrino.
14 Adde etiam, quòd per iſtud ſtatutum nõ
transfertur vera poſſeſſio, nã impoſſibile eſt,
quòd trãsferatur vera poſſeſſio, vt dicit Bal.
in rubr. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. & in l. fi.
C. de ſacroſ. eccleſ. dicens, quòd vbicumque
ſtatutum, vel conſuetudo transfert poſſeſſio-
nem ſine apprehenſione, illa vocatur ciuiliſ-
ſima poſſeſſio, pro quo eſt text. in cap. ex li-
teris de conſuetud. & l. Raptores C. de Epi-
ſcop. & Cleric. videas omnino dictum Io.
Baptiſtam, vbi ſupra ſed in verb. text. poſſeſ-
ſione vera, vide Bald. in C. contingit de dol.
& contum. cõtra quem tenet d. Io. Baptiſta
in loc. prææalleg. in col. 12. verſ. ex prædictis, &
maxime in col. 13. verſ. ex quib. qđ ſit ficta,
15 & nõ vera poſſeſſio, q̃ ſi aliquis ex teſtamẽto
nullo ſit hæres, an poſſit habere ſpoliũ, vide
de Benedict. ibidẽ cart. 212. col. 4. an miſſio
in poſſeſſionem parte nõ citata valeat vigo-
re iſtius capituli, vide Bald. conſ. 181. lib. 1.
16 Adde tamen ad capituli intelligentiam,
q̃ dum text. loquitur in hærede, quòd etiam
habet locum in bonorum poſſeſſore. l. 1. §.
bonorum cum ibi notatis p Bart. ff. ad Tre-
bellan. autem habeat locũ in fideicommiſ-
ſario? vide Alex. conſ. 40. lib. 3. col. 3. & in
ſubſtituto vide Boerium deciſ. 156. nu. 9. &
ad cõſtructum totius capituli, vide Oldrad.
conſ. 139. & Decium conſ. 84. & 467. lib. 3.
vide ad intellectũ ſtatuti ſingulariter Alex.
conſ. 24. in 3. vol. & conſ. 40. in 3. col. eod.
17 vol. & hęres ſuccedens ex vi huius ſtatuti ha-
bet beneficium diui Adriani ſecundum Bal.
ſuper ſtatutis in verbo poſſeſſio, verſic. finali
adde Socy. in l. Rẽ, quæ nobis in. 5. q. princ.
ff. de acq. poſſeſſ. & in materia feudali filius
viuo patre intelligitur inueſtitus, ac etiam
18 poſſidere, & ſic continuatur in eum poſſeſſio
ſine alia inueſtitura ſecundum Bald. in l. cũ
in antiquioribus, verſ. 10. C. de iure delibe-
rand. Iaſon. l. quotiens in fine 12. limitatio-
nis C. de rei vendicat. vide Iacob. de ſancto
Giorgio in verb. ita, quòd ipſi in fine tangi-
tur etiam, & ſtabilitur, vt vera ſucceſſio data
ex illo capitulo in cap. in alio cap. Regis Al-
phonſ. 390. maximeque facit ad præſentis
ſtatuti legalitatem notabile cõſilium Imol.
19 16. incip. viſo caſu tranſmiſſo, vbi conſuluit,
quod ſi penes defunctum erat naturalis poſ-
ſeſſio, vt quia habebat vſumfructum, & pro-
prietas erat penes alium, & ſic ciuilis poſſeſ-
ſio, quòd illa naturalis non continuabitur in
hæredem, quia non eſt veriſimile, quòd ſta-
tutum voluiſſet vnde conſuluit, quòd ſtante
iſto ſtatuto potius ille, q̃ habebat poſſeſſio-
nem ciuilem acquirere naturalem ꝓpria ſua
autoritate, quia illa naturalis non continua-
batur in hæredem, vt latè refert d. Io. Bapti-
ſta de Caſtellion. vbi etiam habes, quòd iſta
natu-

naturalis poſſeſſionis continuatio, quæ fit in
20 hæredem debet intelligi de eo hærede, qui tẽ-
pore mortis defuncti reperitur habilis ad ſu-
ſcipiendum illam continuationem iuxta re-
gulam, quòd qualitas adiecta verbo referа-
tur ſecundum naturam rei, & temporis ap-
plicationem ex text. l. in delictis ff. de noxa-
lib. vt late ibi per eum.

21 Deciſiones videndæ pro iſta materia inter
alias ſunt primo videlicet de poſſeſſione de
functi in hærede continuanda vigore ſtatuti
ex glo. in l. ſi quis pro emptore in verſ. non
habere ff. de vſucapione, & diſtingue caſus
primo, quòd, aut nõ ſucceditur ex ſtatuto, &
vide Cardinalem Seraphy. in deciſ. vi beue-
tana Caſtrorum 18. May. 1569. quòd defun-
ctus poſſidebat corpore, & animo, & tũc poſ-
ſeſſio non continuatur in hæredem ſine ap-
prehẽſione ita Afflict. in deciſ. 167. & in pro-
22 prijs terminis decidit Viuius deciſ. 227. aut
poſſidebat animo ſuo, & corpore alieno, &
hoc caſu ſufficit continuatio Coloni, & hæ-
redis nomine. Vrſill. deciſ. 167.

23 Aut ſecũdo ſucceditur ex ſtatuto, vt in ca-
ſu noſtro, quòd etiam viget in Bononia, &
Mediolani, & tũc communis, & vera opinio
eſt, quòd tranſit Rubinus in deciſ. 44. ex quo
naſcitur, quòd hæredi competit interdictum
retinendæ contra turbãtem poſſeſſionem de-
functi abſque aliqua actuali apprehenſione,
vt eſt deciſio Aloyſij Riccij 21. Cur. Archiep.
24 Neap. facit Menoch. 3. remedio de retinenda
num. 59. ſed in feudalib. & emphyteoticarijs
ſecundum Rot. in vna Imolenſi bonorum
20. Aprilis 1592. coram Cardinali Pãphylo
non habet locum; exemplificari poteſt de
ſtatuto locum non habẽre, quando poſſeſſio
erat apud defunctum ex cauſa de ſui natura
non tranſitoria ad heredes, vt fuit reſolutum
in Rot. in vna Mediolani bonorum 28. Mar-
25 tij 1594. coram Cardinali Mellino; ſed tu
cogita, & conſidera ea, quæ dicta ſunt ꝑ nos
de filio qui viuo patre intelligitur inueſtitus.
Non procedit hoc ſtatutum, quando poſſeſ-
ſio naturalis fuit, ab initio occupata, Rot.
deciſ. 27. nu. 13. p. 1. diuerſorum. Quę opinio
fuit limitata ab eadẽ Rota in vna Bononien-
ſi, de Gemalibus. 11. Ianuarij 1602. coram
26 eodem Pamphilo, & ex his ceſſant illæ deci-
ſiones, quæ volunt poſſeſſionẽ non transferri
ad hæredes ſine apprehenſione, quales ſunt,
quæ fundantur in l. qui vniuerſas. §. per co-
lonum, ff. de acq. poſſ. & ratione, quia licet
poſſeſſio retineatur animo, non tamen ſolo
animo adipiſci poteſt Balbus deciſ. 212. Io-
ſeph Ludou. Luc. deciſ. 69. qui loquitur etiã
in filio hærede, per quòd limitatur text. in l.
in ſuis ff. de liber. & poſthum. Caputaq. dec.
101. par. 1. quòd ẽt locum habet in rebus in
corporalibus, & iuribus, quę non transferun-
tur in hæredem niſi apprehendantur, ꝑ text.
in l. cum hæredes. ff. eod. tit. Afflict. in deciſ.
167. & 325. limitat, ſed vide eum. Petr. Be-
nintend. deciſ. 12. limita tamen cum Balbo
in deciſ. 12. vide Capyc. deciſ. 1. & Magon.
deciſ. Lucc. 38. num. 15. & ſic ex his habes,
totam ferè materiam ſucceſſionis, & conti-
nuationis poſſeſſionis, eiuſque manutentio-
nis, & hæc ſatis.

Ad Capitulum LXXXI. eiuſque Commentarium obſeruatio octuageſima prima.

1 CONCORDAT cũ pietate Canoni-
ca, & Ciuili: Agitur de quæſtioni-
bus pauperum, quæ pro eis gratis ꝑ
Deo expediti debent pro pauperibus ſcilicet,
ac etiam pro furioſis, pro miſerabilibus pro
pupillis, videlicet paupertate detentis, & non
aliter quibus pauperibus non ſolum debent
2 præſtari patrocinia, & procurationes gratis,
ſed etiam debetur oĩs alimonia litis, videlicet
in Regno pecuniola, & alimenta, tàm acto-
ri, quàm reo pauperi in omni iudicio, ſed iſta
paupertas debet probari, & citatur pars ad
iuramenta videndum, & multa alia requiſi-
ta, vide per Gumiam hìc, ſed adde, quòd ap-
pellatione pauperum veniunt inhabiles, qui
3 etiam habentur pro mortuis, & pauperes ha-
bent hypotecam in prædijs ex quibus eis de-
bentur eleemoſinæ, Natta conſ. 211. nu. 18. &
pauperibus relictum illud tradendum eſt, ſed
quando illud legatum pro ſe alimentãdum.
Natta vbi ſupra, adde clauſulam ſalutarem
videlicet de Summi Pontificis licentia, &
authoritate, probo, & iuſtifico dictũ meum
ex eo, quia relictis bonis pauperibus tunc ap-
pellatione pauperum veniunt etiam paupe-
res affines; & cõiuncti teſtatori Papo. lib. 20.
5 tit. 6. arreſt. 8. & 9. & hæc nota, quòd non in-
ueneris alibi dicta, nec vnquam ad hoc ca-
pitulũ adducta, de gradib. paupertatis, puta
pau-

Digitized by Google

paupere more miſerabili, & mendico, ac ca-
lamitoſo, vide conſ. Azeuedi ꝑ totum. Adde
conſtit. lege præſenti in titu. de dandis aduo-
catis pauperibus, & alijs miſerabilib. pſonis
rubr. 33. lib. 1. vbi late per Afflict. adde etiam
Iaſonem in §. tripli in pe. col. inſtit. de act. &
in l. nec quidquam in 2. col. ff. de off. procõſ.
Intellige tamen, vt per Felin. in cap. 1. de off.
iudicis cum cõcordantib. de quib. Gerardus
de Petraſ. ſing. 73. benè & latè.

Ad Capitulum LXXXII. eiuſque Commentarium obſeruatio octuageſima ſecunda.

De non extrahendis a Domicilio.

1 CONCORDAT conſtit. ſtatuimus
Regni, & ibi Afflict. Rubr. 37. lib. 1.
& cum alio Cap. Regni Regis Mar-
tini, & cum conſtit. honorem, rub. 40. lib. 1.
& Bartol. in l. fina. ff. de off. Proconſ. & cum
cap. 72. & 177. & 392. & 442. & 463. eius Re-
2 gis Alphonſi. Prima concluſio nullus extra-
hatur ab eius domicilio pro cauſis crimina-
libus pro quibus Capitanei terrarũ poſſunt
ex officio cognoſcere ſuper eis ad litigãdum
in Magna Regia Curia.
3 Secunda concluſio pari iure in cauſis ciui-
libus ab vncijs decem infra.
4 Tertia concluſio ex hoc capitulo ſaluan-
tur priuilegia Ciuitatum, & locorum Regni.
5 Quarta concluſio poſſunt tamen extrahi
per officiales Regni, ex eiuſdẽ Regni conſtit.
6 Quinta concluſio Magna Curia, vt mater
Curiarum (eiuſq; iudices) exiſtens in loco
poteſt de omnibus cauſis cognoſcere quia
concurrit cũ ordinario loci, & habet ius præ-
uentionis in cognoſcẽdo, & deuolutionis in
reuidendo, ſeu recognoſcendo appellata, vt
ſupra alibi dictum eſt.
7 Sexta concluſio ſi tamen dicta M. R. C.
recedit a loco (cauſę remanent, & non extra-
huntur, & poteſt de eis cognoſci ꝑ illas per-
ſonas, vt ſupra.
8 Septima concluſio dictæ tamen cauſæ ex-
trahuntur, ſi proceſſus fuerint per dictam M.
C. concluſi, ſecus tamen ſi fuerint ſolum in-
choati; quia tunc remanent per officiales lo-
corum ad quos ſpectat, cognoſcendi.
9 Octaua concluſio perſona priuilegiata, vt
vidua, vel miſerabilis poteſt ex peculiari ſibi
iure tàm communi, quàm ſtatutario eligere
forum Principis, qui eſt M. R. C. & alia tri-
bunalia maiora, quæ ipſum Principem re-
præſentant, vt conſtat ex dictis alibi, ſupra
in his additionibus ex Regni Conſtitutione
incipiente: cõſtitutionem ſtatuimus. Aliqui
volunt viduam, etiam diuitem habere priui-
10 legium legis vnicæ C. quando Imperatores.
Cumia hic nu. 11. & ſeqq. in verb. & ego ve-
tius exiſtimo.
11 Nona concluſio habentes cauſas cõmunes
cum dictis viduis, & pupillis, gaudent dicto
priuilegio eligẽdi forum, etiam ſi ſint priua-
ti, & maiores, Cumia n. 15. ſed huc adducas
ea, quæ diximus cap. 77. de cauſa indiuidua.
12 Decima concluſio hoc priuilegium eſt cõ-
ceſsum ꝑdictis pupillis, & viduis tàm ꝓprio,
q̃ ceſſionario nomine agẽtibus, ſi ex cã, & ti-
tulo lucratiuo abſq; tñ fraude, & dolo mutã-
di iudicij cã facta, vide Cumiã n. 16. & ſeqq.
13 Vndecima cõcluſio eſt, ꝙ ex priuilegio Pa
normi cauſæ feudales remanent Panormi, &
poſſunt in eius Prætoriana Curia incipi, me-
diari, & finiri, & in nonnullis alijs locis Re-
gni, & his exceptis ſolũ M. C. de eis cogno-
ſcit; ꝑ pares Curiæ, q ſunt in Regno (Iudi-
ces dictæ M. R. C.) videlicet quatuor, tres
Ciuiles, & vnus antiquior ex criminalibus ꝑ
multas alias qõnes ad hunc titulum, & effe-
ctũ vide apud Cumiã à n. 28. ad fi.
14 Sed adde qõnem frequentẽ, & quotidia-
nam, ꝙ ꝑ priuilegia particularia fori indi-
ſtinctè & ꝑſertim Magni admiratus non põt
impugnari priuilegium legis vnicę, C. vbi ſu-
pra, ſed ſtat in ſuo robore, & firmitate, niſi
expreſſe in ipſius priuilegij tenore dicatũ, non
obſtante lege vnica, & Conſtitutione ſtatui-
mus, aliàs nunq̃ eis cenſet derogatũ, vel ab-
rogatũ, nec ſufficiũt alia verba. Paul. de Caſt.
in d. l. vnica n. 1. vbi & Bald. Gram. dec. 20.
Bongiornus in d. l. vnica. Afflict. in d. cõſtit.
ſtatuimus nu. 15. Milaniſ. deciſ. 5. nu. 14. p. 2.
Menoch. de arbitr. caſ. 66. in vlt. impreſſione;
& hoc priuilegium eſt reſeruatũ principi ob
15 pietatem miſerabilium perſonarum, & non
iudicatur translatũ, ſeu cõceſſum in alios,
niſi expreſsè dicatur, Viuius deciſ. 321. lib. 4.
& adeo vere requiritur iſta expreſſa, & ſpe-
cialis derogatio, quòd nõ ſufficit per relatio-
nem ad aliud priuilegium, in quo adeſſet ex-
preſſa clauſula non obſtante d. l. vnica, & c.

Franch.

Franch.dec.192. Theſaur.dec.177.n.12.&
de hoc eſt lata ſententia, ſeu interlocutoria
in Conſiſtorio S.R.C. die 11. Iulij 1608. in
fauorem Agatæ Tudiſco contra Fabritium
Buſſardo prætenſū Cōmiſſariū Magni Ad-
miratus, vide Caſtill.dec.40. p totā, qui di-
16 ctā deciſionē typis demandauit in ſuo lib.1.
& de hoc ego elegāter punctū habui, & plu-
ries obtinui per Tribunalia cū magno plau-
ſu, & clientū vtilitate, & dicti doctores fue-
runt p me aliàs allegati antequam dictus
de Caſtill. publicaſſet ſuas illas doctiſſimas
deciſiones.
17 Adde Fel. poſt Abb. in c. Paſtoralis, col.
1. de foro compet. & an, & qn̄ quis ſortiatur
domiciliū, vide p Fely. poſt Gloſsā, & alios
in cap. dilectos lo 2. de reſcript. adde q̄ iſti
18 domiciliati non poſſunt declinare forū do-
micilij, & allegare forum originis, vt in cap.
22. Regis Io. & hoc cap.22. eſt confirmatū
p Carolum V. Imperatorem in pragm. ſuis
impreſſis nu.20. & hi, habitātes ſm doctri-
nā Bartoli ante ſex menſes cōpletos nō erūt
19 ciues, & habitatores in l.2. C. ne ſanctū ba-
ptiſma. Adde Affl. dec. 384. & Aret. conſ.
135. vbi habetur an, & qn̄ quis dicatur trā-
ſtuliſſe domiciliū p Soc.conſ.35.p.1.& 77.
& 79.p.4. q̄d ſit de iure cōi, vide p doctores
in cap. quod Clericis de foro compet. & ibi
Barbat. in 9. col. cū ſeq. & in tit. de incolis.
C. lib.10. ſed q̄d ſi non ſteterint per ſex mē-
ſes, ſed p maiori parte iſtius temporis vide
Bart. in l. cum Delanionis §. Sabinus ff. de
fundo inſtructo. Roman. ſing.669.

Ad Capitulum LXXXIII. eiuſque Commentarium obſeruatio octuageſima tertia.

De non vocandis cauſis per Magnam Curiam.

1 CONCORDAT cū cap. vt noſtrū,
de appellat. & cum l. cunctos. C. de
metatis. Primum dictū eſt proceſ-
ſus pendentes in iudicio alicuius curiæ non
pōt M.R.C. etiam in loco exiſtens, vel eius
officiales amouere ad ſe aduocando.
2 Secundum dictum, poſſunt tñ auocari ſi
concurrant negligentia officialium curiarū
inferiorū in expediēdo cauſam p bimeſtre,
vel ſuſpecti ſint, vel cauſæ criminales adeo
ſint graues, q̄ requiratur M. C. cognitio,
3 tunc enim auocantur, Cumia hìc habet ali-
quid boni, quare ne pœniteat videre, quæ
ipſe breuiter tāgit, cui nos addimus, in ver-
bo ſuſpecti, quòd iudicū ſuſpitio eſt diuer-
4 ſa ad diuerſitatem dignitatis Curiæ, etenim
in textu, ſermo eſt de ſuſpectis iudicibus in-
ferioribus, vt legenti patet, quandoquidem
de iure, etiam communi poteſt proponi re-
cuſatio Iudicis ſuſpecti, qua propoſita ma-
nus judicis ſtatim, & incontinenti obtentis
litteris inhibitorijs remanent ligatæ, & non
5 poteſt ad vlteriora procedere, niſi prius de-
terminetur articulus ſuſpitionis ex textu in
l. apertiſſimi in verb. executores C. de iudi.
Franc. poſt Baldum in cap. cum ſpeciali. q.
21. de appellat. Lancelott. latè, qui alios al-
legat, cap.6. de attent. in tit. de attent. poſt
recuſationem iudicum nu.4. & ſeq. & geſta
6 proceſſus, vel ſententia eſt ipſo iure nulla,
tàm de iure Ciuili, quàm de iure Canoni-
co, verum quia experientia multorū annorū
curiales verè docuit, q̄ iſte articulus ſuſpi-
cionis ſępiſſimè pponitur à partibus ad di-
7 longandū, & differendum litium finē; Ideo
p pragmaticā 3. in tit. de recuſat. iudic. re-
formatum eſt, & cautum, q̄ in aliquibus iu-
8 dicibus puta ſcientia, & moribus ornatiſſi-
mis, atque conſpicuis, vt ſępè ſunt ſpectabi-
les Iudices M.R.C. & S.R.C. & Patrimo-
niales, Regię Monarchię, Tribunalis S. Of-
ficij, Auditoris Generalis gentis bellicæ, ac
ēt Iudices vrbis Panormi, licet de illis non
loquatur pragmatica, & tamē fuit determi-
9 natū, q̄ ſic ita diſponēte conſuetudine ſcri-
ta Pan. in tit. de conſtitut. & pādectis ſuper
officijs, & ſalarijs oīum officialiū vrbis, vbi
dr̄ hoc eſſe verū, non ſolum in iudicibus or-
dinarijs, ſed ēt in delegatis, & ſubrogatis, ēt
in Iudice primarū appellationū vrbis, verba
10 conſtitutionis ſunt hęc infraſcripta, & ſic in
his omnibus propoſita recuſatione, nō im-
peditur pgreſſus iudicij, ſed marte ſuo am-
bulat, & Iudex pcedit ad vlteriora, ēt vſq;
11 ad ſnīam incluſiuè; verū enī vero ſi ex inde
declarabit, & deciſū erit fuiſſe ſuſpectū, ſnīa
erit nulla, in pūcto doctiſſ. Caſtill. dec.75. p
totam; ſed Adde, q̄ ſi ſuſpicio nō deciditur
tentans eam ſoluit vncias quinquaginta, vt
notorium eſt, quare Caueant ne temerè li-
12 tigantes, nec faciles ſint ad proponendū, q̄

probare nequeunt, in puncto eſt alia deciſi D. Maſtrilli 2. p. dec. 151. p totam vbi late percurrit materiã ſuſpicionis ferè p oẽs caſus, ſed ea, q̃ dicit D. Caſtillus quãtũ ad iudices, qui poſſunt nõ obſtante, q propoſita fuerit recuſatio ad vlteriora procedere; ſunt quidem aurea, & mẽte tenenda, & ideo volui hoc loco fideliter repetere, quia locus eſt
13 aptus, & germanus materiæ.

Nota in verbo textus niſi officiales negligẽtes fuerint, q licet Excellẽtiſſ. Dñus Prorex, & M. R. C. ſit præſens in aliqua Ciuitate, Regni, tñ Capitaneus illius loci nõ pdit iuriſdictionẽ iuris, quia põt cognoſcere; & ideo nõ tenentur volentes litigare adire volentes Viceregẽ exiſtentẽ in loco; ſed ordinariũ iudicẽ illius loci ſm Gloſſ. & Bar. in l.
15 cunctos C. de Methatis, & epidẽ. lib. 12. ſed qñ cã poſſit auocari p Principẽ vide Guid. Pap. in q. 440. & notatur in cap. vt noſtrum de appellat. & p Grãm. in voto 28. Abb. in c. cum M. Ferrar. col. pen. de conſtit. & in materia auocationis cauſę vide Bertazol. in ſuo repertorio in verbo aduocare, & p Affl. iuſtitiarij nomẽ in 20. not. cũ ſeq. & Couar. pract. qq. c. 9. vide Caſſan. in cõſuet. Burg. cart. 6. n. 5. col. 1. Rip. in d. c. cũ M. Ferrar.
16 Adde in materia Auocationis cauſæ, notata p DD. in d. c. vt noſtrũ; de appellat. & & vide, an p ſolã cõmiſſionẽ reuiſionis cenſeatur cã auocata; ſed Reſpõderũt q fuit deciſũ affirmatiuè, vt refert Magon. dec. Florẽt. 90. & an cã ſemel auocata cenſeat̃ ſẽper auocata deciſum reperio affirmatiuè, apud Pute. in dec. 240. lib. 2. & an ſit differentia in auocatione facta motu pprio ab illa, quę obtinetur ad inſtantiã partis? dico, q ſic, ex dec. Bono. 41. Petr. de Beninten.

Ad Capitulum LXXXIV. eiuſque Commentarium obſeruatio octuageſima quarta.

1 CONCORDAT maximè cum iure Canonico, & Ciuili, vt videre eſt in pgreſſu obſeruationis. Tria sũt
2 Ciuiũ genera, q̃ in faciendis negotijs in litibus ſedandis ſe interponunt accomodandi gratia partium iurgia ad iuſta fędera, & pacta redigendo.
3 Primũ eſt arbitrorũ, ſm arbitratorũ, tertiũ vero amicabiliũ cõpoſitorũ, metaphora ſumpta ab Aromatarijs, q multa ſimplicia inter ſe cõtraria ſimul vniũt, & cõponunt, ideſt ſimul ponunt.

4 Vbi aduertas, q dictorum ſententias exequuntur Iudices M. R. C. ſi ſint in loco, vbi executio petitur, & lata ſententia fuit.
5 Secundo aduerte, q ſi M. C. non fuerit in dicto loco, vbi ſupra, tũ tunc liberum eſt petenti vbi exequi fieri vult, vel in M. C. vel in loco coram ordinario.
6 Obſerua ex Cumia hic nu. 11. & ſeq. differentiam arbitri, & arbitratoris, ille pcedit iuris ordine ſeruato, iſte vero nõ ita; & hæc facultas nõ cõfunditur, licet in cõpromiſſũ ponatur vnus, & alter, vide Cumiã noſtrũ.
7 Et adde ad numerum nonum Cumiæ, vbi ait, q contra pdictas ſñias arbitrorũ põt opponi nullitas, ſeu euidẽs iniquitas ſñiæ, ſi promptuaria ſit, & de ea conſtare manifeſtè poſſit, & non requirat altiorẽ indaginem p
8 modũ exceptionis; ſecus autem ſi principaliter tẽtatur ipſius laudi nullitas, tunc enim non impediretur executio, quod verum eſt, & ego pluries in M. R. C. & S. R. C. Tribunali, in Sãcto Officio, & in Curia Prætorianæ obtinui cum magno profectu clientum, & mei honore, vt latius dicam in libro meo
9 praxis Siculæ, cuius libri hæ additiones ad Cumiam, sũt tamquam riuuli ex fonte primitus emanantes, quem laborem teneo in meo licæo; ſtudioque priuato pro occurſu patrocinandi in foro ſiculo; quotidie tam-
10 quam promptuarium quoddam, ſeu repertorium conflatum ex iure Canonico, & Ciuili communi, & iure Regni) ſed ad rem noſtram iterum redeundo dico, quod iſta nullitas poteſt duobus modis tentari principaliter ſcilicet, & incidenter, pręter ea, quę dicit Cumia; hic dico ego ex Bart. l. quę ſub
11 conditione §. fin. ff. de cõdit. inſtit. in l. filio pterito. col. 11. verſ. q̃ro ergo qualiter ff. de iniuſto rupt. teſtam. & in l. ſuus heres. C. de repud. hered. & in l. 1. C. de ord. cognit. & in l. ſi mater, C. de cõtrah. emp. l. 1. & l. ſi dolo, C. de reſcid. vẽdit. l. ſi is, C. de pręd. minor.
12 l. ſi poſt diuiſionẽ. C. de iuris; & facti ignorãtia. l. ſi pater. C. ad velleianũ. l. Imperatori. ff. de priuileg. creditorũ l. 1. & l. ſi pater C. quando prouocare non eſt neceſſe. l. cũ ſententia C. de ſent. l. ſi vt proponis. C. quomõ, & qñ iud. l. 1. & l. ſi ferialis. ff. de feri. c.

cum

Digitized by Google

cum contingat. extra de officio deleg. cap.
ad audientiam extra de reb. eccl. non alien.
cap. per tuas de ſent. excomm. clem. prima:
14 de re iud. hæc de principali; nunc de nulli-
tate incidenter tentata, quæ longe frequen-
tior, & vtilior eſt propter eius ſingulares ef-
fectus, primo videlicet, quia in ea nõ requi-
ritur ordo iudiciarius, ſecus autem in prin-
cipali. Vant. in tit. quot, & quib. mod. nul-
litas num. 25. & 57. Ægid. deciſ. 52. 317. &
319. Speculat. tit. de libell. concept. §. nunc
dicendũ circa finem Bald. in addit. ad Spe-
culat. tit. de ſent. col. 4. & in l. tale pactũ. §. q.
prouocauit ff. de pact. Cardin. in clem. 1. q.
16. de re iud. Anchar. col. 3. Abb. c. dilecto,
15 circa finem, extra de appellat. ſecundo, quia
ſentẽtia lata ſuper nullitate incidenter pro-
lata, eſt interlocutoria, lata vero ſuper prin-
cipali, eſt definitiua Vant. vbi ſupra, nu.
26. & Bald. in l. Præſes col. 1. C. quomodo,
& quando iud. Rot. deciſ. 13. & 83. in no-
uis Guid. Pap. queſt. 16. & q. 210. Io. Andr.
in clem. fin. de appell. Imol. in l. quod iuſſi,
16 ff. de re iud. Franc. cap. cum ceſſante, col.
pen. de appell. dict. Rot. deciſ. 340. & 341.
& 215. in antiquis.
17 Tertio, quia nullitas incidenter deducta
impedit executionẽ ſi altiorem indaginem
non requirit; ſecus autem ſi ſeparatim, &
principaliter propoſita ſit, Vant. vbi ſupra,
nu. 29. & 31. verſ. ſed ſi, & Rot. deciſ. 115.
& 117. in antiq. & deciſ. 280. in nouis,
Bald. in l. ab executore num. 7. C. quorum
appell. non recip. & in l. 5. C. ne liceat ter-
tio prouocare, & Lanfranch. in cap. quoniã
contra, de probat. Franch. in cap. dilecto,
quæſt. 10. extra de appellat. Alex. conſ. 33.
circa finem lib. 1. & conſ. 95. vol. 2. num. 8.
& conſ. 181. col. 2. lib. 6. l. cum quidem, & l.
cum falſum, & l. Pantonius §. rei ff. de acq.
hæredit. Bart. & Bal. in l. ſuus hæres. C. de
repud. hæredit.
18 Quarto, quia de nullitate incidenter de-
ducta poſſet iterum cognoſci principaliter
per modum agendi in iudicio ordinario, &
plenario, Vant. d. tit. quot. & quib. mod.
num. 21. 36. & 37. Bart. in l. 1. col. pen. C.
quando prouocare non eſt neceſſe, & in l. ſi
expreſſim, col. 3. ff. de appell. Abb. & Frãch.
dicto cap. dilecto. col. 4. & q. 46. & 47. Rot.
deciſ. 118. in antiquis, & Fel. in cap. ea, quæ
col. 1. extra de re iud. Alex. cõſ. 97. nu. 4. lib.
2. Deci. conſ. 96. col. 2.
19 Quinto, & vltimo, q̃a de nullitate inci-
dẽter deducta põt cognoſcere inferior Iu-
dex, de principali vero vterque cognoſcere
põt ſeorſim, Bal. in l. aduerſus n. 11. verſ. itẽ
hoc verũ. C. ſi aduerſus rem iudicatã Vant.
de nullit. in tit. corã, quo null. propo. poſſ.
nu. 8. & 13. in fi. Frãch. in d. cap. dilecto. nu.
79. Fel. in d. cap. per tuas. col. fi. & in cap. in
litteris col. pen. extra de officio deleg. Imol.
in l. ſi Iudex ff. de re iud. Ruin. conſ. 61. nu.
17. lib. 5. & alia, quæ de nullitatibus hîc di-
cere poſſem, reticeo, q̃a fuſe, & longius præ-
20 ter inſtitutum noſtrum de ea dictum, ſolũm
tñ addam ꝙ, qñ iſta nullitas eſt apparens ex
actis, vtrumque tentetur, ſiue principaliter,
ſiue incidenter ſemper tamen ob euidẽtiam
in iudicio de ea dicitur incidenter tentari, &
proceditur ex abrupto, ideſt, per viſionem
ſcripturarum, Vant. vbi ſupra, in tit. quot.
& quib. modis nu. 21. & Ferrett. conſ. 45. &
Æmil. conſ. 44. Milaniſ. dec. 3. num. 156. &
dec. 5. nu. 9. lib. 1.
21 Idem eſt, quando diſputatur merus iuris
articulus, nam in eo ex abrupto, & viſione
ſcripturarũ procedẽdum eſt, ẽt parte diſſen-
tiente, Innoc. cap. cum inter, col. 2. verſ. ſed
dic, extra de electione, Vinc. de Franch. dec.
221. nu. 12. & alij ſupra citati.
22 Aduerte etiam, ꝙ in iſta materia nullita-
tis diſtinguendum eſt, ꝙ vel actor ſe fundat
in actis præſentatis Alex. cõſ. 62. n. 24. vol.
7. Roland. conſ. 41. n. 3. lib. 1. Marſ. conſ. 20.
& tũc ex his doctoribus, vt iudicis eſt vide-
te an ex talibus capitibus deducatur nulli-
tas, & ſi eſt nulla, & in modo procedẽdi in-
ter partes non eſt controuerſum tunc dicta
23 ſnĩa debet nulla declarari, ſin aũt eſt cõtro-
uerſũ in mõ procedendi facta prius decla-
ratione, quòd procedatur abſque tela iudi-
cij, & ex abrupto, debet inde nulla declarari
24 Ferrett. vbi ſupra, econtra verò, ſi dicta ſen-
tentia non eſt nulla, quia reus habet inten-
tionem fundatam in exceptione, & ſcriptu-
ris præſentatis per actorem Iudex validam
dictam ſententiam declarare debet proce-
25 dendo, vt per actorem fuit proceſſum, nam
ſi actor vel reus in iſto caſu ordinarie ꝓce-
dere velit neuter eſt audiendus, actor. ſ. non
põt, q̃a via, q̃ elegit, ei pateat, nec reus, q̃a
æqualitas in iudicijs eſt ſeruãda, tum ẽt, q̃a
non debet admitti dilatio, nec dẽt dari ter-

M 2 minus

minus ad probandum id, quod probatum
non releuat; cap. per tuas extra de ſimonia.
Gloſſ. cap. cum cõtingat, verſ. nihilominus
27 de off. deleg. Itẽ q̃a in iure circuitus eſt euitãdus, pſertim q̃n inutilis eſt, euitãdus, præ-
ſertim q̃ñ inutilis eſt, Pedem. dec. 23. n. 10.
28 Si vero in nullitate propoſita p̃ actorem
ex actis præſentatis reus nullitatem exclu-
dere vellet, cum aliqua facti probatione ex-
trinſeca per teſtes facienda, tunc ex com-
muni obſeruantia, reo ad probandum ter-
min⁹ extra ordinarius dierũ octo, aut quin-
decim ſecũdum qualitatem negotij datur.
29 Conſiderandum ergo, an reus proponat
diſſenſum ex propoſitis ab actore, an vero
proponat diſſenſum, vt diffugiat, vt ſciant
iudices ſi procedere debeant viſione ſcrip-
turarum; & ex abrupto in materia nullita-
tis de qua tango in hac obſeruatione, adde
etiam, quòd exceptio nullitatis eſt opponẽ-
30 da executione ſententiæ, text. in l. 1. C. de
execut. rei iudicatæ idem in executione red-
ditionis computi tutelaris, Viu. deciſ. 317.
lib. 2. nu. 1. Rot. Rom. dec. 65. Affl. deciſ. 13.
nu. 16. licet aliqui velint, quod non impe-
31 diat executionem, ſed tu vide Pute. dec. 146.
lib. 1. & dec. Rot. 121. & 190. vbi Statilius
Pacificus; poteſt etiam opponi in exceptio-
ne ſupplementi legitimæ actum non retar-
dat executionem idem Statilius in dec. 190.
32 vbi ſupra, idem eſt in exceptione dominij
Cardinal. Seraphij dec. 390. quod limita in
dominio iam probato, vel incõtinenti ido-
neo probari, nam tunc executio ſuſpendere-
tur Paleottus in dec. 32. Pute. in deciſ. 54.
233. & 243. lib. 2. haud negligas, circa huc,
intellectum dec. Rot. 103. p. 1. diuerſorum,
& Capyc. deciſ. 10. nu. 19. Item poteſt op-
poni in exceptione periurij nõ tamen retar-
datur executio Rot. Rom. in deciſ. incip. in
33 vna deuolutionis Molendini, die 23. Febr.
1579. coram Lauretano; idem in exceptione
nõ adimplementi, & hæc impedit executio-
nem ẽt aduerſus obligationem Cameralẽ,
Caputaquenſ. dec. 117. p. 3. & talis exceptio
locũ habet ẽt ſi in minori parte verificetur,
34 Pute, in dec. 340. nu. 1. lib. 1. & dec. 357. lib.
3. Caputaquenſ. dec. 316. p. 3. ſed hoc limita
dũmodo, q̃ à parte opponatur, aliter valet
35 iudicatum, præſertim in cõtractibus nomi-
natis. Rot. diuerſor. ĩ dec. 810. p. 1. & fuit de-
ciſũ in Rot. ĩ vna Romana veneſertei 1592.
coram Cardinali Blanchetto; idem valet in
36 exceptione de iure agentis, quæ executionẽ
retardat, Caſſad. deciſ. 1. de reſtit. ſpoliato-
rum, Rot. diuerſ. deciſ. 340. p. 3. lib. 3.
Item p̃ appellationẽ retardatur executio
ſñiæ appellatæ, ſi ſit cauſa appellabilis, ſecus
37 in cauſa non appellabilis in qua ex eo, q̃ ap-
pellatio non eſt permiſſa, non ſuſpendit, co-
gnito de nõ appellabilitate, vt eſt cauſa mo-
mentaneæ poſſeſſionis, in quo de iure ciuili
38 non appellatur, tunc enim executio non ſu-
ſpenditur ẽt ſi iudex detulerit appellationi,
per conceſſionẽ reuerentialiũ, nã Rot. Rom.
39 damnorum 10. Iunij 1591. coram Penia. &
Benint. dec. 17. tãto magis quia reuerentia-
les in forma dati, intelliguntur ſub cõditio-
ne quatenus ſñia appellationẽ admittat, &
quoad illam tantum partẽ, quæ admittitur
Achill. de Graſſ. deciſ. 8. de appellat.
40 Adde etiã in materia nullitatis tex. in l. 2.
C. q̃ñ prouocar. nõ eſt neceſſe, ex quo textu
eſt cõcluſio q̃ ſñia redditur nulla, q̃ñ eſt lata
ſuper vna parte, q̃a non videtur abſolutoria
ſuper oĩbus capitulis, ſed vide Franc. Marc.
dec. 932. p. 2. eſt ẽt nulla ſñia ſi iudex dicat
41 pronuncio ſm formã Conſultoris Balb. in
dec. 1. eſt nulla in caſu Bellamer. dec. 307. &
Verall. dec. 97. p. 1. ex defectu iuriſdictionis,
licet valeat in vim pacti, etſi cõſenſu partiũ
42 confirmari non poſſit; eſt ẽt nulla ſi ſit lata p̃
ſtylũ Curiæ, & morẽ iudiciorũ Guid. Pap.
dec. 292. Olaſc. in dec. 22. n. 7. & 142. itẽ eſt
43 nulla omiſſis terminis ſubſtantialibus iudi-
cij, Bellam. dec. 27. tunc enĩ nec meretẽ dici
res iudicata, nec eius vim hẽt Affl. dec. 182.
nec validatur ẽt ſi pars cõpareat, & dicat ſe
velle citari Verall. ĩ dec. 261. ſeu 3. p. 2. My-
ſing. obſer. 71. cẽt. 3. aliquid p̃ Grãm. in dec.
44 65. n. 3. eſt ẽt nulla ſñia ſi ferat tẽpore belli,
Affl. ĩ dec. 62. itẽ lata perẽpta inſtãtia, Cor-
naz. Rot. Luc. in dec. 22. aliqd p̃ Affl. ĩ dec.
283. n. 4. & Ioſeph Ludo. dec. Luc. 24. n. 7.
45 Itẽ lata ex falſa cã Balb. in dec. 300. & 429.
itẽ ẽ nulla ſi poſt deſertã appellation, Guid.
Pap. in dec. 11. & Rot. dec. 12. tit. de re iud.
in antiqs. Itẽ lata p̃ minorẽ 25. ann. curato-
46 rẽ non habentẽ. Idẽ Guid. Pap. in dec. 494.
Item contra mortuum Bellam. in dec. 312.
Caſſado. deciſiõ. 16. de ſenten. & re iudic.
Franch. deciſ. 245. par. 2. Papon. lib. 19. tit.
8. arreſt. 15. quam doctrinam ego adduco
ad intellectum l. Paulus. Item ex breuitate

ter-

termini Raud. deciſ.29.ſed limita ſi ex tali
breuitate nõ fuit cognitum de cauſa. Pute.
in deciſ.344.lib.1. Balb. in deciſ. 557. &
Ruiz. Rot. Lituan. deciſ. 2. num. 83. Am-
48 plia, vt nec citatio valeat Creſcent.deciſ.6.
de dol. & contumacia. Item eſt nulla ſi ſit
lata poſt appellationem interpoſitam a ci-
tatione ab interlocutoria Verall. in dec. 38.
par.1.item ſi feratur eadem die, & ſuper cau-
ſa criminali,& intereſſe idem in deciſ.5.par.
2. & deciſ.33. par.3. Item contra ſtatutum
49 redactum in volumine ſtatutorum. Verall.
deciſ.23. par.3. Balb. in deciſ.166. Caual-
can. in deciſ.11.par.2. item lata ſuper peti-
torio,& poſſeſſorio, ipſo petitorio per par-
tes ſuſpenſo Verall. in deciſ. 143. par. 2. eſt
etiam nulla ſi data ſit poſt appellationem
interpoſitam a coarctatione dilationum à
iure præſcriptarum. Verall. in deciſ.24.par.
50 3. Item contra infirmum Balb. in deciſ.16.
limita ſi iudex hoc ſciat, non autem ignoret
Myſinger.obſeruat.57.in cent.4. Item lata
die feriato: Iaffred. in deciſ. 553. nec talis
51 ſententia per partes poteſt ratificari. Raud.
in deciſ.37. Item lata de nocte. Pandenſ. in
deciſ.412. Item contra abſentem reipubli-
cæ cauſa Myſing. obſeruat.57.cent.4. Item
ſi ſit lata vigore probationum reprobatarũ.
52 Magon. deciſ. Luc.39. Item ſi ſit petita ab
actore conſtituto a tutrice veluti a Procura-
tore Creſcent. deciſ.8. de ſenten.& re iudic.
Iudex, qui executurus eſt ſentẽtiam, decla-
rabit eam etiam obſcurè forte latam, per
53 Arbitrum Bart. in l. ait, Prætor §. ſi Iudex
col.2. verſ. de hoc autem ff. de re iudicat.

Ad Capitulum LXXXV. eiuſque Commentarium obſeruatio octuageſima quinta.

Quando via grauaminis ad M.C. appellatur.

1 CONCORDAT maximè cum iure
Canonico, & Ciuili, videndus eſt
Cumia, quia agit de grauamine,
appellatione, reuiſione, ſeu ſupplicatione,
& de ſummis in q̃bus poſſit peti grauamen,
& in qua Curia, in quibus locis, & an con-
ſiderari oporteat priuilegia locorum, & Ci-
uitatum Regni, ac poſtremo, quando fiat
2 cumulatio ſummarum; ſed adde quòd de
reuiſione dicemus infra, Deo Duce, in cap.
188. ſed pro modo in præſentiarum aduer-
te, quòd, quando vno ex dictis modis a cu-
rijs inferioribus ad ſuperiores, cauſæ tàm
ciuiles, quàm criminales deuoluuntur ma-
3 nus iudicis inferioris ſunt ligatæ, & non po-
teſt ad vlteriora procedere, de quo puncto
diximus ſupra, & in facto contigit mihi in
R. Monarchia, & obtinui, quòd ſtatim ac p
dicti Tribunalis doctiſſimum iudicem fue-
runt emanatæ litteræ inhibitoriæ, cum clau-
ſula de ſuperſedẽdo, manus iudicis inferio-
ris, inceperunt ligari, & tandem declarato
grauamine cauſæ remanſerunt penes iudi-
4 cem ad quem, & Iudex a quo nõ habet am-
plius iuriſdictionem in cauſa; vt clari iuris
eſt, & quidquid agit, nulliter agit ob defe-
ctum iuriſdictionis, hinc vide D. Maſtrill.
deciſ. 176. par. 2. per totam, & facit quæ di-
cit Io. Franc. del Caſtillo deciſ. 83. lib.1. &
in puncto eſt Ritus Regni 182. diſponens
5 quod, cum à ſententia lata per M.R.C. ap-
pellatur, & eſt dubium, an debeat admitti,
tunc M. C. & non iudicis ad quem cogni-
tio eſt, attamen ad aduertendum eſt, quòd
Ritus prædictus loquitur, & procedit re in-
tegra, non in caſu, in quo eſt introductus
6 proceſſus ad maius Tribunal, & iſta eſt bo-
na declaratio illius Ritus, quã Marius Mu-
7 ta ſuper dicto Ritu doctiſſimè fundat, &
optimo diſtinctionis fœdere accomodat;
Ruginellus in ſuo tract. de appellat. §. 11.
Gloſſ.1.cap.2.num.13. & ab iſto Magiſtra-
tu non licet recedere, & redire ad primum
Iudicem, quia tunc, cum ſit auocata cauſa
ad ſuperiorem, non poteſt amplius Iudex
ſe ingerere, ex Rebuff. in titul. de Auocat.
cauſæ, Caluac. deciſ.4.nu.36. p.2. Magon.
deciſ. Florentin.90.& D. Maſtrill. deciſ.19.
8 p.1. Laderchius conſ.4. in fine Lancellott.
de attent. appellat. pendent. limi.1. num.8.
Peregrin. conſ.24.n.21.lib.1. Philipp. Frãc.
in cap. ex ratione col.19. in fine verſ. circa ſe-
ptimum, de appellat. Felin. in cap. ex parte
2. col.8. in fine, & ſeqq. de reſcript. Marant.
p.6. verſ. & quandoque appellatur nu.200.
Surd. cõſ.239.n.5.& 14.lib.1. vide Caſtill.
9 vbi ſupra a num.5. vſque ad finalem, vide
Bart. in l. Patronus §.1. col.3. in princip. ff.
de legat.3. facit Clement. Appellanti. de
appellat. in tex. huius Ritus, adde quòd de
iure a minima cauſa poteſt appellari, vt pu-

10 ta ſuper Gallina, & eſt ratio, quia appella-
tio non fundatur ſuper quãtitate grauami-
nis, ſed ſuper in iuſtitia ſententiæ, & iniqui-
tate iudicis, vt in cap. vim appellat. extra de
appellat. & in cap. cordi. de appell. lib. 6.
concordat l. 1. ff. eodem not. Gloſſ. 14. q. ſi.
C. ſi. & in l. 1. C. de appellat. Alex. cõſ. 113.
lib. 5. vbi ſupra & l. in maiorib. C. de appell.
& l. præfecti ff. de minorib.
11 Nota in materia appellationis, quòd ap-
pellatio eſt gradatim interponenda, non
omiſſo medio ex cap. dilecti, de appell. limi-
ta primo quando medius iudex eſſet inha-
bilis, Myſing. obſeruat. 77. cent. 1. vt in ap-
12 parente inhabilitate; limita ſecundo quan-
do appellatur ad ſupremã Curiam. Popon.
lib. 9. tit. 1. arreſt. 32. limita tertio in legato
à latere; Marc. deciſ. 342. & 343. nu. 5. limi-
13 ta, quarto in caſu Balbi deciſ. 455. vbi ſi ap-
pellatur ad maiorem omiſſo medio, valet
appellatio, quantum ad effectum deuolu-
tiuum, quam nota ad Gloſſ. in l. 1. §. ſi quis
in appellatione ff. de appellat. limita quinto
ꝙ poteſt adiri Princeps per viam querelæ.
14 Marc. deciſ. 346. ſexto limita ſtatuto exi-
ſtente contrario Benint. in deciſ. 96. Adde
prçterea, quòd appellatio a ſententia execu-
toris eſt prohibita, & ſic per hæc declaratur
15 Capitulum ſuperius connexum in materia
cum hoc præſenti Ritus capite 5. l. ab exe-
cutore, C. quorũ appellation. nõ recipiant:
limita non admiſſa compenſatione Faber.
deciſ. 28. C. de appell. limita in executore
mixto, Raud. deciſ. 29. ex cap. noui, de ap-
16 pellat. vide caſum Franc. Marc. deciſ. 376.
& 392. limita, quando executor exceſſit fi-
nes ſuæ commiſſionis. Balb. in deciſ. 300.
Faber deciſ. 33. eod. titul. limita etiam cum
Bellam. deciſ. 91. videlicet exiſtente Regio-
17 nis contrario ſtatuto. Adde præterea ex ca-
pitulo ſollicitudinem de appellat. ex Rubi-
no deciſ. 91. ſi compareat appellans coram
iudice a quo, puta petens prorogationem,
nam ſic tacitè videtur renunciare appella-
18 tioni Rot. in vna Lucana caritatiui ſubſidij
27. Aprilis 1551. coram Accorambono, &
Verall. deciſ. 29. p. 1. videtur etiam renun-
ciatum ſi infra fatales dies non eſt appella-
tum, Verall. deciſ. 31. & 32. p. 1. Item in pa-
tiente poſt rem iudicatam produci iura, &
19 dari articulos Rot. deciſ. 39. 114. p. 1. diuer-
ſorum, ac Mohed. in deciſ. 39. item, quis vi-
detur renunciare decimis patiens illas exi-
gi, ab alio, Verall. in deciſ. 242. p. 2. & tunc
iſte actus renunciationis non videtur factus
20 ex errore, Caſtill. deciſ. 29. & 34. & 63. adde
præter dicta, quòd ex text. in l. 1. C. de arbi-
tris à ſententia arbitri non eſt appellãdum,
limita in arbitrio boni viri, Afflict. deciſ. 51.
& Marc. deciſ. 151. p. 2. limita in deciſ. 149.
lib. 2. Gayll. Boer. 284. Papo. lib. 6. tit. 3.
21 arreſt. 23. limita in Camera Imperij My-
ſing. obſer. 68. cẽt. 4. limita in laudo. Pute.
in deciſ. 394. lib. 2. & Gayll. obſer. 150. lib.
1. Guid. Pap. in deciſ. 253. Faber deciſ. 6. C.
22 de arbitr. & deciſ. 8. Balb. 129. concordat
cum text. in cap. ab arbitris, de off. deleg.
Myſing. cent. 4. obſeru. 68. Gayll. obſeruat.
33. lib. 1. Balb. deciſ. 466. concordat cum
text. in l. arbitrio ff. qui ſatiſdat. cogant.

Ad Capitulum LXXXVI. eiuſque Commentarium obſeruatio octuageſima ſexta.

De ſententijs iuratorum.

1 CONCORDAT cum iure Canoni-
co, & Ciuili, de quibus infra ſed in
præsẽti quidem capitulo habetur,
quod quãdo tres ex iuratis ad minus inter-
ſunt, quando ciuitas, ſeu Ciuitatis congre-
gatio habetur in ſententijs ad eorum iuriſ-
dictionem ſpectantibus, quæ per inſpectio-
2 nem oculorum expediri debent non appel-
latur, ſi vero non inſpectione oculata, ſed ꝑ
cõfectionem proceſſus proceditur, tunc ad-
3 mittitur appellatio, vt ſupra dictũ eſt; Ad-
uerte primo quòd de nullitate dici poteſt,
Cumia hic nu. 1. & 2. Irẽ poteſt ſupplicari.
4 Aduerte ſecundo, quòd nullitas dicta ex
multis haberi poteſt, ſed præſertim ex defe-
ctu dicti numeri hìc nu. 4.
5 Adde, quòd magno miſterio in textu di-
citur ad eorum iuriſdictionem ſpectantes,
quia cauſæ, quç ad iuratos non ſpectant, vel
ab eorum officio prohibentur, non poſſunt
per eos expediri, etſi expediantur ſunt nul-
liter expeditæ.
6 Quod confirmo ex eo, quia eſt Pragma-
tica vnica, tit. 25. to. 2. vbi iurati prohiben-
tur emere, gabellas tàm ꝑ ſe, quàm per ſub-
miſſas perſonas, quòd eſt etiam de iure cõi

ex Cyno in. Auth. quibuſcumque C. de ſacroſant. Eccl. Bald. conſ. 333. lib. 3. Materia eſt in lege principalibus ff. ſi cert. petat. & in
7 Regni Conſtitutionib. conſtit. communiter, eſt deciſio Pedemontana 109. & ex Regni Capitulo 48. Regis Alphonſi, ex quo conſtat hoc eſſe verum; tam de iure com-
8 muni, quàm de iure Regni, ex quo habetur dicta prohibitio, vbi vide omnino. Sed aduerte, quòd non veniunt ſub diſpoſitione dicti Capituli 48. illi iurati, qui frumenta habent ex proprijs territorijs. Decius conſ. 471. Vinc. de Franch. deciſ. 126. ibi occul-
9 tantes, & c. quia ille qui clam facit, eſt in dolo, quòd ſit conſcius impedimenti. Bald. conſ. 441. Socc. iun. conſ. 31. nu. 49. lib. 2. & clam dicitur factum, cum dicitur factum per intermediam perſonam, Socc. cõſ. 209. lib. 2. l. fin. ff. de adminiſtract. tutor. & interpoſita perſona dicitur ꝓpria vxor Menoch. conſ. 322. nu. 32. lib. 4. & prohibitus per ſe;
10 eſt prohibitus per alium; facere, quia attenditur perſona in cuius commodum actus geritur, l. ſi cũ dotem. ff. ad leg. falcid. auth. quibuſcumque, & ibi Bal. C. vbi ſupra, ſed quantum ad iuratorum iuriſdictionem, ſeu poteſtatem notari oportet, quòd eorum facultas non eſt, quòd ipſi concedant dilatio-
11 nes debitoribus vniuerſitatum, etiam cum clauſula præcedente diſpenſatione Principis, tenoris ſequentis.

PHILIPPVS, &c.

12 Vicerex, &c. Conſiderando noi, quanto dãno apportano all'vniuerſità le dilationi, che ſi concedono alli debitori di quelle, per che non potendo eſſe vniuerſità preualerſi di loro, vengono à patirſi diuerſi intereſſi, & volendo noi remediare à tale inconuenien-
13 te habbiamo appuntato farui la preſente, ꝑ la quale vi dicimo, & ordinamo, che di quà inanti non debiate concedere ſorte alcuna di dilatione, à debitori di q̃ſte Città, e terre, & à loro plegi, etiam che ſiano con clauſula d'hauerſi d'ottenere prima da noi la diſpẽſatione, & con la clauſula che non s'impediſca l'exattione, mà eſſendoui debitori, &
14 pleggi inhabili da per voi ſenza fare inſtanza li bebitori, ci l'auiſarete inſiemi col parere voſtro, perciòche noi faremo, la prouiſione, che ſarà conueniente, & mentre non hauerete riſpoſta noſtra, per la quale ſi cõceda dilatione à tali debitori, e loro pleggi, voi
15 con ogni diligenza attenderete all'eſſigẽza di tali debiti, e non farete il contrario ſotto pena di pagare voi di proprio tali debiti, e la preſente farete regiſtrare ne gl'atti di voſtra Corte, e perche viene Corriero, voi lo ſpedirete ſubito al più tardi fra vn'hora, per potere paſſare innante all'altre Città, e Terre. Dat. Meſſanæ die 28. Octobris 1583.
16 Marco Antonio Colonna, item conſilia iuratorum, & terrarũ non exequãtur, niſi fuerint cõfirmata a Protege tenoris ſequentis.

PHILIPPVS, &c.

17 Præſidens, &c. Volendo noi per lo ben publico dar rimedio all'abuſi con l'eſperienza s'è viſto eſſer ſtati commeſſi da Giurati, e terre in eſequir li conſigli ancorche d'eſſi nõ habbiano hauuto confirma Viceregia ſpedita, per via del Regal Patrimonio per la preſente nõ abſoluendo, ne liberando da le
18 pene incorſe dalli trãſgreſſori, de gli ordini ſopra cio dati, ordiniamo, & comandiamo che di qua inanti non debiate eſſeguire, ne permettere, che ſi eſſeguiſcano conſigli in queſta Città, o Terra, che prima d'eſſi non s'habbia ottenuto confirma Viceregia ſpedita per via del Real Patrimonio, & cõforme a quello doppo eſſeguirli ſotto pena di
19 onze 200. a ciaſchedun cõtrauentore, e per ciaſcheduna contrauentione applicando al Regio fiſco per ſubſidio, e fabriche di Galere, & accioche di quello ordine, ſe ne poſſa hauer notitia dalli Sindicatori, e maſtri giurati, che faranno a fare diligenza a ſapere ſe ſi habbia cõtrauenuto, e ꝓcedere con-
20 tra li tranſgreſſori, vogliamo, che facciate regiſtrarlo ne gli atti di voſtra Corte, & il Maſtro Notaro habbia notificarlo à Giurati ogni anno il pretio dell'officio loro, per nõ allegare ſcuſa, e ſe lo ſupradetto Maſtro Notaro ſarrà annale vogliamo, che quel
21 Maſtro Notaro il quale ſi trouerà in officio habbia a notificarlo al ſuo ſucceſſore Maſtro Notaro ilquale hauerà cura di far la ſupradetta notificatione, a Giurati e ſpedirete il preſente, che a poſta ſi manda al più tarde fra due hore per andare all'altre Città, e terre del Valle con farle fede, della riceuuta. Dat. Pan. die 31. Decembris 15. indictionis 1601. D. Iorde de Cardines.
22 Adde etiam, quę diximus ſupra cap. 169. & in verbo text. per inſpectionem oculorũ, requiritur partis citatio, vt bene Bertachin.

in

in ſuo repertorio in verbo, citatio, requiri-
tur, verſ. 106.

Ad Capitulum LXXXVII. eiuſque Commentarium obſeruatio octuageſima ſeptima.

1 IN parte diſcrepat, in parte vero conſo-
nat cum iure cõmuni, ſed de materia
huius ſtatuti vidimus, & multa nota-
2 tu digna obſeruauimus ſuperius, in capitu-
lo 85. & in puncto adduximus duas clariſ-
ſimas deciſiones, vnam D. Maſtrill. 176. p.
2. alteram Caſtillæ 83. lib. 1.
3 Dictus Ritus 87. eſt titulatus in hãc for-
mam, an appellationi locus fuerit M. C. eſt
cognitio, & habet in corpore textus duo di-
cta primum videlicet, quando ſententia la-
ta eſt a M. C. ab eaque appellatur, & fit hę-
ſitatio an appellatio admitti debeat, necne?
Magnæ Curiæ, & non iudicis ad quem co-
gnitio eſt, ſecundum Ritum antiquum ha-
ctenus obſeruatum.
4 Secundum dictum eſt, ex primo dicto re-
flexe recollectum, ita quòd Mag. Cur. in ca-
ſu noſtro, eſt iudex à quo, & Tribunal S. R.
C. eſt iudex ad quem.
5 Cumia noſter hìc vel eſt mutus, & defe-
ctuoſus, vel quidquid dicit, male dicit, ait
enim in ſuo paruo notabili, quod Iudicis á
quo, & nõ iudicis ad quem eſt dicta cogni-
tio, quod eſt verum; proſequitur Cumia,
6 &, ait, quòd hoc eſt ſecundum regulas iuris
communis, quibus iudicis ad quem, & non
iudicis a quo cognitio eſt, in quibus verbis,
duo dicit Cumia, fere cæcutiens, primo ait,
quòd cognitio eſt de iure communi ipſius
iudicis ad quem, & nón iudicis a quo, & ta-
men inducit, quòd præſens ſtatutum eſt ſe-
7 cundum regulas iuris communis, cum ve-
ritas ſit, quòd ſtatutum præſentis Ritus, di-
cat cognitionem eſſe Magnæ Regię Curiæ,
vt legenti acuto patere poterit, & ſic iudicis
à quo, cum per Capitulum præſens ſtatua-
tur a ſententia lata per M. C. poſſe appellari
in verbis dicti textus (cum a ſententia lata
in Magna Regia Curia appellatur, & ſic ſu-
mus in claris, & Cumia laborat in obſcuris
conſcius ipſe ſibi; Sed dubito ex eo, quia
8 ſupradiximus à ſententijs M. R. C. non ap-
pellari ſed ab ea, ſi quis ſentiat ſe grauatum
remedio ſupplicationis, reuiſſionis, & gra-
uaminis ei dari, & non aliter, at modo dici-
9 tur in iſto capitulo, quòd a ſententijs in M.
C. latis appellatur, ſed pro Magna Curia
tantum reſeruatur, quòd quando fit hęſita-
tio, an appellatio admitti debeat, tũc M. C.
10 cognoſcit, & ſic queſtio eſt de admittenda,
vel non admittenda appellatione, non au-
tẽ, quòd ab ea non poſſit appellari? ſed no-
11 tare debent iudices, hoc iuris ſtatutarij Re-
gni arcanum, paucis notum, & à nemĩne vi-
di hoc loco conſiderari; quòd quidem ob-
12 ſeruari debet, & ſi quis forte temerarius, no-
ſtra dicta aſpernaretur, caueat, & cum ipſe
viderit, quæ, & qualia, ego vidi, me ei in di-
ſcipulum tradam, ſed pro modo mecum rẽ
ipſam perpendat, ſcire ergo oportet, pro re-
ſolutione dictæ arduæ difficultatis, quòd in
13 iure Regni appellatio quandoq; confundi-
tur cum alijs remedijs, & præſertim cũ gra-
uamine, quòd tantum ab ipſa differt in eo,
quòd grauamen per eadem acta, ſed appel-
latio non ita, quia in ea non deducta dedu-
cuntur, & non probata, probantur, cuius rei
argumenta multa in promptu haberem, ni-
14 ſi breuitati velim incumbere, tantùm ergo
dicam, quòd hæc, quæ dicta ſunt, probari
poſſunt ex his primo, quòd adeo verifican-
tur, vt ita mihi loqui liceat, appellatio, &
grauamen, in iure ſtatutario Regni: quòd
in capitulo 85. dicitur, quod quædam cau-
ſæ ſunt in quibus appellatur via grauami-
nis, & ſic appellatio, & grauamen vniuntur
per textum, & per doctores noſtrates ibidẽ.
15 Secũdo, quia, via grauaminis, eſt ſpecies
appellationis, cũ clauſula tamen, quòd pro-
ceſſus expediri debet per eadem acta; in re-
liquis vero naturam retinet appellationis
ſimplicis, per hoc ſtatutum tantùm, Cumia
dicto cap. 85. nu. 1.
16 Tertio ꝑ additum grauaminis ipſa ap-
pellatio alteratur, vt conſtat ex natura ap-
pellationis l. per hanc C. de temp. appel. &
in Conſtitutione Regni vulgatiſſima, Cu-
mia num. 2. 3. & ſeqq. & num. 14. & ex his
17 potes dignoſcere iuris arcanũ; reliqua, quæ
hic dici poſſunt, reticeo, & mihi reſeruo pro
meo priuato libro praxis ſiculæ q. 4. adde
tñ ad prędicta, quòd quando appellatur de
iure cõmuni a iudice inferiore nõ ad M. C.
ſpectat tunc enim tamquam ad Iudicem
appellationis, & nõ ad iudicem inferiorem,

&

18 & ſic à Iudice a quo quidem ſecundum ius
commune ex text. in l. Chirographis. §. 1. &
ibi Bart. ff. de adminiſtrat. tutorum, & per
Angel. in l. quoniam iudices. C. de appella-
tionib. & eſt bonus text. in cap. cum ſuper
Abbatia, de off. deleg. tradunt plene mo-
derni Peruſini in cap. vt debitus. de appell.
in Gloſſ. ſuper verb. ex rationabili cauſa,
Socc. in conſ. 195. in 3. col. verſ. ex quibus,
in 2. p. & vide not. per Iaſon. in auth. ad
hęc C. de iudic.

Ad Capitulum LXXXVIII. eiuſq; Commentarium obſeruatio octuageſima octaua.

1 CONCORDAT cum iure Canoni-
co, & Ciuili, licet parumper diſcre-
pet, vt clarè apparet, ex īfraſcriptis.
2 Vt infra quinquaginta dies proceſſus ap-
pellationū expediatur, in iſta materia plu-
ries allegaui, & ſemper obtinui, & pręſertim
in cauſa grauiſſima cuiuſdam melitenſis de
3 Agio contra Conuentum Carmelitarum
Melitæ, & tentabatur ex aduerſo fuiſſe de-
ſertam inſtantiam appellationis, & obtinui
in M. C. Archiepiſcopali Panormi, & fuit
declarata non deſerta, ex textu pręſentis ca-
pituli pro cuius intelligētia aduerto primo,
4 quòd appellatio in hoc text. ponitur com-
munis à Curijs inferioribus, & à M. R. C.
ſed noto, quòd debet intelligi appellatio al-
terata, cum qualitate grauaminis p eadem
5 acta, reſpectu ipſius Magnæ Regiæ Curiæ,
vt diximus ſupra ex Cumia, & noſtra ad eū
additione, in capitulo 87.
6 Aduerto ſecundo, q hoc ſtatutum con-
cordat cum Regni Conſtitutione appella-
tionum tempora, vt legenti patet, adde qđ
ſi eſt deſerta appellatio victor poteſt adire
iudicem, qui ſententiam tulit, & petere, vt
illam mādetur executioni, ſecundum Ang.
7 in l. ſi cōtra maiores, C. de appell. cum con-
cordantibus, de quibus limita, & nota hoc
8 eſſe verum niſi appellans recuſauerit ipſum
iudicem à quo, vt per Felyn. notabiliter, in
capit. ad hæc, de appellat. & vide repertor.
ſuum in verbo appellatio, & Soccyn. conſ.
126. col. fin. in 1. p. & per Felyn. in C. conſul-
tationibus, de off. deleg. Abb. in cap. ſalu-
briter, de vſuris col. fin. Alex. conſ. 220. lib.
2. & conſil. 27. lib. 4.
9 Aduerto tertio, tria tempora in hac ma-
teria ab iſto iure dari primum videlicet fa-
talium, ſecundum petendi Apoſtolos, ter-
tium appellationem proſequēdi, expedien-
di, vel finem imponendi; ſecundum tempus
receſſit ab aula, quia ſimul, & ſemel petun-
tur, & præſentantur iudici infra quinqua-
ginta dies, tempus proſequendi appellatio-
10 nem eſt anni, ſi adſit obex, eſt biennij, ſi iu-
ſta, & ſi vrgēs eſt cauſa triennij, Cumia hìc
nu. 17. ſed hodie eſt Pragmatica Regni, quę
ſancit duorum annorum tempus proſequē-
di appellationem dari.
11 Quæſtio, an primum tempus fatalium
10. dierum currat à diæ ſententiæ, vel a die
ſcientiæ notificationis ſentētiæ parti victę?
12 Cumia hic num. 33. 25. 26. & 27. tractat, &
fugit, ſed ego maturè reſpondere conabor,
quia punctum eſt vtile, frequens, & neceſſa-
rium, dico ergo, quòd decem dies fatalium
appellandi non currunt, niſi notificata ſen-
tentia, & ſic non a die ſententiæ, ſed a die
notificationis incipiūt currere fatalia, qua-
re ſolet fieri notificatio ſententiæ ad effe-
ctum, vt currant fatalia ſecundum praxim
13 magis turam, & frequentem, curſus enim
fatalium publico fauore fuit introductus,
vt lites abreuiarentur, & ne fierent immor-
tales, Caſtr. l. 2. §. ſed ſi num. 2. de iud. Abb.
in cap. ex ratione de appellat. Caſſan. deciſ.
9. nu. 3. Sfortia latè conſ. 11. nu. 53. & ſeqq.
& nu. 85. & ſeq. & in puncto notificationis,
ſeu intimationis neceſſario faciendæ, non
enim ſufficit ſciētia de iure Regni, quòd de-
14 rogat iuri communi, in hoc mille fere citat
noſter Muta tom. 4. cap. 183. fol. mihi 359.
nu. 5. 6. 7. 8. vſq; ad 12. eum vide, & obſer-
ua, quia omnia bene percurrit. Nota, quòd
15 ſi appellatio eſt deſerta competit reuiſio, eſt
quæ deciſio Conſiſtorij facta pro Barone
Maſſariæ cōtra Andream Iuſtiniano 1604.
& ita iudicaſſe Rot. Roman. ait, Contard.
in l. vnica q. 8. nu. 12. C. de moment. poſſeſſ.
D. Maſtrill. deciſ. 158. p. 2. vbi quæritur, an
deſerta appellatione, ſit denegata reuiſio, &
concluditur, quòd non, vbi plura digna di-
16 cuntur. Aduerte ēt, quòd appellationis de-
ſertio, eſt quædam litis tranſactio, D. Ma-
ſtrill. vbi ſupra nu. 20. ex pluribus, & ſic non
nocet alijs deſcendentibus à primo, qui paſ
ſus eſt in cauſa hermodiciū, & omnem ma-
teriam,

teriam,& fere caſus circa hermodicium,ſeu
deſertionem contingentes, vide per noſtros
ſcribentes hic,quos ego reticeo, ne longior
17 ſim,quòd ſi te pigeat cũcta videre,ne equidem
tædeat noſtrum videre Cumiam p infraſcriptas
queſtiones,caſus,& numeros videlicet
nu.14.15.& ſeq.vbi ait,quòd Ritus
in Curia eccleſiaſtica de neceſſitate ſeruari
nõ debet, quod eſt temere dictum hodie in
18 Regno, cum omnes Curiæ etiam eccleſiaſticæ
Ritui Regio ſubiaceant, & earum ſententiæ
ſunt nullæ,ſi pronunciantur non ſeruata
Ritus forma,hinc eſt,quòd talis ritus,
ſeu conſuetudo valet ex Felyn.in cap.venerabilis
nu.2.de iud. & cap.fin.de cõſuetud.
& ita fuit determinatũ in cauſa latè diſcuſſa
inter Don Hieronymum Romanum,& eccleſiam
Matricem Ciuitatis Randatij, de
19 qua memini, quia de ea fit mentio per Caſtill.
deciſ.11.num.61.& ſeqq. verùm tamen
eſt, quòd cauſæ terminus,ſeu inſtantia
in aliquibus caſibus poteſt abreuiari, & limitari,
idem Caſtill.num.57.& ſeqq. & ſic
corrigo Cumiam, & dico Ritum etiam de
neceſſitate ſeruari debere ĩ Curijs Eccleſiaſticis;
20 Reliquæ vero quæſtiones, puta ſi appellans
non ſoluat integrè iura ſolita ſolui,
an appellatio ſit deſerta? nu.37.& quòd iudex
niſi fuerit ter, vel pluries interpellatus
non poterit accuſari de denegata iuſtitia,
imo ſi adeſt Princeps debet recurri ad Principem,
21 alias inſtantia currit inſeparabiliter,
& talia impedimenta nõ proſunt, Theſaur.
deciſ.10.nu.12.& Oſaſc.deciſ.12.nu.40.&
69. & quod dies quinquaginta currũt a die
interiectæ appellationis nu.42. ex quo aut
60. aut 50. dies ſortitus appellans, & quòd
elapſis 50.diebus,qui ſunt terminus ad aſſignandum
proceſſum parti per Magiſtrum
22 Notarium, debet dari parti appellanti alius
terminus ad præſentandum proceſſum iudici,
& hic terminus eſt arbitrarius nu.46.
& quòd ſecundum loci diſtantiam expeditum
proceſſum infra 50.dies,debet præſentari
parti appellatæ cum termino dierũ 20.
23 vel 12. de præſentando iudici ad quem nu.
46.& quod præſentato pceſſu poſt 50. dies
parte appellata non contradicente, & appellatione
deſerta, ex vi pacti, & conſenſu
partis ſaltem tacito fieri poſſit nu.48.
24 Et quòd pars ſtatim teneatur præſentare
habitum proceſſum iudici ad quem exiſtentem
in loco nu.55. verſ. ſecundo limitatur,
& quod impeditus facto Principis excuſatur
à proſecutione appellationis, nu.61. &
quòd non currit impedito facto aduerſarij
nu.64. & quòd impedimentum debet probari
per aſſertum impeditum,nu.70. & adde
quod debet probari adhibuiſſe omnem
25 diligentiam, ex Seraph. de priuileg. iuram.
priuileg.35.num.7.& ſeqq. vbi dicit, quòd
ei nocet leuiſſima culpa, & Grauett. conſ.
270.nu.3. & text. in l. qui Commeatus vbi
Bart.de re milit. & l.1.C.ne ſacrum baptiſ.
Bald.in l.fin.in fin.C.de adulter. & quãdo
dicatur appellatio deſerta, & ex quibus nu.
86. & quod deſerta appellatione ſi feratur
ſententia ſit nulla num.87.& an deſerta appellatione
ſit deſerta nullitas,& quid ſi nullitas
tentata ſit principaliter, vel incidenter
num.97.
26 Adde tt. impedimenta hac de re practicabilia
enumerata per Io. Franc.del Caſtill.
deciſ.47.a num.2.ad 4. excluſiuè vide eundem
dec.75.vbi ſub prętextu,an appellatio
poſſit interponi a ſentẽtia obſcura,vel a die,
quo fuerit pronunciata clarè, & an ſentẽtia
27 conditionalis noceat,& quãdo incipiat nocère,
& quod ſententia obſcura debet infra
bimeſtre declarari,pro quo citat multa iura
Regni,& doctores noſtrates, quos hic recẽſere
non eſt mei muneris, ne alienis pennis
alas noſtras intexam, quare vide ipſum, &
noſtrum laborem boni cõſulas,vide ad materiam
Capituli huius conſil. 107. & q.25.
Guid. Pap.& Afflict. in conſtit. appellationum,
& in deciſ.79.& Grammat.conſ.165.
an deſerta appellatione? poſſit agi de nullitate?
vide pract. Papienſ. in form.libelli de
appell. in verb. & in quantum ſit aliqua in
principio fol.53.col.3. in fin. vbi loquitur
in terminis iſtius capituli,& Alex.conſ.59.
28 Chriſti Saluatori, col.3. circa finem lib.4.
cum concordantibus per Afflict. in conſtit.
appellationum tempora, vbi latè,not.12.&
vide eum omnino in conſtit.dilationes,col.
4.nu.11.& quia Andr.hic in materia latius
ad quem locum ſe remittit in conſt. vſurariorum
nu.16.Rubr.6.lib.1. & videas notata
per Socc. in conſ.10. col.fin.p.4. & facit
29 ad materiam etiam Alex. in l. in executione.
§. item ff.de verb. obligat. Iaſ. in auth.
qui rẽ C.de ſacroſ.eccl. Tiraquell. col.925.
vide etiam Alex. in terminis cõſ.114.lib.5.

ſic

fic Gloſſ. & doctor. in conſtit. appellationū tempora de appellat. lib. 2. & ita dies appellationis non computantur, quia propoſitio A, diuidit arg. l. ſcire oportet. §. aliud autē, ibi a quadringentis, & ibi Bald. ff. de excuſat. tutorum, & idē ſuper ſtatutis in primis
30 verbis. Adde in materia, quòd ſi vniuerſitas, quæ appellauit à ſententiā diffinitiua, & nō præſentauit proceſſum Iudici ad quē, infra 50. dies ſecundum quod vult conſtitutio Regnī appellationum tempora, & Ritus hic & ſic habetur, ac ſi non eſſet appellatum, vt dicitur expreſsè in d. conſtit. quæritur, modo vtrum dicta vniuerſitas, ſi infra alios 50. dies non petierit reſtitutionem in integr. aduerſus tēpus elapſum infra quod omiſit præſentare proceſſum; & ita eſt læſa
31 poſſit infra quadriēnium petere dictam reſtitutionem in integrum aduerſus dictum tempus decurſum, cōſtito, quòd fuit ex hoc læſa, vel debet pronunciari appellationem eſſe deſertam; & ſententiam tranſactam in
32 rem iudicatā, & quidem deciſio huius dubij dependet ab alia, an ſcilicet vniuerſitas ad petēdum reſtitutionem in integrum aduerſum lapſum temporis prædicti 50. dierum, habeat quadriennium, vel tantùm tēpus, quantum eſt dictum tempus 50. dierū,
33 & quidem magna eſt differentia inter Canoniſtas, & legiſtas ſuper hoc articulo, ſed vide doctores in §. Rurſus inſtitut. de actionib. Gloſſ. & Doctores in cap. 1. de reſtit. in integrum, vide Afflict. in deciſ. 175. in deciſis per hunc Ritum, vide text. in auth. de his, qui ingred. ad appelland. in principio,
34 & Canoniſtæ in cap. 1. perſonas. de appell. & Roman. in rubr. de re iud. in 6. q. & per Corneum conſ. 262. in littera K. & ſeq. in 4. vol. & in conſ. 43. in 3. vol. & Clem. ſi appellationem, de appellat. Guid. Pap. in loco præallegato, adde in verb. text. pro de-
35 ſerta, quis Iudex habet pronunciare appellationem deſertam? vide Paull. de Caſtr. in l. ſi præſes C. quomodo, & quando Iudex, & in l. eos circa finem C. de appellati. & Gloſſ. & an appellatio ſit deſerta nec ne? & quando rationes ſunt adductæ pro, & con-
36 tra, Iudex in dubio debet pronunciare non eſſe deſertam, ita Paul. de Caſtr. l. 1. ff. ſi q. cau. Fely. c. ſignificauerūt, de reſtit. & dato, quòd appellatio eſt deſerta victor pōt adire iudicem, qui tulit ſententiam, & petere, vt mandet illā executioni. Fely. in cap. ex parte el 2. de reſcript. col. 5. cum ſeq. citato appellante. Io. de Anono commentario 75.
37 vbi refert multos, & Bald. conſ. 476. nu. 3. lib. 2. & Gloſſ. in l. eos. C. de appell. vide l. ſi qua. C. eod. tit. Guid. Pap. q. 212. ſed adde vnum magni momenti de iure in hoc puncto, quando quis non fuit proſecutus appellationem, quod videlicet debet adire iudicem à quo, & de facto renunciare appel-
38 lationi, & dicat ſe velle proſequi coram, tūc enim tenebatur eum ad actus vlteriores ci-
39 tare, Abb. in cap. directā de appell. item ſi Iudex detulit appellationi, & de conſenſu partium non poſſet cauſa redire ad eum, vt in cap. cum appellationib. de appellat. in 6. & vide Fely. in c. qualiter, el 1. col. 8. verſ. fallit 4. de accuſat. ad illa verba text. ſi vero fuerit iuſto impedimento impeditus, an tale impedimentum iuramento partis proba-
40 ri poſſit, vide Geminian. in cap. 1. poſt Io. Andr. ibi in nouella de dolo, & contumacia in 6. & Guid. Pap. in q. 64. & 205. & Alex. in conſ. 114. lib. 5. & in verbo textus in quo dicitur (habeatur pro deſerta.) ſcire debet
41 quòd requiritur ſententia, ita denotat verbum illud ſecūdum Mathesilanum not. ſuo 116. verſ. nota, quòd vbi text. vide Fely. in cap. Rodulphus colum. 18. verſ. 18. Habeatur pro priuato de reſcript. cum cōcordantib. ibi per eum. Nota quòd per comparitionem circa concernentia appellationem
42 corā Iudice inferiore; habetur tacita appellationis renunciatio, eſt materia text. ſuper capitul. ſollicitudinem, de appellat. Rubin. in deciſ. 91. vt ſi petat prorogationem, ex Rot. Rom. Verall. 29. p. 1. & deciſ. in vna Lucana caritatiui ſubſidij 27. Aprilis 1551. coram Accorambono. Item ſi cauſa non eſt infra decem dies commiſſa, Verall. dec.
43 31. & 32. p. 1. Item tacite conſentit rei iudicatæ patiendo, vt per illam producantur iura, & dentur articuli. Rot. diuerſor. 39. & 114. par. 1. Mohed. deciſ. 39. vide Caſtill. deciſ. 29. & 34. 63. & 66. Verall. 242. Monterus in deciſ. Aragon. 3. penes quos, multa practicabilia circa præiudicium, & tacitum, conſenſum in ciuilibus caſibus; in puncto
44 quod pro appellatione nō deſerta in dubio iudicandum vide Rot. deciſ. fin. de appell. in nouis Caſſador. eodem tit. deciſ. 4. Creſcent. deciſ. 25. & 65. Pute. deciſ. 389. lib. 2.

Guid.

Guid. Pap. deciſ. 39. Seraphy. in vita Terranicenſ. Molend. 13. Nouẽbris 1592. Achill. de Craſſ. deciſ. 11. eod. tit. additio ad Rot.
45 dec. 7. eod. tit. in nouis, in quibus omnibus multi caſus leguntur circa iſtam materiam; præterea, tamen ſunt nõnullæ limitationes,
46 quas vide in dec. Pedemontan. 12. Mohedan. dec 79. Myſing. cent. 2. obſeruat. 59. & text. in clem, ſi appellationem, vbi Gloſſ. & doctores de appellat. Cappella Tholoſ. dec. 244. de eff. ctibus appellationis deſertæ vide l. 2. C. de temporib. appellat. vide Dom. Maſtrill. deciſ. 166. Balzar. deciſ. 52. Guid. Pap. 436. de Amatis deciſ. 38. Rot. deciſ. 1. eodem tit. & 29. & deciſ. 2. & 472. in antiquis, & 86. Grat. deciſ. 49. & proſecutio appellationis deſertæ non impedit, quin ſententia tranſeat in rem iudicatam; Rot. in deciſ. 25. & 38. in antiq. eod. titul. Biſignet. deciſ. 1. eod. tit. Myſing. deciſ. 2. obſeruat. 49. & 50. Amat. deciſ. 3. Myſing. cent. 3. obſeruat. 22. Guid. Pap. deciſ. 437. Cappell. Tholoſ. decis. 394. Maynard. deciſ. Tholoſ. 411. lib. 2. & eſt doctrina, quę originem traxit a Paul. de Caſtr. in l. 2. ff. ſi quis cautio.

Ad Capitulum LXXXIX. eiuſque Commentarium obſeruatio octuagesima nona.

Ne cauſa Appellationis, & principales conclusa tranſeant in hermodicium.

CONCORDAT cum iure Canonico, & Ciuili ferè in toto, vt conſtat
1 ex infra ponendis clariſſimis iuribus, vtrobique dictantibus. Proponit duo dicta (ambo notabilia, primum, quòd præſentato proceſſu in M. C. cauſæ appellatæ non patiuntur deſertionem.
2 Secundum, pariter principales in ipſa M. C. inchoatæ, ſi infra terminum Ritus concludantur.
3 His ſuppoſitis, Cumia præparat, & inuitat ad menſam; commouens, & non reſoluens, ait enim, præſentem Ritum eſſe ſupra ius commune, ex quo poſt annum hermodiciantur, & ſi cauſa adſit, poſt biennium, & ſi dirigatur via reſtitutionis in integrum, in terminis habilibus, poſt triennium, & q.
4 tempus inſtantiæ prædictæ currit a die interpoſitæ appellationis, niſi aliter conſuetudo dictet, quòd velit incipere a die introductionis proceſſus, reliqua vide penes eũ. Aduerte etiam, quòd hoc eſt priuilegium Magnæ Curiæ tantum, & non alterius Tribunalis, ſed circa dicta, hic per Cumiam cogita.
6 Ego enim ſolum, addo, quòd de iſta concluſione in caſibus pluries dixi, & hoc loco repetere vanum eſt, dico ergo tantum, quòd Cumia hic, ait hunc Ritum eſſe ſupra ius
7 commune, ſed Antonius Lancea, vult eſſe conformem iuri communi, ex l. fin. §. in his, C. de temp. appel. imo vult, idem ſeruari in criminalibus, ſed ſe refert ad auditum, quia ſcilicet ita audiuit in verbo, ita audio, quare
8 gratis loquitur, & gratis etiam refellatur. Dico ego, quòd hoc etiam valet in criminalibus, quia adhuc fideiuſſiones durant, ſtante concluſione, ex alio Cap. Regni 204. Regis Frider. magis enim legaliter loquitur. Cumia in verbo ſupra, nu. 1. imo Io. Aloyſ. Sept. hic, ait, eſſe cõtrarium iuri communi, ita, & Vincentius Percolla, & Petrus Riz-
9 zaris, qui tenent cum ipſo Cumia, quare taceat prędictus de Lancea, quia in hoc eius acumen obtuſum fuit, & verè ſine cuſpide lancea. Aduerte, quòd ſi cauſa eſt cepta in M. C. eaque recedente ante, vel poſt concluſionem, remanent penes Iudices Vrbis Pa-
10 normi, eſt ne deſerta? dic, quòd eſt declarata deſerta die 28. Nouembris xiij. Indict. 1524. & 24. Martij xj. Indict. 1558. pro Federico Crispo cõtra Baronem Prizzi, Ratio
11 eſt quia ceſſat priuilegium M. R. C. & viget priuilegium vrbis, Bald. in l. certum nu. 2. verſ. idem dubitatur C. vnde legitimi Alex. in l. ff. ſi quis teſtam. liber. eſſe iuſſ. & ſcribentes ibidẽ, licet ſubrogetur loco M. C. tamen
12 attenditur priuilegium vrbis, Ludou. Montalt. ex Paul. de Caſtr. in l. Epiſcopalis, C. de Epiſcop. aud. quãtùm enim ad cauſas principales, hic Ritus eſt, conformis iuri Cano-
13 nico, ex quo cauſa principalis non cadit in hermodicium, ſecundum Gloſſam Accurſianam, in l. Properandum, & Iaſ. Alex. & alios C. de iudic. & Canoniſtæ in cap. venerabilis, eod. tit.
14 Quid ſi cauſa deuoluatur via grauaminis ad S. R. C. Conſiſtorium, & cauſa remaneat declarata grauamine, eſt ne ibi periculum peremptionis inſtantiæ? & Bonjornus hic dicit

dicit, quòd non, in littera B. quare omnes tenent, quòd dictum cap. non habet locum in Conſiſtorio S. R. C. quidquid dicat Petr. de Greg. de iudic. cauſ. feud. q. 47. nu. 2. & 3. contra cum etiam tenet eius nepos appoſtillator, ſecus autem ī iudicibus cauſarum
15 delegatarum, vt bene, ait, incertus autor, hic, qui affert plures deciſiones Regni vide notata, & pulchrè ponendo practicam, vide per Iacobinum in l. in exceptionibus §. 1. ff.
16 de probat. & ꝑ Canoniſtas in cap. ex ratione de appellat. ꝑ doctores in l. 2. §. quid dicimus, ff. ſi quis cau. cum concordantib. de quibus in dictis conſ. & Affl. dec. 79.

Ad Capitulum XC. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima.

1 CONCORDAT cum multiplici iure Canonico, & Ciuili, vt ex infra legendis apparebit, in paruis e-
2 nim minima ſæpe maxima præſe fuerunt; ecce ergo, quàm bieue caput præſentis inſtituti, ſumma iuris recondit arcana, ait, enim effectum primi decreti durare per annum tantum, & non vltra. Ex
3 quo textu ego noto, & obſeruo, quaſi duplicem negatiuā, nimirum vnam negatiuā in verbo non vltra, & eam reſtrictam ꝑ taxatiuā, tantùm, reliqua vide in Cumia, ſed hìc oīno ponderabis, quòd de iure Regni durat
4 per annum, ſed de iure cōi, aut biennio, aut quadriennio, biennio inquam præſente creditore, & facultatem habente apprehendendi rem ſibi adiudicatā, quadriennio autem
5 abſente creditore, vel facultatē non habēte, durat nimirum ꝑ annum a die trāſmiſſæ cedulæ, non autem a die executionis tantùm, nullo exinde ſubſequēte effectu ex interpoſitione primi decreti, tūc enim reducitur ad
6 ius commune, & durat biennio conditionibus, vt ſupra, dic alias durare triennio e natura omnium ferè cauſarū, quarum inſtātia ꝑ triennium finitur etiā in executiuis; item,
7 ꝙ ſit primum, & ſecundū decretum, & circa hoc hr̄ reprehenſio. Vicumi, qui male reprehendit Bartol. vide hoc loco, nu. 7. ad 8. executiuè apud Cumiā, & a nu. 9. ad ſeqq. ipſe
8 autor definit, primū decretum, & quomodo procedat, vide Cumiā hic nu. 16. & ſeqq. & qn̄ miſſus in poſſeſſione lucretur fructus hic num. 24. & ſeqq. & ibi numerantur effectus primi decreti, qui ſunt valde notādi, & quā poſſeſſionem habeat miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, vide Matthæſilan. not. ſuo 85. Bart. in l. a Diuo Pio. de re iud. & an lucretur fructus Alex. conſ. 141. lib. 5. Aduer-
9 te ēt, quòd quandoque agitur cōtra tertium poſſeſſorē, rem obligatā ſeu hypothecatam tenentem executiuo modo, ēt, quòd non ſit bulla, & hoc eſt, qn̄ poſt interpoſitionē primi decreti, res eſt vendita tertio, quæ loco
10 pignoris ſtabat, & ſubhaſtabatur, cum alijs pluribus notabilibus, hic a nu. 3. & ſeqq. nu. vero 38. quæritur an poſt primum decretum miſſū in poſſeſſionem rei poſſit illā alienare, dic, ꝙ ſic, ſi illa eſt talis, ꝙ ſeruari non poteſt, nec dici retineri, quæ omnia volui tibi præ
11 oculis proponere, ne forte, capitulū hoc putes leue, & inutile cum tamen ſit valde pra-
12 cticabile, & magna vtilitate refectum, quare in hac noſtra obſeruatione tāquam in ſpeculo renideas, quæ dicta ſunt per Cumiam quando enim res Cumiæ ſunt vtiles, & neceſſariæ, & practicabites, quas forte alias nō obſeruares, vel oblitus trāſires, tunc ego ad eas te expergiſci volo, & veluti buccina te
13 excito remittendo ad eius loca, & puncta, at vero, qn̄ (vt ferè ſemper facio) addo, vel ſuppleo, amplio, limito, corrigo, & obſeruo, iura, conſilia, deciſiones, & doctores recentiſſimos adducendo, de quo te expreſsè hic volui certiorem facere ne forte aliquis criticus oblaterādi anſam turpiter capiat, ex noſtro bono animo, & induſtria, multa inſuper in hoc capitulo ex iure particulariter habēt notanda, quæ differo ad ſequentē ob-
14 ſeruationē, cap. 91. cum quo in multis coincidit præſens, hic autē non prætermittā addere, & ſupplere, immò aliquātulū corrigere Cumiā, in nu. 37. circa finem, in illis verbis, limitā tamen hanc communem concluſionē, non procedere, ſi alienatio facta fuerit in
15 antiquiorem creditorem, & paullo infra, in illis alijs verbis, priorem intellige in obligatione, non in concurſu, ſeu præuentione, & in illis alijs verbis, & ſi res reperitur adiudicata per ſm creditorē poſteriorē, qui ſibi rē
16 ꝑ primū, & ſm decretū adiudicauit, & in illis alijs, vnde ſicut ſecundus creditor hēt ius offerendi contra primum creditorem, &c.

ex quibus omnibus per me in puncto.
Aduerte ex nouis deciſionibus, quod quæri
poteſt, primo quando competat hoc ius of-
ferendi, & cõ quem, & quidem ſcias, q ſup-
18 poſito, quod primus creditor ex anterioritа-
te in obligatione, eſt miſſus in poſſeſſionẽ,
& cetera, vt ſupra, quæ quidem anteriotas
poteſt opponi, etiam p tertium inuito prin-
19 cipali, Milaniſ. dec. 1. nu. 174. lib. 2. & in pri
ma inſtãtia, prout ſeruat in M. R. C. & Ca-
ſtill. dec. 51. nu. 4. & 5. & multo magis, in
ſecunda inſtantia, ex cauſa pariter priuile-
giata, Pet. de Greg. ſup Bulle q. 6. verſ. &
ſicut in actione hypothecaria, n. 36. & pari-
ter in actione hypothecaria, ius antiquioris
20 creditoris abſorbet ius hypothecæ credito-
ris poſterioris, vt voluit, Salyc. in l. 1. C. ſi
antiqu. cred. pigno. vendid. Additio ad di-
ctum, de Greg. num. 92. & Anto. Ballus q. 2.
n. 15. & q. 9. ſuper Prag. Reg. Alphonſi. &
ſuppoſita iſta doctrina, quam adductam vo
lo, tantum, & dumtaxat pro priuilegio an-
21 terioritatis, & nõ vltra, dico q competit ius
offerendi; Secundo creditori a die ſcientiæ,
& notitiæ, & competit contra primum cre-
22 ditorem, vel anteriorem, & dico vlterius, q
etiam competit contra tertium licitantem
in puncto, & notabiliter eſt deciſ. Caſtill. 91
per totam, vbi ex pluribus diſputatur ad par
tes, & concluditur ex deciſis pluries in Tri-
bunalibus contra tertium licitantem compe
tere ius offerendi in re adiudicata tertio di-
23 centi, & licitanti, quem omnino vide, non
enim hic adduco p eum dicta, quia prolixa
eſſet obſeruatio præter noſtrum inſtitutum.
24 Aduerte etiam, quòd creditor poſterior
ex cauſa onerosa præfertur anteriori ex cau-
ſa lucratiua, Cuman. in l. priuilegia. ff. de
priuileg. cred. Caprc. deciſ. 78. num. 7. Al-
ciat. in l. pupillus, ff. quæ in fraudem credit.
num. 14. Io. Bapt. Aſin. de execut. §. 7. cap.
47. Gutier. de iuram. confirmat. p. 3. c. 15. n.
19. & ſeq. & ſecundus creditor debet, ſolue-
re primo creditori totum illud, quod ei de-
betur ex cauſa anteriori, ac etiam expenſas,
vt ad ius offerendi admittaẽ, text. in l. 3. de
diſtract. pigno. ubi Glo. in ver. afferti, & tex.
in l. 1. C. ſi antiq. cred. & idem eſt in datione
26 inſolutũ per iudicem factã Vinc. de Frãch.
dec. 52. & Lanar. conſ. 29. n. 9. Milaniſ. dec.
12. n. 120. lib. 2.
27 Aduerte etiam, quòd donatio p dote dẽ
cauſa onerosa ſi facta ſit à donante neceſſa-
rio, ſin autem ab extraneo eſt lucratiua text. i
l. 1. verſ. extraneum C. de rei vxoriæ act. Ca-
nalc. dec. 7. n. 25. lib. 3. Lanar. conſ. 90. n. 3.
qui alios adducit in materia concurrentiæ
28 creditorũ; vide l. maiorẽ, ff. de pactis. Primo
conſideratius, quibus in caſibus competat
iſta cõcurrentia, vide Afflictum in dec. 188
Secundo quomodo, vide de Franch. in dec.
82. Item an creditor hypothecã habens p
29 ſcripturam priuatã, & an teneat ſtare con-
curſui maioris partis creditorum, deciſio eſt
negatiua Flam. Cartar. in deciſ. Rot. Ianuæ
130. Item in materia prælationis creditorũ,
vide in c. qui Priori. de Reg. iur. in 6. vide
Affl. in dec. 188. & Gramm. q. 2. poſt ſuas
deciſiones, Gaſpar. Theſau. dec. 1. Marc. dec.
30 dec. Piſan. 42. Kopin. dec 90. ex tex. in l. Ti-
tius, ff. qui potior in pigno. habeant; Affl.
dec. 187. & Maſtrill. dec. 10. & ita declara-
tur tex. in l. Lucius ff. qui potior. in pig. hab.
Do. de Ponte in dec. 34. & eſt intellectus ad
31 tex. in l. licet, l. qui pot. in pig. hab. Polidor.
Rip. obſeru. 134. Theſau. filius in dec. 74.
Ioſeph Ludo. in dec. Peruſ. 84. & ſic habes
deciſam diſtinctionẽ Bar. in l. interdũ, ff. qui
potior. in pignor. & Gaſpar Theſau. dec. 29.
Suid. dec. 112. & de Franch. deciſ. 51. & Pi-
guer. in dec. 37. ex qua habes deciſum textũ
in l. ſi ventri. §. in bonis ff. de priuil. creditor.
de Ponte in conſ. 56. Mart. deciſ. Piſan. 83.
34 Capp. Thol. dec. 217. Myſing. cent. 3. obſer.
13. Fab. in dec. 16. C. qui potior. in pigno.
Myſing. cent. 1. obſeru. 60. & ſic habes de-
ciſum textũ in l. creditor. ff. ſi cert. pet. Mart.
in d. Rot. Piſa. dec. 16. & 75. Fab. 12. & dec.
13. & 18. C. q pot. in pigno. Fab. 19. eod. &
ſic habes oẽs fere caſus prælationis credito-
35 rum, eiuſq. limitationes, & ſublimitationes,
ampliationes, & ſubampliationes, & p ma-
teria iuris offerẽdi, hẽs tex. in l. 1. C. ſi antiq.
cred. de Franch. in dec. 69. & 224. Afflict. in
dec. 199. de Franch. dec. 531. Magon. dec.
Florent. 51. & de Franch. 37. Capyc. 41. Af-
flict. dec. 259. de Frãch. dec. 427. Mago. dec.
Florent. 39. Franc. Marc. deciſ. 729. p. 2. de
Frãch. dec. 12. & 69. & Theſau. dec. 157. &
Cacher. dec. 115. & Myſing. cent. 1. obſeru.
19. ex quibus habes omnes fere caſus deci-
36 ſos ampliatos, & limitatos, ſeu ſublimita-
tos, reliquos, qui faciles ſunt per te marte
tuo videris.

Ad

Ad Capitulum XCI. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima prima.

De ſecundo Decreto.

1 CONCORDAT in multis; in paucis vero exorbitat a iure communi, vt apparet in corpore obſeruatio-
2 nis: Statuti præſentis ſeries diuidiẽ in duas
partes, quarũ prima continet, ꝙ ſecundum
decretum infra annũ habet executionem pa
ratã, ſicut ſententia, poſt vero actione in fa-
3 ctum pars ſe dirigat, & dicta pars prima con
cordat cum capitulo p̃cedẽte, in illis verbis,
effectus primi decreti durat per annum, &
non vltra; videlicet in vigore viæ executiuæ,
eo enim elapſo deperditur executiua.
4 Aduerte executionem, quæ debet fieri vir
tute ſecũdi decreti, dẽre fieri in eadem re, ſu-
per qua fuit interpoſitũ ſecundum decretũ,
quia licet primũ decretum poſſit interponi
ſuper omnibus bonis generalib. attamen, ſe-
cundum decretum debet interponi ſuper
certis bonis ſpecialibus.
5 Item obſerua, quòd ſm decretum nõ põt
interponi ſup alijs bonis, q̃ in contentis in
primo, nihilominus ſi fuerit interpoſitũ pri-
mũ decretũ ſup certis bonis non ſufficienti-
bus, poterit ſecundũ decretũ interponi ſup
6 illis, & p reſiduo ſup alijs: hi ſuppoſitis ex
Ritu, & doctoribus noſtratibus, & ſuppoſi-
to ẽt, quomodo debeat fieri executio ſnĩę, &
7 in n. 14. Cumia hic aſſignat cauſas aliquas
nullitatis, & qñ decretũ procedit vigore pa-
cti, illud non vitiaẽ in totum, etiam ſi erit
plus debito; Secundo non p̃cedit nullitas
plus debito in hypothecaria, & in actione,
8 reali, & quomodo procedaẽ vigore ſecundi
decreti agens poſt annũ; vide Cumiã n. 20.
& 21. vbi dr, ꝙ debet fieri nouus p̃ceſſus, &
oblatio libelli, & petitur executio, aut actio-
9 ne in factũ, aut officio; ſed hodie ſolum offi-
cio iudicis, vbi non requiriẽ libellus, neque
p̃ceſſus, quem nos dicimus agi p viam ce-
10 dulæ, quibus oĩbus præſuppoſitis tamquã
validiſſimis fundamentis; Addo ſuppleo,
amplio, & corrigo, & primo dico, ꝙ multa
ſunt capita nullitatis, primum qñ pecunia
non eſt præſens, pro qua fiebat diſtractio p̃-
ſentialiter, & de cõtanti, & non ſatis eſt poſt
11 tempus pecuniam ſolui. tex. in l. a Diuo Pio,
§. ſed ſi emptor. ff. de re iud. vbi Alex. ait, ꝙ
aliter diſtractio habeẽ pro non facta, tũ quia
12 iudex, vel executor non põt vendere habẽdo
fidem de pretio. Vrſill. ad Affl. dec. 388. n. 4.
Surd. conſ. 168. n. 24. lib. 2. Aſin. de execut.
§. 6. c. 27. f. 146. Pract. Pap. in titu. de exec.
ſent. in verſ. p publicum nuntium, num. 6.
Menoch. de arbit. iud. caſu 381. n. 19. & 20.
13 Sed contrarium dicebaẽ, quòd venditio,
& liberatio facta p iudicem non præſente
pecunia non eſt nulla, ita Prouinzalis in ſuo
Conſilio manuſcripto, quòd vulgò circum-
ferẽ verſ. Item licet de neceſſitate, Tepat. de
diſtract. pig. col. 2. verſ. in venditione, quæ
fit ex decreto Iudicis, vbi dicit ſi licitator nõ
habet pretium præ manibus, põt carcerari,
14 & ante non põt recempta vti, & ſic tenet, ꝙ
venditio ſit valida, aliàs licitator non poſſet
cogi pro pretio; Idem tenet Gozad. conſ. 73
n. 17. Iuncto n. 32. verſ. ad ſextum reſpon-
deo, & n. 33. & ita fuit deciſum in M. R. C.
15 & in Cõſiſtorio, p Simone Maurici ꝯ quoſ-
dam de Graffeo, & pro D. Diana Barretti, ꝯ
Batonem Petræ, & in M. C. Criminali, pro
Paulo de Cannizarijs, ſed hoc procedit in
emptore extraneo, non autem in creditore,
16 cui ob defectum emptoris, fit adiudicatio.
Prouinzal. vbi ſupra, & Maluer. in §. ſed ſi
emptor. l. a Diuo Pio, vbi ſup.
17 Secundum Caput nullitatis decreti, qñ
a licitatore fit oblatio pura, ſimplex, & abſo
luta, ſine conditionibus, & clauſulis, & tamẽ
in diſtractione reperiuntur appoſitæ; bona
enim debent diſtrahi, ſicut de eis fuit facta
oblatio, ex eo, quia inter ſubhaſtantem, &
18 offerentem oriẽ actio de vendendo, & emen
do pro pretio oblato, Gl. quam doctores ſe-
quunẽ in l. ſi tempora. C. de fide inſtrumen.
& iure fiſcali lib. 10. & in l. licitatio. ff. de pu-
blic. & vectigalib. Bald. conſil. 393. volum.
4. & conſil. 191. lib. 3. Aſin. de execut. §. 6.
19 capit. primo, & ſic non ſeruata forma obla-
tionis inducitur nullitas. Sed nota, quòd
in diſtractione ſunt deducenda onera rei,
quæ tanto minus valet, quanto magis eſt
grauata oneribus. Abb. in cap. in aliquib.
20 in 2. notab. de decimis, & Rolan. conſil. 40.
num. 17. lib. ſecundo, Oſaſc. deciſ. 24. nu-
mero quinto, Sfort. Odd. conſil. quarto, nu-
mero primo, onus enim eſt pars pretij, &
res onuſta, vilius venditur, l. ſundi partem

ff. de contrahend.empt.& l.ſi ſterilis.§.ſi ti-
bi de act.empt. & in l.ſi venditor. §. quid ſi
21 emptor. in ff.de ſer. export. Idem eſt in ad-
iudicatione, quia factũ Iudicis, eſt factũ par
tis l.ſi ob cauſam. C.de euict.l.1.C.ſi in cau
ſa Iud.pig. Aret. in l.in duobus,§. vbi duo,
22 in fine, de duob. reis, & hos ſequitur Pro-
uinz. vbi ſupra Rebuff. de Præco. & licitat
art.5. Gloſſ. vnica num. 19. ex quibus infe-
to, quòd in iſto caſu in diſtractione immu-
tati pôt oblatio abſque ſcrupulo nullitatis.
23 Tertium caput nullitatis, ſecundum ali-
quos, eſt, ſi decretũ interponatž pro non de-
bito, ſed hoc loco incidit quæſtio, an ex-
penſæ iudiciariæ, quas forte prætendatž non
eſſe debitas, vel ſecundũ quantitatẽ, vel ſe-
cundum qualitatem, faciant plus debito, &
24 inducant nullitatẽ? quæſtio fuit de facto in
cauſa vertente inter Vincentium Platamo-
ne contra D. Ioſeph la Marcheſana, tàm in
M.R.C. quam in Conſiſtorio, & inter alia
capita nullitatis, de qua in eo iudicio ageba-
tur, vnum erat de expenſis factis in iudicio
erogatis in oppoſitionibus præſentatis ad
inſtantiã tertiorum, quę non videbantž ſol-
25 uendę ꝑ debitores, quia in fortioribus qñ
plures litigant, conſortes litis ad expenſas
tenentur iudiciarias pro ratha Afflict. deciſ.
115. Oſaſc. Pedemont.dec.44.nu.1.Grami.
dec. 68. nu.9. Soc. conſ. 107. Vinc.de Frã-
ch. dec. 203. num. 1. Cornaz. dec. 35. nu.
5. Soc. conſ. 242.nu.9.verſ.ſecundum quę-
ſtionem. lib.2. Boer.dec.59.num.8.& 310.
num.4.Caualc.dec.15.n.31.in princ.& Re-
pert. ſuarum dec. in verbo expenſæ.
26 Sed pro reſolutione aduertendum eſt, ꝙ
in expenſis factis contra tertios, qui ſe oppo
ſuerunt aduerſus diſtrationem, dicit Rebuſ.
In d. tit.de Procon.& licitatorib.art. 1.Glo.
2.nu 17.quòd, ſi debitor ante diſtrationem
comparet, ſoluitque debitum, pôt illam im-
pedire non ſolutis expenſis, ſed ſi res fuit ad-
27 iudicata per decretum, tenetž ſoluere expen-
ſas factas contra tertios, & licet expẽſas de-
beant ſoluere litis conſortes pro ratha, atta-
men non ſoluendo, debentž omnes per debi-
torem principalem, ſtante pacto in contra-
ctu appoſito, quòd teneatž ad damna, & in-
tereſſe ꝑ clauſulam cum refectione damno-
rum, intereſſe, & expenſarũ, & ſic ſi non ve-
nirent tamq̃ expenſæ; eſſent tamẽ ſoluendę
28 veluti damna cauſata ipſi creditori ex mora
debitoris, pro quibus adeſt promiſſio in cõ-
tractu, cum pacto de non opponendo. Pe-
dem.dec.129.n.12.Burſat.conſ.106.n.8. &
184.nu.25.Bolognet. conſ.23. Rimin.iun.
conſ.67.num.7.volum.1.& Bero.conſ.193.
num.25.lib.1.
29 Quartũ caput nullitatis eſt, ferè ęmulum
p̃cedenti, vt volunt, qñ ſcilicet, ſit diſtractio
ꝓ expenſis factis, & faciendis, de faciendis
autem cõpetit quindena, & ꝓ eis non eſt pa
ctũ ad diſcurſum, vt cõſiderat Milaniſ. dec.
14. lib. 1. ſed ego magis conſiderãdõ puto,
quia in tali ſumma incerta non vr̃ poſſe fie-
ri diſtractionẽ. Afin.de exec.§.4.nu.22. eſt
30 enim illiquida pro qua non cõpetit executi-
ua via. Bal.conſ.122.lib.3. Anguiſ.conſ.24.
n.51. & in terminis qñ adiudicatio eſt facta,
pro debito, & expenſis, Bertrand. cõſ. 269.
lib.3.quem ſequitž Sfor. Odd.conſ 96. n.12.
31 & ſeruatũ ita fuit in M. R. C.& in Conſiſto-
rio pro D. Laurea, de Opezinghis contra
V.I.D. Bartolomeum Fleres.
32 His tñ non obſtantibus hodie ꝓ expen-
ſis factis, & faciendis pôt interponi ſm de-
cretũ, ex Bart. in l. Fulcinius.§.ſi quas actio-
nes, ff.quib.ex cauſis in poſſeſ.eatur Rebuff.
tom. 1. Conſt. Galliæ de litteris obligator.
art.1.Gl.12.n.6. & de Procon.& licitat.art.
7.Glo.vnica n.26. D.d.c.Alegu.in l. legat.
33 cauſa.de verb.obl.nu.35. non enim pôt dici
ſumma incerta, & illiquida, q̃a expenſæ iu-
diciariæ, ſunt certę, & liquidæ, de iure Pan-
dectarũ, quę ſunt certe, & liquidę, ſeu ex eis
certificari, & liquidari poſſunt, & ſic ceſſat
34 ratio motiui, imò eſt Ritus 112. vbi habetž,
ꝙ debet ſatisfieri creditori de intereſſe, & ex-
penſis iudicialibus, ſi ſint promiſſæ in con-
tractu, qui Ritus (ſacrilegum puto ſi nõ ſer-
uetž, & neſcio quomodo ab eo poſſint euade-
35 re iudicantes, & aduocati, ꝯ ſum forte ſen-
tiẽtes, ſed ego malo dicere ex iure, quàm in-
36 aniter auribus ipſorum adulari, dico præte-
rea, quòd lata interlocutoria reijciantž, dictæ
expenſæ non ſolum ex contractu, ſed ex for-
ma interlocutoriæ debentž, & pro eis fieri po
teſt, ſm decretũ, vt dicit Milaniſ. d.dec.14.
37 n.91.& ſeq.& ex his non obſtat, ꝙ competat
quindena ex Ritu p̃dicto, nõ requiritž quin-
dena, ſed tu cogita penes hoc vltimũ dictũ.
38 Quintum caput nullitatis poſſet pręten-
di ex eo, q̃a fuerit interlocutũ, & exinde fuit
deuentum ad interpoſitionem decreti poſt
lapſum

lapſum trimeſtris temporis, quæ eſt nullitas
apparens, & illodibilis, quæ non poteſt ter-
giuerſari, ſed aduerte, quòd, quando petitur
39 iſta nullitas debet illa expreſsè peti, & expri-
mi, in libello, Rebuff. de litt. oblig. art. 1. glo.
9. nu. 5. Ann. alleg. 22. nu. 2. p. 1. & alleg. 77.
nu. 2. p. 2. plura poſſim adducere capita nul-
litarum; ſed nolo longior eſſe, ſi cupis vbe-
riora videre ex noſtratibus, vide Nicolaum
40 Intrigl. dec. 10. 15. 23. 46. lib. 1. cōſ. Prouin-
zal. de nullitate decreti, & allegationes Bō-
iorni, ex quibus nihil ſumpſi ex dictis ſupra;
ſed eos ſi placet per te videas contra Intrigl.
d. deciſ. 15. nu. 54. & 55. dicam in libro meo
praxis ſiculæ q. 90.

41 Aduerte poſtremo pro iſto capitulo, in
verb. textus, ſicut ſnia, quæ infra annum ha-
bet executionē paratam, ꝙ ſi executio ſniæ
fuerit incepta infra annum, pōt ēt poſt annū
immo infra annos triginta, exequi cap. quę-
renti de off. deleg. l. 2. vbi Bald. Salyc. & alij
C. de except. rei iudicat. l. a Diuo Pio. & l.
42 poſt rem vbi Bar. & alij ff. de re iud. idē Cu-
mia cap. 37. n. 13. elapſo enim anno, & non
executa ſnia pōt pars ex noua cauſa ſe op-
ponere, nec executio fieri pōt nō audita par-
te in eius oppoſitionibus, ſed cepta executio
infra annū ex doctrina, Rebuff. magni Pra-
ctici in tract. de litt. ciuilib. Gloſſ. vlt. nu. 4.
43 & nu. 5. Intrigl. ſing. 50. nu. 12. lib. 2. & hæc
ad cap. 91. exaraſſe ſufficiat, & an poſſit ap-
pellari a ſecundo decreto, vide Bar. in l. ante
ſententiam col. antepen. verſic. 6. quæro ff.
de appellat. recip. Abb. in cap. cum ad ſe-
dem col. penult. de reſtitut. ſpoliat. & Ang.
conſ. 107. 2. colu. & in conſ. 46. qui multos
44 refert, adde in materia decreti, quòd decre-
tum latum ſuper bonis non obligatis, eſt
prorſus, & in toto nullum, licet ſint alia bo-
na obligata, Afflict. deciſ. 218. & Franch. in
deciſ. 86. 147. & Milaniſ. deciſ. 115. lib. 1. &
deciſ. 9. lib. 2. ratio, quia decretum eſt indi-
uiduum. Item de iſta, & de alia nullitate de-
creti poteſt dici vſque ad 35. annos Balb.
45 deciſ. 29. quia tanto tempore præſcribitur
ius prædictum, audi in agendo, ſecus autem
in excipiendo, Afflict. in deciſ. 178. num. 5.
vide alias nullitates, an competant per Affl.
in deciſ. 191. & Caualcan. in deciſ. 3. par. 1.
Dom. Maſtrill. deciſ. 120. de Franch. 603. &
710. plura nolo dicere.

Ad Capitulum LXXXXII. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima ſecunda.

De Sententijs Conſulum.

1 EST ſingulare ſibi, præſens caput, cu-
ius prima concluſio eſt, quòd a ſnijs
per Conſules Nationum, quarum in
Regno priuilegium eſt, habere conſulem,
non poteſt appellari, & quod Conſulatus
particularibus ſtatutis cauſæ decidantur, ꝙ
2 ſi ex vi ſententiæ appareat iniquitas, etiā per
coniecturas, vt in commento probatur, vel
per acta, vel per teſtes in cauſa actitata, & re-
ceptos nō obſtantibus, quibuſcumque pri-
3 uilegijs de nō appellando, neque ſupplican-
do, datur tamen iſtiaſcriptum remedium.
4 Secunda concluſio, ſolent exinde excel-
lentiſſimi Proreges cōmittere cauſam mer-
catoribus, non ſuſpectis facta, & porrecta
ſupplicatione in cauſis fiſcalibus, vel ſoli
Principi, vel in conſilio de euidenti iniqui-
tate, non obſtantibus priuilegijs in contra-
rium dictis nationibus conceſſis, Ratio eſt,
5 quia abutentes priuilegio, non debent gau-
dere priuilegio, ex quo obſeruat hoc ſtatutū
nō habere locum in abuſu, & nō aliter, & ꝙ
denegata appellatione, datur aliud reme-
dium, quod legaliſſimum eſt, videlicet ſup-
plicationis.
6 Aduerte, quòd in Regno ſunt cōſules na-
tionum, qui ſecundum eorum conſuetudi-
nes cauſas talis, vel talis nationis decidunt,
& hi conſules eliguntur a Collegio merca-
torum, & habent ordinariam, inter eos iu-
riſdictionē, ſi ex permiſſu Principis permit-
7 tatur eligi, ſed ita quidem ordinaria eſt eo-
rum iuriſdictio, quòd per eam nō eſt adem-
pta iuriſdictio Iudicis ordinarij litterati ip-
ſius loci, ſed electio eſt actori, ſicuti etiam de
iure cōmuni eſt, ꝙ potens habere duos Iudi-
ces in cauſa, facultas eligendi eſt actori co-
8 ram quo conuenire poſſit, ſed de hoc dicto
Cumiæ, hìc nu. 6. dubito, quia actor ſequi-
tur forum rei, & Iudices conſulares ſubiecti
ſunt ordinarijs locorum Cumia ad hoc co-
natur reſpondere num. 7. & 8. ꝙ hoc priuile-
gium non eſt conceſſum dictis nationibus,
quaſi velit dicere Cumia, licet ſe non expli-
cet, quòd ſit locus, & caſus præuentioni.

9 Sunt etiam cõſules artium electi de Col-
legio Magiſtrorum in arte, ſed an quis poſſit
eſſe de diuerſis artium Collegijs? Reſpon-
det Cumia, quod ſic, dummodo ſit matri-
culatus in qualibet, & hoc tangit, num. 9.

10 Dicti cõſules poſſunt ferre ſentẽtias, tam
in voce, quam in ſcriptis ſecundum quòd
proceditur a principio nu. 10.

Reliqua verò, ſi quæ forte in huius rei ar-
11 gumenro contigerint vide Cumiam hic, ſed
ad obſeruata per nos non pigeat recurrere,
quaſi ad omnia ſupradicta, applicata, quare
12 aduerte primo, quòd Mercatores ſunt valdę
neceſſarij in republica, & ideo multis fauo-
ribus, & priuilegijs ſolent à principibus cu-
mulari, conceditur poſſe ab eis fieri quędam
ſtatuta, ſecundum quæ procedant, ex ſtylo
13 & conſuetudine proprijs, & approbantur à
præſente ſtatuto Ritus noſtri.

14 Nota primo, quòd Mercatoribus priuile-
gia conceduntur propter pericula. Rebuff.
in tit. de Mercatorib. minut. vendent. nu. 9.
fol. mihi 497. in ſuis comm. tom. 2. Gloſſ. 1.
& quòd poſſint facere ſtatuta, quæ tantum
15 reſpiciunt actus eorum, Caballus milleloq.
792. Marant. in Specul. p. 4. diſtinct. 9. iud.
num. 71. Rebuff. in ſuis comment. ſuper re-
gula Conſtitut. tract. de mercat. art. 2. Glo.
1. tom. 2. & Mercatores publici de iure com-
muni permiſſi ſunt, & poſſunt ſine Principis
permiſſu fieri, Franc. Marc. q. 268. & in foro
16 eorum attenditur æquitas, & bona fides,
ideo in cauſis eorum non habet locum be-
beneficium excuſſionis. Cappell. Tholoſ. q.
197. & Boer. deciſ. 221. & in negotijs eorum
pariter eſt attendenda veritas, reiecta omni
ſubtilitate, & ſolemnitate iuris, Rot. Gen.
deciſ. 3. num. 23. & deciſ. 31. & 96. & deciſ.
195. num. 12. & inter eos eſt procedendum
ex æquo, & bono Rot. Gen. deciſ. 23. nu. 15.
17 & Gaſpar. Caball. milleloq. 792. & ſtylus,
& obſeruantia mercatorum eſt obſeruanda,
d. Rot. Gen. deciſ. 6. & in cauſis ipſorum at-
tenditur mos, & conſuetudo illorum deciſ.
7. num. 11.

18 Nota ſecundo, quòd cauſæ mercatorum
ſummariè tractari debent, Rebuff. art. vlt.
Gloſſ. 1. tom. 2. ſuorum comment. tract. de
Mercat. fol. mihi 448.

19 Nota tertio quod mercatores nõ poſſunt
expelli, niſi ex delicto propter quòd poſſint
banniri Petr. de Gerard. ſing. 59.

Nota, quarto, quòd ſi mercatores occul-
tant merces nõ gaudent immunitate, & re-
putantur pro latronibus, relati vbi ſupra,
num. 8. & quomodo puniantur nu. 11.

20 Nota, quòd mercator poteſt cõueniri ex
qualibet promiſſione Marãt. vbi ſupra diſt.
9. num. 139.

21 Nota 5. quòd Mercator non dicitur ex
vno actu, & conſequenter dico ego, quòd
non gaudet mercantili priuilegio Bartol. de
legat. 1. l. 63.

22 Nota 6. quod quinque requiſita debent
concurrere in mercatore, vt ſit verus merca-
tor, Caſſan. in Conſuet. Burg. tit. de droicts
Rubr. 4. §. 1. Gloſſ. 11. num. 2.

23 Nota 7. quòd prohibentur mercari cle-
rici, milites, & nobiles, Rebuff. vbi ſupra.

24 Nota 8. quòd prohibiti exercere per ſe,
poſſunt per alium, idem Rebuff. ibidem art.
1. Gloſſ. 15.

25 Nota 9. quòd mercator ex facto iuuenis
obligatur, ſed vide quis ſit Iuuenis Merca-
toris, Rot. Gen. deciſ. 121. nu. 4. reliqua cir-
26 ca hoc reticeo, ſed ex Regnicolis, vide Intri-
gliol. deciſ. 50. num. 20. lib. 1. & Antonium
de Ballis lib. 5. ſuper Pragm. Caroli Imper.
§. 12. 2. tom. fol. 227. & ipſe Ballus fol. mi-
hi 331, nu. 2. & 6. Milanſ. deciſ. 16. num. 43.
lib. 1. & vltimo, quòd mercator ratione con-
tractuum negotiationis mercium, efficitur
de iuriſdictione illius loci, in quo contrahit
etiam ſi nullum habeat domicilium, Bald.
in l. etiam C. de execut. rei iud. & ita deci-
ſum fuiſſe refert Claperius in tract. mercat.
quæſt. 5. caſu 35. & Caſtill. deciſ. 55. nu. 7.
lib. primo.

Ad Capitulum XCIII. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima tertia.

De Reuiſione Sententiarum.

1 CONCORDAT, & huc facit l. 1. §.
his cunabulis ff. de offic. Præfect.
Præt. & in l. 1. C. de ſent. pręf. pręt.

2 Prima concluſio, reuiſio, & ſupplicatio
nõ impedit, nec ſuſpendit executionem ſen-
tentiæ, ſecus autem appellatio, quæ deuol-
uit, & ſuſpendit fallit tamen in executiuis,
in quibus deuoluit, & non ſuſpendit, vt eſt
notum,

3 notum, quare petita reuiſione, qui eam pe-
tit in primo iudicio condẽnatus, debet prius
ſoluere debitum, & expenſas, alias enim nõ
admittitur reuiſio, Capyc. deciſ. 169. vel tã-
dẽ debet adimplere carceratus, donec cauſa
reiudicatur, & iterum in ſecũdo iudicio ſub-
cumbens non exit a carceribus, niſi ſoluat,
4 vt ſupra debet tamen præſtare victor in caſu
ſubcumbentiæ.

Secus autem in grauamine, quòd eſt ſpe-
cies appellationis, & hìc in eo ſuſpenditur
iudicatum primi iudicij.

5 Omnia ferè dubia emergentia circa reui-
ſionem, ſupplicationem, toto tit. C. de pre-
cib. imperat. offerend. appellationemq. &
grauamen ſuper tempore, modo, & Iudice,
Curijs, inferioribus, vel ſuperioribus, hìc
Cumia tangit; quare oportune poteris, eum
videre, quia practicabilia, dicit, de quo etiã
dicit ſupra, cap. 43. num. 6. & ſeqq.

6 Sed addo nouiter, quòd iſte Ritus, niſi
adimpleatur, petens reuiſionem, non poteſt
audiri, & contra eum fit prouiſio, quòd nõ
7 audiatur, ſed de iſto adimplemento, eſt val-
de notandum, quòd poteſt contingere du-
pliciter ſecundum naturam debiti, de quo
agitur, aut enim agitur de debito, ſeu de ſo-
lutione, quæ debet fieri in pecunia, & tunc
Ritus nõ adimpletur, nec permittit vlterius
procedi, niſi ſoluto debito, & expenſis: ſed
8 quando quis eſt condemnatus in rebus ſta-
bilibus, vel redditibus, tunc ſatisfit prędicto
Ritui, per aſſignationem veram factam per
actum publicum, & cum translatione veri
dominij, & poſſeſſionis ita vt dici poſſit qđ
9 ſit facta vera, & realis ſolutio, & inſolutum
datio, nõ autem ſufficit verbalis oblatio, ex
quo debitor ſtabilium, vel redditũum æqui-
parantur ſtabilibus, aſſignando res, vel red-
ditus audirĩ quia ſufficit talis oblatio; Clem.
exiuì de Parad iſo, cum ſimilibus de verbi ſi-
gnificat. Capic. deciſ. 14. num. 13. Fimia ex
noſtris hìc; & Muta in cap. 19.

10 Aduerte etiam, quòd dicta aſſignatio bo-
norum debet fieri cum conſtituto, & preca-
rio, vt ait Capic. vbi ſupra nu. 14. & 17. vbi
dicit, quòd conſtitutum liberat a reali tradi-
tione, ita ex Fimia, & Maſull. ad Capyc. nu.
11 7. & Neguſant. de pignorib. in 5. parte 3.
memb. ita reperitur deciſum per M. R. C. &
per Conſiſtorium informatum, Caſtilla de-
ciſ. 65. p totam lib. 1. ſed de illa materia ego
12 pluries allegaui, & obtinui, pro diuerſis, &
cum multis compatronis contuli, ex ijſdem
doctrinis obſeruatis, & practicatis per Tri-
bunalia, quare hęc dicta volo in emendatio-
nem defectua Cumiæ noſtri, qui punctum
hoc non tetigit.

13 Nota etiam, quòd in hoc Capitulo eſt
deciſio D. Maſtrilli 39. par. 1. per totam ex
qua habetur, quòd ad introducendum ſcri-
pturas datur biennium, & aliud biennium
ad proſequendum, & quia reuiſio eſt inſtar
appellationis, ideo introductio ſcripturarũ
ad appellandum fit parte citata, & multa
alia notatu digna, vide ĩ hac materia, apud
14 D. Maſtrillum, vbi interpretatur Capitul.
Alphonſi 528. vbi dr, quòd debet peti re-
uiſio, ſed petitio non interrumpit, niſi fiat
parte citata. Bald. in l. 3. num. 8. ff. de eo p
quem factum fuerit. Petrus de Greg. de iud.
cauſ. feudal. q. 52. num. 8. & 9. reliqua vide
ibidem de annexis, & connexis dependenti-
bus, & emergentibus reuiſionis dictum eſt
p nos ſup. latè in hoc Ritu. ideo hìc repete-
re non oportet, ſed tantum ſuperaddere ne-
ceſſe eſt hoc loco, an ꝓhibita appellatione
cenſeatur etiam prohibita reuiſio? pro cuius
articuli deciſione reſpondeo negatiuè; Vinc.
de Franch. deciſ. 148. & Capyc. deciſ. 144.
Guid. Pap. deciſ. 50. amplia, vt etiam appel-
latione deſerta detur reuiſio, D. Maſtrill. de-
ciſ. 158. Afflict. dec. 39. amplia etiam, quòd
datur reuiſio reuiſionis, Theſaur. deciſ. 246.
15 quòd ſubamplia, et ſi in reſcripto Principis
caueatur, vt nõ detur, niſi vna reuiſio. Guid.
Pap. deciſ. 365. amplia etiam, quòd fatalia
non currunt, in cauſa reuiſionis Afflict. dec.
78. ſed hodie ſecus eſt, vt per Grammat. de-
ciſ. 23. limitatur in tribus conformibus, in
quibus appellatio eſt de iure communi, eſt
quoq; prohibita reuiſio, ſecus tamen quan-
do appellatio eſt prohibita propter præemi-
nentiam tribunalis, vt D. Maſtrill. vbi ſup.
& Mar. dec. 55. Valaſc. 51. Afflict. deciſ. 131.

Ad Capitulum XCIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima quarta.

De Interuſurijs dotis.

1 CONCORDAT cum iure communi, concluſio item; quòd in caſu, quo pro dote non ſoluta poſt mor-
tem

tem viri deberetur interuſurium, tunc
quantitas interuſurij intelligatur taxata
ad rationem de quinque pro quolibet cen-
tenario.

2 Aduerte ex Cumia, quòd regulariter in-
teruſurium dotis non reſtitutæ non debetur
hic num. 1. ſed quia punctus iſte eſt clauis,
& cardo totius Capituli; ideo addo Afflict.
3 ad intellectum huius ſtatuti dec. 284. & iſta
diſpoſitio præſentis Capituli, intelligitur ſi
& quatenus de iure communi, tale interuſu-
rium deberetur, etiam ſi ſimpliciter loquere-
tur, Soc. iun. conſ. 136. num. 6. lib. 1. intelli-
ge de dote reſtituenda, non autem de dote
4 promiſſa, & non ſoluta vide Alex. in Rubr.
ff. ſol. matr. ſequẽtem opinionem Angeli in
quæſt. ſtatuti, loquentis de repetente dotẽ,
quod non habet locum in petẽte ſi eſt odio-
ſum, vnde maritus non videtur poſſe petere
interuſurium pro dote promiſſa, & non ſo-
luta, habet enim ius Capitulũ iſtud, In mu-
5 liere tantum repetente, & dic, quòd poſſet
petere ad rationem de decem, pro centena-
rio ſecundum cõſuetudinem Regni, & Bul-
lam Apoſtolicã, qua videtur attendenda in
iſtis vſuris, ſeu interuſurijs.

6 Sed de hoc vide Alex. in l. de diuiſione
ff. ſolut. matr. & ſecundum eum intellige
Baldum in l. fin. §. Præterea C. de iur. dot. q
videt habere locum in dote ꝓmiſſa à quo-
cumque dotante, ſiue extraneo, ſiue coniun-
cto ſiue in muliere ſe ipſam dotante, quod
7 non ſolum eſt de iure ſtatutario Regni, ſed
etiam de iure communi Canonico Bartol.
in l. diuortio, & ibi Alex. ff. ſol. matr. in mu-
liere petente, & non valente conſequi, nec
habente vnde ſe alat.

8 Item iſtud interuſurium dotis debetur
viro, cui promiſſa, & non ſoluta eſt dos, ra-
tione quidem non vſuræ, ſed intereſſe,
quia ſubſtinet onera matrimonij, Alexand.
conſil. 56. volum. 4. Fanus de Pignori-
bus, nume. 59. fol. 29. Ritus iſte loquitur
de dote tantum reſtituenda, non autem
aſſignanda, iam ſemel conſtituta, quia
Magn. Reg. Cur. pluries deciſit eo caſu fo-
re taxandam ad decem pro centenario, ex
Roman. conſ. 517. & Simone Viuacito in
principio inter ſcribentes Regni ad hãc ma-
teriam, vide Alex. conſ. 31. num. 5. vol. 6. &
conſ. 39. num. 8. Montaltus hic tenet con-
trarium, vide quæ citat ſed mulieri illud in-
9 teruſurium debetur infra annum, ſi non ha-
bet vnde ſe alat, & etiam poſt annum, ſi pe-
tat inſtanter, & non habet vnde ſe ſub-
ſtentet, & erat ſolita lucrari, & hæres eſt
in mora reſtituendi; Alexand. conſil. 20.
lib. 4. & l. diuortio ff. ſolut. matrim. vide
Alexand. conſil. 27. libr. 4. & Capyc. de-
ciſio. 65. vide Boniornum hic, ſed Ioann.
Aloyſi. de Septimi. in hoc capitulo mihi
legitur, quòd regulariter poſt mortem viri
debentur vſuræ, Cumia autem dict. num. 1.
10 ait, quòd non debentur, quare videntur cõ-
trarij, & confirmatur magis dictum Ioan.
Aloyſ. per doctrinam Anton. Lanc. hic eo-
dem, qui dicit hoc capitulum exorbitare à
Theorica Innoc. ſed hæc contrarietas non
oportet, quod concilietur, quia loquuntur
in diuerſis terminis, vt legẽti patet, & in cla-
ris non eſt immorandum.

11 Aduerte etiam, iſtud interuſurium deberi
etiam per fideiuſſores tamquam acceſſiones
ad dotes; ſed per ea, quæ dicit Cumia hic
habetur quaſi commentum ad l. ſi conſtan-
te ff. ſol. matr. & agitur de dote, & dotario,
eorumque effectibus, & per quas perſonas
peti, vel ſolui debeant, quo tempore modo,
& forma quare cum caſus dederit hac de re,
omnibuſque hic contentis agere, & experi-
ri, huc recurre, & obſerua etiam per nos ob-
12 ſeruata; in Materia adde Afflictum deciſ.
93. & 284. Soc. conſ. 56. vol. 3. & notatur p
Franciſcum de Crema ſing. ſuo quinto poſt
Bartol. in l. vir vſuras ff. de donat. inter vi-
rum, & vxorem. Adde Fulgoſ. in l. inſu-
lam §. per vſuras ff. ſolu. matrim. Alexand.
conſil. 74. lib. 5. Corneus conſ. 250. lib. 2.
Alex. conſ. 141. lib. 5. & conſ. 147. eod. vide
13 etiam ad queſtionem, quòd ſi quis ſtetit per
quinque annos, vel plus, vel minus, quòd
non ſoluerit interuſurium, & non fuit ſolu-
ta dos, & ſic capitale, & non petitum interu-
14 ſurium, an poſtea poſſit peti interuſurium?
pro cuius reſolutione vide Bald. ſuper ſtatu-
tis in verb. dos verſ. 12. & in l. fin. C. de iur.
dot. vide etiam Iaſon poſt Alexan. in l. quæ
dotis, num. 19. ff. ſolut. matrim. & vide quæ
ponuntur in §. fuerat. inſt. de action. p Ang.
de Aret. & Iaſ.

Ad Capitulum XCV. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima quinta.

De Ceſſione Bonorum.

1 CONCORDAT cum iure Canonico in cap. Odoardus de ſolutionibus, & cum textu in l. 1. & tot. tit. C. qui bon. ceder. poſſ.

2 Cumia noſter hìc eſt totus videndus, qui multa ex multis dicit, ſed aduerte, quod hoc beneficium eſt flebile, & flebilium, ac miſerabilium perſonarum D. Maſtrill. dec. 67. p. 1. nu. 14. & ſeqq. ex multis, ſed Clerici tamquam perſonæ ſacræ, quæ non debent deturpari hoc dedecore non tenentur ſe labe-
3 factare hoc legis remedio, quòd conceditur tacto lapide ignobilibus, nobilibus verò per depoſitionem Chyrotegæ ſuper lapide ad
4 hoc deſtinato in publico. clericis vero ſubuenitur ex decreti beneficio capituli Odoardus, de ſolut. Abb. cap. 1. de pœnis, aduerte etiam, quòd competit hoc beneficium, etiã ſi renunciatum fuerit Rot. deciſ. 566. ſed contrarium recitat Cumia, hic num. 6. & 7.
5 ſed non tenet dicta renunciatio, nec opinio Cumiæ valet, vt conſtat ex praxi.

Aduerte etiam, quòd debitor demiſſus in carceres, non habens vnde ſe alat, creditor ad cuius inſtãtiam eſt carceratus, debet ſubminiſtrare alimenta, ne pereat, aliàs Iudex ex officio poteſt illum excarcerare, ſed hoc bonum ius in Sicilia non practicatur.

6 Valet etiam hoc ſtatutum non obſtante quocunque alio ſtatuto in contrarium dictante, fortè quia præſens ſtatutum eſt conforme naturæ, & bonis moribus, & ſubuentioni pauperum, tangit Cumia nu. 4. & proponit num. 8.

7 Debitor ex delicto non poteſt cedere bonis, Cumia hic nu. 10. aliqui vero ex regnicolis tenent contrarium, Cumia nu. 11.

8 Nota, quòd ſi quis furatur tibi 100. & tu relicta cauſa criminali voluiſti cum fure ciuiliter te habere, & pepigiſti, ſeu pactus es te cõtentum eſſe eum tibi ſoluere, & cum præ manibus non haberet vnde ſoluat conceſſi-
9 ſti dilationem, & iniſti contractum obligatorium, ſi ille etiam fur nõ ſoluit, & eſt pauper, & non poteſt ſoluere, ſi inde vult cedere bonis, obtinet, quia cauſa proxima eſt con-
10 tractus, in quo non eſt facta mentio de furto, ſed ſimpliciter ex obligatione pro alijs totidem, ego pro quodam cliente allegaui, & obtinui, non obſtante clamore partis creditricis, & motus fui conſulere ex doctrina Cumiæ hic num. 14. qui plures allegat, eum vide.

11 Aduerte etiam, quòd debitor ex delicto volente creditore poteſt cedere bonis, & hic eſt intellectus huius capituli, Viuacitus hic, ſed nota, quod qui tẽpore obligationis erat non ſoluendo, & ita conſcius ſuarum viriũ, quòd non poterat ſoluere, eſt doloſus, & ſic
12 non admittitur ad hoc beneficium num. 19. nota etiam, quòd obligatus ad opera, non gaudet beneficio ceſſionis bonorum, ſed ſi obligetur ad intereſſe, tunc quia debitum ſit pecuniarium liberatur per ceſſionem bonorum, & non obſtat obiectum de ſubrogato, quia hæc regula valet, quando ſubrogatio fit circa eadem, non autem circa diuerſa, & hoc etiam valet pro caſu illo de furto redacto inde ad contractum obligatorium, Cumia hic num. 25. tangit, & bene proſequitur.

13 Hoc beneficium, quia eſt gratioſum in Regno ſolet concedi a M. C. vel ab eo, cui commiſerit Mag. Cur. & hoc fieri puto ego, quia concedere gratias eſt ſolius Principis, & quia M. C. eſt de latere Principis, ideo ob eius eminentiam hæc, & ſimilia largiri ſolet, vide Cumiam hic num. 30. qui hæc licet ex-
14 preſsè non dicat, attamen pro ea, quæ dicit clarè probantur.

Hæc bonorum ceſſio habet ſuum peculiarem modum agendi, videlicet quòd pars citetur, quod probentur infortunia poſt cõtractum euenisse, quòd præſtet cautionem iuratoriam, ſi peruenerit ad pinguiorem for-
15 tunam deducto ne egeat, & quòd hoc beneficio gaudent principales, & fideiuſſores, & & quis ſit effectus ceſſionis bonorum, & quid quando aliquis ex creditoribus dat dilationem quinquennalem, & an debitor gabellarum, & is, qui ludendo, & meretricando conſumpſerit, poſſit ad hoc admitti è vide Cumiam hic nu. 40. & 41. & ſeqq. ſed adde, quòd ceſſione bonorum non tollitur na-
16 turalis, nec ciuilis obligatio, licet exceptio patetur, Bart. in l. vbicumque 61. nu. 8. ff. de fideiuſſ. & mandat.

17 Quomodo conueniatur debitor in bonis acqui-

acquiſitis poſt factam ceſſionem bonorum, Menoch.conſ.373.non enim tenetur niſi,in quantum facere poteſt; ceſſio enim bonorũ facta ꝑ debitorem non liberat fideiuſſorem l. hæres.22.§.ſi ſtipulator,ff. de fideiuſſ. intellige contra creditorem.

18 Debitum negans non admittitur ad ceſſionem bonorum, Afflict. deciſ.296.intellige, niſi in ſecunda inſtantia appellationis confiteatur.

19 Reſtitutus ad bona, & Ciuitatem nõ admittitur ad ceſſionem bonorum, niſi id expreſsè dicatur Roman. ſing.212.ex multis, ceſſionis bonorum beneficio gaudent etiam collegia,& vniuerſitates,Menoch.de arbitr.
20 lib.2.caſ.183. Eccleſiæ, & Clericis etiam licitum eſt cedere bonis Roma. ſing. 585.intellige tamen vt ſupra.

21 Si quis ſe expreſsè obligauerit ad carceres cedendo bonis, non liberatur, quòd poteſt valere ad obuiandum renunciationi dictæ ceſſionis bonorum. Guid.Pap.q.852.

22 Cedens bonis non poteſt agere, nec conueniri Amanell.de Clariſaq. ſing. 5. quæro primo an qui eſt obligatus per conſtitutum poſſit cedere bonis? vide Bald.in l.1. in 6.q. C.qui bon.ced.poſſ.Angel.in l.nemo carne
23 C.de exact.tributorum lib.10.quæro ſecundo, an q impetrauit dilationem quinquennalem poſſit cedere bonis, & dico, quòd nõ ex deciſ. Afflict. 378. an qui negat debitum bonis cedere poſſit? dico quod non, ex eodem Afflict.in deciſ.379. an qui commictit fraudem,& dolum bonis cedere poſſit? dico
24 quòd nõ,ex deciſ.22.Rotæ de reſtit.ſpoliat. in antiquis,ſed & ſi dolo bonis ceſſit qualiter puniendus, vide Magon.in dec.88.Luc. An ſpoliator ceſſionem bonorũ facere poſſit? eſt deciſio affirmatiua. Rot.in tit.de ſẽt. & de re iudi.in antiquis, ſed an Monachus, qui alium beneficio dolo ſpoliauit? eſt deciſio negatiua Cappell.Tholoſ.in dec.466. & quid ſi ſine dolo ſpoliauit? an admittatur ad ceſſionem bonorum, vt agat in poſſeſſo-
25 rio? eſt deciſio affirmans, Putei 251. p.1.an vero hęres inuentario non confecto,hoc beneficium habere poſſit? dico, quòd non, ex deciſione 8.p.1.Thom.Triuiſani, vide aliũ caſum deciſionis 182.ſenten. Pedem.an cedens bonis poſſit agere? concluſio eſt affirmatiua, Marc. Anton.de Amatis, in deciſ.
26 Marchiæ 93.& an lite pendente ſuper actione iniuriarum poſſit poſtea proſequi? eſt deciſio Tholoſa. 249. & an liberetur, quia ſoluat ad pinguiorem fortunam euentus; eſt deciſum affirmatiuè, ſed cum diſtinctione, videlicet ſi vituperoſa fiat ceſſio, aliàs ſecus, Guid. Pap. in deciſ.343. an cedẽs bonis deſinat eſſe Dominus ſuorum bonorum? eſt
27 deciſio affirmatiua poſt diſtributionẽ Cappell. Tholoſ.in deciſ.134.an pendente proceſſu ſuper ceſſione bonorũ poſſit executari? affirmatiuè, Cappell.Tholoſ.in deciſ.28.an dictæ ceſſioni bonorum poſſit renunciari? Reſpondetur quòd ſic, eadem Capp.Thol. in deciſ.61.ſed contrarium tenet Theſaurus in deciſ. 36. ſed tu elige quemuis, an vero ſi
28 quis renunciauit cum iuramẽto? dico quòd eſt deciſũ in deciſ.31.Rot.in antiq. de ſent. & re iudicat.Guid.Pap.in dec.211.an dictę bonorum ceſſionis replicatio tollat litis cõteſtationẽ,dico quod ſic,ex deciſ.136.dictæ Capp.Tholoſ.vide ad complementum materiæ Cornaz. deciſ.Rot. Luc.175.

Ad Capitulum XCVI. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima ſexta.

De Pedagij Commiſſariorum,& ſeruientium.

1 CONCORDAT cum notatis per Gloſſ. in cap. cum non debeat de elect.in 6.in verbo non debeat,& l. 1. §. Aduocatus ff. de varijs, & extraordin. cognit. & ibi doctores, & l. diem functo ff.
2 de officio aſſeſſoris. Hoc cap. hęc continet in textu miſſus per M. C. ad aliquem locũ, cum multis commiſſionibus,ſiue iudex,ſiue cõmiſſarius, ſiue ſeruiens ſit, vnum ſibi pedagium ſoluatur ab omnibus perſonis, quæ in iiſdem commiſſionibus tanguntur, ſiue directè, ſiue indirectè, conſiderata tamen cauſa, & perſona, non autem tot debentur pedagia, quot ſunt cauſæ; hæc ex textu.

3 Ex Cumia autem continentur infraſcripta, quòd hęc dicta amplientur in Aduocato, qui venit longinquè ad defendendum cauſas Clientis, etiam & in Medico, quòd intellige de pedagio tantum, ſecus autem vniuſcuiuſque cauſę, tunc enim reſpectu cuiuslibet veniunt iura, debentur etiam plures
4 prouiſiones, quando exiſtenti in loco ad inſtantiam

ſtantiam

ſtantiam alterius ſuperueniret commiſſio,
quia tūc ſolui debet aliud pedagium ab iſto
ſecundo, Gloſſ. in cap. cum non debeat de
electi. in 6. in verb. non debeat, quia primus
tenetur ſoluere, ius eundi, & redeundi, & ius
tēporis, quo vacanit, reliqua vero ſecundus
5 ſoluet, ſed Cumia hic relinquit cogitandū.
Quare addo ego, quòd verum eſt, quòd
reſpectu pceſſus non loquitur Capitulum
hoc, quia cauſæ ſeparatæ, & diſcretæ diſcre-
6 tum requirunt honorarium, arg. l. 1. §. Ad-
uocatos, ff. de varijs, & extraordina. cognit.
Bartol. in l. 1. ff. de teſtament., & quantum
ſpectat ad aduocatos, dico, quòd pro itine-
re debet ſalarium cōſequi, cum iſta ſint ſer-
uitia perſonalia, & perſonarum dignarum,
& magnæ æſtimationis, Bartol. in l. ſuo vi-
ctu. ff. de oper. libert. arg. ſumpto a Medico.
7 Itidem cito in puncto huius materiæ præ-
ſentis Capituli dec. 49. Caſtillæ per totam,
vbi loquitur de dietis a Syndicatoribus cō-
ſequendis in ſyndicatu, vbi nota, quòd Ar-
chidiacono, & Canonico ob eius præſentiā
perſonalem debentur duplices diſtributio-
nes, & vna perſona pōt duplici officio fun-
8 gi, fallit quando vnum contradicit alteri, li-
cet etiam famuli non conſequantur dupli-
catum ſalarium, quando in pluribus ſeruiūt:
ſi tamen impediantur à morbo, vel aliàs a
ſeruitijs præſtandis nulla debentur ſalaria.
Secus in doctore legente, vel Aduocato,
aut milite, & in Gubernatore Prouinciæ, &
iſtæ dictæ debentur delegato Principis,
ratione vecturæ, & victualium, ſed quan-
tum ad milites hodie eſt conſtitutio Re-
gis prohibentis duplices ſoldos data Aran-
9 quez die 17. Aprilis 1615. p prædictis mul-
tæ ſunt doctrinæ punctuales citatæ per Ca-
ſtillam, quas hùc referre nolo, ne videar ex
alienis noſtrum exornare volumen; fuit ita-
que deciſum in Conſiſtorio confirmando
ſententiam Patrimonij, quòd nō ſoluantur
duæ dictæ, ſed vnica tantum, in cauſa ver-
tente inter V. I. D. Ioannem Philippum
Teſtai, & Baronem Siculianæ, in materia
10 ſalariorum, vide Myſing. cent. 1. obſeru. 2. &
Gratian. dec. 201. & idem Myſinger. cent. 3.
obſeruat. 7. & 8. Cappell. Tholoſ. deciſ. 10.
Vinc. de Frāch. deciſ. 122. & Monſer. deciſ.
Aragon. 22. & Franch. deciſ. 151. & Varall.
deciſ. 104. & Frāch. deciſ. 340. Carroce. dec.
132. de Amat. deciſ. 53. Gratian. 200. My-
11 ſing. obſeruat. 75. cent. 3. & Gratian. deciſ.
33. & eſt materia legis p: ædictæ dieſ. ſun. cta
ff. de off. Aſſeſſoris, facit text. in l. omnem C.
12 vt omnes Iudices, & vide ibi notata: & de de-
ciſa per doctores, ab alijs abſtineo: quia de
hac materia paſſim in his meis obſeruatio-
nib. dixi.

Ad Capitulum XCVII. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima ſeptima.

De manus iniectione.

1 DISCORDAT ab vtroque iure in
multis, vt infra; Capitulum enim
hoc, eſt ſatis acutū, & neceſſariū,
& frequens, & mira legalitate plenum, ideo
notandum, cōcluſiq ex textu ſummatur ita;
2 manus iniectio, ſeu impoſitio eſt priuilegia-
ta, ita vt omnibus creditoribus etiam ante-
rioribus, & priuilegiatis præſtat is, cui hæc
competit, vt in venditore rem ſuam pro vila
numerata, eaque non ſoluta etiam in re em-
pta ex pecunia noſtra, vel ad hoc mutuata
nobis etiam de hoc nullo adiecto pacto ex-
preſſo, quia non indigemus pactis, nec cau-
telis in his, quę veniunt ex natura rei, vulga-
tis iuribus, ſed hoc facta diſcuſſione princi-
3 palis debitoris, eoque reperto non ſoluēdo.
Manus iniectio eſt realis, & ſequitur rē quo-
cumque vadat l. ſi quis poſt hoc. C. de bonis
proſcriptorum, & hoc Capitulum eſt con-
trarium iuri communi, ex quo vendita re,
eiuſque in emptorem translato dominio,
venditor non poteſt reuendicare ex l. Qui-
dam fundum ff. de reiuendicat. §. vendita,
& alibi paſſim.
4 Aduerte in verb. diſcuſſione facta, nam
regulariter non poteſt agi contra tertiū poſ-
ſeſſorem rei, vel debitoris debitorem, niſi fa-
cta excuſſione Auth. hoc ſi debitor. C. de pi-
gnorib. ſed vide Cepoll. cautel. 31.
5 Quòd venditor in re uēdita ei non facta
ſolutione hēt manus iniectionē tacitam, & ,
quòd non reſeruauerit ſibi expreſſe in ꝯtu,
ex textu, qui ſolum loquit in tacita; in ex-
6 preſſa autē venditor lucratur hoc, quod ſi ea
ſit expreſſa, non tenet facere excuſſionem,
quia eo ipſo reſcindit ꝯctus ſecundi, vel ter-
tij poſſeſſoris, & ſic non facta excuſſione po-

teſt

teſt agere ꝯ tertium poſſeſſorem. l. ſi Titius. C. de ſeru. expoſt. Item ex expreſſa poteſt Dominus auctoritate ꝓpria rem capere, nõ ſic autem ex tacita; Alex. in l. q abſenti. §. ſi aliquis in vlt. col. verſ. ſed in caſibus. ff. de acq. poſſeſſ.

7 Sed iſta expreſſio habet etiam ꝑ pactũ in ꝯctu venditionis adiectum, videlicet, ꝙ res vendita ſit ſpecialiter obligata ꝓ pretio, ꝙ debet, tunc enim non põt res alienari, niſi cũ illo onere Bar. in l. ſi creditor. §. 1. ff. de diſtr. pigno. & An . & omnes in d. l. qui abſenti.

8 Et an res recuperata pro pretio debito, debeat exiſtimari ſecundum pretium temporis vẽdicationis, vel ſecundum pretium pręſentis temporis Cumia hic nu. 17. & 18.

9 Aduerte in verb. text. idem ſi pecunia, & mutuãs pecuniam habet idem priuilegium contra omnes creditores, etiam priuilegiatos, ſi tamen cõſtat eſſe pecuniam mutuantis, quia facilè pecunię dominium põt amit-
10 ti, etiam ex mixtura cum alia pecunia, l. ſi alieni. ff. ſi certum petat.

Nota tamen, quòd, vt pecunia mutuata, ſeu ꝑ eam mutuans habeat hoc priuilegiũ, requiritur, quòd ſpecialiter, & expreſsè ſit tradita ad hunc effectum, ſcilicet, vt hoc, vel illud ex ea ematur, ſecus autem ſi ſimpliciter data ſit, & nõ ſpecialiter, aliàs enim nullum ex dictis in hoc capitulo datur priuilegium, l. 3. incip. quamuis. C. de pignorib.
11 Caſtrenſ. in l. Procuratoris. §. ſi plures de tribut. act. vide de Sãcto Blaſio, hic ꝗdquid dicat Io. Aloyſ. de Septim. qui de iure communi tenet contrarium, ſed nos ſumus in ſtatuto retractante ius commune, quare illud non curamus hoc puncto, & an idem ſit
12 in actionibus perſonalibus, & an locum habeat in datione inſolutum? vide Cumiam hic num. 23. & 25.

13 Sed adde etiam, quòd ob priuilegium pecuniæ, non ſolum datur manus iniectio, ſed etiam in materia Bullæ, ex vigore crediti, & intereſſe debiti, debetur alterum intereſſe, ipſius intereſſe, nõ obſtante l. fin. C. de vſur. Franch. deciſ. 254. nu 8. & ſeq. Anna conſ.
14 48. nu. 12. lib. 1. & Milaniſ. deciſ. 8. nu. 35. lib. 1. & ita fuit deciſum ꝑ Conſiſtorium in fauorem Iacobi Caggij, contra D. Poliſenã de Gregorio, & volũt intereſſe pecuniæ dãni emergentis, & lucri ceſſantis, debere etiã non ſolito negotiari, quando certum eſſet,
15 quòd creditur ex pecunia prædium, vel redditus fuiſſet empturus; Ioãnes Baptiſta Lupus in l. curabit. §. 6. num. 117. in fine. C. de act. empt. Surdus deciſ. 261. nu. 1. Maſcard. concl. 933. nu. 4. lib. 2. Viuius opin. 1048. in verbo vſura, lib. 3. Sebaſtian. Medices tract. de acq. rerum dom. nu. 439. & 440. fol. 91. Honded. conſ. 50. nu. 15. lib. 1.

16 Immo quoties quis habet pecuniam alicuius, qui ex ea prædiũ fuiſſet empturus, & ex illo mutuo, vel debito non emit, & amittit lucrum fructuum, dicti predij, tunc fructus predij per debitorem debẽtur, Paul. de Caſtr. in l. diuortio. nu. 6. verſ. ſed ſi peteret, ff. ſolu. matrimon. & vidimus ſupra, de vxore interuſurium dotis repente, quare cõclu-
17 ditur, quòd debitor pecuniæ tenetur ad fructum prædij, vel redditũum, quæquis ex pecunia fuiſſet empturus, quanto ergo magis
18 habebit manus iniectionem ad dictum ius commune (concomitante? præſente ſtatuto, ad materiam, in qua fundatur iſta hypotheca manus iniectionis faciunt, & quotidie diſputantur in curia ea, quæ dicit Oſaſc. deciſ. 40. & 156. Afflict. deciſ. 8. nu. 3. & deciſ.
19 95. & 383. & l. fina. C. ſi aduerſus creditorẽ, Grammat. deciſ. 58. Guid. Pap. q. 432. Ioſeph. Ludou. Peruſ. 45. Marc. q. 371. & creditori agenti hypothecaria contra tertium poſſeſſorem, ſufficit probare rem fuiſſe pe-
20 nes debitorem cum ſimplici allegatione dominij, quando rei poſſeſſor, vel eius auctor rẽ habuit à poſſeſſore. Afflict. dec. 37. Marc.
21 q. 923. & hypotheca ſtat etiam in pecunia, Affl. 190. vide Bart. in l. 8. ff. quibus modi pigno. vel hypoſth. ſolu. §. ſuperuacuum. Adde etiam, quòd hùc facit quæſtio illa, an hypotheca cadat in mercibus venalibus? & licet nonnullorum opinio ſit negatiua, nihi-
22 lominus affirmatiua ſequẽda eſt, vide Balb. deciſ. 322. & hanc Rot. ſecuta fuit in illa Romana Pecudum 24. Maij. 1600. coram Cardinali Mellino, in qua fuit dictum, hanc opinionem fuiſſe magis communem, & veriorem, & durat illarum hypotheca, etiam poſt venditionem ſi tamen alienetur tota res, & hypotheca, vel etiam eius pars, ſi tamen penes emptorem non deſinat eſſe corpus vniuerſale, ſecus autem ſi non elienatur hypotheca; ſed tantum diſtrahuntur eius
23 merces particulares, quæ ibi retinentur ad continuã venditionem. Ratio eſt, quia non debet

dēt impediri cōmerciū, & ideo ceſſat obli-
gatio, ſeu hypotheca, vt tenuit Rota in vna
Auguſtiniana, vt conſtat ex dec.655. lib.3.
diuerſorū, quæ nō ceſſat, in corpore vniuer-
ſalis Apothecæ, ſeu tabernæ, q̄ de ſui natura
nō exponitur, nec retinetur venalis, & ideo
non cadit ſub obligatione cum illa qualita-
te quatenus non ſit alienata, ſed cadit ſub
hypotheca ſimpliciter, & tranſit in empto-
rem cū ſua hypotheca, ſiue tota, ſiue pars ſit
alienata, Puteus dec.297. lib.2. p̄dicta intel
25 lige dūmodo tēpore alienationis, cōtra de-
bitorē alienantē nō ſit mota lis a creditore,
in ipſa hypothecaria, ſecus ſi iudicium eſſet
ceptum, quia tunc in mercibus ēt venalibus
hypotheca ꝑ venditionē non extinguit̄, ita
fuit deciſū ꝑ Rot. Roman. in vna Romana
Pecudū. 5. Iulij 1599. coram hypt. Adde, ꝙ
26 manus iniectio eſt realis ſm Bal. in l.2. col.
pen. & ibi Iaſ. col.89. cōputatis col. à prin-
cipio tituli. C. de iur. emphy. allegat. l. ſi Ti-
tius ff. de verborū oblig. adde Corne. conſ.
218. & Neguſant. de pignorib. car. mihi 76.
n.33. & car. ſeq. n.36. quęro an manus inie-
ctio poſſit vendi, & quidā parū periti negāt,
27 attamen eſt textus apertus, ꝙ ſic in l. Impe-
rator, & ibi notata ꝑ Benedict. de pumbl.
ff. q ſine manumiſſion. ad libertat. peruene.
ad materiā vide notat. ꝑ Iaſo. in l. Creditor
verſ. non tū ſi cert. pet. Alex. in l. ſi cū dotē
§ ſi. in ſi. col. ff. ſol. matrim. Paull. de Caſtr.
in l. Procurator. §. ſi plures de tribut. Ce-
polla caut. 24. pro de Vbald. in tract. ſocie-
tatis, in fin. q. §. 2. Vide ad mat. iſtius ſtatu-
ti, Couarr. variar. reſolut. lib.1. cap.7. nu.2.
cum pluribus ſeqq.

Ad Capitulum XCVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima octaua.

De Rato Promittente.

1 CONCORDAT cum iure cōi in l.
fin. ff. rē ratā haberi, & l. licet ff. de
iudic. & cū alijs iuribus in corpore
2 præſentis obſeruationis contentis; conclu-
ſio textus eſt, quòd promittens de rato, aut
promiſſionem impleat, aut carceretur.
3 Aduerte primo ꝑ textu, & cōmēto huius
Ritus 98. ꝙ ſunt notanda omnia, quæ dicit
Cumia, licet in multis deficiat neceſſarijs.
4 Obſerua tū, ꝙ de iure cōi, tres ſūt ſpecies
Ratificationis, videlicet expreſſa, tacita, ex
5 facto inducta; Prima ſit verbis claris; Secū-
da ex curſu, & lapſu temporis, Tertia facto
ipſo; Menoch. de recup. poſſeſſ. remed. 15.
nu.112. 114. & 118. & conſ.561. nu.18. &
19. lib.6. Curt. iun. conſ.50. nu.9.
6 Aduerte ēt, ꝙ non ſufficit ad ratificationē
ſcientia ꝑ relationē ad aliū actū enunciatū,
quia, vt inducatur ratificatio requiritur, vt
ſit clara cū oībus circumſtātijs, ex Menoch.
conſ.439. n.43. Rebuff. in proem. conſtit. in
Gloſſ.5. n.73. vbi, ait, requiri ſpecialē cōfir-
7 mationē repetitis verbis prioris cōtractus,
ſicuti ratificatio cōtractus in genere ſm ali-
quos non valet, & ita refert iudicatū Vrſill.
ad Affl. dec.299. debet enim probari ſciētia
cū ſuis qualitatibus adhoc, vt dicat̄ inducta
8 ratificatio, Crauett. cōſ.197. lib.1. Menoch.
cōſ.439. nu.41. lib.5. & cōſ.822. n.75. lib.9.
9 Memineris rathificationē expreſsā retro-
trahi ad tēpus actus, l. ſi. C. ad Maced. & c.
ratihabitionē, de reg. iuris in 6. Intrigl. dec.
5. nu.32. & hæc ratificatio pōt fieri abſente
10 parte, Viuius lib.1. com. opin. verſ. abſente;
Bar. in l. Pōponius, n.1. ff. de negor. geſt. ſed
tacita ratificatio inducit̄ ex curſu quinquē-
11 nij a die ſcientiæ enumerandi, poſt minorē
ætatē l. ſi. ſi maior factus rat. hab. lib.2. & l.
2. C. ſi maior factus alien. fact. ſine decret.
rat. hab. lib.5. & Intrigl. vbi ſupra nu.35. in
hac materia, videetiā Intrigl. dec.14. n.40.
12 Dilationes, & guidatica, redeunda, non
opitulant̄ pro rathi ꝓmiſſione ex actu teno-
ris ſequentis, fuit ꝓuiſum, & mandatū per
Illuſtriſſ. D. Præſidentem, vt conſtat, quod
oēs, & quæcūq. perſonæ, quibus de cætero
fuerint cōceſſę dilationes, redeunda, & gui-
datica, non gaudeant ꝓ promiſſione rathi,
13 vnde, &c. die 17. Nouemb. 15. Ind. 1572.
fallit in rathi ꝓmiſſione ꝓ filijs, ꝓ vxore, &
ꝓ matribus, ex alio actu facto, die 20. Au-
14 guſti 10. Ind. 1582. tenoris infraſcripti; fuit
prouiſū, & mādatū ꝑ E. S. ad relationē Io.
Frācíſci Rao F. P. & Antonij Xibecca Regij
Prorhonotarij, ꝙ dilationes, & guidatica de
cętero cōcedenda intelligātur ēt cōprehen-
dere ꝓmiſſiones rathi, qn̄ ꝓmiſſio rathi eſt
oppoſita ꝓ debitis currentibus, niſi facta ſit
pro filijs vxores, vel fratribus, vnde &c. ex
actis M. R. C.
15 Adde, ēt, ꝙ in præſenti materia Rathi in
ꝑiudiciū tertij nō ſit retrotractio in puncto,

Oſaſc.119.nu.15.Magon. dec. Florent.21.
Oſaſc.115. Affl.dec.286. Mohed.dec.188.
Verall.dec.350.p.2.& dec.Auin.12.& 100
16 & dec. Ianuæ 177.
Vide ſdarios caſus; in materia, Guid.
Pap.dec.13. & 436. & Myſing. cent.1.ob-
ſeru.43. & cent.4. obſer.87. & eadem cent.
4.obſer.62. Cappel.Thol.171.Franch.dec.
86. & Affl.180.& tex.in l.fin. §.neceſſitate.
17 C.de Bon. quæ liber. & Veral. deciſ.1. p.2.
Surd.dec.245. Cappel.Thol. 125. Theſau.
dec.7. Rot.dec.2.& 10. in tit. de procur. in
antiq. cui opponitur in hoc Guid. Pap.dec.
18 320. vide Gayl.lib.1. obſeruat. 47. Iaffred.
in deciſ. 126. & 253. Polid. Rip. obſeruat.
123. & 124.
19 Adde, quòd de rato promittentes ratifi-
care ɔ̃ctum per alium celebratum multis
modis dicimur, vt ꝑ Iacobinum in l. ſi cum
ſeruum, ff. ſi cert.pet. Hinc quæro ſingulari-
ter, an procedat libellus, in quo peto, talem
20 cogi mihi ad ratificationem? l. Reſpōdeo
ex doctrina vniuerſali paucis cognita, quòd
ſic, in c.1. nu.8. ſecundum Bald. in titu. qui
ſucceſſ. feud. dar. teneat. c.1. n.8. in vſibus
21 feudorum. Quæro præterea, an ratificans, &
approbans teneatur ex ſtatuto ad ratū, &c.
Reſpondetur, quòd ſic, ex Corn. conſ. 177.
in littera K. in 2.vol. & conſ.248. littera F.
vol.4. Quæro etiam, an ratihabitio, ſi ex-
22 preſsè non apparet alicuius actus factas, ꝓ
aliquo p̄ſumatur, ſi decurrerit decennium
Glo.in l.1.& ibi Bartol. C. qui admitt. ſi n.
de rato aliquis dicaṫ ratificaſſe, ſi dedit mā
23 datum cum clauſulis de rato, vide Aret.cō-
ſil. 89. & an ſi datum ſit mandatum alicui
ad actum faciendum, & ille, qui dedit pro-
miſit ſe ratum habere, an dicaṫ ratificaſſe,
adeo vt ſatisfaciat iſti ſtatuto, vide Aret.cō-
ſil.100. incipiente longitudo, vt verborum
prolixitas, & promittens de rato ad omnem
24 requiſitionē, an ſit in mora, non requiſitus,
vide Corn. conſ.40. in littera M.cum ſeqq.
25 in 2.vol. Quæro, q̄d ſi ille de cuius ratihabi-
tione ꝓmiſſum eſt, fuerit mortuus, an iſte
ꝓmiſſor libereṫ ꝑ mortē illius? an vero ob-
ligatio tranſeat ad hǣdes? vide Abb.in conſ.
90. & Hypp.de Marſ.in repet. Rub.ff.de fi-
26 deiuſſ. in 20.q. Adde, ꝙ ius ratificandi p̄-
ſcribiṫ 30. ann. ſicut cętera iura, ita Bald.
cōſ. 12.3.lib.Balb.in tract.p̄ſcrip. in 2.q. p.
4. & ſciri debet, q̄d in ɔ̃ctu ratificationis, re-
quiriṫ eadē ſollēnitas, q̄ requiriṫ in primo ɔ̃-
ctu, Rom.conſ.12.& 120.Hypp. de Marſi.
pract.crim.§. Reſtat. n.10. & ratificatio nō
patefacto, nec lecto tenore inſtri, quod rati-
ficaṫ, etiam cum iuſo non cōfirmaṫ, ita Spe
cul.in tit.de empt.& vend. §.3.verſ.ſi vero.
& Paul.de Caſt. conſ. 351. Gramma. conſ.
27 66.n.70. in ciuilibus, Adde etiam, ꝙ qui ꝓ-
miſit, ꝙ minor ratificabit qñ erit pfectæ æta
tis ſub pœna, & tunc nō cadit ſub pęna no-
lens minor ratū hře, &c. vide Aret.cōſ.127.
28 & 128. à prędictis non deuiat Caſtill. deciſ.
13.n.1.& 12.& 22.& dec.36.nu.9.& quate-
nus ipſe videaṫ à nřo hoc inſtituto diſcrepa
re, tu nota, ꝙ loquiṫ de termino dando ad
conſulendū Procuratori inſtructo, & dicta
eius deciſio 13. non eſt in terminis caſus no-
29 ſtri, vt legenti patere pōt, & ibi dilatio, ſeu
induciæ erāt concedendę, ex diſpoſitione
Ritua 171. in termino vltramarino Caſtill.
n.26. Immo, nec ēt ſemper concediṫ dictus
terminus vltramarinus, & M. R. C. ſolet ſę-
piſſimè illū denegare, & idē Caſtill. d.deciſ.
30 36.n.9. incidenter ad vſum illius, affirmat, ꝙ
Procurator legitimus pōt abſq; mandato
comparere, & defendere, ēt in paſſiuis domi
num ꝑ tex.in l.exigendi. C.de ꝓcurat.& ibi
doctores non ſecus, ac etiam maritus poteſt
31 pro vxore comparere, quòd inſeruit pro fal
lentia, ſeu limitatione regulę, & concluſio-
nis per nos ſupra propoſitę, confirmatque
noſtram prædictam ſententiam, quòd vide-
licet non quilibet poteſt ſic ad libitum com
32 parere, nec de ratum habendo præſtare ſub
pęna nullitatis actorum ꝓ Domino litis.
Alia quæſtio huc facit, an videlicet geſta
33 ꝑ falſum procuratorem, poſſint ꝑ Dominū
rata haberi? & adhuc eſt alia quæſtio, an
poſſint ratificari ante, vel poſt concluſionē
in cauſa, vel ante, aut poſt ſententiam? & cir
ca has qōnes eſt puntualis deciſio, Guid.
Pap.320. vbi latè de iſta materia; ſed quātū
facit ad caſum noſtrę ꝓpoſitæ qōnis, dici-
34 mus, quòd Iudex non deberet admittere ta-
les comparentes ſub illa rati promiſſione, vt
ſupra ex officio ſuo, aliud aūr eſt quærere, an
poſſint ꝑ Dñum ratificari geſta ꝑ geſtorē,
actorē, vel aſſertū ꝓcuratarē; tā in fauorabi-
35 libus, q̄ in p̄iudicialibus, nā tūc expedio me
ab iſta quęſtione dicens, ꝙ etiam in ꝗ. Guid.
Pap. Dominus poſſet dicere nolo ratificare,
&c. & ſic iudicia eſſent illuſoria, & contra
offi-

officium Iudicis, cuius, eſt curare, vt acta
valeant, vulgatis iuribus, non tamen dicit,
Guid. Pap. & citata, ꝑ eum, non cõcludunt
36 ꝙ Dominus poteſt cogi ad ratificãdum, &
reuldeantur omnia.

In iſta materia Rati, coincidit deciſio caſus practicabilis quotidiani, & prorſus neceſſarij cognitu, in cuius contingentia facti, quotidie video cõtrouerti inter partes, & aliquando a Dominis Iudicibus nõ ſine maximo dãno, & periculo ipſarum partiũ
37 demandari, quòd aliquis etiã ſi Procurator
ſit nõ inſtructus, ſed qui de medio inexpectatus, & veluti ſurgens a ſõno, ſe offert pro alio abſẽte, cõparere in iudicio, vel extra, & inſtanter petit actus iudiciarios fieri in eius perſona, cũ ſola rati promiſſione de ratũ habendo, ꝑ principalem infra tot, vel tot dies, ſub pęna nullitatis actorum, ꝙ quidẽ factũ, ſi verã theoricã iuris tàm cõis, quàm ſtatu-
38 tatij inſpiciamus (ex qua vera praxis naſci
debet, & nõ aliter) in tali actu latet anguis, & aſpis, & ipſius maxima iuris corruptela, vt conſtat ex infraſcriptis capitibus, hic adductis, & quidẽ primo quæro an illa actitata in iudicio, cũ tali ratum promictente, aut
39 erunt nulla, aut valida? ſi nulla, vbi eſt hoc
ius ex quo erudiamur, ꝙ debemus indulgere tali dubio euẽtui, ẽt incerto? vtique nullibi; imo aperte conſtat de iure contrario, ꝙ nimirum actus iudiciarij debent fundari cũ certa perſona, certo, & indubitato actore,
40 vel reo conuento, cum perſonæ in iudicio
debeãt oĩno, & neceſſario eſſe tres, videlicet Iudex, actor, & reus quarum vna, vel altera dẽpta iudicium corruit, & ad hoc tẽdit illa iuſta praxis, ꝙ debet legitimari perſona, cũ
41 qua agatur, & iſta legitimatio debet eſſe de
præſenti, & ad præſens certa, determinata, clara, & indubitata, & nihil expectare de futuro tãquam neceſſaria ad ſubſtantiã ipſius iudicij, ex text. aperto in cap. forus extra de verb. ſignif. & Guid. Pap. ſing. 446. nu. 4. iudicium enim cõſtat ex tribus perſonis, videlicet iudice, actore, & reo, ſed in ca-
42 ſu indigemus actore, actor enim ille eſt, cui
cõpetit ius proſequendi in iudicio id, ꝙ ſibi debetur, ita habetur, in text. in princ. inſt. de Actionib. & l. 1. ff. de vſufruct. & l. 1. ff. de ſeruit ruſticorum prædiorũ, & iſta actio, ſeu facultas, & ius ita eſt infixa in oſſibus actoris, vt ſi quis cedat ius alicui, quod habet,
43 tunc in ceſſionarium non tranſit, niſi actio
vtilis, & directa remanet infixa oſſibus cedenti, tãquam character, qui ab ipſo cedẽte ſeparari nõ põt, l. quis ergo caſus, & ibi glo. ff. ꝓ ſocio, & l. 3. C. de nouationib. vbi Bal.
44 & Ang. & Saly. & ẽt Afſl. deciſ. 335. nu. 23.
& Cacheranus dec. 62. ex quo volo concludere, quòd actio eſt infixa in vero Domino, & actore, & ſine facto ſuo non poteſt ab eo amoueri, quomodo ergo iſte agere? proſequi? mediare? vel finire litem? põt, & ſi ei obyciatur, quod legitimet perſonã? quo iure, peto a Dominis Iudicibus? nihilo prorſus per eum, neque in iure, neque in facto demonſtrato, poteſt ne ille ꝓcedere in iudicio, ſub prętextu, & fucato, vel ementito colore promiſſionis de ratum habendo? & cætera, vtiq; ex bono iure nõ debet.
45 Secundo dico, quòd qñ de mãdato Pro-
curatoris nõ cõſtat tunc ẽt cũ ſatisfactione nõ admittit̃ §. ſin aũt inſt. de ſatiſdat. ſed ſi dubiũ eſt de mandato ipſius, ſatis dat de rato, & admittitur, dr̃ autẽ dubium cũ ille talis de mandato quidẽ docet, ſed imperfectè aliquo occurrẽte defectu ꝓcuratorij, ꝑ vnũ de tribus videlicet ſi ꝑ vnũ teſtẽ, vel cũ aliqualiter ꝑſumptiodnbia eſt de mãdato, ſed
46 cũ plenè cõſtat, vel cũ contra mandatũ op-
ponit̃, & promittit ꝓcurator actoris dñum ratũ habiturũ, quidquid cogeret̃ habere ratũ, ſi ipſe ligaret, cõmittit̃ autẽ ad intereſſe quãti intereſt dñum rẽ ratã habuiſſe, l. Procurator. ff. rẽ ratã habere. Glo. & Bar. in l. 4.
46 §. Cato. ff. de verb. obligat. e contra vero, ſi
ꝓcurator actoris doceat de mandato, non ſatis dat de rato l. Procuratorẽ. ff. de procuratorib. & l. 1. C. de ſatiſdat. & in tali mandato, dẽt contineri, ꝙ dũs promittat ſe ratũ, gratũ, & firmũ perpetuo habiturũ, quidqd ꝑ Procuratorẽ, circa prædicta, vel aliquod prędictorum, fuerit procuratum, iuxta cap. quæ de cauſſa 1. q. 4. ita ſpeculator in tit. de Procurator. §. vt autem, item Procurator inſtructus, vel habens mandatum, tenetur cauere de defendendo eum, pro quo agit in caſu, quo aliàs reus velit ipſum actorem, etiam conuenire ex interuallo, reus tamen iurabit, quòd non calumniæ cauſa talẽ cautionẽ petit, ita gloſſa, & Angel. in §. ſin autẽ ꝑ Procuratorem. Inſtit. de ſatiſdat. ſed hæc omnia limitantur in magiſtratu ꝓ ſua Ciuitate agente, qui poteſt ſine mãdato agere

Oſaſc.119.nu.15.Magon. dec. Florent.21.
Oſaſc.115. Affl.dec.286. Mohed.dec.188.
Verall.dec.350.p.2.& dec.Auin.12.& 100
16 & dec.Ianuæ 177.
Vide adarios caſus; in materia, Guid.
Pap.dec.13.& 436.& Myſing.cent.1.ob-
ſeru.43.& cent.4.obſer.87.& eadem cent.
4.obſer.62. Cappel.Thol.171.Franch.dec.
86.& Affl.180.& tex.in l.fin.§.neceſſitate.
17 C.de Bon.quæ liber.& Veral.deciſ.1.p.2.
Surd.dec.245. Cappel.Thol.125.Theſau.
dec.7. Rot.dec.2.& 10.in tit.de procur.in
antiq.cui opponitur in hoc Guid.Pap.dec.
18 320.vide Gayl.lib.1.obſeruat.47.Iaffred.
in deciſ.126.& 253.Polid.Rip.obſeruat.
123.& 124.
19 Adde, quòd de rato promittentes ratifi-
care ꝯtum per alium celebratum multis
modis dicimur,vt ꝑ Iacobinum in l.ſi cum
ſeruum,ff.ſi cert.pet. Hinc quæro ſingulari-
ter, an procedat libellus, in quo peto talem
20 cogi mihi ad ratificationem? l. Reſpõdeo
ex doctrina vniuerſali paucis cognita,quòd
ſic,in c.1.nu.8.ſecundum Bald.in titu.qui
ſucceſſ.feud.dat.teneat.c.1.n.8.in vſibus
21 feudorum.Quæro pręterea,an ratificans,&
approbans teneatur ex ſtatuto ad ratũ,&c.
Reſpondetur,quòd ſic,ex Corn.conſ.177.
in littera K.in 2.vol.& conſ.248.littera F.
vol.4. Quæro etiam,an ratihabitio,ſi ex-
22 preſsè non apparet alicuius actus factas, ꝑ
aliquo p̃ſumatur,ſi decurrerit decennium
Glo.in l.1.& ibi Bartol.C.qui admitt.&n.
de rato aliquis dicat̃ ratificaſſe,ſi dedit mã
23 datum cum clauſulis de rato,vide Aret.cõ-
ſil.89.& an ſi datum ſit mandatum alicui
ad actum faciendum,& ille,qui dedit pro-
miſit ſe ratum habere,an dicat̃ ratificaſſe,
adeo vt ſatisfaciat iſti ſtatuto,vide Aret.cõ-
ſil.100.incipiente longitudo,vt verborum
prolixitas,& promittens de rato ad omnem
24 requiſitionẽ,an ſit in mora,non requiſitus,
vide Corn.conſ.40.in littera M.cum ſeqq.
25 in 2.vol.Quæro,qđ ſi ille de cuius ratihabi-
tione ꝓmiſſum eſt,fuerit mortuus,an iſte
ꝓmiſſor liberet̃ ꝑ mortẽ illius? an vero ob-
ligatio tranſeat ad hęredes?vide Abb.in conſ.
90.& Hypp.de Marſ.in repet.Rub.ff.de fi-
26 deiuſſ.in 20.q. Adde,ꝙ ius ratificandi p̃-
ſcribit̃ 30.ann.ſicut cętera iura,ita Bald.
cõſ.123.lib.Balb.in tract.p̃ſcrip.in 2.q.p.
4.& ſciri debet,qđ in ꝯtu ratificationis,re-
quirit̃ eadẽ ſollẽnitas,q̃ requirit̃ in primo ꝯ-
ctu,Rom.conſ.12.& 120.Hypp.de Marſi.
pract.crim.§.Reſtat.n.10.& ratificatio nõ
patefacto,nec lecto tenore inſtr̃i,quod rati-
ficat̃,etiam cum iure non cõfirmat̃,ita Spe
cul.in tit.de empt.& vend.§.3.verſ.ſi vero.
& Paul.de Caſt.conſ.351.Gramma.conſ.
27 66.n.70.in ciuilibus,Adde etiam,ꝙ qui ꝓ-
miſit,ꝙ minor ratificabit qñ erit pfectæ æta
tis ſub pœna,& tunc nõ cadit ſub pęna no-
lens minor ratũ hr̃e,&c.vide Aret.cõſ.127.
28 & 128.à prędictis non deuiat Caſtill.deciſ.
13.n.1.& 12.& 22.& dec.36.nu.9.& quate-
nus ipſe videat̃ à nr̃o hoc inſtituto diſcrepa
re,tu nota,ꝙ loquit̃ de termino dando ad
conſulendũ Procuratori inſtructo,& dicta
eius deciſio 13.non eſt in terminis caſus no-
29 ſtri,vt legenti patere põt,& ibi dilatio,ſeu
induciæ erãt concedendę,ex diſpoſitione
Ritus 171.in termino vltramarino Caſtill.
n.26. Immo,nec ẽt ſemper concedit̃ dictus
terminus vltramarinus,& M.R.C.ſolet ſę-
piſſimè illũ denegare,& idẽ Caſtill.d.deciſ.
30 36.n.9.incidenter ad vſum illius,affirmat,ꝙ
Procurator legitimus põt abſq; mandato
comparere,& defendere,ẽt in paſſiuis domi
num ꝑ tex.in l.exigendi.C.de ꝓcurat.& ibi
doctores non ſecus,ac etiam maritus poteſt
31 pro vxore comparere,quòd inſeruit pro fal
lentia,ſeu limitatione regulę,& concluſio-
nis per nos ſupra propoſitę,confirmatque
noſtram prædictam ſententiam,quòd vide-
licet non quilibet poteſt ſic ad libitum com
32 parere,nec de ratum habendo præſtare ſub
pęna nullitatis actorum ꝓ Domino litis.
Alia quæſtio huc facit,an videlicet geſta
33 ꝑ falſum procuratorem,poſſint ꝑ Dominũ
rata haberi? & adhuc eſt alia quæſtio,an
poſſint ratificari ante,vel poſt concluſionẽ
in cauſa,vel ante,aut poſt ſententiam?& cir
ca has qõnes eſt punctualis deciſio,Guid.
Pap.320.vbi latè de iſta materia;ſed quãtũ
facit ad caſum noſtrę ꝓpoſitæ qõnis,dici-
34 mus,quòd Iudex non deberet admittere ta-
les comparentes ſub illa rati promiſſione,vt
ſupra ex officio ſuo,aliud aũt eſt quærere,an
poſſint ꝑ Dñum ratificari geſta ꝑ geſtorẽ,
actorẽ,vel aſſertũ ꝓcuratorẽ;tã in fauorabi-
35 libus,q̃ in p̃iudicialibus,nã tũc expedio me
ab iſta quęſtione dicens,ꝙ etiam in q.Guid.
Pap.Dominus poſſet dicere nolo ratificare,
&c.& ſic iudicia eſſent illuſoria,& contra
offi-

officium Iudicis, cuius, eſt curare, vt acta valeant, vulgatis iuribus, non tamen dicit, Guid. Pap. & citata, ꝑ eum, non cõcludunt
36 ꝙ Dominus poteſt cogi ad ratificãdum, & reuideantur omnia.

In iſta materia Rati, coincidit deciſio caſus practicabilis quotidiani, & prorſus neceſſarij cognitu, in cuius contingentia facti, quotidie video cõtrouerti inter partes, & aliquando a Dominis Iudicibus nõ ſine maximo dãno, & periculo ipſarum partiũ
37 demandari, quòd aliquis etiã ſi Procurator ſit nõ inſtructus, ſed qui de medio inexpectatus, & veluti ſurgens a ſõno, ſe offert pro alio abſẽte, cõparere in iudicio, vel extra, & inſtanter petit actus iudiciarios fieri in eius perſona, cũ ſola rati promiſſione de ratũ habendo, ꝑ principalem infra tot, vel tot dies, ſub pęna nullitatis actorum, ꝙ quidẽ factũ, ſi verã theoricã iuris tàm cõis, quàm ſtatu-
38 tarij inſpiciamus (ex qua vera praxis naſci debet, & nõ aliter) in tali actu latet anguis, & aſpis, & ipſius maxima iuris corruptela, vt conſtat ex infraſcriptis capitibus, hic adductis, & quidẽ primo quæto an illa actitata in iudicio, cũ tali ratum promittente, aut
39 erunt nulla, aut valida ? ſi nulla, vbi eſt hoc ius ex quo erudiamur, ꝙ debemus indulgere tali dubio euẽtui, ẽt incerto ? vtique nullibi; imo aperte conſtat de iure contrario, ꝙ nimirum actus iudiciarij debent fundari cũ certa perſona, certo, & indubitato actore,
40 vel reo conuento, cum perſonæ in iudicio debeãt oĩno, & neceſſario eſſe tres, videlicet Iudex, actor, & reus quarum vna, vel altera dẽpta iudicium corruit, & ad hoc tẽdit illa iuſta praxis, ꝙ debet legitimari perſona, cũ
41 qua agatur, & iſta legitimatio debet eſſe de præſenti, & ad præſens certa, determinata, clara, & indubitata, & nihil expectare de futuro tãquam neceſſaria ad ſubſtantiã ipſius iudicij, ex text. aperto in cap. forus extra de verb. ſignif. & Guid. Pap. ſing. 446. nu. 4. iudicium enim cõſtat ex tribus perſonis, videlicet iudice, actore, & reo, ſed in ca-
42 ſu indigemus actore, actor enim ille eſt, cui cõpetit ius proſequendi in iudicio id, ꝙ ſibi debetur, ita habetur, in text. in princ. inſt. de Actionib. & l. 1. ff. de vſufruct. & l. 1. ff. de ſeruit ruſticorum prædiorũ, & iſta actio, ſeu facultas, & ius ita eſt infixa in oſſibus actoris, vt ſi quis cedat ius alicui, quod habet,

43 tunc in ceſſionarium non tranſit, niſi actio vtilis, & directa remanet infixa oſſibus cedenti, tãquam character, qui ab ipſo cedẽte ſeparari nõ põt, l. quis ergo caſus, & ibi glo. ff. ꝓ ſocio, & l. 3. C. de nouationib. vbi Bal.
44 & Ang. & Saly. & ẽt Affl. deciſ. 335. nu. 23. & Cacheranus dec. 62. ex quo volo concludere, quòd actio eſt infixa in vero Domino, & actore, & ſine facto ſuo non poteſt ab eo amoueri, quomodo ergo iſte agere ? proſequi ? mediare ? vel finire litem ? põt, & ſi ei obyciatur, quod legitimet perſonã ? quo iure, peto a Dominis Iudicibus ? nihilo prorſus per eum, neque in iure, neque in facto demonſtrato, poteſt ne ille ꝓcedere in iudicio, ſub prętextu, & fucato, vel ementito colore promiſſionis de ratum habendo ? & cætera, vtiq; ex bono iure nõ debet.
45 Secundo dico, quòd qñ de mãdato Procuratoris nõ cõſtat tunc ẽt cũ ſatisfactione nõ admittiĩ §. ſin aũt inſt. de ſatiſdat. ſed ſi dubiũ eſt de mandato ipſius, ſatis dat de rato, & admittitur, dr̃ autẽ dubium cũ ille talis de mandato quidẽ docet, ſed imperfectè aliquo occurrẽte defectu ꝓcuratorij, ꝑ vnũ de tribus videlicet ſi ꝑ vnũ teſtẽ, vel cũ aliqualiter pſumptio dubia eſt de mãdato, ſed
46 cũ plenè cõſtat, vel cũ contra mandatũ opponiĩ, & promittit ꝓcurator actoris dñum ratũ habiturũ, quidquid cogeteĩ habere ratũ, ſi ipſe ligaret, cõmittiĩ autẽ ad intereſſe quãti intereſt dñum rẽ ratã habuiſſe, l. Procurator. ff. rẽ ratã habere. Glo. & Bar. in l. 4.
46 §. Cato. ff. de verb. obligat. e contra vero, ſi ꝓcurator actoris doceat de mandato, non ſatis dat de rato l. Procuratorẽ. ff. de procuratorib. & l. 1. C. de ſatiſdat. & in tali mandato, dẽt contineri, ꝙ dñs promittat ſe ratũ, gratũ, & firmũ perpetuo habiturũ, quidquid ꝑ Procuratorẽ, circa prædicta, vel aliquod prędictorum, fuerit procuratum, iuxta cap. quæ de cauſſa 1. q. 4. ita ſpeculator in tit. de Procurator. §. vt autem, item Procurator inſtructus, vel habens mandatum, tenetur cauere de defendendo eum, pro quo agit in caſu, quo aliàs reus velit ipſum actorem, etiam conuenire ex interuallo, reus tamen iurabit, quòd non calumniæ cauſa talẽ cautionẽ petit, ita gloſſa, & Angel. in §. ſin aurẽ ꝑ Procuratorem. Inſtit. de ſatiſdat. ſed hæc omnia limitantur in magiſtratu ꝓ ſua Ciuitate agente, qui poteſt ſine mãdato agere

Oſaſc.119.nu.15.Magon. dec. Florent.31. Oſaſc.115. Affl.dec.286. Mohed.dec.188. Verall.dec.350.p.2.& dec.Auin.12.& 100
16 & dec.Ianuæ 177.
Vide adarios caſus; in materia, Guid. Pap.dec.13.& 436.& Myſing.cent.1.obſeru.43.& cent.4.obſer.87.& eadem cent. 4.obſer.62. Cappel.Thol.171.Franch.dec. 86.& Affl.180.& tex.in l.fin.§.neceſſitate.
17 C.de Bon.quæ liber.& Veral.deciſ.1.p.2. Suid.dec.245. Cappel.Thol.125. Theſau. dec.7. Rot.dec.2.& 10. in tit.de procur.in antiq.cui opponitur in hoc Guid.Pap.dec.
18 320.vide Gayl.lib.1.obſeruat.47. Iaffred. in deciſ.126.& 253. Polid.Rip.obſeruat. 123.& 124.
19 Adde, quòd de rato promittentes ratificare ꝯtum per alium celebratum multis modis dicimur,vt p Iacobinum in l.ſi cum ſeruum,ff.ſi cert.pet. Hinc quæro ſingulariter, an procedat libellus, in quo peto talem
20 cogi mihi ad ratificationem? l. Reſpõdeo ex doctrina vniuerſali paucis cognita,quòd ſic,in c.1.nu.8.ſecundum Bald.in titu.qui ſucceſſ.feud.dar.teneat.c.1.n.8.in vſibus
21 feudorum.Quæro prætereà,an ratificans,& approbans teneatur ex ſtatuto ad ratũ,&c. Reſpondetur,quòd ſic,ex Corn.conſ.177. in littera K.in 2.vol.& conſ.248.littera F. vol.4. Quæro etiam, an ratihabitio, ſi ex-
22 preſsè non apparet alicuius actus factus, p aliquo pſumatur, ſi decucurrit decennium Glo.in l.1.& ibi Bartol.C.qui admitt.ꝯ n. de rato aliquis dicatᷣ ratificaſſe,ſi dedit mã
23 datum cum clauſulis de rato, vide Aret.cõſil.89.& an ſi datum ſit mandatum alicui ad actum faciendum, & ille, qui dedit promiſit ſe ratum habere, an dicatᷣ ratificaſſe, adeo vt ſatisfaciat iſti ſtatuto, vide Aret.cõſil.100.incipiente longitudo, vt verborum prolixitas,& promittens de rato ad omnem
24 requiſitionẽ, an ſit in mora,non requiſitus, vide Corn.conſ.40.in littera M.cum ſeqq.
25 in 2.vol.Quæro,q̃d ſi ille de cuius ratihabitione pmiſſum eſt, fuerit mortuus, an iſte pmiſſor libereᷣ p mortẽ illius? an vero obligatio tranſeat ad hǽdes?vide Abb.in conſ. 90.& Hypp.de Marſ.in repet.Rub.ff.de fi-
26 deiuſſ.in 20.q. Adde, ꝙ ius ratificandi pſcribiᷣ 30.ann.ſicut cætera iura, ita Bald. cõſ.123.lib.Balb.in tract.pſcrip.in 2.q.p. 4.& ſciri debet,q̃d in ꝯtu ratificationis,requiriᷣ eadẽ ſollẽnitas,q̃ requiriᷣ in primo ꝯtu,Rom.conſ.12.& 120.Hypp.de Marſil.pract.crim.§. Reſtat.n.10.& ratificatio nõ patefacto,nec lecto tenore inſtrũ, quod ratificatᷣ,etiam cum iuſo non cõfirmatᷣ, ita Specul.in tit.de empt.& vend.§.3.verſ.ſi vero. & Paul.de Caſt.conſ.351. Gramma.conſ.
27 66.n.70.in ciuilibus,Adde etiam,ꝙ qui pmiſit,ꝙ minor ratificabit qñ erit pfectæ ætatis ſub pœna, & tunc nõ cadit ſub pœna nolens minor ratũ hře,&c.vide Aret.cõſ.127.
28 & 128.à prędictis non deuiat Caſtill.deciſ. 13.n.1.& 12.& 22.& dec.36.nu.9.& quatenus ipſe videatᷣ à nr̃o hoc inſtituto diſcrepare, tu nota, ꝙ loquiᷣ determino dando ad conſulendũ Procuratori inſtructo, & dicta eius deciſio 13.non eſt in terminis caſus no-
29 ſtri, vt legenti patere põt, & ibi dilatio, ſeu induciæ erãt concedendę, ex diſpoſitione Ritus 171.in termino vltramarino Caſtill. n.26. Immo, nec ẽt ſemper concediᷣ dictus terminus vltramarinus,& M.R.C. ſolet ſępiſſimè illũ denegare,& idẽ Caſtill. d.deciſ.
30 36.n.9.incidenter ad vſum illius,affirmat,ꝙ Procurator legitimus põt abſq; mandato comparere,& defendere, ẽt in paſſiuis domi num p tex.in l.exigendi.C.de pcurat.& ibi doctores non ſecus,ac etiam maritus poteſt
31 pro vxore comparere, quòd inſeruit pro fallentia, ſeu limitatione regulę, & concluſionis per nos ſupra propoſitę, confirmatque noſtram prædictam ſententiam,quòd videlicet non quilibet poteſt ſic ad libitum com
32 parere,nec de ratum habendo præſtare ſub pęna nullitatis actorum p Domino litis. Alia quæſtio huc facit, an videlicet geſta
33 p falſum procuratorem,poſſint p Dominũ rata haberi? & adhuc eſt alia quæſtio, an poſſint ratificari ante, vel poſt concluſionẽ in cauſa,vel ante,aut poſt ſententiam?& circa has qõnes eſt punctualis deciſio, Guid. Pap.320. vbi latè de iſta materia;ſed quãtũ facit ad caſum noſtrę ppoſitæ qõnis, dici-
34 mus,quòd Iudex non deberet admittere tales comparentes ſub illa rati promiſſione, vt ſupra ex officio ſuo,aliud aũt eſt quærere,an poſſint p Dñum ratificari geſta p geſtorẽ, actorẽ,vel affectũ pcuratarẽ; tã in fauorabi-
35 libus,q̃ in piudicialibus, nã tũc expedio me ab iſta quęſtione dicens,ꝙ etiam in 9.Guid. Pap.Dominus poſſet dicere nolo ratificare, &c.& ſic iudicia eſſent illuſoria, & contra-

offi-

Digitized by Google

officium Iudicis, cuius, eſt curare, vt acta
valeant, vulgatis iuribus, non tamen dicit,
Guid. Pap. & citata, ꝑ eum, non cõcludunt
36 ꝙ Dominus poteſt cogi ad ratificãdum, &
reuideantur omnia.

In iſta materia Rati, coincidit deciſio ca-
ſus practicabilis quotidiani, & prorſus ne-
ceſſarij cognitu, in cuius contingentia fa-
cti, quotidie video cõtrouerti inter partes,
& aliquando a Dominis Iudicibus nõ ſine
maximo dãno, & periculo ipſarum partiũ
37 demandari, quòd aliquis etiã ſi Procurator
ſit nõ inſtructus, ſed qui de medio inexpe-
ctatus, & veluti ſurgens a ſõno, ſe offert pro
alio abſẽte, cõparete in iudicio, vel extra, &
inſtanter petit actus iudiciarios fieri in eius
perſona, cũ ſola rati promiſſione de ratũ ha-
bendo, ꝑ principalem infra tot, vel tot dies,
ſub pęna nullitatis actorum, ꝙ quidẽ factũ,
ſi verã theoricã iuris tàm cõis, quàm ſtatu-
38 tarij inſpiciamus (ex qua vera praxis naſci
debet, & nõ aliter) in tali actu latet anguis,
& aſpis, & ipſius maxima iuris corruptela,
vt conſtat ex infraſcriptis capitibus, hic ad-
ductis, & quidẽ primo quæro an illa actita-
ta in iudicio, cũ tali ratum promictente, aut
39 erunt nulla, aut valida? ſi nulla, vbi eſt hoc
ius ex quo erudiamur, ꝙ debemus indulge-
re tali dubio euẽtui, ẽt incerto? vtique nul-
libi; imo aperte conſtat de iure contrario, ꝙ
nimirum actus iudiciarij debent fundari cũ
certa perſona, certo, & indubitato actore,
40 vel reo conuento, cum perſonæ in iudicio
debeãt oĩno, & neceſſario eſſe tres, videlicet
Iudex, actor, & reus quarum vna, vel altera
dẽpta iudicium corruit, & ad hoc tẽdit illa
iuſta praxis, ꝙ debet legitimari perſona, cũ
41 qua agatur, & iſta legitimatio debet eſſe de
præſenti, & ad præſens certa, determinata,
clara, & indubitata, & nihil expectare de
futuro tãquam neceſſaria ad ſubſtantiã ip-
ſius iudicij, ex text. aperto in cap. forus ex-
tra de verb. ſignif. & Guid. Pap. ſing. 446.
nu. 4. iudicium enim cõſtat ex tribus perſo-
nis, videlicet iudice, actore, & reo, ſed in ca-
42 ſu indigemus actore, actor enim ille eſt, cui
cõpetit ius proſequendi in iudicio id, ꝙ ſibi
debetur, ita habetur, in text. in princ. inſt. de
Actionib. & l. 1. ff. de vſufruct. & l. 1. ff. de
ſeruit ruſticorum prædiorũ, & iſta actio, ſeu
facultas, & ius ita eſt infixa in oſſibus acto-
ris, vt ſi quis cedat ius alicui, quod habet,
43 tunc in ceſſionarium non tranſit, niſi actio
vtilis, & directa remanet infixa oſſibus ce-
denti, tãquam character, qui ab ipſo cedẽte
ſeparari nõ põt, l. quis ergo caſus, & ibi glo.
ff. ꝓ ſocio, & l. 3. C. de nouationib. vbi Bal.
44 & Ang. & Saly. & ẽt Aff. deciſ. 335. nu. 23.
& Cacheranus dec. 62. ex quo volo conclu-
dere, quòd actio eſt infixa in vero Domi-
no, & actore, & ſine facto ſuo non poteſt
ab eo amoueri, quomodo ergo iſte age-
re? proſequi? mediare? vel finire litem?
põt, & ſi ei obyciatur, quod legitimet per-
ſonã? quo iure, peto a Dominis Iudicibus?
nihilo prorſus per eum, neque in iure, neque
in facto demonſtrato, poteſt ne ille ꝓcedere
in iudicio, ſub pętextu, & ſucato, vel emen-
tito colore promiſſionis de ratum haben-
do? & cætera, vtiq; ex bono iure nõ debet.
45 Secundo dico, quòd qñ de mãdato Pro-
curatoris nõ cõſtat tunc ẽt cũ ſatisfactione
nõ admittiĩ §. ſin aũt inſt. de ſatiſdat. ſed ſi
dubiũ eſt de mandato ipſius, ſatis dat de ra-
to, & admittitur, dĩ autẽ dubium cũ ille ta-
lis de mandato quidẽ docet, ſed imperfectè
aliquo occurrẽte defectu ꝓcuratorij, ꝑ vnũ
de tribus videlicet ſi ꝑ vnũ teſtẽ, vel cũ ali-
qualiter p̃ſumptio dubia eſt de mãdato, ſed
46 cũ plenè cõſtat, vel cũ contra mandatũ op-
poniĩ, & promittit ꝓcurator actoris dñum
ratũ habiturũ, quidquid cogereĩ habere ra-
tũ, ſi ipſe ligaret, cõmittiĩ autẽ ad intereſſe
quãti intereſt dñum rẽ ratã habuiſſe, l. Pro-
curator. ff. rẽ ratã habere. Glo. & Bar. in l. 4.
46 §. Cato. ff. de verb. obligat. e contra vero, ſi
ꝓcurator actoris doceat de mandato, non
ſatis dat de rato l. Procuratorẽ. ff. de procu-
ratorib. & l. 1. C. de ſatiſdat. & in tali man-
dato, dẽt contineri, ꝙ dñs promittat ſe ratũ,
gratũ, & firmũ perpetuo habiturũ, quidq̃d
ꝑ Procuratorẽ, circa prædicta, vel aliquod
pędictorum, fuerit procuratum, iuxta cap.
quæ de cauſſa 1. q. 4. ita ſpeculator in tit. de
Procurator. §. vt autem, item Procurator
inſtructus, vel habens mandatum, tenetur
cauere de defendendo eum, pro quo agit in
caſu, quo aliàs reus velit ipſum actorem,
etiam conuenire ex interuallo, reus tamen
iurabit, quòd non calumniæ cauſa talẽ cau-
tionẽ petit, ita gloſſa, & Angel. in §. ſin autẽ
ꝑ Procuratorem. Inſtit. de ſatiſdat. ſed hæc
omnia limitantur in magiſtratu ꝓ ſua Ci-
uitate agente, qui poteſt ſine mãdato agere

Oſaſc.119.nu.15.Magon. dec. Florent.21. Oſaſc.115. Affl.dec.286. Mohed.dec.188. Verall.dec.350.p.2.& dec.Auin.12.& 100
16 & dec.Ianuæ 177.

Vide adatios caſus; in materia, Guid. Pap.dec.13.& 436.& Myſing. cent.1.obſeru.43.& cent.4. obſer.87. & eadem cent. 4.obſer.62. Cappel.Thol.171.Franch.dec. 86.& Affl.180.& tex.in l.fin. §.neceſſitate.
17 C.de Bon. quæ liber. & Veral. deciſ.1.p.2. Surd.dec.245. Cappel.Thol.125. Theſau. dec.7. Rot.dec.2.& 10. in tit. de procur. in antiq. cui opponitur in hoc Guid. Pap.dec.
18 320. vide Gayl.lib.1. obſeruat.47. Iaffred. in deciſ.126.& 253. Polid. Rip. obſeruat. 123.& 124.

19 Adde, quòd de rato promittentes ratificare ꝯtum per alium celebratum multis modis dicimur, vt ꝑ Iacobinum in l. ſi eum ſetuum,ff.ſi cert.pet. Hinc quæro ſingulariter, an procedat libellus, in quo peto, talem
20 cogi mihi ad ratificationem? I. Reſpõdeo ex doctrina vniuerſali paucis cognita,quòd ſic,in c.t.nu.8.ſecundum Bald. in titu. qui ſucceſſ. feud. dar.teneat.c.t.n.8.in vſibus
21 feudorum.Quæro prçterea,an ratificans,& approbans teneatur ex ſtatuto ad ratũ,&c. Reſpondetur,quòd ſic,ex Corn.conſ.177. in littera K. in 2.vol.& conſ.248. littera F. vol.4. Quæro etiam, an ratihabitio, ſi ex-
22 preſsè non apparet alicuius actus factas, ꝑ aliquo pſumatur, ſi decurrerit decennium Glo.in l.1.& ibi Bartol.C. qui admitt. 2 n. de rato aliquis dicaẽ ratificaſſe,ſi dedit mã
23 datum cum clauſulis de rato, vide Aret.cõſil.89.& an ſi datum ſit mandatum alicui ad actum faciendum, & ille, qui dedit promiſit ſe ratum habere, an dicaẽ ratificaſſe, adeò vt ſatisfaciat iſti ſtatuto, vide Aret.cõſil.100.incipiente longitudo, vt verborum prolixitas,& promittens de rato ad omnem
24 requiſitionẽ, an ſit in mora,non requiſitus, vide Corn.conſ.40.in littera M.cum ſeqq.
25 in 2.vol.Quæro,qd ſi ille de cuius ratihabitione ꝑmiſſum eſt, fuerit mortuus, an iſte ꝑmiſſor libereẽ ꝑ mortẽ illius? an vero obligatio tranſeat ad hẽdes? vide Abb.in conſ. 90.& Hypp.de Marſ.in repet. Rub.ff.de fi-
26 deiuſſ. in 20.q. Adde, ꝗ ius ratificandi pſcribiẽ 30. ann. ſicut cętera iura, ita Bald. cõſ.123.lib.Balb.in tract.pſcrip. in 2.q.p. 4.& ſciri debet,qđ in ꝯtu ratificationis,requirit eadẽ ſollẽnitas,ꝗ requirit in primo ꝯtu,Rom.conſ.12.& 120.Hypp. de Marſil. pract.crim.§. Reſtat.n.10.& ratificatio nõ patefacto,nec lecto tenore inſtri, quod ratificaẽ,etiam cum iure non cõfirmaẽ, ita Spe cul.in tit.de empt.& vend. §.3.verſ.ſi vero. & Paul.de Caſt. conſ. 351. Gramma. conſ.
27 66.n.70.in ciuilibus,Adde etiam,ꝗ qui ꝑmiſit,ꝗ minor ratificabit qñ erit pfectæ ætatis ſub pœna, & tunc nõ cadit ſub pęna nolens minor ratũ hre, &c.vide Aret.cõſ.127.
28 & 128.à prędictis non deuiat Caſtill. deciſ. 13.n.1.& 12.& 22.& dec.36.nu.9.& quatenus ipſe videaẽ à nro hoc inſtituto diſcrepare, tu nota, ꝗ loquiẽ determino dando ad conſulendũ Procuratori inſtructo, & dicta eius deciſio 13.non eſt in terminis caſus no-
29 ſtri, vt legenti patere põt, & ibi dilatio, ſeu induciæ erãt concedendę, ex diſpoſitione Ritus 171. in termino vltramarino Caſtill. n.26. Immo, nec ẽt ſemper concediẽ dictus terminus vltramarinus,& M.R.C. ſolet ſępiſſimè illũ denegare,& idẽ Caſtill. d.deciſ.
30 36.n.9.incidenter ad vſum illius,affirmat,ꝗ Procurator legitimus põt abſq; mandato comparere,& defendere, ẽt in paſſiuis domi num ꝑ tex.in l.exigendi.C.de ꝑcurat.& ibi doctores non ſecus,ac etiam maritus poteſt
31 pro vxore comparere, quòd inſeruit pro fallentia, ſeu limitatione regulę, & concluſionis per nos ſupra propoſitę, confirmatque noſtram prædictam ſententiam,quòd videlicet non quilibet poteſt ſic ad libitum com
32 parere,nec de ratum habendo præſtare ſub pęna nullitatis actorum ꝑ Domino litis. Alia quæſtio huc facit, an videlicet geſta
33 ꝑ falſum procuratorem,poſſint ꝑ Dominũ rata haberi? & adhuc eſt alia quæſtio, an poſſint ratificari ante, vel poſt concluſionẽ in cauſa,vel ante,aut poſt ſententiam?& circa has qões eſt puntualis deciſio, Guid. Pap.320. vbi latè de iſta materia;ſed quãtũ facit ad caſum noſtrę ꝑpoſitæ qõnis, dici-
34 mus,quòd Iudex non deberet admittere tales comparentes ſub illa rati promiſſione, vt ſupra ex officio ſuo,aliud aũt eſt quærere,an poſſint ꝑ Dñum ratificari geſta ꝑ geſtorẽ, actorẽ,vel aſſertũ ꝑcuratorẽ; tã in fauorabi-
35 libus,ꝗ in pıudicialibus, nã tũc expedio me ab iſta quęſtione dicens,ꝗ etiam in 9.Guid. Pap.Dominus poſſet dicere nolo ratificare, &c.& ſic iudicia eſſent illuſoria, & contra offi-

officium Iudicis, cuius, eſt curare, vt acta
valeant, vulgatis iuribus, non tamen dicit,
Guid. Pap. & citata, ꝑ eum, non cōcludunt
36 ꝙ Dominus poteſt cogi ad ratificādum, &
reuideantur omnia.

In iſta materia Rati, coincidit deciſio ca-
ſus practicabilis quotidiani, & prorſus ne-
ceſſarij cognitu, in cuius contingentia fa-
cti, quotidie video cōtrouerti inter partes,
& aliquando a Dominis Iudicibus nō ſine
maximo dāno, & periculo ipſarum partiū
37 demandari, quòd aliquis etiā ſi Procurator
ſit nō inſtructus, ſed qui de medio inexpe-
ctatus, & veluti ſurgens a ſōno, ſe offert pro
alio abſēte, cōparere in iudicio, vel extra, &
inſtanter petit actus iudiciarios fieri in eius
perſona, cū ſola rati promiſſione de ratū ha-
bendo, ꝑ principalem infra tot, vel tot dies,
ſub pęna nullitatis actorum, ꝙ quidē factū,
ſi verā theoricā iuris tàm cōis, quàm ſtatu-
38 tarij inſpiciamus (ex qua vera praxis naſci
debet, & nō aliter) in tali actu latet anguis,
& aſpis, & ipſius maxima iuris corruptela,
vt conſtat ex infraſcriptis capitibus, hic ad-
ductis, & quidē primo quæro an illa actita-
ta in iudicio, cū tali ratum promictente, aut
39 erunt nulla, aut valida? ſi nulla, vbi eſt hoc
ius ex quo erudiamur, ꝙ debemus indulge-
re tali dubio euētui, ēt incerto? vtique nul-
libi; imo aperte conſtat de iure contrario, ꝙ
nimirum actus iudiciarij debent fundari cū
certa perſona, certo, & indubitato actore,
40 vel reo conuento, cum perſonæ in iudicio
debeāt oīno, & neceſſario eſſe tres, videlicet
Iudex, actor, & reus quarum vna, vel altera
dēpta iudicium corruit, & ad hoc tēdit illa
iuſta praxis, ꝙ debet legitimari perſona, cū
41 qua agatur, & iſta legitimatio debet eſſe de
præſenti, & ad præſens certa, determinata,
clara, & indubitata, & nihil expectare de
futuro tāquam neceſſaria ad ſubſtantiā ip-
ſius iudicij, ex text. aperto in cap. forus ex-
tra de verb. ſignif. & Guid. Pap. ſing. 446.
nu. 4. iudicium enim cōſtat ex tribus perſo-
nis, videlicet iudice, actore, & reo, ſed in ca-
42 ſu indigemus actore, actor enim ille eſt, cui
cōpetit ius proſequendi in iudicio id, ꝙ ſibi
debetur, ita habetur, in text. in princ. inſt. de
Actionib. & l. 1. ff. de vſufruct. & l. 1. ff. de
ſeruit ruſticorum prædiorū, & iſta actio, ſeu
facultas, & ius ita eſt infixa in oſſibus acto-
ris, vt ſi quis cedat ius alicui, quod habet,
43 tunc in ceſſionarium non tranſit, niſi actio
vtilis, & directa remanet infixa oſſibus ce-
denti, tāquam character, qui ab ipſo cedēte
ſeparari nō pōt, l. quis ergo caſus, & ibi glo.
ff. ꝓ ſocio, & l. 3. C. de nouationib. vbi Bal.
44 & Ang. & Saly. & ēt Aff. deciſ. 335. nu. 23.
& Cacheranus dec. 62. ex quo volo conclu-
dere, quòd actio eſt infixa in vero Domi-
no, & actore, & ſine facto ſuo non poteſt
ab eo amoueri, quomodo ergo iſte age-
re? proſequi? mediare? vel finire litem?
pōt, & ſi ei obyciatur, quod legitimet per-
ſonā? quo iure, peto a Dominis Iudicibus?
nihilo prorſus per eum, neque in iure, neque
in facto demonſtrato, poteſt ne ille ꝓcedere
in iudicio, ſub prętextu, & fucato, vel emen-
tito colore promiſſionis de ratum haben-
do? & cætera, vtiq; ex bono iure nō debet.
45 Secundo dico, quòd qn̄ de mādato Pro-
curatoris nō cōſtat tunc ēt cū ſatisfactione
nō admittit̄ §. ſin aūt inſt. de ſatiſdat. ſed ſi
dubiū eſt de mandato ipſius, ſatis dat de ra-
to, & admittitur, dr̄ autē dubium cū ille ta-
lis de mandato quidē docet, ſed imperfectè
aliquo occurrēte defectu ꝓcuratorij, ꝑ vnū
de tribus videlicet ſi ꝑ vnū teſtē, vel cū ali-
qualiter p̄ſumptio dubia eſt de mādato, ſed
46 cū plenè cōſtat, vel cū contra mandatū op-
ponit̄, & promittit ꝓcurator actoris dn̄um
ratū habiturū, quidquid cogeret̄ habere ra-
tū, ſi ipſe ligaret, cōmittit̄ autē ad intereſſe
quāti intereſt dn̄um rē ratā habuiſſe, l. Pro-
curator. ff. rē ratā habere. Glo. & Bar. in l. 4.
46 §. Cato. ff. de verb. obligat. e contra vero, ſi
ꝓcurator actoris doceat de mandato, non
ſatis dat de rato l. Procuratorē. ff. de procu-
ratorib. & l. 1. C. de ſatiſdat. & in tali man-
dato, dēt contineri, ꝙ dn̄s promittat ſe ratū,
gratū, & firmū perpetuo habiturū, quidq̄d
ꝑ Procuratorē, circa prædicta, vel aliquod
prędictorum, fuerit procuratum, iuxta cap.
quæ de cauſſa 1. q. 4. ita ſpeculator in tit. de
Procurator. §. vt autem, item Procurator
inſtructus, vel habens mandatum, tenetur
cauere de defendendo eum, pro quo agit in
caſu, quo aliàs reus velit ipſum actorem,
etiam conuenire ex interuallo, reus tamen
iurabit, quòd non calumniæ cauſa talē cau-
tionē petit, ita gloſſa, & Angel. in §. ſin autē
ꝑ Procuratorem. Inſtit. de ſatiſdat. ſed hæc
omnia limitantur in magiſtratu ꝓ ſua Ci-
uitate agente, qui poteſt ſine mādato agere

teſt agere ꝫ tertium poſſeſſorem. l. ſi Titius. C. de ſeru. expoſ. Item ex expreſſa poteſt Dominus auctoritate ꝓpria rem capere, nõ ſic autem ex tacita; Alex. in l. q abſenti. §. ſi aliquis in vlt. col. verſ. ſed in caſibus. ff. de acq. poſſeſſ.

7 Sed iſta expreſſio habeť etiam ꝑ pactũ in ꝯctu venditionis adiectum, videlicet, q res vendita ſit ſpecialiter obligata ꝓ pretio, q debeť, tunc enim non põt res alienari, niſi cũ illo onere Bar. in l. ſi creditor. §. 1. ff. de diſtr. pigno. & An. & omnes in d. l. qui abſenti.

8 Et an res recuperata pro pretio debito, debeat exiſtimari ſecundum pretium temporis vẽdicationis, vel ſecundum pretium pręſentis temporis Cumia hic nu. 17. & 18.

9 Aduerte in verb. text. idem ſi pecunia; q mutuãs pecuniam habet idem priuilegium contra omnes creditores, etiam priuilegiatos, ſi tamen cõſtat eſſe pecuniam mutuantis, quia facilè pecunię dominium põt amit-
10 ti, etiam ex mixtura cum alia pecunia, l. ſi alieni. ff. ſi certum petat.

Nota tamen, quòd, vt pecunia mutuata, ſeu ꝑ eam mutuans habeat hoc priuilegiũ, requiritur, quòd ſpecialiter, & expreſsè ſit tradita ad hunc effectum, ſcilicet, vt hoc, vel illud ex ea ematur, ſecus autem ſi ſimpliciter data ſit, & nõ ſpecialiter, alias enim nullum ex dictis in hoc capitulo datur priuilegium, l. 3. incip. quamuis. C. de pignorib.
11 Caſtrenſ. in l. Procuratoris. §. ſi plures de tribut. act. vide de Sãcto Blaſio, hic q dquid dicat Io. Aloyſ. de Septim. qui de iure communi tenet contrarium, ſed nos ſumus in ſtatuto retractante ius commune, quare illud non curamus hoc puncto, & an idem ſit
12 in actionibus perſonalibus, & an locum habeat in datione inſolutum? vide Cumiam hic num. 23. & 25.

13 Sed adde etiam, quòd ob priuilegium pecuniæ, non ſolum datur manus iniectio, ſed etiam in materia Bullæ, ex vigore crediti, & intereſſe debiti, debetur alterum intereſſe ipſius intereſſe, nõ obſtante l. fin. C. de vſur. Franch. deciſ. 254. nu 8. & ſeq. Anna conſ.
14 48. nu. 12. lib. 1. & Milaniſ. deciſ. 8. nu. 35. lib. 1. & ita fuit deciſum ꝑ Conſiſtorium in fauorem Iacobi Caggij, contra D. Poliſenã de Gregorio, & volũt intereſſe pecuniæ dãni emergentis, & lucri ceſſantis, debere etiã non ſolito negotiari, quando certum eſſet,
15 quòd crediturex pecunia prædium, vel redditus fuiſſet empturus; Ioãnes Baptiſta Lupus in l. curabit. §. 6. num. 117. in fine. C. de act. empt. Surdus deciſ. 262. nu. 1. Maſcard. concl. 933. nu. 4. lib. 2. Viuius opin. 1048. in verbo vſura, lib. 3. Sebaſtian. Medices tract. de acq. rerum dom. nu. 439. & 440. fol. 91. Honded. conſ. 50. nu. 15. lib. 1.

16 Immo quoties quis habet pecuniam alicuius, qui ex ea prædiũ fuiſſet empturus, & ex illo mutuo; vel debito non emit, & amittit lucrum fructuum, dicti predij, tunc fructus predij per debitorem debẽtur, Paul. de Caſtr. in l. diuortio. nu. 6. verſ. ſed ſi peteret, ff. ſolu. matrimon. & vidimus ſupra, de vxore interuſurium dotis repente, quare cõclu-
17 ditur, quòd debitor pecuniæ tenetur ad fructum prædij, vel reddituum, quæquis ex pecunia fuiſſet empturus, quanto ergo magis
18 habebit manus iniectionem ad dictum ius commune (concomitante) præſente ſtatuto; ad materiam, in qua fundatur iſta hypotheca manus iniectionis faciunt, & quotidie diſputantur in curia ea, quæ dicit Oſaſc. deciſ. 40. & 156. Afflict. deciſ. 8. nu. 3. & deciſ.
19 95. & 383. & l. fina. C. ſi aduerſus creditorẽ, Grammat. deciſ. 58. Guid. Pap. q. 432. Ioſeph. Ludoui. Peruſ. 45. Marc. q. 371. & creditori agenti hypothecaria contra tertium poſſeſſorem, ſufficit probare rem fuiſſe pe-
20 nes debitorem cum ſimplici allegatione dominij, quando rei poſſeſſor, vel eius auctor rẽ habuit à poſſeſſore. Afflict. dec. 37. Marc.
21 q. 923. & hypotheca ſtat etiam in pecunia, Affl. 190. vide Bart. in l. 8. ff. quibus modi pigno. vel hypoſth. ſolu. §. ſuperuacuum. Adde etiam, quòd hùc facit quæſtio illa, an hypotheca cadat in mercibus venalibus? & licet nonnullorum opinio ſit negatiua, nihi-
22 lominus affirmatiuã ſequẽda eſt, vide Balb. deciſ. 322. & hanc Rot. ſecuta fuit in illa Romana Pecudum 24. Maij. 1600. coram Cardinali Mellino, in qua fuit dictum, hanc opinionem fuiſſe magis communem, & veriorem, & durat illarum hypotheca, etiam poſt venditionem ſi tamen alienetur tota res, & hypotheca, vel etiam eius pars, ſi tamen penes emptorem non deſinat eſſe corpus vniuerſale, ſecus autem ſi non elienatur hypotheca; ſed tantum diſtrahuntur eius
23 merces particulares, quæ ibi retinentur ad continuã venditionem. Ratio eſt, quia non

debet

dẽt impediti cõmerciũ, & ideo ceſſat obli-
gatio, ſeu hypotheca, vt tenuit Rota in vna
Auguſtiniana, vt conſtat ex dec.655. lib.3.
diuerſorũ, quæ nõ ceſſat, in corpore vniuer-
ſalis Apothecæ, ſeu tabernæ, q̃ de ſui natura
nõ exponitur, nec retinetur venalis, & ideo
non cadit ſub obligatione cum illa qualita-
te quatenus non ſit alienata, ſed cadit ſub
hypotheca ſimpliciter, & tranſit in empto-
rem cũ ſua hypotheca, ſiue tota, ſiue pars ſit
alienata, Puteus dec.297.lib.2. p̃dicta intel
25 lige dũmodo tẽpore alienationis, cõtra de-
bitorẽ alienantẽ nõ ſit mota lis a creditore,
in ipſa hypothecaria, ſecus ſi iudicium eſſet
ceptum, quia tunc in mercibus ẽt venalibus
hypotheca ꝑ venditionẽ non extinguiť, ita
fuit deciſũ ꝑ Rot. Roman. in vna Romana
Pecudũ.5.Iulij 1599.coram hypt. Adde, ꝙ
26 manus iniectio eſt realis ſm Bal. in l.2.col.
pen. & ibi Iaſ. col.89. cõputatis col. à prin-
cipio tituli. C. de iur. emphy. allegat. l. ſi Ti-
tius ff. de verborũ oblig. adde Corne. conſ.
218. & Neguſant. de pignorib. car. mihi 76.
n.33. & car. ſeq. n.36. quero an manus inie-
ctio poſſit vendi, & quidã patũ periti negãt,
27 attamen eſt textus apertus, ꝙ ſic in l. Impe-
rator, & ibi notata ꝑ Benedict. de pumbl.
ff. q. ſine manumiſſion. ad libertat. peruene.
ad materiã vide notat. ꝑ Iaſo. in l. Creditor
verſ. non tñ ĩ cert. pet. Alex. in l. ſi cũ dotẽ
§ fi. in fi. col. ff. ſol. matrim. Paull. de Caſtr.
in l. Procurator. §. ſi plures de tribut. Ce-
polla caut. 24. pro de Vbald. in tract. ſocie-
taris, in fin. q. §. 2. Vide ad mat. iſtius ſtatu-
ti, Couarr. variar. reſolut. lib. 1. cap. 7. nu. 2.
cum pluribus ſeqq.

Ad Capitulum XCVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima octaua.

De Rato Promittente.

1 CONCORDAT cum iure cõi in l.
fin. ff. rẽ ratã haberi, & l. licet ff. de
iudic. & cũ alijs iuribus in corpore
2 præſentis obſeruationis contentis; conclu-
ſio textus eſt, quòd promittens de rato, aut
promiſſionem impleat, aut carceretur.
3 Aduerte primo ꝑ textu, & cõmẽto huius
Ritus 98. ꝙ ſunt notanda omnia, quæ dicit
Cumia, licet in multis deficiat neceſſarijs.
4 Obſerua tñ, ꝙ de iure cõi, tres sũt ſpecies
Ratificationis, videlicet expreſſa, tacita, ex
5 facto inducta; Prima fit verbis claris; Secũ-
da ex curſu, & lapſu temporis, Tertia facto
ipſo; Menoch. de recup. poſſeſſ. remed. 15.
nu. 112. 114. & 118. & conſ. 561. nu. 18. &
19. lib. 6. Curt. iun. conſ. 50. nu. 9.
6 Aduerte ẽt, ꝙ non ſufficit ad ratificationẽ
ſcientia ꝑ relationẽ ad aliũ actũ enunciatũ,
quia, vt inducatur ratificatio requiritur, vt
ſit clara cũ oĩbus circumſtãtijs, ex Menoch.
conſ. 439. n. 43. Rebuff. in proem. conſtit. in
Gloſſ. 5. n. 73. vbi, ait, requiri ſpecialẽ cõfir-
7 mationẽ repetitis verbis prioris cõtractus,
ſicuti ratificatio cõtractus in genere ſm ali-
quos non valet, & ita refert iudicatũ Vrſill.
ad Affl. dec. 299. debet enim probari ſciẽtia
cũ ſuis qualitatibus adhoc, vt dicať inducta
8 ratificatio, Crauett. cõſ. 197. lib. 1. Menoch.
cõſ. 439. nu. 41. lib. 5. & cõſ. 822. n. 75. lib. 9.
9 Memineris rathificationẽ expreſsã retro-
trahi ad tẽpus actus, l. fi. C. ad Maced. & c.
ratihabitionẽ, de reg. iuris in 6. Intrigl. dec.
5. nu. 32. & hæc ratificatio põt fieri abſente
10 parte, Viuius lib. 1. com. opin. verſ. abſente;
Bat. in l. Põponius, n. 1. ff. de negot. geſt. ſed
tacita ratificatio inducit excurſu quinquẽ-
11 nij a die ſcientiæ enumerandi, poſt minorẽ
ætatẽ l. fi. ſi maior factus rat. hab. lib. 2. & l.
2. C. ſi maior factus alien. fact. ſine decret.
rat. hab. lib. 5. & Intrigl. vbi ſupra nu. 35. in
hac materia, vide etiã Intrigl. dec. 14. n. 40.
12 Dilationes, & guidatica, redeunda, non
opitulanť pro rathi ꝓmiſſione ex actu teno-
ris ſequentis, fuit ꝓuiſum, & mandatũ per
Illuſtriſſ. D. Præſidentem, vt conſtat, quod
oẽs, & quæcũq. perſonæ, quibus de cætero
fuerint cõceſſę dilationes, redeundæ, & gui-
datica, non gaudeant ꝓ promiſſione rathi,
13 vnde, &c. die 17. Nouemb. 15. Ind. 1571.
fallit in rathi ꝓmiſſione ꝓ filijs, ꝓ vxore, &
ꝓ matribus, ex alio actu facto, die 20. Au-
14 guſti 10. Ind. 1582. tenoris infraſcripti; fuit
prouiſũ, & mãdatũ ꝑ E. S. ad relationẽ Io.
Frãciſci Rao F. P. & Antonij Xibecca Regij
Prothonotarij, ꝙ dilationes, & guidatica de
cętero cõcedenda intelligãtur ẽt cõprehen-
dere ꝓmiſſiones rathi, qñ ꝓmiſſio rathi eſt
oppoſita ꝓ debitis currentibus, niſi facta ſit
pro, filijs vxores, vel fratribus, vnde &c. ex
actis M. R. C.
15 Adde, ẽt, ꝙ in præſenti materia Rathi in
p̃iudiciũ tertij nõ ſit retrotractio in puncto,

Oſaſc.119.nu.15.Magon. dec. Florent.21.
Oſaſc.115. Affl.dec.286. Mohed.dec.188.
Verall.dec.350.p.2.& dec.Auin.12.& 100
16 & dec.Ianuæ 177.
Vide adarios caſus; in materia, Guid.
Pap.dec.13. & 436. & Myſing. cent.1.ob-
ſeru.43. & cent.4. obſer.87. & eadem cent.
4.obſer.62. Cappel.Thol.171.Franch.dec.
86. & Affl.180.& tex.in l.fin. §.neceſſitate.
17 C.de Bon. quæ liber. & Veral. deciſ.1.p.2.
Surd.dec.245. Cappel.Thol. 125. Theſau.
dec.7. Ror.dec.2.& 10. in tit. de procur. in
antiq. cuiopponitur in hoc Guid. Pap.dec.
18 320. vide Gayl.lib.1. obſeruat. 47. Iaffred.
in deciſ. 126. & 253. Polid. Rip. obſeruat.
123. & 124.
19 Adde, quòd de rato promittentes ratifi-
care ꝯtum per alium celebratum multis
modis dicimur, vt ꝑ Iacobinum in l. ſi cum
ſeruum, ff.ſi cert.pet. Hinc quæro ſingulari-
ter, an procedat libellus, in quo peto talem
20 cogi mihi ad ratificationem ? l. Reſpōdeo
ex doctrina vniuerſali paucis cognita, quòd
ſic, in c.1. nu.8. ſecundum Bald. in titu. qui
ſucceſſ. feud. dar. teneat. c. 1. n.8. in vſibus
21 feudorum. Quæro præterea, an ratificans, &
approbans teneatur ex ſtatuto ad ratū, &c.
Reſpondetur, quòd ſic, ex Corn. conſ. 177.
in littera K. in 2.vol. & conſ.248. littera F.
vol.4. Quæro etiam, an ratihabitio, ſi ex-
22 preſsè non apparet alicuius actus factas, ꝑ
aliquo pſumatur, ſi decurrerit decennium
Glo.in l.1.& ibi Bartol. C. qui admitt. an
de rato aliquis dicaẽ ratificaſſe, ſi dedit mā
23 datum cum clauſulis de rato, vide Aret.cō
ſil. 89. & an ſi datum ſit mandatum alicui
ad actum faciendum, & ille, qui dedit pro-
miſit ſe ratum habere, an dicaẽ ratificaſſe,
adeo vt ſatisfaciat iſti ſtatuto, vide Aret.cō-
ſil. 100. incipiente longitudo, vt verborum
prolixitas, & promittens de rato ad omnem
24 requiſitionē, an ſit in mora, non requiſitus,
vide Corn. conſ.40. in littera M. cum ſeqq.
25 in 2.vol. Quæro, qd ſi ille de cuius ratihabi-
tione ꝓmiſſum eſt, fuerit mortuus, an iſte
ꝓmiſſor liberẽ ꝑ mortē illius ? an vero ob-
ligatio tranſeat ad hæredes? vide Abb.in conſ.
90. & Hypp.de Marſ.in repet. Rub. ff.de fi-
26 deiuſſ. in 20. q. Adde, ꝙ ius ratificandi p̄-
ſcribiẽ 30. ann. ſicut cetera iura, ita Bald.
cōſ. 12.3.lib. Balb.in tract. pſcrip. in 2.q. p.
4. & ſciri debet, qđ in ꝯtu ratificationis, re-
quiriẽ eadē ſollēnitas, q̄ requiriẽ in primo ꝯ-
tu, Rom.conſ.12.& 120.Hypp. de Marſi-
pract.crim.§. Reſtat. n.10. & ratificatio nō
patefacto, nec lecto tenore inſtri, quod rati-
ficaẽ, etiam cum iuſo non cōfirmaẽ, ita Spe
cul.in tit.de empt.& vend. §.3.verſ.ſi vero.
& Paul.de Caſt. conſ. 351. Gramma. conſ.
27 66. n.70. in ciuilibus, Adde etiam, ꝙ qui ꝓ-
miſit, ꝙ minor ratificabit qñ erit pfectæ æta
tis ſub pœna, & tunc nō cadit ſub pęna no-
lens minor ratū hr̃e, &c. vide Aret.cōſ.127.
28 & 128. à prędictis non deuiat Caſtill. deciſ.
13.n.1.& 12.& 22.& dec.36.nu.9.& quate-
nus ipſe videaẽ à nr̃o hoc inſtituto diſcrepa
re, tu nota, ꝙ loquiẽ de termino dando ad
conſulendū Procuratori inſtructo, & dicta
eius deciſio 13. non eſt in terminis caſus no-
29 ſtri, vt legenti patere pōt, & ibi dilatio, ſeu
induciæ erāt concedendę, ex diſpoſitione
Ritus 171. in termino vltramarino Caſtill.
n.26. Immo, nec ēt ſemper concediẽ dictus
terminus vltramarinus, & M.R.C. ſolet ſę-
piſſimè illū denegare, & idē Caſtill. d.deciſ.
30 36.n.9. incidenter ad vſum illius, affirmat, ꝙ
Procurator legitimus pōt abſq; mandato
comparere, & defendere, ēt in paſſiuis domi
num ꝑ tex.in l.exigendi. C.de ꝓcurat.& ibi
doctores non ſecus, ac etiam maritus poteſt
31 pro vxore comparere, quòd inſeruit pro fal
lentia, ſeu limitatione regulę, & concluſio-
nis per nos ſupra propoſitę, confirmatque
noſtram prædictam ſententiam, quòd vide-
licet non quilibet poteſt ſic ad libitum com
32 parere, nec de ratum habendo præſtare ſub
pęna nullitatis actorum ꝑ Domino litis.
Alia quæſtio huc facit, an videlicet geſta
33 ꝑ falſum procuratorem, poſſint ꝑ Dominū
rata haberi? & adhuc eſt alia quæſtio, an
poſſint ratificari ante, vel poſt concluſionē
in cauſa, vel ante, aut poſt ſententiam? & cir
ca has qōnes eſt punctualis deciſio, Guid.
Pap.320. vbi latè de iſta materia; ſed quātū
facit ad caſum noſtrę ꝓpoſitæ qōnis, dici-
34 mus, quòd Iudex non deberet admittere ta-
les comparentes ſub illa rati promiſſione, vt
ſupra ex officio ſuo, aliud aũt eſt quærere, an
poſſint ꝑ Dñum ratificari geſta ꝑ geſtorē,
actorē, vel aſſertū ꝓcuratorē, tā in fauorabi-
35 libus, q̄ in p̄iudicialibus, nā nūc expedio me
ab iſta quęſtione dicens, ꝙ etiam in ꝙ Guid.
Pap. Dominus poſſet dicere nolo ratificare,
&c. & ſic iudicia eſſent illuſoria, & contra
offi-

Digitized by Google

officium Iudicis, cuius, eſt curare, vt acta
valeant, vulgatis iuribus, non tamen dicit,
Guid. Pap. & citata, ꝑ eum, non cõcludunt
36 ꝙ Dominus poteſt cogi ad ratificãdum, &
reuldeantur omnia..

In iſta materia Rati, coincidit deciſio ca-
ſus practicabilis quotidiani, & prorſus ne-
ceſſarij cognitu, in cuius contingentia fa-
cti, quotidie video cõtrouerti inter partes,
& aliquando a Dominis Iudicibus nõ ſine
maximo dãno, & periculo ipſarum partiũ
37 demandari, quòd aliquis etiã ſi Procurator
ſit nõ inſtructus, ſed qui de medio inexpe-
ctatus, & veluti ſurgens a ſõno, ſe offert pro
alio absẽte, cõparere in iudicio, vel extra, &
inſtanter petit actus iudiciarios fieri in eius
perſona, cũ ſola rati promiſſione de ratũ ha-
bendo, ꝑ principalem infra tot, vel tot dies,
ſub pęna nullitatis actorum, ꝙ quidẽ factũ,
ſi verã theoricã iuris tàm cõis, quàm ſtatu-
38 tarij inſpiciamus (ex qua vera praxis naſci
debet, & nõ aliter) in tali actu latet anguis,
& aſpis, & ipſius maxima iuris corruptela,
vt conſtat ex infraſcriptis capitibus, hic ad-
ductis, & quidẽ primo quæro an illa actita-
ta in iudicio, cũ tali ratum promictente, aut
39 erunt nulla, aut valida? ſi nulla, vbi eſt hoc
ius ex quo etudiamur, ꝙ debemus indulge-
re tali dubio euẽtui, ẽt incerto? vtique nul-
libi; imo aperte conſtat de iure contrario, ꝙ
nimirum actus iudiciarij debent fundari cũ
certa perſona, certo, & indubitato actore,
40 vel reo conuento, cum perſonæ in iudicio
debeãt oĩno, & neceſſario eſſe tres, videlicet
Iudex, actor, & reus quarum vna, vel altera
dẽpta iudicium corruit, & ad hoc tẽdit illa
iuſta praxis, ꝙ debet legitimari perſona, cũ
41 qua agatur, & iſta legitimatio debet eſſe de
præſenti, & ad præſens certa, determinata,
clara, & indubitata, & nihil expectare de
futuro tãquam neceſſaria ad ſubſtantiã ip-
ſius iudicij, ex text. aperto in cap. forus ex-
tra de verb. ſignif. & Guid. Pap. ſing. 446.
nu. 4. iudicium enim cõſtat ex tribus perſo-
nis, videlicet iudice, actore, & reo, ſed in ca-
42 ſu indigemus actore, actor enim ille eſt, cui
cõpetit ius proſequendi in iudicio id, ꝙ ſibi
debetur, ita habetur, in text. in princ. inſt. de
Actionib. & l. 1. ff. de vſufruct. & l. 1. ff. de
ſeruit. ruſticorum prædiorũ, & iſta actio, ſeu
facultas, & ius ita eſt infixa in oſſibus acto-
ris, vt ſi quis cedat ius alicui, quod habet,
43 tunc in ceſſionarium non tranſit, niſi actio
vtilis, & directa remanet infixa oſſibus ce-
denti, tãquam character, qui ab ipſo cedẽte
ſeparari nõ põt, l. quis ergo caſus, & ibi glo.
ff. ꝓ ſocio, & l. 3. C. de nouationib. vbi Bal.
44 & Ang. & Saly. & ẽt Aff. deciſ. 335. nu. 23.
& Cacheranus dec. 62. ex quo volo conclu-
dere, quòd actio eſt infixa in vero Domi-
no, & actore, & ſine facto ſuo non poteſt
ab eo amoueri, quomodo ergo iſte age-
re? proſequi? mediare? vel finire litem?
põt, & ſi ei obyciatur, quod legitimet per-
ſonã? quo iure, peto a Dominis Iudicibus?
nihilo prorſus per eum, neque in iure, neque
in facto demonſtrato, poteſt ne ille ꝓcedere
in iudicio, ſub prętextu, & fucato, vel emen-
tito colore promiſſionis de ratum haben-
do? & cætera, vtiq; ex bono iure nõ debet.
45 Secundo dico, quòd qñ de mãdato Pro-
curatoris nõ cõſtat tunc ẽr cũ ſatisfactione
nõ admittiẽ §. ſin aũt inſt. de ſatiſdat. ſed ſi
dubiũ eſt de mandato ipſius, ſatis dat de ra-
to, & admittitur, dr autẽ dubium cũ ille ta-
lis de mandato quidẽ docet, ſed imperfectè
aliquo occurrẽte defectu ꝓcuratorij, ꝑ vnũ
de tribus videlicet ſi ꝑ vnũ teſtẽ, vel cũ ali-
qualiter p̃ſumptio dubia eſt de mãdato, ſed
46 cũ plenè cõſtat, vel cũ contra mandatũ op-
poniẽ, & promittit ꝓcurator actoris dñum
ratũ habiturũ, quidquid cogeteẽ habere ra-
tũ, ſi ipſe ligaret, cõmittiẽ autẽ ad intereſſe
quãti intereſt dñum rẽ ratã habuiſſe, l. Pro-
curator. ff. rẽ ratã habere. Glo. & Bar. in l. 4.
46 §. Cato. ff. de verb. obligat. e contra vero, ſi
ꝓcurator actoris doceat de mandato, non
ſatis dat de rato l. Procuratorẽ. ff. de procu-
ratorib. & l. 1. C. de ſatiſdat. & in tali man-
dato, dẽt contineri, ꝙ dñs promittat ſe ratũ,
gratũ, & firmũ perpetuo habiturũ, quidqd
ꝑ Procuratorẽ, circa prædicta, vel aliquod
prędictorum, fuerit procuratum, iuxta cap.
quæ de cauſſa 1. q. 4. ita ſpeculator in tit. de
Procurator. §. vt autem, item Procurator
inſtructus, vel habens mandatum, tenetur
cauere de defendendo eum, pro quo agit in
caſu, quo aliàs reus velit ipſum actorem,
etiam conuenire ex interuallo, reus tamen
iurabit, quòd non calumniæ cauſa talẽ cau-
tionẽ petit, ita gloſſa, & Angel. in §. ſin autẽ
ꝑ Procuratorem. Inſtit. de ſatiſdat. ſed hæc
omnia limitantur in magiſtratu ꝓ ſua Ci-
uitate agente, qui poteſt ſine mãdato agere

Oſaſc.119.nu.15.Magon. dec. Florent.21.
Oſaſc.115. Affl.dec.286. Muhed.dec.188.
Verall.dec.350.p.2.& dec.Auin.12.& 100
16 & dec.Ianuæ 177.
Vide adarios caſus; In materia, Guid.
Pap.dec.13. & 436. & Myſing. cent.1.ob-
ſeru.43. & cent.4. obſer.87. & eadem cent.
4.obſer.62. Cappel.Thol.171.Franch.dec.
86. & Affl.180.& tex.in l.fin. §.neceſſitate.
17 C.de Bon. quæ liber. & Veral. deciſ.1.p.2.
Suid.dec.245. Cappel.Thol. 125. Theſau.
dec.7. Ror.dec.2.& 10. in tit. de procur. In
antiq. cui opponitur in hoc Guid. Pap.dec.
18 320. vide Gayl.lib.1. obſeruat. 47. Iaffred.
in deciſ. 126. & 253. Polid. Rip. obſeruat.
123. & 124.
19 Adde, quòd de rato promittentes ratifi-
care ꝯtum per alium celebratum multis
modis dicimur, vt ꝑ Iacobinum in l. ſi cum
ſeruum, ff. ſi cert. pet. Hinc quæro ſingulari-
ter, an procedat libellus, in quo peto talem
20 cogi mihi ad ratificationem? l. Reſpōdeo
ex doctrina vniuerſali paucis cognita, quòd
ſic, in c.1. nu.8. ſecundum Bald. in titu. qui
ſucceſſ. feud. dar. teneat. c.1. n.8. in vſibus
21 feudorum. Quæro prętere a, an ratificans, &
approbans teneatur ex ſtatuto ad ratū, &c.
Reſpondetur, quòd ſic, ex Corn. conſ. 177.
in littera K. in 2.vol. & conſ.248. littera F.
vol.4. Quæro etiam, an ratihabitio, ſi ex-
22 preſsè non apparet alicuius actus factas, ꝑ
aliquo ꝓſumatur, ſi decurrerit decennium
Glo.in l.1.& ibi Bartol. C. qui admitt. 2 n.
de rato aliquis dicaẽ ratificaſſe, ſi dedit mā
23 datum cum clauſulis de rato, vide Aret.cō-
ſil. 89. & an ſi datum ſit mandatum alicui
ad actum faciendum, & ille, qui dedit pro-
miſit ſe ratum habere, an dicaẽ ratificaſſe,
adeo vt ſatisfaciat iſti ſtatuto, vide Aret.cō-
ſil. 100. incipiente longitudo, vt verborum
prolixitas, & promittens de rato ad omnem
24 requiſitionē, an ſit in mora, non requiſitus,
vide Corn. conſ.40. in littera M. cum ſeqq.
25 in 2.vol. Quæro, qđ ſi ille de cuius ratihabi-
tione ꝑmiſſum eſt, fuerit mortuus, an iſte
ꝑmiſſor libereẽ ꝑ mortē illius? an vero ob-
ligatio tranſeat ad hęredes? vide Abb.in conſ.
90. & Hypp.de Marſ.in repet. Rub.ff.de fi-
26 deiuſſ. in 20. q. Adde, ꝙ ius ratificandi ꝓ-
ſcribiẽ 30. ann. ſicut cętera iura, ita Bald.
cōſ. 123.lib.Balb.in tract. ꝓſcrip. in 2.q. p.
4. & ſciri debet, qđ in ꝯtu ratificationis, re-
quiriẽ eadē ſollēnitas, q̃ requiriẽ in primo ꝯ-
tu, Rom.conſ.12.& 120.Hypp. de Marſi.
pract.crim.§. Reſtat.n.10. & ratificatio nō
patefacto, nec lecto tenore inſtrī, quod rati-
ficaẽ, etiam cum iure non cōfirmaẽ, ita Spe
cul.in tit.de empt.& vend. §.3.verſ.ſi vero.
& Paul.de Caſt. conſ. 351. Gramma. conſ.
27 66.n.70. in ciuilibus, Adde etiam, ꝙ qui ꝑ-
miſit, ꝙ minor ratificabit qñ erit ꝑfectæ æta
tis ſub pœna, & tunc nō cadit ſub pęna no-
lens minor ratū hrē, &c. vide Aret.cōſ.127.
28 & 128. à prędictis non deuiat Caſtill. deciſ.
13.n.1.& 12.& 22.& dec.36.nu.9.& quate-
nus ipſe videaẽ à nro hoc inſtituto diſcrepa
re, tu nota, ꝙ loquiẽ determino dando ad
conſulendū Procuratori inſtructo, & dicta
eius deciſio 13. non eſt in terminis caſus no-
29 ſtri, vt legenti patere pōt, & ibi dilatio, ſeu
induciæ erāt concedendę, ex diſpoſitione
Ritus 171. in termino vltramarino Caſtill.
n.26. Immo, nec ēt ſemper concediẽ dictus
terminus vltramarinus, & M.R.C. ſolet ſę-
piſſimè illū denegare, & idē Caſtill. d.deciſ.
30 36.n.9. incidenter ad vſum illius, affirmat, ꝙ
Procurator legitimus pōt abſq; mandato
comparere, & defendere, ēt in paſſiuis domi
num ꝑ tex.in l.exigendi. C.de ꝓcurat.& ibi
doctores non ſecus, ac etiam maritus poteſt
31 pro vxore comparere, quòd inſeruit pro fal
lentia, ſeu limitatione regulę, & concluſio-
nis per nos ſupra propoſitę, confirmatque
noſtram prædictam ſententiam, quòd vide-
licet non quilibet poteſt ſic ad libitum com
32 parere, nec de ratum habendo præſtare ſub
pęna nullitatis actorum ꝑ Domino litis.
Alia quæſtio huc facit, an videlicet geſta
33 ꝑ falſum procuratorem, poſſint ꝑ Dominū
rata haberi? & adhuc eſt alia quæſtio, an
poſſint ratificari ante, vel poſt concluſionē
in cauſa, vel ante, aut poſt ſententiam? & cir
ca has qōnes eſt puntualis deciſio, Guid.
Pap.320. vbi latè de iſta materia; ſed quārū
facit ad caſum noſtrę ꝓpoſitæ qōnis, dici-
34 mus, quòd Iudex non deberet admittere ta-
les comparentes ſub illa rati promiſſione, vt
ſupra ex officio ſuo, aliud aūt eſt quærere, an
poſſint ꝑ Dñum ratificari geſta ꝑ geſtorē,
actorē, vel aſſertū ꝓcuratorē; tā in fauorabi-
35 libus, q̃ in ꝓiudicialibus, nā tūc expedio me
ab iſta quęſtione dicens, ꝙ etiam in ꝙ, Guid.
Pap. Dominus poſſet dicere nolo ratificare,
&c. & ſic iudicia eſſent illuſoria, & contra
offi-

Digitized by Google

officium Iudicis, cuius, eſt curare, vt acta valeant, vulgatis iuribus, non tamen dicit, Guid. Pap. & citata, ꝑ eum, non cõcludunt
36 ꝗ Dominus poteſt cogi ad ratificãdum, & reuideantur omnia.

In iſta materia Rati, coincidit deciſio caſus practicabilis quotidiani, & prorſus neceſſarij cognitu, in cuius contingentia facti, quotidie video cõtrouerti inter partes, & aliquando a Dominis Iudicibus nõ ſine maximo dãno, & periculo ipſarum partiũ
37 demandari, quòd aliquis etiã ſi Procurator ſit nõ inſtructus, ſed qui de medio inexpectatus, & veluti ſurgens a ſõno, ſe offert pro alio abſẽte, cõparere in iudicio, vel extra, & inſtanter petit actus iudiciarios fieri in eius perſona, cũ ſola rati promiſſione de ratũ habendo, ꝑ principalem infra tot, vel tot dies, ſub pœna nullitatis actorum, ꝗ quidẽ factũ, ſi verã theoricã iuris tàm cõis, quàm ſtatu-
38 tarij inſpiciamus (ex qua vera praxis naſci debet, & nõ aliter) in tali actu latet anguis, & aſpis, & ipſius maxima iuris corruptela, vt conſtat ex infraſcriptis capitibus, hic adductis, & quidẽ primo quæro an illa actitata in iudicio, cũ tali ratum promictente, aut
39 erunt nulla, aut valida? ſi nulla, vbi eſt hoc ius ex quo erudiamur, ꝗ debemus indulgere tali dubio euẽtui, ẽt incerto? vtique nullibi; imo apette conſtat de iure contrario, ꝗ nimirum actus iudiciarij debent fundari cũ certa perſona, certo, & indubitato actore,
40 vel reo conuento, cum perſonæ in iudicio debeãt oĩno, & neceſſario eſſe tres, videlicet Iudex, actor, & reus quarum vna, vel altera dẽpta iudicium corruit, & ad hoc tẽdit illa iuſta praxis, ꝗ debet legitimari perſona, cũ
41 qua agatur, & iſta legitimatio debet eſſe de præſenti, & ad præſens certa, determinata, clara, & indubitata, & nihil expectare de futuro tãquam neceſſaria ad ſubſtantiã ipſius iudicij, ex text. aperto in cap. forus extra de verb. ſignif. & Guid. Pap. ſing. 446. nu. 4. iudicium enim cõſtat ex tribus perſonis, videlicet iudice, actore, & reo, ſed in ca-
42 ſu indigemus actore, actor enim ille eſt, cui cõpetit ius proſequendi in iudicio id, ꝗ ſibi debetur, ita habetur, in text. in princ. inſt. de Actionib. & l. 1. ff. de vſufruct. & l. 1. ff. de ſeruit ruſticorum prædiorũ, & iſta actio, ſeu facultas, & ius ita eſt infixa in oſſibus actoris, vt ſi quis cedat ius alicui, quod habet,
43 tunc in ceſſionatium non tranſit, niſi actio vtilis, & directa remanet infixa oſſibus cedenti, tãquam charactar, qui ab ipſo cedẽte ſeparari nõ põt, l. quis ergo caſus, & ibi glo. ff. ꝓ ſocio, & l. 3. C. de nouationib. vbi Bal.
44 & Ang. & Saly. & ẽt Aff. deciſ. 335. nu. 23. & Cacheranus dec. 62. ex quo volo concludere, quòd actio eſt infixa in vero Domino, & actore, & ſine facto ſuo non poteſt ab eo amoueri, quomodo ergo iſte agere? proſequi? mediate? vel finire litem? põt, & ſi ei obyciatur, quod legitimet perſonã? quo iure, peto a Dominis Iudicibus? nihilo prorſus per eum, neque in iure, neque in facto demonſtrato, poteſt ne ille ꝓcedere in iudicio, ſub prętextu, & fucato, vel ementito colore promiſſionis de ratum habendo? & cætera, vtiq; ex bono iure nõ debet.
45 Secundo dico, quòd qñ de mãdato Procuratoris nõ cõſtat tunc ẽt cũ ſatiſfactione nõ admitritſ §. fin aũt inſt. de ſatiſdat. ſed ſi dubiũ eſt de mandato ipſius, ſatis dar de rato, & admirritur, dr̃ autẽ dubium cũ ille talis de mandaro quidẽ docet, ſed imperfectè aliquo occurrẽte defectu ꝓcuratorij, ꝑ vnũ de tribus videlicet ſi ꝑ vnũ teſtẽ, vel cũ aliqualiter pſumptio dubia eſt de mãdato, ſed
46 cũ plenè cõſtat, vel cũ contra mandatũ opponitſ, & promittit ꝓcurator actoris dñum ratũ habiturũ, quidquid cogeretſ habere ratũ, ſi ipſe ligaret, cõmittiſ autẽ ad intereſſe quãti intereſt dñum tẽ ratã habuiſſe, l. Procurator. ff. rẽ ratã habere. Glo. & Bar. in l. 4.
46 §. Cato. ff. de verb. obligat. e contra vero, ſi ꝓcurator actoris doceat de mandato, non ſatis dat de rato l. Procuratorẽ. ff. de procuratorib. & l. 1. C. de ſatiſdat. & in tali mandato, dẽt contineri, ꝗ dñs promittat ſe ratũ, gratũ, & firmũ perpetuo habiturũ, quidq̃d ꝑ Procuratorẽ, circa prædicta, vel aliquod prædictorum, fuerit procuratum, iuxta cap. quæ de cauſſa 1. q. 4. ita ſpeculator in tit. de Procurator. §. vt autem, item Procurator inſtructus, vel habens mandatum, tenetur cauere de defendendo eum, pro quo agit in caſu, quo aliàs reus velit ipſum actorem, etiam conuenire ex interuallo, reus tamen iurabit, quòd non calumniæ cauſa talẽ cautionẽ petit, ita gloſſa, & Angel. in §. fin autẽ ꝑ Procuratorem. Inſtit. de ſatiſdat. ſed hæc omnia limitantur in magiſtratu ꝓ ſua Ciuitate agente, qui poteſt ſine mãdato agere

Oſaſc.119.nu.15.Magon. dec. Florent.21. Oſaſc.115. Affl.dec.286. Mohed.dec.188. Verall.dec.350.p.2.& dec.Auin.12.& 100
16 & dec.Ianuæ 177.

Vide adatios caſus; in materia, Guid. Pap.dec.13.& 436.& Myſing.cent.1.obſeru.43.& cent.4.obſer.87.& eadem cent. 4.obſer.62. Cappel.Thol.171.Franch.dec. 86.& Affl.180.& tex.in l.fin. §.neceſſitate.
17 C.de Bon.quæ liber.& Veral.deciſ.1.p.2. Surd.dec.245. Cappel.Thol.125.Theſau. dec.7. Rot.dec.2.& 10. in tit. de procur. in antiq. cui opponitur in hoc Guid.Pap.dec.
18 320. vide Gayl.lib.1.obſeruat.47. Iaffred. in deciſ.126.& 253. Polid. Rip. obſeruat. 123.& 124.

19 Adde, quòd de rato promittentes ratificare ꝯtractum per alium celebratum multis modis dicimur, vt ꝑ Iacobinum in l. ſi cum ſeruum, ff. ſi cert. pet. Hinc quæro ſingulariter, an procedat libellus, in quo peto, talem
20 cogi mihi ad ratificationem? l. Reſpōdeo ex doctrina vniuerſali paucis cognita, quòd ſic, in c.t.nu.8. ſecundum Bald. in titu. qui ſucceſſ. feud. dat.teneat.c.1.n.8. in vſibus
21 feudorum. Quæro prȩterea, an ratificans, & approbans teneatur ex ſtatuto ad ratū, &c. Reſpondetur, quòd ſic, ex Corn. conſ. 177. in littera K. in 2.vol. & conſ.248. littera F. vol.4. Quæro etiam, an ratihabitio, ſi ex-
22 preſsè non apparet alicuius actus factas, ꝑ aliquo ꝑſumatur, ſi decurrerit decennium Glo.in l.1.& ibi Bartol. C. qui admitt. an
23 de rato aliquis dicaẽ ratificaſſe, ſi dedit mādatum cum clauſulis de rato, vide Aret.cōſil.89.& an ſi datum ſit mandatum alicui ad actum faciendum, & ille, qui dedit promiſit ſe ratum habere, an dicaẽ ratificaſſe, adeo vt ſatisfaciat iſti ſtatuto, vide Aret.cōſil.100. incipiente longitudo, vt verborum prolixitas, & promittens de rato ad omnem
24 requiſitionē, an ſit in mora, non requiſitus, vide Corn. conſ.40. in littera M.cum ſeqq.
25 in 2.vol. Quæro, qđ ſi ille de cuius ratihabitione ꝓmiſſum eſt, fuerit mortuus, an iſte ꝓmiſſor libereẽ ꝑ mortē illius? an vero obligatio tranſeat ad hǣdes? vide Abb.in conſ. 90.& Hypp.de Marſ.in repet. Rub.ff.de fi-
26 deiuſſ. in 20.q. Adde, ꝙ ius ratificandi ꝑſcribiẽ 30.ann. ſicut cętera iura, ita Bald. cōſ.12.3.lib.Balb.in tract.ꝑſcrip.in 2.q.p. 4.& ſciri debet, qđ in ꝯtractu ratificationis, requiriẽ eadē ſollēnitas, q̃ requiriẽ in primo ꝯtractu, Rom.conſ.12.& 120.Hypp. de Marſi. pract.crim.§. Reſtat. n.10.& ratificatio nō patefacto, nec lecto tenore inſtr̄i, quod ratificaẽ, etiam cum iuſo non cōfirmaẽ, ita Specul.in tit.de empt.& vend. §.3.verſ.ſi vero. & Paul.de Caſt. conſ.351. Gramma.conſ.
27 66.n.70. in ciuilibus, Adde etiam, ꝙ qui ꝓmiſit, ꝙ minor ratificabit qñ erit ꝑfectæ ætatis ſub pœna, & tunc nō cadit ſub pęna nolens minor ratū hr̄e, &c. vide Aret.cōſ.127.
28 & 128. à prędictis non deuiat Caſtill. deciſ. 13.n.1.& 12.& 22.& dec.36.nu.9.& quatenus ipſe videaẽ à nr̄o hoc inſtituto diſcrepare, tu nota, ꝙ loquiẽ de termino dando ad conſulendū Procuratori inſtructo, & dicta eius deciſio 13. non eſt in terminis caſus no-
29 ſtri, vt legenti patere pōt, & ibi dilatio, ſeu induciæ erāt concedendę, ex diſpoſitione Ritus 171. in termino vltramarino Caſtill. n.26. Immo, nec ēt ſemper concediẽ dictus terminus vltramarinus, & M.R.C. ſolet ſępiſſimè illū denegare, & idē Caſtill. d.deciſ.
30 36.n.9. incidenter ad vſum illius, affirmat, ꝙ Procurator legitimus pōt abſq; mandato comparere, & defendere, ēt in paſſiuis dominum ꝑ tex.in l.exigendi. C.de ꝓcurat.& ibi doctores non ſecus, ac etiam maritus poteſt
31 pro vxore comparere, quòd inſeruit pro fallentia, ſeu limitatione regulę, & concluſionis per nos ſupra propoſitę, confirmatque noſtram prædictam ſententiam, quòd videlicet non quilibet poteſt ſic ad libitum com
32 parere, nec de ratum habendo præſtare ſub pęna nullitatis actorum ꝑ Domino litis. Alia quæſtio huc facit, an videlicet geſta
33 ꝑ falſum procuratorem, poſſint ꝑ Dominū rata haberi? & adhuc eſt alia quæſtio, an poſſint ratificari ante, vel poſt concluſionē in cauſa, vel ante, aut poſt ſententiam? & circa has qōnes eſt punctualis deciſio, Guid. Pap.320. vbi latè de iſta materia; ſed quātū facit ad caſum noſtrę ꝓpoſitæ qōnis, dici-
34 mus, quòd Iudex non deberet admittere tales comparentes ſub illa rati promiſſione, vt ſupra ex officio ſuo, aliud aūt eſt quærere, an poſſint ꝑ Dñum ratificari geſta ꝑ geſtorē, actorē, vel aſſertū ꝓcuratarē; tā in fauorabi-
35 libus, q̃ in ꝑiudicialibus, nā tūc expedio me ab iſta quęſtione dicens, ꝙ etiam in 9. Guid. Pap. Dominus poſſet dicere nolo ratificare, &c. & ſic iudicia eſſent illuſoria, & contra offi-

officium Iudicis, cuius, eſt curare, vt acta
valeant, vulgatis iuribus, non tamen dicit,
Guid. Pap. & citata, ꝑ eum, non cõcludunt
36 ꝙ Dominus poteſt cogi ad ratificãdum, &
reuldeantur omnia.

In iſta materia Rati, coincidit deciſio ca-
ſus practicabilis quotidiani, & prorſus ne-
ceſſarij cognitu, in cuius contingentia fa-
cti, quotidie video cõtrouerti inter partes,
& aliquando a Dominis Iudicibus nõ ſine
maximo dãno, & periculo ipſarum partiũ
37 demandari, quòd aliquis etiã ſi Procurator
ſit nõ inſtructus, ſed qui de medio inexpe-
ctatus, & veluti ſurgens a ſõno, ſe offert pro
alio abſẽte, cõparere in iudicio, vel extra, &
inſtanter petit actus iudiciarios fieri in eius
perſona, cũ ſola rati promiſſione de ratũ ha-
bendo, ꝑ principalem infra tot, vel tot dies,
ſub pęna nullitatis actorum, ꝙ quidẽ factũ,
ſi verã theoricã iuris tàm cõis, quàm ſtatu-
38 tarij inſpiciamus (ex qua vera praxis naſci
debet, & nõ aliter) in tali actu latet anguis,
& aſpis, & ipſius maxima iuris corruptela,
vt conſtat ex infraſcriptis capitibus, hìc ad-
ductis, & quidẽ primo quæro an illa actita-
ta in iudicio, cũ tali ratum promictente, aut
39 erunt nulla, aut valida? ſi nulla, vbi eſt hoc
ius ex quo erudiamur, ꝙ debemus indulge-
re tali dubio euẽtui, ẽt incerto? vtique nul-
libi; imo aperte conſtat de iure contrario, ꝙ
nimirum actus iudiciarij debent fundari cũ
certa perſona, certo, & indubitato actore,
40 vel reo conuento, cum perſonæ in iudicio
debeãt oĩno, & neceſſario eſſe tres, videlicet
Iudex, actor, & reus quarum vna, vel altera
dẽpta iudicium corruit, & ad hoc tẽdit illa
iuſta praxis, ꝙ debet legitimari perſona, cũ
41 qua agatur, & iſta legitimatio debet eſſe de
præſenti, & ad præſens certa, determinata,
clara, & indubitata, & nihil expectare de
futuro tãquam neceſſaria ad ſubſtantiã ip-
ſius iudicij, ex text. aperto in cap. forus ex-
tra de verb. ſignif. & Guid. Pap. ſing. 446.
nu. 4. iudicium enim cõſtat ex tribus perſo-
nis, videlicet iudice, actore, & reo, ſed in ca-
42 ſu indigemus actore, actor enim ille eſt, cui
cõpetit ius proſequendi in iudicio id, ꝙ ſibi
debetur, ita habetur, in text. in princ. inſt. de
Actionib. & l. 1. ff. de vſufruct. & l. 1. ff. de
ſeruit ruſticorum prædiorũ, & iſta actio, ſeu
facultas, & ius ita eſt infixa in oſſibus acto-
ris, vt ſi quis cedat ius alicui, quod habet,
43 tunc in ceſſionarium non tranſit, niſi actio
vtilis, & directa remanet infixa oſſibus ce-
denti, tãquam character, qui ab ipſo cedẽte
ſeparari nõ põt, l. quis ergo caſus, & ibi glo.
ff. ꝓ ſocio, & l. 3. C. de nouationib. vbi Bal.
44 & Ang. & Saly. & ẽt Affl. deciſ. 335. nu. 23.
& Cacheranus dec. 62. ex quo volo conclu-
dere, quòd actio eſt infixa in vero Domi-
no, & actore, & ſine facto ſuo non poteſt
ab eo amoueri, quomodo ergo iſte age-
re? proſequi? mediare? vel finire litem?
põt, & ſi ei obyciatur, quod legitimet per-
ſonã? quo iure, peto a Dominis Iudicibus?
nihilo prorſus per eum, neque in iure, neque
in facto demonſtrato, poteſt ne ille ꝓcedere
in iudicio, ſub pretextu, & fucato, vel emen-
tito colore promiſſionis de ratum haben-
do? & cætera, vtiq; ex bono iure nõ debet.
45 Secundo dico, quòd qñ de mãdato Pro-
curatoris nõ cõſtat tunc ẽt cũ ſatisfactione
nõ admittiĩ §. ſin aũt inſt. de ſatiſdat. ſed ſi
dubiũ eſt de mandato ipſius, ſatis dat de ra-
to, & admittitur, dr̃ autẽ dubium cũ ille ta-
lis de mandato quidẽ docet, ſed imperfectè
aliquo occurrẽte defectu ꝓcuratorij, ꝑ vnũ
de tribus videlicet ſi ꝑ vnũ teſtẽ, vel cũ ali-
qualiter p̃ſumptio dubia eſt de mãdato, ſed
46 cũ plenè cõſtat, vel cũ contra mandatũ op-
poniĩ, & promittit ꝓcurator actoris dñum
ratũ habiturũ, quidquid cogereĩ habere ra-
tũ, ſi ipſe ligaret, cõmittiĩ autẽ ad intereſſe
quãti intereſt dñum rẽ ratã habuiſſe, l. Pro-
curator. ff. rẽ ratã habere. Glo. & Bar. in l. 4.
46 §. Cato. ff. de verb. obligat. e contra vero, ſi
ꝓcurator actoris doceat de mandato, non
ſatis dat de rato l. Procuratorẽ. ff. de procu-
ratorib. & l. 1. C. de ſatiſdat. & in tali man-
dato, dẽt contineri, ꝙ dñs promittat ſe ratũ,
gratũ, & firmũ perpetuo habiturũ, quidqd
ꝑ Procuratorẽ, circa prædicta, vel aliquod
prędictorum, fuerit procuratum, iuxta cap.
quæ de cauſſa 1. q. 4. ita ſpeculator in tit. de
Procurator. §. vt autem, item Procurator
inſtructus, vel habens mandatum, tenetur
cauere de defendendo eum, pro quo agit in
caſu, quo aliàs reus velit ipſum actorem,
etiam conuenire ex interuallo, reus tamen
iurabit, quòd non calumniæ cauſa talẽ cau-
tionẽ petit, ita gloſſa, & Angel. in §. ſin autẽ
ꝑ Procuratorem. Inſtit. de ſatiſdat. ſed hæc
omnia limitantur in magiſtratu ꝓ ſua Ci-
uitate agente, qui poteſt ſine mãdato agere

Oſaſc.119.nu.15.Magon. dec. Florent.21. Oſaſc.115. Affl.dec.286. Mohed.dec.188. Verall.dec.350.p.2.& dec.Auin.12.& 100
16 & dec.Ianuæ 177.

Vide adarios caſus; in materia, Guid. Pap.dec.13. & 436. & Myſing. cent.1.obſeru.43. & cent.4. obſer.87. & eadem cent. 4.obſer.62. Cappel.Thol.171.Franch.dec. 86. & Affl.180.& tex.in l.fin. §.neceſſitate.
17 C.de Bon. quæ liber. & Veral. deciſ.1.p.2. Surd.dec.245. Cappel.Thol. 125. Theſau. dec.7. Rot.dec.2.& 10. in tit.de procur. in antiq. cui opponitur in hoc Guid. Pap.dec.
18 320. vide Gayl.lib.1. obſeruat. 47. Iaffred. in deciſ. 126. & 253. Polid. Rip. obſeruat. 123. & 124.

19 Adde, quòd de rato promittentes ratificare ꝯ̃ctum per alium celebratum multis modis dicimur, vt ꝑ Iacobinum in l. ſi cum ſeruum, ff. ſi cert.pet. Hinc quæro ſingulariter, an procedat libellus, in quo peto, talem
20 cogi mihi ad ratificationem? l. Reſpõdeo ex doctrina vniuerſali paucis cognita, quòd ſic, in c.1. nu.8. ſecundum Bald. in titu. qui ſucceſſ. feud. dar.teneat.c.1. n.8. in vſibus
21 feudorum. Quæro preterea, an ratificans, & approbans teneatur ex ſtatuto ad ratũ, &c. Reſpondetur, quòd ſic, ex Corn. conſ. 177. in littera K. in 2.vol. & conſ.248. littera F. vol.4. Quæro etiam, an ratihabitio, ſi ex-
22 preſsè non apparet alicuius actus factas, ꝑ aliquo p̃ſumatur, ſi decurrerit decennium Glo.in l.1.& ibi Bartol. C. qui admitt. an de rato aliquis dicat̃ ratificaſſe, ſi dedit mã-
23 datum cum clauſulis de rato, vide Aret.cõſil. 89. & an ſi datum ſit mandatum alicui ad actum faciendum, & ille, qui dedit promiſit ſe ratum habere, an dicat̃ ratificaſſe, adeo vt ſatisfaciat iſti ſtatuto, vide Aret.cõſil.100. incipiente longitudo, vt verborum prolixitas, & promittens de rato ad omnem
24 requiſitionẽ, an ſit in mora, non requiſitus, vide Corn. conſ. 40. in littera M. cum ſeqq.
25 in 2.vol. Quæro, qđ ſi ille de cuius ratihabitione ꝓmiſſum eſt, fuerit mortuus, an iſte ꝓmiſſor liberet̃ ꝑ mortẽ illius? an vero obligatio tranſeat ad hęredes? vide Abb. in conſ. 90. & Hypp.de Marſ.in repet. Rub.ff.de fi-
26 deiuſſ. in 20. q. Adde, ꝯ ius ratificandi p̃ſcribit̃ 30. ann. ſicut cętera iura, ita Bald. cõſ. 12.3.lib. Balb.in tract.p̃ſcrip. in 2.q. p. 4. & ſciri debet, qđ in ꝯ̃ctu ratificationis, requirit̃ eadẽ ſollẽnitas, q̃ requirit̃ in primo ꝯ̃ctu, Rom.conſ.12.& 120.Hypp. de Marſi. pract.crim.§. Reſtat. n.10. & ratificatio nõ patefacto, nec lecto tenore inſtr̃i, quod ratificat̃, etiam cum iuſo non cõfirmat̃, ita Specul.in tit.de empt.& vend. §.3.verſ.ſi vero. & Paul.de Caſt. conſ. 351. Gramma. conſ.
27 66.n.70. in ciuilibus, Adde etiam, ꝯ qui ꝓmiſit, ꝯ minor ratificabit qñ erit ꝑfectæ ætatis ſub pœna, & tunc nõ cadit ſub pęna nolens minor ratũ hr̃e, &c. vide Aret.cõſ.127.
28 & 128. à prędictis non deuiat Caſtill. deciſ. 13.n.1.& 12.& 22.& dec.36.nu.9.& quatenus ipſe videat̃ à nr̃o hoc inſtituto diſcrepare, tu nota, ꝯ loquit̃ de termino dando ad conſulendũ Procuratori inſtructo, & dicta eius deciſio 13. non eſt in terminis caſus no-
29 ſtri, vt legenti patere põt, & ibi dilatio, ſeu induciæ erãt concedendę, ex diſpoſitione Ritus 171. in termino vltramarino Caſtill. n.26. Immo, nec ẽt ſemper concedit̃ dictus terminus vltramarinus, & M. R. C. ſolet ſępiſſimè illũ denegare, & idẽ Caſtill. d.deciſ.
30 36.n.9. incidenter ad vſum illius, affirmat, ꝯ Procurator legitimus põt abſq; mandato comparere, & defendere, ẽt in paſſiuis dominum ꝑ tex.in l.exigendi. C.de ꝓcurat.& ibi doctores non ſecus, ac etiam maritus poteſt
31 pro vxore comparere, quòd inſeruit pro fallentia, ſeu limitatione regulę, & concluſionis per nos ſupra propoſitę, confirmatque noſtram prædictam ſententiam, quòd videlicet non quilibet poteſt ſic ad libitum com-
32 parere, nec de ratum habendo præſtare ſub pęna nullitatis actorum ꝓ Domino litis. Alia quæſtio huc facit, an videlicet geſta
33 ꝑ falſum procuratorem, poſſint ꝑ Dominũ rata haberi? & adhuc eſt alia quæſtio, an poſſint ratificari ante, vel poſt concluſionẽ in cauſa, vel ante, aut poſt ſententiam? & circa has q̃ões eſt puntualis deciſio, Guid. Pap.320. vbi latè de iſta materia; ſed quãtũ facit ad caſum noſtrę ꝓpoſitæ q̃õnis, dici-
34 mus, quòd Iudex non deberet admittere tales comparentes ſub illa rati promiſſione, vt ſupra ex officio ſuo, aliud aũt eſt quærere, an poſſint ꝑ Dñum ratificari geſta ꝑ geſtorẽ, actorẽ, vel aſſertũ ꝓcuratorẽ; tã in fauorabi-
35 libus, q̃ in p̃iudicialibus, nã tũc expedio me ab iſta quęſtione dicens, ꝯ etiam in ꝯ. Guid. Pap. Dominus poſſet dicere nolo ratificare, &c. & ſic iudicia eſſent illuſoria, & contra offi-

Digitized by Google

officium Iudicis, cuius, eſt curare, vt acta valeant, vulgatis iuribus, non tamen dicit, Guid. Pap. & citata, ꝑ eum, non cõcludunt
36 ꝙ Dominus poteſt cogi ad ratificãdum, & reuideantur omnia.

In iſta materia Rati, coincidit deciſio caſus practicabilis quotidiani, & prorſus neceſſarij cognitu, in cuius contingentia facti, quotidie video cõtrouerti inter partes, & aliquando a Dominis Iudicibus nõ ſine maximo dãno, & periculo ipſarum partiũ
37 demandari, quòd aliquis etiã ſi Procurator ſit nõ inſtructus, ſed qui de medio inexpectatus, & veluti ſurgens a sõno, ſe offert pro alio absẽte, cõparere in iudicio, vel extra, & inſtanter petit actus iudiciarios fieri in eius perſona, cũ ſola rati promiſſione de ratũ habendo, ꝑ principalem infra tot, vel tot dies, ſub pęna nullitatis actorum, ꝙ quidẽ factũ, ſi verã theoricã iuris tàm cõis, quàm ſtatu-
38 tarij inſpiciamus (ex qua vera praxis naſci debet, & nõ aliter) in tali actu latet anguis, & aſpis, & ipſius maxima iuris corruptela, vt conſtat ex infraſcriptis capitibus, hic adductis, & quidẽ primo quæro an illa actitata in iudicio, cũ tali ratum promictente, aut
39 erunt nulla, aut valida? ſi nulla, vbi eſt hoc ius ex quo erudiamur, ꝙ debemus indulgere tali dubio euẽtui, ẽt incerto? vtique nullibi; imo aperte conſtat de iure contrario, ꝙ nimirum actus iudiciarij debent fundari cũ certa perſona, certo, & indubitato actore,
40 vel reo conuento, cum perſonæ in iudicio debeãt oĩno, & neceſſario eſſe tres, videlicet Iudex, actor, & reus quarum vna, vel altera dẽpta iudicium corruit, & ad hoc tẽdit illa iuſta praxis, ꝙ debet legitimari perſona, cũ
41 qua agatur, & iſta legitimatio debet eſſe de præſenti, & ad præſens certa, determinata, clara, & indubitata, & nihil expectare de futuro tãquam neceſſaria ad ſubſtantiã ipſius iudicij, ex text. aperto in cap. forus extra de verb. ſignif. & Guid. Pap. ſing. 446. nu. 4. iudicium enim cõſtat ex tribus perſonis, videlicet iudice, actore, & reo, ſed in ca-
42 ſu indigemus actore, actor enim ille eſt, cui cõpetit ius proſequendi in iudicio id, ꝙ ſibi debetur, ita habetur, in text. in princ. inſt. de Actionib. & l. 1. ff. de vſufruct. & l. 1. ff. de ſeruit ruſticorum prædiorũ, & iſta actio, ſeu facultas, & ius ita eſt infixa in oſſibus actoris, vt ſi quis cedat ius alicui, quod habet,
43 tunc in ceſſionarium non tranſit, niſi actio vtilis, & directa remanet infixa oſſibus cedenti, tãquam character, qui ab ipſo cedẽte ſeparari nõ põt, l. quis ergo caſus, & ibi glo. ff. ꝓ ſocio, & l. 3. C. de nouationib. vbi Bal.
44 & Ang. & Saly. & ẽt Affl. deciſ. 335. nu. 23. & Cacheranus dec. 62. ex quo volo concludere, quòd actio eſt infixa in vero Domino, & actore, & ſine facto ſuo non poteſt ab eo amoueri, quomodo ergo iſte agere? proſequi? mediare? vel finire litem? põt, & ſi ei obyciatur, quod legitimet perſonã? quo iure, peto a Dominis Iudicibus? nihilo prorſus per eum, neque in iure, neque in facto demonſtrato, poteſt ne ille ꝓcedere in iudicio, ſub prętextu, & fucato, vel ementito colore promiſſionis de ratum habendo? & cætera, vtiq; ex bono iure nõ debet.
45 Secundo dico, quòd qñ de mãdato Procuratoris nõ cõſtat tunc ẽt cũ ſatisfactione nõ admittiĩ §. ſin aũt inſt. de ſatiſdat. ſed ſi dubiũ eſt de mandato ipſius, ſatis dat de rato, & admittitur, dr̃ autẽ dubium cũ ille talis de mandato quidẽ docet, ſed imperfectè aliquo occurrẽte defectu ꝓcuratorij, ꝑ vnũ de tribus videlicet ſi ꝑ vnũ teſtẽ, vel cũ aliqualiter ꝑſumptio dubia eſt de mãdato, ſed
46 cũ plenè cõſtat, vel cũ contra mandatũ opponiĩ, & promittit ꝓcurator actoris dñum ratũ habiturũ, quidquid cogeretĩ habere ratũ, ſi ipſe ligaret, cõmittiĩ autẽ ad intereſſe quãti intereſt dñum rẽ ratã habuiſſe, l. Procurator. ff. rẽ ratã habere. Glo. & Bar. in l. 4.
46 §. Cato. ff. de verb. obligat. e contra vero, ſi ꝓcurator actoris doceat de mandato, non ſatis dat de rato l. Procuratorẽ. ff. de procuratorib. & l. 1. C. de ſatiſdat. & in tali mandato, dẽt contineri, ꝙ dñs promittat ſe ratũ, gratũ, & firmũ perpetuo habiturũ, quidq̃d ꝑ Procuratorẽ, circa prædicta, vel aliquod prędictorum, fuerit procuratum, iuxta cap. quæ de cauſſa 1. q. 4. ita ſpeculator in tit. de Procurator. §. vt autem, item Procurator inſtructus, vel habens mandatum, tenetur cauere de defendendo eum, pro quo agit in caſu, quo aliàs reus velit ipſum actorem, etiam conuenire ex interuallo, reus tamen iurabit, quòd non calumniæ cauſa talẽ cautionẽ petit, ita gloſſa, & Angel. in §. ſin autẽ ꝑ Procuratorem. Inſtit. de ſatiſdat. ſed hæc omnia limitantur in magiſtratu ꝓ ſua Ciuitate agente, qui poteſt ſine mãdato agere

teſt agere ꝯ tertium poſſeſſorem. l. ſi Titius. C. de ſeru. expoſ. Item ex expreſſa poteſt Dominus auctoritate ꝓpria rem capere, nõ ſic autem ex tacita; Alex. in l. q abſenti. §. ſi aliquis in vlt. col. verſ. ſed in caſibus. ff. de acq. poſſeſſ.

7 Sed iſta expreſſio habet etiam ꝑ pactũ in
ꝯctu uenditionis adiectum, videlicet, ꝙ res uendita ſit ſpecialiter obligata ꝓ pretio, ꝙ debet, tunc enim non põt res alienari, niſi cũ illo onere Bar. in l. ſi creditor. §. 1. ff. de diſtr. pigno. & An . & omnes in d. l. qui abſenti.

8 Et an res recuperata pro pretio debito, de-
beat exiſtimari ſecundum pretium temporis vẽdicationis, vel ſecundum pretium preſentia temporis Cumia hic nu. 17. & 18.

9 Aduerte in verb. text. idem ſi pecunia, &
mutuãs pecuniam habet idem priuilegium contra omnes creditores, etiam priuilegiatos, ſi tamen cõſtat eſſe pecuniam mutuantia, quia facilè pecuniæ dominium põt amit-
10 ti, etiam ex mixtura cum alia pecunia, l. ſi
alieni. ff. ſi certum petat.

Nota tamen, quòd, vt pecunia mutuata, ſeu pẽam mutuans habeat hoc priuilegiũ, requiritur, quòd ſpecialiter, & expreſsè ſit tradita ad hunc effectum, ſcilicet, vt hoc, vel illud ex ea ematur, ſecus autem ſi ſimpliciter data ſit, & nõ ſpecialiter, aliàs enim nullum ex dictis in hoc capitulo datur priuilegium, l. 3. incip. quamuis. C. de pignorib.
11 Caſtrenſ. in l. Procuratoris. §. ſi plures de
tribut. act. vide de Sãcto Blaſio, hic q dquid dicat Io. Aloyſ. de Septim. qui de iure communi tenet contrarium, ſed nos ſumus in ſtatuto tetractante ius commune, quare illud non curamus hoc puncto, & an idem ſit
12 in actionibus perſonalibus, & an locum ha-
beat in datione inſolutum? vide Cumiam hic num. 23. & 25.

13 Sed adde etiam, quòd ob priuilegium pe-
cuniæ, non ſolum datur manus iniectio, ſed etiam in materia Bullæ, ex vigore crediti, & intereſſe debiti, debetur alterum intereſſe ipſius intereſſe, nõ obſtante l. fin. C. de vſur. Franch. deciſ. 254. nu 8. & ſeq. Anna conſ.
14 48. nu. 12. lib. 1. & Milaniſ. deciſ. 8. nu. 35 lib. 1. & ita fuit deciſum ꝑ Conſiſtorium in
fauorem Iacobi Caggij, contra D. Poliſenã de Gregorio, & volũt intereſſe pecuniæ dãni emergentis, & lucri ceſſantis, debere etiã non ſolito negotiari, quando certum eſſet,

15 quòd crediturꝰ ex pecunia prædium, vel red-
ditus fuiſſet empturus; Ioãnes Baptiſta Lupus in l. curabit. §. 6. num. 117. in fine. C. de act. empt. Surdus deciſ. 262. nu. 1. Maſcard. concl. 933. nu. 4. lib. 2. Viuius opin. 1048. in verbo vſura, lib. 3. Sebaſtian. Medices tract. de acq. rerum dom. nu. 439. & 440. fol. 91. Hondcd. conſ. 50. nu. 15. lib. 1.

16 Immo quoties quis habet pecuniam ali-
cuius, qui ex ea prædiũ fuiſſet empturus, & ex illo mutuo, vel debito non emit, & amittit lucrum fructuum, dicti predij, tunc fructus predij per debitorem debẽtur, Paul. de Caſtr. in l. diuortio. nu. 6. verſ. ſed ſi peteret, ff. ſolu. matrimon. & vidimus ſupra, de vxore interuſurium dotis repente, quare cõclu-
17 ditur, quòd debitor pecuniæ tenetur ad fru-
ctum prædij, vel redditũum, quæ quis ex pecunia fuiſſet empturus, quanto ergo magis
18 habebit manus iniectionem ad dictum ius
commune (concomitante) præſente ſtatuto, ad materiam, in qua fundatur iſta hypotheca manus iniectionis faciunt, & quotidie diſputentur in curia ea, quæ dicit Oſaſc. deciſ. 40. & 156. Afflict. deciſ. 8. nu. 3. & deciſ.
19 95. & 383. & l. fina. C. ſi aduerſus creditorẽ,
Grammat. deciſ. 58. Guid. Pap. q. 432. Ioſeph. Ludou. Perũſ. 45. Marc. q. 371. & creditori agenti hypothecaria contra tertium poſſeſſorem, ſufficit probare rem fuiſſe pe-
20 nes debitorem cum ſimplici allegatione do-
minij, quando rei poſſeſſor, vel eius auctor rẽ habuit à poſſeſſore. Afflict. dec. 37. Marc.
21 q. 923. & hypotheca ſtat etiam in pecunia,
Affl. 190. vide Bart. in l. 8. ff. quibus modi pigno. vel hypoſth. ſolu. §. ſuperuacuum. Adde etiam, quòd hùc facit quæſtio illa, an hypotheca cadat in mercibus venalibus? & licet nonnullorum opinio ſit negatiua, nihi-
22 lominus affirmatiua ſequẽda eſt, vide Balb.
deciſ. 322. & hanc Rot. ſecuta fuit in illa Romana Pecudum 24. Maij. 1600. coram Cardinali Mellino, in qua fuit dictum, hanc opinionem fuiſſe magis communem, & veriorem, & durat illarum hypotheca, etiam poſt venditionem ſi tamen alienetur tota res, & hypotheca, vel etiam eius pars, ſi tamen penes emptorem non deſinat eſſe corpus vniuerſale, ſecus autem ſi non elienatur hypotheca; ſed tantum diſtrahuntur eius
23 merces particulares, quæ ibi retinentur ad
continuã venditionem. Ratio eſt, quia non

debet

dẽt impediri cõmerciũ, & ideo ceſſat obli-
gatio, ſeu hypotheca, vt tenuit Rota in vna
Auguſtiniana, vt conſtat ex dec. 655. lib. 3.
diuerſorũ, quæ tũ ceſſat, in corpore vniuer-
ſalis Apothecæ; ſeu tabernæ, q̃ de ſui natura
nõ exponitur, nec retinetur venalis, & ideo
non cadit ſub obligatione cum illa qualita-
te quatenus non ſit alienata, ſed cadit ſub
hypotheca ſimpliciter, & tranſit in empto-
rem cũ ſua hypotheca, ſiue tota, ſiue pars ſit
alienata, Puteus dec. 297. lib. 2. p̃dicta intel
25 lige dũmodo tẽpore alienationis, cõtra de-
bitorẽ alienantẽ nõ ſit mota lis a creditore,
in ipſa hypothecaria, ſecus ſi iudicium eſſet
ceptum, quia tunc in mercibus ẽt venalibus
hypotheca ꝑ venditionẽ non extinguiť, ita
fuit deciſũ ꝑ Rot. Roman. in vna Romana
Pecudũ. 5. Iulij 1599. coram hypt. Adde, ꝙ
26 manus iniectio eſt realis ſm Bal. in l. 2. col.
pen. & ibi Iaſ. col. 89. cõputatis col. à prin-
cipio tituli. C. de iur. emphy. allegat. l. ſi Ti-
tius ff. de verborũ oblig. adde Corne. conſ.
218. & Neguſant. de pignorib. car. mihi 76.
n. 33. & car. ſeq. n. 36. quero an manus inie-
ctio poſſit vendi, & quidã patũ periti negãt,
27 attamen eſt textus apertus, ꝙ ſic in l. Impe-
rator, & ibi notata ꝑ Benedict. de pumbl.
ff. q. ſine manumiſſion. ad libertat. peruene.
ad materiã vide notat. ꝑ Iaſo. in l. Creditor
verſ. non tñ ſi cett. pet. Alex. in l. ſi cũ dotẽ
§ ſi. in ſi. col. ff. ſol. matrim. Paull. de Caſtr.
in l. Procurator. §. ſi plures de tribut. Ce-
polla caut. 24. pro de Vbald. in tract. ſocie-
tatis, in fin. q. §. 2. Vide ad mat. iſtius ſtatu-
ti, Couarr. variar. reſolut. lib. 1. cap. 7. nu. 2.
cum pluribus ſeqq.

Ad Capitulum XCVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima octaua.

De Rato Promittente.

1 CONCORDAT cum iure cõi in l.
fin. ff. rẽ ratã haberi, & l. licet ff. de
iudic. & cũ alijs iuribus in corpore
2 præſentis obſeruationis contentis; conclu-
ſio textus eſt, quòd promittens de rato, aut
promiſſionem impleat, aut carceretur.
3 Aduerte primo ꝑ textu, & cõmẽto huius
Ritus 98. ꝙ ſunt notanda omnia, quæ dicit
Cumia, licet in multis deficiat neceſſarijs.
4 Obſerua tñ, ꝙ de iure cõi, tres sũt ſpecies
Ratificationis, videlicet expreſſa, tacita, ex
5 facto inducta; Prima fit verbis claris; Secũ-
da ex curſu, & lapſu temporis, Tertia facto
ipſo; Menoch. de recup. poſſeſſ. remed. 15.
nu. 112. 114. & 118. & conſ. 561. nu. 18. &
19. lib. 6. Curt. iun. conſ. 50. nu. 9.
6 Aduerte ẽt, ꝙ non ſufficit ad ratificationẽ
ſcientia ꝑ relationẽ ad aliũ actũ enunciatũ,
quia, vt inducatur ratificatio requiritur, vt
ſit clara cũ oĩbus circumſtãtijs, ex Menoch.
conſ. 439. n. 43. Rebuff. in proem. conſtit. in
Gloſſ. 5. n. 73. vbi, ait, requiri ſpecialẽ cõfir-
7 mationẽ repetitis verbis prioris cõtractus,
ſicuti ratificatio cõtractus in genere ſm ali-
quos non valet, & ita refert iudicatũ Vrſill.
ad Affl. dec. 299. debet enim probari ſciẽtia
cũ ſuis qualitatibus adhoc, vt dicať inducta
8 ratificatio, Crauett. cõſ. 197. lib. 1. Menoch.
cõſ. 439. nu. 41. lib. 5. & cõſ. 822. n. 75. lib. 9.
9 Memineris rathificationẽ expreſsã retro-
trahi ad tẽpus actus, l. ſi. C. ad Maced. & c.
ratihabitionẽ, de reg. iuris in 6. Intrigl. dec.
5. nu. 32. & hæc ratificatio pot̃ fieri abſente
10 parte, Viuius lib. 1. com. opin. verſ. abſente;
Bar. in l. Põponius, n. 1. ff. de negor. geſt. ſed
tacita ratificatio induciť ex curſu quinquẽ-
11 nij a die ſcientiæ enumerandi, poſt minorẽ
ætatẽ l. ſi. ſi maior factus rat. hab. lib. 2. & l.
2. C. ſi maior factus alien. fact. ſine decret.
rat. hab. lib. 5. & Intrigl. vbi ſupra nu. 35. in
hac materia, vide etiã Intrigl. dec. 14. n. 40.
12 Dilationes, & guidatica, redeunda, non
opitulanť pro rathi ꝑmiſſione ex actu teno-
ris ſequentis, fuit ꝓuiſum, & mandatũ per
Illuſtriſſ. D. Præſidentem, vt conſtat, quod
oẽs, & quæcũq. perſonæ, quibus de cætero
fuerint cõceſſę dilationes, redeundæ, & gui-
datica, non gaudeant ꝑ promiſſione rathi,
13 vnde, &c. die 17. Nouemb. 15. Ind. 1571.
fallit in rathi ꝑmiſſione ꝑ filijs, ꝑ vxore, &
ꝑ matribus, ex alio actu facto, die 20. Au-
14 guſti 10. Ind. 1582. tenoris infraſcripti; fuit
prouiſũ, & mãdatũ ꝑ E. S. ad relationẽ Io.
Frãciſci Rao F. P. & Antonij Xibecca Regij
Prothonotarij, ꝙ dilationes, & guidatica de
cętero cõcedenda intelligãtur ẽt cõpręhen-
dere ꝑmiſſiones rathi, qñ ꝑmiſſio rathi eſt
oppoſita ꝑ debitis currentibus, niſi facta ſit
pro, filijs vxores, vel fratribus, vnde &c. ex
actis M. R. C.
15 Adde, ẽt, ꝙ in præſenti materia Rathi in
p̃iudiciũ tertij nõ ſit retrotractio in puncto,

officium Iudicis, cuius, eſt curare, vt acta valeant, vulgatis iuribus, non tamen dicit, Guid. Pap. & citata, ꝑ eum, non cōcludunt
36 ꝙ Dominus poteſt cogi ad ratificãdum, & reuideantur omnia.

In iſta materia Rati, coincidit deciſio caſus practicabilis quotidiani, & prorſus neceſſarij cognitu, in cuius contingentia facti, quotidie video cōtrouerti inter partes, & aliquando a Dominis Iudicibus nō ſine maximo dãno, & periculo ipſarum partiũ
37 demandari, quòd aliquis etiã ſi Procurator ſit nō inſtructus, ſed qui de medio inexpectatus, & veluti ſurgens a sõno, ſe offert pro alio absẽte, cõparere in iudicio, vel extra, & inſtanter petit actus iudiciarios fieri in eius perſona, cũ ſola rati promiſſione de ratũ habendo, ꝑ principalem infra tot, vel tot dies, ſub pęna nullitatis actorum, ꝙ quidẽ factũ, ſi verã theoricã iuris tàm cõis, quàm ſtatu-
38 tarij inſpiciamus (ex qua vera praxis naſci debet, & nō aliter) in tali actu latet anguis, & aſpis, & ipſius maxima iuris corruptela, vt conſtat ex infraſcriptis capitibus, hìc adductis, & quidẽ primo quæro an illa actitata in iudicio, cũ tali ratum promictente, aut
39 erunt nulla, aut valida? ſi nulla, vbi eſt hoc ius ex quo erudiamur, ꝙ debemus indulgere tali dubio euẽtui, ẽt incerto? vtique nullibi; imo aperte conſtat de iure contrario, ꝙ nimirum actus iudiciarij debent fundari cũ certa perſona, certo, & indubitato actore,
40 vel reo conuento, cum perſonæ in iudicio debeãt oĩno, & neceſſario eſſe tres, videlicet Iudex, actor, & reus quarum vna, vel altera dẽpta iudicium corruit, & ad hoc tẽdit illa iuſta praxis, ꝙ debet legitimari perſona, cũ
41 qua agatur, & iſta legitimatio debet eſſe de præſenti, & ad præſens certa, determinata, clara, & indubitata, & nihil expectare de futuro tãquam neceſſaria ad ſubſtantiã ipſius iudicij, ex text. aperto in cap. forus extra de verb. ſignif. & Guid. Pap. ſing. 446. nu. 4. iudicium enim cõſtat ex tribus perſonis, videlicet iudice, actore, & reo, ſed in ca-
42 ſu indigemus actore, actor enim ille eſt, cui cõpetit ius proſequendi in iudicio id, ꝙ ſibi debetur, ita habetur, in text. in princ. inſt. de Actionib. & l. 1. ff. de vſufruct. & l. 1. ff. de ſeruit ruſticorum prædiorũ, & iſta actio, ſeu facultas, & ius ita eſt infixa in oſſibus actoris, vt ſi quis cedat ius alicui, quod habet,
43 tunc in ceſſionarium non tranſit, niſi actio vtilis, & directa remanet infixa oſſibus cedenti, tãquam character, qui ab ipſo cedẽte ſeparari nō põt, l. quis ergo caſus, & ibi glo. ff. ꝓ ſocio, & l. 3. C. de nouationib. vbi Bal.
44 & Ang. & Saly. & ẽt Afſl. deciſ. 335. nu. 23. & Cacheranus dec. 62. ex quo volo concludere, quòd actio eſt infixa in vero Domino, & actore, & ſine facto ſuo non poteſt ab eo amoueri, quomodo ergo iſte agere? proſequi? mediare? vel finire litem? põt, & ſi ei obyciatur, quod legitimet perſonã? quo iure, peto a Dominis Iudicibus? nihilo prorſus per eum, neque in iure, neque in facto demonſtrato, poteſt ne ille ꝓcedere in iudicio, ſub prętextu, & fucato, vel ementito colore promiſſionis de ratum habendo? & cætera, vtiq; ex bono iure nō debet.

45 Secundo dico, quòd qñ de mãdato Procuratoris nō cõſtat tunc ẽt cũ ſatisfactione nō admittiť §. ſin aũt inſt. de ſatiſdat. ſed ſi dubiũ eſt de mandato ipſius, ſatis dat de rato, & admittitur, dř autẽ dubium cũ ille talis de mandato quidẽ docet, ſed imperfectè aliquo occurrẽte defectu ꝓcuratorij, ꝑ vnũ de tribus videlicet ſi ꝑ vnũ teſtẽ, vel cũ aliqualiter pſumptio dubia eſt de mãdato, ſed
46 cũ plenè cõſtat, vel cũ contra mandatũ opponiť, & promittit ꝓcurator actoris dñum ratũ habiturũ, quidquid cogereť habere ratũ, ſi ipſe ligaret, cõmittiť autẽ ad intereſſe quãti intereſt dñum rẽ ratã habuiſſe, l. Procurator. ff. rẽ ratã habere. Glo. & Bar. in l. 4.
46 §. Cato. ff. de verb. obligat. e contra vero, ſi ꝓcurator actoris doceat de mandato, non ſatis dat de rato l. Procuratorẽ. ff. de procuratorib. & l. 1. C. de ſatiſdat. & in tali mandato, dẽt contineri, ꝙ dñs promittat ſe ratũ, gratũ, & firmũ perpetuo habiturũ, quidqd ꝑ Procuratorẽ, circa prædicta, vel aliquod prędictorum, fuerit procuratum, iuxta cap. quæ de cauſſa 1. q. 4. ita ſpeculator in tit. de Procurator. §. vt autem, item Procurator inſtructus, vel habens mandatum, tenetur cauere de defendendo eum, pro quo agit in caſu, quo aliàs reus velit ipſum actorem, etiam conuenire ex interuallo, reus tamen iurabit, quòd non calumniæ cauſa talẽ cautionẽ petit, ita gloſſa, & Angel. in §. ſin autẽ ꝑ Procuratorem. Inſtit. de ſatiſdat. ſed hæc omnia limitantur in magiſtratu ꝓ ſua Ciuitate agente, qui poteſt ſine mãdato agere

pro ea, Gloſſ.in d.§.ſin autem, item fallit in
quolibet extraneo, apud quem monumen-
ta cauſæ reperiuntur, vt ſi eſt procurator ad
agendum cum cautione de rato ſine man-
dato, quia tunc præſumitur procurator, &
habere mandatum admittitur, vt procura-
49 tor ad agendum, cum cautione de rato, ſine
mandato, quia præſumitur Procurator, &
habere mandatum Ang. in ſi. d.§. ſin autẽ.
50 Item nota, quòd fideiuſſor datus in tali
caſu, liberatur ſi fuerit prouocatum, ſeu ap-
pellatum, & proſecuta fuerit appellatio, ſe-
cùs ſi appellans nõ fuerit proſecutus appel-
lationem, Angel. in d.§.ſin autem, & quan-
do aſſertus Procurator non habet manda-
tum, nec docet aliqualiter, vtique non ad-
mittitur, etiam cum fideiuſſione, inſtit. de
51 ſatiſdat. §. ſin autem, ſed ſi dubium eſt de
mandato eius, ſatiſdabit de rato, & hęc pro
defenſore actoris.
52 Secus autem teneo in comparẽte pro ip-
ſo reo, quia conuictus pro coniuncto etiam
ſine mandato agere poteſt pręſtita cautione
de rato, qua tamen omiſſa nõ vitiatur pro-
ceſſus l. ſolutionẽ ff.de ſolutionib. quia de-
fenſor rei, quilibet eſt idoneus, & ſine man-
dato, ex text. in l.exigendi. C.de Procurat.
l.ſed & hæred. & in l. Pomponius. §.ſi.eod.
tit. & d.l. Pomponius, §. Rati habitionis,
& Procurator rei, etiam ſi de mandato cer-
53 tum extiterit, ſatiſdabit de iudicato ſoluen-
do eum omnibus ſuis clauſulis, ſcilicet de
defendẽdo, de dolo, deque iudicato ſoluen-
54 do, quæ tria ſub hac clauſula iudicatũ ſolui
cõprehenduntur, nemo enim alienæ rei ſine
ſatiſdatione defenſor idoneus intelligitur. l.
iudicatum ſolui, & per totum titulum. ff. iu-
dicatum ſolui. §. ab eius vero parte, & §. ſi
vero inſtit. de ſatiſdat. & ſi Dominus velit
procuratorem ſuum reum ab onere ſatiſda-
tionis releuare, quòd fieri poteſt, tunc ſub
55 obligatione bonorum ſuorum pro ſuo pro-
curatore fideiubere poteſt, ſi Dominus poſ-
ſidet immobilia, aliàs autem præſtabit fi-
deiuſſorem, ſi pro eo intercedere vult, ita
Bartol. in l. ſi defunctus, in principio, & in
§. 1. vbi Gloſſ. ff. de procurat. & poſt ſen-
tentiam latam contra procuratorem rei, fie-
ri poteſt executio contra eius fideiuſſorem,
56 quia ſtipulatio, qua fideiuſſor obligatur de
iudicato ſoluendo, & c. habet executionem
paratam, ſicut ſententia, ita Angel. in §.ſin.
inſt. de ſatiſdat. & dicit Bartolus in l. vnica,
in fine. 4. col. C. vti poſſid. quòd ille, qui
poſſidet immobilia non ſatiſdat, etiã de iu-
57 dicato ſoluendo, quãdo poſſidet alia quam
ea, pro quibus conuenitur, & prædictis ac-
cedit deciſ. 143. Capyc. in eo, quòd quæ-
libet perſona, etiam extranea poteſt cõpa-
rere, & c. vt ſupra, & quantum ad procura-
torem eſt etiam ſciendum, quòd ſicut ſatiſ-
datio iudicatũ ſolui à Procuratore rei, ante
litis conteſtationẽ, debet exigi; & non poſt;
58 niſi procurator poſtea de nouo ſuperuene-
rit l. de die, & l. ſi ſeruus, & ibi Gloſſ. ff. qui
ſatiſdar. cogant. Gloſſ. in Rubr. & ibi Do-
ctores, ff. iudicatum ſolui, & rati habitionis
ſatiſdatio ante litem conteſtatam requirit,
d.l. Pomponis. §. Rati habitionis ff. de Pro-
curat. ita etiam ſatiſdatio de iudic. debet
peti ante litis conteſtationem, ita text. &
Paull. de Caſtro in l. Iulianus ff. qui ſatiſ-
dar. cog. & ex his, ſatis puto deciſam quæ-
ſtionem remanere, quod is, qui ſe offert in
59 iudicio pro aliquo actore agere, ſine mãdato
debet repelli; quia alias iudicia colluderen-
tur, & litigantes vexarẽtur ex fraude, & do-
lo, nam Dominus principalis litis ſtaret ſub
60 ſpeculo, & vidẽs malum litis euentum, poſ-
ſit dicere de nullitate iudicij actitati per non
legitimam perſonam, nec vllum habentem
mandatum, quod caueant iudices, & cogi-
tent, & non obſtant friuola, quæ oretenus
dicerentur, quia iura, & rationes, & non vo-
ces debent nos mouere.

Ad Capitulum XCIX. eiuſque Commentarium obſeruatio nonageſima nona.

De Iure Prothomiſeos.

1 CONCORDAT cũ iure canonico,
& ciuili cũ text. in c. Cõſtitutus, de
reſtit. in integrũ, & notat. in l. Po-
tens C. de pactis, vbi Iaſo. licet caſibus ali-
quibus ab vtroque diſcrepet.
2 Cõcluſio; ex iure Regni eſt, ſi res inſolutũ
detur, ius prothomiſeos locum habeat.
3 Secunda cõcluſio, iſtud Cap. Reg. Alph.
non eſt illa Conſtit. Reg. Frider. quæ habetur
in Conſtit. Regni, in c. Sãcimus, in qua tres
caſus pręter hũc numerantur, videlicet vẽditio,
emphiteuſis, & locatio, Cum ie hic n. 1. & 2.

Tertia

4 Tertia concluſio, cap. pręſens habet locũ in datione inſolutum voluntaria, non autẽ neceſſaria, Afflic. in d. conſt. Sancimus col. 5. verſ. ſed iuxta pręd. quęſ. 10, & alibi paſſim ſolet hic autem quæri, an ſtatutum loquens de venditione ſimpliciter cõprehendat dationẽ inſolutum, vel etiam venditionem neceſſariam factam, p Iudicem diſputat

5 Cumia hìc a n. 4. ad 6. eum vide, & adde, vt infra, & an procedat in permutatione,

6 vide hinc inde contrarias ſententias, hic nu. 16. & ſeqq. multas alias quæſtiones cõtingentes ſuper hac materia videre nõ pretermittas, apud Cumiam hoc eod. loco.

7 Adde præter ſupradicta per me ſpeculator. in tit. de empt. §. 1. & iſta ſtatuta ligãt etiam clericos, vide Bal. in l. circa, ff. de hęredib. inſtit. & noſtrum Abb. Panor. Cap.

8 Conſtitutus de reſtit. in integr. qui dicit, ſic. vide Fimiam, hoc loco fol. mihi 116. in vol. ſcribẽtium ſuper Ritus; ſed an hoc ius

9 prothomiſeos poſſit cedi? vide cõſ. 1. Paul. de Caſtr. ſed hoc quomodo procedat, vide Tiraquell. de vtroque retract. §. 1. Gloſſ. 14. n. 7. & ad dictam materiã, vide Deci. conſ. 88. & adde, quòd hæc facultas durat anno. Cap. Titius ſi de feud. fuerit controuerſ. inter dom. & agnat. Iaſ. in l. Petens col. 4. C. de Pactis.

10 Aduerte, quòd hoc ſtatutũ loquitur de iure, & prælatione prothomiſeos cõpetente, ratione vicinitatis, loci, & conſanguinitatis, & eſt de iure validum; ex dicto Cap. Conſtitutus de reſtitut. in integrum. Sed ex hodierna praxi, & iuris obſeruãtia ad oĩa hæc nouẽ Capitula de iure Prothomiſeos, videlicet, ad prædictum, & ad infraſcripta alia octo capitula addam deciſiones infra; hic autem breuiter aſſumam ſingula ſingu-

12 lis breuibus obſeruationibus referendo, & quidem primo in materia, vide Corneum conſ. 29. in 3. vol. maximè in caſu vicinij, & quod dicatur vicinium, quærunt doctores, quid in datione inſolutum neceſſaria, & ſic

13 quando Iudicis autoritate fit adiudicatio, & dico, quòd non habet locum diſpoſitio iſta ſecundum Speculatorẽ, in tit. de empt. & vendit. & Afflict. in tractat. de iure Prothomiſeos, & Alexand. conſ. 52. in princ. vol. 1. & quod dicatur vicinium, vide Iaſo.

14 in l. non ſolum ff. de operis nou. nunciat. & ex Regnicol. vide Caſtill. in deciſ. 89. qui per multos caſus materiã percurrit, vide & D. Maſtrill. in dec. 102. vide etiam Giurbã

15 in deciſ. 55. & deciſ. 52. nu. 1. & dec. 84. nu. 15. & deciſ. 75. num. 6. & deciſ. 77. & deciſ. 78. nu. 3. & deciſ. 80. nu. 6. ſed retractus nõ extenditur ad permutationem, nec in prælationem, retentionis Boer. dec. 49. vide ad totam materiam eumdem Boeri. in deciſ. 63. & 140. & 144. & 76. & 77. & 78. & 112. & 182. & 231. & 251. & 279. & 130. & 139. & Magon. um deciſ. 26. & 63. 110. Florent. & Ioſeph Ludou. deciſ. Lucc. 47. & 52. & Caualc. in dec. 19. de contract. p. 2. Caſſan.

16 in Cõſuet. Burgun. tit. de retract. §. 1. Gloſſ. 1. nu. 4. & rubric. 10. §. 1. Gloſſ. 2. nu. 8. ibidẽ, & §. 2. Gloſſ. 1. & Gloſſ. 4. & Gayll. obſeruat. 19. & Papon. lib. 11. tit. 6. arreſtor, & 14. & tit. 7. art. 6. 7. 10. 18. & 19. & 21. & 22. & 33. tit. 8. arreſt. 3. & titul. 5. arreſt. 1. & 5. multa pulchra, dicit, & Roland. cõſ. 21. lib. 1. & Comes Leonin. dec. 34. & Raud. tract. de Analog. cap. 27. nu. 55.

Ad Capitulum C. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima.

1 EST ſingulare nulli iuri aſſimile, nec diſſimile, ſed neutrale. Concluſio eſt; volens retrahere ad ſe iure Prothomiſeos, ſi penes emptorem plura fuerint reperta, venditaque corpora contigua, & vicinus, vel conſanguineus non ad omnia, ſed ad aliqua ex eis veniat recuperaturus, volens pro rata ſibi placentium corporum pretium conſignare ipſi emptori, non auditur, niſi totum, & integrum pretium conſignet, & omnia corpora recuperare

2 velit. Ratio textus, & commenti eſt, quia ius ad omnia, & non ad ſingula eſt, emptor enim grauatus reſtituere in vno, releuatur in altero.

3 Adde, quòd ius retractus eſt introductus fauore generis, & conſeruationis agnationis in ipſis Agnatis, & in quo rerum genere id locũ habeat, & an in acquiſitis de nouo. Boer. dec. 76. nu. 6. 10. & 11. & proximior, qui ſe declarauit retrahere nolle, non poteſt

4 amplius pœnitere. Boerius ibidem nu. 9. & non poteſt vnam de rebus venundatis, retrahere, Boerius deciſ. 279.

5 Retrahere aliàs ob inopiam non valens,
ſi de nouo ad eundem venditorem redeat
res, an retrahere poſſit effectus diues? vide
Boer.deciſ.78.
6 Qui rem venditam iſto iure recuperare
vult, quattuor neceſſe habet, vt faciat Gail.
obſeruat. 19. & in meo libro praxis Siculæ
quæſt.1018. quem priuatum pro nobis te-
nemus pro inſeruiendo clientibus in patro-
cinijs, qui de ſuo forte in lucē venturus eſt.
7 Qui vocatur in iudicio ad reuendendum
debet audiri, in ſuis exceptionibus, ante-
quam petens retractum mittatur in poſſeſ-
ſionem rei, Magon. deciſio. 120. Rot. Flo-
rent. ſed facta conſignatione, & depoſitio-
ne ſi ſuper ea diſputatur interim cōſignans
debet mitti in poſſeſſionem rei. Papon. lib.
11.tit.7.& tit.8. arreſt.3.
8 Venditione facta cum donatione pluris
valentiæ, non poteſt dicere quis in retractu
donationem eſſe partem pretij. Boer.deciſ.
142.& 143.Papo.vbi ſupra nu.19.
9 Retractus non habet locum, quando ec-
cleſia, vel clericus vendit, ſed bene, quando
emit idem Boer.deciſ. 231.
10 Proximior retrahēs, debet reſtituere pre
tium cum laudimio ſoluto Boerius d.deciſ.
231. tamen ſi priuilegiatus non ſoluit, non
tenetur ei reemens non ſolutum ſoluere;
Rot. Auinion. deciſio. 26. in deciſ. diuerſ.
Ioannes Papon.lib.11. titul.9. arreſt.2. re-
liqua dicam in Capit.107.faciunt adducta
11 per Guid.Pap.q.508.pro pręſenti capit.

Ad Capitulum C I. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima prima.

1 HOC Capitulū a iure vtroque eſt,
particulari, & latenti concordan-
tia diſcors, vt iure conſultis, & de
iure optime meritis per ſe petere poteſt, to-
tum integrū pretium, & iuſtæ expenſæ cer-
tæ, & liquidæ depoſitari debent, & de illi-
quidis, & ad hūc incertis idoneè p̄ſtari dēt,
2 & poſt liquidationē ſoluendo, ante vero ip-
ſā liquidationē nulla rei ex iure prothomi-
ſeos recuperare volenti, tradatur poſſeſſio.
3 Cumia hìc ponit (occaſione præſentis
capituli) multa neceſſaria cognitu in ratio-
ne depoſiti faciendi, eiuſque qualitates re-
cenſet, ꝙ videlicet ſit integrū vſq. ad obulū
nec iuuat depoſitāti excuſatio ex errore cal-
culi, & an poſſit recuſari, & q.d ſi recuſatur,
iniuſtè, & capiatr a principe, ēt cauſa reipu-
blicæ, cui nā pereat? a nu.2.ad 8.incluſiuè.
4 Et quæ differentiæ ſit inter deponere, &
cōſignare nu.11.& ſtatutū loquēs de depo-
ſito, illud dēt eſſe verum proprium, & reale,
& non ſatisfit ꝑ ciuili nu.12.& depoſitum
cōfeſſatum nocet confitenti, non autē alijs,
& quo tempore fieri debeat iſtud depoſitū,
5 ſtatutū non dicit, doctores.n. variant, ſed
quidā ait, rectè ꝙ fieri dēt ante litis cōteſta-
tionē, ſed vide Cumi.a nu.13.ad 15. incluſi-
uè, & ꝙ oblatio cū ſatiſdatione ſufficiat, va-
let in ſolutione expenſarum nō liquidat 2.
6 n.18. & ſeq. Nota oīno, ꝙ punctus eſt ma-
gnus, an idonea fideiuſſio ſēper ſit, cū ido-
neis fideiuſſoribus, pōt ne a non valēte ido-
neè, vt ſupra p̄ſtare, fieri hypotheca bono-
rū? cum iuratoria negatiua cautione, quòd
7 amplius non pōt? Reſpōdeo circa hāc quę-
ſtionem, multos vidi inſudare doctores, de
qua quęſtione dixi in libro meo praxis ſicu-
læ q.331. ſed ꝑ modo tu candidè lector, ne
prætermittas videre citata ꝑ Cumi. hic n.22.
8 & 23. ſed de modo liquidandi expēſas, tàm
paruas, quàm magnas nu.26.& multa alia,
quæ ſpectant ad expenſas, earumque quali-
tatem, & quantitatem, vide nu.27.& finali.
9 Adde, corrige, & amplia ex infra dicēdis,
& quidem primo circa prædicta de expēſis,
& acceſſorijs Boeri.dec.76.nu.9.Papo.lib.
11. tit.6. arreſt.2. & tit.7. & tit.8. arreſt.3.
Magon.deciſ.Florent.120.
10 Reemēdi ius pōt cedi proximioribus vo-
catis, ſecus remotioribus, & nō pōt cedi ex-
traneo, nec ēt donari ſm Ioſeph. Lud. dec.
Luc.47.n.4.Boer.dec.139.Frāch. dec.242.
p.2.Balb.dec.193.Caual.dec.19.nu.80.de
cōtract.p.2.Frāc.Marc.q.404.ſi ille, q hēt
ius retrahēdi deceſſerit relictis pluribus hę-
redibus vnus illorū non poterit, ꝑ parte ſua
tantū retrahere Papon.lib.11.tit.7.arreſt.7.
imò 10.& paullo ante in 6. ī alienatione fa-
cta de re vēdita cum pacto de retrouenden-
11 do, ſeu legis commiſſoriæ non cōpetit ius
retrahendi, ſed tunc incipit competere,
quando finita eſt facultas reluēdi, & ceſſat
ſpes luitionis Papon. vbi ſupra arreſt. 8.
ceſſat ius retrahēdi in re alienata Regi, & in
decimis alienatis eccleſię, idē Papon. arreſt.
11.

11. & arreſt. 13. Proximior retrahens ſolum
12 tenetur ad pretium in inſtrumento expreſſum, idem arreſt. 21. proximiori competit tale ius contra remotiorem, in gradu, arreſt. 28.

Ad Capitulum CII. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima ſecunda.

1 CONCORDAT cum iure communi ex verſ. illo finali ſecundum formam iuris, concluſio: recuperans rem iure Prothomiſeos omnes expẽſas ſoluere tenetur neceſſarias, & vtiles ſecundum
2 formam iuris, ideſt communis, cui reſpondet hoc ſtatutariũ in præſenti capitulo Cumia parum dicit, in hoc ideo adde ſuppoſita eius quæſtione hic nu. 2. & 3. an recuperans rem, recuperet vna cum fructibus? de hoc ego dicam infra, & ideo in præſentiarum reticeo.

Ad Capitulum CIII. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima tertia.

1 CONCORDAT cum his, quæ dicit Socyn. conſ. 155. in 1. col. in 2. par. Concluſio; ſi dubium eſt de quantitate pretij per emptorem venditori ſoluti inter ementem, & alium ab eo recuperare volentem aditur ad remedium iuratorium, & iurat emptor, & vẽditor quo iu-
2 ramento ſtante lis finitur, ſi pars retrahere volens conſentiat, ſecus autem ſi contrarium aliunde probet, & non conſentiat. Ratio eſt quia ſicuti in dicto litigio nõ ſtatur inſtrumento, etiam plus dicente, ſed recurritur ad iuramentum, contrahentium;
3 ita pariter retrahens, ſi vult poteſt contrarium probare, tangit hoc Cumia hic nu. 1. & 2. imo pœna eſt periurij, quòd venditor
4 rem, & emptor pretium amittãt, eaque acquirit fiſcus, & exinde omnia redduntur nulla. Cumia hic num. 4. & ſeqq. ſed nos infra latius, ſed pro modo, adde hoc loco Papon. vbi ſupra arreſto. 21. cap. ſup. facit etiam hæc, Gayll. dict. obſeruat. 19. nu. 7.

Ad Capitulum CIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima quarta.

1 CONCORDAT cum iuribus communibus, de quibus infra, concluſio eſt, vicinus duobus expellitur, quo minus ius Prothomiſeos habeat, primo ſi inter rem vicinalem, & rem vẽditam, interſit aliud prædium, vel via publica.
2 Nota, quòd hi, qui habent prædium intermedium, vel viam publicam, non ſunt vicini, vide in hoc iure prothomiſeos, Cumiam nu. 1. idem de riuo, & flumine, ex quo
3 ceſſat contiguitas, & vicinitas, vel coniunctio ex forma huius ſtatuti requiſita, quod an ſit intelligẽdum de flumine publico, vel priuato, quæſtio eſt, quam ego dicido ex pluribus in dicto libro meo praxis ſiculæ, quæſtio. 96. vbi quęritur de alluuione, quæ facit accreſcere vicinis, quorum fluminum genera paſſim reperiuntur extra Regnum p Italiam, in Sicilia enim non niſi rarò pauciſque locis, & modicè.
4 Adde, quòd vicinus orti, vel curtis non habet ius congrui ad domum, vel prædium vrbanum coniunctum dicto orto, vel curti, quia licet ortus, vel curtis ſit de domo, tamẽ eſt res ruſtica, & ruſticum non trahit ad ſe
5 vrbanum, Afflict. decif. 223. vbi multa adducit in caſu. Nota, quòd hoc ius non habet locum in contractu ſimulato. Afflict.
9 decif. 339. & Capyc. deciſ. 99. & Vicinus, qui ius congrui petijt, poteſt pœnitere, & recedere à retractu, etiam inuito emptore. Vincen. de Franch. deciſ. 346. par. 2. quamuis contrarium teneat Ioan. Papon. vbi ſupra titul. 7. arreſt. 9. & Boerius deciſ. 84. & hæc menti mandaueris, quia ſingularia ſunt, & digniſſima, cætera retineo mihi pro officio patrocinandi, in libro meo pra-
7 xeos, vide præter dicta Afflict. 377. Magon. deciſ. 29. & Capyc. in deciſ. 38. & Magon. deciſio. Florent. 100. & 118. & de Franch. deciſio. 185. & 146. & 383. Marant. in ſuo Specul. diſput. 8. Decius conſ. 647. Petr.
8 de Gerard. ſing. 26. & Hyppolit. ſing. 64. Roland. conſil. 63. lib. 1. Afflict. deciſio. 62. idem in conſtitut. ſancimus, in §. vltim. in 4. col. verſ. nunc.

Ad Capitulum C V. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima quinta.

1 CONCORDAT cum iure communi, de quo Cumia, cõcluſio quando cõtingit, prædium vendi, quòd
ſit intermedium duobus, ſed plus vni; quã
alteri adhæreat, & domini dictorum prædiorum pro maiori, vel minori medium
prædium tangentium, pariter veniant, & ſimili iure prothomiſeos intendant conten-
2 dere; præferatur is, qui domum habet pro
maiori parte tangentem, Ratio, quia qui
pro maiore parte prædij continguitatẽ habet, alteri præfertur habenti minorem.
3 Aduerte hic Cumiã duo notare primò,
& ſecundo, ſed interea tertium eſt videre,
de quibus omnibus nos partim ſupra, partim infra dicemus, vide Afflict. in conſtit.
ſãcimus. in §. item, de ipſo. de iure prothomiſeos Petr. Anchar. conſ. 370. cum ſeqq.
& Tiraquell. in tit. 1. §. 11. Gloſſ. 6. nu. 17.

Ad Capitulum CVI. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima ſexta.

1 CONCORDAT in multis, & in multis diſcrepat a iure communi, vt legenti patet, concluſio potioribus, & propinquioribus tacentibus eis breui dilatione ad retrahendum data, iudicis arbitrio ſtatuenda, eiſque non curantibus poterit minus propinquus admitti in iure Prothomiſeos, ſicut in hęreditate cõtingit.
2 Concluſio ſecunda, ſi plures vicini habent ius retractus ex eis vicinior præfertur, & ad huc, eo tacente, minorem contiguitatem habens ante ire debet in hoc iure prothomiſeos.
3 Tertia concluſio ad effectum, vt petens à recuperatione rei iure retractus ſibi competentis tempore excludatur duo requiruntur, primum eſt, vt ſciat tale ius ſibi competere, & quod ei ad hoc detur terminus ad arbitrium iudicis, ſicut in adeunda hæreditate in quã hæres ſcire debet eum, cui ſuccedit eſſe mortuum, & hæreditatem exinde eſſe ſibi deferendam.

4 Quarta concluſio Cumia hic ponit os in
cœlum, & dum compilantes Ritum coarguit, quòd non bene compararunt dilationem hæreditatis cum iure congruũ, quia nimirum hęreditas defertur gradatim, primo
5 propinquioribus, ſecundo vero his deficientibus, remotioribus, & primo ynis, deinde alijs præſcribi dicitur, contra vero in
iure prothomiſeos currit omnibus, hic nu.
6 4. dũ enim Cumia reprehendit compilantes Ritum, reprehendit etiam autorem ipſius Ritus Alphõſum Regem, quòd temerarium eſt; Ritus enim fuit compoſitum p
Abbatem Panormitanum, qui fuit lumen
canonũ, & Trinacriæ Decus, Regi Alphonſo cariſſimus.
7 Quæritur in præſenti, infra, quòd tẽpus
competit hoc ius prothomiſeos ait Cumia
hic nu. 8. quòd Ritus nõ aperit hoc, & ideo
remanet in diſpoſitione iuris cõmunis, adde q̃a eſt caſus omiſſus, & adducit Cumia
conſtitutionem ſancimus, quæ conſtitutio
nõ eſt de iure communi; ſed de iure Regni,
vtriuſque Siciliæ, vt paſſit declarat Afflict.
in principio cõſtitutionum: ex cuius diſpoſitione habetur, quòd tempus 30. dierum a
denunciata vẽditione habẽti ius retractus,
& hoc ſi præſens; ſi vero abſens ſit, datur
quadrimeſtre tempus, cum eius requiſitis,
8 ſcilicet contractus veri perfecti, & notificati, & ſic tranſit ipſe Cumia, & æquiuocat in
iure communi, citat enim d. n. 8. l. commodiſſime ff. de liber. & poſt. vbi dicitur, quòd
caſus nõ expreſſus, ſeu omiſſus p ſtatutum
remanet in diſpoſitione iuris communis,
qua propter ego, hæc in iure prothomiſeos
obſeruo ex latioribus voluminibus iuris
communis, & doctoribus; ſed vide pro tẽpore retractus, quãdo incipiat currere proximioribus, maximè, quando venditor ad
9 huc poſſidebat, cum conſtituerat ſe poſſidere nomine emptoris; Boerium deciſ. 112. &
hoc tempus retractus non currit pendente
appellatione; Boerio 140. Papo. lib. 11. nu.
7. atreſt. 22. & quando retrahens eſt infra
10 certum tempus agnatis conceſſum, habet
locum etiam ſi per mille manus res tranſierit, Boer. deciſ. 182. nu. 52. & in ſtatuto materiæ retractus, non currit pręſcriptio agnatis triginta annorum, niſi a die ſcientiæ, Ioſeph. Ludouic. deciſ. Luc. 52. quia tale tempus eſt vtile, Caſſan. in conſuet. Burg. tit.

dcs retract. §. 5. Gloſſ. 1. nu. 4. Roland. cõſ. 81. vol. 1. Iaff. Lanfranc. Balb. deciſ. 193. Caual. deciſ. 59. de contract. p. 2. Myſing. obſeruat. 34. cent. 2. quando vero retrahens audiatur poſt annum, vide Pap. lib. 11. tit.
11 7. arreſt. 24. & 28. ſed quod non audiatur ſcribit Hyppol. ſing. 64. & Roland. Aualſ. d. conſ. a 1. vbi ſupra ſcias tamen, quòd annus datus ad retrahendum, incipit currere a tempore adeptæ poſſeſſionis, & obtentæ inueſtituræ. Papo. areſto. 12. vbi ſupra, & quando conceditur retractus poſt certum
12 tempus a die cõfecti inſtrumenti alienationis idem cenſetur ſtatutum tempus, cum adhibitis teſtibus, ſine inſtrumento fit alienatio; Menoch. de arbitr. libr. 2. centur. 1. caſ. 63.
13 Et hęc pręmiſſa de iure communi corroborantur per infraſcripta, quia celebrato contractu venditionis, currit annus, etiam nulla facta denunciatione, nec aliter ſcientia requiritur, ſed hæc procedunt, quando vẽditio fuit abſolutè facta, & non ſub conditione, quia tunc non curreret, niſi purificata conditione, Io: Aloyſ. hic in cap. 202. ex multis.
14 Bona quæſtio in iſta materia tractatur a Cumia hic, quinam ſcilicet è poſſint admitti ad hoc ius? Reſpõdetur quòd parentes, conſanguinei, coniuncti, vicini, & eorum gradus a num. 17. ad num. 23. incluſiue, & num. 25. & 26.
15 Sed an hoc ius poſſit cedi, vide eundem, ſed aduerte, quia rem confundit cum incipiat quærere a nu. 24. & tamen perſequentes num. 25. & 26. alia inuoluit, & inde ſub quinto quæſito num. 27. & 28. & 29. determinat, hæc obſerua, quia valent pro ordi-
16 nato ſtudio Cumiæ, vltima quæſtio, an comparens pro iure retrahẽdi ſibi rem, præferatur eiuſdem rei venditori te emere vo-
17 lenti; iſta quæſtio ſub alijs terminis proponitur à Cumia, ſed nos ſub his, qui propoſiti ſunt, de ea diſputamus in noſtra praxi ſicula, quæſtione ſeu quæſitó 329. num. 46. colum. 3. in verbo celebris quæſtio, ſed pro
18 modo, vide Albericum par. 1. ſtatut. q. 87. & Ioan. Aloyſ. hic tangit Cumia noſter, num. finali.

Ad Capitulum CVII. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima ſeptima.

1 CONCORDAT cum iure cõmuni in cap. admonere 33. quæſt. 2. 21. Quintus ff. de donat. inter virum, & vxorem, & Conſuetudine Panormitana,
2 concluſio textus generalis eſt, quòd omnia prædicta per totum Regnum ſeruãda ſunt.
3 Concluſio limitatiua; fallit in terris, locisque illis, qui particularibus conſuetudinibus ius retractus ſeruarent.
4 Concluſio ſpecialis laudabilis conſuetudinis eſt, quòd ad euitandas fraudes, eſt obſeruanda Cõſuetudo Panormitana; de qua doctiſſimus Marius Muta ornamentum vrbis, & conciuis noſter laudatiſſimus.
5 Aduerte ex Cumia hic, quòd retrahentes debent eſſe Regnicolæ, & non exteri nu. 1. & ſeqq. Sed his habitis ex textu, & commentario Ritus deueniendum eſt ad obſeruationes promiſſas p me, ſupra, & quidem
6 pro ampliore, & validiore iuris prothomiſeos confirmatione dico primo, quòd ius prothomiſeos an competat in emphyteuſi, & an conſentiens alienationi excludatur a iure retractus?
7 In Vrbe noſtra patria Panormi, eſt quędam declaratio, ſeu potius conſuetudo, in qua diſponitur, quòd factus prius contractus emphyteuticus, ſi poſtea is, qui ad emphyteuſim dedit, vendat emphyteutæ, ius ſuum tunc, non obſtante illa alienatione, iuris facultatem habet ad ſe retrahendi, de
8 qua Muta ad dictas Cõſuetudines fol. mihi 237. & ex ea datur fallentia, ſeu limitatio ad textum alterius Conſuetudinis XXVI.
9 vbi vicinus admittitur pręter quam in contractu emphiteutico. & dixit Tiraquell. de retract. lignag. §. 23. Gloſſ. vnica num. 1. & 2. Bertrand. conſ. 7. lib. 1. Mar. Mut. in d. declarat. num. 27. Vinc. de Franch. deciſ. 392. nu. 9. Ratio vrgentiſſima eſt, quia tunc contrahentes potius voluerunt vendere, quam
10 emphyteuticare, & hoc fiebat ad excludendum vicinum a retractu, qui ideo excluditur in dicto contractu emphyteutico, quia
11 directum dominium, remanet penes cõcedentem, vt dixit Franch. nu. 4. ibidem.
12 Ampliatur etiam id, locum habere, ſi vẽ-

ditio

ditio fiat vxori emphyteutæ, cap. ad monete 33. quæſt. 22. & Roland. conſ. 1. nu. 107. & num. 108. lib. 1. quia eſt vna perſona cum viro, & pars corporis viri, & cenſetur in du-
13 bio emiſſe de bonis viri, iuxta terminos l. Quintus. ff. de donat. inter virum, & vxorem Gloſſ. Bart. & doctores in l. cum oportet. C. de bonis, quæ liberis, Neuizz. in ſilua nupt. lib. 4. num. 20. & ità fuit deciſum in Mag. Reg. Cur. die 11. Martij 1603. & penitus per alia Tribunalia cõfirmata in cauſa Dominici de Cateni cõtra Auguſtinum Venturici.

14 Probatur ſimulatio prædicta contractus facti ad excluſionem Vicini, p coniecturas, quę ſatis ſunt in hoc caſu. Tiraquell. vbi ſupra Gloſſ. 14. nu. 55. & 56. §. 1. Muta etiam vbi ſupra cap. 28. nu. 22. & procedit etiam ſi ſint leues coniecturæ, Paull. de Caſtr. cõſ. 109. num. 1. lib. 2. immo vna tantum coniectura ſufficit, in hoc caſu. Maſcard. cõcluſ. 438. num. 11. 12. 17. & 18.

15 Alia quæſtio, an ius Prothomiſeos competat in feudalibus? Reſpondetur ex vna parte, quòd de iure communi feudorum ſi quis ex agnatis feudum alienare voluerit, præfertur agnatus, oblato pretio text. in cap. 1. §. ſed, & res, per quos fiat, inueſtitura Bald. in tract. de iure Prothomiſeos. nu. 12.
16 in fine, & Afflic. in ſuo tract. de iure Proth. in nu. 7. verſ. Item quæro, an iſtud ius Prothomiſeos habeat locum in feudis? in fin. & nu. 31. Iaſ. conſ. 224. lib. 2. Pariſ. de Put. in tract. de reintegrat. feud. cap. 241. in fine
17 Sonsbec. de feud. p. 13. num. 120. & Schraderus paſſim.

Item ius Prothomiſeos competere videtur in feudis ex iure Regni ex conſtitut. Friderici Sancimus, quæ permittit retractum in qualibet alienatione, & ſtante eius generalitate ad feuda extendunt Bald. & Afflict. vbi ſupra, & Tiraquell. d. §. 1. Gloſſ. 3. nu. 11. qui loquitur in ſtatuto.

18 Contrarium tenuerunt And. in §. Titius ſi de feud. defunct. controu. ſit inter dom. & Agn. & in cap. 1. §. Hoc quoque. de ſucceſſ. feud. Pinell. in repet. l. 1. par. 3. num. 74. C. de bon. mater. Aluarott. Propoſ. & Afflict. in dictis §§. Titio, & hoc quoque. Pern.
19 conſ. 10. col. 3. & Brun. conſ. 80. Roland. conſ. 57. num. 17. vol. 3. Tiraquell. in repet. l. ſi vmquam num. 454. de reuoca. donat. Cumia noſter in Capit. ſi aliquem, in verb. antiquis nu. 358. eſſe communem opinio-
20 nem refert, & ſequitur Regens Camillus de Curt. 2. par. feud. cap. 4. num. 40. fol. mihi 179. qui dicit ſaluum remanere feudum agnatis poſt mortem alienantis, iure proprio nullo reſtituto pretio, & reſpondet
21 omnibus contrarijs; tanto magis, quia diſpoſitio §. Titius in Regno non fuit vſu recepta Ioann. Aloyſ. de Septimo in cauſa Pettinei. Pern. conſil. 6. col. 8. Bongior. in cauſſa verbum Cauli, & in Regno eſt cap.
22 volentes; ex quo ſublata eſt agnatis omnis ſpes recuperandi feudum, quãdo licitè alienatur, nam ſolus Rex ĩ alienationibus feudorum habet ius p̄lationis ſecundũ Cannetium in verſ. Proſpexerit etiam Rex, nu. 9. & 10. fol. mihi 198. Bongiorn. in repetit. dicti capituli volẽtes, & Veſpaſianus Spuc-
23 ches in cauſa D. Angelæ Fardella, & Guilielmi Boſco.

Quæſtio ad punctualia notata per Cumiam, & ex text. in cap. 100. & 104. & alijs ex ſupradictis, in iſta materia retrahendi; eſt, ſed ſupponatur in primis, quòd vicinus admittitur ad retractum ex dicta conſtitut. ſancimus, vbi latè Afflict. §. 7. & 8. item ex forma Ritus prædicti cap. 195. & alijs, & ex
24 Conſuetudine Panorm. 26. ex qua hoc ius durat per annum, menſem, hedomadam, & diem, & hoc tempus nõ currit, niſi ſint elapſi anni 40. ex vera ſententia Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. Gloſſ. 10. nu. 15. & ſeqq. Caualc. deciſ. 12. & deciſ. 19. par. 1. & deciſ. 20. par. 2. Deci. conſ. 88. Bongior. ſuper d. Conſuetud. Panorm. 26. & alleg. 37. tribus iuribus lib. 3. allodial. Anton. Xibecca in d. Conſuetud. 26. & Muta nu. 1. & 167.
25 & Afflict. vbi ſupra §. 2. nu. 5. & ſeqq. vbi requiritur vera ſcientia, & non præſumpta & ibi latè ad materiam; attamen ſi prædictis concurrentibus aliquando poteſt oppugnari actor, ſi venditio facta fuerit de duobus fundis inter quos aderat via publica, & cum altero ex prædictis fundis non
26 aderat antiquitas, & quidem reſolutio prædictorum pendet ab illa quæſtione an venditis pluribus rebus, ſeu fundis vnico pretio, ſi res illæ ſint inter ſe ſeparatæ, & diſtinctæ, an vicinus, vel conſanguineus poſſit retrahere tantum rem contiguam, vel teneatur accipere omnia vendita? & ſi is, qui emit,

emit, velit reſtituere omnia vendita retra-
here volenti, an poſſit hoc recuſare, ſuper
quo Affl.ct. in dict. Conſtit. ſancimus. §. 6.
num. 5. & 6. dicit, quòd quemadmodum
ego vendidi tibi domum exiſtentem Nea-
27 poli, & terram exiſtentem Anuerſæ pro cer-
to pretio, puta pro vncijs centum, vicinus
domum vult emere iure congrui tantùm
domum, venditor dicit, aut totum emas,
ideſt domum, & terram, aut nihil arguit
28 prima facie cum Baldo ibidem, quòd non
ſit audiendus vicinus, ſi velit retrahere do-
mum ſolam, & hoc ex triplici capite pri-
mo, ex illo vulgato dicto in iſta materia,
quòd aut totum admittendum, aut totum
repudiandum, ex l. quidam eulogio C. de
iure deliber. & l. cum quæritur, in fine, ff.
Ad municip. ſecundo, quia domus, & ter-
29 ra vnico pretio fuerunt vendita, & ſi eſt vna
venditio, merito non debet dari particu-
lari ſolutione, quia particularis ſolutio eſt
damnoſa emptori; Tertio, quia dicit ven-
ditor, quòd ſua intereſt, ſimul vendere do-
mum, & terram vnica venditione, quia
aliàs non reperit emptorem Terræ, argu-
mento legis 2. ff. famil. erciſc. & l. nemo. §.
in fundo, eod. titul. nec ille emptor, vult
30 emere domum ſine terra, arg. l. quod ſi vno
pretio. ff. de in diem adiect. cum alijs, ibi-
dem per eum allegatis; ſed tamen ipſe con-
trarium determinat ea ratione, quia, quot
ſunt res, tot ſunt venditiones l. ſcire debe-
mus. ff. de verb. ſignificat.

31 Tanto validius, quia aliàs eſſet in pote-
ſtate venditorum facere præiudicium vici-
nis, qui non poſſent retrahere rem contri-
guam, quando venderetur res cum alijs,
& reſpondendo contrarijs, ait, non obſtare
quia procedunt quando venditur vna res,
vel vnum corpus cum pluribus acceſſorijs,
tunc enim non licet emere neceſſaria ſine
principali, & econuerſo facit deciſ. Florent.
32 29. num. 2. Magon. Becc. conſ. 106. in fine.
Tiraquell. de retract. §. 23. Gloſſ. 1. nu. 20.
& ſequen. Surd. conſil. 441. num. 36. lib. 3.
Ioan. Baptiſt. a Coſta de port. rat. quæſt.
100. num. 8. & Barz. deciſio. 62. num. 70.
& ſeqq.

33 Aduerte hic, quòd prohibitio non intel-
ligitur de riuo priuato, quo caſu non eſt de-
negandus retractus Ioan. de Amic. conſi. 1.
maximè num. 17. & ſeqq. Boer. deciſ. 332.
Benedict. de iur. Prothom. in Rubr. num.
48. Afflict. in dict. conſtitut. Sancimus, §.
9. num. 12. vbi ait, quòd via vicinalis non
34 tollit vicino ius congrui, quia text. loqui-
tur de via publica, ſicut etiam riuus, quia
vicinalis eſt priuatarum perſonarum; vt
etiam determinat Afflict. deciſio. 62. l. 3. ff.
35 de interdict. ſed Aduerte, quòd ſi dictum
flumen eſſet deſiccatum, tunc haberet lo-
cum, ius congrui, allegat. textum in cap.
1. §. ſi quis de manſo de cōtrouerſ. inueſtit.
Cumia noſter dicto Capitul. 104. num. 2.
36 in fine, & ita fuit deciſum in cauſa verten-
te inter Siluiam, Vincentium, & Hierony-
mum Geremia cum Monaſterio Sanctiſſi-
mi Saluatoris huius vrbis, in Conſiſtorio
Sac. Reg. Conſc. & ratio concomitans fuit,
quia quando ex parte aduerſa prætendeba-
tur hoc ius prothomiſeos ſimulatis actibus
37 vſa fuit, & ſimulatio, iſta ſtabilitur vna
etiam coniectura, quæ ſatis eſt in hoc caſu
retractus, vt conſtat ex notatis, in capitu-
lis ſuperioribus; & etiam conſtat, nota
etiam quòd dictum ius oportet, quòd in
vſum proprium petat, & non pro alio, non
38 obſtante quacumque ſimulatione in frau-
dem emptoris; Afflict. dict. Conſtitut. San-
cimus. §. 4. 1. & 2. notab. Tiraquell. de
retract. conuent. Gloſſ. 1. Ioann. Baptiſta
à Coſta vbi ſupra, & ex capitul. 2. de renun-
ciat. in 6. l. aut facta. §. Perſona. ff. de pœn.
Caſſane. in Conſuetudin. Burgund. de re-
39 tract. §. 9. in verb. ſe le fraude Tiraquell.
vbi ſupra. 1. Gloſſ. 7. num. 75. cum ſeqq.
Menoch. de præſumpt. 122. lib. 3. Bonellus
de iure Prothom. §. Ideoque illi. num. 6. &
Becc. in vulg. conſil. 50. & 52. & ſubdit,
quia remittuntur arbitrio iudicis, Fabius
de Ann. conſil. 104. Grauert. conſ. 997. nu.
17. lib. 6. & Maſcard. concluſ. 447. num. 3.
& 4. lib. 1.

40 Vltima quæſtio, in iſta materia eſt fre-
quens neceſſaria, & ſubtilis, an videlicet
conſanguineus, qui rem emit ab alio con-
ſanguineo venditore, ſi veniat alius con-
ſanguineus poſſit retrahere contra empto-
rem pariter conſanguineum, etiam ſimilem
ponit Dom. Maſtrillus par. 1. deciſio. 102.
licet per alios terminos ampliet, & determi-
41 net, qui equidem, vt ingenuè fatear magni
nominis doctor eſt, & ſplendor decuſque
vrbis noſtræ, quare cum videas, & notes
ſigil-

ſigillatim, & hæc pro iure Prothomiſeos dixiſſe ſatis iudicio, nè in longiorem ſer-
42 monem diffundar, & tractatum de iure retractus facere in his obſeruationibus videar, Adde Alberic. de Rolat. in par. 1. ſtat. quæſt.90. & Paull. de Caſtro poſt Cyn. in l. final.§.1. colum.2. verſic.& inducuntur, & capitul. 204. eiuſdem Regis Alphonſi; Adde, quòd, quando venduntur res diſtinctæ pro executione vltimæ voluntatis alicuius defuncti, vel carcerati pro eius liberatione, quòd banniantur per três dies ante venditionem, cum adiectione dierum quindecim vltimo emptori, & plus offerenti, quòd ceſſat ius prothomiſeos, per ſtatutum C. Randacius ſub Rubric. di la vendizione delli beni delli morti,&c.

Ad Capitulum CVIII. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima octaua.

De Notarijs Examinandis.

1 CONCORDAT cum iure communi, vt in corpore huius obſeruationis, Aduertendum tantam
2 fuiſſe, & eſſe Notariorum, & Procuratorum ſympathiam, & ſimilitudinem, pura, in factorum ſerie negotiantium Ciuium,& exterorum, vt præſens Capitulum arguit, cum vocet Notarios patrocinantes, ſed qui hodie patrocinia exercêt Procuratores appellantur, & iſta fundata ratione dicit tex-
3 tus, quòd dicti Notarij non poſſunt patrocinari. Adde hodie quòd illi non poſſunt actitare in quinque Regni Ciuitatibus, nimirum Panormi, Meſſanæ, Cathinæ, Syracuſis, & Drepani, niſi fuerint approbati per Prothonotarium, vel eo abſente per loci ordinarium, ſecus agentes, & actitantes anno priuantur officio, adde, quòd dicit
4 Boniornus hic fol. mihi 102. qui ſolus inter decem, & octo ſcribentes ſuper Ritu in hoc capitulo aliquid dicit; ac etiam pauca noſter Cumia; ſed lector amicè mecum
5 paullulum ſpatiari digneris,& dico primo, quòd Notarius ſicuti magnum eſt reipublicæ commodum, ita eiuſdem mortiferum venenum, ac perniciosa lues vocari debet, ſi de fideli in infidelem, omiſſo ſui officij onere falſitatem committat, quare boni ſunt laudandi, veluti vrbium decus, & ornamentum ampliſſimum, mali vero ſunt penitus extirpandi, tamquam lethale venenum.

6 Primum enim, quod de iure prohibitum eſt, in legali Notario omiſſis alijs ex induſtria, quia de his nolo, hic peculiarem quæſtionem facere; ſed eam differo, ad quæſtion. 1500. quæſitorum, meæ praxis
7 ſiculæ; tangam ergo hic tantùm, & dumtaxat, quæ a notario abeſſe debent, tam ſecundum iura communia, quàm etiam ſecundum ſtatutaria Regni.

8 Et primum eſt falſitas, quæ committitur a notario negante actorum realem confectionem, iurium,& inſtrumentorum, & ſcribête verba alter, quàm ſint inter partes pactitata, vt Bald. & Angel. in l.fin. C. de edend.

9 Secundum eſt, ſi ſcienter vnum capitulum in inſtrumento omiſerit Bart. in l. Præsbyteri. C. de Epiſcop. & Cleric. & tenetur l. Cornelia.

10 Tertium eſt, quòd ſuſpectum reddit inſtrumentum Notarij, ſi ordinem, vel a lege, vel a canone ſeruandum, peruertit l. Prolatam C. de ſent. & interlocut. omnium iudicum, & in l. 2. §. prius.ff.de vulg. & pupill. Capitul. final. & ibi Gloſſ. & Doct. de Appell. quoniam ordo, figura vniuſcuiuſq. ſubſtantiæ rei eſt, Bald. in conſ. incip. ſchiſ-
11 matis, poſito in Rubrica, C. ſi quis aliquem teſtam. prohibuerit.

12 Quartum ſi inſtrumentum occultat, limitat ſi occultet parti aduerſæ, ſed hic intellige Notarium pro patrocinante, vt in textu noſtro, Bartol. in l.3.§.& poſſe ff. de tabul. exhib. alias, ſi non dat parti cuius intereſt, tenetur ad intereſſe. Bald. in l. qui
13 accuſare, C. de edend. vbi dicit tale intereſſe per iuramentum probari poſſe.

14 Quintum, qui ſcripturam falſam in ſuis actis redigit ſibi ab alio ad hunc effectum traditam, & receptam, Bartol. conſ. 199. lib. 1.

15 Sextũ, ſi in actis ſcribi permiſit, id, quòd actum non fuit, Bartol. in l. ſi quis obrepſerit. ff. ad l. Corneliam de falſ.

16 Septimum eſt, ſi Notarius, & Aduocatus, & Procurator ſcripturas vnius partis

alteri

alteri oſtendit, text. in l. 1. §. is. qui depoſitam, & ibi Bartol. & doct. ff. de falſis, & in l. 2. ff. de præuaricatorib. Florian. in l. in lege, §. ſed & ſi quis. ff. ad legem Aquil. a reliquis ſuperſedeo, quia prædicta ſatis modo eſſe dijudico ad reddendum ipſos nota-
17 rios accuratos. Cætera facientia ad hunc Ritum, de officio Prothonotarij, vide Pragmaticam 1. titul. 22. & quod Notarij debent habere priuilegium Regium, vel Proregium, vide etiam Pragmaticam 4. titul. 24. & ſuper his Antonium Ballum lib. 5. fol. mihi 224. num. 1. 2. 3. & 4. vide text.
18 & ibi Gloſſ. in l. final. in verb. cognoſcant, C. de iur. deliber. & deciſ. 262. de Franch. deciſio. 64. & 107. Auenion. Gaſpar. Theſaur. deciſio. 78. par. 2. & deciſ. 169 ſeſſe. & Boer. 118. in quibus multi caſus de Notarijs, deciſos habes, vide Conſtitution. Regni Rubric. 82. alias 80. libr. 1. cum ſequente.

Ad Capitulum CVIIII. eiuſque Commentarium obſeruatio centeſima nona.

1 CONCORDAT cum ſupradicto cap. 202. in verbo in omnibus tertis, & locis Regni. Vbique locorum Regni ſeruatur Ritus ſaluis priuilegijs locorum, & vrbium.

2 Primum dictum fundatur, quia Magna Regia Curia, eſt mater Curiarum, & ab eius obſeruantia cæteræ Curiæ inferiores dependent.

3 Secundum vero dictum nititur in ea ratione, quia priuilegia locorum non ſunt correcta per Ritum, vnde nulla exceptio impedit Ritum, niſi obſtet priuilegium aliquod alicuius loci, quia tunc impedit Ritum ex cuius fauore dicta priuilegia reſer-
4 uantur, ex verbo (ſaluis) hic poſito; Pro quo adde, & obſerua quòd Cumia hic cōmentatur verba vltima textus, quæ ſunt priuilegia tamen locorum, in eorum robore permanentibus, & ait, priuilegijs locorum ſaluis.

5 Pro quo dico quod clauſula ſemper ſaluis, & clauſula in eorum roboie permanentibus ſunt æquipollentes, quarum idem eſt robor, & virtus, & ab vno ad alterum valet argumentum.

6 Ex Euerardo in loco ab æquipollentibus paſſim fol. 629. Bartol. in Repet. Authenticæ hoc loco C. ſi ſecund. nupt. mulier, & Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. in rubr. & Soccyn. conſil. 259. & æquipollentium idem iudicium, & in ſtatutis comprehenditur, & ſubauditur, æquipollens, ita notab. vult. Bart. in l. nemini. C. de Aduocat. diuerſorum iudic. ſufficit enim aliquid exprimi per æquipollentiam, eiuſdem rationis, & dicta de vno intelliguntur dicta de alte-
7 ro, Euerardus ibidem, per totum, & præſertim. nu. 3. 9 & 13. vbi ſupra.

8 Hinc ego addo, quòd vigore dictæ clauſulæ permanentibus, vel ſaluis priuilegijs locorum omnia ſunt illæſa, & Ritus non tangit ea; ſed remanent immunia. Oſaſcus, deciſ. 164. nu. 6. vbi interpretatur verbum ſaluis.

9 Adde, quòd hoc etiam ſi non eſſet expreſſum in hoc ſtatuto ſemper tamen per legem generalem, vel per ſtatutum generalie non eſſent ſublata priuilegia locorum, ſicut nec, & conſuetudines ſecundum gloſſam, & Doctores in l. de quibus ff. de legib. & per Bartol. & omnes in l. finali C. de teſtamen. & in l. 3. §. Diuus Adrianus ff. de ſepulch. violat. & per Anchar. capitul. 1. de Conſtitut. in 6. vide Baldum in l. 1. C. ne filius pro patre, & vide Gloſſ. in l. decurionibus C. de ſilent. & decurionib. lib. 12. & dicta per nos in hoc præſenti capitulo valent etiam ad CX. & vltimum.

10 Et quantum ad obſeruantiam Ritus, & quod id, quod in Mag. Reg. Cur. ſeruatur debeat vbique Regni, & in omnibus alijs Curijs ſeruari apparet vltra id, quod in præſenti capit. habetur ex infraſcriptis actibus Viceregijs, & prouiſionibus videlicet, quòd in Sacto Officio procedatur iuxta formam Ritus, & Capitulorum Regni, tenore ſequente; eſt ſciendum qualiter inter alia ca-
11 pitula ordinis circa expeditionem cauſarū Ciuilium, & Criminalialium affixa in Archiuio Sancti Officij Sanctiſſimæ Inquiſitionis, & de ordine, & mandato Reuerendiſſimorum DD. de Galco, & Caiuaxal exſtat infraſcriptum capitulum tenoris ſequentis videlicet iuxta formam Ritus, & Capit. Regni in omnibus procedatur Vincentius Caſtella Magiſter Notarius.

Imo

Imo adeo hoc ſtat in viridi obſeruantia,
in omnibus Tribunalibus, quòd etiam fuit
prouiſum, quod Pragmatica ſummarie, &
de plano ſeruari debet in S. Officio, tenoris
ſequẽtis die 3. Septembris 5. Ind. 1576. fuit
prouiſum, & mandatũ per Reuerendiſſ. D.
Inquiſitorẽ Carauajal viuæ vocis oraculo,
ꝙ pragmatica nouiter edita ſuper mõ pro-
13 cedendi ſũmarie, & de plano ſola facti veri-
tate inſpecta in oĩbus cauſis. Data Pan. die
28. Auguſti 13. Ind. 1576. ſeruetur in S. Of-
ficio, & iuxta eius ſeriem, in omnibus cauſis
vertentibus, & vertendis in dicto S. Officio
tàm Ciuilibus, quã Criminalibus procedatᷣ
vnde, &c. ſol. Cãnella Magiſter Notarius,
& die 17. Octobris 8. Indictionis 1550.
Panormi facit etiam pro dicta obſeruantia,
quòd in eodem Tribunali Sancti Officij in
14 appellationib. ſeruetur ſtylus, quòd ſerua-
tur in Mag. Reg. Cur. quia non obſtante
prouiſione, & ordine olim facto per quon-
dam Reuerendiſſimum Dom. Arnaldum
Albertinum Epiſcopum Pactenſem, & In-
quiſitorem in hoc Regno inter litigãtes in-
dubium refricatur, an in appellationib. re-
cipiendis, vel non, a ſententijs latis in hoc
San. Officio ſeruetur idẽ, quod in M.R.C.
ſeruari cõuenit, ideo Illuſt. & Reuerendiſſ.
D. Sebaſtianus Epiſcopus Pactenſis, & In-
quiſitor hæreticæ prauitatis in hoc Regno
Sicilię ad tollendum omne dubium, ꝙ inter
litigantes refricatᷣ, prouidet ordinat, & man
dat, ꝙ circa appellationes cauſarum deciſa-
rum in hoc S. Officio, an ſint admittẽdę, vel
nõ de cætero ſeruetur illud idem, ꝙ ſeruatur
in M. R. C. huius Regni nõ ſunt appellabi-
les, vel ſunt appellabiles pariformiter deci-
ſę, in hoc S. Officio, itẽ nota ꝙ circa appella
tiones recipiendas, & an ſint, vel nõ ſint ap-
pellabiles ſeruatᷣ in oĩbus, & per oĩa ꝓut in
M. R. C. ſit vnde de mandato dicti Illuſtr.
& Reuerendiſſ. Dñi Epiſcopi Pactenſis in
continenti facta eſt pręſens nota pro maiori
declaratione dicti actus facti ꝑ dictum D.
Epiſcopum Pactẽſem Inquiſitorem, in hoc
Regno, ex actis S. Officij Inquiſitionis, vt
15 conſtat, & cætera. Adde ẽt, ꝙ imputet illa
clauſula, ex certa ſcientia, apoſtillã ad Iaſo.
in l. ſi dari ad fin. ff. de verb. oblig. & Deci.
in l. in totum oĩa ff. de reg. iur. & data ꝑ iſtũ
Ritum ſunt de forma ſubſtãtiali, & ſi ſecus
fiat, actus corruit, idem Deci. conſ. 10. &
hic ſunt multa verba geminata, & habentia
clauſulam decreti annullantia.

Ad Capitulum CX. eiuſque Cõmentariũ obſeruatio cẽteſima decima, & vltima.

FINIS enim eſt corona operis ſine
quo oĩs actio fruſtra incipit, & malè
mediat, quare Magnus ille Alphõſus
Rex iure optimo præfinit Ritũ, & eũ priui-
legijs inuiolabilis obſeruantię cumulat, ex-
ornatq; in hoc vltimo ſtatuto, in quo con-
cludit, ꝙ Ritus forma dẽt ad vnguẽ ſeruari,
pro quo vide, quę ipſe Cumia ſupra dixit in
proemio, ſeu Rubrica; ſed ex nobis aduerte
2 in capitulo hoc, Cumiã notare, ꝙ Reges da
ti ſunt à Deo populis ad malorum vindi-
ctam, & ad bonorum laudem.

Adde tamen in verbis textus, quę bis ge-
minantur, videlicet in principio, mãdamus,
de certa noſtra ſcientia, & expreſsè, & pro-
pè finem Capituli, ibi cum ſit oĩno ex certa
noſtra ſcientia, ac deliberate, & cõſulte ob-
ſeruari volumus, & iubemus, ex quibus ver-
bis apparet robur p̃ſentis Ritus; etenim ad
3 prędicta adduci volo ea, q̃ dicit Grãm. vot.
32. & Marc. q. 806. n. 6. vide Deci. cõſ. 516.
nu. 8. & 13. & in pũcto ſtatuti, quid d. clau-
ſula operetur, vide Grauett. conſ. 182. n. 13.
& fin. conſ. 241. Dec. conſ. 198. Menoch. de
arbitr. q. 52. n. 9. vide Bart. conſ. 196. lib. 1.
4 n. 3. & hęc oĩa, eorumq. ſingula, libẽter ſub
cẽſura eccleſiaſtica ſubijcio, atq. ſubmitto,
vt in pricipio operis pariter ꝓteſtatus ſũ, ac
ẽt id ipsũ prudenti, ſanoq. conſilio nobiliſ-
ſimæ ſcientiæ legũ peritorũ limari non de-
dignor, in reliquis vero, ſi in his paruis nr̃is
5 vigilijs aliquid boni eſt; debetur ſoli gloria
Deiparæ; ſin autẽ aliquid mali offenderit,
meę tribuatur tenuitati: Tu vero optime le-
ctor, ſicut amaris, ama; & ſcias has noſtras
lucubrationes eſſe tãquam quẽdam riuolũ
ex limpidiori, ac copioſiore praxis nr̃æ ſicu-
læ fonte cadẽtem, ad irrigandũ hunc amæ-
niſſimũ Cumiæ Cãpũ, ſuper Ritu; qui Cu-
mia, quaſi renatus denuo in lucẽ venit, feli-
ci auſpicio in publicũ Doctorũ virorũ aſpe-
ctum, vt reuideatur, eiuſq; & meos labores
boni conſulas, & benè valeas.

Laus Deo, & Gloria Deiparæ, & D. Aga-
thæ meæ Conciui Panormitanæ
Glorioſiſſimæ.

PROTESTATIO
AVCTORIS AD LECTOREM.

PRæſtantiſsime lector, non poſsum magna non affici moleſtia, dum has meas elucubrationes ſub nocturno ſilentio, omni, qua potui diligentia, e conatu perpolire curaui, vt ab omni, etiam minimo errore præcauerem, vt non ſolum dignum eſſet opus ex ſuæ doctrinæ meritis, ſed etiam ab omni labe ortographiæ, & inconcinnitatis tuis videndum oculis, manibuſq; peruolutandum exhiberetur; verùm enim vero conditio typographiæ, eiuſq; qualitas ſemper extitit, vt ſine errore nihil poſset cudere, vt eſt axioma, quo ſe excuſant typographi, quapropter, vt noſtrum præſens opus expurgatum tibi, vt potis eſt traderetur; quamdam ordinaui errorum tabellam; in qua, ſi inter legendum in aliquod incideris, per quod offendaris; ad eam recurrere poſsis: quòd ſi alia superſint errata, quę ab oculis fortè exciderunt, & non eſſent animaduerſa; tu, qua polles eruditione benignè, & amicè corrigas. Itaq; interea ex noſtra tenui ingenij penu, his fruaris laboribus: meliora, & candidiora in dies expectans: Vale, & viue.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX NOTABILIVM RERVM, CONCLVSIONVM, ET VOCVM,

Quæ in hoc opere noſtro, Solis Ritus diſpoſitæ ſunt, tali ordine eſt cõcinnatus, quòd primus numerus obſeruationem, ſecundus autem numerum, tertius denique folium demoſtrat; cur autem in principio, ſeu verticè ſingularum obſeruationum, nullum præfecimus ſummarium, cauſa fuit, ne actum ageremus, eadem pluries repetendo, quòd tamquã ſuperfluum omninò eſt fugiendum, eadem ratione, & Iure, qua proteſtati ſumus in repertorio de contrario Imperio; nota tamen, quòd nos in hoc Indice Solis Ritus in notando ſumus parci, nimirum digniora, & ſelectiora tantum ponentes, reliqua autem minuſcula prorſus ſilentio relinquimus, ea remittendo ſtudio accurati Lectoris; quandoquidem ea, quæ indicamus hic ſummario modo, & non diffusè deſcribimus, ea ratione, quia hoc volumen breuitati pro modo conſecramus, cum aliàs in immenſum illud, ſi placuiſſet, creſcere facere potuiſſemus. In fine enim huius indicis reponitur tabella errorum, qui ex temeraria manu Typographorum, vel ex aliorum inuidia acciderunt præſentis Operis candori, ſed parum obſunt, quia ſunt Cenſoris munera grata ſui.

A

AVCTOR in præſenti Opere per totum multos Canones, multaſque Leges profunda, & exacta interpratatione aliàs recondita aperit, & interpretatur, vt legenti per ſe patet.

Idem Auctor agit de cauſis criminalibus, tam de his, quæ ſummariè, quàm de his, quæ ordinariè tractantur, obſer. 46. & obſer. 47. mira breuitate, & nouo candore, fol. 89. & 97.

A titulo de in ius vocando omne iudicium incipit, obſer. 1. nu. 7. fol. 3.

Auctoris ſententia, atque diſtinctio de confeſſione ſpontanea, & coacta eadem nu. 18. fol. 4.

An Citatio per proclama fieri poſſit, & in quo caſu, & plures limitationes, & fallentias fere per infinitos caſus eadem nu. 22. & ſeq. fol 4. & nu. 25. & ſeqq. fol. 5.

Auctor interpungit multa neceſſaria ad Cumiam, obſer. 2. nu. 3. fol. 7.

An opinio Legiſtarum ſit verior, & cõmunior opinione Canoniſtarum circa immiſſos ex actione reali, & perſonali, habetur obſer. 2. nu. 23. fol. 9.

An poſſidens iure retentionis compenſet fructus cum ſorte, & capitale debiti, obſer. 2. nu. 24. fol. 9.

Actori per reum ſolui debent ſtatim liquida expenſæ, ſecus autem ſi illiquida, obſer. 2. nu. 29 fol. 10.

Articulus an admitti poſſit poſt terminum ante concluſionem in cauſa obſer. 3. nu. 13 fol. 11.

Attentata poſt concluſum in cauſa ſunt reuocanda, & id quomodo fiat clarè, & ſtabilitè deciditur permiſſiue, obſer. 3. nu. 18. fol. 12.

Auctor ferè omnia noua nouo modo obſeruat in præſenti Sole Ritus, & aliena non tranſplantat, obſer. 4. nu. 4. fol. 12.

An in cauſis ſummarijs detur appellatio vti ſunt in poſſeſſorio ſummariſſimo, vide obſer. 4. nu. 10. & ſeqq fol 13.

Actio hypotecaria competit inſolidum etiam contra vnum ex pluribus heredibus, & ibi plures limitationes, obſer. 6. nu. 6. & 9. fol. 14.

An detur via executiua contra ſingularem ſucceſſorem, obſer. 6. nu. 15. fol. 14.

Adminiſtratio finitur morte, vel remotione, obſer. 8. nu. 9 fol. 17.

Aditio hæreditatis in dubio præſumitur, obſer. 8. nu. 35. fol. 18.

Abſtenſio hæreditatis non inducitur, niſi verbis expreſsis, obſer. 8. nu. 35. fol. 18.

Adire hæreditatem cenſetur quis adimplendo factū defuncti, & quomodo hoc adimplementum fieri debeat, obſer. 8. nu. 36 fol 18

Aditio hæreditatis non inducitur exiſtente proteſtatione hæredis, obſer. 8. nu. 39. fol. 19.

Actus factus in dubio ab eo, qui tàm hæreditario, quàm proprio nomine, cenſetur factus proprio nomine, obſer. 8. nu. 44. fol. 19.

Auctor defectus Cumiæ ſupplet ex amore, & obſeruantia, quem ſemper geſſit erga tantum Virum, obſer. 8. nu. fin. fol. 19.

Alleganti compenſationem, non debet denegari præſtatio duppli, obſer 9 nu 34. fol 20.

Actor petens multa in libello, & probans pauca, debet condēnari in expenſis, obſer. 10. n 17. fol 21.

Adiudicatio rei debitori non debentis, non eſt legitima obſer. 11. nu. 2. fol. 22.

Adiudicatio de bonis alienis facta ſcienter eſt nulla obſer. 11. nu. 4. fol. 22.

Adiudicatio facta vltra dimidiam iuſti pretij, hodie reſcinditur ex hodierna Praxi, obſer. 11. nu. 10. fol. 22. & 23.

Auctor facit contendere. Cap. 12. Ritus ſecundum ordinem Cumiæ, alias ab alijs ſicco pede peractū, cum alijs Capitulis Ritus in doctrina, & neceſſitate, obſer. 12. nu 31 fol. 25.

Auctor addit miram Theoricam & Praxim ad Cumiam, obſer. 14. nu 9 12 fol. 26.

Appellatur ab exceſſu in executione ſententiæ, obſer. 16. nu. 6 fol 29.

Appellari vtrum poſſit ab executione ſententiæ, vide obſer. 16. nu 4. fol. 29.

Auctor perfecte tradit obſeruationem ſuā ad Cap. 16. Cumiæ, & attingit ea, quæ prætermiſerunt ipſū Cumiam, obſer. 16. nu. 22. & 23. fol 30.

A ſententia ſimpliciter appellando, ſine verbis, dico nullam, & ſi qua eſt, ab ea appello, an deſerta appellatione ſit deſerta nullitas, vide obſer. 17. nu. 5. 6. & 7. remiſſiuè fol. 30.

Auctor pretioſa, quæque dicta Cumiæ exornat, reſoluit, & cōmodat, hortaturque lectorem beneuolū tanto labori eſſe. obſer. 17. nu. 14. & 15. fol. 31.

Appellans à ſententia, non intelligitur appellaſſe de expenſis, vide obſer. eadem, nu. 22.

Appellatio in dubio non cenſetur deſerta, & circa hanc materiam multa vtilia frequentia, & neceſſaria, vide obſer. 17. nu. 31. & ſeqq. fol. 32.

Appellatio præſumitur deſerta quoties rediens pro apoſtolis habuit reuerentialer, & infra decem dies non fecit committere cauſas; & eſt limitatio ad regulam ſecundum quam ſemper debet præſumi pro nō deſertione reliqua circa hanc materiā, vide obſer. 17. nu. 32. fol. 32 & limitationes ibid.

Appellatione deſerta non eſt deſerta cauſa nullitatis, licet aliàs appellatio, & nullitas æquiparentur, ibidem nu. 37. 38. & 39.

Auctor in obſer. 17. nu. 99 fol. 35 imponit coronidē Cap 17. quā nullus hactenus ex Siculis impoſuit.

An liceat emere in foro Cōſcientiæ bona, ſeu pignora confiſcata, quæ ſubhaſtantur per officiales in plateis, obſer 17. nu 102 fol. 35.

Apodixam faciens ad Tabulam, vel bancum, eaque accepta, ſi inde contingat decoctio, quid iuris, vide obſer. 22. nu. 36. fol. 46. & multa circa hanc materiam ibidem.

Appellatione pendente, quando ſuſpendatur executio, & in quo tribunali, & quo de iure obſer. 22. nu 6. & ſeqq. fol. 48.

An ſuſpendatur executio ſententiæ latæ contra expendentem falſam monetam, & quid contra falſificantes. obſer 22. nu. 9 fol. 48.

Appellatio vnius, prodeſt alteri, & quando id verum ſit, obſer. 21. nu 20. & 21 fol. 49.

A ſententia lata per M. R. C. licet denegetur appellatio, conceditur tamen ſupplicatio & in quā ſumma hoc liceat, vide obſer. 23 nu 2. 3 fol. 49.

Actionum in rem, quando vna ſit fortior altera, obſer. 32. nu. 13. & ſeqq. fol 62.

Actio hypotecaria, an competat inſolidum contra vnum ex pluribus hæredibus apud quem pars rei cenſualis reperitur, & limitationes ad hoc dictū, vid. obſer. 35. à nu. 29 ad final. fol 65. & 66.

Appellatio non datur à ſententia condemnatoria mercedis, obſer. 38. nu. 34 fol. 71.

Auctor promit it plura agere in orbe iuris ſtatuarij Regni Siciliæ in communi. & in particulari ſecundum omnium loca Regni obſer 38. nu. 39. fol. 71.

Auctor tenet fauorabiliter pro legatis relictis pro animabus ſanctiſſimi Purgatorij, & rationes nouas adducit obſer. 38. nu. 41. & ſeqq. fol. 71.

Articuli præſentati, & litteræ obtentæ de audientia teſtium ante concluſionem in cauſa, an non obſtante tali concluſione, debeāt admitti. & in quo caſu hoc procedat, vide obſer. 39. à n. 20. ad ſeqq fol. 77.

Articuli an poſſint admitti poſt terminū datum ante concluſionem in cauſa, obſer. 39. nu. 72. fol. 77.

Appellationi renuncianti, non licet aduerſus ſententiam ſupplicare ad Principem, obſer. 41. nu. 13. & ſeq. fol 85.

Appellatione prohibita, an cenſeatur prohibita reuiſio, vide obſer. 49. nu. 15. fol. 86.

Appellatione deſerta, an detur reuiſio, obſer. ibidē nu. 16. & 17. fol. 87.

Appellatio non datur in cauſis ſūmarijs in M. R. C. obſer 44. à nu. 1. & ſeqq. fol 87.

A ſententijs latis per M. R. C. non poteſt appellari, ſubuenitur tamē partibus per alia iuris remedia, de quibus vide obſer. 44. nu. 8. fol. 87.

Accuſatus

Accuſatus nō poteſt reaccuſare, & ubi fundetur hoc dictum, obſer. 46. nu. 7. & ſeq
Accuſans ſi moram fecit in non accuſando, eſt ſuſpectus. obſer. 47. nu. 5. & 6 fol. 97.
Accuſatione partium propoſita in cauſa, non licet amplius per partes tranſigi, quia his deſiſtentibus, ſubintrat Fiſcus obſer. 50. nu. 6 & 7 fol. 101.
Accuſatus ab uno conſanguineorum occiſi, an cum eo tranſactione facta, poſſint alij accuſare. & multa pulchra ad id contingentia, & practicabilia, vide obſer. 50. nu. 7. ad ſeqq nam hic breuitatis ergo plura notare nolui.
Actio quæ, qualis, & quotuplex detur contra furē domino rei ſubtracta, et quomodo obſ. 51 nu fol. 104
Actio criminalis quæ ſcit & quando ea limitetur obſer. 53. nu. 1. fol. 10
Accuſare poſſunt hi, quorum intereſt & limitationem ad hanc regulam, obſer. 54 nu. 4 & ſeqq. fol. 105.
Appellatio a ſententijs in M. R. C. latis, neque in ciuilibus, neq; in criminalibus datur obſer. 56. nu. 5. & 6. fol. 108.
Aggreſſor quis dicatur, & quibus coniecturis, vide obſer. 60. à nu. 17. ad ſeq fol. 113.
Accuſatus de delicto, de quo apparet ſanguinis effuſio, quo modo ſit tractandus de iure Regni, vide obſer. 64. à nu 2 & ſeqq. fol. 115.
Aduocatus an poſſit præſtare patrocinium Bānitis, vide obſer. 64. nu 17 fol. 116.
Adulterij materia, & occurrentes caſus ſunt, obſer. 72. per totam fol. 122.
Appellatione denegata in caſibus, de quibus Ritus, & Obſeruatio 74. an habeatur inuſtitia, vel iuſtitia Ritus.
Armorum delationis probibitio, obſer. 73 num. 1. & ſeqq. fol. 123
Auocationis cauſarum, quando, & quomodo fiat, vide obſer. 8 nu. 13. & ſeqq fol. 134.
Arbitrium iudiciarij arbitri, vel arbitratoris, & eius annexa connexa, & articulata, vide obſer. 84. à nu. 1. ad 7 fol. 134.
Appellatio non tam fundatur ſuper quantitate grauaminis, quam etiam ſuper Iudicis iniquitate, & iniuſtitia ſententia, obſer. 85 nu. 10. fol. 138.
Appellatio quando poſſit omiſſo medio, & non gradatim interponi, & per ſaltum ad Superiorem ſupremum, & multa circa hoc limitationes & amplicationes, & ultra, obſer. 85. à nu. 11. ad 22. & finalem, fol. 138.
Appellatio an ſit admittenda, cuius ſit cognitio Iudicis a quo, vel Iudicis ad quem & hoc tàm de iure communi, quàm etiam de iure Regni diſputatum, vide obſer 87. per totam. fol. 140.
Appellatio & grauamen, conueniunt, & differunt, & in quibus, vide ibidem nu. 14 & 15.
Auctor emendat Cumiā in multis, obſer. 87. per totam fol. 140.
Appellationis deſertio, habetur obſer 88. fol. 141.
Appellationis fatalia, quæ qualia, & quanta ſint, obſer. 88. nu 9 fol. 141.
Appellatione deſerta competit reuiſio, obſer. 88. fol. 141. & 142. nu 14 & ſeq.
Appellantis non ſoluentis intra ſolita ſolui, an appellatio ſit deſerta? obſer. 88. nu. 19 fol. 142.
Appellatione deſerta, an ſit deſerta nullitas? obſer. 88 nu. 25. fol. eodem.
Auctor non vult alienis pennis ſuas alas intexere, obſer. 88. nu 27. fol 142.
Antonius Lancea in eo quod ſentit contrarium Cumiæ in eo, quod Ritus 89 eſt conforme iuri communi, eſt ſine cuſpide lancea, obſer. 89. nu 6. 7. & ſeqq fol. 144.
Auctor declarat ſtilum ſuum, modum, ſiue ideam, quibus quandoque ſupplet, addit, ampliat, limitat, corrigit, & obſeruat Cumiam, obſer. 90. nu. 11. & ſeqq fol 145.
Appellationum materias, vide etiam obſer. 93. nu. 5 fol. 151.
Appellatione probibita, an ſit probibita reuiſio, vide obſer. 93 nu 14 fol. 151.
Aduocato iter habenti pro Domino debetur ſalariū, obſer. 96. nu. 6. fol 155.
Archidiacono an debeantur duplices diſtributiones, obſer. 96 nu. 8. fol. 155.
Abbas Panormitanus compoſuit Ritum mandante Inuictiſſimo Rege Alfonſo, obſer 106. nu 6 fol 164
Appellationis materia perbelle tractatur, obſer. 21. fol. 45. & ſeqq.

B

BAncherius ſi decoxerit, vide obſer. 21 num. 19. fol 46.
Beneficium inuentarij in quibus releuet hæredem, obſer. 27 à nu. 2. & ſeqq fol. 55.
Blaſphemantes quibus iuribus puniuntur, vide obſer. 54. nu. 14 fol 106.
Banniri, quando debeat accuſatus, & infra quod tempus, vide obſer. 64. à nu. 3. & ſeqq fol 115. & 116.
Bannitus, quibus bonis priuatur, & legalibus facultatibus diligenter rē deſinas videre, obſer. 64. à nu 22 ad ſeqq fol. 116 & 117.
Bannitorum receptator ſi ſit Clericus, an cōprebendatur ſtatuto, obſer 64 n. 29. & 30. fol. 116 & 117.
Banniendos aduerſus particularis eſt practica in Ciuitate Cathena, ut informor, & remiſſio habetur, obſer. 64 nu final fol 117.
Burſarijs ſeu ſeruientibus, quæ pedagia debeantur, obſer. 96 per totam; fol 155.

C

CAnones multi, & Leges per Auctorem in præſenti; tractatu profunda interpretatione ex-

 ponun-

ponantur, vt legenti per ſe patere poteſt; paſſim per totum opus.
Confeſſio facta coram Iudice incompetente ſicut, & qualibet alia nullitas non operatur, obſer. 1. nu. 10 fol. 3.
Confeſſio in iuditio tantarum virium eſt, vt habeat vim ſentētiæ, & rei iudicatæ in ciuilibus circa hoc ibidem multi caſus: obſer. 1. nu. 12. fol 4.
Confeſſio facta deliberato animo reuocare non poteſt eadem obſer. nu. 16 fol 4.
Confitens an venire poſſit contra ſuam confeſſionem, eadem nu. 19 fol. 4 & ibidem ampliatio in cauſa mutui per plures numeros ſeqq.
Citari quie non debet, vt compareat perſonaliter, quando liberum eſt citatum comparere per ſe, vel per procuratorem, eadem nu. 33. fol. 5.
Citatus à non ſuo Iudice comparere non tenetur, eadem nu. 35. fol. 5.
Citatio ex quibus conſtare debeat, ex requiſitis neceſſarijs, vide eadem nu final. fol. 7.
Curia excurrit materiam exceptionum dilatoriarum, & peremptoriarum, in cap. 2. & noſtra obſer. ad eum obſer. 2. nu. 2 fol. 7.
Citatio vnica ſatis eſt, quando eſt addiectum in ea verbum peremptoriè, obſer. 2. nu. 4 fol. 8.
Citatio peremptoria eſt, quādo Iudex admonet partem, & quomodo id intelligatur, eadem obſer nu. 5. fol. eodem.
Conſuetudo Panormitana eſt, quòd inter Ciues requiritur terminus ad peremptorias ſub pœna nullitatis, vbi Muta præclariſsimus Conciuis noſter obſer. 2. nu. 6 fol. 8.
Ceſsio bonorum principali conceditur, non fideiuſſori. obſer. 2. nu. 17. fol. 9.
Creditor, quo remedio debeat vti ne fructus ex re penes ſe exiſtente non compenſet cum capitali debiti, obſer. 2 nu. 25 fol. 10.
Contumacia aperta Actori datur maxima facultas procedendi contra reum, & qualis debeat eſſe iſta contumacia, vide obſer. 2 nu. 26. fol. 10.
Contumax tam verus, quàm fictus non auditur, niſi refectis expenſis obſer. 2. nu. 30. fol 10.
Citatio requiritur ad concludendum in cauſa, & ſolum trahitur ola ſentētia, & cauſa concluſa omnibus probationibus, & exceptionibus decantatur vltimum vale, obſer. 3. nu. 1. fol. 10.
Concluſio non debet reuocari, niſi iuſta de cauſa, obſer 3. nu. 5. fol. 11.
Concluſio in cauſa, eſt mera interlocutoria, & non poteſt reuocari ſine Principis reſcripto, vel prouiſione, obſer. 3. nu. 5, fol. 11.
Curia deficit in Articulo Concluſionis in cauſa, obſer. 3. nu. 6. fol. 11.
Concluſiones in cauſa materia habetur remiſſiuè, obſer. 3. nu. 9 fol. 11.
Concluſione in cauſa omiſſa, non vitiatur ſententia, obſer. 3. nu. 10. fol. 11. & ibidem in criminalibus.
Concluſio in cauſa impedit inſtrumentum productionem. ſed an poſt concluſum in cauſa poſſit dari ter minus ad comprobandas ſcripturas? vide obſer. 3 nu. 11. fol. 11.
Clauſula ſalua ſcripturarum productione, an comdat ſcripturas priuatas, obſer. 3 nu. 14. fol. 15.
Concluſione in cauſa facta cum clauſula, ſaluo iure producendi, quid operetur, vide obſer. 3. nu. 15. fol. 11.
Concluſio in cauſa, an ſit neceſſaria in beneficialibus vide obſer. 3. nu. 16 fol. 11.
Cauſæ ſummariæ procedendi modus, non tollit, quin procedatur cauſa cognita, ſaltem per aliquē actū æquiualentem libello, & litis conteſtationi, obſer. 4. nu 6. fol. 12.
Cauſa ſummaria ſolùm facit, quòd alterentur termini, non autem ſollemnitas iuditiaria, niſi obtineatur, quòd procedatur ſine ſtrepitu, & figura iuditij obſer. 4. nu. 6. fol 12.
Conſilia ſapientum ſunt neceſſaria Principi, obſer. 5 nu. 1. fol 13.
Contra fideicommiſſarium, an agi poſſit via executiua? obſer. 6. nu. 13. fol. 14.
Contractus aliqui de iure communi, ēt habent executionem paratam, obſer. nu. 7 fol 16. & ſeqq. vbi habentur limitationes, & ſublimationes.
Ciuilis mors, ſi habet effectum mortis naturalis, ei æquiparatur, & verbum mors æquiparatur naturali, & verificatur de ciuili. obſer. 8. nu. 11. fol. 17
Condemnati ad Triremes poſſint ne teſtari? obſer. 8 nu 20. & 21 fol 17.
Condemnati ad Trimes de licentia Principis. & poſſunt teſtari, & eorum teſtamentum valet obſer. 8. nu. 22 fol 17 & 18.
Condemnati ad Triremes, quomodo poſſint citari, & quomodo ſeruetur in praxi, vide obſer. 8. nu. 23. fol. 18.
Cedens portionem hæreditariam alteri, poteſt à creditoribus hæreditarijs tamquam hæres conueniri obſer. 8. nu. 34. fol. 18.
Curia in Cap. 8. maximè defecit, obſer. 8. nu. fin. fol. 19.
Ceſſionarius, an teneatur præſtare de dupplo, obſer. 8. nu. 13 fol. 19. & circa prædicta multa limitationes, & ſublimationes, ac etiam ampliationes ibidem à nu. 17. vſque ad 27. incluſiuè.
Creditor, ſi rem ſibi pigneratā aufert, an furtum faciat, vide obſer. 10 nu. 14. fol. 21.
Creditor, qui ſolutum debitum petit in pœnam ſtellionatus incidit, obſer. 10. n. 21. fol. 21. & ſeqq.
Creditor petens ante conditionis euentum, etiam tenetur ad dupplum, ſecundum citatos, obſer. 10. nu. 26. fol. 22.
Creditor petēs plus re, debet condemnari, prout habetur, obſer. 10. nu. 27. fol. 22.
Creditori plus petenti poteſt per debitorem denegari totum debitum, non ad mendacium, ſed ad veritatem

INDEX

tatem interuendam, obſer. 10. nu. 28. fol. 22. & alias ampliationes, & limitationes, ibidem per nu. 29. ad finalem.
Creditor ſi renouauit ſolutionem, & pænitendo, oſtiras pecunias receptam ante tamen probationem factam per debitorem non tenetur ad pœnam dupli obſer. 11. nu. fin. fol. 23.
Citationis materia, ferè per omnes caſus remiſſiue, 17. nu. 11. fol. 31.
Cognitio de validitate, & inualiditate penſionum beneficialium, ſpectat ad Iudicem Eccleſiaſticũ, obſer. 17. nu. 64. fol. 34.
Citatio, & multa circa eam annexa, & connexa dependentia, & emergentia, vide obſer. 17. à nu. 64. vſque ad nu. 96. & ſeq.
Creditores defuncti, an concurrant cum creditoribus hæredis, obſer. 18. nu. 4. fol. 36.
Creditor habens directas, an præferatur habenti vtiles, obſer. prædicta. nu. 5. fol. 36.
Creditores in cauſa onerosa, præferuntur creditoribus ex cauſa lucratiua, obſer. 18. nu. 9. fol. 36.
Creditor habens hypotecam ex priuata ſcriptura, an teneatur ſtare concurſui maioris partis creditorum, obſer. 18. nu. 15. fol. 36.
Creditori anteriori licet pecuniã poſteriori ſolutam auocare, ibidem nu. 17. fol. eadem.
Creditorum regula, quod anterior in tempore præfertur poſteriori cum ſuis ampliationibus, & ſublimitationibus, vide obſer. 18. à nu. 16. vſque ad nu. 37. fol. 36. & 37. quo loco multa iura declarantur, & inducuntur nouiter, & eleganter.
Caſus, in quibus datur via executiua inſtrumentis, ſecundum Ritum antiquum, & Ritum nouũ & multa alia contingentia, vide obſer. 19. à nu. 1. vſque ad 10. & ſeqq. fol. 37.
Caſus amiſſi ac iure communi, ſunt in obſer. 19. à nu. 16. & ſeqq. fol. 38.
Confeſſio per debitorem facta coram notario, ex quo inde fit ſolitum inſtrumentum, an habeat executionem paratam? remiſſiuè, vide obſer. 19. nu. 29. & 30. fol. 38.
Caſibus in quibus locum habet vigor executiuus, nõ obſeruantur feriæ, & id quomodo intelligatur, habetur obſer. 19. nu. 32. fol. 38.
Clauſula, vt Bancus quantarum virium ſit, vide obſer. 21. nu. 15. fol. 45.
Campſor delegatus ſi decoxerit, cui ſuperſit periculum obſer. 21. nu. 19. fol. 46.
Clericus, quem iudicẽ habeat competentem, & multa de competentia Iudicis eccleſiaſtici, vide obſer. 25. nu. 10. & ſeqq. fol. 52.
Ceſſionarius poteſt petere executionem ſicut, & is, qui ceſſit, obſer. 29. nu. 2. fol. 57.
Ceſſionarius ex iuribus ceſſi agens, non poteſt oppugnare quinde viribus ceſſionis cognoſcatur, obſer. 29. nu. 17. fol. 58.
Ceſſibilia iura, quæ ſint remiſſiuè, ibid. nu. 18. fol. 58.
Citatio nulla non interrumpit curſum actus legitimi, obſer. 29. nu. 27. fol. 58.
Creditor, qui ſemel egit ſuper certis bonis, an poſſit variare ſuper alijs bonis? obſer. 30. nu. 18. fol. 59.
Creditor incipiens agere in perſonam, poteſt ea relicta agere in bonis debitoris ſed an è contra id poſſit efficere, vide obſer. 32. nu. 1. fol. 61.
Creditor ſi male ſe direxit, vel ſi velit variare, an teneatur reficere expenſas, ibid. nu. 7.
Creditor ſuper re particulari præfertur omnibus alijs, excepto domino ſoli, obſeruat. 32. à nu. 13. ad ſeqq. fol. 62.
Contractus ex conuentione legẽ accipiunt, obſer. 32. nu. 16. fol. 62.
Creditorum concurſus, ſeu concurrentia, vide ibidẽ nu. 18. & finali.
Ceſſio bonorum non admittitur, niſi probatis infortunijs poſt contractum ſecutis, ſed hoc quandoque fallit pro quo, vide obſer. 33. à nu. 12. ad ſeqq. fol. 63.
Ceſſio bonorum per plebeios debet fieri tacto lapide, obſer. 33. nu. 13. fol. 63.
Ceſſio bonorum hodie non releuat fideiuſſores, nec in ſolidum obligatos, & tacto lapide, & multa concernentia ad materiam, vide obſer. 33. à nu. 14. & ſeqq. fol. 63. & 64.
Ceſſionis bonorum materia, ibidem ferè per omnes caſus mirandum in modum dilucidata eſt, obſer. 33. per totam fol. 63. & 64.
Creditorum pertinacia punitur, obſer. 35. nu. 25. fol. 65.
Confeſſio verè non eſt probatio, ſed releuatio quædã contra allegationem in contrarium, obſer. 36. nu. 10. & ſeqq. fol. 66.
Confeſſio non probat in præiuditium tertij, ibidem nu. 13.
Confeſſionis argumentum, eiuſque ampliationes, & limitationes, obſer. 36. à nu. 14. ad finalem fol. 30.
Confeſſio non ſoluit obligationem, ſed eſt modus probandi ſolutionem, obſer. 36. n. 26. & 27. fol. 67.
Confeſſio creditoris de pluri, quam ſibi debebatur, debet reſcindi, vt liberet, non autem vt obliget, obſer. 36. nu. 29. fol. 67.
Confeſſio iudicialis, & extraiudicialis, in quo differant, & quid operentur, & quænam earum magis præiudicet confitenti, per multas nouas deciſiones, limitationes, & iura, traditur obſer. 36. à nu. 14. & ſeqq. fol. 66. & 67.
Confeſſionis materiam proſequitur Auctor etiam in obſer. 37. à nu. 14. ad 25. fol. 67. & 68.
Citatio an interrumpat præſcriptionem qualiter, & quando, vide obſer. 37. à nu. 53. ad final fol. 69.
Cauſæ ſummariæ ex Ritu ſunt 19. ſed Auctor in obſer. 38. addit plures alias, quas vide obſer. 38. à nu. 1. ad ſeqq. fol. 70. & nu. 102. ad final.
Concluſum, ſeu concluſio in cauſa, & de his, quæ ad eam ſpectant, vide obſer. 39. à n. 14. ad ſeqq. fol. 75.

Concluſio in cauſa, an ſit de ſubſtantia cauſæ, necnè? & in hoc articulo, quæ differentia ſit inter Ius Canonicum, & Ciuile, vide obſer. 39. à nu. 16. ad 19.

Cauſas ſummarias præter ſupradictas plures alias eſſe, apparet. obſer. 39. nu. 23. & ſeqq. fol. 75.

Cauſa ſummaria an ſecundum quod eſt ſummaria, ſit appellabilis, ſeu quod idem eſt, an inappellabilitas ſit de natura cauſæ ſummariæ? obſer. 39. à nu. 29 ad ſeqq fol 75.

Cauſæ omnes in Regno ſunt ſummariæ, obſer. 39. nu. 47. fol. 76.

Cauſis in ſummarijs debet procedere qualis, qualis petitio. obſer. 39. nu 49 fol 76.

Cauſa ſummaria poteſt fieri ordinaria de conſenſu partium non autem è contra, & cauſam, quare vide dicta obſer. 39. nu 51. & ſeqq. fol. 77.

Cauſis in ſummarijs, non admittitur reprobatio, de iure communi, & requiſita ad hunc articulum, vide obſer. 39. nu. 55 & ſiqq fol. 76.

Cauſa in oppoſitoria an dentur reſtitutiones, vide obſer. 39 nu 58. & ſeqq fol 76.

Concluſione in cauſa omiſſa, an vitietur ſententia? vide eadem obſer. nu. 68 fol. 77.

Concluſio in cauſa an impediat inſtrumentorũ productionem? vide ibidem nu. 69 fol. 77.

Concluſionem in cauſa facta, an poſſit dari terminus ad probandas ſcripturas præſentatas ante concluſionem in cauſa? ibidem nu. 70 fol 77.

Clauſula ſalua ſcripturarum productione appoſita in concluſione cauſæ an contineat ſcripturas priuatas? obſer 39 nu 73. fol 77.

Concluſionis in cauſa multa requiſita ſingularia, & practicabilia, vide obſer. 39 nu 61. ad nu. 91. & per totam, fol. 77. ibique limitationes, & circa ea iura contingentia, obſer. 39. à nu. 77. ad finalem, fol. 77. & hoc in vtroque iure.

Cauſæ natura conſenſu partium non poteſt mutari, ita vt de non appellabili fiat appellabilis; obſer. 45. nu. 1 & ſeqq fol 88.

Cauſa ſummaria, & cauſa ordinaria differunt, & in hoc controuerſiam inter Tiraq. & Bald. vide ibidem nu. 3.

Curia reprehenditur ab Auctore. obſer. 45. nu. 4. fol. 79.

Cauſa criminalis, & multa ad eam annexa, connexa, emergentia & dependentia, habentur obſer. 46. per totam fol 89. 90. 91. 92. 93 94. 95. 96 97.

Caſus procedendi ex abrupto recenſentur eſſe 29. obſer. 46 à nu. 89 ad fol. 97.

Columnæ Iudiciorum duæ ſunt, vna Ciuilis, altera Criminalis, quibus tota machina Iuſtitiæ innixa eſt. obſer. 46. in principio fol 89.

Clericus, an poſſit accuſare laicum, & è contra, vide obſer. 46. nu. 12. fol 96

Curia fuit parcus in agendo de modo procedendi ex abrupto in criminalibus; ſed in ciuilibus prolixus, Auctor autem ſupplenda ſupplet, & ſuperflua reſecat, obſer. 46. nu. 86. & ſeqq. fol. 95.

Compoſitio criminum, in quibus cauſis locum habeat? vide obſer. 50 nu. 4 fol 100.

Cauſæ minimæ, quæ ſint, & quales, videlicet à relegatione infra, vide obſer. 50. nu. 9. fol. 100.

Cauſarum criminalium multa pulchra, & quotidiana notabilia, vide obſer. 50 per totam fol. 100. 101. & 102.

Carcerarius cognoſcens mulierem carceratam carnaliter, punitur, obſer. 51. nu. 8. fol 102.

Cuſtos carceris ſi carceratus fugerit, ad tantundem ipſe tenetur, ibidem.

Criminalis actio, quando præiudicet ciuili? obſer. 53 nu. 9. remiſſiuè.

Creditor furans ſuo debitori pro ſuo credito, an ſit puniendus, & qua pœna? obſer 53. nu. 19 fol. 105. per multas deciſiones, & iura.

Cauſæ criminales per Auctorem ſua concluſionibus tractantur, late ſatis & ſecundum praxim, obſer. 54 per totam fol. 105. & 116.

Cõpromiſſi materia circa adiectionem pœnæ in contractu poſitæ, quanti valeat in iure Regni, & de qua pœna intelligatur, de pœna legali, vel conuentionali? & multa circa id annexa, & connexa? vide obſer. 59 à nu. 8 & ſeqq fol 111. & 112. & quid in impriſa, vel forte, ſeu ſcommeſſa, vt ita loquar, tam in contractibus, vel quaſi, vel etiam in iudicijs, vide ibidem à nu 11. & ſeqq fol. eodem.

Criminalium cauſarum plura notanda, vide obſer. 60. per totam fol. 112. & 113.

Criminalis materia proſequitur etiam, obſer. 64 per nu. 35 fol. 115. 116. 117. & obſer. 74 nu. 4. & ſeqq. fol. 124.

Criminalis præſcriptio, quando, & qualiter, & in quibus caſibus detur? vide obſer. 65. à nu. 14. ad finalem fol. 117. & 118.

Clauſula toties quoties, quomodo intelligatur in materia præſentandi reum per fideiuſſorem. quid operetur? obſer. 70 nu. 17 fol. 121

Cauſa, inſtantia & iudicium, quid ſint, & quales, & de earum conuenientia? vide obſer. 76. remiſſiuè.

Cauſa feudalis, vt ſit, quid requiratur, vide obſer. 76. fol. 126. à nu. 7 & ſeqq.

Concluſionis in cauſa multa notabilia, vide obſer. 76. à nu. 11. ad ſeqq. fol. 126.

Compromiſſum, vide in verbo Arbitrium, Arbitri, & Arbitratoris.

Curia, oſtenditur, quòd eſt allucinatus in cap. 87. Ritus, & eſt emendatus ab Auctore, obſer. 87 per totam fol. 140.

Cauſæ appellatæ in M. R. C. non patiuntur deſertionem, nec hermodicium, obſer. 88 nu. 1. fol. 144. & ibi multa ad materiam.

Cauſæ remanentes in Vrbe recedente M. R. C. an hermoditiintur? vide obſer. 89. nu. 9. 10. & ſeqq. fol.

fol. 144. & quid in Conſiſtorio S. R. C. ibidem nu. 24. & ſeqq.

Creditorum anterioritas, vel poſterioritas, quid operetur, in liberatione, ſubhaſtatione, & licitatione vide pulchra notata, obſer. 90. à num. 14. & ſeqq. fol. 145. & 146.

Creditor poſterior ex cauſa onerosa præfertur anteriori ex cauſa lucratiua. obſer. 90. nu. 24. fol 146.

Concurrentia, atque prælatio creditorum cum multis annexis ad talem concurſum, obſer. 90. nu. 28. & ſeqq fol. 146.

Conſulum, tam Nationum, quàm Artium ſententia, quæ ſint, & quales, & an ſint appellabiles & quando. & quæ remedia dentur contra tales ſententias, pulchrè, practicabiliter, & eliganter, obſer. 92 per totam, fol. 140. & 150.

Cumia emendatur, & ſuppletur per Auctorem, obſer. 93. nu. 12. fol. 151.

Ceſſio bonorum, & eius complexus, qui, qualis, & quantus ſit, prout requiretur ad breuem theoricã & breuem praxim, & non vltra, vide obſer. 95. per nu. 28. fol. 153 & 154.

Ceſſionis bonorum beneficio, quæ perſonæ gaudeant, obſer. 95 nu. 15 fol. 153.

Canonici, quando debeantur diſtributiones duplicatæ, vide obſer. 96. nu. 8. fol. 155.

Comparentes pro aliquo in iudicio, & offerentes ſe de ratum promittere, itant in iudicio poſſint procedere, an debeant admitti, nec ne quæſtio eſt per Auctorem diſputata forte ab alijs hucuſque non ita tractata obſer. 98 per totã & præſertim à nu. 19. ad ſeqq. & n. 36. & 37. & infra fol. 158. & 159.

Cumia multa inuoluit in ſuo Commentario ſuper Ritu. ſed pro eius ordinato ſtudio ab vno ad omnia per auctorẽ certiar factus, vide obſer. 106. nu. 15. & ſeqq. fol. 165.

Clauſula ex certa ſcientia, quid importet, obſer. 110 per totam fol. 170.

D

DIlatio quinquennalis non competit fideiuſſori, obſer. 2 nu 20. fol 9.

Dilatio ad ſoluendum in pluribus ſolutionibus, in qua dicitur quod ſi debitor deficit in prima, poſſit fieri contra eum executio de toto, in quo ſundetur, vide obſer. 8. nu 26 fol. 18.

Dictio circa non excuſat à pluris petitione, obſer. 10, nu. 19 fol 21.

Decretũ factũ ſuper re aliena ignoràter, eſt validũ, ſed venit reſcindendũ, obſer. 11. nu. 5. fol. 22.

Dilatio probatoria eſt communis vtrique parti, obſer. 12. nu. 2 fol. 23.

Dilatio probatoria datur Iudicis arbitrio ponderatis aliquibus circumſtãtijs, obſer. 12. nu 3. fol 23.

Dilatio probatoria, an ſit communis, tàm procuratori debitoris; quàm ipſius creditoris, vide obſer. 12. nu 4 fol 23.

Dilatio concedenda eſt procuratori generali ad certiorandum dominum, vt deliberet, an cedere, vel contendere velit, & ad inſtruendum, obſer. 12. nu. 25 & 26 fol. 24. quod non procedit in procuratore habenti ſpeciale mandatum. ad cauſam ibidẽ nu. 27 limitationes in caſu prædicto, vide à 28. ad fin ibidem.

Dilationi probatoria, vel alijs modis, de quibus in obſer. 12. diximus, non poteſt per vnam in vna altera parte, renunciari. obſer 13. nu 3. fol 25. & ibidem multa alia ſingularia circa idem.

Dilatio ni. quæ non eſt communis vtrique parti, creditor poteſt renunciare, & eius fauori, niſi alia cœpiſſet vti dicta dilatione, vbi ſupra nu. 4 & nu. 5 & 6. vbi adduntur ſingularia ad prædicta.

Dilatio data per conſuetudinem poteſt abbreuiari in cauſis pecuniarijs, obſer. 13. nu 12. fol. 25.

Dilatoria probatio eſt peremptoria, obſer. 13. nu. 26 fol 26.

Dilatio vltra tertiam, quando concedi non debeat, obſer. 13. nu 27 & 28 fol. 26.

Debitorem aliquando contingit à rei ſuæ poſſeſſione creditorem expellere vnum de tribus modis, videlicet ſi eijciat. ſi turbet, ſi opponat, & in tali caſu punitur, obſer. 14. à nu. 1. vſque ad 7. fol 25.

Debitor temerarius, vt ſupra punitur criminaliter, ſi proceſſit cum violentia armorum, ibidem nu. 8.

Debitor præſentans in termino currentis quindenæ oppoſitiones illegitimas, ea elapſa, an poſſit præſentare legitimas? vide obſer. 17. nu. 4. fol 30. remiſſiue.

Depoſiti fauor maximus eſt in iure, & multa habet priuilegia. obſer 19. nu. 37. fol. 38. & multa illationes, ampliationes, & limitationes circa hoc contingentes, ibidem à nu. 38. vſque ad nu. 43. ad praxim, & theoricam mirificè facientes.

De tempore, quo restitutio petitur, obſer. 21 num 8. fol. 45. vbi fallentia, & multa ſingularia adducuntur, ampliationes, & inra limitationes, & clauſulæ itant ex dicta obſer. 21. & præcedente obſer 20. tota machina reſtitutionis, in integrum conſtruatur, & ſi quis ſitit ad eas recurrat, & bibat per numeros 135. & per nu. 59. à fol. 45. vſque ad 48.

Debitor contra quem fuit dictum reijciantur, in locis, in quibus eſt copia peritorum ſi non eſt ſoluendo, adimplet per carcerationem, & eo exiſtente carcerato adhibentur remedia, obſer. 22 num 2. fol. 48.

Debitore principali conuento, eiuſque bonorum facta diſtractione creditor agit executiuè contra debitorem debitoris, vel fideiuſſoris, obſer. 26. nu. 2 fol. 53. & 54

Debitoris ad nomina. quando deueniri poſſit, & multa circa hoc annexa vide obſer. 26. nu. 4 & 5. fol. 54

Debitore principali carcerato, an poſſit carcerari eius fideiuſſor, obſer. 29. nu. 10 fol 58.

Debitore principali adimplēte in quindena intervallo temporis eius fideiuſſor non poteſt moleſtari, obſer. 29 nu 13 & ſeqq. fol. 58.
Debitor ſuſpectus de fuga capi poteſt nullo iuris ſeruato ordine, obſer. 29. nu. 31 fol. 58 & 59. & capi poteſt etiam die feriato, ibidem nu. 34. & 35.
Dolus per quem & quomodo ſit probandus, vide obſer. 30 nu. 8 & ſeqq fol. 59.
Debitor defectu bonorum, an poſſit carcerari, obſer. 30. nu. 15. & ſeqq fol 59.
Doli probatio qualis eſſe debeat, vide obſer. 30. nu. 21. & 22. fol. 59. & 60. & circa eamdem materiam doli, ibidem à nu. 22 ad finalem.
Dolus eſt exceptus à iuramento, & nihil operatur, obſer. 31. nu. 60. fol 60.
Debitor, vt carceretur, quot requirantur, vide obſer. 32. nu. 2 fol. 61. & 62. & multa adidi annexa nu ſeqq.
Dominus ſoli prafertur omnibus creditoribus, etiam ſi ſint ſuper frumento, & ſemine, obſer. 32. nu. 13. & ſeqq fol 62.
Debitore exiſtente carcerato, an creditor poſſit petere mitti in poſſeſſionem bonorum debitoris, obſer. ead. nu. 15. fol. eod.
Debitor principalis, contra principalem creditorem poteſt cedere bonis; non autem contra fideiuſſorem, ratio eſt altiſsima, de qua vide obſer. 33 à nu. 4. & ſeqq fol. 63.
Duppli praſtatio eiuſque materia, vide obſer. 34. per totam fol. 64.
Debitor poteſt applicare ſolutionem, in quam vult cauſam, ſi creditori ex pluribus teneatur, & hoc allegans debitor, poteſt cogere debitorem ad praſtandum, de dupplo, obſer. 34. n. 6 & ſeqq fol. 64.
Debitor deligans tertio creditori debitum dicitur ſoluere, obſer. 34 nu. 10. & ſeqq. fol 64.
Duppli materia, in quo fundatur, & eius requiſita, vide obſer. 35. nu. 23 fol. 65 & obſer. 36. per totam.
Duppli pœna euitatur ſi creditor reuocet executionem ex errore factam, obſer. 36. nu. 8 fol. 66. ſed an debeat ſoluere expenſas, vide ibidem.
Decennij praſcriptio non tollit obligationē, ſed modum agendi, obſer. 37. nu. 9. fol 67.
Debitor ex cauſa ſeruitij perſonalis non gaudet beneficio dimidij ſoldi, obſer. 38. nu. 31. & 32 fol 70. & 71.
Dotis conſtituendæ, & dotis reſtituendæ eadem debent eſſe priuilegia, obſer. 38. nu. 36. & 37. fol. 71.
Dotis de parag o cauſa, an ſit ſummaria, obſer. 39. nu. 23. & ſeqq. fol. 73.
Dotis promiſſæ, & non promiſſæ, an ſint paria iura ibidem, nu. 41. & ſeqq.
Dilatio trappetorum, Cannamelarum, & Tonnarum, eiuſque annexa, & connexa, & ſingularia practicabilia, vide obſer. 42. à nu. 6. & ſeqq. fol. 84. & 85.
Delictum debet procedere in criminalibus ſaltem in genere. obſer 46 nu 41 & 42. fol. 92. niſi enim de delicto conſtet, nullus eſt proceſſus o. ibid num. 43.
Delictum ſecundum Ritum, ſi ſit infra bimeſtre, dicatur recens. ſin autem & ei oppoſitum detur modus agendi de ſummario in ordinarium, & de datione terminorum in vtroque modo, vide obſer. 47. nu. 2. & ſeqq fol. 97.
Depoſitio facta in fauorem tertij an poſſit reuocari, etiam in articulo mortis. obſer. 48. nu. 5. fol. 98.
Doctores exteri tenent contrarium eius quod dicit Ritus, & Cumia obſer. 53. nu. 7 fol. 104. in puncto quod actio ciuilis, & criminalis ex eodem fonte deſcendentes vno libello poſſunt tentari, ibidem.
Dominus rei ſubtracta, an poſſit perquirere, vel perquiri facere domos vicinorum, obſer. 53. nu. 17. fol. 104 & 105.
Delicta publica in Regno, habentur pro delictis priuatis obſer. 54 nu. 1 fol. 105.
Domicilij iura fauent domiciliatis, ita vt ab eis extrahi non poſsint, & ad hoc multa Regni concordantia iura obſer. 82. nu 1. 2 & ſeqq. fol. 132. ad quod adducuntur vndecim Concluſiones, & multa alia notabilia, limitationes & ampliationes.
Deſertio appellationis tractatur, obſer. 88 fol. 141.
Donatio pro dote eſt cauſa onероſa, ſi fit à donante neceſſario, ſin autem ab extraneo, eſt lucratiua, obſer. 90. nu. 27 fol. 146.
Debitor ex contractu obligatorio dependēte ex cauſa furti poſſit cedere bonis, nec nō & an creditor contra eum poſſit agere ex cauſa criminali furti & multa annexa ad hunc articulum, vide obſer 95 nu 8. & ſeqq. fol. 153.
Dieta, quænam debeantur Sindicatoribus? obſer. 96. nu. 7 fol. 155.

E

EManante Regio, vel Viceregio banno, quod capientes, vel occidentes delinquentes gaudeant indultu exceptis illis, qui offendiſſent, vel reſtitiſſent Miniſtros Iuſtitiæ? an id intelligatur de offendente officialem commiſſionatum ante delicti datam, vel non præſentatam commiſſionem, vide obſer. 1 nu 46. fol 7.
Exceptio dilatoria non impedit litis conteſtationem; & proceſſum ad vlteriora, obſer. 2. nu 12. fol. 8.
Exceptio, quæ competit principali, competit etiam fideiuſſori, & redditur de hoc ratio, & fideiuſſore exiſtente ſoluendo, non poteſt carcerari principalis, obſer 2. nu. 15. fol. 9.
Exceptio declinatoria fori, quæ competens clericis, non porrigitur ad laicos eorum fideiuſſores, obſer. 2. nu. 18. fol. 9. & ſeqq. vbi habetur limitatio.
Ex diſpoſitione Ritus, ſicut ex diſpoſitione Cameræ imperialis, non fertur ſententia, niſi legitimè concluſum ſit in cauſa; ſed poſt concluſum admittuntur probationes nouæ, obſer. 3 nu. 2. fol 10.
Executio cauſata duobus modis impediri poteſt, de qui-

quibus obſer.9.nu 7 fol 19.

Executio ſuper inſtrumentis de praeſenti nõ liquido, ſed de proximo liquidando, an concedatur ? vide obſer. 16 nu.8 fol.29.

Executio, quæ datur pro debito ex ſententia, an datur pro expenſis litis, vide rem ſitnè obſer. 17.nu. 12.fol 31.

Executio plus obulo. an faciat decretum nullum obſer 17.nu.13 fol 31.

Expenſa iudiciaria in ſententijs expreſſa, vel non expreſſa primi, vel ſecundi iudicij, & alia circa ea r quiſita, in obſer. 17.à nu 16. ad 22. fol. 30.

Expenſa, an debeantur victori eodem principali iure, & actione principali, vel conſequntiuè, vide obſer. 17. nu.25. 26. & 28. fol. 31.

Executio plenè fit vno ex quattuor modis, obſer. 19. nu 33 fol. 38.

Executionis ſententiæ, eiuſque impedimentorum materia, eiuſque annexa & connexa, emergentia & dependentia ſaltem, quoad caſus principales iuxta Ritum noſtrum, obſer.22. a nu. 1. ad finalem fol 48. & 49.

Executio breui manu fieri poteſt, etiam pro credito non liquido, ſed in promptu liquidando, dummodò quod fiat liquidatio infra quindenam, & multa circa hoc ſingularia notabilia, obſer. 24 nu.2. & ſeqq fol. 50.

Ex contractu ad metum frumentorum, quomodo, quo iure, & quando poſſit agi, & multa circa eam contingentia, vide obſer. 24. à num. 15. & ſeqq. fol.51.

Expenſarum materia, ac eiuſdem circumſtantia, vide obſer.25. nu. 3 fol.52.

Expenſas an teneatur ſoluere clericus conuentus à laico creditore qui non opponit declinatoriam fori, niſi in fine iudicij obſer 25 nu.6 fol. 52.

Expenſarum quoque materia habetur à nu. 18. vſq, ad nu. 38 & finalem dicta obſer.25 fol.53. vbi fere omnes principaliores caſus habentur.

Excuſſionis materiam per aliquos inſignes caſus vide obſer.26 nu. 13 fol. 54. & ibi multas limitationes à nu 19. ad finalem.

Electione facta per creditorem contra perſonam debitoris. an poſſit variari ad eius bona ? obſer. 29. nu 3 fol. 58 & multa alia annexa, & connexa circa hunc articulum. vide ibidem per nu ſeq.

Executio quot modis adimpleatur ex Ritu, vide obſer.29.nu. 7 et ſeq fol 58.

Exceptio nulla quòd impediat Ritum, quomodo intelligatur, vide obſer. 32. nu 8. fol.62.

Executiua via in vno prodeſt actori, ſed in alio ex Ritu eidem nocet, & grauat, obſer. 37 nu. 25. fol 68.

Eccleſiæ quando reſtituantur, obſer. 39. nu 58. & ſeq fol. 76.

Exceptiones impedientes litis ingreſſum infra ſpatium duorum menſium terminari debent, obſer. 42.nu.3.fol.84.

Exceptio trappetorum, & cannamelarum, & ſimilium, quando valeat ? et à quo tempore incipiat, vide obſer.42.nu.6.& 7 fol 84 & multa ad id annexa. & connexa, ibidem ad nu. ſeq.

Exceptio eadem an locum habeat in executiuis vide nu.8 & ſeqq ibidem fol.84 & 85.

Exceptionum materia breuiter, & ſuccinctè traditur obſer. 42 per totam, et præcipuè à nu 12. ad finalem fol 84.85 et 86.

Exceptio, quæ competit principali, non competit fideiuſſori, et limitationes ad hanc concluſionem, vide eum nouis, et puntualibus deciſionibus, obſer. 42. à nu.16 ad ſeq fol.85.

Emens rem furtiuam. tenetur ad reſtitutionem ſine pretio, obſer.53 nu 15 fol 104.

Effuſionis ſanguinis cenſura per multos caſus prætticabiles habetur, obſer. 64 à num. 16. et ſeqq. fol 116. et 117.

Expenſarum materia ferè per omnes caſus, tàm in iudicijs, quàm in contractibus, et inter Fiſcum, et priuatum, et in alijs multis caſibus, de quibus obſer. 73. per totam, fol. 124. et 125. ad quam recurre.

Exercitia. quæ ſint quæ nobilitatem amitti faciant, obſer 75 nu 6 fol.125.

Effectus ſecundi decreti executiuns durat per annũ, obſer 91 nu.3.fol 47.

Examen Notariorum quale, quantum, et quomodo fieri debeat, obſer.108. per numeros 18. tractatur ab Auctore, vbi multa de Notarij fide, ſcientia, et peritia, ibidem.

F

FOrma, quam dant Doctores circa confeſſionem, videatur obſer 1 nu 14 et 15 fol 4.

Forenſis litigans cum Regnicola ſi committat nullitatem contra eam iuuatur remedio reſtitutionis in integrum. eadem nu. 36 fol 5

Fideiuſſor clerici, eſt minus priuilegiatus fideiuſſore laici, obſer.2 nu 16. fol.9.

Fideicommiſſarius an ſit hæres fideicommittentis, obſer 6 nu. 18 et 19. fol. 15.

Furtum ſit debitori ſi ſubtrahatur apodixa confeſſionis de recepto, obſer. 10 nu 12. fol. 21.

Fructus poſt litem conteſtatam percepti, veniunt in ipſo ſpolio, obſer.14. nu 6. fol 27.

Filij interfecti, debent alimentari ab interfectore, etiam ſi habeant exercitiũ, ex quo viuant, obſer. 21. nu. 54 fol. 48.

Filij occiſi poſſunt agere ad intereſſe contra interfectorem, obſer.21 nu 53 fol 48.

Fatalia an currant, a die lata ſententiæ, vel à die notitia, vide obſer.22. nu 22. fol 49.

Filiusfamilias ſi conueniatur ? an poſſit ſe tueri beneficio. quod cum eo, vide obſer.24. nu.26.fol.52.

Fideiuſſor, qui ſoluit, an poſſit cogere creditorem ad

liquidandum inſtrumentum contra ſuum principalem, vide obſer. 24. nu. 25. fol. 52.

Fideiuſſor fideiuſſoris, quomodo, & quando, & quo ordine conueniatur vide obſer. 26. nu. 7. & ſeq. fol. 54.

Fideiuſſor ſoluens ex contractu nullo, an poſſit repetere, quomodo, quando, & contra quem, obſer. ead. nu. 8. fol. eod.

Fideiuſſor, ſeu vltimus debitor ſoluens, non excipiendo per exceptiones competentes ſuo principali, poſſit regredi contra principalem, & petere ab eo, obſer ead. nu. 12. ibidem.

Fideiuſſor inhabilis admittitur. ſi debitor principalis eſt idoneus, obſer. 29. nu. 8. fol. 58.

Fideiuſſio an debeat dari, ſi principalis eſt idoneus, vide obſer. 29 nu. 19. & ſeq. fol. 58.

Fideiuſſoris bona cum bonis principalis confunduntur, hinc eſt, quod non eſt carcerandus debitor principalis, quando fideiuſſor eſt ſoluendo, obſer. 29. nu. 37. fol. 59.

Fraus, & dolus per quem. & quo modo ſit probanda obſer. 30. nu 8 & ſeq fol. 59.

Fideiuſſor nihilo expectato ad ſolam creditoris moleſtiam poteſt agere contra debitorem principalẽ, obſer. 33. nu 7. & ſeq. fol. 63.

Famulus præſtans ſeruitia perſonalia, non poteſt accuſari à Domino criminaliter, niſi prius ſoluta mercede, obſer. 38. nu. 35 fol. 71.

Fatalia an currant in cauſa reuiſionis, vide obſer. 43 nu. 17 fol. 87.

Fiſcus, quando ſubintret, & pulchra ad hunc articulum, vide obſer 59. à 9. & ſeq. fol. 101. & 102 vbi mira obſeruatio, & diſpunctio capitulorum Regni, Conſtitutionum, & Pragmaticarum forte antea numquam facta; habetur.

Filio offenſo & nolente accuſare an eius pater poſſit proſequi offendentes? obſer. 50. nu. 24. fol 101. & an inuito filio poſſit è contra remittere, ibidẽ nu. 37.

Fideiuſſionis de repræſentando materiam, vide obſer. 51. per to. am. fol. 102.

Fiſcus, an poſſit interuenire in receptione teſtium, vide obſer. 52. nu 18. remiſſiuè fol. 104.

Fiſcus non poteſt principaliter agere contra Ciues Ponbo-mi fuſè vide ibidem per tot fol. 103 et 104

Furti materiam, eiuſque pœnae, & aliqua inſignia notabilia, vide obſer. 53. à nu. 12. ad ſeq fol. 104. & 105.

Furtiua res penes tertium inuenta an faciat contra eum inditium ad torturam & quid de iure communi, & de iure Regni, vide obſer. 53. nu. 15. & 16. fol. 104.

Fideiuſſio de non barattondis, quando, cur, & quo modo, detur, vide obſer 57 nu. 11. & ſeqq. fol. 110.

Fiſcus in quibus delictis ſubintrat, obſer. 60. nu. 3. & 4. fol. 112. & 113.

Falſitatis delictum, eiuſque multa annixa, & connexa, & de eius effectu, & differentia in ciuilibus, & criminalibus, obſer. 61. nu. 2. & ſeqq. fol. 114.

Falſitatis eſſe requiri? tria, videlicet dolum, mutationem veritatis, & nocumentum tertij, obſer. 61. nu. 4 fol. 114.

Foriudicatio qualiter, & quando contra aliquem fulminari debeat, & infra quod tempus, vide obſer. 64. à nu. 3. & ſeqq. fol 115. & 116.

Fideiuſſoris de præſentando in bonis, quando eiue fiat executio, vide obſer 65. à nu. 1 ad ſeqq. fol. 117

Fideiuſſio de præſentando, quanto tempore præſcribatur, vide obſer 65 nu 7. fol 117.

Fideiuſſor non tenetur præſentare reum, ſi fugit à carcere in quo detinebatur ex alia cauſa, obſer. 65. nu. 9. fol 117.

Fideiuſſor de præſentando, an teneatur ſi reus mutet ſtatum, obſer. 65. nu. 9. & 10. fol 117. remiſſiuè.

Fideiuſſio de præſentando reo, & quando reus poſſit iudicium principalis in ſe aſſumere, vide obſ 65. per totam fol. 118. eandem fideiuſſoris materia circa quaſdam particulares obſeruationes, vide obſer. 67. per totam. fol. 118 & 119. & ibi dicta omnina videnda ſunt.

Fideiuſſor de præſentando, quando liberetur, & in quibus caſibus, vide obſer 67. nu. finali. fol. 119.

Fugiens à carcere, & ad Principem ſupremum iter capiens vt eum de cauſa ſua informet, & ab eo iuſtè puniatur, vel liberetur prout merita vel demerita cauſæ depoſcunt, an ex dicta fuga ſit puniendus, nec nè? vide pulchrè benè & obſeruanter, obſer. 68. fol. 119. & 120. & quando liceat fugere, nec nè.

Fideiuſſor non poteſt moleſtari, ſi fideiuſſio non ſit redacta penes acta. & cũ debitis, clauſulis, vt banaue, & cætera, obſer. 69. nu. 4 fol. 120.

Fideiuſſor de præſentando reum, quot vicibus teneatur præſentare? nec nè, & multa circumſtantia ad materiam conſequentes, obſer. 70. per totam, fol. 121.

Finis eſt corona Operis, obſer. 110. nu. 1 fol. 170.

G

Giurba laudatur, obſer. 6. num. 1. fol. 13. per Auctorem.

Grauaminis materiam, vide obſer. 56. à nu. 1. vſque ad 31. et final fol. 108. et 109. vbi mira Praxis, et miranda Theorica cum ſuis limitationibus, et ampliationibus adducuntur, et multa ſingularia, ad quæ videnda illuc recurrere te volo.

Grauaminis quoque. ſeu reuiſionis, aut appellationis argumentum in cauſis ciuilibus, et criminalibus proponitur in obſer. 85. per totam fol. 138.

Grauamen eſt appellatio alterata, obſer 87. nu. 16. et ſeq fol. 140.

Grauaminum materias, vide etiam obſer. 93 à nu. 4 et ſeq. fol. 151.

Hodie

H.

HOdie in Regno ſemper expectatur ſecunda citatio poſt primam, & eſt communis ſententia, obſer.2.nu 6.fol.8.

Hæres indiſcretus tenetur etiam in perſona, & in bonis proprijs obſer.6 nu.4 fol.14.

Hæredes non poſſunt conueniri in ſolidum. ſed pro hæreditarijs actionibus, limitatur fauore alimentorum de præſenti ſu. limitatur autem de præterito, obſer.6. nu 5. & 6. fol.14.

Hæreditate non adita an agi poſſit contra hæredem, & per quæ ſigna cenſeatur hæreditas adita? vide obſer.6. nu.8 fol. 14.

Hæreditas non cenſetur aditi per ſolam inuentarij confectionem ſecundum aliquos. & circa hoc limitationes, & ſublimitationes, vide obſer.6. nu.12. fol.14.

Hæres, an ſit citandus ex eo quia dicitur hæres. & probauit de morte, & ſucceſſione, obſer 8. nu.25. fol.18.

Hæres creditoris, ſi vult probare ſe hæredem, non eſt opus partis citatione, ibidem nu.24 & quomodo prædicta procedant, vide nu 25. & ſeq.

Hæres cenſetur, qui ſoluit hæreditatis debito, obſer. 8 nu.33 fol 18.

Habens mandatum præſumptum ad explicandos actus additionis hæreditatis cenſetur hæreditatẽ adire, non tamen per ſolam inuentarij confeſſionẽ, obſer 8 nu.27 fol. 8

Hæreditas adita, non cenſetur cõfeſſione aduerſarij, obſer.8 nu 40 fol 19

Hæres poteſt petere executionẽ ſicut peteret defunctus eodem priuilegio, obſer.24 nu 2. fol.51

Hæres non tenetur præſtare de dupplo, & ibi vide cauſam quæ e. obſer.35 nu 1. & 6 fol 65.

Hæres non poteſt venire contra factum defuncti obſer.35 nu.7 fol.65 & multa ibidem circa hunc articulum & quando hoc fallat. ibidem nu 10.

Hæres, quando poſſit reuocare confeſſionem defuncti erroneam obſer 35 nu 12 fol.65

Hæredis nomine, an in contractu contineatur ſingularis ſucceſſor, ibidem nu.14.

Hæres, vt teneatur præſtare de dupplo, quid agendum ſit, ibidem à nu. 15. ad 18. fol 56.

Hæredes an poſſint conueniri in ſolidum, & in quo caſu, obſer 35. nu 28. fol 56.

Homicida, homicidium & quando ex tali homicidio irrogatur pœna mortis, & quæ ſint de iure expreſſi caſus capitales, vide obſer. 46 à nu 90 ad 140. fol. 99. & 97. per caſus 49. vbi mirabiliter ipſa materia tractatur.

Hæreticos vltrici iuſtitia, etiam poſt mortem puniri obſer 54 nu 12 fol 105.

Hæreticorum liuorem. & virus inſequitur Auctor obſer.54 nu. fin. fol.106.

I.

IN tela iudicij non ſemper eſt opus citatione, obſer.1. nu.8. fol.3.

Iudex, quando agitur de conſuetudine, vel de ſtylo poteſt de illo informari, eadem nu 37 fol 6. quia ex Diuo Auguſtino neminem pudere debet, etiam ab amiculo diſcere., ibidem nu. 38.

In gratioſis attenditur tempus datæ, eadem nu 47. fol.7.

In priuilegijs attenditur etiam tempus datæ, ibidem nu.48 quo loci ſunt interpretata multa iura canonica, ibidem nu 49.

In arbitrio vbi in compromiſſo non eſt præfixus terminus, locum etiam habet peremptorium, obſer.2. nu 8. fol.8.

In extra iudiciali citatione locum non habet peremptorium obſer.2. nu.9 fol 8.

In cauſis ſummarijs limitantur prædicta, vbi ſupra num.10 fol.eodem cum pluribus limitationibus ſeqq.

Immiſſus ex Reali, & immiſſus ex perſonali actione quo iure inter ſe differant, & multa notabilia circa eos, vide in obſer 2. nu 21. & 22. fol 9.

Iudicia, quibus modis exequantur in Regno, obſer. 4 nu 3. fol.12.

In executiuis iudicijs nõ eſt opus litis conteſtatio ſed ſatis eſt primus actus contradictorius in iudicijs, obſer.4 nu 7. fol 12.

Inſtrumenta, quæ habent viam executiuam, quæ ſint, vide obſer.6. nu 16 fol. 15.

Inſtantia cœpta cum defuncto tranſfunditur in ſideicommiſſarium obſer.6. nu final fol 15.

Inſtrumenta aliqua de iure communi etiam habent executionem paratam obſer.7. nu.2 fol.15.

Inſtrumenta, an poſſint executioni mandari, ſine partium citatione, & in alieno territorio, obſer 7 nu 15. fol. 16.

Iudex recuſatus habetur pro mortuo, obſer 8. nu.7. fol 17.

Inſtituto deficiente ſemper ſubſtitutus admittitur, ſiue deficiat defectu voluntatis, vel impotentiæ, vel conditionis, vel præuentione mortis, obſer. 8. nu.13.14. fol.17.

Inſtrumentum non dicitur liquidum niſi probata morte, & ſucceſſione, obſer.8 nu. 5 fol 18.

In conſequutione dupli quomodo agere debeat ipſe debitor, vide obſer.10 nu 1. & ſeq fol.20. & 21.

Iudex ex officio, parte non inſtante, poteſt dilationẽ concedere iuxta qualitatem expræſſam. obſer.13. nu. 12. fol.25 ſed auctor tenet. non in omnibus probationibus, hoc valere ibidem nu. 1. ſed ampliationes, & limitationes eiuſdem dicti frequentes, & neceſſarias habes à nu. 14. vſque ad nu 25.

Inſtrumentum factum extra Regnum ſed in loco vbi idem eſt ſtatutum, an habeat viam executiuam. vide obſer 15. à nu.8. ad 12 fol 28

Inſtrumentum factum infra, vel prope Regnum,

vel prope Inſulai eius, an habeat priuilegiũ executiuum, vide obſer. 15. nu. 13 fol. 28.
Inſtrumentum factum infra viginti milliaria infra mare, vel vltra, an poſſit exequi, ibidem nu. 15.
Inuentio facta ad autenticandum quando, quomodo & quare, & ad inſtantiam cuius debeat fieri, vide obſer. 15. à nu. 22. vſque ad 25 fol. 28.
Inſtrumenta vel ſententiæ ſiſint executioni mandanda debent eum modo exequi quod ſint liquida obſer. 16 nu 7. & 8. fol. 29
Inſtantia cauſæ oppoſitoriæ quanta ſit de iure communi, & de iure Pragmaticæ Regni, ac de iure ritus, vide obſer. 17. nu. 9. fol. 31.
Iudicium nullitatis eſt prius decidendum, quàm iudicium appellationis, obſer 17. nu. 40 fol. 33.
Inhibitio locum habet in cauſis appellationis, non autem nullitatis, vbi requiritur altior indago obſer 17. nu 41. fol. 33
Iudex eccleſiaſticus nõ habet iuriſdictionem in perſonam laicorum, ſed hoc dictum limita in duodecim caſibus de quibus obſer. 17. à nu. 48. vſque ad numerum 60. fol. 33. & 34.
Iudex eccleſiaſticus cognoſcit contra vſurarium laicum, obſer. 17 nu. 6 fol. 34.
Inſolutum datio facta ſine ſollemnitate Ritus, eſt nulla, obſer 17. nu. 106 fol. 35.
Inſtrumentum non habet executionem paratam, de iure communi, obſer. 19 nu. 25. fol. 38.
Inſtrumentum non impeditur habere executionem paratam, etiam ſi opponatur contra eum vſurariæ prauitas, obſer. ibidem nu. 27. fol 38.
Iuriſconſulti ſunt ornamentum, & decus Reipublicæ, obſer 21. nu. 5. fol. 45.
Intereſſe eſt quatruplex, videlicet commune ſiu conuentionale, & ſingulare intrinſecum, & extrinſecum, obſer. 21. nu. 15. fol. 45. pro quo etiam vide ibidem nu 20.
Iudex grauans partem violentis præſumptionibus tenetur ad eidem intereſſe obſer. 21 nu 21. fol. 45.
Intereſſe aliud eſt quanti plurimi, ibid. nu 23. fol. 46.
Intereſſe aliud eſt damni emergentis, & lucri ceſſantis & quæ requiruntur ad hoc, vt tale intereſſe debeatur? vide obſer 21. nu. 26. fol. 46. & ſeq. cũ ampliationibus, & limitationibus à nu. 27. vſque ad nu 59. & finem.
Iuramentum operatur, quod actus debeat adimpleri in forma ſpecifica ſed limita iuxta ampliationes, & limitationes expreſſatas, & poſitas, obſer. 21 à nu. 41. vſque ad nu 47. excluſiue, ibidem fol. 47.
Intereſſe materia iuxta fere omnes caſus, vide ibid. à nu. 42. ad finalem.
Iuramentum debet ſeruari in forma ſpecifica, etiã ſi contineret turpitudinem remiſſiuè, obſer. 21. nu. 42. fol. 47.
Iudices M. R. C. habent maximam authoritatem, et qua de cauſa, vide obſer. 23. nu. 4. & ſeq.
Inſtrumentum, quod eſt reſcendendum, an debeat tranſumi in publicam formam, obſer. 24. num. 28. fol. 52.
Inuentarium quantum proſit heredi. cum multis annexis vide obſer 27. nu. 2 & ſeq fol. 55. vbi ferè tota materia mira breuitate proponitur, & ideò illac recurre, & pro altiore, & fœcundiore contingentia caſuum circa inuentaria, vide obſer 28. per nu. 27 late & bene.
Inuentarium, an etiam per alias perſonas, præter hæredes fieri debeat? vide obſer. 28. à nu. 16. ad ſ qq fol. 57. ibi ferè per omnes caſus.
Iudices nobiles ſunt aleuandi ab inſultibus plebeiorum, qui in caſibus remittendi ſunt ad Iudices pedaneos obſer. 30 nu 2 fol 59.
Iudex qui iniuſtè carcerat facit iniuriam, & contra eum datur actio iniuriarum, obſer. 30 nu. 5. fol 59.
Iuramentum non dat obligationem, ſed iam ex contractu creatam qualificat, obſer. 31. nu. 5. fol. 60.
Iuramentum eſt ſeruandum in forma ſpecifica. obſer. 31. nu. 8 fol. 60.
Iuramentum non ligat animam heredis defuncti, & cauſam quare, vide obſer. 31. à nu. 10. & ſeqq. fol 60.
Iuramentum non agit obligationem. ſed tantum addit vinculum religionis, obſer. 31 nu. 14. fol 60.
Iuramentum non includit caſus, quos diſpoſitio ſtatuti non includit, nec è contra, obſer. 31. nu. 14 & 15. fol 60
Iuramentum quantarum virium ſit, tàm de iure communi, quàm de iure ſtatuario Regni ſecundũ inſignes caſus, tàm in praxi, quàm in Theorica frequentiſſimos, vide obſer. 31 à nu. 17 vſque ad 27. vſque ad 51. & finalem vbi cum tibi occurrit de iuramento videre illuc recurrere non deſinas, fol 60. & 61.
Iuramenti effectus vide ibidem per totum per eoſdem numeros fol 61.
Inſtrumentum factum in Regno Siciliæ, quando eſt de caſibus ſi eius impediatur executio in eius locum ſuccedit cedula per quam agitur, obſer. 37. à nu. 1. ad 8. fol. 67.
Inſtantia perenta non perit ius partis ſed iterum incipit tela iudicij, obſer. 37 nu. 8. & 9. fol. 67.
Inſtrumenti executio peti non poteſt elapſo decennio poteſt tamen illud inſtrumentum ad probandum adduci, obſer. 37. nu. 24. fol 68.
Interruptio præſcriptionis, & eius annexa, & connexa, vide obſer. 37. à nu 52. ad finalem fol 69.
Iudicium ex quibus conſtet, vide obſer. 39. à nu. 1. vſque ad 5 fol. 74.
Iuramenti oblatio poſt concluſum in cauſa, an poſſit admitti remiſſiuè, vide obſer. 39 nu. 84. fol 77.
Iudicis competentis & incompetentis materiã caſus. & ſingularia notabilia, vide obſer. 40. remiſſiuè à num. 21. ad ſeq fol. 78.

In

In publicatione bonorum, an requiratur contumacia, an vero ſatis ſit ſola citatio, obſer.50. à nu.15. ad ſeqq. fol.100. & 101.
Iniuria facta vni de familia, an ſit facta toti familiæ, obſer.50. nu.53. fol.102.
Inhibitio Iudicis à quo, ad Iudicem ad quem, an, quando, & in quo caſu requiratur, & quid ipſa operetur, obſer. 56. à nu. 11. ad ſeqq. fol. 108. & 109. vbi multa limitationes, & ampliationes afferuntur.
Inſultus, & eius pœna, obſer.60 nu.1. & 2 fol. 112.
Inſtantia præſentandi reum per fideiuſſorem, quomodo reguletur, vide obſer.70. à num.6. & ſeqq. fol.121.
Inſtantia, vide in verbo cauſa.
Iudicium, vide ibidem in dicto verbo cauſa.
Impedimentorum caſus, circumſtantiæ & qualitates, per quæ perſona in iudiciis legitimè excuſantur remiſſiuè, obſer.79 fol.129.
Informationis modus procedendi eſt vnus de quinque modis principalibus in Ritu ſub quo multa inaudita tractantur. de quibus vide obſer. 80. per totum fol.129.130 & 131. per numeros 26.
Iuratorum ſententia, & conſilia eorum communicatum, quomodo qualiter, & quanti valeant, deque eorum nullitatibus, & facultatibus, & ad hoc multa alia ſingularia, & pulchra, vide obſer. 86.per totam, fol.138. & 139.
Iudex quot vicibus debeat interpellari, ad hoc, vt ſit denegata iuſtitia, & poſſit ab eo quis ſe grauari, & non ſit deſerta inſtantia? obſer. 88. nu. 20. & ſeqq fol.142.
Impetito probanti adhibuiſſe omnem diligentiam, non ſuenit inſtantia, nec imputatur deſertio appellationis, obſer 83 nu.24. & ſeqq fol.142. & 243
In dubio debet per Iudicem pronunciari appellationem non deſertam, obſer.88. nu. 36. fol.143.
Ius offerendi, cui creditori competat, & in qua cauſa à dieſcentia, & notitiæ, contra primum creditorem? obſer.90.nu 21. & ſeqq fol. 146.
Ius offerendi competit etiam contra tertium licitantem, ibidem nu.22. fol eodem.
Interoſlerium dotis, quomodo tractetur, in iure Regni, vide obſer.94.per totam fol.151. & 152. ac de eius taxatione, ibidem nu.1.
Ius prothomiſeos per Auctorem inſignibus obſeruationibus obſeruatur in obſer.107.a nu.6 ad nu.42 & finalem fol 165.166.167. & 168. vbi comprehendit omnia dicta in ampliando, in obſer.99.vſq; ad obſer.107. vbi multas quæſtiones concernentes materiam proponit, & ſoluit.
Ius prothomiſeos, quomodo reguletur à Conſuetudine Panormitana, obſer. 107. à nu. 6. & ſeqq. fol.165.
Ius prothomiſeos durat per annum, menſem, hebdomadam & diem, & quanto tempore præſcribatur tale ius, & quanta præſcriptione? obſer.107. nu.24. fol.166.
Ius prothomiſeos deficit in venditione rerum vltimarum voluntatum, vel pro liberatione carcerati, ibidem nu. finali.

L

LEges multæ, & Canones interpretantur per Auctorem in præſenti opere mira, & profunda legalitate, vt paſſim legenti patere poteſt per totũ tractatum.
Litteræ citatoriales emanantes à principe, & á M. R.C. differunt in termino, & circa hoc noua, & pulchra aſſignatur ratio, eadem nu.39 vſq; ad 42. incluſiuè fol.6.
Limitatur axioma, quod poſt concluſum in cauſa nulla ſunt partes Iudicis, niſi in pronunciando, obſer.3 nu.7 fol.11.
Litteris imperialibus non paretur, ſi cauſam irrationabilem contineat, ſed conſultantur, obſer.5. nu.3 fol.13.
Ligatus ſub fideiuſſione de detinendo Regnum pro carcere, ſi nauigat per mare Regni nõ dicitur frangere fideiuſſionem, obſer.15.nu 19 fol.28.
Litteris officialis autenticantibus, ſeu atteſtãtibus, quem eſſe notarium creditur, obſer.15.nu.26 fol.28
Laicus laicum ſuper re ciuili poteſt coram iudice eccleſiaſtico conuenire in defectum iuſtitiæ ſecularis, obſer.17.nu.49.fol.33.
Litteræ cambii, & mercantiles, ac etiam priuatorũ, quam obligationem faciant, & quid circa eas excipere contingat, vide obſer.19. à nu.44. ad final. fol.39
Liquidationis materia, & multa circa eam annexa & connexa, emergentia, & dependentia, vide obſer.24 à nu.18.vſque ad final fol.51.
Legata relicta pro animabus Purgatorii, tamquam fauorabilia, & pientiſſima maximè extolluntur ab Auctore, obſer.38. nu.43. & 44.ad nu. 53. incluſiuè, fol.71. & 72.
Laicus an poſſit accuſare clericum, & è contra, vide obſer.46. nu. 12 fol.96.
Lex noua limitatur per antiquam, & quando id verum ſit, obſer.46.nu.38. fol.92.
Laudatur Iudicex Tribunalium Regni, obſer.83. à nu 6. & ſeqq fol.133.
Lucrum ceſſans debetur etiam non ſolito negotiari, quando ex pecunia certum eſt, aliquid fuiſſe empturũ, ex quo lucraretur, obſer.97.nu.16.fol.156.

M

MAteria inſtantiarum, & circa eam bona practica, & theorica Regni, habetur obſer.1.nu. 45.fol.7.
Maſtrillus laudatur, obſer.2 nu.25.fol.10.
Mors quomodo probetur, vide obſer.8.nu.2. fol.16.
Mors etiam probatur per oſtenſionem inuentarii, vbi ſupra nu.3.

Mare eſt longinquum, & dicitur ſemper ſubiacere territorio Regni, niſi ſint alterius iuriſdictione, obſer. 15. nu. 29. fol. 28.

Materia prolationis creditorum habetur in obſer. 18. nu. 1 & 2. fol. 36.

Mutuans ad reparationem rei obligatæ, præfertur alijs creditoribus, ibidem nu. & fol. 36.

Membrorum ad æſtimationem, quæ vita manet, agere poteſt obſer. 21. nu. 57. fol. 48.

Magna Regia Curia in Regno Siciliæ habet præeminentiam ſicuti Magna Curia Vicariæ Regni Neapolis, obſer. 23. nu. 12. & 13. fol. 50.

Modus ex abrupto exercetur in criminibus atrocioribus. obſer. 23. nu. 14. fol. 50. qui modus quando, qualiter, & contra quas perſonas locum habeat, ibidem per totum.

Meta frumentorum quam actionem det creditori, qualiter, & quando & multa alia circa eam contingentia, vide obſer. 24. nu. 1. 5. & ſeqq. fol. 51.

Mulieres non poſſunt carcerari pro debito ciuili, nec ligantur Ritu, obſer. 29. nu. 4. & ſeqq fol. 58.

Minor ſumma etiam infra vnciam vnam ſi pendet ex maiori ſumma, poteſt ex ea, quis carcerari, ſi tamen petatur tamquam dependens, & non tamquam promiſſa obſer. 30. nu. 1. & ſeqq fol. 59.

Milites an debeant conſequi ſalarium, ſeu ſoldum pro tempore, quo fuerunt abſentes, obſer. 38. nu. 62. fol. 72.

Mens ſtatuentium eſt obſeruanda, obſer. 42. nu. 1. & ... fol. 85.

Moderni agunt d'uplici modo quando caſus poſtulat, videlicet de modo procedendi ex abrupta, & de modo procedendi vſitato, ſcripturarum vno videlicet in criminalibus, altero vero in Ciuilibus, de primo tangit Auctor obſer. 44. nu. 6 fol. 87. & remittit ſe de ſecundo agere in obſer. 46. vbi à fol. 89. vſq; ad fol. 96. per 140. numeros de cauſis criminalibus, mirabiliter agit.

Modus procedendi ex abrupto, & qui ſint caſus procedendi in tali modo vide obſer. 46. per totam fol 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97.

Modo, ſiue caſus procedendi ex abrupto ſunt, obſer. 46. à fol. 89. ad 97. incluſiue.

Minor ſi in progreſſu iudicij eſt effectus maior, reſtituitur in integrum, & limitationes ad regulam, obſer. 49 nu fin fol 99.

Magici qualiter puniantur, & a quibus poſſint accuſare, obſer. 54. nu. 7 fol. 105.

Mulcta, & pœna pecuniaria, & earum qualitates, & circumſtantiæ ſunt tradita, obſer. 57. & 58. per totam. fol. 110. & 111.

Mercatores, & mercatura, & an ubi quandoque ſint viles, quandoque vero nobiles, vbi, quomodo, & quare, & multa ad hanc rem conſequentia, & annexa obſer. 75. per totam fol. 125. & 126.

Minorum priuilegia multa ſunt, ſed maximè ad ea conferunt deciſiones adductæ obſer. 77 à nu. 19 ad ſeqq. fol. 128. vbi multa, limitationes, & ampliationes remiſſiuè.

Modus procedendi per informationem, vide in verbo Informationis modo ſupra.

Magna Curia quando debet auocare cauſas ab officialibus, & Curijs inferioribus? obſer. 83. nu. 2. & 3. fol. 133.

Magna Curia cognoſcit an appellatio ſit admittenda? obſer. 87. per totum, fol. 140.

Mercatores qui ſint, & quibus priuilegijs gaudeant, & quando obligentur ipſo facto iuuenes, & quibus perſonis prohibitum ſit exercitium mercaturæ, plenè qualiter, & ſuccinctè, obſer. 92. à nu. 1. ad finalem fol. 150.

Magna Regia Curia an poſſit concedere aliquas gratias? et ſi quandoque concedit, à quo hanc facultatem habeat? obſer. 95 nu. 13. fol. 153.

Modus agendi in beneficio ceſſionis bonorum, obſer. 95 nu. 15 fol. 153.

Manus iniectio, eiuſque priuilegia effectus differentia, & qualitates in obſer. 97 per numeros 27. fol. 155. 156 & 157.

Marius Muta laudatur per Auctorem, obſer. 107 nu. 4 fol 165.

Maſtrillus laudatur ab eodem Auctore, obſer. 107. nu. 41 fol 167.

M. R. C. eſt caput, norma, & mater Curiarum Regni, obſer. 109. nu. 1. & 2. fol. 169.

N.

NON poteſt opponi de nullitate proceſſus, quando reus fuit ſponte confeſſus, obſer. 1. num. 9. fol. 7.

Non obſtat confeſſio facta in iuditio, niſi conſtito, quod ſponte fuerit facta, & de rei veritate, eadē obſer. nu. 17. fol. 4.

Nota mirabile dictum, quod ſi in executione ſententiæ opponātur exceptiones Iudex debet concedere executionem præſtito per creditorem de re reſtituenda cum damnis, & expenſis, obſer. 16. nu. 9. fol. 29.

Notarius quis non præſumitur, niſi probetur, ſed ſallit in Notario antiquo, obſer. 16. nu. 10 fol. 29. eadem materia habetur ibidem num. 11. 12. 14. 15. 17. 18. 19. 20 & 21.

Notarij poteſtas quanta ſit, vide obſer. 16. num. 24. fol. 30.

Nullitas principaliter incidenter tentata, an impediat executionem ſententiæ, vide obſer. 9. nu. 8. fol. 21. remiſſiuè.

Notario enuncianti de ſollemnitate ſubaſtationes, an credatur, vide remiſſiuè obſer. 17 num. 10. fol. 31.

Nullitas euidens poteſt opponi, etiam poſt tres ſententias, obſer. 17 nu. 29 fol. 32.

Nullitas propoſita, poteſt proſequi, licet appellatio ſit deſerta, obſer. 17. nu. 43 fol. 33.

Nullitas ſine appellatione proponitur ibidē nu. 43.

Nulli-

Nullitas poteſt duppliciter tentari, videlicet principaliter, vel incidenter, ibidem nu. 45. & 46 & multa alia annexa, & connexa circa cognitionē Iudicis ſuper dicta nullitate, vide ibidem nu. 46.
Non ſolum illud quod expreſſe continetur in ipſo instrumento habet executionem paratam, ſed etiam illud, quod tacitè, ex preſumptione venit, & an id ſit verum, vide obſer 19. nu. 26. fol 38.
Notarius, qui rectè non ſcripſit instrumentum, tenetur ad intereſſe. obſer. 21. nu. 2. fol 46.
Naui impedita à Principe, ad quid teneatur mercatori vide obſer. 24 nu 8. fol. 50. & multa circa deciſionem huius caſus maximè ſeruanda, ibidē per numeros ſequentes.
Nullitate instrumenti promptuariè demoſtrata per debitorem, his non tenetur præſtare, obſer. 29 nu. 8. fol 58.
Nullum, quod eſt nullum producit effectum, obſer. 29. nu. 24. & ſeqq fol. 58.
Nulla exceptio impedit Ritum, niſi realis ſolutionis, quomodo intelligatur, vide obſer. 32. num. 8. fol. 62. remiſſiuè.
Nigromantes, & ſimiles poſſunt accuſari à quolibet de populo, obſer. 54 nu. 7. fol. 105.
Nemo carceratur, quando non eſt infligenda pœna corporis afflictiua, ſed pecuniaria, quia tunc ſatis eſt præſtare ſententia, nu. 1. fol. 108.
Notorium duplex, facti, & iuris, & quid inter ſe commune habeant, vel differant, obſer. 74. num. 1. & ſeqq. fol. 124. & fol. 125. nu. 9 & ſeqq. vbi multa ad notorij materiam practicabilia.
Nobilitas, quibus modis efficiatur ignominioſa, vide obſer. 75. nu fin fol. 125.
Nullitas principaliter vel incidenter tentata, ac de eius effectibus mirifice tractata, vide obſer. 84. à nu. 8. & ſeqq. fol. 1, 6.
Notificatio ſententiæ requiritur ad effectum, vt currant fatalia. obſer. 88. nu. 11. & ſeqq fol. 141.
Nullitatum capita in ſecundo decreto, magis præcipua, & vera, vide obſer. 91. à num. 10. ad ſeqq fol. 147. & 148.
Notorium examen, modus, virtutes, & vitia, quæ, & quod, vide in obſer. 108. per totam. fol. 168. & 169.

O

OBſeruatio 19. ad Cap. 29. eſt organum huius Ritus. obſer. 19 nu. 22. fol. 37.
Obſeruatio XXI. eſt vtilitate pleniſſima, & agit de duobus remedijs, videlicet appellationis, & reſtitutionis in integrum. fol. 45.
Obligatio eſt indiuidua, & debet in totum adimpleri, obſer 21. nu. 44 fol 47.
Officiales cognoſcentes carnaliter mulieres cum violentia debent ex abrupto, & ex proceſſu informatiuo cognoſci. obſer 23. nu. 24. fol 50.
Ordinaria via agens, an præiudicet ſibi in executiua & in via Ritus, vide obſer 24. nu 26 fol. 51.
Operarius habet hypotecam in rebus eius, cui ſeruiuit, obſer. 38. nu 29. fol. 70.
Officiali non exiſtenti in officio, neque in eius poſſeſſione, an dicatur fieri reſiſtentia, vel requiratur, quòd ſit in exercitio officij, obſer 46. nu. 73. fol. 95.
Officialis, qui rem habuit cum muliere pro iuſtitia coram eo comparente, qua pœna puniatur remiſſiuè vide obſer. 51. nu. 8. fol. 102
Officio iudicis fit reſtitutio rei ſubtractæ domino, etiam non petita, obſer. 53. nu. 6 fol. 104.
Officiali excedenti iura officij, & facultatis ſuæ poteſtatis, non eſt obtemperandum, & nulliter facit, obſer. 58. nu. 7. fol. 111.

P

POſt citationem requiritur libelli præſtatio à qua vel à litis conteſtatione iudicium incipit obſer. 1. nu 6 fol. 3.
Priuilegium Velleiani non tranſit ad fideiuſſorem, obſer. 2. nu. 18 fol. 9.
Probationes nouæ poſt concluſum in cauſa admittuntur ſolutis expenſis per probare volentem, obſer. 3. nu. 3 fol 10.
Parua ſcintilla neglecta magnum ſolet excitare incendium in præiudicialibus actionibus, obſer. 3. nu. 8 fol 11.
Poſt concluſum in cauſa conceditur primum, & ſecundum remedium, obſer. 3 nu. 17. fol. 12.
Principis munus eſt fraudes aboleri, iuſtitiamque tueri, obſer. 5. nu 2. fol. 13.
Prælatus ſuccedens alteri Prælato renuntianti, vel tranſlato in aliam Eccleſiam non dicitur ſuccedere viuo, ſed mortuo, obſer. 8. nu 8 fol. 17.
Poſſidens bona hæreditaria ſi habilis ad ſuccedendū ſit, cenſetur hæreditatem adire, obſer. 8. num. 32. fol. 18.
Per querelam de expilata hæreditate, nō inducitur actio, obser. 8. nu. 42. fol. 19.
Per venditionem bonorum non cenſetur adita hæreditas, obſer. 8. nu. 43. fol. 19.
Plus valere vmbrā ſenis quàm iuuenilem applauſū, non ſemper eſt verum, obſer. 8. nu. 45 fol. 19.
Præſtatio duppli quinque modis petitur, videlicet allegando ſolutionem, vel ſatisfactionem, vel compenſationem, pariter priuilegiatam, vel pactum de non petendo, vel ſi petitur debitum ante diem, vel ſi negetur competere, obſer 9 nu. 1. vſque ad 5. incluſiue fol. 19
Perſona, quæ ſuccedunt in ius alterius, & qui iniuſte habent ignorantiam cauſæ, quæ in dubio præſumitur, non tenetur præſtare ac dupplo, obſer. 9 nu. 12 fol 19.
Pœna plus petentis ex dolo, quænam ſit obſer. 10. nu. 16 fol. 21.
Petens centum, & probans ſolum quinquaginta, an debeat condemnari? vide obſer. 10. nu. 18 fol. 21.

Petens plus debito, quomodo excuſatur, & quibus clauſulis ſibi præcauere poteſt, vide obſer. 10. nu. 20. fol 21.

Plus petens, & in parte probans, an pro parte probata obtinere debeat, obſer 10. nu. 24. fol. 21.

Praxis Aurea habetur obſer. 13 à nu. 19. vſque ad 24 & ſeqq circa dilationem concedendam.

Poteſtas Notarij eſt, quod ſi reperitur impeditus poteſt committere alteri Notario reaſſumptionem inſtrumenti, & alias poteſtates eiuſdem, vide obſer 16. à nu. 26. ad final. fol 30. vide etiam obſer. 109 fol 169.

Prælatio creditorum accipitur in obligatione, non autem in concurſu iudiciario, ſeu in præuentione agendi. obſer. 18 nu. 3. fol 36

Promiſſio facta in iudicio, habet executionem paratam, obſer. 19 nu. 24 fol. 38.

Promittens factum cum iuramento ſub pæna. excuſatur ſi fuerit, quod potuit obſer 21 nu 46 fol. 47.

Proceſſus informatiuus, quando qualiter, & in quibus perſonis locũ habeat. & in quibus cauſis, tàm ciuilibus, quã criminalibus, tàm in iure Canonico, quàm in iure Ciuili, vide obſer. 23. nu. 17. fol 50.

Pactum, quod de intereſſe ſtetur dicto partis cum iuramento, quantum valet, & quid operetur, obſer. 24. nu 33. fol 52.

Prætor curat de minimis ratione delicti, obſer. 30. nu 6 fol 59.

Pactũ an deroget Ritui obſer. 32. nu 15 & 16. fol 62.

Pacta ex conuentione legem accipiunt, obſer. 32 nu. 16. fol. 62.

Prælationis creditorum materiam, vide obſer. 42. nu. 18. & fin. ibidem.

Procurator an teneatur præſtare de duplo, vide obſer. 35. nu 19. fol. 65.

Petens plus debito, non ſolum amittit creditum ſuũ, ſed condemnatur in expenſis, obſer. 35 num. 24. fol. 65.

Præſcriptionis materia, tam in lapſu decennij, quàm in multis alijs caſibus affertur per Auctorem, obſer. 37. à nu. 22. & ſeqq fol. 68 & fol 69.

Præſcriptio Regni ex Decennio differt à præſcriptione de iure communi quia illa non tollit ius, hæc autem ſic, obſer. 37. nu 27. dicto fol. 68.

Præſcriptio de iure communi, & eius multi ſingulares caſus. vide obſer. 37 à nu. 30. ad ſeqq. fol 68.

Præſcriptio de iure communi, & eius multi ſingulares caſus. vide obſer. 37. à nu. 30. ad ſeqq fol 68.

Parochi iuramento an ſtetur, quòd ſatisfuerit celebrationi miſſarum, nec ne? vide obſer. 38. nu. 46. & ſeqq fol. 72.

Prohibitus petere ſalarium, an cenſeatur recipere à ſponte dante, obſer. ead nu. 62. & 63.

Poſſeſſoria, & petitoria iudicia deque per ea agentibus, & circa hæc plura practicabilia, & neceſſaria, vide obſer 38 à nu. 76 ad 106 fol 73. & 74 vbi plures deciſiones Auctor affert limitationes, & ampliationes.

Poſſeſſio defuncti continuatur in hærede, & id quomodo contingat, vide obſer. 40. num. 16 & ſeqq. fol 78.

Pragmatica conceſſa pro Trappetis, & Tonnarijs, an ſit pro perſona, vel pro rebus ſeruientium, vide obſer 42. nu 10. 11. fol 85.

Princeps poteſt euocare cauſam, etiam ad inſtantiã partis a Iudice coram quo pendebat, & ſtante dicta euocatione omnia agitata ſunt nulla, obſer. 43 nu. 13. & ſeqq. fol 86.

Priſcis Ritualiſtis non fuit cognitus modus procedendi ex abrupto, & de eo non tractarunt forte, quia putarunt quod agendo de modo per viſionem ſcripturarum ſatis eſſet, obſer 44 nu. 6. fol 87.

Priuilegium non appellandi à ſententijs, non eſt perſonarum, ſed Iuſtitiæ, & Magiſtratus, obſer. 44. nu. 11 & ſeqq. fol. 87. & ratio huius dicti aſſignatur ibidem per numeros ſeqq.

Priuilegia priuilegijs conquaſſantur, obſer. 44. nu. 16. fol 88.

Perſona magis priuilegiata, præferuntur perſonis minus priuilegiates, obſer. 44. à nu. 16. & ſeqq. fol. 88.

Princeps an poſſit concedere priuilegium appellandi alicui perſonæ à ſententijs latis per M. R. C. vide pulchrè obſer. 44. à nu. 15 ad 23. incluſiuè fol. 88

Priuilegiata perſona an vtatur priuilegio contra aliam perſonam, pariter priuilegiatam, vide obſer. 44. nu. 2; & ſeqq. fol 88.

Priuilegiata cauſa in principio litis puta ſi à Clerico, vel á iudice, aut à milite ſit ſeptum iudicium, & in medio litis mutentur ſtatus. an duret priuilegium, & dicitur quod non obſer. 45. nu. 5. & ſeqq fol. 88. & 89. ſed contrarium habetur à nu. 8. & ſeqq

Pupillus conſors litis cum maiore, an maior gaudeat priuilegio cauſæ pupilli? vide obſer. 45. nu. 12. fol eod.

Pupillus ſi conueniatur à vidua, an cauſa inter eas ſit appellabilis. ibidem nu 13. vbi multa ſingularia traduntur ad talem cauſam conſequentia.

Panormitanæ Vrbis priuilegium, quod Fiſcus non poteſt principaliter agere, vide latè obſer. 52. per totam fol. 103 & 104.

Pendente cauſa criminali, non poteſt per eumdem coram alio Iudice intentari ciuilis reſpectu eiuſdem partis, obſer. 53. nu. 10. fol. 104.

Populi quilibet quas perſonas poſſit accuſare, vide obſer. 54 nu. 9. fol. 105.

Prouiſiones Viceregiæ, quod talis, vel talis Curia, aut Iudex prouideat ſtatim, an alterarit naturã cauſa, vide obſer. 56 nu. 9. fol. 108.

Pœna pecuniaria. & pœna corporis afflictiua, quid valeant in iure, & quando locum habeant, habetur obſer. 57. num 14. & final. fol. 110. & obſer. 108. per totam fol. 111.

Pœna

Pœna adiecta in contractu non exigitur, licet fallat, in compromiſſo, obſer.59.nu.1.& ſeqq.fol 111.
Pœna adiecta in contractu ex conſuetudine, & ſtatutis Regni, etiam non obſtante renunciatione, non exiguntur, obſer.ibidem, num.3.& ſeqq fol. eodem.
Periurij materia habetur, obſer.61.nu.1.& per totam.fol.114.
Periurij effectus Theorica, & Praxis, obſer.62.per totam fol.114.& 115.
Periurus, quas incurrat pœnas, ibidem.
Periurij prædicti argumentum proſequitur etiam, obſer.63.per totam fol.115.
Periurus, ſolum Deum habet vltorem in aliquibus caſibus; ſed quandoque punitur pœna humana, & ſtatutaria, & in quibus caſibus id contingat, obſer.63.à nu.6.ad finalem.fol.115.
Prohibitus loqui cum Monialibus, vel cum Cardinalibus exiſtentibus in Conclauio, cenſetur prohibitus ſcribere litteras, vel chirographos, obſer.64.à nu.17.ad 21.fol.116.
Poſt aperta puncta, non dantur reſtitutiones perſonis non reſtituibilibus, obſer.77.à n 3 fol 127.
Priuilegium Eccleſiarum, an ſe extendat ad Hoſpitalia, obſer.77 á nu 21, ad ſeqq.fol.128.
Poſſeſſio quomodo manuteneatur, & quo iure continuetur in hærede, obſer.80.nu 8.& 9.& ſeqq. fol.129.& 130.
Poſſeſſoria iuditia, ſeu articuli habentur, quomodo militent in iure, obſeruat 80.nu 12. ad ſeqq.fol.130. vbi Auctor refert ſe obtinuiſſe pro Illuſtri Domina D.Iacoba Caggio, & Parutá Baroniſſa Salæ in eius pulchra allegatione.
Poſſeſſionis ſpecies, qualitates, & effectus, vide obſer.80.ferè per totã, fol.130.& 131.vbi pulchræ, & nouæ deciſiones afferuntur.
Pauperum cauſæ & miſerabilium perſonarum gratis ſunt expedienda, obſer.81.per totam, fol.131.& 132.
Pecuniola eſt præſtanda pauperibus litigatoribus, ibidem.
Priuilegium Viduæ, pupillorum, & reliquarum miſerabilium perſonarum, obſer.82.nu.8.& ſeqq. fol.132.
Priuilegium cauſæ indiuiduitatis, ibidem.
Priuilegium, quod cauſæ non extrahantur à loco, ibidem.
Priuilegium fori, ibidem.
Priuilegium ciuilitatis domicilij, ibidem, & alia multa.
Pragmatica tertia in titulo de reuocatione iudicij, in quibus Tribunalibus, & Curijs locum habeat, obſer.88.nu.29.fol.142.
Primi decreti effectus durat per annum tantum, & non vltra, obſer.90.nu.2.fol.145.
Primi decreti multa practicabilia puncta, quæ quotidiè occurrunt in foro iudiciario, vide obſer.90. per totam fol.145.
Pedagia quæ debeantur Commiſſarijs, & ſeruientibus, obſer.96.per totam fol.155.
Prothomiſeos ius, tam in iure ſanguinis, quam in iure vicinitatis ſecundum omnes eius differentias qualitates, & effectus, tractatur obſer.99.100.101.102.103.104.105.106.& 107.à fol.160.ad fol.165.
Priuilegia quibus clauſulis, & verbis ſint reſeruata, ac ſalua, obſer.109.per totam.fol.169.
Priuilegia locorum Regni particularia non præiudicantur per formam Ritus, ibidem per totam.

Q

QVando proceditur ſummariè, & de plena non requiritur, niſi vna citatio ad audiendam ſententiam diffinitiuam, obſer.2.nu.7 fol 8.
Quando par citat parem, locum non habet peremptorium, obſer.2.nu.8 fol.8.
Qualibet cauſa etiam colorata admittitur pro contumace nulliter citatus non comparens, an fiat contumax? & quid in minore contumace, an debeat reficere expenſas obſer.2.nu.27 fol.10.
Quando conſideratur effectus, non refert, ſi quid cum æquipollentibus fiat, obſer.8 nu 13 fol.17.
Quomodo citra nomen, & ius hæredis, aliquis dicatur hæreditatem adire, obſer.8.nu.31 fol.18.
Quando admittatur compenſatio, nec ne, vide obſer. 9.nu.fin.fol.20.
Quando conſtat de debito poſteriori per publicam ſcripturam, poſterior creditor præfertur anteriori habenti priuatam, obſer.18.nu.8.fol.36.
Quando pretium eſt in obligatione, res verò in ſolutione, quid agendum, vide obſer.24.nu.15.& ſeqq.fol.51.
Quilibet de populo poteſt accuſare criminoſos narratos, obſer.54.nu.7.fol.105.
Quæ crimina faciant ſuſpectum de hæreſi, vide obſer.54.nu.13 fol.105.
Quæſtiones quotidianæ multæ recenſentur in materia criminali, obſer.60.à nu.5.& ſeqq.ſemper ad manus habendæ fol 113.
Qui ſe offert in iuditio pro aliquo actore agere, ſine mandato, debet repelli, ſecus autem pro reo præſertim, ſi ſit perſona coniuncta, obſer.98.nu.52.& 59.fol.100.

R

RItus noſter Siciliæ, vt plurimum concordat cum iure communi, et ſi quandoque ab eo diſcrepat hoc optima ratione facit, obſer.1.nu.4.fol.3.
Ritus, quòd citatio requiratur, etiam in notorio eſt de communi, & ibidem contrarium, eadem num. 34 fol.5.
Ritus iſte concordat, & diſcrepat à iure communi, eadem nu.43.fol 6.
Reus in contumacia perſeuerando, ius commune

patitur, obſer.2.nu.1.fol.7.
Reſtitutio conceſſa minori debitori, non eſt conceſſa eius fideiuſſori, & quãdo hoc procedat, vide obſer. 2.nu.17 fol.9.
Remedia contra contumacem, obſer.2.nu.28.fol.10
Repudiatio hereditatis quomodo inducatur, obſer. 6 nu.10.fol.14.
Repudiatio hereditatis nõ inducitur, niſi verbis expreſſis, obſer.8.nu.35 fol.18.
Res adiudicata reſtituitur debitori, qui probauit ſolutionem antea factam à quocunque licitatore, obſer.11.nu.9.fol.22.
Regula, quòd prior in tempore potior eſt in iure, eſt intelligenda de obligationibus, & non de alijs, obſer.18.nu.3.fol 36.
Reſtitutionis materia circa omnes ferè caſus contingentes, affertur, obſer.20.per numeros 135 à fol. 39. vſque ad fol. 44. incluſiue, vbi præter alios de nouo, tùm ad praxim, tùm ad theoricam digna ſcitu adducuntur iura, & Regni Ritus, & capitula atque conſtitutiones, quæ circa eam ſibi aduerſari videntur, & limitationibus, & ſublimitationibus conciliantur, ita vt nihil aliud opponi, vel contradici poſſe videatur.
Remedio ordinario exiſtente, ceſſat extraordinarium, & ſic appellationis dum exiſtit remedium, ceſſat reſtitutio in integrum, non tamen è contra, obſer. 21.nu.6.fol.45.
Remedium ordinarium, & extraordinarium quomodo debeant tentari, obſer. ead. nu.7.fol.45.
Ritus an derogetur per pactum, & quando, & in quo caſu, obſer 32.nu.15.fol.62.
Reſtitutio in integrum, non datur in cauſa appellabili, obſer 39.nu.6.& ſeqq.fol 74 & 75.
Reſtitutionis materia, tàm prima, quàm ſecunda, & de eius annexis, & connexis in obſer. eadem 1. nu. 8. ad ſeqq. fol.75.
Ritus, an magis priuilegiet perſonas actorum, vel reorum, & cauſas ſummarias, quàm alias obſer. 39 nu.46.fol.76.
Reuiſionis, ſupplicationis, & ſimilium ſingularia notabilia, extant, obſer. 43. à num. 1. ad ſeqq. fol.86.
Reuiſio reuiſionis an detur remiſſiuè, vide obſer 43. nu 8. & ſeqq.fol.86.
Reuiſio an detur poſt tres ſententias conformes, vide obſer.43 nu 17.& 18 fol.87.
Reſtitutiones ordinariæ perſonis reſtituibilibus, non ſolent concedi in cauſis criminalibus, ſecus autem extraordinariæ, obſer.49.nu 1.& 2. fol.99.
Reaccuſatio, & eius materia per multos caſus notabiles, vide obſer.55.à nu.1. vſque ad nu 37. & ſequent. fol.106. 107. & 108. vbi prædictæ argumenti iura, rationes, & cauſæ ponuntur ad praxim, & theoricam congruentes, per numeros 37. vbi etiam maxima habetur criminalis cauſæ cognitio.
Reſtituibilium perſonarum ad non reſtituibiles inter eas cauſa exiſtente, indiuidua, an communicetur priuilegium reſtitutionis, vide obſer 77.nu. 4. 5. & ſeqq. fol.127.
Reſtitutionis materia multa traduntur, obſer.77.à nu.10 & ſeqq fol 127.& 128. quo loci cum occurret multa videre per te poteris.
Reprobandi teſtes remiſſiuè deciſiones habentur, obſer.78.nu.1. & 2 fol 128. & 129. & multa annexa, & connexa circa reprobationem ipſorum teſtium vide ibidem nu. 3.
Ritus eſt ſeruandus etiam in Curijs eccleſiaſticis, quicquid dicat Cumia, obſer.88.num.17.& ſeqq. fol.142.
Reſtitutio in integrum aduerſus tempus decurſum, & deſertionem inſtantiæ appellationis, cui, & quando concedatur, obſer. 88. nu. 30. 31. & ſeqq. fol.143.
Reuiſionis ſententiarum reportata magis ſingularia & practicabilia in Regno, vide obſer. 93. per totam fol.150. & 151.
Reuiſio reuiſionis, an detur vide obſer. 93. num. 14. fol.151.
Ratum promittens, & tota rati materies prout facit ad breuem theoricam, & breuem praxim cum multis alijs inſignibus notationibus habetur, obſer 98. per numero. 60. fol 157. 158. 159 & 160. & qui ſitit rati cognitionem, ibi reſi. i poteſt, per ſe notabis & ſtudioſè legendo.
Ratum qui poſſint promittere in iudicijs, & pro alijs illum proſequi, & debeant admitti, obſer.98. à nu. 36. & ſeqq. fol.159.
Ratum promittere, qui repellantur in iudicijs, vide obſer 98. nu 36. & ſeqq. fol. 159 & 160.
Ritus debet obſer. & conformari, vbique locorum Regni, alias actus aliter facti ſunt nulli, obſer. 109. nu. finali fol.169.
Ritus forma debet ad vnguem ſeruari, obſer.110. nu.2 fol.170.

S

SIcut caput influit in alias corporis partes, ita M. R. C. influit, & inſpirat in alias Curias Regni, obſer.1.nu 1.fol 3.
Stylus dictæ M. R. C. debet obſeruari vbique locorum Regni quia nullus eſt angulus, qui poſſit abſcondi, à calore eius viuifico, ijdem obſer & fol 3.
Si ſtatutum exigit in aliquo caſu probationem per inſtrumenta, ſi ibi aceruus confeſſio partis, non eſt curandum de forma ſtatuti, obſer. 1. nu.15 fol.3. & ibi ſublimitationes.
Si executio eſt fundata ſuper obſeſſione partis infra quod tempus poſſit probari contra confeſſionem cum pluribus limitationibus, & formulis vide obſer. 1. nu. 13 fol.4.
Suſpicio iudicum, ex mandato Proregio qualiter & quando, & quomodo in ea procedatur, obſer.

INDEX.

obſer.2.nu.13.à fol.8.

Sollemnitas eſt in iure, quæ dicitur interinatio ſecundum quam facti. Principum confeſſio, & lege procedunt, obſer.5.nu.3 fol.13.

Societatis inſtrumentũ, an poſſit executioni mandari pro capitali, ante redditas rationes l obſer 7. nu.1.fol.15.

Sententia de iure communi mittitur executioni infra triginta annos, de iure autem Ritus infra annum, obſer.7.nu.3.fol.15.

Sententia ſi infra annum executioni non mandetur, quoddam medio remedio exequi volēti ſubuenitur obſer.7 nu 4.fol.15.

Solutionis verbum, duplex habet ſignificatum ſtrictum, videlicet pro actuali ſolutione, & latum pro qualibet ſatisfactione, & hæc ambo, quomodo procedant, vide obſer.9.nu.29.30. & 31.

Scientia creditoris, per quam ſibi rem alienam adiudicauit, eſt probanda, & de ea debitor tenetur, in oppoſitionibus ſe expreſſè opponere, obſer.11. nu.7.fol.22.

Stylus Curiæ, habet vim legis, & eius obſeruantia, eſt de ſubſtantia, obſer.13 nu.8.fol.25.

Stylus contradicens conſuetudini prævalet, obſer.13 nu.10 fol.25.

Spolij multa notatu digna habetur, obſer.14 nu.13. & 15 fol.26.

Spoliator ideo acrioribus pœnis punitur, ſi creditorem ſuum poſſidentem ſpoliat, quia dupliciter delinquit, vt habetur, obſer.14.nu.16.& 17.

Spoliatorem incitans, punitur pœna extraordinaria, obſer.14 nu.20 fol.27.

Spolij remedium tranſit etiam in ſingularem ſucceſſorem ipſius ſpoliati, obſer 14 nu.22. fol.27.

Spolij remedium datur etiam contra titulum poſsidentem, & bonafidei poſſeſſorem abſque declarat. temporis, obſer.14 nu.23.24 & 25 fol.27.

Spolium non habet locum elapſo decennio, quia præſcriptum, obſer.14.nu 27.fol.27. quod ſubampliatur ſeptem modis, ibidem nu.28 & limitatur octo modis, ibidem nu.29.

Statutum extra territorium, & diæceſim, non habet vires, obſer.15.à nu.6. ad 7.fol.27.

Si quis præſentet inſtrumentum, & ſe ait eſſe illum, de quo inſtrumento loquitur, vide obſer.15.nu.28 fol 28. remiſſiuè.

Stuprans an cognoſci poſſit per Eccleſiaſticũ, obſer. 17.nu.63.fol.34

Solutio, ſeu ſolutam ad pinguemalem, in quo titulo vere continuatur, vide obſer.17.nu.103.fol.35.

Scriptura priuata confeſſionata in iuditio, an habeat executionem paratam remiſſiuè, vide obſer. 19 nu.28 fol 38.

Salaria famulorum, an, & quanto tempore præſcribantur, vide obſer.37.nu.37.fol.68.

Seruitia perſonalia, an, & quando præſcribantur, ibidem.

Suffragia animarum Purgatorij ſunt fauorabilia, & quare, obſer.38. à num.40 ad 53. incluſiuè fol.72.

Salaria Aduocatorum, Procuratorum, Medicorum, & Operariorum, Tutorum, Baiulorum, quomodo, quando, quibusue de cauſis debeantur, & an anticipatim. vel pro rata aut in cauſa propria, vide obſer 38 à nu 54 & ſeqq. fol.72.

Salarium promiſſum, & pactitatum debetur, an vero eodem modo non pactitatum, neque promiſſum, & multa circa hoc annexa, vide obſer.eodem à nu.64. & ſeqq.

Spolij materia, & eius præcipua quærenda, tam in Theorica, tum in Praxi neceſſaria, vide obſer.40. à nu.1. ad 72.fol.78.79. & 80. omnino videnda, & forenſibus negotijs neceſſaria.

Spolij ad Argumentum, vide obſer. 40. in fine fol. 80. vbi per Auctorem tibi nouiſſime deciſiones afferuntur à nemine alio hucuſque adducta.

Statuta ſunt intelligenda ſtrictè, vt minus offendant ius commune, & non debent interpratatione non legitima intelligi, obſer.42.nu.12. & ſeqq. fol 85.

Supplicatio ſuper exceptionibus, et informationibus non datur in M. R. C. quod quidem eſt mirandũ, pro quo vide obſer.43. à nu.1. & ſeqq. fol. 86. vbi Auctor motiuat, & ſoluit.

Subſcriptio hodie non requiritur in crimine nefandi obſer 54.nu.5. et 6. fol. 105. et quo caſu hoc fallat ibidem nu.6.

Sententia contra mortuos, quando valeat, nec ne, vide obſer 54.nu 12.fol.105.

Sepeliens ſcienter hæreticum eſt excommunicatus, obſer.54.nu.16 fol.106.

Spreta pœna, et eius forma, modus, et conſequentia, extant, obſer.57 per totam fol 110.

Spreta pœna, ſeu mulcta præſcribitur anno, obſer. 58.nu.6 fol.111.

Sententia arbitri, et ſimilium, an ſit reducibilis ad arbitrium boni viri, vide obſer.59. à num.18. ad finalem fol 111.et 112.

Sanguinis effuſio, et qui eam fecit, vt dicatur pœnas incurrere, quæ requirantur, vide obſer.64. à nu. 16. ad ſeqq. fol. 116. et 117. vbi etiam multa de materia habentur.

Stylus eſt ſeruandus, velut altera lex, et quid contra eum fit, eſt nullum, obſer.69.nu.6 fol.120.

Stupri materia, caſus, ac eorum, iura, Theorica, et Practica, mirifice habentur, obſer.70.per totã fol.121. et 122.

Statutum continuans poſſeſſionem in hærede, an vitietur in vera, et reali poſſeſſione, vel in ficta, obſer. 80.nu.14. et ſeqq. fol.130.

Succeſſionis, et continuationis poſſeſsionis, eiuſque manutentionis præparatoria, et iura, ad eaque ſpectantia, obſer. 80. per totam, fol. 129. 130. et 131.

Suſpicio iudicum allegata non impedit, quin progreſſus iudicij marte ſuo ambulet, & hoc eſt verũ in iudicibus M.R.C. & Conſiſtorij Sacræ Regiæ Conſcientiæ, Patrimonialibus Regiæ Monarchiæ, Sancti Offitij. Auditoris Generalis. Curiæ Præturæ. Fœl. Vrb. Pan. & primarum appellationum eiuſdem Vrbis, obſer.83. à nu. 6. ad ſeqq. fol.134.

Sententiam, quibus modis contingat nulliter pronunciari, pulchrè, & mira breuitate, vide obſer. 84. á nu. 37. ad ſeqq. fol. 136. & 137.

Sententia obſcura intra quantum temporis debet declarari. obſer.88 nu. 26. & 27. fol. 142.

Secundum decretum, & eius particularia annexa, eiuſque validitates, & nullitatum, vide breuiter, & obſeruanter, obſer. 91. per num. 45 fol. 147. & 148.

Salaria, quomodo debeantur Gubernatori Prouinciæ, Delegato Principis, Aduocato, & Militibus, obſer.96. à nu.9. & ſeqq. fol. 155.

T

Terminus litterarum citatorialium, an incipiat currere à die præſentationis, vel à die impetrationis pulchrè tangitur eadem, nu. 44. fol. 6.

Theorica, magna ad Capitulum ex parte il ſecundo, de Appellat. habetur, pro qua vide obſer. 2. nu. 14. fol 8. & 9.

Teſtes an recipi poſſint ſuper habilitate impetrantis, & ſigilli recognitione, & Notarij ſigno pro Iudicis informatione, vide obſer. 3 nu. 12. fol. 11.

Tota iudiciaria machina treſdecim modis cõtinetur, obſer. 4 nu. 1 fol. 12.

Tutor an datur in caſu mortis. ſit etiam datus in caſu remotionis à tutela, vel in alio ſimili? vide obſer. 8 nu. 4 fol. 10. & 17.

Tutor datus in caſu mortis, eſt datus in caſu recuſationis, quia mors ciuilis habens effectus mortis naturalis ei æquiparatur, & verbum mors æquipollet ſemper naturali, & verificatur de ciuili, obſer. 8. nu. 11. fol. 17.

Tutor ſe habet inſtar inſtituti circa defectum remotionis, & ſimilium, obſer. 8. num. 15. & ſeqq. fol. eo.

Teſtatore mortuo ciuiliter, an eius iura tranſeant in eius hæredem actiuè, & paſſiuè, obſer. 8 nu. 18. & 19. fol. 17.

Teſtamentum factum per condemnatos ad triremes, ante tamen eorum condemnationem, an ſit validum, vel irritum, obſer. 8. nu. 21 fol 17.

Theorica, mirabilis circa probationem ſucceſſionis ad bona defuncti, & quomodo probetur, obſer. 8. nu. 30. & ſeqq. fol 18.

Terminus ad conſulendum, an, quomodo, & quando ſit dandus, obſer. 12. nu. 0. fol. 23.

Terminus, ſeu dilatio ad conſulendum conceduntur ſocio, fideiuſſori, & ceſſionario, & omnibus qui pro alijs conueniuntur, obſer. 12. nu. 10. & 11. fol. 23.

Terminus, ſeu dilatio prædicta conceditur etiam procuratori Domino litis effecto, quando non habet nummos, vel ſcripturas præ manibus ad proſequendam cauſam, obſer. 12. nu. 14. & 15. fol. 24. circa prædicta limitationes, & ſublimitationes, quotidianas, neceſſarias, & practicabiles, vide ibidem á nu. 17. vſque ad 23.

Tertius, an in quindena poſſit ſe opponere, an poſt, vel ante addictum pignus, & quando dicatur aſſiſtere cauſæ inceptæ per principalem, vel nomine proprio, rem iſſiuè, vide obſer. 17. nu. 9. fol. 31.

Teſtibus probantibus de ammiſſione inſtrumenti, tale inſtrumentum non habet executionem paratam, ſed ex eo ſit petitio per libellũ, obſer. 19. nu. 31. fol. 38.

Teſtes ſuper habilitate impetrantis, & ſuper ſigillorum recognitione, & ſignorum notariorum, obſer. 39 nu. 71. fol. 77.

Terminorum Praxis per omnia Tribunalia, Curias, & iuditia, vide, conſidera, & memoriæ commenda, obſer. 41. à num. 7. ad 42. fol. 81. 82. 83. et 84.

Tiraq. & Baldi controuerſia, videlicet an cauſa natura conſenſu partium poſſit mutari? nec ne? obſer 45. nu. 3 fol 88.

Teſtes viſi per iudicem habentur pro publicatis, accuſato exiſtente carcerato obſer. 48. nu. 1. fol. 98.

Teſtium poſt publicationem, ſeu aperturam, copia non debet denegari partibus, obſer. eadem, & hoc in quo caſu fallit, ibidem.

Teſtes poſſunt iterum reproduci, ibidem num. 2. et 3. fol 98.

Teſtis ſi contradicat primæ eius depoſitioni, an ſit fidelis, ibidem nu. 4. fol. 98.

Teſtes, quando poſſint torqueri. ſub quo dicto ponitur regula, et limitationes, ad regulam, vide obſeruat 48 nu 6. et 7. fol. 98.

Teſtis, vt torqueatur pro eruenda veritate duo requiruntur teſtes, quod interfuit, obſer. ead. nu. 10. fol. eod.

Teſtes poſt publicationem, an recipi poſſint, et limitationes ad regulam negatiuam, ibidem nu. 11. et ſeqq. fol. eod.

Teſtes de nouo reperti ſuper capitulis antiquis poſſunt recipi, et in hoc datur reſtitutio producenti, obſer. 4 , nu. 3. et 4 fol 99. et ad hunc caſum ampliationes, et limitationes, vide per numeros ſeqq.

Termino reſtitutorio ſi quis vtatur, et ex eo euenerit aliquid in fauorem partis contrariæ, non poteſt ei renunciare, et ideo dicitur communis vtrique parti, obſer. 49 nu 6 fol 99.

Teſtibus publicatis, et eorum dictis didicitis datur reſtitutio in integrum, et quando, ibidem nu. 8.

Tranſactio criminum, in quibus cauſis, et perſonis locum habeat? obſer. 50 nu. 4 fol. 100.

Teſtes producti in cauſa criminali ad inſtantiam partis deſiſtentis, an proſint Fiſco ſubintranti? obſer. 50. nu. 32. fol. 101.

Teſtes duo deponentes de violentia, præferuntur centum deponentibus de libera voluntate, obſer. 71 nu 19 fol. 122.

Tempus proſequendi appellationem quantum ſit, & eius inſtantia, pulchrè vide obſeruat. 88. num. 9. fol 141.

Tribunal Sancti Officij, eſt æmulum in obſeruantia Ritus, & in multis alijs, cum M. R. C. & hoc habet dictum ſanctum Tribunal, ſecundum excellentiam dignitatis ſuæ ex ampliſſimis Priuilegijs, & de hoc adducuntur publica documenta, obſer. 109. per totam, fol. 169.

V

VEnditio rerum hæreditariarum, præſertim hæreditatis damnoſæ non præſumi facit aditionem hæreditatis, obſer. 8. nu. 38. fol. 18. & 19.

Venditio, ſeu diſtractio rei debitoris non debentis, eſt nulla, vel ſaltem iniuſta, obſeruat. 11. num. 1. fol 22.

Venditio rei alienæ valet reſpectu emptoris, non tamen reſpectu creditoris ſcientis rem alienam, obſer 11. nu. 3 fol 22.

Victor obtinens in ſecundo iudicio ex ijſdem actis, conſequitur contra victum expenſas ſecus autem ſi ex nouis actis, obſer. 17. nu. 24 fol 31.

Vrbes tres in Regno Siciliæ ſunt ſorores, videlicet Panhormus, Meſſana & Cathina, quæ ſi inuicem aliquando videntur indignari, attamen ſunt amantium iræ, & amoris reintegratio, obſer. 21. nu 4. & ſeqq fol. 45.

Virgo, an gaudet priuilegio viduæ & quare obſer. 34. nu. 44. & ſ qq. fol 56.

Vxor occiſi, in concurſu filiorum an poſſit accuſare? obſer. 46 nu. 8. & 9 fol. 89.

Vxor, an poſſit accuſare maritum de adulterio? obſer. 80. nu. 10. & ſeqq.

F I N I S.

TABELLA ERRORVM QVI IN CVDENDO HOC OPERE inciderunt.

FOL. 4. nu. 12 repitita. lege repetita.
fol. 8. nu. 5. actio. lege citatio.
fol. 9. nu. 20. Bartol. lege Barzium.
fol 9. nu 23. cumia, lege Cumea.
fol. 11. nu. 8. in verbo bene referas, lege biue referas.
fol. 13. nu. 8. percolla, lege Percolla.
fol. 14 nu. 3. repreſentantem, lege repræſentantem, eodem fol. & nu qua, lege qua.
fol. 16. & nu. 1. in principio in verſ. materna, lege materia.
fol. 17. nu. 8. verſ. remoueret, lege remoueri.
fol. 18. nu. 27. in verbo haredes creditorie, lege debitoris.
fol 21. nu. 10. ſalutum, lege ſolutum.
fol. 21. nu. 12. per debitorem, lege per creditorem
fol. eodem nu. 14. ob pignoratum, lege ob pignoratam.
fol. eodem, nu. 25 apliatur, lege ampliatur.
fol. 22. nu. 1. linea 7. in verbo addanda, lege addenda.
fol. eod. nu. 1. linea 9. in verbo cummento, lege comento.
fol. 23. nu. 61. linea 17. in verbo relationibus, lege prouiſionibus.
fol. 24 nu. 16. linea 33. in verbo Bonerius, lege Bouerius.
fol. 25. num. 2. linea 4. in verbo Acbilla, lege Acbillæ.
fol. 28. in Rubrica Capituli, linea 1. ad cap. VI. lege XVI.
fol 29. nu. 2. linea 10. in verbo & enim, lege etenim
fol. 29. nu. 8. linea 43. in verbo, ſed quanto, lege ſed quaro.
fol. 31. nu. 31. linea 3. in verbo die, lege die.
fol. 35. nu. 96. linea 24. in verbo à fugiens, lege à fugiente.
fol. 36. nu. 12. lin 42. in verbo ad boc ad boc, lege ad boc.
fol eodem nu. 15. linea 55. in verbo. & apocam, lege & apoca.
fol. 38. nu. 23 linea 20. in verbo expunctos, lege expunctio.
fol. 38. nu 30 linea 18. in verbo an ſi ſit per dictum, lege an ſi licet prædictum.
fol. 39. nu. 8. & 9. linea 31. in verbo petyt, lege periyt, & linea 32. in verbo quod petis actors, lege quod peris actori.
fol. eodem nu. 12. linea 42. in verbo preſentatarum oppoſitionem, lege præſentatarum oppoſitionum.
fol. 41. nu. 33. linea 10. in verbo bene, lege bina.
fol. 44. nu. 122. linea 9 in verbo in pecif. lege decif.
fol. 46. nu. 13. linea 1. in verbo in fine, qua, lege in fide quam.
fol. 47. nu. 31. linea 54. in verbo mulier, lege mulieri.
fol. 49 nu. 18. linea 33. item à ſententijs, lege à ſententijs.
fol. 49. nu. 3. linea 13. in verbo dat ratione, lege dat rationem.
fol. 51. nu. 23. linea 34. in verbo poſſit, lege poſſit.
fol. eodem nu. 25. linea 45. in verbo quod ſit, lege quod ſit.
fol. 53. in principio, obſeruat. 26. in verbo vigeſima ſextaa, lege ſexta.
fol eod. nu. 2. linea 6 in verbo, & quotiana, lege quotidiana.
fol. eod. linea 9. in verbo diſtraction, lege diſtractione.
fol. eod nu. 12 linea 3. in verbo competens, lege competentes.
fol. 55. nu 25. linea 38. in verbo haredem, lege hares
fol. 60. nu 14. linea 25. in verbo caſus quod, lege caſus, quos.
fol. 61 nu. 27. linea 13 in verbo vt renunciati Velleiani, lege renunciatio Velleiani.
fol. 61. nu. 46. linea 7. in verbo colligatore, lege collitigatore.
fol. eod. nu. eod. linea 11. in verbo in ſimile, lege et ſimile.
fol. 61. obſeruat. 32. nu. 1. linea 10. in verbo defuctu, lege defectu.
fol. 63. nu. 8. linea 15 in verbo diei, lege diu.
fol eodem nu. 9. linea 25. in verbo, quod hodie non admittitur, lege non admittitur.
fol. 64. nu. 2 linea 6 in verbo duppliei, lege duppli.
fol 67. nu 26. & 27. linea 3. & 4. in verbo ratiatio lege ratio.
fol. 68. nu. 21. in fine, linea 2. in verbo petegimus, lege peregimus.
fol. 71. nu. 39. linea 43. in verbo particularis, lege particularem.
fol. eod nu. 47. & 48. linea 39. in verbo opinin quid, lege opinio, qua & in linea 41. in verbo verùm enim, lege verùm enimuero.
fol 72. nu. 56. linea 32. in verbo ad hares, lege ad haredem.
fol. 75. nu. 22. linea 52. in verbo ſed extra Regnum, lege ſeu extra Regnum.
fol. 77. nu. 73. linea 40 in verbo oppoſito, lege appoſita.

fol.

fol. 78 in principio linea 3 in verbo conquequerente, lege conquerente.

fol 79.nu.56.linea 51.in verbo Aprelis, lege Aprilis.

fol. 83. nu. 35 linea 39. in verbo oppoſiti, lege oppoſito.

fol 84. nu 4. linea 7 in verbo Tuſcul. lege Tuſcus.

fol. 95 nu.26 linea 52 in verbo Prorogi lege Proregi

fol. 91 nu. 32. in fine, linea 4. in verbo deferſiones, lege defenſionis.

fol. eod. nu 33 linea 13. in verbo per clanſula, lege per clauſulam.

fol 92. nu. 61. linea 40. in verbo aufugientes, lege aufugiente.

fol 96 nu. 108. linea 7. in verbo propoſitum, lege prapoſitum.

fol. 95 nu. 73. linea 3. in verbo in officialem, lege in officiale.

fol. 100. nu. 4. linea 18. in verbo contrariarum, lege contrariorum.

fol. 102. nu. 5. linea 18. in verbo Paſcbatii, lege Paſcbatis.

fol. 104 nu. 13. linea 33. in verbo iudicia, lege indicia.

fol. 109 nu. 23. lin. 43 in verbo periciofos, lege peritiores. fol. eodem nu. 31 linea 47. in verbo Ruuinus, lege Ruynus.

fol. 110. nu. 4 in fine in verbo 6. lege 9.

fol. eod. nu. 7. in fine, in verbo ad Epiſcopus, lege Epiſcopos.

fol. 111. nu. 4 linea 13. in verbo anſteritas eſt, lege auſteritas. &.

fol. 113. nu. 18. linea 11. In verbo cum ariies, lege arietes.

fol. eod. nu. 19. linea 17. in verbo vixantes, lege rixantes.

fol. 116 nu. 9. linea 6. in verbo Curatus, lege Curator. & fol eod nu. 12. linea 17. in verbo non ſi vult, lege nam ſi vult.

fol. 117. nu. 7. linea 15 in verbo ſed fideiusſio eſt corrupta, lege ſi eſt interrupta, & fol eod. ibid. linea 17. in verbo erigi, lege exigi, & fol eod nu. 12. linea 46. in verbo, i& iu, lege & in. & ibidem linea 47. in verbo humanite, lege humanitate, & fol. 118. nu. 18. in verbo Abb. 89. lib. 1. lege conſ. 89. lib 1.

fol. 119. nu. 7. linea 5. in verbo ſed diſtingue, & ſaluus erit, lege ſaluus erit.

fol. 122. nu. 5. linea 10. in verbo mulier accenſari, lege mulier accuſare eod. fol. nu. 17. linea 40 in verbo violentia inferenda, lege violentia infrenda.

fol. 122 nu. 20. linea 7. in verbo non petente, lege nõ potente.

fol. eod. nu 22. linea 16. in verbo affirmatide, lege affirmatiuè.

fol. 122. obſer. 72. nu. 1. linea 2. in verbo hic eo, lege hic eodem.

fol. 123. nu. 13 linea 7. in verbo Celebrem, lege Celebem. fol. eodem nu. 15. linea 22. in verbo inter virtum, & uxorem lege inter virum. & uxorem fol. eod nu. 18. linea 42. in verbo lucretur dotem, lege lucretur dotem.

fol. 126. n. 1. linea 1. in verbo concoroat, lege cõcordat.

fol. eod. nu. 10. nu. 12. in verbo iurit, lege iuris.

fol. eod nu. 11. linea 24. in verbo l. Abenſem, lege abſentem.

fol. 132. nu 5. linea 1. in verbo paupere more, lege pauperrimo.

fol. 133. in rubrica de non vocandis cauſis per M C. lege de non auocandis cauſis per M. C.

fol. 135 nu 15. & 16. linea 23. in verbo quod iuſſi, lege quod iuſſit.

fol. 137 num. 51. linea 25 in verbo Pandens, lege Raudens.

fol. 138. in rubrica de ſententÿ iuramentorum, lege de ſententÿs.

fol. 143. nu. 38. linea 11. in verbo coram tunc, lege coram eo tunc.

fol. 145. nu. 1. linea 4. in verbo praſe fuerunt, lege praſeferunt.

fol 145 num. 12. linea 42. in verbo renideas, lege reuideas.

fol 147. nu. 2. linea 7 in verbo actione in factum, lege actionem in factum.

fol. eod. nu. 6. linea 25. in verbo bi ſuppoſiti, lege bis ſuppoſitis.

fol. 148. nu. 26. linea 39. in verbo de Procon, lege Pracon.

fol. 149 nu. 48 in fine linea 2. in verbo illedibilis, lege illadibilis.

fol. 152. nu. 8. linea 25 in verbo dabetur lege debetur

fol. 145 nu. 1. in Rubrica Capituli 95 in verbo de pedagÿ Commiſſariorum, lege de pedagÿs Commiſſariorum,

fol 160 nu. 52. linea 22. in verbo conuictus pro coniuncto, lege coniunctus pro coniuncto fol. eodem nu 58 linea 17. in verbo l. Pomponis, lege Pomponius.

fol. 163. nu. 3. linea 14 in verbo dicido, lege decido.

fol 164 nu. 7. linea 24. in verbo paſſis declarat Afflict. lege paſſim declarat Afflict.

fol 164. nu 6 linea 13. in verbo Ritus enim fuit compoſitum, lege compoſitus.

fol 185. n. 8. linea 33. in verbo limitato. lege limitatio

fol 168. nu. 41. & 42 linea 2. in verbo iudicio, lege iudico

fol vltimo in proteſtatione Auctoris ad Lectorem, linea 3. in verbo, e conatu, lege & conatu.

LAVS DEO.